JUSTAR LEGAL

TROVA | OIKONOMOU | KARMOU & ASSOCIATES

Νόμος 4412/2016
για τις Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών

Κωδικοποιημένος και ενημερωμένος μέχρι τον Ν. 4782/2021 (ΦΕΚ Α' 36/9.3.2021)

Επιμέλεια:
Κωνσταντίνος Π. Βυθούλκας
Βασιλική Κ. Κάρμου
Παναγιώτης Κ. Οικονόμου

4 Bouboulinas St. 106 82 Athens Greece | T +30 210 88 34 210 | +30 210 88 13 475 | info@justar.gr | www.justar.gr

OUT OF THE BOX

LAW SOLUTIONS

Εισαγωγικό σημείωμα

Το παρόν αποτελεί κωδικοποιημένη έκδοση του Ν. 4412/2016 για τις Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών, με τον οποίο ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, «σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ», καθώς και η Οδηγία 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, «σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/17/ΕΚ». Η κωδικοποίηση αυτή κατέστη αναγκαία εξαιτίας των αλλεπάλληλων τροποποιήσεων από την ψήφιση του νόμου μέχρι σήμερα, με πλέον εκτεταμένη εκείνη του πρόσφατου Ν. 4782/2021 (ΦΕΚ Α' 36/9.3.2021), ο οποίος επέφερε σημαντικές αλλαγές τόσο στις διαδικασίες ανάθεσης όσο και σε εκείνες της εκτέλεσης, με σκοπό, κατά τα αναφερόμενα στο προοίμιό του, τον εκσυγχρονισμό, την απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων.

Οφείλει να σημειωθεί ότι οι τροποποιητικές διατάξεις του νέου Ν. 4782/2021 κατ' αρχήν δεν εφαρμόζονται σε ήδη προκηρυχθέντες διαγωνισμούς ή σε ήδη συναφθείσες συμβάσεις, αλλά σε διαγωνισμούς που θα προκηρυχθούν ή σε συμβάσεις που θα συναφθούν μετά την 01/09/2021, ενώ συμβάσεις που συνάφθηκαν ή θα συναφθούν μέχρι την άνω ημερομηνία εξακολουθούν να διέπονται από τις διατάξεις που ισχύουν κατά τον χρόνο σύναψής τους (άρθ. 140 παρ. 5 εδ. β' Ν. 4782/2021). Όπου ο νομοθέτης θέλησε την εφαρμογή των νέων διατάξεων σε υφιστάμενες διαδικασίες ή συμβάσεις, αυτό προβλέφθηκε ρητά.

Ιδιαίτερη προσπάθεια καταβλήθηκε ώστε το παρόν να αποτελέσει ένα εύχρηστο εργαλείο για κάθε ενδιαφερόμενο και εφαρμοστή της σχετικής νομοθεσίας, ακόμα και εάν δεν είναι νομικός. Για το σκοπό αυτό προτάσσεται πίνακας περιεχομένων με αναλυτική παράθεση των βιβλίων, μερών και άρθρων του Ν. 4412/2016 και με τους αντίστοιχους παράτιτλους. Τέλος, σε υποσημειώσεις αναφέρονται οι μέχρι σήμερα τροποποιήσεις προκειμένου να μη διακόπτεται η ροή του κυρίως σώματος των διατάξεων.

Αθήνα, Μάρτιος 2021

Κωνσταντίνος Π. Βυθούλκας
Βασιλική Κ. Κάρμου
Παναγιώτης Κ. Οικονόμου

Περιεχόμενα

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4412 (ΦΕΚ Α 147/ 08.08.2016) Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ ΕΕ και 2014/25/ΕΕ) 21

Άρθρο 1: Αντικείμενο - Πεδίο Εφαρμογής 21

Άρθρο 2 Ορισμοί - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρα 2 και 33 παρ. 1 εδάφιο έκτο της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρθρο 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 22

ΒΙΒΛΙΟ Ι ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΈΡΓΩΝ, ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 2014/24/ΕΕ) 30

ΜΕΡΟΣ Α ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ 30

ΤΙΤΛΟΣ 1 30

ΤΜΗΜΑ Ι ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ 30

Άρθρο 3 Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής (άρθρο 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 30

Άρθρο 4 Μεικτές συμβάσεις (άρθρο 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 31

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΚΑΤΩΤΑΤΑ ΟΡΙΑ 32

Άρθρο 5 Κατώτατα όρια (άρθρο 4 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και Κανονισμός (ΕΕ) 2015/2170) 32

Άρθρο 6 Μέθοδοι υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης (άρθρο 5 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 33

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ 36

Άρθρο 7 Συμβάσεις στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών (άρθρο 7 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 36

Άρθρο 8 Ειδικές εξαιρέσεις στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (άρθρο 8 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 36

Άρθρο 10 Ειδικές εξαιρέσεις για συμβάσεις υπηρεσιών (άρθρο 10 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 37

Άρθρο 12 Δημόσιες συμβάσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα (άρθρο 12 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 39

ΤΜΗΜΑ IV ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ 40

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 40

Άρθρο 13 Συμβάσεις που επιδοτούνται από αναθέτουσες αρχές (άρθρο 13 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 40

Άρθρο 14 Υπηρεσίες έρευνας και ανάπτυξης (άρθρο 14 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 41

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 41

Άρθρο 15 Άμυνα και ασφάλεια (άρθρο 15 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 41

Άρθρο 16 Μεικτές συμβάσεις που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια (άρθρο 16 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 42

Άρθρο 17 Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί μελετών που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια και ανατίθενται ή διοργανώνονται, σύμφωνα με διεθνείς κανόνες (άρθρο 17 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 43
ΤΙΤΛΟΣ 2 ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ 43
Άρθρο 18 Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 43
Άρθρο 19 Οικονομικοί φορείς (άρθρο 19 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 44
Άρθρο 20 Συμβάσεις ανατιθέμενες κατ' αποκλειστικότητα (άρθρο 20 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 45
Άρθρο 21 Εχεμύθεια (άρθρο 21 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 46
Άρθρο 22 Κανόνες που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες (άρθρο 22 παράγραφοι 1-5 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 46
Άρθρο 23 Ονοματολογίες (άρθρο 23 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 48
Άρθρο 24 Συγκρούσεις συμφερόντων (άρθρο 24 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 48
ΤΙΤΛΟΣ 3 ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 49
ΤΜΗΜΑ Ι ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ 49
Άρθρο 25 Δικαιούμενοι συμμετοχής - Προϋποθέσεις που σχετίζονται με τη ΣΔΣ και άλλες διεθνείς συμφωνίες (άρθρο 25 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 49
Άρθρο 26 Επιλογή των διαδικασιών (άρθρο 26 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 50
Άρθρο 27 Ανοικτή διαδικασία (άρθρο 27 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 51
Άρθρο 28 Κλειστή διαδικασία (άρθρο 28 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 52
Άρθρο 29 Ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση (άρθρο 29 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 53
Άρθρο 30 Ανταγωνιστικός διάλογος (άρθρο 30 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 54
Άρθρο 31 Σύμπραξη καινοτομίας (άρθρο 31 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 55
Άρθρο 32 Προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση (άρθρο 32 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 57
Άρθρο 32Α Ρύθμιση ζητημάτων προσφυγής σε διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση 58
ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΕΩΝ 59
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 59
Άρθρο 33 Δυναμικά συστήματα αγορών (άρθρο 34 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 59
Άρθρο 34 Ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 35 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 61
Άρθρο 35 Ηλεκτρονικοί κατάλογοι (άρθρο 36 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 64
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 65
Άρθρο 36 Υποχρέωση χρήσης - Λειτουργία ΕΣΗΔΗΣ -Εξουσιοδοτική διάταξη 65

Άρθρο 38 Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ) - Εξουσιοδοτικές διατάξεις 69
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 71
Άρθρο 39 Συμφωνίες-πλαίσιο (άρθρο 33 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 71
Άρθρο 40 Κεντρικές δραστηριότητες αγορών και κεντρικές αρχές αγορών (ΚΑΑ) (άρθρο 37 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 73
Άρθρο 41 Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών και προγραμματισμός δημοσίων συμβάσεων - Εξουσιοδοτική διάταξη 74
Άρθρο 42 Περιστασιακές από κοινού διαδικασίες σύναψης συμβάσεων (άρθρο 38 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 78
Άρθρο 43 Διαδικασίες σύναψης συμβάσεων με αναθέτουσες αρχές από διαφορετικά κράτη μέλη 78
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ 80
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 80
Άρθρο 44 Τεχνική επάρκεια αναθετουσών αρχών στις δημόσιες συμβάσεις έργων και μελετών 80
Άρθρο 45 Συγκρότηση και τήρηση φακέλου δημόσιας σύμβασης - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρα 83 παρ. 6 και 84 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 80
Άρθρο 46 Προκαταρκτικές διαβουλεύσεις της αγοράς -Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 40 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 85
Άρθρο 47 Κανόνες για τη διενέργεια προκαταρκτικών διαβουλεύσεων της αγοράς 86
Άρθρο 48 Προηγούμενη εμπλοκή υποψηφίων ή προσφερόντων (άρθρο 41 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 86
Άρθρο 49 Επάρκεια προϋπολογισμού, ωριμότητα, μελέτες 87
Άρθρο 50 Δημόσιες συμβάσεις έργων με αξιολόγηση μελέτης - Εξουσιοδοτική διάταξη .. 89
Άρθρο 51 Συμβάσεις μελετών για τον προσδιορισμό τεχνικής λύσης 90
Άρθρο 52 Σκοπιμότητα σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών 91
Άρθρο 53 Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης -Εξουσιοδοτική διάταξη 91
Άρθρο 54 Τεχνικές προδιαγραφές (άρθρο 42 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) - Εξουσιοδοτική διάταξη 97
Άρθρο 55 Σήματα (άρθρο 43 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 98
Άρθρο 56 Εκθέσεις δοκιμών, πιστοποίηση και άλλα αποδεικτικά μέσα (άρθρο 44 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 99
Άρθρο 57 Εναλλακτικές προσφορές (άρθρο 45 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 100
Άρθρο 58 Υπεργολαβία (άρθρο 71 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 101
Άρθρο 59 Υποδιαίρεση συμβάσεων σε τμήματα (άρθρο 46 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 101
Άρθρο 60 Καθορισμός προθεσμιών (άρθρο 47 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 102

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 102
Άρθρο 61 Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης 102
Άρθρο 62 Προκαταρκτικές προκηρύξεις (άρθρο 48 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 103
Άρθρο 63 Προκηρύξεις σύμβασης (άρθρο 49 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 103
Άρθρο 64 Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 50 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 104
Άρθρο 65 Σύνταξη και λεπτομέρειες δημοσίευσης των προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων (άρθρο 51 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 104
Άρθρο 66 Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο (άρθρο 52 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) - Εξουσιοδοτική διάταξη 105
Άρθρο 67 Ηλεκτρονική διάθεση των εγγράφων της σύμβασης (άρθρο 53 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 106
Άρθρο 68 Διαβούλευση επί των δημοσιευμένων εγγράφων σύμβασης έργων 107
Άρθρο 69 Προσκλήσεις προς υποψηφίους (άρθρο 54 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 108
Άρθρο 70 Ενημέρωση των υποψηφίων και των προσφερόντων (άρθρο 55 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 108
ΕΝΌΤΗΤΆ 3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 109
Άρθρο 71 Γενικές αρχές (άρθρο 56 παρ. 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 109
Άρθρο 72 Εγγυήσεις - Εξουσιοδοτική διάταξη 110
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ 115
Άρθρο 73 Λόγοι αποκλεισμού - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 57 παρ. 1 έως 6 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 115
Άρθρο 74 Αποκλεισμός οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις - Εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθρο 57 παρ. 7 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 119
Άρθρο 75 Κριτήρια επιλογής (άρθρο 58 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 121
Άρθρο 76 Κριτήρια επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου 123
Άρθρο 77 Κριτήρια επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών 124
Άρθρο 78 Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων (άρθρο 63 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) . 125
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ 126
Άρθρο 79 Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (άρθρο 59 τς Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 126
Άρθρο 79Α Υπογραφή Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης 129
Άρθρο 80 Αποδεικτικά μέσα (άρθρο 60 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 129
Άρθρο 81 Επιγραμμικό αποθετήριο πιστοποιητικών (e-Certis) (άρθρο 61 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 132
Άρθρο 82 Πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης (άρθρο 62 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 132

Άρθρο 83 Επίσημοι κατάλογοι εγκεκριμένων οικονομικών φορέων και πιστοποίηση από οργανισμούς δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου (άρθρο 64 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)..... 132
ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΥΣΕΩΝ 134
Άρθρο 84 Περιορισμός του αριθμού των πληρούντων τα κριτήρια επιλογής υποψηφίων που θα κληθούν να συμμετάσχουν (άρθρο 65 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 134
Άρθρο 85 Περιορισμός του αριθμού των προσφορών και των λύσεων (άρθρο 66 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 135
ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ 135
Άρθρο 86 Κριτήρια ανάθεσης των συμβάσεων -Εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθρο 67 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)..... 135
Άρθρο 87 Κοστολόγηση κύκλου ζωής - Εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθρο 68 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)..... 139
Άρθρο 88 Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) - Εξουσιοδοτική διάταξη..... 140
Άρθρο 89 Δικαιολογητικά σχετικά με τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές 141
Άρθρο 91 Λόγοι απόρριψης προσφορών 142
ΕΝΟΤΗΤΑ 8 ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ 143
Άρθρο 92 Περιεχόμενο προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής 143
Άρθρο 93 Περιεχόμενο φακέλου «Δικαιολογητικά Συμμετοχής» 145
Άρθρο 94 Περιεχόμενο φακέλου «Τεχνική Προσφορά»..... 145
Άρθρο 95 Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών..... 146
Άρθρο 96 Χρόνος και τρόπος υποβολής προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής - Καταργούμενες διατάξεις..... 148
Άρθρο 97 Χρόνος ισχύος προσφορών 149
ΕΝΟΤΗΤΑ 9 ΣΤΑΔΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ 150
Άρθρο 98 Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις δημόσιες συμβάσεις έργων..... 150
Άρθρο 99 Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις δημόσιες συμβάσεις, μελετών, τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών 152
Άρθρο 100 Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών 154
Άρθρο 101 Αντιστροφή σταδίων αξιολόγησης στην ανοικτή διαδικασία (Άρθρο 56 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 156
Άρθρο 102 Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (Άρθρο 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 157
Άρθρο 103 Πρόσκληση για υποβολή δικαιολογητικών 157

Άρθρο 104 Χρόνος συνδρομής όρων συμμετοχής - Οψιγενείς μεταβολές 159
Άρθρο 105 Κατακύρωση - σύναψη σύμβασης 159
Άρθρο 106 Ματαίωση διαδικασίας 161
ΤΜΗΜΑ IV ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 162
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ 162
Άρθρο 107 Ανάθεση συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες (άρθρα 74 και 76 παράγραφος 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 162
Άρθρο 108 Δημοσίευση προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων (άρθρο 75 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 162
Άρθρο 109 Αρχές της ανάθεσης συμβάσεων (άρθρο 76 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 163
Άρθρο 109Α Διαδικασία ανάθεσης 163
Άρθρο 110 Αποκλειστικές συμβάσεις για ορισμένες υπηρεσίες (άρθρο 77 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 164
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΟΥΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥΣ ΜΕΛΕΤΩΝ 165
Άρθρο 111 Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 78 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 165
Άρθρο 112 Προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις (άρθρο 79 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 166
Άρθρο 113 Κανόνες σχετικά με τη διοργάνωση διαγωνισμών μελετών και την επιλογή συμμετεχόντων (άρθρο 80 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 166
Άρθρο 114 Σύνθεση της κριτικής επιτροπής (άρθρο 81 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 167
Άρθρο 115 Αποφάσεις της κριτικής επιτροπής (άρθρο 82 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) 167
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ 167
Άρθρο 116 Επιλογή των διαδικασιών 167
Άρθρο 117 Συνοπτικός διαγωνισμός 168
Άρθρο 117Α Δημόσιες συμβάσεις ήσσονος αξίας 168
Άρθρο 118 Απευθείας ανάθεση 168
Άρθρο 118Α Απευθείας ανάθεση μέσω συστημάτων ηλεκτρονικής αγοράς (e-marketplace) 170
Άρθρο 119 Συμβάσεις ενεργειών τεχνικής βοήθειας -Εξουσιοδοτική διάταξη 171
Άρθρο 120 Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης 172
Άρθρο 121 Προθεσμίες διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων . 173
Άρθρο 122 174
Άρθρο 123 Προσκλήσεις προς υποψηφίους κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων - Κριτήρια επιλογής 175
Άρθρο 124 Οικονομικές προσφορές στις δημόσιες συμβάσεις έργων 175
Άρθρο 125 Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών στις δημόσιες συμβάσεις έργων: ενιαίο ποσοστό έκπτωσης 175

Άρθρο 126 Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών στις δημόσιες συμβάσεις έργων: Μειοδοσία στο ποσοστό γενικών εξόδων και οφέλους για εκτέλεση απολογιστικών εργασιών ... 176
Άρθρο 127 Έννομη προστασία για δημόσιες συμβάσεις των άρθρων 118 και 119 ... 176
Άρθρο 128 Ανάθεση εξειδικευμένων υπηρεσιών (σύμβουλοι, εμπειρογνώμονες) για δημόσιες συμβάσεις - Εξουσιοδοτική διάταξη ... 177
ΜΕΡΟΣ Β ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ... 178
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ... 178
Άρθρο 129 Συμβατικό πλαίσιο - Εφαρμοστέα νομοθεσία ... 178
Άρθρο 130 Όροι εκτέλεσης της σύμβασης (άρθρο 70 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) ... 178
Άρθρο 131 Υπεργολαβία (άρθρο 71 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) ... 179
Άρθρο 132 Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους (άρθρο 72 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) ... 180
Άρθρο 133 Δικαίωμα μονομερούς λύσης της σύμβασης (άρθρο 73 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) ... 182
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ... 183
ΤΙΤΛΟΣ 1 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ ... 183
ΤΜΗΜΑ Ι ... 183
Άρθρο 134 Τρόπος κατασκευής ... 183
Άρθρο 135 Υπογραφή σύμβασης ... 183
ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ... 184
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ... 184
Άρθρο 136 Διοίκηση του έργου - Παρακολούθηση και επίβλεψη - Εξουσιοδοτική διάταξη ... 184
Άρθρο 136Α Διοίκηση του έργου - Παρακολούθηση και επίβλεψη έργων κάτω των ορίων - Μητρώο επιβλεπόντων ελεγκτών μηχανικών -Εξουσιοδοτική διάταξη ... 186
Άρθρο 137 Υπερημερία κυρίου του έργου ... 187
Άρθρο 138 Γενικές υποχρεώσεις αναδόχου ... 188
Άρθρο 139 Διεύθυνση έργου από την πλευρά του αναδόχου ... 191
Άρθρο 140 Υποχρεώσεις μελών αναδόχου κοινοπραξίας ... 191
Άρθρο 141 Πειθαρχικές ευθύνες διοικητικών οργάνων ... 192
Άρθρο 142 Ψηφιακό αρχείο βαθμολόγησης ... 192
Άρθρο 143 Κοινοποίηση στον ανάδοχο - Εκπροσώπηση ... 193
Άρθρο 144 Σύμπραξη του μελετητή στην κατασκευή -Πρόσθετες εγγυήσεις - Ευθύνη - Εξουσιοδοτική διάταξη ... 194
Άρθρο 145 Χρονοδιάγραμμα κατασκευής - Πειθαρχικό αδίκημα ... 195
Άρθρο 146 Ημερολόγιο του έργου ... 196

Άρθρο 147 Προθεσμίες 197
Άρθρο 148 Ποινικές ρήτρες για παραβίαση προθεσμιών έργου 198
Άρθρο 149 Ρήτρα πρόσθετης καταβολής (πριμ) 199
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΕΠΙΜΕΤΡΗΣΕΙΣ - ΠΛΗΡΩΜΕΣ - ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ 200
Άρθρο 150 Προκαταβολές 200
Άρθρο 151 Επιμετρήσεις 202
Άρθρο 152 Λογαριασμοί 204
Άρθρο 153 Αναθεωρητική περίοδος για τις βασικές τιμές ημερομισθίων, υλικών, μισθωμάτων και μηχανημάτων - Εξουσιοδοτικές διατάξεις 206
Άρθρο 154 Απολογιστικές εργασίες 210
Άρθρο 155 Επείγουσες και απρόβλεπτες πρόσθετες εργασίες, οι οποίες εκτελούνται πριν από την έγκριση του Α.Π.Ε. 212
Άρθρο 156 Ειδικά θέματα τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους - Αυξομειώσεις εργασιών - Νέες εργασίες - Εξουσιοδοτικές διατάξεις 212
Άρθρο 157 Βλάβες στα έργα - Αποζημιώσεις 216
Άρθρο 158 Ποιότητα στα δημόσια έργα. - Πρόγραμμα Ποιότητας Έργου (Π.Π.Ε.) 218
Άρθρο 159 Ακαταλληλότητα υλικών - Ελαττώματα -Παράλειψη συντήρησης 219
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΕΚΠΤΩΣΗ ΑΝΑΔΟΧΟΥ - ΔΙΑΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ - ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 220
Άρθρο 160 Έκπτωση αναδόχου 220
Άρθρο 161 Διακοπή εργασιών - Διάλυση της σύμβασης 223
Άρθρο 162 Ματαίωση διάλυσης 225
Άρθρο 163 Αποζημίωση αναδόχου λόγω διάλυσης της σύμβασης 225
Άρθρο 164 Υποκατάσταση 226
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ - ΠΤΩΧΕΥΣΗ – ΘΑΝΑΤΟΣ 226
Άρθρο 165 Υπεργολαβία κατά την εκτέλεση - Εγκεκριμένος υπεργολάβος - Κατασκευαστική κοινοπραξία 226
Άρθρο 166 Όροι και διαδικασία υπεργολαβίας 228
Άρθρο 167 Πτώχευση, θάνατος 229
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ 230
Άρθρο 168 Βεβαίωση περάτωσης εργασιών 230
Άρθρο 169 Διοικητική παραλαβή για χρήση 231
Άρθρο 170 Ενιαίο Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων και Μελετών (ΕΣΤΕΠ ΤΙΜ-ΤΕΜ) Εξουσιοδοτικές διατάξεις 232
Άρθρο 171 Χρόνος υποχρεωτικής συντήρησης των έργων 233
Άρθρο 172 Παραλαβή - Εξουσιοδοτική διάταξη 233
Άρθρο 173 Απόσβεση δικαιωμάτων αναδόχου 235
ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ 236

Άρθρο 174 Διοικητική επίλυση συμβατικών διαφορών 236
Άρθρο 175 Δικαστική επίλυση διαφορών 238
Άρθρο 176 Διαιτητική επίλυση διαφορών 239
ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΑΥΤΟΕΠΙΣΤΑΣΙΑ 240
Άρθρο 177 Εκτέλεση εργασιών με αυτεπιστασία 240
ΕΝΟΤΗΤΑ 8 ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ 241
Άρθρο 178 Προδιαγραφές και Κανονισμοί Έργων 241
Άρθρο 179 Επιθεώρηση των δημοσίων έργων 242
Άρθρο 180 Ειδικές ρυθμίσεις, έργα άλλων φορέων 244
Άρθρο 181 Παρεκκλίσεις 245
ΤΙΤΛΟΣ 2 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΆΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ & ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ 246
ΤΜΗΜΑ Ι ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ 246
ΕΝΟΤΗΤΆ 1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ 246
Άρθρο 182 Υπογραφή της Σύμβασης 246
Άρθρο 183 Διοίκηση σύμβασης μελέτης - παροχής τεχνικών υπηρεσιών, έλεγχος, επίβλεψη και παρακολούθηση - Εξουσιοδοτικές διατάξεις 246
Άρθρο 183Α Μητρώο Επιβλεπόντων Ελεγκτών Μηχανικών -Εξουσιοδοτική διάταξη 249
Άρθρο 184 Προθεσμίες - Χρονοδιάγραμμα 249
Άρθρο 185 Ποινικές ρήτρες 251
Άρθρο 186 Τροποποίηση σύμβασης κατά τη διάρκειά της 251
Άρθρο 187 Καταβολή της αμοιβής του αναδόχου 253
Άρθρο 188 Υποχρεώσεις του αναδόχου - Πρόγραμμα Ποιότητας 255
Άρθρο 189 Έγκριση της μελέτης - Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης - Εξουσιοδοτική διάταξη 256
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΕΚΠΤΩΣΗ ΑΝΑΔΟΧΟΥ - ΔΙΑΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ 258
Άρθρο 190 Αποζημίωση του αναδόχου λόγω υπερημερίας του εργοδότη χωρίς λύση της σύμβασης 258
Άρθρο 191 Έκπτωση του αναδόχου 258
Άρθρο 192 Διάλυση της σύμβασης 260
Άρθρο 193 Ματαίωση της διάλυσης 261
Άρθρο 194 Αποζημίωση αναδόχου σε περίπτωση διάλυσης της σύμβασης 261
Άρθρο 195 Υποκατάσταση του αναδόχου 262
ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ 263
Άρθρο 196 Τεχνικές προδιαγραφές 263

Άρθρο 197 Μελέτες εργολαβικών συμβάσεων 263
Άρθρο 198 Διοικητική και δικαστική επίλυση διαφορών -Εξουσιοδοτική διάταξη 263
Άρθρο 199 Ειδικές ρυθμίσεις 265
ΤΙΤΛΟΣ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ 266
ΤΜΗΜΑ Ι ΚΟΙΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ 266
Άρθρο 200 Τρόπος πληρωμής - απαιτούμενα δικαιολογητικά για πληρωμή του αναδόχου 266
Άρθρο 201 Προηγούμενη γνώμη για την τροποποίηση σύμβασης 267
Άρθρο 202 Ολοκλήρωση εκτέλεσης σύμβασης 267
Άρθρο 203 Κήρυξη αναδόχου ως εκπτώτου 268
Άρθρο 204 Ανωτέρα βία 269
Άρθρο 205 Διοικητικές προσφυγές κατά τη διαδικασία εκτέλεσης των συμβάσεων 269
Άρθρο 205Α Δικαστική Επίλυση Διαφορών 270
ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΓΑΘΩΝ 271
Άρθρο 206 Χρόνος παράδοσης υλικών 271
Άρθρο 207 Κυρώσεις για εκπρόθεσμη παράδοση προμήθειας 273
Άρθρο 208 Παραλαβή υλικών 273
Άρθρο 209 Χρόνος παραλαβής υλικών 275
Άρθρο 210 Ναύλωση - Ασφάλιση 276
Άρθρο 211 Ανακοίνωση φόρτωσης 277
Άρθρο 212 Ποιοτικός έλεγχος στο εξωτερικό 277
Άρθρο 213 Απόρριψη συμβατικών υλικών - αντικατάσταση 278
Άρθρο 214 Δείγματα - Δειγματοληψία - Εργαστηριακές εξετάσεις 278
Άρθρο 215 Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας 280
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ 281
Άρθρο 216 Παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας 281
Άρθρο 217 Διάρκεια σύμβασης παροχής υπηρεσίας 282
Άρθρο 218 Ποινικές ρήτρες 282
Άρθρο 219 Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής γενικών υπηρεσιών 283
Άρθρο 220 Απόρριψη παραδοτέου - Αντικατάσταση 284
ΜΕΡΟΣ Γ` ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 284
Άρθρο 221 Όργανα διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων -Εξουσιοδοτική διάταξη 284
Άρθρο 221Α Προθεσμίες για την ολοκλήρωση των επιμέρους σταδίων 289

ΒΙΒΛΙΟ ΙΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ, ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΩΗΝ ΕΞΑΙΡΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΜΕΩΝ (ΟΔΗΓΙΑ 2014/25/ΕΕ) 290
ΜΕΡΟΣ Α ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ 290
ΤΙΤΛΟΣ 1 290
ΤΜΗΜΑ Ι ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ 290
Άρθρο 222 Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής (άρθρο 1 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 290
Άρθρο 223 Αναθέτουσες αρχές (άρθρο 3 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 291
Άρθρο 224 Αναθέτοντες φορείς (άρθρο 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 291
Άρθρο 225 Μεικτές συμβάσεις που καλύπτουν την ίδια δραστηριότητα (άρθρο 5 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 292
Άρθρο 226 Συμβάσεις που καλύπτουν πολλαπλές δραστηριότητες (άρθρο 6 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 293
ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ 294
Άρθρο 227 Κοινές διατάξεις (άρθρο 7 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 294
Άρθρο 228 Φυσικό αέριο και θερμότητα (άρθρο 8 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 294
Άρθρο 229 Ηλεκτρισμός (άρθρο 9 της Οδηγίας 2014/25) 294
Άρθρο 230 Ύδωρ (άρθρο 10 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 295
Άρθρο 231 Υπηρεσίες μεταφορών (άρθρο 11 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 295
Άρθρο 232 Λιμένες και αερολιμένες (άρθρο 12 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 295
Άρθρο 233 Ταχυδρομικές υπηρεσίες (άρθρο 13 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 295
Άρθρο 234 Εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου και αναζήτηση ή εξόρυξη άνθρακα και άλλων στερεών καυσίμων (άρθρο 14 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 296
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΚΑΤΩΤΑΤΑ ΟΡΙΑ 296
Άρθρο 235 Κατώτατα όρια (άρθρο 15 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 296
Άρθρο 236 Μέθοδοι υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας των συμβάσεων (άρθρο 16 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 297
ΤΜΗΜΑ IV ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ 299
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΙΣΧΥΟΥΝ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΘΕΤΟΝΤΕΣ ΦΟΡΕΙΣ 299
Άρθρο 237 Συμβάσεις που ανατίθενται με σκοπό τη μεταπώληση ή τη μίσθωση σε τρίτους (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 299
Άρθρο 238 Συμβάσεις και διαγωνισμοί μελετών που ανατίθενται ή διοργανώνονται με σκοπούς άλλους από την άσκηση μιας από τις οριζόμενες στα άρθρα 228 - 234 δραστηριότητες ή για την άσκηση μιας τέτοιας δραστηριότητας σε τρίτη χώρα (άρθρο 19 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 299
Άρθρο 239 Συμβάσεις που ανατίθενται και διαγωνισμοί μελετών που διοργανώνονται δυνάμει διεθνών κανόνων (άρθρο 20 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 300
Άρθρο 240 Ειδικές εξαιρέσεις για συμβάσεις υπηρεσιών (άρθρο 21 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 300

Άρθρο 241 Συμβάσεις υπηρεσιών που ανατίθενται βάσει αποκλειστικού δικαιώματος (άρθρο 22 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 301
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ 302
Άρθρο 242 Συμβάσεις που συνάπτονται από ορισμένους αναθέτοντες φορείς για την αγορά ύδατος και για την προμήθεια ενέργειας ή καυσίμων που προορίζονται για την παραγωγή ενέργειας (άρθρο 23 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 302
ΤΜΗΜΑ V ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ 302
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΠΤΟΝΤΑΙ ΤΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ 302
Άρθρο 243 Άμυνα και ασφάλεια (άρθρο 24 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 302
Άρθρο 244 Μεικτές συμβάσεις που καλύπτουν την ίδια δραστηριότητα και αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια (άρθρο 25 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 303
Άρθρο 245 Συμβάσεις που καλύπτουν πολλαπλές δραστηριότητες και αφορούν την άμυνα και την ασφάλεια (άρθρο 26 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 303
Άρθρο 246 Συμβάσεις και διαγωνισμοί μελετών που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια και ανατίθενται ή διοργανώνονται δυνάμει διεθνών κανόνων (άρθρο 27 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 304
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ 305
Άρθρο 247 Συμβάσεις μεταξύ αναθετουσών αρχών (άρθρο 28 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 305
Άρθρο 248 Συμβάσεις που ανατίθενται σε συνδεδεμένη επιχείρηση (άρθρα 29 και 31 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 306
Άρθρο 249 Συμβάσεις που ανατίθενται σε κοινοπραξία ή σε αναθέτοντα φορέα που συμμετέχει σε κοινοπραξία (άρθρα 30 και 31 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 307
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ..... 308
Άρθρο 250 Υπηρεσίες έρευνας και ανάπτυξης (άρθρο 32 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 308
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΜΕΣΑ ΕΚΤΕΘΕΙΜΕΝΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ 308
Άρθρο 251 Δραστηριότητες άμεσα εκτεθειμένες στον ανταγωνισμό (άρθρο 34 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 308
Άρθρο 252 Διαδικασία για τη βεβαίωση της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 251 (άρθρο 35 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 309
ΤΙΤΛΟΣ 2 ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ..... 310
Άρθρο 253 Αρχές που διέπουν τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων (άρθρο 36 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 310
Άρθρο 254 Οικονομικοί φορείς (άρθρο 37 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 311
Άρθρο 255 Δικαιούμενοι συμμετοχής - Προϋποθέσεις που σχετίζονται με τη ΣΔΣ και άλλες διεθνείς συμφωνίες (άρθρο 43 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 311
Άρθρο 256 Συμβάσεις ανατιθέμενες κατ’ αποκλειστικότητα (άρθρο 38 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 312
Άρθρο 257 Εχεμύθεια (άρθρο 39 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 313

Άρθρο 258 Κανόνες που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες (άρθρο 40 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 313
Άρθρο 259 Πολιτική Ασφαλείας ΕΣΗΔΗΣ (άρθρο 40 παρ. 6 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 317
Άρθρο 260 Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ) 319
Άρθρο 261 Ονοματολογίες (άρθρο 41 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 319
Άρθρο 262 Συγκρούσεις συμφερόντων (άρθρο 42 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 319
ΤΙΤΛΟΣ 3 ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 321
ΤΜΗΜΑ Ι ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ 321
Άρθρο 263 Επιλογή των διαδικασιών (άρθρο 44 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 321
Άρθρο 264 Ανοικτή διαδικασία (άρθρο 45 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 321
Άρθρο 265 Κλειστή διαδικασία (άρθρο 46 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 322
Άρθρο 266 Διαδικασία με διαπραγμάτευση με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού (άρθρο 47 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 322
Άρθρο 267 Ανταγωνιστικός διάλογος (άρθρο 48 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 323
Άρθρο 268 Σύμπραξη καινοτομίας (άρθρο 49 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 324
Άρθρο 269 Χρήση της διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση (άρθρο 50 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 326
Άρθρο 269Α 328
ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 328
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ 328
Άρθρο 270 Δυναμικά συστήματα αγορών (άρθρο 52 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 328
Άρθρο 271 Ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί -Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 53 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 330
Άρθρο 272 Ηλεκτρονικοί κατάλογοι (άρθρο 54 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 333
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ 334
Άρθρο 273 Συμφωνίες - πλαίσιο (άρθρο 51 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 334
Άρθρο 274 Κεντρικές δραστηριότητες αγορών και Κεντρικές Αρχές Αγορών (ΚΑΑ) (άρθρο 55 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 334
Άρθρο 275 Περιστασιακές από κοινού διαδικασίες σύναψης συμβάσεων (άρθρο 56 της Οδηγίας 2014/25ΕΕ) 336
Άρθρο 276 Διαδικασίες σύναψης συβάσεων με αναθέτοντες φορείς από διαφορετικά Κράτη - Μέλη (άρθρο 57 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 336
ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ 337
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ 337
Άρθρο 277 Συγκρότηση και τήρηση φακέλου σύμβασης (άρθρο 99 παρ. 6 και 100 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 337

Άρθρο 278 Προκαταρκτικές διαβουλεύσεις της αγοράς (άρθρο 58 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 338
Άρθρο 279 Κανόνες για τη διενέργεια προκαταρκτικών διαβουλεύσεων της αγοράς 338
Άρθρο 280 Προηγούμενη εμπλοκή υποψηφίων ή προσφερόντων (άρθρο 59 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 339
Άρθρο 281 Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης 339
Άρθρο 282 Τεχνικές προδιαγραφές (άρθρο 60 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 341
Άρθρο 283 Σήματα (άρθρο 61 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 343
Άρθρο 284 Εκθέσεις δοκιμών, πιστοποίηση και άλλα αποδεικτικά μέσα (άρθρο 62 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 344
Άρθρο 285 Ανακοίνωση των τεχνικών προδιαγραφών (άρθρο 63 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 344
Άρθρο 286 Εναλλακτικές προσφορές (άρθρο 64 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 345
Άρθρο 287 Υπεργολαβία (άρθρο 88 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 345
Άρθρο 288 Υποδιαίρεση συμβάσεων σε τμήματα (άρθρο 65 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) .. 345
Άρθρο 289 Καθορισμός προθεσμιών (άρθρο 66 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 346
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ 347
Άρθρο 290 Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης 347
Άρθρο 291 Περιοδικές ενδεικτικές προκηρύξεις (άρθρο 67 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 347
Άρθρο 292 Γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής (άρθρο 68 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 348
Άρθρο 293 Προκήρυξη σύμβασης (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 348
Άρθρο 294 Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 70 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 348
Άρθρο 295 Σύνταξη και λεπτομέρειες δημοσίευσης (άρθρο 71 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 349
Άρθρο 296 Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 72 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 350
Άρθρο 297 Ηλεκτρονική διάθεση των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης (άρθρο 73 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 350
Άρθρο 298 Διαβούλευση επί των δημοσιευμένων εγγράφων σύμβασης έργων 351
Άρθρο 299 Προσκλήσεις προς υποψηφίους (άρθρο 74 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 351
Άρθρο 300 Ενημέρωση των αιτούντων προεπιλογή, των υποψηφίων και των προσφερόντων (άρθρο 75 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 352
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 353
Άρθρο 301 Γενικές αρχές (άρθρο 76 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 353
Άρθρο 302 Εγγυήσεις - Εξουσιοδοτική διάταξη 354

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΡΟΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ - ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ 358
Άρθρο 303 Συστήματα προεπιλογής (άρθρο 77 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 358
Άρθρο 304 Κριτήρια ποιοτικής επιλογής (άρθρο 78 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 359
Άρθρο 305 Χρήση των λόγων αποκλεισμού και των κριτηρίων επιλογής που προβλέπονται στο Βιβλίο Ι (άρθρο 80 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 359
Άρθρο 306 Αποκλεισμός οικονομικού φορέα 360
Άρθρο 307 Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων (άρθρο 79 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 360
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ 361
Άρθρο 308 Κανόνες που εφαρμόζονται σε περίπτωση χρήσης των κριτηρίων αποκλεισμού και ποιοτικής επιλογής του Βιβλίου Ι (παρ. 3 του άρθρου 80 και υποπαράγραφος 2 της παρ. 1, καθώς και υποπαράγραφος 2 της παρ. 2 του άρθρου 79 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 361
Άρθρο 309 Πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης (άρθρο 81 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 362
Άρθρο 310 Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (άρθρο 76 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 363
ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ 363
Άρθρο 311 Κριτήρια ανάθεσης των συμβάσεων (άρθρο 82 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 363
Άρθρο 312 Κοστολόγηση του κύκλου ζωής (άρθρο 83 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 364
Άρθρο 313 Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές -Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 84 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 365
Άρθρο 314 Προσφορές που περιέχουν προϊόντα καταγωγής τρίτων χωρών (άρθρο 85 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 367
Άρθρο 315 Ειδικοί κανόνες διεξαγωγής διαδικασίας 367
Άρθρο 316 Κατακύρωση - Σύναψη σύμβασης 368
Άρθρο 317 Ματαίωση διαδικασίας 369
ΤΜΗΜΑ IV ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 370
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ 370
Άρθρο 318 Ανάθεση συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες (άρθρο 91 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 370
Άρθρο 319 Δημοσίευση (άρθρο 92 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 371
Άρθρο 320 Αρχές της ανάθεσης συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες (άρθρο 93 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 371
Άρθρο 320Α Διαδικασία ανάθεσης 372
Άρθρο 321 Συμβάσεις υπηρεσιών ανατιθέμενες κατ' αποκλειστικότητα (άρθρο 94 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 373
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΟΥΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥΣ ΜΕΛΕΤΩΝ 374

Άρθρο 322 Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 95 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 374
Άρθρο 323 Προκηρύξεις και Γνωστοποιήσεις (άρθρο 96 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 374
Άρθρο 324 Κανόνες σχετικά με τη διοργάνωση διαγωνισμών μελετών, την επιλογή των συμμετεχόντων και την κριτική επιτροπή (άρθρο 97 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 375
Άρθρο 325 Αποφάσεις της κριτικής επιτροπής (άρθρο 98 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 375
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ..... 375
Άρθρο 326 Επιλογή των διαδικασιών..... 375
Άρθρο 327 Συνοπτικός διαγωνισμός 376
Άρθρο 327 Α Συμβάσεις ήσσονος αξίας 376
Άρθρο 328 Απευθείας ανάθεση 377
Άρθρο 329 Συμβάσεις ενεργειών τεχνικής βοήθειας -Εξουσιοδοτική διάταξη..... 377
Άρθρο 330 Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης..... 379
Άρθρο 331 Προθεσμίες διαδικασιών σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων 380
Άρθρο 332..... 381
Άρθρο 333 Προσκλήσεις προς υποψηφίους κατά τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων 381
Άρθρο 333Α Έννομη προστασία για συμβάσεις των άρθρων 328 και 329..... 381
ΜΕΡΟΣ Β ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ 381
Άρθρο 334 Συμβατικό πλαίσιο - Εφαρμοστέα νομοθεσία..... 381
Άρθρο 335 Όροι εκτέλεσης της σύμβασης (άρθρο 87 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 382
Άρθρο 336 Υπεργολαβία (άρθρο 88 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 383
Άρθρο 337 Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους (άρθρο 89 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 384
Άρθρο 338 Δικαίωμα μονομερούς λύσης σύμβασης (άρθρο 90 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 386
ΒΙΒΛΙΟ ΙΙΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ 386
Άρθρο 339 Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής..... 386
Άρθρο 340 Επιβολή (άρθρα 83 παράγραφοι 1-5 και 90 παρ. 7 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρθρα 99 παράγραφοι 1-5 και 106 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 386
Άρθρο 341 Χωριστές εκθέσεις σχετικό με τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων (άρθρα 84 παράγραφο 1 και 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 100 παράγραφο 1 και 3 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 387
Άρθρο 342 Εθνικά στοιχεία εκθέσεων και στατιστικών (άρθρα 85 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 101 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 389
Άρθρο 343 Διοικητική συνεργασία (άρθρα 86 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 102 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)..... 389
Άρθρο 344 Κατάρτιση και πιστοποίηση προσωπικού αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων - Εξουσιοδοτική διάταξη 390

ΒΙΒΛΙΟ IV ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΆ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ 391
ΤΙΤΛΟΣ 1 391
Άρθρο 345 Πεδίο εφαρμογής 391
Άρθρο 346 Προστασία κατά την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων 391
Άρθρο 348 Συγκρότηση της Αρχής 392
Άρθρο 349 Λειτουργική ανεξαρτησία 393
Άρθρο 350 Οικονομική Αυτοτέλεια 394
Άρθρο 351 Πειθαρχικός Έλεγχος 395
Άρθρο 352 Πειθαρχική Διαδικασία 396
Άρθρο 353 Συνεδριάσεις της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών 397
Άρθρο 354 Οργάνωση της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών 398
Άρθρο 355 Κανονισμός Λειτουργίας της ΑΕΠΠ 398
Άρθρο 356 Αρμοδιότητες Προέδρου της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών .. 398
Άρθρο 357 Προσωπικό - Οργανισμός της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών.. 399
Άρθρο 358 Νομική Υπηρεσία 401
Άρθρο 359 Έκθεση πεπραγμένων 401
ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ 401
ΜΕΡΟΣ Α ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΑΨΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ 401
Άρθρο 360 Δικαίωμα άσκησης προσφυγής 401
Άρθρο 361 Προθεσμία άσκησης της προσφυγής 402
Άρθρο 362 Άσκηση προσφυγής - Άσκηση παρέμβασης 402
Άρθρο 363 Παράβολο - Εξουσιοδοτική διάταξη 403
Άρθρο 364 Ανασταλτικό αποτέλεσμα 404
Άρθρο 365 Διαδικασία εξέτασης της προσφυγής -Εξουσιοδοτική διάταξη 404
Άρθρο 366 Προσωρινά μέτρα 406
Άρθρο 367 Διαδικασία λήψης απόφασης - συνέπειες αποφάσεων ΑΕΕΠ 406
ΜΕΡΟΣ Β ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΗΡΥΞΗ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ 407
Άρθρο 368 Κήρυξη ακυρότητας της σύμβασης 407
Άρθρο 369 Κήρυξη ακυρότητας - Διαδικασία 407
Άρθρο 370 Δυνατότητα μη κήρυξης ακυρότητας της σύμβασης. Επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος - Εναλλακτικές κυρώσεις 408
Άρθρο 371 Συνέπειες κήρυξης ακυρότητας της σύμβασης 409
ΤΙΤΛΟΣ 3 ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΟΥ ΠΡΟΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ 409
Άρθρο 372 Δικαστική προστασία - Αρμόδιο δικαστήριο 409

Άρθρο 373 Αξίωση αποζημίωσης 412
ΤΙΤΛΟΣ 4 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 412
Άρθρο 374 Συνεργασία των ελληνικών αρχών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή 412
ΒΙΒΛΙΟ V ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ 413
Άρθρο 375 Τροποποιούμενες διατάξεις 413
Άρθρο 376 Μεταβατικές διατάξεις (άρθρα 90 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 106 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 417
Άρθρο 377 Καταργούμενες διατάξεις 420
Άρθρο 378 Προσαρτήματα 428
Άρθρο 379 Έναρξη ισχύος (άρθρα 90 παράγραφοι 1-2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 106 παράγραφοι 1-2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ) 429

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4412 (ΦΕΚ Α 147/ 08.08.2016) Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)[1]

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο 1: Αντικείμενο - Πεδίο Εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος αποτελούν προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις: α) της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ (L94), όπως διορθώθηκε (L135/24.5.2016), β) της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Φεβρουαρίου 2014 σχετικά με τις προμήθειες φορέων, που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση Οδηγίας 2004/17/ΕΚ και γ) της Οδηγίας 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1989 και της 92/13/ΕΚ του Συμβουλίου της 25ης Φεβρουαρίου 1992, όπως τροποποιήθηκαν με την Οδηγία 2007/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2007 και τα άρθρα 46 και 47 της Οδηγίας 2014/23/ΕΕ.

2. Ο παρών νόμος θεσπίζει κανόνες: α) για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης δημοσίων συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου Ι (άρθρα 2 έως 221), β) για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης συμβάσε ων και διαγωνισμών μελετών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 2 και 222 έως 338), γ) για τη διακυβέρνηση, οι οποίοι εφαρμόζονται, σύμφωνα με το Βιβλίο ΙΙΙ (άρθρα 339 έως 344), από τις αναθέτουσες αρχές και τους αναθέτοντες φορείς και δ) για την έννομη προστασία κατά τη σύναψη συμβάσεων που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου IV (άρθρα 345 έως 374). Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται, με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 έως 7, σε όλες τις συμβάσεις των περιπτώσεων α` και β`, ανεξαρτήτως είδους και εκτιμώμενης αξίας αυτών, εκτός αν άλλως ορίζεται στις επιμέρους διατάξεις αυτού.

«3. Οι διατάξεις των άρθρων 116 έως 128 εφαρμόζονται αποκλειστικά στις συμβάσεις των περιπτώσεων α ` της παραγράφου 2 με εκτιμώμενη αξία κάτω των ορίων του άρθρου 5. Οι διατάξεις των άρθρων 326 έως 333 εφαρμόζονται αποκλειστικά στις συμβάσεις των περιπτώσεων β` της παραγράφου 2 με εκτιμώμενη αξία κάτω των ορίων του άρθρου 235».[2]

4. Οι διατάξεις των άρθρων 134 έως 181 εφαρμόζονται στην εκτέλεση συμβάσεων έργων των περιπτώσεων α` και β` της παραγράφου 2, συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ι του Μέρους Β` του Βιβλίου Ι (άρθρα 129 έως 133) και του Μέρους Β` του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 335 έως 338).

5. Οι διατάξεις των άρθρων 182 έως 199 εφαρμόζονται στην εκτέλεση συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών των περιπτώσεων α` και β` της παραγράφου 2, συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ι του Μέρους Β` του Βιβλίου Ι (άρθρα 129 έως 133) και του Μέρους Β` του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 335 έως 338).

6. Οι διατάξεις των άρθρων 200 έως 220 εφαρμόζονται στην εκτέλεση συμβάσεων προμηθειών και γενικών υπηρεσιών των περιπτώσεων α` και β` της παραγράφου 2,

[1] Διόρθωση σφαλμάτων ΦΕΚ Α 200/24.10.2016.

[2] Η παρ.3 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 22 περ.6 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ι του Μέρους Β` του Βιβλίου Ι (άρθρα 129 έως 133) και του Μέρους Β` του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 335 έως 338).

7. Κατά τη σύναψη συμβάσεων των περιπτώσεων α` και β` της παραγράφου 2, που υλοποιούνται ως Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.), σύμφωνα με το ν. 3389/2005 (Α` 232) δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 2, της παραγράφου 7 του άρθρου 4, των εδαφίων β` και γ` της παραγράφου 7 του άρθρου 6, των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 14, των εδαφίων δ`, ε` και στ` της παραγράφου 2 του άρθρου 19, της παραγράφου 10 του άρθρου 39, του άρθρου 44, των παραγράφων 6 έως 8 του άρθρου 45, τα άρθρα 49 έως 53, των παραγράφων 7 έως 9 του άρθρου 54, της παρ. 5 του άρθρου 57, των άρθρων 68, 72, 76 και 77, των στοιχείων ε` έως στ` της παραγράφου 2 και των παραγράφων 4, 5, 6 και 11 έως 16 του άρθρου 86, των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 87, της παραγράφου 6 του άρθρου 88, των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 90, των στοιχείων α`, ζ` και η` της παραγράφου 1 του άρθρου 91, των άρθρων 92 έως 100, 103 έως 105, των παραγράφων 6 και 7 του άρθρου 106, των παραγράφων 5 και 6 του άρθρου 118, της παραγράφου 3 του άρθρου 123, των άρθρων 124 έως 126, [128 έως] 129, της παραγράφου 2 του άρθρου 133, των άρθρων 134 έως 220, των παραγράφων 8 έως 11 του άρθρου 221, του άρθρου 281, της παραγράφου 7 του άρθρου 282, των άρθρων 298 και 302, της παραγράφου 7 του άρθρου 313, των άρθρων 315 και 316, της παραγράφου 7 του άρθρου 317, καθώς και του άρθρου 334. Κατά τη σύναψη των συμβάσεων αυτών εφαρμόζονται συμπληρωματικά οι διατάξεις του ν. 3389/2005.[3]

Άρθρο 2 Ορισμοί - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρα 2 και 33 παρ. 1 εδάφιο έκτο της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρθρο 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«1. Για τους σκοπούς του παρόντος εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

1) α) ως «αναθέτουσες αρχές» νοούνται το κράτος, οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή οι ενώσεις μιας ή περισσότερων από αυτές τις αρχές ή ενός ή περισσότερων από αυτούς τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου και οι αναθέτουσες αρχές κατά την έννοια του άρθρου 223 και

β) ως «αναθέτοντες φορείς» νοούνται οι αναθέτοντες φορείς κατά την έννοια του άρθρου 224,

2) ως «κεντρικές κυβερνητικές αρχές (ΚΚΑ)» νοούνται οι αναθέτουσες αρχές που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι του Προσαρτήματος Α` και, εφόσον έχουν επέλθει διορθώσεις ή τροποποιήσεις, οι φορείς που τις έχουν διαδεχθεί,

3) ως «μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές» νοούνται όλες οι αναθέτουσες αρχές που δεν είναι κεντρικές κυβερνητικές αρχές,

4) ως «οργανισμοί δημοσίου δικαίου» νοούνται οι οργανισμοί που έχουν όλα τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

α) έχουν συσταθεί για τον συγκεκριμένο σκοπό της κάλυψης αναγκών γενικού συμφέροντος, που δεν έχουν βιομηχανικό ή εμπορικό χαρακτήρα,

β) έχουν νομική προσωπικότητα και

γ) χρηματοδοτούνται, κατά το μεγαλύτερο μέρος, από τις κρατικές αρχές, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή η διαχείριση των οποίων υπόκειται σε έλεγχο ασκούμενο από τους οργανισμούς αυτούς ή έχουν διοικητικό, διευθυντικό ή εποπτικό συμβούλιο, του οποίου περισσότερο από το ήμισυ των μελών διορίζεται από τις

[3] Η φράση «128 έως» στο πρώτο εδάφιο της παρ. 7 διαγράφηκε με το άρθρο 57 παρ.1 Ν.4568/2018,ΦΕΚ Α 178/11.10.2018.

κρατικές αρχές, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης ή από άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου,

5) ως «δημόσιες συμβάσεις» και ως «συμβάσεις έργων, μελετών, υπηρεσιών και προμηθειών» νοούνται οι συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας, οι οποίες συνάπτονται γραπτώς μεταξύ ενός ή περισσότερων οικονομικών φορέων και μιας ή ενός ή περισσότερων αναθετουσών αρχών ή αναθετόντων φορέων, αντίστοιχα, και έχουν ως αντικείμενο την εκτέλεση έργων, την εκπόνηση μελετών, την προμήθεια αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών,

6) ως «δημόσιες συμβάσεις έργων» και ως «συμβάσεις έργων» νοούνται οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο:

α) την εκτέλεση ή συγχρόνως τη μελέτη και την εκτέλεση εργασιών που αφορούν μία από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙ του Προσαρτήματος Α` και στο Παράρτημα Ι του Προσαρτήματος Β`,

β) την εκτέλεση ή συγχρόνως τη μελέτη και την εκτέλεση έργου,

γ) την υλοποίηση, με οποιαδήποτε μέσα, έργου αντα-ποκρινόμενου στις απαιτήσεις που ορίζει η αναθέτουσα αρχή ή ο αναθέτων φορέας που ασκεί αποφασιστική επιρροή στο είδος ή τη μελέτη του έργου,

7) ως «έργο» νοείται το αποτέλεσμα ενός συνόλου δομικών εργασιών ή εργασιών μηχανικού, το οποίο επαρκεί καθαυτό για την επιτέλεση οικονομικής ή τεχνικής λειτουργίας,

7α) ως «δημόσιες συμβάσεις μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών νοούνται όλες οι συμβάσεις με αντικείμενο την εκπόνηση μελετών και την παροχή τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οποίες συνδέονται με την εκτέλεση έργου, κατά την έννοια της περ. 7 ή τον χωρικό σχεδια-σμό, όταν οι μελέτες δεν εκπονούνται και οι υπηρεσίες δεν παρέχονται από το προσωπικό της αναθέτουσας αρχής,

8) ως «δημόσιες συμβάσεις προμηθειών» και ως «συμβάσεις προμηθειών» νοούνται οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο την αγορά, τη χρηματοδοτική μίσθωση, τη μίσθωση ή τη μίσθωση - πώληση, με ή χωρίς δικαίωμα αγοράς, προϊόντων. Μια σύμβαση προμηθειών μπορεί να περιλαμβάνει, παρεμπιπτόντως, εργασίες τοποθέτησης και εγκατάστασης,

9) ως «δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών» και ως «συμβάσεις υπηρεσιών» νοούνται οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών που δεν εμπίπτουν στην περ. 7α.

Στις συμβάσεις υπηρεσιών περιλαμβάνονται και οι συμβάσεις παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών που έχουν ως αντικείμενο τον σχεδιασμό, προγραμματισμό, οργάνωση, διαχείριση, παρακολούθηση, έλεγχο και αξιολόγηση επιχειρησιακών και αναπτυξιακών προγραμμάτων και δράσεων σε όλους τους τομείς της οικονομίας, καθώς και σε οριζόντιου χαρακτήρα παρεμβάσεις, την υποστήριξη της υλοποίησής τους με τη μεταφορά της απαραίτητης τεχνογνωσίας, καθώς και την παροχή εξωγενών υπηρεσιών (outsourcing) υλοποίησης των ανωτέρω προγραμμάτων και δράσεων. Στις συμβουλευτικές υπηρεσίες υπάγονται ιδίως οι οικονομικές μελέτες, κοινωνικές μελέτες και μελέτες οργάνωσης και επιχειρησιακής έρευνας,

10) ως «συμφωνία - πλαίσιο» νοείται μία συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ μιας ή ενός ή περισσοτέρων αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων και ενός ή περισσοτέρων οικονομικών φορέων, η οποία αποσκοπεί στον καθορισμό των όρων που διέπουν τις συμβάσεις που πρόκειται να συναφθούν κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου, ιδίως όσον αφορά τις τιμές και, όπου ενδείκνυται, τις προβλεπόμενες ποσότητες,

11) ως «οικονομικός φορέας» νοείται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή δημόσιος φορέας ή ένωση αυτών των προσώπων ή φορέων, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών συμπράξεων επιχειρήσεων, που προσφέρει στην αγορά εκτέλεση εργασιών ή/και έργου, προμήθεια προϊόντων ή παροχή υπηρεσιών. Στην έννοια αυτή περιλαμβάνεται και ο όρος «εργοληπτική επιχείρηση» του Τίτλου 1 του Κεφαλαίου ΙΙ του Μέρους Β` του παρόντος Βιβλίου,

12) ως «προσφέρων» νοείται οικονομικός φορέας που έχει υποβάλει προσφορά,

13) ως «υποψήφιος» νοείται οικονομικός φορέας που έχει ζητήσει να του αποσταλεί ή έχει λάβει πρόσκληση συμμετοχής σε κλειστή διαδικασία, σε ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, σε διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, σε ανταγωνιστικό διάλογο ή σε σύμπραξη καινοτομίας,

14) ως «έγγραφο διαδικασίας σύναψης της σύμβασης» ή «έγγραφο της σύμβασης» νοείται κάθε έγγραφο το οποίο παρέχει ή στο οποίο παραπέμπει η αναθέτουσα αρχή/αναθέτων φορέας, με σκοπό να περιγράψει ή να προσδιορίσει στοιχεία της σύμβασης ή της διαδικασίας ανάθεσης, συμπεριλαμβανομένης της προκήρυξης σύμβασης των άρθρων 63 και 293, της προκαταρκτικής προκήρυξης του άρθρου 62, της περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης του άρθρου 291, αν χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, των τεχνικών προδιαγραφών, του περιγραφικού εγγράφου, των προτεινόμενων όρων της σύμβασης, των υποδειγμάτων για την προσκόμιση των εγγράφων από τους υποψηφίους και τους προσφέροντες, των πληροφοριών σχετικά με τις γενικές και ειδικές υποχρεώσεις και τυχόν πρόσθετων εγγράφων. Επίσης, στην έννοια αυτή περιλαμβάνονται και η διακήρυξη ή η πρόσκληση σε διαπραγμάτευση στις οποίες αναφέρονται όλοι οι ειδικοί και γενικοί όροι σύναψης και εκτέλεσης της σύμβασης, το Ενιαίο Ευρωπαϊκό Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ), οι συμπληρωματικές πληροφορίες που παρέχει η αναθέτουσα αρχή δυνάμει της παρ. 2 του άρθρου 67 και της παρ. 2 του άρθρου 297, το σχέδιο της σύμβασης μετά των Παραρτημάτων αυτής και η τεχνική συγγραφή υποχρεώσεων που περιλαμβάνει και τις εφαρμοστέες τεχνικές προδιαγραφές,

15) ως «κεντρικές δραστηριότητες αγορών» νοούνται δραστηριότητες που διεξάγονται σε μόνιμη βάση με μία από τις παρακάτω μορφές:

α) της απόκτησης αγαθών ή/και υπηρεσιών που προορίζονται για αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς,

β) της ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων ή της σύναψης συμφωνιών-πλαίσιο για έργα, αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται για αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς,

16) ως «επικουρικές δραστηριότητες αγορών» νοούνται δραστηριότητες που συνίστανται στην παροχή υποστήριξης σε δραστηριότητες αγορών, ιδίως με τις κατωτέρω μορφές: α) τεχνικής υποδομής που παρέχει τη δυνατότητα στις αναθέτουσες αρχές/στους αναθέτοντες φορείς να αναθέτουν δημόσιες συμβάσεις/ συμβάσεις ή να συνάπτουν συμφωνίες-πλαίσιο για έργα, αγαθά ή υπηρεσίες, β) συμβουλών σχετικά με τη διεξαγωγή ή τον σχεδιασμό διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων/συμβάσεων, γ) προετοιμασίας και διαχείρισης διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων/συμβάσεων εξ ονόματος και για λογαριασμό της ενδιαφερόμενης αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα,

17) ως «κεντρική αρχή αγορών» (ΚΑΑ) νοείται:

α) μία αναθέτουσα αρχή που παρέχει κεντρικές δραστηριότητες αγορών και, ενδεχομένως, επικουρικές δραστηριότητες αγορών,

β) ένας αναθέτων φορέας, ο οποίος παρέχει κεντρικές δραστηριότητες αγορών και, ενδεχομένως, επικουρικές δραστηριότητες αγορών.

Οι συμβάσεις που ανατίθενται από ΚΑΑ, προκειμένου να πραγματοποιηθούν κεντρικές δραστηριότητες αγορών, θεωρείται ότι αποτελούν συμβάσεις για την εκτέλεση δραστηριότητας που περιγράφεται στα άρθρα 228 ως 234. Το άρθρο 237 δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις που ανατίθενται από ΚΑΑ με σκοπό την πραγματοποίηση κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών,

18) ως «εθνικές κεντρικές αρχές αγορών» (ΕΚΑΑ) νοούνται οι ΚΑΑ οι οποίες, πέραν των ανωτέρω, είναι επιπλέον αρμόδιες για τον εθνικό σχεδιασμό, προγραμματισμό, καθώς και συντονισμό κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών όλων των λοιπών ΚΑΑ,

19) ως «πάροχος υπηρεσιών διαδικασιών σύναψης συμβάσεων» ή «πάροχος υπηρεσιών σύναψης συμβάσεων» νοείται δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας που προσφέρει στην αγορά επικουρικές δραστηριότητες αγορών,

20) με τους όρους «γραπτώς» ή «εγγράφως» νοείται κάθε σύνολο λέξεων ή αριθμών, το οποίο μπορεί να διαβάζεται, να αναπαράγεται και στη συνέχεια να γνωστοποιείται, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που διαβιβάζονται και αποθηκεύονται με ηλεκτρονικά μέσα,

21) ως «ηλεκτρονικό μέσο» νοείται ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός για την επεξεργασία (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής συμπίεσης) και την αποθήκευση δεδομένων, τα οποία διαβιβάζονται, διακινούνται και λαμβάνονται με τη χρήση ενσύρματου, ασύρματου, οπτικού ή άλλου ηλεκτρομαγνητικού μέσου,

22) ως «κύκλος ζωής» νοούνται όλα τα διαδοχικά και/ή διασυνδεδεμένα στάδια, συμπεριλαμβανομένων της έρευνας και της ανάπτυξης που θα πραγματοποιηθούν, της παραγωγής, της εμπορίας και των όρων της, της μεταφοράς, της χρήσης και της συντήρησης, καθόλη τη διάρκεια ύπαρξης ενός προϊόντος ή ενός έργου ή της παροχής μιας υπηρεσίας, από την απόκτηση των πρώτων υλών ή την παραγωγή των πόρων μέχρι την απόρριψη, την εκκαθάριση και το τέλος της υπηρεσίας ή χρήσης,

23) ως «διαγωνισμοί μελετών» νοούνται διαδικασίες που παρέχουν τη δυνατότητα στην αναθέτουσα αρχή/ αναθέτοντα φορέα να αποκτά, κυρίως στους τομείς της χωροταξίας, της πολεοδομίας, της αρχιτεκτονικής και των έργων μηχανικού ή της επεξεργασίας δεδομένων, μια μελέτη ή ένα σχέδιο που επιλέγεται από κριτική επιτροπή έπειτα από διαγωνισμό, με ή χωρίς την απονομή βραβείων,

24) ως «καινοτομία» νοείται η υλοποίηση νέου ή σημαντικά βελτιωμένου προϊόντος, υπηρεσίας ή διαδικασίας, που περιλαμβάνει, αλλά δεν περιορίζεται στις διαδικασίες παραγωγής, ανοικοδόμησης ή κατασκευής, νέα μέθοδο εμπορίας ή νέα μέθοδο οργάνωσης στις επιχειρηματικές πρακτικές, οργάνωσης του χώρου εργασίας ή των εξωτερικών σχέσεων μεταξύ άλλων, με σκοπό τη συμβολή στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προκλήσεων ή την υποστήριξη της στρατηγικής «Ευρώπη 2030» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη,

25) ως «σήμα» (label) νοείται οποιοδήποτε έγγραφο, πιστοποιητικό ή βεβαίωση που επιβεβαιώνει ότι ένα συγκεκριμένο έργο, προϊόν, υπηρεσία, μέθοδος ή διαδικασία πληροί ορισμένες απαιτήσεις,

26) ως «απαίτηση ή απαιτήσεις σήματος» νοούνται οι απαιτήσεις, τις οποίες πρέπει να πληροί ένα συγκεκριμένο έργο, προϊόν, υπηρεσία ή διαδικασία, προκειμένου να λάβει το σχετικό σήμα,

27) ως «κατώτατα όρια» νοούνται τα προβλεπόμενα στα άρθρα 5 και 235 όρια,

28) ως «δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων» και ως «συμβάσεις άνω των ορίων» νοούνται οι δημόσιες συμβάσεις και οι συμβάσεις κατά την έννοια της διάταξης της περ. 5 της παρούσας παραγράφου που δεν εξαιρούνται, δυνάμει των εξαιρέσεων που προβλέπονται στα άρθρα 7 έως 17 και 237 έως 252, και των οποίων η εκτιμώμενη αξία εκτός φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) είναι ίση προς ή ανώτερη από τα όρια της διάταξης των άρθρων 5 και 235, αντίστοιχα, όπως ισχύουν κάθε φορά,

29) ως «δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων» και ως «συμβάσεις κάτω των ορίων» νοούνται οι δημόσιες συμβάσεις και οι συμβάσεις κατά την έννοια της διάταξης της περ. 5 της παρούσας παραγράφου που δεν εξαιρούνται, δυνάμει των εξαιρέσεων που προβλέπονται στα άρθρα 7 έως 17 και 237 έως 252, αντίστοιχα, των οποίων η εκτιμώ-μενη αξία εκτός (ΦΠΑ) είναι κατώτερη από τα όρια των άρθρων 5 και 235, όπως ισχύουν κάθε φορά,

[30) ως «συνοπτικός διαγωνισμός» νοείται η απλοποιημένη διαδικασία ανάθεσης στο πλαίσιο της οποίας κάθε ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει προσφορά, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 117 και 327,][4]

[4] Η περ. 30 ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36).

30α) ως «δημόσιες συμβάσεις ήσσονος αξίας» νοούνται οι δημόσιες συμβάσεις ή οι συμβάσεις των οποίων η εκτιμώμενη αξία είναι ίση ή κατώτερη από το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ,

31) ως «απευθείας ανάθεση» νοείται η διαδικασία ανάθεσης σύμβασης με ή χωρίς εκ των προτέρων δημοσιότητα κατά περίπτωση, σύμφωνα με την παρ. 3 των άρθρων 120 και 330, στο πλαίσιο της οποίας οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς αναθέτουν σύμβαση στον οικονομικό φορέα της επιλογής τους, κατόπιν έρευνας αγοράς, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 118 και 328,

31α) ως «απευθείας ανάθεση μέσω ηλεκτρονικής αγοράς» νοείται η ηλεκτρονική διαδικασία ανάθεσης που διενεργείται μέσω του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 118Α,

32) ως «Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα -Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημόσιων Συμβάσεων ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ)» νοείται το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα, το οποίο περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία υποσυστήματα για τον προγραμματισμό, τη σύναψη και την εκτέλεση δημόσιων συμβάσεων και συμβάσεων, κατά την έννοια της περ. 5, καθώς και για τη συλλογή, δημοσιοποίηση και ανάλυση στοιχείων σχετικών με τις εν λόγω συμβάσεις, με τη χρήση και εφαρμογή Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ),

32α) ως «Εθνικό Σύστημα Ηλεκτρονικών Δημόσιων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ)» νοείται το πληροφοριακό σύστημα, το οποίο αποτελεί μέρος του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ και περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία στοιχεία για τον προγραμματισμό, τη σύναψη και την εκτέλεση δημόσιων συμβάσεων και συμβάσεων, κατά την έννοια της περ. 5, με τη χρήση και εφαρμογή ΤΠΕ,

33) ως «χρήστες ΕΣΗΔΗΣ» νοούνται ιδίως οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς και οι οικονομικοί φορείς που χρησιμοποιούν το ΕΣΗΔΗΣ,

34) ως «Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημόσιων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ)» νοείται το πληροφοριακό σύστημα, που αποτελεί μέρος του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ και έχει ως σκοπό τη συλλογή και δημοσιοποίηση στοιχείων που αφορούν στις δημόσιες συμβάσεις και τις συμβάσεις, κατά την έννοια της περ. 5, σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 4013/2011 (Α` 204) και το άρθρο 38 του παρόντος,

35) ως ΕΑΑΔΗΣΥ νοείται η Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημόσιων Συμβάσεων που είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή συσταθείσα με τον ν. 4013/2011,

36) ως «κράτος μέλος» νοείται κάθε κράτος που έχει προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση,

37) ως «τρίτη χώρα» νοείται κάθε κράτος που δεν έχει προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση,

38) ως «Ένωση» νοείται η Ευρωπαϊκή Ένωση,

39) ως «Επιτροπή» νοείται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή,

40) ως «ΣΔΣ» νοείται η συμφωνία περί δημοσίων συμβάσεων η οποία κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον ν. 2513/1997 (Α` 139),

41) οι όροι «Δημόσιος Τομέας», «Γενική Κυβέρνηση» και «Κεντρική Κυβέρνηση» έχουν την έννοια που ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α` 143),

42) ως «συμφωνητικό» νοείται η γραπτή συμφωνία μεταξύ της αναθέτουσας αρχής/αναθέτοντος φορέα ή της ΚΑΑ και του αναδόχου, αναπόσπαστο τμήμα της οποίας αποτελούν όλα τα σχετικά έγγραφα της σύμβασης της περ. 14, η προσφορά του αναδόχου, καθώς και οι πάσης φύσεως τροποποιήσεις της συμφωνίας αυτής,

43) ως «ανάδοχος» ή «εργολήπτης» ή «μελετητής» ή «προμηθευτής» ή «πάροχος υπηρεσιών» νοείται ο οικονομικός φορέας στον οποίο έχει ανατεθεί με δημόσια σύμβαση ή σύμβαση, κατά την έννοια της διάταξης της περ. 5 της παρούσας παραγράφου, η κατασκευή έργου ή η μελέτη έργου ή η προμήθεια αγαθών ή η παροχή υπηρεσιών αντίστοιχα,

44) ως «μη κανονικές προσφορές» νοούνται όσες προσφορές δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των εγγράφων της σύμβασης, όσες παρελήφθησαν εκπρόθεσμα, όταν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία συμπαιγνίας ή διαφθοράς ή όσες κρίνονται από την αναθέτουσα αρχή ασυνήθιστα χαμηλές,

45) ως «απαράδεκτες προσφορές» νοούνται όσες υποβάλλονται από προσφέροντες, οι οποίοι δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα και όσων η τιμή υπερβαίνει τον προϋπολογισμό της αναθέτουσας αρχής, όπως καθορίσθηκε και τεκμηριώθηκε πριν την έναρξη της διαδικασίας σύναψης σύμβασης,

46) ως «μη κατάλληλη» νοείται μία προσφορά όταν δεν σχετίζεται με τη σύμβαση και αδυνατεί προδήλως, χωρίς ουσιώδη τροποποίηση, να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις απαιτήσεις της αναθέτουσας αρχής, όπως προσδιορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης,

47) ως «μη κατάλληλη» νοείται μία αίτηση συμμετοχής όταν στο πρόσωπο του οικονομικού φορέα συντρέχει υποχρεωτικός ή δυνητικός λόγος αποκλεισμού, σύμφωνα με τα άρθρα 73 και 74 ή όταν αυτός δεν πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής που έχει θέσει η αναθέτου-σα αρχή, σύμφωνα με τα άρθρα 75, 76 και 77,

48) όπου στον παρόντα νόμο αναφέρεται ποσό, προϋπολογισμός ή εκτιμώμενη αξία σύμβασης ή αξία της σύμβασης, νοείται χωρίς ΦΠΑ, εκτός αν άλλως ορίζεται στις επιμέρους διατάξεις αυτού.

2. Πέραν των ορισμών της παρ. 1, ιδίως για τις ανάγκες εφαρμογής του Τίτλου 1 του Κεφαλαίου ΙΙ του Μέρους Β` του Βιβλίου Ι:

1) ως «Κύριος του Έργου» ή «Εργοδότης» νοείται το Δημόσιο ή άλλος φορέας του δημόσιου τομέα, για λογαριασμό του οποίου καταρτίζεται η δημόσια σύμβαση ή σύμβαση, κατά την έννοια της διάταξης της περ. 5 της παρούσας παραγράφου ή κατασκευάζεται το έργο,

2) ως «Φορέας κατασκευής του έργου» νοείται η αρμόδια αναθέτουσα αρχή ή υπηρεσία αυτής που έχει την ευθύνη υλοποίησης του έργου,

3) ως «Προϊσταμένη Αρχή» νοείται η αρχή ή η υπηρεσία ή το όργανο του φορέα κατασκευής του έργου που εποπτεύει την κατασκευή του ασκώντας για λογαριασμό του αποφασιστικές αρμοδιότητες, ιδίως σε θέματα τροποποίησης των όρων της σύμβασης,

4) ως «διευθύνουσα υπηρεσία» νοείται η τεχνική υπηρεσία του φορέα κατασκευής του έργου που είναι αρμόδια για τον έλεγχο και τη διοίκηση της κατασκευής του έργου,

4α) ως «επιβλέπων» νοείται τεχνικός υπάλληλος της διευθύνουσας υπηρεσίας ή πιστοποιημένος ιδιωτικός φορέας (φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων), ο οποίος απαιτείται να διαθέτει τις εξιδεικευμένες γνώσεις που είναι αναγκαίες για την παρακολούθηση και επίβλεψη του έργου,

4β) ως «επιβλέπων ελεγκτής» ή «μηχανικός» ή «ελεγκτής μηχανικός» νοείται ο εγγεγραμμένος στο Μητρώο Επιβλεπόντων Ελεγκτών Μηχανικών, στον οποίο δύναται να ανατεθούν ο έλεγχος και η επίβλεψη των εκτελούμε-νων έργων προεκτιμώμενης αμοιβής από εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ έως το αντίστοιχο όριο της παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 4412/2016,

4γ) «ψηφιακό αρχείο βαθμολόγησης» είναι το ηλεκτρονικό αρχείο που τηρεί η Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, στο οποίο εντάσσονται όλες οι τεχνικές εταιρείες που εκτελούν δημόσια έργα,

4δ) «Ενιαίο Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων και Μελετών» είναι το σύνολο εναρμονισμένων αρχών, κανόνων, μεθόδων και εργαλείων για την εξαγωγή του πραγματικού κόστους των έργων,

5) ως «Τεχνικό Συμβούλιο» νοείται το συλλογικό όργανο που έχει την αρμοδιότητα να γνωμοδοτεί για την έκδοση αποφάσεων, όταν προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία ή ζητείται από την αναθέτουσα ή την προϊσταμένη αρχή,

6) ως «επιτελεστικότητα» νοείται το σύνολο των μετρήσιμων ιδιοτήτων ενός έργου, οι οποίες αναφέρονται στην ταυτόχρονη ύπαρξη ασφάλειας, λειτουργικότητας και αισθητικής εμφάνισης για την τεχνική διάρκεια ζωής του.

3. Πέραν των ορισμών της παρ. 1, ιδίως για τις ανάγκες εφαρμογής του Τίτλου 2 του Κεφαλαίου ΙΙ του Μέρους Β` του Βιβλίου Ι:

1) ως «Κύριος του Έργου» νοείται το Δημόσιο ή άλλος φορέας του δημόσιου τομέα, στον οποίο ανήκει το έργο για το οποίο εκπονούνται μελέτες και παρέχονται τεχνικές υπηρεσίες,

2) ως «Εργοδότης» νοείται η αναθέτουσα αρχή που καταρτίζει σύμβαση μελέτης ή παροχής τεχνικών υπηρεσιών με τον ανάδοχο είτε για λογαριασμό της είτε για λογαριασμό του κυρίου του έργου,

3) ως «Προϊσταμένη Αρχή» νοείται η αρχή ή η υπηρεσία ή το όργανο του εργοδότη, που εποπτεύει την εκτέλεση της συναφθείσας σύμβασης, ασκώντας για λογαριασμό του αποφασιστικές αρμοδιότητες, ιδίως σε θέματα τροποποίησης των όρων της σύμβασης,

4) ως «Διευθύνουσα Υπηρεσία» νοείται η τεχνική υπηρεσία που είναι αρμόδια για την παρακολούθηση, έλεγχο και διοίκηση της συναφθείσας σύμβασης, υπό την εποπτεία της Προϊσταμένης Αρχής,

5) ως «Τεχνικό συμβούλιο» νοείται το συλλογικό όργανο που έχει την αρμοδιότητα να γνωμοδοτεί στον εργοδότη για την έκδοση αποφάσεων, όταν προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία ή ζητείται από την αναθέτουσα ή την προϊσταμένη αρχή,

6) ως «φυσικό αντικείμενο» της σύμβασης νοείται οποιαδήποτε μελέτη ή τεχνική υπηρεσία ή άλλη επιστημονική υπηρεσία που σχετίζεται με την εκτέλεση έργου, κατά την έννοια της περ. 7 της παρ. 1:

α) «μελέτη» είναι το αποτέλεσμα συστηματικής και αναλυτικής επιστημονικής και τεχνικής εργασίας και έρευνας σε συγκεκριμένο απλό ή σύνθετο γνωστικό αντικείμενο, που αποβλέπει ιδίως στην παραγωγή έργου ή στην επέμβαση σε έργο ή αφορά στον σχεδιασμό και την απεικόνιση έργου ή παραγωγικής διαδικασίας ή σε μεθόδους χωρικού σχεδιασμού και ανάπτυξης,

β) «τεχνικές υπηρεσίες» και «λοιπές συναφείς επιστημονικές υπηρεσίες» είναι οι υπηρεσίες που συνίστανται στην παροχή γνώσεων και ικανοτήτων με τη διάθεση κυρίως συγκεκριμένου επιστημονικού προσωπικού και άλλων μέσων επί ορισμένου χρόνου, που προσδιορίζεται είτε ημερολογιακά είτε σε συνάρτηση με ορισμένο γεγονός της παραγωγικής διαδικασίας. Οι τεχνικές υπηρεσίες μπορούν να έχουν ως αντικείμενο, ιδίως: α) τη σύνταξη των τευχών δημοσίου διαγωνισμού έργου, μελέτης ή τεχνικής ή άλλης συναφούς επιστημονικής υπηρεσίας, β) τον έλεγχο και την επίβλεψη έργου ή μελέτης και γ) την υποστήριξη της αναθέτουσας αρχής στη διεξαγωγή ανάθεσης σύμβασης μελέτης, έργου ή τεχνικής ή άλλης συναφούς επιστημονικής υπηρεσίας, στην επίβλεψη ή έλεγχο μελέτης και στη διοίκηση ή επίβλεψη ή έλεγχο έργου,

7) ως «Προεκτιμώμενη αμοιβή» νοείται το προεκτιμώμενο από την αναθέτουσα αρχή χρηματικό ποσό για την ολοκλήρωση των προκηρυσσόμενων μελετών ή τεχνικών υπηρεσιών, που καθορίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 53 και αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης,

8) ως «Συμβατική αμοιβή» νοείται το καθοριζόμενο με την προκήρυξη κατ` αποκοπή τίμημα, όταν δεν προβλέπεται υποβολή οικονομικής προσφοράς και η οικονομική προσφορά του αναδόχου στις λοιπές περιπτώσεις συμβάσεων μελετών και συμβάσεων παροχής τεχνικών υπηρεσιών,

9) ως «Τελική αμοιβή» νοείται το συνολικό ποσό που καταβάλλεται στον ανάδοχο ως αμοιβή για το εκτελεσθέν αντικείμενο της σύμβασης,

10) ως «Μονάδες φυσικού αντικειμένου» νοούνται οι χαρακτηριστικές για κάθε αντικείμενο σύμβασης μοναδιαίες διαστάσεις του, πολλαπλάσια των οποίων το συνθέτουν και ορίζουν το μέγεθος του κατά κύριο λόγο, όπως χιλιόμετρα οδού, επιμέρους αυτοτελείς δομικές κατασκευές (γέφυρες, σήραγγες, οχετούς, ανισόπεδους κόμβους και διαβάσεις), τετραγωνικά

μέτρα κτιρίων ή αποτυπώσεων ή οι μονάδες του χρόνου που απαιτούνται για την εκτέλεση της σύμβασης,

11) ως «Κύρια Μελέτη» νοείται η μελέτη που έχει ως αντικείμενο τον ίδιο τον σχεδιασμό του έργου ή την παροχή της υπηρεσίας αυτοτελώς ή συνδυασμένα με άλλη κύρια μελέτη,

12) ως «Υποστηρικτικές μελέτες και έρευνες» νοούνται οι επί μέρους μελέτες και έρευνες που είναι απαραίτητες για τον σχεδιασμό έργου ή την παροχή υπηρεσίας, δεν έχουν, όμως, ως αντικείμενο τον ίδιο τον σχεδιασμό του έργου ή την παροχή της υπηρεσίας,

13) ως «Απλή Μελέτη» νοείται η μελέτη που περιλαμβάνει μία κύρια αυτοτελή μελέτη και ενδεχομένως τις απαιτούμενες υποστηρικτικές μελέτες,

14) ως «σύνθετη μελέτη» νοείται η μελέτη που περιλαμβάνει περισσότερες από μία κύριες μελέτες και ενδεχομένως τις απαιτούμενες υποστηρικτικές μελέτες,

15) ως «κατηγορίες μελετών» και ως «υπηρεσίες επίβλεψης μελετών και έργων» νοούνται οι ακόλουθες κατηγορίες, οι οποίες περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι του Προσαρτήματος Γ`: (1) Χωροταξικές και ρυθμιστικές μελέτες, (2) Πολεοδομικές και ρυμοτομικές μελέτες, (3) Οικονομικές μελέτες, (4) Κοινωνικές μελέτες, (5) Μελέτες οργάνωσης και επιχειρησιακής έρευνας, (6) Αρχιτεκτονικές μελέτες κτιριακών έργων, (7) Ειδικές αρχιτεκτονικές μελέτες (διαμόρφωσης εσωτερικών και εξωτερικών χώρων, αποκατάστασης μνημείων, διατήρησης παραδοσιακών κτιρίων, οικισμών και τοπίου), (8) Στατικές μελέτες (μελέτες φερουσών κατασκευών κτιρίων και μεγάλων ή ειδικών τεχνικών έργων), (9) Μηχανολογικές, ηλεκτρολογικές και ηλεκτρονικές μελέτες, (10) Μελέτες συγκοινωνιακών έργων (οδών, σιδηροδρομικών γραμμών, μικρών τεχνικών έργων, έργων υποδομής αερολιμένων) και κυκλοφοριακές μελέτες, (11) Μελέτες λιμενικών έργων (12) Μελέτες μεταφορικών μέσων (χερσαίων, πλωτών, εναέριων), (13) Μελέτες υδραυλικών έργων (εγγειοβελτιωτικών έργων, φραγμάτων, υδρεύσεων, αποχετεύσεων) και διαχείρισης υδατικών πόρων, (14) Ενεργειακές μελέτες (θερμοηλεκτρικές, υδροηλεκτρικές, πυρηνικές ήπιων μορφών ενέργειας), (15) Βιομηχανικές μελέτες (προγραμματισμού, σχεδιασμού και λειτουργίας), (16) Μελέτες τοπογραφίας (γεωδαιτικές, φωτογραμμετρικές, χαρτογραφικές, κτηματογραφικές και τοπογραφικές), (17) Χημικές μελέτες και έρευνες, (18) Μελέτες Χημικής Μηχανικής και Χημικών Εγκαταστάσεων, (19) Μεταλλευτικές μελέτες και έρευνες, (20) Γεωλογικές, υδρογεωλογικές και γεωφυσικές μελέτες και έρευνες, (21) Γεωτεχνικές μελέτες και έρευνες, (22) Εδαφολογικές μελέτες και έρευνες, (23) Γεωργικές μελέτες (γεωργοοικονομικές, γεωργοτεχνικές εγγείων βελτιώσεων, γεωργοκτηνοτροφικού προγραμματισμού, γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων), (24) Δασικές μελέτες (διαχείρισης δασών και ορεινών βοσκοτόπων, δασοτεχνικής διευθέτησης ορεινών λεκανών χειμάρρων, αναδασώσεων, δασικών οδών, δασικών μεταφορικών εγκαταστάσεων και κατάρτισης δασικών χαρτών), (25) Μελέτες φυτοτεχνικής διαμόρφωσης περιβάλλοντος χώρου και έργων πρασίνου, (26) Αλιευτικές μελέτες, (27) Περιβαλλοντικές μελέτες και (28) Μελέτες συστημάτων πληροφορικής και δικτύων. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών ή με κοινή απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, μπορεί να τροποποιείται το ως άνω Παράρτημα, επεκτείνοντας ή περιορίζοντας τις κατηγορίες μελετών και υπηρεσιών που περιλαμβάνονται σε αυτό.

4. Για τον σκοπό του παρόντος άρθρου και για τις ανάγκες του Βιβλίου Ι ο όρος «αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης» περιλαμβάνει τις ενδεικτικά απαριθμούμενες στα επίπεδα NUTS 1, 2 και 3 και μικρότερες διοικητικές μονάδες, όπως αναφέρονται στον Κανονισμό (ΕΚ) 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (L 154).

5. Ορισμοί σχετικοί με τις τεχνικές προδιαγραφές των άρθρων 54 και 282 περιλαμβάνονται στο Παράρτημα VII του Προσαρτήματος Α` και στο Παράρτημα VIII του Προσαρτήματος Β`, αντίστοιχα.».[5]

ΒΙΒΛΙΟ Ι ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΈΡΓΩΝ, ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΟΔΗΓΙΑ 2014/24/ΕΕ)

ΜΕΡΟΣ Α ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΙΤΛΟΣ 1

ΤΜΗΜΑ Ι ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Άρθρο 3 Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής (άρθρο 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) θεσπίζει κανόνες για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που πραγματοποιούνται από αναθέτουσες αρχές, ανεξαρτήτως εκτιμώμενης αξίας αυτών, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο παρόν άρθρο.

2. Διαδικασία σύναψης σύμβασης ή σύμβαση κατά την έννοια του παρόντος Βιβλίου είναι η απόκτηση, μέσω δημόσιας σύμβασης, από μία ή περισσότερες αναθέτουσες αρχές, έργων, αγαθών ή υπηρεσιών από οικονομικούς φορείς που επιλέγονται από τις εν λόγω αναθέτουσες αρχές, ανεξαρτήτως του κατά πόσον τα έργα, τα αγαθά ή οι υπηρεσίες προορίζονται για την εξυπηρέτηση σκοπού δημοσίου συμφέροντος.

3. Το παρόν Βιβλίο δεν θίγει το δικαίωμα των αναθετουσών αρχών να ορίζουν, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, ποιες υπηρεσίες θεωρούν γενικού οικονομικού συμφέροντος, πώς θα πρέπει να οργανώνονται και να χρηματοδοτούνται οι υπηρεσίες αυτές, σύμφωνα με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, και σε ποιες ειδικές υποχρεώσεις θα πρέπει να υπόκεινται, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην κείμενη νομοθεσία και ιδίως στην παράγραφο Β` του

---

[5] Το άρθρο 2,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε ως άνω με το άρθρο 1 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
Κατά το άρθρο 229 παρ.3 Ν.4635/2019,ΦΕΚ Α 167/30.10.2019:
"Η αληθής έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 16 του ν. 4483/2017 (Α` 107) είναι ότι: α) οι αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρείες Ο.Τ.Α. δεν εξαιρούνται από το ρυθμιστικό πεδίο του άρθρου 2 του ν. 4412/2016 (Α` 147) και του άρθρου 14 του ν. 2190/1994 (Α` 28), ως προς το τακτικό τους προσωπικό, β) σε περίπτωση λύσης ανωνύμων αναπτυξιακών εταιρειών δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 15 του ν. 4483/2017 και γ) καταλαμβάνονται και όσες αναπτυξιακές ανώνυμες εταιρείες Ο.Τ.Α. λειτουργούσαν κατά την έναρξη ισχύος της."

άρθρου πρώτου του ν. 4152/2013 (Α` 107). Ομοίως, το παρόν Βιβλίο δεν θίγει την απόφαση των δημόσιων αρχών αν, πώς και σε ποιο βαθμό επιθυμούν να ασκούν δημόσιες λειτουργίες οι ίδιες, σύμφωνα με το άρθρο 14 της ΣΛΕΕ και το πρωτόκολλο αριθμ. 26.

4. Το παρόν Βιβλίο δεν θίγει τον τρόπο οργάνωσης του εθνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης.

5. Συμφωνίες, αποφάσεις ή άλλες νομικές πράξεις που οργανώνουν τη μεταβίβαση εξουσιών και αρμοδιοτήτων για την εκτέλεση σκοπών δημοσίου συμφέροντος μεταξύ αναθετουσών αρχών ή ενώσεων αναθετουσών αρχών και δεν προβλέπουν αμοιβή για την εκτέλεση των συμβάσεων, θεωρούνται ζήτημα εσωτερικής οργάνωσης του Κράτους και, κατά συνέπεια, ουδόλως θίγονται από το παρόν Βιβλίο.

Άρθρο 4 Μεικτές συμβάσεις (άρθρο 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται σε μεικτές συμβάσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο διαφορετικά είδη συμβάσεων, το σύνολο των οποίων εμπίπτει στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221). Οι παράγραφοι 3 έως 5 εφαρμόζονται σε μεικτές συμβάσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο συμβάσεις που εμπίπτουν στο παρόν Βιβλίο και συμβάσεις που διέπονται από τις διατάξεις του Βιβλίου ΙΙ ή/και από άλλο νομικό καθεστώς, όπως οι διατάξεις του V. 3978/2011 (Α` 137) ή/και τις διατάξεις με τις οποίες εναρμονίζεται η νομοθεσία στην Οδηγία 2014/23/ΕΕ (L 94).

2. Οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο δύο ή περισσότερα είδη συμβάσεων (έργα, υπηρεσίες ή προμήθειες) ανατίθενται, σύμφωνα με τις διατάξεις που εφαρμόζονται στο είδος της σύμβασης που χαρακτηρίζει το κύριο αντικείμενο της σχετικής σύμβασης.

Στην περίπτωση μεικτών συμβάσεων που αποτελούνται εν μέρει από υπηρεσίες κατά την έννοια των άρθρων 107 έως 110 και εν μέρει από άλλες υπηρεσίες ή μεικτών συμβάσεων που αποτελούνται εν μέρει από υπηρεσίες και εν μέρει από προμήθειες, το κύριο αντικείμενο καθορίζεται, σύμφωνα με το ποια από τις εκτιμώμενες αξίες των αντίστοιχων υπηρεσιών ή προμηθειών είναι η υψηλότερη.

3. Όταν τα διαφορετικά μέρη μιας συγκεκριμένης σύμβασης μπορεί να χωρισθούν αντικειμενικά, εφαρμόζεται η παρ. 4. Όταν τα διαφορετικά μέρη μιας συγκεκριμένης σύμβασης δεν μπορεί να χωρισθούν αντικειμενικά, εφαρμόζεται η παρ. 6.

Όταν μέρος μιας συγκεκριμένης σύμβασης καλύπτεται από το άρθρο 346 της ΣΛΕΕ ή το μέρος δεύτερο του ν. 3978/2011 (Α` 137), εφαρμόζεται το άρθρο 16.

4. Σε περίπτωση συμβάσεων με αντικείμενα που εμπίπτουν στο παρόν Βιβλίο και με αντικείμενα που δεν εμπίπτουν σε αυτό, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιλέγουν την ανάθεση είτε χωριστών συμβάσεων για τα επιμέρους μέρη είτε ενιαίας σύμβασης. Όταν οι αναθέτουσες αρχές επιλέγουν την ανάθεση χωριστών συμβάσεων για τα επιμέρους μέρη, η απόφαση για το εφαρμοστέο νομικό καθεστώς καθεμιάς από τις χωριστές αυτές συμβάσεις λαμβάνεται βάσει των χαρακτηριστικών εκάστου μέρους.

Όταν οι αναθέτουσες αρχές επιλέγουν την ανάθεση ενιαίας σύμβασης, το παρόν Βιβλίο εφαρμόζεται στην προκύπτουσα μεικτή σύμβαση, ανεξαρτήτως της αξίας των μερών που διαφορετικά θα ενέπιπταν σε άλλο νομικό καθεστώς και ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος από το οποίο θα διέπονταν σε διαφορετική περίπτωση τα μέρη αυτά, εκτός εάν στο άρθρο 16 ορίζεται διαφορετικά.

Στην περίπτωση μεικτών συμβάσεων που περιέχουν στοιχεία συμβάσεων προμηθειών, έργων και υπηρεσιών και συμβάσεων παραχώρησης, η μεικτή σύμβαση ανατίθεται, σύμφωνα με το παρόν Βιβλίο, υπό τον όρο ότι, υπολογιζόμενη, σύμφωνα με το άρθρο 6, η εκτιμώμενη αξία του μέρους της σύμβασης που συνιστά σύμβαση εμπίπτουσα στο παρόν Βιβλίο είναι ίση ή ανώτερη από το αντίστοιχο όριο που προβλέπεται στο άρθρο 5.

5. Σε περίπτωση συμβάσεων τόσο με αντικείμενο που καλύπτεται από το παρόν Βιβλίο, όσο και με αντικείμενο για την άσκηση δραστηριότητας που διέπεται από τις διατάξεις του Βιβλίου ΙΙ, οι εφαρμοστέοι κανόνες καθορίζονται, κατά παρέκκλιση από την παρ. 4, σύμφωνα με τα άρθρα 225 και 226.

6. Όταν τα διάφορα μέρη συγκεκριμένης σύμβασης δεν μπορούν να χωρισθούν αντικειμενικά, το ισχύον νομικό καθεστώς καθορίζεται με βάση το κύριο αντικείμενο της εν λόγω σύμβασης.

7. Αν η σύμβαση αυτή περιλαμβάνει στοιχεία και από δημόσια σύμβαση έργων, το ισχύον νομικό καθεστώς, κατά την προηγούμενη παράγραφο, καθορίζεται για μεν δημόσιες συμβάσεις έργων άνω των ορίων μετά από σύμφωνη γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου Δημοσίων Έργων της ΕΚΑΑ της περίπτωσης α` της παρ. 1 του άρθρου 41, για δε δημόσιες συμβάσεις έργων κάτω των ορίων μετά από σύμφωνη γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής, η οποία κοινοποιείται υποχρεωτικά στην ΕΚΑΑ.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΚΑΤΩΤΑΤΑ ΟΡΙΑ

Άρθρο 5 Κατώτατα όρια (άρθρο 4 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και Κανονισμός (ΕΕ) 2015/2170)

Ως κατώτατα όρια, σε συνάρτηση προς την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, εκτός ΦΠΑ, ορίζονται τα ακόλουθα:

α) 5.225.000 ευρώ για τις δημόσιες συμβάσεις έργων,

β) 135.000 ευρώ για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που ανατίθενται από κεντρικές κυβερνητικές αρχές και για διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται από τις εν λόγω αρχές. Αν οι δημόσιες συμβάσεις προμηθειών ανατίθενται από τις αναθέτουσες αρχές που δραστηριοποιούνται στον τομέα της άμυνας, το εν λόγω κατώτατο όριο ισχύει μόνο για τις συμβάσεις που αφορούν τα οριζόμενα στο Παράρτημα ΙΙΙ του Προσαρτήματος Α` προϊόντα,

γ) 209.000 ευρώ για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που ανατίθενται από μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές και για διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται από τις εν λόγω αρχές. Το κατώτατο όριο αυτό εφαρμόζεται επίσης στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών που ανατίθενται από κεντρικές κυβερνητικές αρχές οι οποίες δραστηριοποιούνται στον τομέα της άμυνας, όταν οι συμβάσεις αυτές αφορούν προϊόντα που δεν εμπίπτουν στο Παράρτημα ΙΙΙ του Προσαρτήματος Α`,

δ) 750.000 ευρώ για δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών που αφορούν κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα XIV του Προσαρτήματος Α`.

Τα κατώτατα όρια που καθορίζονται στις ως άνω περιπτώσεις α`, β` και γ` ισχύουν, εφόσον δεν έχουν αναθεωρηθεί, σύμφωνα με το άρθρο 6 της Οδηγίας 2014/ 24/ΕΕ.[6]

[6] Κατά το άρθρο 139 παρ.31 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021:
" 31. Για τη συμμετοχή των οικονομικών φορέων στη διαδικασία ανάθεσης μελετών και παροχής τεχνικών υπηρεσιών προεκτιμώμενης αξίας άνω των ορίων του άρθρου 5 του ν.

Άρθρο 6 Μέθοδοι υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης (άρθρο 5 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Ὁ υπολογισμός της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης βασίζεται στο συνολικό πληρωτέο ποσό, χωρίς ΦΠΑ, όπως εκτιμάται από την αναθέτουσα αρχή, συμπεριλαμβανομένου κάθε τυχόν δικαιώματος προαιρέσεως ή τυχόν παρατάσεων της σύμβασης, όπως ορίζουν ρητά τα έγγραφα της σύμβασης.

Αν η αναθέτουσα αρχή προβλέπει απονομή βραβείων ή καταβολή χρηματικών ποσών για τους υποψήφιους ή προσφέροντες, λαμβάνει υπόψη της τα ποσά αυτά κατά τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης.

2. Ὅταν αναθέτουσα αρχή αποτελείται από χωριστές επιχειρησιακές μονάδες λαμβάνεται υπόψη η συνολική εκτιμώμενη αξία για όλες τις χωριστές επιχειρησιακές μονάδες. Κατά παρέκκλιση του πρώτου εδαφίου, όταν μία χωριστή επιχειρησιακή μονάδα είναι ανεξαρτήτως υπεύθυνη για τις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων της ίδιας ή ορισμένων κατηγοριών αυτών, η αξία των συμβάσεων μπορεί να υπολογίζεται στο επίπεδο της συγκεκριμένης μονάδας.

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης και Οικονομικών εξειδικεύονται οι προϋποθέσεις εφαρμογής της παρούσας παραγράφου. Με διαπιστωτική πράξη του καθ ὑλην αρμόδιου Υπουργού ή του Διοικητή ή του Προέδρου για τις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές

4412/2016, οι οικονομικοί φορείς υποχρεούνται να διαθέτουν σε ισχύ ασφαλιστική κάλυψη έναντι επαγγελματικού κινδύνου, το ελάχιστο όριο της οποίας, καθώς και οι λοιπές λεπτομέρειες εξασφάλισης και απόδειξής της καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, που εκδίδεται εντός έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος."
ΠΡΟΣΟΧΗ: Βλ. εγκύκλιο 1250/28.2.2018 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ με θέμα
«Έναρξη ισχύος των διατάξεων του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016 για δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με εκτιμώμενη αξία σύμβασης (χωρίς Φ.Π.Α.) ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ και κατώτερη από τα όρια των άρθρων 5 και 235 του ν. 4412/2016, όπως ισχύουν" με την οποία μεταξύ άλλων επισημαίνεται ότι, έχουν δημοσιευτεί οι Κανονισμοί (ΕΕ) 2017/2365 και 2017/2364 της Επιτροπής της 18ης Δεκεμβρίου 2017 για την τροποποίηση των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, αντιστοίχως, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά στα κατώτατα όρια εφαρμογής για τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων. Καθώς οι Κανονισμοί είναι δεσμευτικοί ως προς όλα τα κράτη μέλη και ισχύουν άμεσα από 1/1/2018, εφιστάται η προσοχή των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων στο ότι από 1/1/2018 αναθεωρούνται και τα όρια των άρθρων 5 και 235, αντιστοίχως, του ν. 4412/2016, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στους ανωτέρω Κανονισμούς.

ορίζονται οι ανεξάρτητες επιχειρησιακές μονάδες των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης που πληρούν τα κριτήρια, τους όρους και τις προϋποθέσεις του παρόντος άρθρου.»[7]

3. Η επιλογή της χρησιμοποιουμένης μεθόδου για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης δεν γίνεται με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής οποιοσδήποτε διάταξης του παρόντος νόμου. Η σύμβαση δεν κατατέμνεται κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται η εφαρμογή οποιοσδήποτε διάταξης του παρόντος νόμου, εκτός αν αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.

4. Η εκτιμωμένη αξία ισχύει τη στιγμή της αποστολής της προκήρυξης διαγωνισμού ή , στις περιπτώσεις όπου δεν προβλέπεται προκήρυξη διαγωνισμού, τη στιγμή που η αναθέτουσα αρχή εκκινεί τη διαδικασία σύναψης σύμβασης, για παράδειγμα ερχόμενη σε επαφή με οικονομικούς φορείς για τους σκοπούς της σύναψης της σύμβασης, όπου ενδείκνυται κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 61.

5. Για τις συμφωνίες-πλαίσιο και για τα δυναμικά συστήματα αγορών, η αξία που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη είναι η μέγιστη εκτιμώμενη αξία, χωρίς ΦΠΑ, του συνόλου των συμβάσεων που προβλέπονται για τη συνολική διάρκεια της συμφωνίας-πλαίσιο ή του δυναμικού συστήματος αγορών.

6. Στην περίπτωση συμπράξεων καινοτομίας, η αξία που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη είναι η μέγιστη εκτιμώμενη αξία, χωρίς ΦΠΑ, των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης που θα λάβουν χώρα σε όλα τα στάδια της προβλεπόμενης σύμπραξης, καθώς και των προμηθειών, των υπηρεσιών ή των έργων που θα αναπτυχθούν και θα παρασχεθούν κατά τη λήξη της προβλεπόμενης σύμπραξης·

7. Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις έργων, κατά τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας λαμβάνονται υπόψη το κόστος των έργων, καθώς και η συνολική εκτιμώμενη αξία των αγαθών και υπηρεσιών που τίθενται στη διάθεση του εργολάβου από τις αναθέτουσες αρχές, εφόσον είναι αναγκαία για την εκτέλεση των έργων. Επίσης, στην εκτιμώμενη αξία της δημόσιας σύμβασης έργου συμπεριλαμβάνονται τα γενικά έξοδα και όφελος της περίπτωσης θ` της παρ. 7 του άρθρου 53, η ρήτρα του άρθρου 149 και το κονδύλιο της περίπτωσης α` της παραγράφου 3 του άρθρου 156. Όσον αφορά στις δημόσιες συμβάσεις μελετών στην εκτιμώμενη αξία της σύμβασης συμπεριλαμβάνεται το ποσοστό απροβλέπτων της περίπτωσης α` της παρ. 8 του άρθρου 53.

8. Όταν προτεινόμενο έργο ή προτεινόμενη παροχή υπηρεσιών μπορεί να οδηγήσει σε ανάθεση συμβάσεων υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων, λαμβάνεται υπόψη η συνολική εκτιμώμενη αξία όλων αυτών των τμημάτων. Όταν η συνολική αξία των τμημάτων ισούται ή υπερβαίνει το κατώτατο όριο που προβλέπεται στο άρθρο 5, το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) εφαρμόζεται στην ανάθεση κάθε τμήματος.

9. Όταν ένα σχέδιο αγοράς για την απόκτηση ομοιογενών αγαθών μπορεί να οδηγήσει σε ανάθεση συμβάσεων υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων, λαμβάνεται υπόψη κατά την εφαρμογή του άρθρου 5 περιπτώσεις β` και γ` η συνολική εκτιμώμενη αξία όλων αυτών των τμημάτων. Όταν η συνολική αξία των τμημάτων ισούται ή υπερβαίνει το κατώτατο όριο που προβλέπεται στο άρθρο 5, το παρόν Βιβλίο εφαρμόζεται στην ανάθεση κάθε τμήματος.

10. Κατά παρέκκλιση από τα προβλεπόμενα στις παραγράφους 8 και 9, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αναθέτουν συμβάσεις για μεμονωμένα τμήματα κατά τις διατάξεις του παρόντος Βιβλίου, λαμβάνοντας υπόψη την εκτιμώμενη αξία μόνο του τμήματος, εφόσον αυτή, χωρίς ΦΠΑ, είναι μικρότερη από 80.000 ευρώ για προμήθειες ή υπηρεσίες ή από 1.000.000 ευρώ για έργα. Πάντως, η συνολική αξία των τμημάτων που ανατίθενται με αυτόν τον τρόπο, δεν υπερβαίνει το 20 % της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων στις οποίες έχει διαιρεθεί το προτεινόμενο έργο, η προτεινόμενη απόκτηση ομοιογενών αγαθών ή η προτεινόμενη παροχή υπηρεσιών.

[7] Το τελευταίο εδάφιο της παρ.2 προστέθηκε με το άρθρο 11 Ν.4468/2017, ΦΕΚ Α 61/28.04.2017.

11. Όταν πρόκειται για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών ή υπηρεσιών οι οποίες έχουν περιοδικό χαρακτήρα ή οι οποίες προβλέπεται να ανανεωθούν μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, λαμβάνεται ως βάση για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης

α) είτε η συνολική πραγματική αξία των διαδοχικών συμβάσεων του ίδιου τύπου οι οποίες συνήφθησαν κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο ή οικονομικό έτος, αναπροσαρμοσμένη, ει δυνατόν, προκειμένου να ληφθούν υπόψη ενδεχόμενες μεταβολές ως προς τις ποσότητες ή την αξία τους κατά τους δώδεκα μήνες που έπονται της αρχικής σύμβασης

β) είτε η εκτιμώμενη συνολική αξία των διαδοχικών συμβάσεων που συνήφθησαν κατά το δωδεκάμηνο που έπεται της πρώτης παράδοσης ή κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, εφόσον αυτό υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες.

12. Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών που έχουν ως αντικείμενο τη χρηματοδοτική μίσθωση, τη μίσθωση ή τη μίσθωση-πώληση προϊόντων, η αξία που πρέπει να λαμβάνεται ως βάση για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης είναι η εξής:

α) στην περίπτωση δημόσιων συμβάσεων ορισμένου χρόνου, εφόσον η διάρκειά τους είναι ίση ή μικρότερη από δώδεκα μήνες, η συνολική εκτιμώμενη αξία για τη διάρκεια της σύμβασης ή, εφόσον η διάρκεια της σύμβασης είναι μεγαλύτερη από δώδεκα μήνες, η συνολική αξία της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της εκτιμώμενης απολειπόμενης αξίας·

β) στην περίπτωση δημόσιων συμβάσεων αορίστου χρόνου ή στην περίπτωση που η διάρκειά τους δεν μπορεί να προσδιοριστεί, η μηνιαία αξία πολλαπλασιαζόμενη επί 48.

13. Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών, η βάση για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης είναι, κατά περίπτωση, η εξής:

α) ασφαλιστικές υπηρεσίες: το καταβλητέο ασφάλιστρο και οι άλλοι τρόποι αμοιβής,

β) τραπεζικές και άλλες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες: οι αμοιβές, οι καταβλητέες προμήθειες, οι τόκοι και οι άλλοι τρόποι αμοιβής,

γ) συμβάσεις μελετών: οι αμοιβές, οι καταβλητέες προμήθειες και οι άλλοι τρόποι αμοιβής.

14. Όσον αφορά τις συμβάσεις υπηρεσιών στις οποίες δεν αναφέρεται συνολική τιμή, ως βάση υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας των συμβάσεων λαμβάνεται:

α) στην περίπτωση συμβάσεων ορισμένου χρόνου και εφόσον η διάρκειά τους είναι ίση ή μικρότερη από 48 μήνες: η συνολική αξία για όλη τη διάρκειά τους,

β) στην περίπτωση συμβάσεων αορίστου χρόνου ή διάρκειας μεγαλύτερης των 48 μηνών: η μηνιαία αξία πολλαπλασιαζόμενη επί 48.[8]

[8] Κατά το άρθρο 105 του Ν. 4764/2020 (ΦΕΚ Α` 256/23.12.2020): "1. Οι ανεξάρτητες επιχειρησιακές διοικητικές μονάδες του άρθρου 6 του ν. 4412/2016 (Α` 147), που υπάγονται στον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ), όπως αυτές ορίζονται με την υπ` αρ. 59679/12.3.2020 (Β` 831) διαπιστωτική πράξη, και η Κεντρική Υπηρεσία του e-ΕΦΚΑ μπορούν, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 6 του ν. 4412/2016, να συνάπτουν συμβάσεις για την προμήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών με τις διαδικασίες των άρθρων 32 ή 118 του ν. 4412/2016 για ύψος εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης μέχρι τα όρια της περ. β` του άρθρου 5 του ν. 4412/2016.

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

Άρθρο 7 Συμβάσεις στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών (άρθρο 7 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) δεν εφαρμόζεται: i) σε δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμούς μελετών οι οποίοι, στο πλαίσιο του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 222 έως 338), ανατίθενται ή διοργανώνονται από αναθέτουσες αρχές οι οποίες ασκούν μία ή περισσότερες από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα άρθρα 228 έως 234 και ανατίθενται για τις δραστηριότητες αυτές, ούτε ιι) στις δημόσιες συμβάσεις που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω Βιβλίου ΙΙ δυνάμει των άρθρων 237, 242 και 251, ούτε, όταν ανατίθενται από αναθέτουσα αρχή που παρέχει ταχυδρομικές υπηρεσίες κατά την έννοια της περίπτωσης β` της παρ. 2 του άρθρου 233, σε συμβάσεις που ανατίθενται για τις ακόλουθες δραστηριότητες:

α) υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας που συνδέονται και παρέχονται εξ ολοκλήρου με ηλεκτρονικά μέσα (συμπεριλαμβανομένης της ασφαλούς διαβίβασης κωδικοποιημένων εγγράφων με ηλεκτρονικά μέσα, των υπηρεσιών διαχείρισης διευθύνσεων και διαβίβασης συστημένου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου),

β) χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, οι οποίες εμπίπτουν στην ονοματολογία CPV με αριθμούς αναφοράς από 66100000-1 έως 66720000-3 και στο άρθρο 240, περίπτωση δ`, συμπεριλαμβανομένων ιδίως των ταχυδρομικών ενταλμάτων πληρωμής και των ταχυδρομικών μεταφορών πιστώσεων,

γ) υπηρεσίες φιλοτελισμού ή

δ) υπηρεσίες εφοδιαστικής διαχείρισης (υπηρεσίες που συνδυάζουν τη φυσική παράδοση και/ή την εναποθήκευση με άλλα μη ταχυδρομικά καθήκοντα).

Άρθρο 8 Ειδικές εξαιρέσεις στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (άρθρο 8 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και στους διαγωνισμούς μελετών, των οποίων κύριο αντικείμενο είναι να επιτραπεί στις αναθέτουσες αρχές η διάθεση ή η εκμετάλλευση δημόσιων δικτύων επικοινωνιών ή η παροχή στο κοινό μιας ή περισσότερων υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, οι όροι «δημόσιο δίκτυο επικοινωνιών» και «δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών» έχουν την έννοια που αναφέρεται στο άρθρο 2 του ν. 4070/2012 (Α` 82).

Άρθρο 9 Δημόσιες συμβάσεις που ανατίθενται και διαγωνισμοί μελετών που διοργανώνονται δυνάμει διεθνών κανόνων (άρθρο 9 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να αναθέσει ή να διοργανώσει, σύμφωνα με διαδικασίες σύναψης συμβάσεων διαφορετικές από εκείνες ταυ παρόντος Βιβλίου και οι οποίες προβλέπονται σε οποιοδήποτε από τα εξής:

α) νομικό μέσο που δημιουργεί διεθνείς νομικές υποχρεώσεις, όπως διεθνής συμφωνία, που έχει συναφθεί, σύμφωνα με τις Συνθήκες, μεταξύ κράτους - μέλους και μίας ή περισσότερων

---

2. Η παρ. 1 εφαρμόζεται μόνο για την προμήθεια αγαθών που υπάγονται στον κωδικό CPV 30213300-8 (επιτραπέζιοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές) και για χρονικό διάστημα έως πέντε (5) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος".

τρίτων χωρών ή υποδιαιρέσεών τους και καλύπτει έργα, αγαθά ή υπηρεσίες πσυ προορίζονται για την από κοινού εκτέλεση ή εκμετάλλευση ενός σχεδίου από τα συμβαλλόμενα μέρη τους,

β) διεθνή οργανισμό.

Το Υπουργείο Εξωτερικών κοινοποιεί στην Επιτροπή και στην Αρχή όλα τα νομικά μέσα που προβλέπονται στην περίπτωση α`. Οι αρμόδιοι φορείς και όργανα υποχρεούνται να παρέχουν οποιαδήποτε πληροφορία ζητείται από το Υπουργείο Εξωτερικών και είναι αναγκαία για την κοινοποίηση του προηγούμενου εδαφίου.

2. Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που αναθέτει ή διοργανώνει η αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με κανόνες διαδικασιών σύναψης συμβάσεων που προβλέπονται από διεθνή οργανισμό ή διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα, εφόσον οι δημόσιες συμβάσεις και οι σχετικοί διαγωνισμοί μελετών χρηματοδοτούνται πλήρως από τον εν λόγω οργανισμό ή ίδρυμα. Στην περίπτωση δημόσιων συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που συγχρηματοδοτούνται ως επί το πλείστον από διεθνή οργανισμό ή διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα, οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν επί των εφαρμοστέων διαδικασιών σύναψης συμβάσεων.

3. Το άρθρο 17 εφαρμόζεται στις συμβάσεις και στους διαγωνισμούς μελέτης που αφορούν θέματα άμυνας και ασφάλειας και ανατίθενται ή διοργανώνονται, σύμφωνα με διεθνείς κανόνες. Οι παράγραφοι 1 και 2 δεν εφαρμόζονται επί των ανωτέρω συμβάσεων και διαγωνισμών μελέτης.

Άρθρο 10 Ειδικές εξαιρέσεις για συμβάσεις υπηρεσιών (άρθρο 10 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών οι οποίες:

α) έχουν ως αντικείμενο την αγορά ή μίσθωση, με οποιουσδήποτε χρηματοδατικούς όρους, γης ή υφισταμένων κτισμάτων ή άλλων ακινήτων ή αφορούν δικαιώματα επ' αυτών,

β) αφορούν την αγορά, την ανάπτυξη, την παραγωγή ή τη συμπαραγωγή υλικού προγραμμάτων που προορίζεται για υπηρεσίες οπτικοακουστικών ή ραδιοφωνικών μέσων τις οποίες αναθέτουν πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών ή ραδιοφωνικών μέσων ή στις συμβάσεις για το χρόνο μετάδοσης ή την παροχή προγραμμάτων που ανατίθενται σε παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών ή ραδιοφωνικών μέσων.

Για τους σκοπούς της παρούσας περίπτωσης, οι «υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων» και οι «πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων» έχουν την ίδια έννοια με εκείνη των περιπτώσεων α` και δ` της παρ. 1 του άρθρου 2 του π.δ. 109/2010 (Α` 190).

Το «πρόγραμμα» έχει την ίδια έννοια με εκείνη της περίπτωσης β` της παρ. 1 του άρθρου 2 του π.δ. 109/2010, αλλά περιλαμβάνει επίσης ραδιοφωνικά προγράμματα και υλικό ραδιοφωνικών προγραμμάτων.

Επίσης, για τους σκοπούς της παρούσας διάταξης, το «υλικό προγραμμάτων» έχει την ίδια έννοια με το «πρόγραμμα»,

γ) αφορούν υπηρεσίες διαιτησίας και συμβιβασμού,

δ) αφορούν οποιαδήποτε από τις κατωτέρω νομικές υπηρεσίες:

αα) νομική εκπροσώπηση πελάτη από δικηγόρο κατά την έννοια του άρθρου 2 του π.δ. 258/1987 (Α` 125) σε:

- διαιτησία ή συμβιβασμό που διεξάγεται σε κράτος - μέλος, τρίτη χώρα ή ενώπιον διεθνούς οργάνου διαιτησίας ή συμβιβασμού ή

- δικαστικές διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίων, δικαιοδοτικών οργάνων ή δημοσίων αρχών κράτους - μέλους, τρίτης χώρας ή διεθνών δικαστηρίων, δικαιοδοτικών ή θεσμικών οργάνων,

ββ) νομικές συμβουλές για την προετοιμασία οποιασδήποτε από τις διαδικασίες της υποπερίπτωσης αα` της παρούσας περίπτωσης ή εάν υπάρχει απτή ένδειξη και μεγάλη πιθανότητα το ζήτημα που αφορούν οι συμβουλές να αποτελέσει αντικείμενο τέτοιων διαδικασιών, υπό την προϋπόθεση ότι οι συμβουλές παρέχονται από δικηγόρο, κατά την έννοια του άρθρου 2 του π.δ. 258/1987,

γγ) υπηρεσίες πιστοποίησης και εξακρίβωσης της γνησιότητας εγγράφων που πρέπει να παρέχονται από συμβολαιογράφους,

δδ) νομικές υπηρεσίες που παρέχονται από εμπιστευματοδόχους (trustees) ή διορισμένους επιτρόπους ή άλλες νομικές υπηρεσίες, των οποίων οι πάροχοι διορίζονται από δικαστήριο στο οικείο κράτος - μέλος ή διορίζονται βάσει του δικαίου για την εκτέλεση ειδικών καθηκόντων υπό την εποπτεία τέτοιων δικαστηρίων ή δικαιοδοτικών οργάνων.

εε) λοιπές νομικές υπηρεσίες, οι οποίες στο σχετικό κράτος - μέλος συνδέονται, έστω και περιστασιακά, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας,

ε) αφορούν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σχετικές με την έκδοση, την αγορά, την πώληση ή τη μεταβίβαση τίτλων ή άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων, κατά την έννοια του ν. 3606/2007 (Α` 195), υπηρεσίες που παρέχονται από κεντρικές τράπεζες και συναλλαγές με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας,

στ) αφορούν δάνεια είτε συνδέονται είτε όχι με την έκδοση, την πώληση, την αγορά ή τη μεταβίβαση τίτλων ή άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων,[9]

ζ) αφορούν συμβάσεις εργασίας,

η) αφορούν υπηρεσίες πολιτικής άμυνας, πολιτικής προστασίας και πρόληψης κινδύνων που παρέχονται από μη κερδοσκοπικές οργανώσεις ή ενώσεις και εμπίπτουν στους ακόλουθους κωδικούς του CPV: 75250000-3, 75251000-0, 75251100-1, 75251110-4, 75251120-7, 75252000-7, 75222000-8, 98113100-9 και 85143000-3 πλην των υπηρεσιών ασθενοφόρων για τη διακομιδή ασθενών,

θ) αφορούν δημόσιες επιβατικές μεταφορές με σιδηρόδρομο ή μετρό,

ι) αφορούν υπηρεσίες πολιτικών εκστρατειών που εμπίπτουν στους κωδικούς του CPV 79341400- 0, 92111230-3 και 92111240-6, όταν ανατίθενται από πολιτικό κόμμα στο πλαίσιο προεκλογικής εκστρατείας.

Άρθρο 11 Συμβάσεις υπηρεσιών που ανατίθενται βάσει αποκλειστικού δικαιώματος (άρθρο 11 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) δεν εφαρμόζεται σε δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών που ανατίθενται από μία αναθέτουσα αρχή σε άλλη αναθέτουσα αρχή ή σε ομάδα αναθετουσών αρχών βάσει αποκλειστικού δικαιώματος που τους παρέχεται δυνάμει διατάξεων νόμου ή δημοσιευμένων διοικητικών πράξεων, εφόσον οι διατάξεις αυτές είναι σύμφωνες με τη ΣΛΕΕ.

[9] Σύμφωνα με την παρ.1 άρθρου 325 Ν.4700/2020,ΦΕΚ Α 127/29.6.2020, οι συμβάσεις των περιπτωσεων ε΄και στ΄ εξαιρούνται από τον προσυμβατικό έλεγχο των παρ. 1 έως 3 του άρθρου 324 του αυτού νόμου

Άρθρο 12 Δημόσιες συμβάσεις μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα (άρθρο 12 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Μία δημόσια σύμβαση που ανατίθεται από μία αναθέτουσα αρχή σε ένα νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221), εάν πληρούνται σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) η αναθέτουσα αρχή ασκεί επί του εν λόγω νομικού προσώπου έλεγχο ανάλογο εκείνου που ασκεί επί των δικών της υπηρεσιών,

β) περισσότερο από το 80% των δραστηριοτήτων του ελεγχομένου νομικού προσώπου διεξάγεται κατά την εκτέλεση καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί από την ελέγχουσα αναθέτουσα αρχή ή άλλα νομικά πρόσωπα που ελέγχει η εν λόγω αναθέτουσα αρχή, και

γ) δεν υπάρχει άμεση συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο, εξαιρουμένων των μορφών συμμετοχής ιδιωτικών κεφαλαίων χωρίς δυνατότητα ελέγχου ή δικαιώματος αρνησικυρίας που απαιτούνται διατάξεις νόμου και δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο.

Μια αναθέτουσα αρχή θεωρείται ότι ασκεί έλεγχο επί νομικού προσώπου ανάλογο με τον έλεγχο που ασκεί στις υπηρεσίες της κατά την έννοια της περίπτωσης α` του πρώτου εδαφίου, όταν ασκεί αποφασιστική επιρροή τόσο στους στρατηγικούς στόχους, όσο και στις σημαντικές αποφάσεις του ελεγχόμενου νομικού προσώπου. Ο έλεγχος μπορεί, επίσης, να ασκείται από άλλο νομικό πρόσωπο που ελέγχεται με τον ίδιο τρόπο από την αναθέτουσα αρχή.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται επίσης σε περίπτωση που ένα ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο, το οποίο είναι αναθέτουσα αρχή, αναθέτει σύμβαση στην αναθέτουσα αρχή η οποία το ελέγχει ή σε άλλο νομικό πρόσωπο που τελεί υπό τον έλεγχο της ίδιας αναθέτουσας αρχής, εφόσον δεν υπάρχει άμεση συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων στο νομικό πρόσωπο στο οποίο ανατίθεται η δημόσια σύμβαση, εξαιρουμένων των μορφών συμμετοχής ιδιωτικών κεφαλαίων χωρίς δυνατότητα ελέγχου ή δικαιώματος αρνησικυρίας που απαιτούνται από διατάξεις νόμου, και δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο.

3. Μία αναθέτουσα αρχή που δεν ασκεί έλεγχο κατά την έννοια της παραγράφου 1 σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου μπορεί, εντούτοις, να αναθέσει δημόσια σύμβαση στο εν λόγω νομικό πρόσωπο χωρίς να εφαρμόσει τις διατάξεις του παρόντος Βιβλίου, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η αναθέτουσα αρχή ασκεί από κοινού με άλλες αναθέτουσες αρχές έλεγχο επί του εν λόγω νομικού προσώπου ανάλογο εκείνου που ασκούν επί των δικών τους υπηρεσιών,

β) περισσότερο από το 80% των δραστηριοτήτων του εν λόγω νομικού προσώπου διεξάγεται κατά την εκτέλεση καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί από τις ελέγχουσες αναθέτουσες αρχές ή άλλα νομικά πρόσωπα που ελέγχονται από τις ίδιες αναθέτουσες αρχές και

γ) δεν υπάρχει άμεση συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο, εξαιρουμένων των μορφών συμμετοχής ιδιωτικών κεφαλαίων χωρίς δυνατότητα ελέγχου ή δικαιώματος αρνησικυρίας που απαιτούνται από διατάξεις νόμου και δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο.

Για τους σκοπούς της περίπτωσης α` του πρώτου εδαφίου, οι αναθέτουσες αρχές ασκούν από κοινού έλεγχο επί νομικού προσώπου, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) τα όργανα λήψης αποφάσεων του ελεγχόμενου νομικού προσώπου απαρτίζονται από εκπροσώπους όλων των αναθετουσών αρχών που συμμετέχουν το ίδιο φυσικό πρόσωπο μπορεί να εκπροσωπεί πολλές ή όλες τις συμμετέχουσες αναθέτουσες αρχές, β) οι εν λόγω αναθέτουσες αρχές είναι σε θέση να ασκούν από κοινού αποφασιστική επιρροή στους στρατηγικούς στόχους και τις σημαντικές αποφάσεις του ελεγχόμενου νομικού προσώπου και γ) το ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο δεν επιδιώκει συμφέροντα αντίθετα από αυτά των αναθετουσών αρχών που το ελέγχουν.

4. Μία σύμβαση, η οποία συνάπτεται αποκλειστικά μεταξύ δύο ή περισσότερων αναθετουσών αρχών, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) η σύμβαση εγκαθιδρύει ή υλοποιεί συνεργασία μεταξύ των συμμετεχουσών αναθετουσών αρχών η οποία αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι οι δημόσιες υπηρεσίες που Οφείλουν να εκτελούν οι εν λόγω αρχές παρέχονται για την επίτευξη των κοινών τους στόχων, β) η υλοποίηση της συνεργασίας αυτής εξυπηρετεί αποκλειστικά σκοπούς δημοσίου συμφέροντος και γ) οι συμμετέχουσες αναθέτουσες αρχές εκτελούν στην ελεύθερη αγορά λιγότερο από το 20% των δραστηριοτήτων που αφορά η συνεργασία.

5. Για τον προσδιορισμό του ποσοστού των δραστηριοτήτων που αναφέρεται στην περίπτωση β` του πρώτου εδαφίου της παρ. 1, στην περίπτωση β` του πρώτου εδαφίου της παρ. 3 και στην περίπτωσης γ` της παραγράφου 4, λαμβάνεται υπόψη ο μέσος συνολικός κύκλος εργασιών ή άλλο ενδεδειγμένο μέτρο βάσει δραστηριοτήτων, όπως το κόστος που βαρύνει το συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο ή αναθέτουσα αρχή όσον αφορά τις υπηρεσίες, τα αγαθά και τα έργα κατά την τριετία που προηγείται της ανάθεσης της σύμβασης.

Αν, λόγω της ημερομηνίας κατά την οποία δημιουργήθηκε ή άρχισε τις δραστηριότητές του το συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο ή αναθέτουσα αρχή ή λόγω αναδιοργάνωσης των δραστηριοτήτων του, ο κύκλος εργασιών ή άλλο μέτρο βάσει δραστηριοτήτων, όπως το κόστος, δεν διατίθεται για την τελευταία τριετία ή δεν είναι πλέον κατάλληλο, αρκεί να αποδειχθεί ότι η μέτρηση της δραστηριότητας είναι αξιόπιστη, ιδίως μέσω προβολών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

6. Πόσης φύσεως συμβάσεις ή συμφωνίες (π.χ. προγραμματικές, συνεργασίας), οι οποίες ενδέχεται να συνάπτονται δυνάμει ειδικών διατάξεων και ιδίως:

α) του άρθρου 12 του π.δ. 30/1996 (Α` 21), β) των άρθρων 223 και 225 του ν. 3463/2006 (Α` 114), γ) των άρθρων 22 και 32 του ν. 3614/2007 (Α` 267), δ) των άρθρων 99 και 100 του ν. 3852/2010 (Α` 87), ε) του άρθρου 12 του ν. 4019/2011 (Α` 216) και στ) του άρθρου 44, μπορεί να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου, υπό τους όρους των άρθρων 3 έως 17 και ιδίως του παρόντος άρθρου.

ΤΜΗΜΑ IV ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Άρθρο 13 Συμβάσεις που επιδοτούνται από αναθέτουσες αρχές (άρθρο 13 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) εφαρμόζεται στην ανάθεση των κατωτέρω συμβάσεων:

α) συμβάσεων έργων που επιδοτούνται άμεσα σε ποσοστό άνω του 50% από τις αναθέτουσες αρχές, όταν οι συμβάσεις αυτές αφορούν μία από τις ακόλουθες δραστηριότητες:

αα) δραστηριότητες πολιτικού μηχανικού που αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙ του Προσαρτήματος Α`, ββ) οικοδομικές εργασίες για νοσοκομεία, εγκαταστάσεις αθλητισμού, αναψυχής και ψυχαγωγίας, σχολικά και πανεπιστημιακά κτίρια και κτίρια διοικητικής χρήσης,

β) συμβάσεις υπηρεσιών που επιδοτούνται άμεσα σε ποσοστά άνω του 50% από τις αναθέτουσες αρχές και οι οποίες συνδέονται με σύμβαση έργων, όπως αναφέρεται στην περίπτωση α`.

Οι αναθέτουσες αρχές που χορηγούν τις επιδοτήσεις που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο περιπτώσεις α` και β` μεριμνούν για την τήρηση του παρόντος Βιβλίου, όταν δεν αναθέτουν οι ίδιες τις επιδοτούμενες συμβάσεις ή όταν αναθέτουν τη σύμβαση αυτή εξ ονόματος και για λογαριασμό άλλων φορέων.

Άρθρο 14 Υπηρεσίες έρευνας και ανάπτυξης (άρθρο 14 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) εφαρμόζεται μόνο σε δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών έρευνας και ανάπτυξης που εμπίπτουν στους κωδικούς CPV 73000000-2 έως 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 και 73430000-5, εφόσον πληρούνται αμφότερες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) τα προϊόντα ανήκουν αποκλειστικά στην αναθέτουσα αρχή για ιδία χρήση κατά την άσκηση της δραστηριότητάς της και

β) η παροχή της υπηρεσίας αμείβεται εξ ολοκλήρου από την αναθέτουσα αρχή.

2. Πριν τη σύναψη συμβάσεων υπηρεσιών έρευνας και ανάπτυξης, για το χαρακτηρισμό του είδους της σύμβασης ως ερευνητικού έργου, απαιτείται η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου Δημοσίων Έργων της ΕΚΑΑ της περίπτωσης α` της παραγράφου 1 του άρθρου 41 για τις συμβάσεις άνω των ορίων, ενώ για τις συμβάσεις κάτω των ορίων απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Τεχνικού Συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής.

3. Για την υλοποίηση ερευνητικών και αναπτυξιακών έργων που διαχειρίζονται οι ειδικοί λογαριασμοί κονδυλίων έρευνας των ΑΕΙ, των Ερευνητικών Κέντρων και της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ), καθώς και για τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων που διενεργούν οι ΕΚΑΑ των περιπτώσεων β` και γ` της παραγράφου 1 του άρθρου 41 στον τομέα αρμοδιότητάς τους, δεν εφαρμόζεται η παράγραφος 2.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Άρθρο 15 Άμυνα και ασφάλεια (άρθρο 15 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) εφαρμόζεται στην ανάθεση δημόσιων συμβάσεων και σε διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, εξαιρουμένων των κατωτέρω συμβάσεων:

α) συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του μέρους δεύτερου του ν. 3978/2011 (Α` 137),

β) συμβάσεων στις οποίες δεν εφαρμόζεται το μέρος δεύτερο του ν. 3978/2011 (Α` 137), σύμφωνα με τα άρθρα 17 και 24 του εν λόγω νόμου.

2. Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που δεν εξαιρούνται για άλλο λόγο δυνάμει της παρ. 1, στο μέτρο που η προστασία των ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας της χώρας δεν μπορεί να διασφαλιστεί με λιγότερο δραστικά μέτρα, όπως με την επιβολή απαιτήσεων για την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών που η αναθέτουσα αρχή καθιστά διαθέσιμες σε μία διαδικασία ανάθεσης σύμβασης, κατά τα προβλεπόμενα στο παρόν Βιβλίο.

Επίσης, και, σύμφωνα με την περίπτωση α` της παραγράφου 1 του άρθρου 346 της ΣΛΕΕ, το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και στους διαγωνισμούς μελετών που δεν εξαιρούνται για άλλο λόγο δυνάμει της παρ. 1, στο μέτρο που η εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου θα υποχρέωνε τη χώρα να παράσχει πληροφορίες, τη δημοσιοποίηση των οποίων θεωρεί αντίθετη με τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας της.

«Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται, σύμφωνα με την περίπτωση α` της παραγράφου 1 του άρθρου 346 της Σ.Λ.Ε.Ε., στις δημόσιες συμβάσεις και στους διαγωνισμούς μελετών που άπτονται του τομέα της Κυβερνοασφάλειας, στο μέτρο που η εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου

θα υποχρέωνε τη χώρα να παράσχει πληροφορίες, τη δημοσιοποίηση των οποίων θεωρεί αντίθετη με την προστασία των ουσιωδών συμφερόντων κυβερνοασφάλειάς της.»[10]

3. Όταν η διαδικασία σύναψης και η εκτέλεση της δημόσιας σύμβασης ή του διαγωνισμού μελέτης κηρύσσεται απόρρητη ή πρέπει να συνοδεύεται από ειδικά μέτρα ασφαλείας, σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας, ιδίως δε τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 35 του ν. 3978/2011 (Α` 137) και της απόφασης με αριθμ. 838/39/461322/14.8.2008 του Υπουργού Εσωτερικών (Β` 1632) το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται, υπό την προϋπόθεση ότι η Ελλάδα κρίνει ότι τα εν λόγω ουσιώδη συμφέροντα δεν μπορούν να διασφαλιστούν με λιγότερο δραστικά μέτρα, όπως αυτά που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της παρ. 2.

Άρθρο 16 Μεικτές συμβάσεις που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια (άρθρο 16 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται στις μεικτές συμβάσεις που έχουν αντικείμενο σύμβαση η οποία καλύπτεται από το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221), καθώς και σύμβαση η οποία διέπεται από το άρθρο 346 της ΣΛΕΕ ή το μέρος δεύτερο του ν. 3978/2011 (Α` 137).

2. Όταν τα διαφορετικά μέρη μιας συγκεκριμένης σύμβασης μπορεί να χωριστούν αντικειμενικά, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιλέγουν να αναθέσουν είτε χωριστές συμβάσεις για τα χωριστά μέρη είτε μία ενιαία σύμβαση.

Όταν οι αναθέτουσες αρχές επιλέγουν να αναθέσουν χωριστές συμβάσεις για χωριστά μέρη, η απόφαση για το εφαρμοστέο νομικό καθεστώς καθεμιάς από τις χωριστές αυτές συμβάσεις λαμβάνεται βάσει των χαρακτηριστικών εκάστου μέρους.

Όταν οι αναθέτουσες αρχές επιλέγουν να αναθέσουν μία ενιαία σύμβαση, ισχύουν τα ακόλουθα κριτήρια για τον καθορισμό του εφαρμοστέου νομικού καθεστώτος:

α) όταν μέρος μιας συγκεκριμένης σύμβασης διέπεται από το άρθρο 346 της ΣΛΕΕ, η σύμβαση μπορεί να ανατίθεται χωρίς εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου, υπό την προϋπόθεση ότι η ανάθεση ενιαίας σύμβασης δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους,

β) όταν μέρος μιας συγκεκριμένης σύμβασης διέπεται από το μέρος δεύτερο του ν. 3978/2011 (Α` 137), η σύμβαση μπορεί να ανατίθεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του μέρους δεύτερου του ν. 3978/2011 (Α` 137), υπό την προϋπόθεση ότι η ανάθεση ενιαίας σύμβασης βασίζεται σε αντικειμενικούς λόγους. Η παρούσα περίπτωση β` δεν επηρεάζει τα κατώτατα όρια και τις εξαιρέσεις που προβλέπει το μέρος δεύτερο του V. 3978/2011 (Α` 137).

Η απόφαση για την ανάθεση μίας ενιαίας σύμβασης, ωστόσο, δεν λαμβάνεται με σκοπό την εξαίρεση των συμβάσεων από την εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου ή του μέρους δεύτερου του ν. 3978/2011 (Α` 137).

3. Η περίπτωση α` του τρίτου εδαφίου της παρ. 2 εφαρμόζεται στις μεικτές συμβάσεις για τις οποίες θα μπορούσαν άλλως να ισχύουν οι περιπτώσεις α` και β` του προαναφερθέντος εδαφίου.

4. Όταν τα διαφορετικά μέρη μιας συγκεκριμένης σύμβασης δεν μπορεί να χωριστούν αντικειμενικά, η σύμβαση μπορεί να ανατίθεται χωρίς να εφαρμόζεται τα παρόν Βιβλίο, όταν περιλαμβάνει στοιχεία στα οποία εφαρμόζεται το άρθρο 346 της ΣΛΕΕ` διαφορετικά, μπορεί να ανατίθεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του μέρους δεύτερου του ν. 3978/2011 (Α` 137).

[10] Το τρίτο εδάφιο της παρ.2 προστέθηκε με το άρθρο 50 παρ.9 Ν.4635/2019, ΦΕΚ Α 167/30.10.2019.

Άρθρο 17 Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί μελετών που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια και ανατίθενται ή διοργανώνονται, σύμφωνα με διεθνείς κανόνες (άρθρο 17 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια και που η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να αναθέσει ή να διοργανώσει, σύμφωνα με διαδικασίες σύναψης συμβάσεων διαφορετικές από αυτές του παρόντος Βιβλίου και οι οποίες προβλέπονται σε οποιοδήποτε από τα εξής:

α) διεθνή συμφωνία ή διακανονισμό που έχει συναφθεί, σύμφωνα με τις Συνθήκες μεταξύ του κράτους και μιας ή περισσότερων τρίτων χωρών ή (διοικητικών) υποδιαιρέσεών τους και καλύπτουν έργα, αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται για την από κοινού εκτέλεση ή εκμετάλλευση ενός σχεδίου από τα συμβαλλόμενα μέρη τους,

β) διεθνή συμφωνία ή διακανονισμό που συνδέεται με τη στάθμευση στρατευμάτων και αφορά επιχειρήσεις κράτους - μέλους ή τρίτης χώρας,

γ) διεθνή οργανισμό.

Το Υπουργείο Εξωτερικών κοινοποιεί στην Επιτροπή και στην Αρχή όλες τις συμφωνίες ή τους διακανονισμούς που αναφέρονται στην περίπτωση α` της παρούσας παραγράφου. Οι αρμόδιοι φορείς και όργανα υποχρεούνται να παρέχουν οποιαδήποτε πληροφορία ζητείται από το Υπουργείο Εξωτερικών και είναι αναγκαία για την κοινοποίηση του προηγούμενου εδαφίου.

2. Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις και στους διαγωνισμούς μελετών που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια και ανατίθενται από την αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με κανόνες περί διαδικασιών σύναψης συμβάσεων, οι οποίοι προβλέπονται από διεθνή οργανισμό ή διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα, εφόσον οι συγκεκριμένες δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί μελετών χρηματοδοτούνται πλήρως από τον εν λόγω οργανισμό ή ίδρυμα. Στην περίπτωση δημόσιων συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που συγχρηματοδοτούνται ως επί το πλείστον από διεθνή οργανισμό ή διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα, οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν επί των εφαρμοστέων διαδικασιών σύναψης συμβάσεων.

ΤΙΤΛΟΣ 2 ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Άρθρο 18 Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης.

Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό την εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.

Οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των διατιθέμενων προς το σκοπό αυτό δημοσίων πόρων.

2. Κατά την εκτέλεση των δημόσιων συμβάσεων, οι οικονομικοί φορείς τηρούν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α`. Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους.

3. Οι ανάδοχοι δημοσίων συμβάσεων εντάσσονται κατά προτεραιότητα στα προγράμματα επιθεωρήσεων και ελέγχων του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.), σύμφωνα με το π.δ. 113/2014 (Α` 180) και του Σώματος Επιθεώρησης Περιβάλλοντος, Δόμησης, Ενέργειας και Μεταλλείων, σύμφωνα με το π.δ. 100/2014 (Α` 167), εφόσον πληρούν τα ειδικότερα κριτήρια που ορίζονται στις διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών.

4. Η υποχρέωση της παραγράφου 2:

(α) επισημαίνεται στα έγγραφα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 53 και

(β) αποτελεί ειδικό όρο της σύμβασης , σύμφωνα με το άρθρο 130.

«5. Η αθέτηση της υποχρέωσης της παραγράφου 2 συνιστά σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα του οικονομικού φορέα κατά την έννοια της περίπτωσης θ` της παραγράφου 4 του άρθρου 73, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις κείμενες διατάξεις. Ειδικά, κατά τη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης, ως σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα νοούνται ιδίως τα προβλεπόμενα στο δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης γ` της παρ. 2 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 (Α` 115).».[11]

Άρθρο 19 Οικονομικοί φορείς (άρθρο 19 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι οικονομικοί φορείς οι οποίοι, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους - μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένοι, έχουν δικαίωμα να παρέχουν τη συγκεκριμένη υπηρεσία δεν απορρίπτονται με μοναδική αιτιολογία το γεγονός ότι, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους - μέλους στο οποίο πραγματοποιείται η ανάθεση της σύμβασης, θα έπρεπε να είναι είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα.

Ωστόσο, στην περίπτωση των δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών και έργων, καθώς και των δημοσίων συμβάσεων προμηθειών που καλύπτουν, επιπλέον, εργασίες ή υπηρεσίες τοποθέτησης και εγκατάστασης, είναι δυνατόν να απαιτείται από τα νομικά πρόσωπα να αναφέρουν, στην προσφορά ή στην αίτηση συμμετοχής τους, τα ονόματα και τα επαγγελματικά προσόντα των μελών του προσωπικού που επιφορτίζονται με την εκτέλεση της συγκεκριμένης σύμβασης.

2. Στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων μπορούν να συμμετέχουν ενώσεις οικονομικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών συμπράξεων. Οι αναθέτουσες αρχές δεν απαιτούν από τις εν λόγω ενώσεις να περιβληθούν συγκεκριμένη νομική μορφή για την υποβολή προσφοράς ή την αίτηση συμμετοχής.

Όπου κρίνεται αναγκαίο, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να διευκρινίζουν στα έγγραφα της σύμβασης τον τρόπο με τον οποίο οι ενώσεις οικονομικών φορέων θα πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας ή τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας κατά τα άρθρα 75, 76 και 77 εφόσον αυτό δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους και είναι σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας.

Ειδικά, στις διαδικασίες σύναψης σύμβασης μελετών ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, η πλήρωση των απαιτήσεων της παρ. 2 του άρθρου 75,

[11] Η παρ.5 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 107 παρ.1 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171/13.11.2017.

καθώς και του άρθρου 77 πρέπει να ικανοποιείται από όλα τα μέλη της ένωσης. Η πλήρωση των απαιτήσεων των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 75, αρκεί να ικανοποιείται από ένα εκ των μελών της ένωσης.

Επιπλέον, πάγιοι όροι, όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι ενώσεις οικονομικών φορέων ικανοποιούν τις απαιτήσεις του άρθρου 75 τίθενται στα άρθρα 76 και 77, όσον αφορά σε δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, καθώς και σε πρότυπα εγγράφων σύμβασης.

Όροι που αφορούν την εκτέλεση της σύμβασης από ενώσεις οικονομικών φορέων, διαφορετικοί από εκείνους που επιβάλλονται σε μεμονωμένους συμμετέχοντες, πρέπει επίσης να δικαιολογούνται από αντικειμενικούς λόγους και να είναι σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας.

3. Ανεξαρτήτως της παρ. 2, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτήσουν από τις ενώσεις οικονομικών φορέων να περιβληθούν συγκεκριμένη νομική μορφή εφόσον τους ανατεθεί η σύμβαση, στο μέτρο που η περιβολή αυτής της νομικής μορφής είναι αναγκαία για την ικανοποιητική εκτέλεση της σύμβασης. Ειδικά, στην περίπτωση δημοσίων συμβάσεων έργου, η νομική μορφή της αναδόχου - ένωσης, πρέπει να είναι τέτοια ώστε να εξασφαλίζεται η ύπαρξη ενός και μοναδικού αριθμού φορολογικού μητρώου για την ένωση (π.χ. κοινοπραξία συσταθείσα δια συμβολαιογραφικού εγγράφου).

4. Στις περιπτώσεις υποβολής προσφοράς από ένωση οικονομικών φορέων, όλα τα μέλη της ευθύνονται έναντι της αναθέτουσας αρχής αλληλέγγυα και εις ολόκληρον. Σε περίπτωση ανάθεσης της σύμβασης στην ένωση, η ευθύνη αυτή εξακολουθεί μέχρι πλήρους εκτέλεσης της σύμβασης.

Άρθρο 20 Συμβάσεις ανατιθέμενες κατ' αποκλειστικότητα (άρθρο 20 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να παραχωρούν κατ' αποκλειστικότητα, υπό τους ειδικότερους όρους του παρόντος άρθρου και του προεδρικού διατάγματος της παραγράφου 4, το δικαίωμα συμμετοχής σε διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων σε:

(α) Προστατευμένα Παραγωγικά Εργαστήρια του άρθρου 17 του Ν. 2646/1998 (Α` 236),

(β) Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης του άρθρου 12 του ν. 2716/1999 (Α` 96),

(γ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης της περίπτωσης α` της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 4019/2011 (Α` 216) και

(δ) κάθε άλλο οικονομικό φορέα που έχει ως κύριο σκοπό, δυνάμει του καταστατικού του, την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία ή μειονεκτούντων προσώπων, εφόσον περισσότεροι από 30% των εργαζομένων του φορέα είναι εργαζόμενοι με αναπηρία ή μειονεκτούντες εργαζόμενοι.

2. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προβλέπουν την εκτέλεση των δημόσιων συμβάσεων στο πλαίσιο προγραμμάτων προστατευμένης απασχόλησης, εφόσον περισσότεροι από 30% των εργαζομένων στα προγράμματα αυτά είναι εργαζόμενοι με αναπηρία ή μειονεκτούντες εργαζόμενοι.

3. Η επιλογή των αναδόχων μεταξύ των ως άνω κατηγοριών οικονομικών φορέων πραγματοποιείται δυνάμει σχετικής πρόσκλησης που απευθύνεται στο σύνολο αυτών των φορέων. Η προκήρυξη του διαγωνισμού και η πρόσκληση αναφέρει το παρόν άρθρο.

4. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται κατόπιν πρότασης των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Εργασίας, Κοινωνικής ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών καθορίζονται:

α) το κατώτατο ποσοστό των συμβάσεων τις οποίες οι αναθέτουσες αρχές αναθέτουν υποχρεωτικά δυνάμει του παρόντος άρθρου και ο τρόπος υπολογισμού του,

β) τα είδη και οι κατηγορίες των συμβάσεων του παρόντος άρθρου,

γ) οι ειδικότεροι όροι ανάθεσης των συμβάσεων του παρόντος άρθρου,

δ) διαφορετικό ελάχιστο ποσοστό εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, εφόσον ορίζεται ανώτερο από το 30% και οποιοδήποτε άλλο σχετικό θέμα.

«5. Μέχρι την έκδοση του προβλεπόμενου στην παράγραφο 4 προεδρικού διατάγματος, εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 1 έως 3».[12]

Άρθρο 21 Εχεμύθεια (άρθρο 21 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Εκτός αν προβλέπεται άλλως στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221) ή σε άλλες διατάξεις, ιδίως στο άρθρο 1 του π.δ. 28/2015 (Α` 34) και στο άρθρο 24 του V. 2121/1993 (Α` 25), και με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων σχετικά με τη δημοσιοποίηση των συναπτόμενων συμβάσεων και την ενημέρωση των υποψηφίων και των προσφερόντων, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 64 και 70, η αναθέτουσα αρχή δεν αποκαλύπτει πληροφορίες που της έχουν διαβιβάσει οικονομικοί φορείς και τις οποίες έχουν χαρακτηρίσει ως εμπιστευτικές, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, των τεχνικών ή εμπορικών απορρήτων και των εμπιστευτικών πτυχών των προσφορών.

2. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν απαιτήσεις στους οικονομικούς φορείς, με σκοπό την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών, τις οποίες παρέχουν οι αναθέτουσες αρχές καθ' όλη τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων. Μπορούν επίσης να απαιτήσουν από τους οικονομικούς φορείς να διασφαλίζουν την τήρηση των απαιτήσεων αυτών από το προσωπικό τους, τους υπεργολάβους τους και κάθε άλλο τρίτο πρόσωπο που χρησιμοποιούν κατά την ανάθεση ή εκτέλεση της σύμβασης.

3. Εφόσον ένας οικονομικός φορέας χαρακτηρίζει πληροφορίες ως εμπιστευτικές, λόγω ύπαρξης τεχνικού ή εμπορικού απορρήτου, στη σχετική δήλωσή του, αναφέρει ρητά όλες τις σχετικές διατάξεις νόμου ή διοικητικές πράξεις που επιβάλλουν την εμπιστευτικότητα της συγκεκριμένης πληροφορίας.

4. Δεν χαρακτηρίζονται ως εμπιστευτικές πληροφορίες σχετικά με τις τιμές μονάδος, τις προσφερόμενες ποσότητες, την οικονομική προσφορά και τα στοιχεία της τεχνικής προσφοράς που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγησή της.

5. Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των προσφορών άλλων οικονομικών φορέων ασκείται, σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 1 του άρθρου πρώτου του π.δ. 28/2015 (Α`34).

Άρθρο 22 Κανόνες που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες (άρθρο 22 παράγραφοι 1-5 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 του άρθρου 36, όλες οι επικοινωνίες, καθώς και όλες οι ανταλλαγές πληροφοριών δυνάμει του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) ιδίως η ηλεκτρονική υποβολή, εκτελούνται μέσω του ΕΣΗΛΗΣ, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του παρόντος άρθρου, των άρθρων 36 και 37 και του Παραρτήματος IV του Προσαρτήματος Α `.

Τα εργαλεία και οι συσκευές που χρησιμοποιούνται για τις επικοινωνίες μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, καθώς και τα τεχνικά χαρακτηριστικά τους, δεν δημιουργούν διακρίσεις, είναι γενικώς προσιτά και διαλειτουργικά με τις γενικά χρησιμοποιούμενες ΤΠΕ, και δεν περιορίζουν την πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

Κατά παρέκκλιση από τα προβλεπόμενα στο πρώτο και δεύτερο εδάφιο, οι αναθέτουσες αρχές δεν υποχρεούνται να απαιτούν τη χρήση του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. κατά τη διαδικασία υποβολής στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[12] Η παρ.5 προστέθηκε με το άρθρο 22 περ.6 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

α) όταν λόγω του ειδικού χαρακτήρα της σύμβασης, η χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας θα απαιτούσε συγκεκριμένα εργαλεία, συσκευές ή μορφότυπους αρχείων που δεν διατίθενται γενικά ή δεν υποστηρίζονται από γενικά διαθέσιμες εφαρμογές,

β) όταν οι εφαρμογές που υποστηρίζουν μορφότυπους αρχείων κατάλληλους για την περιγραφή των προσφορών, χρησιμοποιούν μορφότυπους αρχείων που δεν μπορούν να υποστούν επεξεργασία από οποιαδήποτε άλλη ανοιχτή ή γενικά διαθέσιμη εφαρμογή ή υπόκεινται σε σχήμα αποκλειστικών αδειών εκμετάλλευσης και δεν μπορούν να διατεθούν για μεταφόρτωση ή εξ αποστάσεως χρήση από την αναθέτουσα αρχή,

γ) όταν η χρήση του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. θα απαιτούσε ειδικό εξοπλισμό γραφείου, ο οποίος δεν διατίθεται γενικά στις αναθέτουσες αρχές,

δ) όταν τα έγγραφα της σύμβασης απαιτούν την υποβολή υλικών ή υπό κλίμακα προπλασμάτων τα οποία δεν είναι δυνατόν να διαβιβασθούν μέσω του ΕΣΗΔΗΣ.

Όσον αφορά τις επικοινωνίες για τις οποίες δεν χρησιμοποιούνται ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, σύμφωνα με το τρίτο εδάφιο, η επικοινωνία γίνεται με το ταχυδρομείο ή με άλλο κατάλληλο μέσο ή με συνδυασμό ταχυδρομικών ή άλλων καταλλήλων μέσων και ηλεκτρονικών μέσων.

Κατά παρέκκλιση από τα προβλεπόμενα στο πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, οι αναθέτουσες αρχές δεν υποχρεούνται να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς τη χρήση του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. κατά τη διαδικασία υποβολής, στο μέτρο που απαιτείται η χρήση άλλων μέσων επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών είτε λόγω παραβίασης της ασφάλειας του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. είτε για την προστασία του ιδιαιτέρως ευαίσθητου χαρακτήρα των πληροφοριών που απαιτεί ένα τόσο υψηλό επίπεδο προστασίας το οποίο δεν μπορεί να εξασφαλισθεί κατάλληλα με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων και συσκευών που διατίθενται γενικά σε οικονομικούς φορείς ή μπορεί να διατεθούν σε αυτούς με άλλα μέσα πρόσβασης, κατά την έννοια της παραγράφου 5.

Εναπόκειται στις αναθέτουσες αρχές που απαιτούν, σύμφωνα με το τρίτο εδάφιο της παρούσης παραγράφου, άλλα μέσα επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών για τη διαδικασία υποβολής, να αναφέρουν στη χωριστή έκθεση που προβλέπεται στο άρθρο 341 τους σχετικούς λόγους. Εφόσον συντρέχει περίπτωση, οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν στη χωριστή έκθεση τους λόγους για τους οποίους κρίνεται απαραίτητη η χρήση άλλων μέσων επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών κατ' εφαρμογή του πέμπτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου.

2. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1, μπορεί να χρησιμοποιείται προφορική επικοινωνία σε σχέση με άλλες ανακοινώσεις πλην των βασικών στοιχείων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, υπό τον όρο ότι το περιεχόμενο της προφορικής επικοινωνίας τεκμηριώνεται επαρκώς. Προς τούτο, τα ουσιαστικά στοιχεία της διαδικασίας σύναψης συμβάσεων περιλαμβάνουν τα έγγραφα της σύμβασης, τις αιτήσεις συμμετοχής, τις επιβεβαιώσεις ενδιαφέροντος και τις προσφορές. Ειδικότερα οι προφορικές επικοινωνίες με τους προσφέροντες οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο περιεχόμενο και την αξιολόγηση των προσφορών τεκμηριώνονται επαρκώς και με τα ενδεδειγμένα μέσα, όπως με γραπτά ή ηχητικά αρχεία ή συνόψεις των βασικών στοιχείων της επικοινωνίας.

3. Σε κάθε επικοινωνία, ανταλλαγή και αποθήκευση πληροφοριών, οι αναθέτουσες αρχές μεριμνούν για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας των δεδομένων και του απορρήτου των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής. Εξετάζουν το περιεχόμενο των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής μόνο μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής τους.

4. Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις έργων και τους διαγωνισμούς μελετών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν τη χρήση συγκεκριμένων ηλεκτρονικών μέσων, όπως ηλεκτρονικών εργαλείων μοντελοποίησης κτιριοδομικών πληροφοριών ή παρόμοιων μέσων. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι αναθέτουσες αρχές παρέχουν εναλλακτικά μέσα πρόσβασης, σύμφωνα με την παρ. 5, έως ότου τα εργαλεία αυτά να διατεθούν γενικά κατά την έννοια του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1.

5. Εάν κριθεί απαραίτητο, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν τη χρήση εργαλείων και συσκευών που δεν διατίθενται γενικώς, υπό την προϋπόθεση ότι προσφέρουν εναλλακτικά μέσα πρόσβασης.

Οι αναθέτουσες αρχές θεωρείται ότι προσφέρουν άλλα κατάλληλα μέσα πρόσβασης σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν προσφέρουν ελεύθερη, πλήρη, άμεση και δωρεάν πρόσβαση με ηλεκτρονικά μέσα στα εν λόγω εργαλεία και συσκευές από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης/ γνωστοποίησης, σύμφωνα με το Παράρτημα VIII του Προσαρτήματος Α` ή από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή, σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση από το χρονικό σημείο έναρξης της διαδικασίας, σύμφωνα με το άρθρο 61. Το κείμενο της προκήρυξης/γνωστοποίησης ή η πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος καθορίζει τη διαδικτυακή διεύθυνση στην οποία διατίθενται τα εργαλεία και οι συσκευές αυτές,

β) όταν διασφαλίζουν ότι οι προσφέροντες που δεν έχουν πρόσβαση στα εν λόγω εργαλεία και συσκευές ή δεν έχουν τη δυνατότητα να τα αποκτήσουν εντός των σχετικών προθεσμιών, υπό τον όρο ότι για την αδυναμία πρόσβασης δεν ευθύνεται ο ίδιος ο προσφέρων, μπορούν να έχουν πρόσβαση στη διαδικασία σύναψης της σύμβασης χρησιμοποιώντας προσωρινά διακριτικά (πρόσβασης) διαθέσιμα δωρεάν στο διαδίκτυο ή

γ) όταν υποστηρίζουν έναν εναλλακτικό δίαυλο για την ηλεκτρονική υποβολή προσφορών.

Άρθρο 23 Ονοματολογίες (άρθρο 23 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Οποιεσδήποτε αναφορές σε ονοματολογίες στο πλαίσιο διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων γίνονται με τη χρήση του «Κοινού λεξιλογίου για τις δημόσιες συμβάσεις (CPV)», όπως εγκρίθηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 2195/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Νοεμβρίου 2002, για το κοινό λεξιλόγιο για τις δημόσιες συμβάσεις (L 340).

Άρθρο 24 Συγκρούσεις συμφερόντων (άρθρο 24 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, κατά τις επόμενες παραγράφους, για: α) την αποτελεσματική πρόληψη, β) τον εντοπισμό και γ) την επανόρθωση συγκρούσεων συμφερόντων που προκύπτουν κατά τη διεξαγωγή διαδικασιών σύναψης σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού και της προετοιμασίας της διαδικασίας, καθώς και της κατάρτισης των εγγράφων της σύμβασης, ούτως ώστε να αποφεύγονται τυχόν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να διασφαλίζεται η ίση μεταχείριση όλων των οικονομικών φορέων.

2. Κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων συντρέχει ιδίως όταν τα πρόσωπα της επόμενης παραγράφου, έχουν, άμεσα ή έμμεσα, χρηματοοικονομικό, οικονομικό ή άλλο προσωπικό συμφέρον, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην παρ. 4, το οποίο θα μπορούσε να εκληφθεί ως στοιχείο που θίγει την αμεροληψία και την ανεξαρτησία τους στο πλαίσιο της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης.

3. Η σύγκρουση συμφερόντων αφορά ιδίως τα ακόλουθα πρόσωπα:

α) μέλη του προσωπικού της αναθέτουσας αρχής ή του παρόχου υπηρεσιών διαδικασιών σύναψης συμβάσεων, υπό την έννοια του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221), ο οποίος ενεργεί εξ ονόματος της αναθέτουσας αρχής, συμπεριλαμβανομένων των μελών των αποφαινόμενων ή/και γνωμοδοτικών οργάνων ή/και β) τα μέλη των οργάνων διοίκησης ή άλλων οργάνων της αναθέτουσας αρχής ή/και γ) τους συζύγους και συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, κατ' ευθεία μεν γραμμή απεριορίστως, εκ πλαγίου δε έως και τέταρτου βαθμού των προσώπων των περιπτώσεων α` και β`, τα οποία:

αα) εμπλέκονται στη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού και της προετοιμασίας της διαδικασίας, καθώς και της κατάρτισης των εγγράφων της σύμβασης ή/και ββ) μπορούν να επηρεάσουν την έκβασή της.

4. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου ως «συμφέροντα» νοούνται προσωπικά, οικογενειακά, οικονομικά, πολιτικά ή άλλα κοινά συμφέροντα με τους υποψηφίους ή προσφέροντες ή με τους υπεργολάβους αυτών ή με οποιοδήποτε μέλος υποψήφιας/προσφέρουσας ένωσης οικονομικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων και αντικρουόμενων επαγγελματικών συμφερόντων, όπως ιδίως:

α) Η συμμετοχή προσώπου της παρ. 3 στα όργανα διοίκησης ή διαχείρισης ενός οικονομικού φορέα, όταν ο εν λόγω οικονομικός φορέας συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης που διενεργεί η αναθέτουσα αρχή.

β) Η κατοχή από πρόσωπο των περιπτώσεων α` ή/και β` της παρ. 3, ποσοστού άνω του 0,5% των μετοχών, εταιρικών μεριδίων ή άλλης φύσης δικαιωμάτων επί του κεφαλαίου οικονομικού φορέα που συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης, εφόσον η κατοχή του ανωτέρω ποσοστού επιτρέπει τη συμμετοχή στη διαχείριση του φορέα αυτού.

γ) Η ύπαρξη, κατά τη χρονική περίοδο που έχει ως αφετηρία δώδεκα (12) μήνες πριν από την έναρξη της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης και λήξη την ημέρα σύναψης αυτής, συμβατικού δεσμού που αφορά είτε στην παροχή εξηρτημένης εργασίας είτε στην εκτέλεση έργου ή παροχή υπηρεσιών ή προμήθεια αγαθών μεταξύ ενός προσώπου των περιπτώσεων α` ή/και β` της παρ. 3, με οικονομικό φορέα, που συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης.

5. Τα πρόσωπα που αναφέρονται στις περιπτώσεις α` και β` της παρ. 3 υποχρεούνται να γνωστοποιήσουν εγγράφως στην αναθέτουσα αρχή τυχόν σύγκρουση συμφερόντων των ιδίων ή των συγγενικών τους προσώπων, υπό την έννοια της περίπτωσης γ` της παραγράφου 3, σε σχέση με οποιονδήποτε υποψήφιο ή προσφέροντα, από τη στιγμή που λαμβάνουν γνώση της εν λόγω σύγκρουσης, προκειμένου η αναθέτουσα αρχή να είναι σε θέση να προβεί σε διορθωτικές ενέργειες, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 6. Παράλληλα, τα πρόσωπα αυτά οφείλουν να απέχουν από κάθε ενέργεια σχετική με τη διενέργεια της διαδικασίας σύναψης.

6. Η αναθέτουσα αρχή αποφαίνεται αιτιολογημένα επί της συνδρομής ή μη κατάστασης σύγκρουσης συμφερόντων. Αν η αναθέτουσα αρχή αποφανθεί ότι συντρέχει κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων, ενημερώνει αμέσως την Αρχή και λαμβάνει αμελλητί τα κατάλληλα μέτρα, προς διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων και προς αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, στα οποία μπορεί να συμπεριλαμβάνεται η εξαίρεση του συγκεκριμένου προσώπου από οποιαδήποτε συμμετοχή στη σχετική διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης, εφαρμοζομένων και των διατάξεων των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 7 του ν. 2690/1999 (Α` 45).

7. Εάν μια σύγκρουση συμφερόντων είναι αδύνατον να αρθεί με άλλον τρόπο, ο υποψήφιος ή προσφέρων, ο οποίος σχετίζεται με αυτή, αποκλείεται από τη διαδικασία, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην περίπτωση δ΄ της παρ. 4 του άρθρου 73.

8. Η αναθέτουσα αρχή συντάσσει και αποστέλλει στην Αρχή γραπτή έκθεση, η οποία περιλαμβάνει τις περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων που εντοπίστηκαν, καθώς και όλα τα επακόλουθα μέτρα που ελήφθησαν, σύμφωνα με το παρόν άρθρο, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 341.

ΤΙΤΛΟΣ 3 ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ Ι ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Άρθρο 25 Δικαιούμενοι συμμετοχής - Προϋποθέσεις που σχετίζονται με τη ΣΔΣ και άλλες διεθνείς συμφωνίες (άρθρο 25 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Υποψήφιοι ή προσφέροντες και, σε περίπτωση ενώσεων, τα μέλη αυτών μπορούν να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα εγκατεστημένα σε:

α) σε κράτος-μέλος της Ένωσης,

β) σε κράτος-μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.),

γ) σε τρίτες χώρες που έχουν υπογράψει και κυρώσει τη ΣΑΣ, στο βαθμό που η υπό ανάθεση δημόσια σύμβαση καλύπτεται από τα Παραρτήματα 1,2, 4 και 5 και τις γενικές σημειώσεις του σχετικού με την Ένωση Προσαρτήματος Ι της ως άνω Συμφωνίας, καθώς και

δ) σε τρίτες χώρες που δεν εμπίπτουν στην περίπτωση γ` της παρούσας παραγράφου και έχουν συνάψει διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες με την Ένωση σε θέματα διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων.

2. Στο βαθμό που καλύπτονται από τα Παραρτήματα 1, 2, 4 και 5 και τις γενικές σημειώσεις του σχετικού με την Ένωση Προσαρτήματος Ι της ΣΔΣ, καθώς και τις λοιπές διεθνείς συμφωνίες από τις οποίες δεσμεύεται η Ένωση, οι αναθέτουσες αρχές επιφυλάσσουν για τα έργα, τα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους οικονομικούς φορείς των χωρών που έχουν υπογράψει τις εν λόγω συμφωνίες μεταχείριση εξίσου ευνοϊκή με αυτήν που επιφυλάσσουν για τα έργα, τα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους οικονομικούς φορείς της Ένωσης.

Άρθρο 26 Επιλογή των διαδικασιών (άρθρο 26 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προσφεύγουν:

α) στις ανοικτές ή κλειστές διαδικασίες των άρθρων 27 και 28 αντίστοιχα ή

β) στις συμπράξεις καινοτομίας του άρθρου 31.

2. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προσφεύγουν στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση ή στον ανταγωνιστικό διάλογο, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όσον αφορά έργα, αγαθά ή υπηρεσίες, που πληρούν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα κριτήρια:

αα) αν οι ανάγκες της αναθέτουσας αρχής δεν είναι δυνατόν να ικανοποιηθούν χωρίς προσαρμογή των άμεσα διαθέσιμων λύσεων,

ββ) αν περιλαμβάνουν σχεδιασμά ή καινοτόμες λύσεις,

γγ) αν η σύμβαση δεν είναι δυνατόν να ανατεθεί χωρίς προηγούμενες διαπραγματεύσεις λόγω ειδικών περιστάσεων που σχετίζονται με τη φύση, την πολυπλοκότητα ή τη νομική ή χρηματοοικονομική οργάνωση ή λόγω των κινδύνων που συνδέονται με τους ανωτέρω παράγοντες,

δδ) αν οι τεχνικές προδιαγραφές δεν είναι δυνατόν να προκαθοριστούν με επαρκή ακρίβεια από την αναθέτουσα αρχή με αναφορά σε πρότυπο, ευρωπαϊκή τεχνική αξιολόγηση, κοινή τεχνική προδιαγραφή ή τεχνικό πλαίσιο αναφοράς κατά την έννοια των παραγράφων 2 έως 5 του Παραρτήματος VII του Προσαρτήματος Α`, β) όσον αφορά έργα, αγαθά ή υπηρεσίες για τα οποία, έπειτα από ανοικτή ή κλειστή διαδικασία, υποβάλλονται μόνο μη κανονικές ή απαράδεκτες προσφορές.

Στις περιπτώσεις αυτές, οι αναθέτουσες αρχές δεν απαιτείται να δημοσιεύουν προκήρυξη σύμβασης, εφόσον στη διαδικασία περιλαμβάνουν όλους τους προσφέροντες οι οποίοι πληρούν τα κριτήρια των άρθρων 73 έως 83 και οι οποίοι, κατά την προηγηθείσα ανοικτή ή κλειστή διαδικασία, υπέβαλαν προσφορές σύμφωνες προς τις τυπικές απαιτήσεις της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, και μόνον αυτούς.

3. Μη κανονικές προσφορές θεωρούνται συγκεκριμένα:

α) όσες δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των εγγράφων της σύμβασης,

β) όσες παρελήφθησαν εκπρόθεσμα,

γ) όταν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία αθέμιτης πρακτικής, όπως συμπαιγνίας ή διαφθοράς,

δ) όσες κρίνονται από την αναθέτουσα αρχή ασυνήθιστα χαμηλές.
4. Απαράδεκτες προσφορές θεωρούνται συγκεκριμένα:

α) όσες υποβάλλονται από προσφέροντες οι οποίοι δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα και

β) όσων η τιμή υπερβαίνει τον προϋπολογισμό της αναθέτουσας αρχής, όπως καθορίσθηκε και τεκμηριώθηκε πριν την έναρξη της διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

5. Ο διαγωνισμός προκηρύσσεται μέσω προκήρυξης σύμβασης, κατ' εφαρμογή των άρθρων 63 και 122 κατά περίπτωση. Όταν η σύμβαση ανατίθεται με κλειστή διαδικασία ή ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, παρά τα προβλεπόμενα στο πρώτο εδάφιο, οι μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές μπορούν να προκηρύσσουν διαγωνισμό μέσω προκαταρκτικής προκήρυξης, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 62. Στην περίπτωση αυτή, οι οικονομικοί φορείς που έχουν εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους μετά τη δημοσίευση της προκαταρκτικής προκήρυξης προσκαλούνται στη συνέχεια να επιβεβαιώσουν το ενδιαφέρον τους γραπτώς, μέσω «πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος», σύμφωνα με το άρθρο 69.

6. Στις ειδικές περιπτώσεις και περιστάσεις που αναφέρονται ρητά στο άρθρο 32, οι αναθέτουσες αρχές μπορεί να προσφεύγουν σε διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση ή διαγωνισμό.

Άρθρο 27 Ανοικτή διαδικασία (άρθρο 27 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Στις ανοικτές διαδικασίες, κάθε ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλλει προσφορά στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού. Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών ανέρχεται σε 35 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της προκήρυξης σύμβασης, υπό την επιφύλαξη της παρ. 2 του άρθρου 60 και του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 67. Η προσφορά συνοδεύεται από τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από την αναθέτουσα αρχή.

2. Στις περιπτώσεις όπου οι αναθέτουσες αρχές έχουν δημοσιεύσει προκαταρκτική προκήρυξη που δεν χρησιμοποιήθηκε η ίδια ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, η ελάχιστη προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών, όπως ορίζεται στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1, μπορεί να περιορίζεται σε 15 ημέρες, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η προκαταρκτική προκήρυξη περιελάμβανε όλες τις πληροφορίες που οφείλει να περιλαμβάνει η προκήρυξη σύμβασης, σύμφωνα με το Μέρος Β` Τμήμα Ι του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α` εφόσον οι πληροφορίες αυτές ήταν διαθέσιμες κατά τη στιγμή της δημοσίευσης της προκαταρκτικής προκήρυξης·

β) η προκαταρκτική προκήρυξη απεστάλη προς δημοσίευση εντός διαστήματος 35 ημερών έως 12 μηνών πριν από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης.
3. Σε περίπτωση που επείγουσα κατάσταση δεόντως τεκμηριωμένη από την αναθέτουσα αρχή καθιστά αδύνατη την τήρηση της ελάχιστης προθεσμίας που προβλέπεται στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ορίζουν ελάχιστη προθεσμία που δεν είναι μικρότερη των 15 ημερών από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης.

4. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να συντμήσει κατά πέντε ημέρες την προθεσμία παραλαβής των προσφορών που ορίζεται στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 όταν αποδέχεται την υποβολή προσφορών με ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 και την παράγραφο 5 του άρθρου 22 και το άρθρο 37.

5. Κατά παρέκκλιση των ως άνω οριζόμενων προθεσμιών, ειδικά στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων, ισχύουν οι προθεσμίες του άρθρου 121.

Άρθρο 28 Κλειστή διαδικασία (άρθρο 28 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Στις κλειστές διαδικασίες, οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλλει αίτηση συμμετοχής στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού που περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ορίζονται στο Μέρος Β` ή Γ κατά περίπτωση του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, παρέχοντας τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από την αναθέτουσα αρχή.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε 30 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της προκήρυξης της σύμβασης ή, εάν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται η προκαταρκτική προκήρυξη από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος.

2. Προσφορά μπορούν να υποβάλουν μόνο οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από την αναθέτουσα αρχή κατόπιν της αξιολόγησης των πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των κατάλληλων υποψηφίων, οι οποίοι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 84.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών ανέρχεται σε 30 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφορών.

3. Στις περιπτώσεις όπου οι αναθέτουσες αρχές έχουν δημοσιεύσει προκαταρκτική προκήρυξη που δεν χρησιμοποιείται η ίδια ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, η ελάχιστη προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών των 30 ημερών που ορίζεται στο τρίτο εδάφιο της παρ. 2, μπορεί να περιορίζεται σε 10 ημέρες, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η προκαταρκτική προκήρυξη περιελάμβανε όλες τις πληροφορίες που απαιτούνται, σύμφωνα με το Μέρος Β` Τμήμα Ι του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, εφόσον οι πληροφορίες αυτές ήταν διαθέσιμες κατά τη στιγμή της δημοσίευσης της προκαταρκτικής προκήρυξης`

β) η προκαταρκτική προκήρυξη απεστάλη προς δημοσίευση εντός διαστήματος 35 ημερών έως 12 μηνών πριν από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης.

4. Οι μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές μπορούν να ορίζουν την προθεσμία παραλαβής των προσφορών με αμοιβαία συμφωνία μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και των υποψηφίων που έχουν επιλεγεί, εφόσον παρέχεται σε όλους τους επιλεγέντες υποψηφίους ίσος χρόνος για την κατάρτιση και την υποβολή των προσφορών τους. Ελλείψει συμφωνίας σχετικά με την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, η προθεσμία δεν είναι μικρότερη των 10 ημερών από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφορών.

5. Η αμοιβαία συμφωνία της παρ. 4 καταρτίζεται κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στα έγγραφα της σύμβασης, υπό τον όρο ότι διασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης των υποψηφίων και τεκμηριώνεται καταλλήλως.

6. Η προθεσμία παραλαβής των προσφορών που ορίζεται στην παρ. 2 μπορεί να συντέμνεται κατά πέντε ημέρες όταν η αναθέτουσα αρχή αποδέχεται την υποβολή προσφορών με ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 5 του άρθρου 22 και το άρθρο 37.

7. Όταν επείγουσα κατάσταση καθιστά αδύνατη την τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται στο παρόν άρθρο, οι εν λόγω αρχές, με δεόντως αιτιολογημένη απόφασή τους, μπορούν να ορίζουν:

α) προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής η οποία δεν είναι μικρότερη των 15 ημερών από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης,

β) προθεσμία παραλαβής των προσφορών η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των 10 ημερών από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφορών.

8. Κατά παρέκκλιση των ως άνω οριζόμενων προθεσμιών, ειδικά στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων, ισχύουν οι προθεσμίες του άρθρου 121.

Άρθρο 29 Ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση (άρθρο 29 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Στις ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλλει αίτηση συμμετοχής στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού που περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ορίζονται στα Μέρη Β` και Γ` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, παρέχοντας τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από την αναθέτουσα αρχή·

Στα έγγραφα της σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές:

α) καθορίζουν το αντικείμενο της σύμβασης, περιγράφοντας τις ανάγκες τους και τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται για τα αγαθά, τα έργα ή τις υπηρεσίες της σύμβασης,

β) προσδιορίζουν τα κριτήρια ανάθεσης της σύμβασης,

γ) αναφέρουν ποια στοιχεία της περιγραφής ορίζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν όλες οι προσφορές.

Οι παρεχόμενες πληροφορίες είναι επαρκώς προσδιορισμένες, ώστε οι οικονομικοί φορείς να μπορούν να προσδιορίσουν τη φύση και το εύρος του αντικειμένου της σύμβασης και να αποφασίσουν αν θα ζητήσουν να συμμετάσχουν στη διαδικασία.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε 30 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης ή, εάν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται η προκαταρκτική προκήρυξη, από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αρχικών προσφορών ανέρχεται σε 30 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης.

Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 3 έως 7 του άρθρου 28.

2. Αρχική προσφορά, η οποία αποτελεί τη βάση των επακόλουθων διαπραγματεύσεων, μπορούν να υποβάλλουν μόνον οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από την αναθέτουσα αρχή, κατόπιν της αξιολόγησης των πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των κατάλληλων υποψηφίων, οι οποίοι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 84.

3. Εάν δεν ορίζεται άλλως στην παράγραφο 5, οι αναθέτουσες αρχές διαπραγματεύονται με τους προσφέροντες τις αρχικές και όλες τις επακόλουθες προσφορές που υποβάλλουν, εξαιρουμένης της τελικής προσφοράς κατά την έννοια της παραγράφου 8, με σκοπό τη βελτίωση του περιεχόμενου τους.

Οι ελάχιστες απαιτήσεις και τα κριτήρια ανάθεσης δεν υπόκεινται σε διαπραγματεύσεις.

4. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αναθέτουν συμβάσεις με βάση τις αρχικές προσφορές χωρίς διαπραγμάτευση, εφόσον έχουν αναφέρει στην προκήρυξη της σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ότι διατηρούν τη δυνατότητα να το πράξουν.

5. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι αναθέτουσες αρχές εξασφαλίζουν την ίση μεταχείριση όλων των προσφερόντων.

Για το σκοπό αυτό οι αναθέτουσες αρχές:

α) δεν παρέχουν πληροφορίες κατά τρόπο που να δημιουργεί διακρίσεις, οι οποίες ενδέχεται να ευνοούν ορισμένους προσφέροντες έναντι των υπολοίπων,

β) ενημερώνουν όλους τους προσφέροντες των οποίων οι προσφορές δεν έχουν αποκλειστεί, σύμφωνα με την παρ. 7 γραπτώς για τυχόν αλλαγές των τεχνικών προδιαγραφών ή άλλων εγγράφων της σύμβασης πέραν εκείνων που καθορίζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις,

γ) παρέχουν, μετά τις αλλαγές αυτές, επαρκές χρονικό διάστημα στους προσφέροντες, ώστε να τροποποιήσουν και να επανυποβάλουν τροποποιημένες προσφορές, κατά περίπτωση.

Σύμφωνα με το άρθρο 21, οι αναθέτουσες αρχές δεν αποκαλύπτουν στους λοιπούς συμμετέχοντες εμπιστευτικές πληροφορίες που έχουν διαβιβαστεί από υποψήφιο ή προσφέροντα που συμμετέχει στις διαπραγματεύσεις, χωρίς την έγγραφη συναίνεσή του. Η εν λόγω συναίνεση δεν λαμβάνει τη μορφή γενικής παραίτησης, αλλά παρέχεται σχετικά με την προτιθέμενη γνωστοποίηση των συγκεκριμένων πληροφοριών.

6. Οι ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση μπορούν να διεξάγονται σε διαδοχικές φάσεις, ούτως ώστε να μειώνεται ο αριθμός των προς διαπραγμάτευση προσφορών με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή σε άλλο έγγραφο της σύμβασης. Η αναθέτουσα αρχή αναφέρει αν θα κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή σε άλλο έγγραφο της σύμβασης.

7. Όταν η αναθέτουσα αρχή σκοπεύει να ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις, ενημερώνει τους εναπομείναντες προσφέροντες και ορίζει κοινή προθεσμία για την υποβολή τυχόν νέων ή αναθεωρημένων προσφορών. Επαληθεύει ότι οι τελικές προσφορές πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις και συμμορφώνονται με τις διατάξεις του άρθρου 71, αξιολογεί τις τελικές προσφορές, βάσει των κριτηρίων ανάθεσης και αναθέτει τη σύμβαση, σύμφωνα με τα άρθρα 85 έως 89.

8. Κατά παρέκκλιση των ως άνω οριζόμενων προθεσμιών, ειδικά στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων, ισχύουν οι προθεσμίες του άρθρου 121.

Άρθρο 30 Ανταγωνιστικός διάλογος (άρθρο 30 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Στους ανταγωνιστικούς διαλόγους, οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει αίτηση συμμετοχής έπειτα από προκήρυξη σύμβασης, παρέχοντας τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από την αναθέτουσα αρχή. Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε 30 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης. Στο διάλογο μπορούν να συμμετέχουν μόνον οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από την αναθέτουσα αρχή, κατόπιν αξιολόγησης των πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των κατάλληλων υποψηφίων, οι οποίοι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 84. Η σύμβαση ανατίθεται αποκλειστικά βάσει του κριτηρίου ανάθεσης της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, από πλευράς βέλτιστης σχέσης ποιότητας-τιμής, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 86.

2. Οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν τις ανάγκες και τις απαιτήσεις τους στην προκήρυξη της σύμβασης και προσδιορίζουν τις εν λόγω ανάγκες και απαιτήσεις στην προκήρυξη αυτή και/ή σε περιγραφικό έγγραφο. Ταυτοχρόνως και στα ίδια έγγραφα, επίσης παρουσιάζουν και προσδιορίζουν τα επιλεγέντα κριτήρια ανάθεσης και θέτουν ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα.

3. Οι αναθέτουσες αρχές προβαίνουν, με τους συμμετέχοντες που επιλέγονται, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των άρθρων 71 έως 85, 101 και 102, σε διάλογο, σκοπός του οποίου είναι η διερεύνηση και ο προσδιορισμός των μέσων που μπορούν να ικανοποιήσουν με τον καλύτερο τρόπο τις ανάγκες τους. Κατά τη διάρκεια του διαλόγου αυτού, μπορούν να συζητούν με τους επιλεγέντες συμμετέχοντες όλες τις πτυχές της σύμβασης. Κατά τη διάρκεια του διαλόγου, οι αναθέτουσες αρχές εξασφαλίζουν την ίση μεταχείριση όλων των συμμετεχόντων. Για το σκοπό αυτόν, δεν παρέχουν, κατά τρόπο που να δημιουργεί διακρίσεις, πληροφορίες που ενδέχεται να ευνοούν ορισμένους συμμετέχοντες έναντι των υπολοίπων, σύμφωνα με το άρθρο 21, οι αναθέτουσες αρχές δεν αποκαλύπτουν στους λοιπούς συμμετέχοντες τις προτεινόμενες λύσεις ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες που έχουν διαβιβαστεί από υποψήφιο ή προσφέροντα που συμμετέχει στο διάλογο χωρίς την έγγραφη συναίνεσή του. Η εν λόγω συναίνεση δεν λαμβάνει τη μορφή γενικής παραίτησης, αλλά παρέχεται σχετικά με την προστιθέμενη γνωστοποίηση των συγκεκριμένων πληροφοριών.

4. Οι ανταγωνιστικοί διάλογοι μπορούν να διεξάγονται σε διαδοχικές φάσεις, ούτως ώστε να μειώνεται ο αριθμός των υπό εξέταση λύσεων κατά τη φάση του διαλόγου, με την εφαρμογή

των κριτηρίων ανάθεσης που προσδιορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης ή στο περιγραφικό έγγραφο. Στην προκήρυξη της σύμβασης ή στο περιγραφικό έγγραφο, η αναθέτουσα αρχή αναφέρει αν θα κάνει χρήση της ανωτέρω δυνατότητας.

5. Η αναθέτουσα αρχή συνεχίζει το διάλογο έως ότου μπορέσει να προσδιορίσει την ή τις λύσεις οι οποίες ενδεχομένως ανταποκρίνονται στις ανάγκες της.

6. Αφού κηρύξουν τη λήξη του διαλόγου και ενημερώσουν σχετικά τους εναπομείναντες συμμετέχοντες, οι αναθέτουσες αρχές καλούν, σε χρόνο και εντός προθεσμίας που ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης, καθέναν εξ αυτών να υποβάλει την τελική προσφορά του, βάσει της ή των λύσεων που υποβλήθηκαν και προσδιορίστηκαν κατά τη διάρκεια του διαλόγου. Οι προσφορές αυτές περιέχουν όλα τα απαιτούμενα και αναγκαία στοιχεία για την εκτέλεση του σχεδίου. Εφόσον το ζητά η αναθέτουσα αρχή, οι προσφορές αυτές μπορούν να αποσαφηνίζονται, να εξειδικεύονται και να βελτιστοποιούνται. Ωστόσο, η αποσαφήνιση, η εξειδίκευση, η βελτιστοποίηση ή οι πρόσθετες πληροφορίες δεν μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα μεταβολές των ουσιωδών στοιχείων της προσφοράς ή της δημόσιας σύμβασης, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών και των απαιτήσεων που προσδιορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης ή στο περιγραφικό έγγραφο, όταν μεταβολές στα στοιχεία αυτά, στις ανάγκες και στις απαιτήσεις ενδέχεται να προκαλέσουν στρέβλωση του ανταγωνισμού ή να επιφέρουν διακρίσεις.

7. Οι αναθέτουσες αρχές αξιολογούν τις υποβληθείσες προσφορές βάσει των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης ή στο περιγραφικό έγγραφο. Εφόσον το ζητά η αναθέτουσα αρχή, μπορούν να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις με τον προσφέροντα που έχει κριθεί ότι υπέβαλε την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, από πλευράς βέλτιστης σχέσης ποιότητας-τιμής, σύμφωνα με το άρθρο 86 για την επιβεβαίωση των οικονομικών δεσμεύσεων ή άλλων όρων που περιέχονται στην προσφορά, οριστικοποιώντας τους όρους της σύμβασης, εφόσον αυτό:

α) δεν συνεπάγεται την ουσιώδη τροποποίηση βασικών στοιχείων της προσφοράς ή της δημόσιας σύμβασης, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών και των απαιτήσεων που προσδιορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης ή στο περιγραφικό έγγραφο, και

β) δεν ενέχει κίνδυνο στρέβλωσης του ανταγωνισμού ή εισαγωγής διακρίσεων.

8. Οι αναθέτουσες αρχές μπορεί να προβλέπουν την απονομή βραβείων ή την καταβολή ποσών στους συμμετέχοντες στο διάλογο.

Άρθρο 31 Σύμπραξη καινοτομίας (άρθρο 31 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Στις συμπράξεις καινοτομίας, οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλλει αίτηση συμμετοχής έπειτα από προκήρυξη σύμβασης, παρέχοντας τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από την αναθέτουσα αρχή.

Στα έγγραφα της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή:

α) προσδιορίζει την ανάγκη καινοτόμου προϊόντος, υπηρεσίας ή έργου, που δε μπορεί να ικανοποιηθεί με την αγορά αγαθών, υπηρεσιών ή έργων που διατίθενται ήδη στην αγορά και

β) αναγράψει τα στοιχεία της περιγραφής που ορίζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις πσυ πρέπει να πληρούν όλες οι προσφορές.

Οι παρεχόμενες πληροφορίες είναι επαρκώς προσδιορισμένες, ώστε οι οικονομικοί φορείς να είναι σε θέση να προσδιορίσουν τη φύση και το εύρος της απαιτούμενης λύσης και να αποφασίσουν αν θα υποβάλουν αίτηση συμμετοχής στη διαδικασία. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποφασίσει να σχηματίσει τη σύμπραξη καινοτομίας με έναν εταίρο ή με περισσότερους εταίρους που εκτελούν χωριστές δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης. Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε τριάντα (30) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης. Στη διαδικασία μπορούν να συμμετάσχουν μόνον οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από την αναθέτουσα αρχή, κατόπιν της αξιολόγησης των πληροφοριών που έχουν υποβληθεί. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των κατάλληλων υποψηφίων οι οποίοι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία, σύμφωνα με το άρθρο 84. Οι συμβάσεις ανατίθενται

αποκλειστικά βάσει του κριτηρίου ανάθεσης της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, από πλευράς βέλτιστης σχέσης ποιότητας-τιμής, σύμφωνα με τα άρθρο 86.

2. Η σύμπραξη καινοτομίας στοχεύει στην ανάπτυξη ενός καινοτόμου προϊόντος, υπηρεσίας ή έργου και στην επακόλουθη αγορά των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων που προκύπτουν, υπό την προϋπόθεση ότι ανταποκρίνονται στα συμπεφωνημένα μεταξύ αναθετουσών αρχών και συμμετεχόντων επίπεδα επιδόσεων και μεγίστου κόστους. Η σύμπραξη καινοτομίας διαρθρώνεται σε διαδοχικές φάσεις, σύμφωνα με την ακολουθία των βημάτων της διαδικασίας έρευνας και καινοτομίας, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει την κατασκευή αγαθών, την παροχή των υπηρεσιών ή την ολοκλήρωση των έργων. Η σύμπραξη καινοτομίας ορίζει ενδιάμεσους στόχους προς επίτευξη από τους εταίρους και προβλέπει την καταβολή της αμοιβής σε κατάλληλες δόσεις.

Με βάση τους ανωτέρω στόχους, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποφασίσει μετά από κάθε φάση να λύσει τη σύμπραξη καινοτομίας ή, σε περίπτωση σύμπραξης καινοτομίας με περισσότερους από έναν εταίρους, να περιορίσει τον αριθμό των εταίρων καταγγέλοντας επιμέρους συμβάσεις, υπό την προϋπόθεση ότι η αναθέτουσα αρχή έχει αναφέρει στα έγγραφα της σύμβασης τις δυνατότητες αυτές και τους όρους χρήσης τους.

3. Εκτός εάν το παρόν άρθρο ορίζει άλλως, οι αναθέτουσες αρχές διαπραγματεύονται με τους προσφέροντες τις αρχικές και όλες τις επακόλουθες προσφορές που υποβάλλουν, εξαιρουμένης της τελικής προσφοράς με σκοπό τη βελτίωση του περιεχόμενου τους. Οι ελάχιστες απαιτήσεις και τα κριτήρια ανάθεσης δεν υπόκεινται σε διαπραγματεύσεις.

4. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι αναθέτουσες αρχές εξασφαλίζουν την ίση μεταχείριση όλων των προσφερόντων. Για το σκοπό αυτόν, δεν παρέχουν κατά τρόπο που να δημιουργεί διακρίσεις πληροφορίες που ενδέχεται να ευνοούν ορισμένους προσφέροντες έναντι των υπολοίπων. Ενημερώνουν, σε χρόνο και εντός προθεσμίας που ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης, όλους τους προσφέροντες των οποίων οι προσφορές δεν έχουν αποκλειστεί, σύμφωνα με την παράγραφο 5 γραπτώς για τυχόν αλλαγές των τεχνικών προδιαγραφών ή άλλων εγγράφων της σύμβασης, πέραν εκείνων που καθορίζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις. Μετά τις αλλαγές αυτές, οι αναθέτουσες αρχές παρέχουν επαρκές χρονικό διάστημα στους προσφέροντες, ώστε να τροποποιήσουν και να υποβάλουν εκ νέου τροποποιημένες προσφορές, κατά περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 21 οι αναθέτουσες αρχές δεν αποκαλύπτουν στους λοιπούς συμμετέχοντες εμπιστευτικές πληροφορίες που έχουν διαβιβαστεί από υποψήφιο ή προσφέροντα που συμμετέχει στις διαπραγματεύσεις, χωρίς την έγγραφη συναίνεσή του. Η εν λόγω συναίνεση δεν λαμβάνει τη μορφή γενικής παραίτησης, αλλά παρέχεται σχετικά με την προτιθέμενη γνωστοποίηση των συγκεκριμένων πληροφοριών.

5. Οι διαπραγματεύσεις κατά τη διάρκεια των διαδικασιών σύμπραξης καινοτομίας μπορούν να διεξάγονται σε διαδοχικές φάσεις, ούτως ώστε να μειώνεται ο αριθμός των προς διαπραγμάτευση προσφορών με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή στα έγγραφα της σύμβασης. Η αναθέτουσα αρχή αναφέρει αν θα κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή στα έγγραφα της σύμβασης.

6. Κατά την επιλογή των υποψηφίων, οι αναθέτουσες αρχές εφαρμόζουν ιδίως τα κριτήρια που σχετίζονται με την ικανότητα των υποψηφίων στο πεδίο της έρευνας και της ανάπτυξης, καθώς και την ικανότητά τους όσον αφορά την ανάπτυξη και την εφαρμογή καινοτόμων λύσεων. Μόνον οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από την αναθέτουσα αρχή, κατόπιν της αξιολόγησης των ζητούμενων πληροφοριών, μπορούν να υποβάλλουν σχέδια έρευνας και καινοτομίας για την κάλυψη αναγκών οι οποίες έχουν προσδιοριστεί από την αναθέτουσα αρχή ότι δεν μπορούν να καλυφθούν μέσω των υφιστάμενων λύσεων. Στα έγγραφα της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή ορίζει τις συμφωνίες που εφαρμόζονται στα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας. Για τα θέματα αυτά η αναθέτουσα αρχή, κατά τη σύνταξη των εγγράφων της σύμβασης μπορεί να ζητά τη συνδρομή του Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (Ο.Π.Ι.), του Οργανισμού Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Ο.Β.Ι.), της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας και της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, ανάλογα με την αρμοδιότητά τους. Σε περίπτωση σύμπραξης καινοτομίας με περισσότερους του ενός εταίρους, η αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 21, δεν αποκαλύπτει στους λοιπούς

εταίρους λύσεις που προτείνονται από εταίρο ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες που διαβιβάζονται από αυτόν στο πλαίσιο της σύμπραξης χωρίς την έγγραφη συναίνεσή του. Η εν λόγω συναίνεση δεν λαμβάνει τη μορφή γενικής παραίτησης, αλλά παρέχεται σχετικά με την προτιθέμενη γνωστοποίηση των συγκεκριμένων πληροφοριών.

7. Η αναθέτουσα αρχή εξασφαλίζει ότι η δομή της σύμπραξης και ιδίως η διάρκεια και η αξία των διαφορετικών φάσεων ανταποκρίνονται στο βαθμό καινοτομίας της προτεινόμενης λύσης και την ακολουθία των δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας που απαιτούνται για την ανάπτυξη μιας καινοτόμου λύσης που δεν διατίθεται ακόμη στην αγορά. Η εκτιμώμενη αξία των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων δεν είναι δυσανάλογη σε σχέση με την επένδυση που απαιτείται για την ανάπτυξή τους.

Άρθρο 32 Προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση (άρθρο 32 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Στις ειδικές περιπτώσεις και περιστάσεις που προβλέπονται στις παραγράφους 2 έως 6, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αναθέτουν δημόσιες συμβάσεις προσφεύγοντας στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση.

2. Η διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση μπορεί να χρησιμοποιείται για δημόσιες συμβάσεις έργων, προμηθειών και υπηρεσιών σε οποιαδήποτε από τις κατωτέρω περιπτώσεις:

α) εάν, ύστερα από ανοικτή ή κλειστή διαδικασία είτε δεν υποβλήθηκε καμία προσφορά ή αίτηση συμμετοχής είτε καμία από τις υποβληθείσες προσφορές ή αιτήσεις συμμετοχής δεν είναι κατάλληλη, εφόσον δεν έχουν τροποποιηθεί ουσιωδώς οι αρχικοί όροι της σύμβασης και με την προϋπόθεση ότι διαβιβάζεται σχετική έκθεση στην Επιτροπή μετά από αίτημά της·

Μη κατάλληλη θεωρείται μία προσφορά όταν είναι άσχετη με τη σύμβαση και αδυνατεί προδήλως, χωρίς να τροποποιηθεί ουσιαστικά, να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις απαιτήσεις της αναθέτουσας αρχής, όπως προσδιορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

Μη κατάλληλη θεωρείται μία αίτηση συμμετοχής όταν στο πρόσωπο του οικονομικού φορέα συντρέχει υποχρεωτικός ή δυνητικός λόγος αποκλεισμού, σύμφωνα με το άρθρο 73 ή όταν αυτός δεν πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής που έχει θέσει η αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με τα άρθρα 75, 76 και 77.

β) εάν τα έργα, τα αγαθά ή οι υπηρεσίες μπορούν να παρασχεθούν μόνον από έναν συγκεκριμένο οικονομικό φορέα για οποιονδήποτε από τους κατωτέρω λόγους:

αα) στόχος της σύμβασης είναι η δημιουργία ή απόκτηση μοναδικού έργου τέχνης ή καλλιτεχνικής εκδήλωσης,

ββ) απουσία ανταγωνισμού για τεχνικούς λόγους,

γγ) προστασία αποκλειστικών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Οι εξαιρέσεις που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις ββ` και γγ` εφαρμόζονται μόνο εάν δεν υπάρχει εύλογη εναλλακτική λύση ή υποκατάστατο και η απουσία ανταγωνισμού δεν είναι αποτέλεσμα τεχνητού περιορισμού των παραμέτρων της σύμβασης·

γ) στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο, εάν λόγω κατεπείγουσας ανάγκης οφειλόμενης σε γεγονότα απρόβλεπτα για την αναθέτουσα αρχή, δεν είναι δυνατή η τήρηση των πρσθεσμιών που προβλέπονται για τις ανοικτές, κλειστές ή ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση.

Οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση της κατεπείγουσας ανάγκης δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη.

3. Η διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση μπορεί να χρησιμοποιείται για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών για την αγορά αγαθών ή

υπηρεσιών, υπό ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους είτε από προμηθευτή που παύει οριστικά τις εμπορικές του δραστηριότητες είτε από τον εκκαθαριστή διαδικασίας αφερεγγυότητας, δικαστικού συμβιβασμού ή ανάλογης διαδικασίας που προβλέπεται σε διατάξεις νόμου.

4. Η διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση μπορεί να χρησιμοποιείται για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών:

α) όταν τα σχετικά προϊόντα κατασκευάζονται αποκλειστικά για σκοπούς έρευνας, πειραματισμού, μελέτης ή ανάπτυξης· ωστόσο, οι συμβάσεις που ανατίθενται δυνάμει της παρούσας περίπτωσης δεν περιλαμβάνουν την παραγωγή ποσοτήτων ικανών να εξασφαλίζουν την εμπορική βιωσιμότητα του προϊόντος ή την απόσβεση των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης,

β) για συμπληρωματικές παραδόσεις που πραγματοποιούνται από τον αρχικό προμηθευτή και προορίζονται είτε για τη μερική αντικατάσταση αγαθών ή εγκαταστάσεων είτε για επέκταση υφιστάμενων αγαθών ή εγκαταστάσεων, εφόσον η αλλαγή προμηθευτή θα υποχρέωνε την αναθέτουσα αρχή να αποκτά αγαθά με διαφορετικά τεχνικά χαρακτηριστικά τα οποία θα προκαλούσαν ασυμβατότητα ή δυσανάλογες τεχνικές δυσχέρειες στη χρήση και τη συντήρηση η διάρκεια αυτών των συμβάσεων, καθώς και των επαναλαμβανόμενων συμβάσεων, δεν υπερβαίνει κατά κανόνα τα τρία έτη,

γ) εάν πρόκειται για αγαθά που είναι εισηγμένα και αγοράζονται σε χρηματιστήριο εμπορευμάτων.

5. Η διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση μπορεί να χρησιμοποιείται για δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών όταν η σχετική σύμβαση έπεται διαγωνισμού μελετών που έχει διοργανωθεί, σύμφωνα με τα Μέρος Α` του παρόντος Βιβλίου και πρέπει, σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται στο διαγωνισμό μελετών, να ανατεθεί στον νικητή ή σε έναν από τους νικητές του διαγωνισμού αυτού.

Στην τελευταία αυτή περίπτωση, όλοι οι νικητές του διαγωνισμού πρέπει να καλούνται να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις.

6. Η διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση μπορεί να χρησιμοποιείται για νέα έργα ή υπηρεσίες που συνίστανται στην επανάληψη παρόμοιων έργων ή υπηρεσιών που ανατέθηκαν στον οικονομικό φορέα ανάδοχο της αρχικής σύμβασης από τις ίδιες αναθέτουσες αρχές, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά τα έργα ή υπηρεσίες είναι, σύμφωνα με μία βασική μελέτη και ότι αυτή η μελέτη αποτέλεσε αντικείμενο αρχικής σύμβασης, η οποία έχει συναφθεί, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 26. Στη βασική μελέτη αναγράφεται η έκταση πιθανών συμπληρωματικών έργων ή υπηρεσιών και οι όροι ανάθεσής τους. Η δυνατότητα προσφυγής σε αυτή τη διαδικασία πρέπει να επισημαίνεται ήδη κατά την πρώτη προκήρυξη διαγωνισμού, και το συνολικό προβλεπόμενο ποσό για τη συνέχιση των εργασιών ή υπηρεσιών λαμβάνεται υπόψη από τις αναθέτουσες αρχές για την εφαρμογή του άρθρου 5. Προσφυγή στη διαδικασία αυτή επιτρέπεται μόνα εντός τριετίας μετά τη σύναψη της αρχικής σύμβασης.

Άρθρο 32Α Ρύθμιση ζητημάτων προσφυγής σε διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση

«1. Εξαιρούνται της υποχρεωτικής εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 22, περί κανόνων που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες, του άρθρου 36, περί υποχρέωσης χρήσης και λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ, της παρ. 1 του άρθρου 72, περί εγγυήσεων, και των παρ. 1 έως 4 του άρθρου 79, περί Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, οι ακόλουθες περιπτώσεις του άρθρου 32, περί προσφυγής στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση:

α) όπου η δυνατότητα ανάθεσης περιορίζεται σε έναν προκαθορισμένο συμμετέχοντα, σύμφωνα με την περ. β` της παρ. 2, την παρ. 3, την περ. β` της παρ. 4 και την παρ. 6,

β) όπου η ανάθεση έχει επείγοντα χαρακτήρα σύμφωνα με την περ. γ` της παρ. 2, ή

γ) όπου η συναλλαγή αφορά σε προμήθεια αγαθών που είναι εισηγμένα και αγοράζονται σε χρηματιστήριο εμπορευμάτων σύμφωνα με την περ. γ` της παρ. 4.

2. Στις περιπτώσεις του άρθρου 32, περί προσφυγής στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, η διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης διεξάγεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στους όρους της πρόσκλησης, όπου υπάρχει, και η αξιολόγηση των προσφορών μπορεί να γίνεται σε ενιαίο στάδιο με την ανάθεση της σύμβασης. Η διαδικασία της διαπραγμάτευσης γίνεται από γνωμοδοτικό όργανο, το οποίο συγκροτείται από την αναθέτουσα αρχή σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 221, περί οργάνων διενέργειας ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων, και εισηγείται προς το αποφαινόμενο όργανο για κάθε θέμα που ανακύπτει κατά την ανάθεση της σύμβασης. Ειδικά στην περίπτωση που συντρέχουν οι περιστάσεις της περ. β` της παρ. 1 ως γνωμοδοτικό όργανο μπορεί να ορίζεται και η αρμόδια υπηρεσία της αναθέτουσας αρχής.

3. Στην περ. γ` της παρ. 1 δεν απαιτείται προηγούμενη πρόσκληση και η διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης διεξάγεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής.».[13]

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΕΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Άρθρο 33 Δυναμικά συστήματα αγορών (άρθρο 34 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να χρησιμοποιούν το δυναμικό σύστημα αγορών για αγορές τρέχουσας χρήσης, των οποίων τα γενικά διαθέσιμα στην αγορά χαρακτηριστικά ικανοποιούν τις απαιτήσεις τους. Το δυναμικό σύστημα αγορών λειτουργεί ως μια εξ ολοκλήρου ηλεκτρονική διαδικασία και είναι ανοικτό καθ' όλη την περίοδο ισχύος του συστήματος αγορών σε κάθε οικονομικό φορέα που πληροί τα κριτήρια επιλογής. Μπορεί να χωριστεί σε κατηγορίες αγαθών, έργων ή υπηρεσιών που ορίζονται αντικειμενικά με βάση τα χαρακτηριστικά της σύμβασης που πρέπει να εκτελεστεί στο πλαίσιο της εκάστοτε κατηγορίας. Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν αναφορά στο μέγιστο επιτρεπόμενο μέγεθος των συγκεκριμένων συμβάσεων που επακολουθούν ή σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή στην οποία θα εκτελεστούν αυτές οι συμβάσεις.

2. Για τη σύναψη σύμβασης στο πλαίσιο δυναμικού συστήματος αγορών, οι αναθέτουσες αρχές ακολουθούν τους κανόνες της κλειστής διαδικασίας. Όλοι οι υποψήφιοι που ικανοποιούν τα κριτήρια επιλογής γίνονται δεκτοί στο σύστημα και ο αριθμός των υποψηφίων που γίνονται δεκτοί στο σύστημα δεν περιορίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 84. Όταν οι αναθέτουσες αρχές χωρίζουν το σύστημα σε κατηγορίες αγαθών, έργων ή υπηρεσιών, σύμφωνα με την παράγραφο 1, καθορίζουν τα εφαρμοστέα κριτήρια επιλογής για κάθε κατηγορία.

Κατά παρέκκλιση από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 28, ισχύουν οι ακόλουθες προθεσμίες:

α) η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε 30 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης σύμβασης ή, εάν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται η προκαταρκτική προκήρυξη, από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Μετά την αποστολή της πρόσκλησης υποβολής προσφορών για τη σύναψη της πρώτης συγκεκριμένης σύμβασης στο πλαίσιο του δυναμικού συστήματος αγορών, δεν τίθεται καμία επιπλέον προθεσμία παραλαβής αιτήσεων συμμετοχής.

[13] Το άρθρο 32α προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ.1 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52/1.4.2019, και αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 2 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

β) η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών ανέρχεται τουλάχιστον σε 10 ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφορών. Κατά περίπτωση, εφαρμόζεται η παρ. 4 του άρθρου 28, οι παράγραφοι 3 και 5 του άρθρου 28 δεν εφαρμόζονται.

3. Όλες οι επικοινωνίες στο πλαίσιο ενός δυναμικού συστήματος αγορών πραγματοποιούνται αποκλειστικώς με ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με τις παραγράφους 1,3 και 5 του άρθρου 22 και 37.

4. Για τους σκοπούς της ανάθεσης συμβάσεων εντός ενός δυναμικού συστήματος αγορών, οι αναθέτουσες αρχές:

α) δημοσιεύουν προκήρυξη διαγωνισμού, όπου διευκρινίζεται ότι πρόκειται για ένα δυναμικό σύστημα αγορών,

β) διευκρινίζουν στα έγγραφα της σύμβασης τουλάχιστον τη φύση και την εκτιμώμενη ποσότητα των προβλεπόμενων αγορών, καθώς και όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν το δυναμικό σύστημα αγορών, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου λειτουργίας του, του χρησιμοποιούμενου ηλεκτρονικού εξοπλισμού και των τεχνικών ρυθμίσεων και προδιαγραφών της σύνδεσης,

γ) αναφέρουν κάθε διαίρεση σε κατηγορίες αγαθών, έργων ή υπηρεσιών και τα χαρακτηριστικά τους,

δ) για όσο διάστημα είναι σε ισχύ το σύστημα, προσφέρουν ελεύθερη, άμεση και πλήρη πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 67.

5. Οι αναθέτουσες αρχές παρέχουν, καθ' όλη την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών, τη δυνατότητα σε κάθε οικονομικό φορέα να ζητήσει να συμμετάσχει στο σύστημα, βάσει των όρων που αναφέρονται στην παρ. 2. Οι αναθέτουσες αρχές ολοκληρώνουν την αξιολόγηση των εν λόγω αιτήσεων, σύμφωνα με τα κριτήρια επιλογής, εντός 10 εργάσιμων ημερών από την παραλαβή τους. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί σε 15 εργάσιμες ημέρες σε μεμονωμένες περιπτώσεις, όταν αυτό δικαιολογείται, ιδίως λόγω της ανάγκης να εξεταστούν συμπληρωματικά έγγραφα ή να επαληθευθεί διαφορετικά αν πληρούνται τα κριτήρια επιλογής. Κατά παρέκκλιση από τα προηγούμενα εδάφια της παρούσας παραγράφου και εφόσον δεν έχει αποσταλεί η πρόσκληση υποβολής προσφορών για την πρώτη συγκεκριμένη σύμβαση στο πλαίσιο του δυναμικού συστήματος αγορών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να παρατείνουν την περίοδο αξιολόγησης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν δημοσιεύεται πρόσκληση υποβολής προσφορών κατά την παραταθείσα περίοδο αξιολόγησης. Η διάρκεια της παράτασης που προτίθενται να εφαρμόσουν οι αναθέτουσες αρχές, αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης.

Οι αναθέτουσες αρχές ενημερώνουν το ταχύτερο δυνατόν τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα αν έχει γίνει δεκτός στο δυναμικό σύστημα αγορών ή όχι.

6. Οι αναθέτουσες αρχές προσκαλούν όλους τους συμμετέχοντες που έχουν γίνει δεκτοί να υποβάλουν προσφορά για τη σύναψη κάθε συγκεκριμένης σύμβασης εντός του δυναμικού συστήματος αγορών, σύμφωνα με το άρθρο 69. Όταν το δυναμικό σύστημα αγορών χωρίζεται σε κατηγορίες έργων, αγαθών ή υπηρεσιών, οι αναθέτουσες αρχές καλούν όλους τους συμμετέχοντες οι οποίοι έχουν επιλεγεί στην κατηγορία της συγκεκριμένης σύμβασης να υποβάλουν προσφορά.

Αναθέτουν τη σύμβαση στον προσφέροντα που υποβάλλει την καλύτερη προσφορά, βάσει των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης για το δυναμικό σύστημα αγορών ή , αν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού έχει χρησιμοποιηθεί προκαταρκτική προκήρυξη, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Τα κριτήρια αυτά μπορούν, κατά περίπτωση, να προσδιορίζονται με μεγαλύτερη ακρίβεια στην πρόσκληση υποβολής προσφορών.

7. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια της περιόδου ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών, να απαιτούν από τους συμμετέχοντες που έχουν γίνει δεκτοί να υποβάλουν ανανεωμένη και επικαιροποιημένη υπεύθυνη δήλωση, όπως

προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 79, εντός πέντε εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία διαβίβασης του αιτήματος.

Οι παράγραφοι 3 έως 5 του άρθρου 79 εφαρμόζονται καθ' όλη την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών.

8. Οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών στην προκήρυξη του διαγωνισμού. Ενημερώνουν την Επιτροπή για οποιαδήποτε μεταβολή της περιόδου ισχύος, με τη χρήση των κατωτέρω τυποποιημένων εντύπων:

α) εάν η περίοδος ισχύος μεταβάλλεται χωρίς να παύει η λειτουργία του συστήματος, μέσω του εντύπου που χρησιμοποιείται αρχικά για την προκήρυξη διαγωνισμού για το δυναμικό σύστημα αγορών,

β) εάν παύει η λειτουργία του συστήματος, μέσω της γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης που αναφέρεται στο άρθρο 64.
9. Στους ενδιαφερομένους ή συμμετέχοντες στο σύστημα οικονομικούς φορείς δεν επιβάλλεται καμία χρέωση πριν από ή κατά την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών.

10. Η αναθέτουσα αρχή αναφέρει στα έγγραφα της σύμβασης τους ειδικότερους όρους εφαρμογής του παρόντος άρθρου.

«11. Σε προληπτικό έλεγχο νομιμότητας, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες για το Ελεγκτικό Συνέδριο διατάξεις, υπόκεινται η πρώτη σύμβαση ανεξαρτήτως αξίας αυτής, εφόσον η συνολική εκτιμώμενη αξία του Δυναμικού Συστήματος Αγορών υπερβαίνει τα εκάστοτε ισχύοντα όρια, καθώς και κάθε επιμέρους σύμβαση εφόσον υπερβαίνει αυτοτελώς τα εκάστοτε ισχύοντα όρια.».[14]

Άρθρο 34 Ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 35 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προσφεύγουν σε ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς, στους οποίους παρουσιάζονται νέες, μειωμένες τιμές και/ή νέες αξίες όσον αφορά ορισμένα στοιχεία των προσφορών.

Για τον σκοπό αυτόν, οι αναθέτουσες αρχές διοργανώνουν τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό με τη μορφή επαναλαμβανόμενης ηλεκτρονικής διαδικασίας, διεξαγόμενης έπειτα από προκαταρκτική πλήρη αξιολόγηση των προσφορών, επιτρέποντας την ταξινόμησή τους με βάση αυτόματες μεθόδους αξιολόγησης.

Δεδομένου ότι ορισμένες δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών και έργων που έχουν ως αντικείμενο υπηρεσίες πνευματικού δημιουργού, όπως ο σχεδιασμός έργων, δεν μπορούν να ταξινομηθούν με βάση αυτόματη μέθοδο αξιολόγησης, οι συμβάσεις αυτές δεν αποτελούν αντικείμενο ηλεκτρονικών πλειστηριασμών.

2. Στις ανοικτές ή κλειστές διαδικασίες ή ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν ότι, πριν από την ανάθεση μιας δημόσιας σύμβασης, διεξάγεται ηλεκτρονικός πλειστηριασμός, όταν το περιεχόμενο των εγγράφων της σύμβασης και ιδίως των τεχνικών προδιαγραφών μπορεί να καθορισθεί με ακρίβεια.

[14] Η παρ.11 προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ.2α` Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52/1.4.2019. Με την παρ.2β του αυτού άρθρου ορίζεται ότι: " β. Η περίπτωση α` ισχύει και για τα δυναμικά συστήματα που είναι σε εξέλιξη κατά τη δημοσίευση του παρόντος".

Υπό τους ιδίους όρους, ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός μπορεί να χρησιμοποιείται κατά τον νέο διαγωνισμό μεταξύ των μερών μιας συμφωνίας - πλαίσιο, όπως προβλέπεται στις περ. β` ή γ` της παρ. 5 του άρθρου 39, καθώς και κατά τον διαγωνισμό για την ανάθεση συμβάσεων στο πλαίσιο του δυναμικού συστήματος αγορών, όπως αναφέρεται στο άρθρο 33.

3. Ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός αφορά σε ένα από τα ακόλουθα στοιχεία των προσφορών:

α) μόνο στις τιμές, εφόσον η σύμβαση ανατίθεται αποκλειστικά βάσει της τιμής,

β) στις τιμές και/ή τις νέες αξίες των χαρακτηριστικών των προσφορών που επισημαίνονται στα έγγραφα της σύμβασης, εφόσον η σύμβαση ανατίθεται βάσει της βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής ή στην προσφορά με το χαμηλότερο κόστος, σύμφωνα με μια προσέγγιση βασιζόμενη στη σχέση αποδοτικότητας - κόστους.

4. Οι αναθέτουσες αρχές που αποφασίζουν να κάνουν χρήση ηλεκτρονικού πλειστηριασμού το επισημαίνουν στην προκήρυξη σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Τα έγγραφα της σύμβασης περιλαμβάνουν τουλάχιστον τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Παράρτημα VI του Προσαρτήματος Α`.

5. Προτού να προβούν στον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, οι αναθέτουσες αρχές διενεργούν μια πρώτη πλήρη αξιολόγηση των προσφορών, σύμφωνα με το κριτήριο ή τα κριτήρια ανάθεσης και με τη στάθμισή τους, όπως έχει καθοριστεί. Η προσφορά θεωρείται παραδεκτή όταν έχει υποβληθεί από προσφέροντα που δεν έχει αποκλειστεί, σύμφωνα με το άρθρο 73, περί λόγων αποκλεισμού, και πληροί τα κριτήρια επιλογής, και εφόσον η προσφορά είναι σύμφωνη με τις τεχνικές προδιαγραφές, χωρίς να είναι μη κανονική ή απαράδεκτη ή μη κατάλληλη.

Μη κανονικές προσφορές θεωρούνται συγκεκριμένα όσες προσφορές δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των εγγράφων της σύμβασης, όσες παρελήφθησαν εκπρόθεσμα, όταν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία συμπαιγνίας ή διαφθοράς ή όσες κρίνονται από την αναθέτουσα αρχή ασυνήθιστα χαμηλές.

Απαράδεκτες προσφορές θεωρούνται συγκεκριμένα όσες υποβάλλονται από προσφέροντες οι οποίοι δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα και όσων η τιμή υπερβαίνει τον προϋπολογισμό της αναθέτουσας αρχής, όπως καθορίσθηκε και τεκμηριώθηκε πριν την έναρξη της διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

Μη κατάλληλη θεωρείται μία προσφορά όταν δεν σχετίζεται με τη σύμβαση και αδυνατεί προδήλως, χωρίς ουσιώδη τροποποίηση, να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις απαιτήσεις της αναθέτουσας αρχής, όπως προσδιορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

Μη κατάλληλη θεωρείται μία αίτηση συμμετοχής όταν στο πρόσωπο του οικονομικού φορέα συντρέχει υποχρεωτικός ή δυνητικός λόγος αποκλεισμού, σύμφωνα με τα άρθρα 73, περί λόγων αποκλεισμού, και 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις, ή όταν αυτός δεν πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής που έχει θέσει η αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με τα άρθρα 75 περί κριτηρίων επιλογής, 76 περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, και 77 περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών.

Όλοι οι προσφέροντες που έχουν υποβάλει παραδεκτές προσφορές καλούνται ταυτόχρονα να συμμετάσχουν στον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, χρησιμοποιώντας, κατά την προκαθορισμένη ημέρα και ώρα, τα στοιχεία σύνδεσης, σύμφωνα με τις οδηγίες που παρέχονται στην πρόσκληση. Ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός μπορεί να διεξάγεται σε διαδοχικές φάσεις. Ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός δεν αρχίζει προτού παρέλθουν δύο (2) εργάσιμες ημέρες από την ημερομηνία αποστολής των προσκλήσεων.

6. Η πρόσκληση συνοδεύεται από το αποτέλεσμα της πλήρους αξιολόγησης της οικείας προσφοράς, η οποία διεξάγεται, σύμφωνα με τη στάθμιση που προβλέπεται στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 10 του άρθρου 86.

Στην πρόσκληση αναφέρεται επίσης ο μαθηματικός τύπος που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί κατά τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, για την αυτόματη ανακατάταξη βάσει των νέων τιμών

ή/και των νέων αξίων που υποβάλλονται. Εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η οικονομικώς πιο συμφέρουσα προσφορά καθορίζεται με βάση μόνο την τιμή, ο μαθηματικός αυτός τύπος εκφράζει τη σχετική στάθμιση του κάθε κριτηρίου που έχει επιλεγεί για τον καθορισμό της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, όπως αναφέρεται στην προκήρυξη που χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού ή σε άλλα έγγραφα της σύμβασης.

Προς τούτο, τυχόν περιθώρια διακύμανσης προσδιορίζονται εκ των προτέρων με συγκεκριμένες τιμές.

Σε περίπτωση που επιτρέπονται εναλλακτικές προσφορές, προβλέπεται χωριστός μαθηματικός τύπος για κάθε εναλλακτική προσφορά.

7. Κατά τη διάρκεια κάθε φάσης του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού, οι αναθέτουσες αρχές γνωστοποιούν συνεχώς και αμέσως σε όλους τους προσφέροντες τις πληροφορίες εκείνες τουλάχιστον που τους δίνουν τη δυνατότητα να γνωρίζουν ανά πάσα στιγμή την αντίστοιχη κατάταξή τους. Δύνανται, εάν επισημαίνεται εκ των προτέρων, να γνωστοποιούν και άλλες πληροφορίες σχετικά με άλλες τιμές ή αξίες που υποβάλλονται. Δύνανται, επίσης, να ανακοινώνουν ανά πάσα στιγμή τον αριθμό των συμμετεχόντων σε κάθε φάση του πλειστηριασμού. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να γνωστοποιούν την ταυτότητα των προσφερόντων κατά τη διεξαγωγή των διαφόρων φάσεων του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού.

8. Οι αναθέτουσες αρχές περατώνουν τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό με έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους τρόπους:

α) κατά την προκαθορισμένη ημερομηνία και ώρα,

β) όταν δεν λαμβάνουν πλέον νέες τιμές ή νέες αξίες που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις σχετικά με τις ελάχιστες διαφοροποιήσεις, εφόσον έχουν δηλώσει προηγουμένως το χρονικό διάστημα που θα επιτρέψουν να παρέλθει από την παραλαβή της τελευταίας υποβολής πριν να περατώσουν τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό ή

γ) όταν οι προκαθορισμένες φάσεις του πλειστηριασμού έχουν όλες ολοκληρωθεί.

Εάν οι αναθέτουσες αρχές προτίθενται να περατώσουν τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, σύμφωνα με την περ. γ` του πρώτου εδαφίου, ενδεχομένως σε συνδυασμό με τον τρόπο που προβλέπεται στην περ. α` αυτού, η πρόσκληση συμμετοχής στον πλειστηριασμό προσδιορίζει το χρονοδιάγραμμα κάθε φάσης του πλειστηριασμού.

9. Μετά την περάτωση του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού, οι αναθέτουσες αρχές αναθέτουν τη σύμβαση, σύμφωνα με το άρθρο 86, περί κριτηρίων ανάθεσης των συμβάσεων, με βάση τα αποτελέσματα του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού.

10. Η αναθέτουσα αρχή αναφέρει στα έγγραφα της σύμβασης τους ειδικότερους όρους εφαρμογής του παρόντος άρθρου.

11. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, για την προμήθεια αγαθών και την παροχή γενικών υπηρεσιών ή του Υπουργού Υγείας για την προμήθεια ιατροτεχνολογικών, υγειονομικών και φαρμακευτικών αγαθών και συναφών υπηρεσιών, μπορεί να καθίσταται υποχρεωτική η χρήση ηλεκτρονικών πλειστηριασμών για συγκεκριμένες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών.»[15]

[15] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου, η παρ.11 προστέθηκε και το άρθρο 34,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.78 Ν.4441/2016, ΦΕΚ Α 227,διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 3 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευσή του στην Ε.τ.Κ.

Άρθρο 35 Ηλεκτρονικοί κατάλογοι (άρθρο 36 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Όταν απαιτείται η χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, υπό την επιφύλαξη της απόφασης της παρ. 2, να ορίζουν ότι οι προσφορές πρέπει να υποβάλλονται υπό τη μορφή ηλεκτρονικού καταλόγου ή να περιλαμβάνουν ηλεκτρονικό κατάλογο.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του καθ' ύλη αρμόδιου Υπουργού μπορεί να καθίσταται υποχρεωτική η χρήση ηλεκτρονικών καταλόγων για συγκεκριμένα είδη συμβάσεων.

3. Οι προσφορές που υποβάλλονται υπό μορφή ηλεκτρονικού καταλόγου μπορούν να συνοδεύονται από άλλα έγγραφα, που συμπληρώνουν την προσφορά.

4. Οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι καταρτίζονται από τους υποψηφίους ή τους προσφέροντες, με σκοπό τη συμμετοχή τους σε μια συγκεκριμένη διαδικασία σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές και το μορφότυπο που καθορίζεται από την αναθέτουσα αρχή. Επιπλέον, οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις για τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας, όπως και με τυχόν επιπρόσθετες απαιτήσεις που καθορίζονται από την αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με τα άρθρα 22, 36 και 37.

5. Όταν η υποβολή προσφορών υπό τη μορφή ηλεκτρονικών καταλόγων επιτρέπεται ή επιβάλλεται, οι αναθέτουσες αρχές:

α) το αναφέρουν στην προκήρυξη σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, όταν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού έχει χρησιμοποιηθεί η προκαταρκτική προκήρυξη,

β) επισημαίνουν στα έγγραφα της σύμβασης όλες τις αναγκαίες πληροφορίες, σύμφωνα με τα άρθρα 36 και 37, όσον αφορά το μορφότυπο, τον χρησιμοποιούμενο ηλεκτρονικό εξοπλισμό και τις τεχνικές ρυθμίσεις και προδιαγραφές της σύνδεσης για τον κατάλογο.

6. Εάν έχει συναφθεί συμφωνία-πλαίσιο με περισσότερους του ενός οικονομικούς φορείς έπειτα από την υποβολή προσφορών υπό τη μορφή ηλεκτρονικών καταλόγων, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ορίζουν ότι η προκήρυξη νέου διαγωνισμού για συγκεκριμένες συμβάσεις λαμβάνει χώρα βάσει επικαιροποιημένων καταλόγων. Στην περίπτωση αυτή, οι αναθέτουσες αρχές χρησιμοποιούν μία από τις ακόλουθες μεθόδους:

α) καλούν τους προσφέροντες να υποβάλουν εκ νέου τους ηλεκτρονικούς καταλόγους τους, προσαρμοσμένους στις απαιτήσεις της εν λόγω σύμβασης ή

β) ενημερώνουν τους προσφέροντες ότι σκοπεύουν να συλλέξουν από τους ηλεκτρονικούς καταλόγους που έχουν ήδη υποβληθεί τις πληροφορίες που απαιτούνται, ώστε να καταρτισθούν προσφορές προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις της συγκεκριμένης σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι η χρήση της εν λόγω μεθόδου έχει επισημανθεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία- πλαίσιο.

7. Εάν οι αναθέτουσες αρχές προκηρύσσουν νέο διαγωνισμό για συγκεκριμένες συμβάσεις, σύμφωνα με την περίπτωση β` της παρ. 6, ενημερώνουν τους προσφέροντες για την ημερομηνία και την ώρα κατά την οποία σκοπεύουν να συλλέξουν τις πληροφορίες που απαιτούνται, ούτως ώστε να καταρτισθούν προσφορές προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις της συγκεκριμένης σύμβασης και παρέχουν στους προσφέροντες τη δυνατότητα να αρνηθούν την εν λόγω συλλογή πληροφοριών. Οι αναθέτουσες αρχές προβλέπουν επαρκές χρονικό διάστημα μεταξύ της ενημέρωσης και της συλλογής των πληροφοριών. Πριν από την ανάθεση της σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές παρουσιάζουν τις συλλεγείσες πληροφορίες στον ενδιαφερόμενο προσφέροντα, δίνοντάς του την ευκαιρία να αμφισβητήσει ή να επιβεβαιώσει ότι η προσφορά που προέκυψε με αυτόν τον τρόπο δεν περιέχει ουσιώδη σφάλματα.

8. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αναθέτουν συμβάσεις βάσει δυναμικού συστήματος αγορών απαιτώντας οι προσφορές για μια συγκεκριμένη σύμβαση να υποβάλλονται υπό τη μορφή ηλεκτρονικού καταλόγου. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν επίσης να αναθέτουν συμβάσεις βάσει ενός δυναμικού συστήματος αγορών, σύμφωνα με την περίπτωση β` της

παρ. 6 και την παρ. 7, υπό την προϋπόθεση ότι η αίτηση συμμετοχής στο δυναμικό σύστημα αγορών συνοδεύεται από ηλεκτρονικό κατάλογο, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές και το μορφότυπο που καθορίζεται από την αναθέτουσα αρχή. Στη συνέχεια, ο εν λόγω κατάλογος συμπληρώνεται από τους υποψηφίους, αφού ενημερωθούν για την πρόθεση της αναθέτουσας αρχής να καταρτισθούν προσφορές μέσω της διαδικασίας της περίπτωσης β` της παραγράφου 6.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Άρθρο 36 Υποχρέωση χρήσης - Λειτουργία ΕΣΗΔΗΣ -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να χρησιμοποιούν το ΕΣΗΔΗΣ σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σύναψης δημοσίων συμβάσεων του παρόντος νόμου, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, εξαιρουμένης της διαδικασίας σύναψης συμβάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 128, περί ανάθεσης εξειδικευμένων υπηρεσιών (σύμβουλοι, εμπειρογνώμονες) για τη μελέτη και εκτέλεση συμβάσεων δημοσίων έργων και συμβάσεων παραχώρησης έργων.

2. Το ΕΣΗΔΗΣ συμμορφώνεται με: α) τις απαιτήσεις του Παραρτήματος IV του Προσαρτήματος Α` και β) τους κανόνες του παρόντος άρθρου και των άρθρων 22, περί κανόνων που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες, και 37, περί πολιτικής ασφάλειας του ΕΣΗΔΗΣ. Πέραν των ανωτέρω το ΕΣΗΔΗΣ τηρεί όσα ορίζονται:

α) στον ν. 4727/2020 (Α` 184),

β) στο Πλαίσιο Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΠΗΔ), το οποίο κυρώθηκε με την υπό στοιχεία ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/2012 απόφαση του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Β` 1301) και

γ) στο π.δ. 25/2014 (Α` 44), περί ηλεκτρονικού αρχείου και ψηφιοποίησης εγγράφων.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υποδομών και Μεταφορών, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Οικονομικών ρυθμίζονται τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν στην ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών σχετικά με:

α) τον προσδιορισμό του περιεχομένου, των κανόνων και λεπτομερειών χρήσης των επιμέρους εργαλείων του ΕΣΗΔΗΣ, όπως της διαδικτυακής διαχείρισης αιτημάτων και πληροφοριών, της χρήσης προτύπων και υποδειγμάτων, της ηλεκτρονικής κοινοποίησης, της διαδικασίας ηλεκτρονικής σύναψης των δημόσιων συμβάσεων που συνάπτονται, των ηλεκτρονικών καταλόγων, των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών, των δυναμικών συστημάτων αγορών, των ηλεκτρονικών παραγγελιών, της ηλεκτρονικής τιμολόγησης, των ηλεκτρονικών πληρωμών,

β) τους όρους και τις προϋποθέσεις για την υποβολή, τη γνωστοποίηση, τη διακίνηση εγγράφων μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, τον τύπο και το περιεχόμενό τους, τον προσδιορισμό του χρόνου αποστολής ή παραλαβής και τον υπολογισμό των προθεσμιών, τα τεκμήρια γνωστοποίησης και απόκτησης πρόσβασης από τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα, καθώς και τον τρόπο και την απόδειξη πρόσβασης σε έγγραφα μέσω του ΕΣΗΔΗΣ και χορήγησης αντιγράφων,

γ) τον καθορισμό και την εφαρμογή μέτρων εκπαίδευσης των χρηστών, μέσω σχετικών προγραμμάτων και σεμιναρίων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης ή με τη σύνταξη κωδίκων πρακτικής,

δ) τη διαβάθμιση των χρηστών, τον τρόπο πρόσβασης και μελέτης των εγγράφων των διαγωνισμών και τη δημιουργία και χορήγηση αντιγράφων με χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), τα αντίστοιχα αναγνωριστικά και διαπιστευτήρια και τα ειδικότερα θέματα και μεθόδους εγγραφής, αυθεντικοποίησης, την πολιτική ασφάλειας του

δικτυακού τόπου και την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων των χρηστών του ΕΣΗΔΗΣ και

ε) τους όρους και τις προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν, σε τεχνικό επίπεδο, την αδιάλειπτη και ορθή λειτουργία του ΕΣΗΔΗΣ στη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

4. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού, ρυθμίζονται τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν στη διαλειτουργική σύνδεση του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ και των υποσυστημάτων του, με την Εθνική Βάση Δεδομένων Δημοσίων Συμβάσεων της ΕΑΑΔΗΣΥ και τα πληροφοριακά συστήματα των αναθετουσών αρχών, και των πάσης φύσεως φορέων του δημόσιου τομέα, όπως το Γενικό Εμπορικό Μητρώο, το Μητρώο Δεσμεύσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, τα σχετικά Μητρώα του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, όπως το Μητρώο Εμπειρίας Κατασκευαστών (ΜΕΚ) και το Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (ΜΕΕΠ), το Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ του ν. 4727/2020 (Α` 184), το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα παρακολούθησης συγχρηματοδοτούμενων έργων, και με κάθε άλλο πληροφοριακό σύστημα που κρίνεται απαραίτητο για την παρακολούθηση των δημοσίων συμβάσεων για ελεγκτικούς, δημοσιονομικούς, στατιστικούς και λοιπούς σκοπούς των φορολογικών, ασφαλιστικών, δικαστικών και εισαγγελικών αρχών, καθώς και με τα πληροφοριακά συστήματα της Ένωσης και άλλων κρατών μελών.

5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ρυθμίζονται, για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν:

α) στη λειτουργία της ηλεκτρονικής πύλης ΕΣΗΔΗΣ, τη δομή και το περιεχόμενό της, σύμφωνα με τον ν. 4727/2020 (Α` 184) και το Πλαίσιο Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΠΗΔ), τη διαβάθμιση των χρηστών, τον τρόπο πρόσβασης και μελέτης των εγγράφων των διαγωνισμών και τη δημιουργία και χορήγηση αντιγράφων με χρήση ΤΠΕ, τα αντίστοιχα αναγνωριστικά και διαπιστευτήρια και τα ειδικότερα θέματα και μεθόδους εγγραφής και αυθεντικοποίησης, την πολιτική ασφάλειας του δικτυακού τόπου και την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων των χρηστών του ΕΣΗΔΗΣ,

β) στον προσδιορισμό του περιεχομένου, των κανόνων και λεπτομερειών χρήσης των επιμέρους εργαλείων του ΕΣΗΔΗΣ, όπως της διαδικτυακής διαχείρισης αιτημάτων και πληροφοριών, της χρήσης προτύπων και υποδειγμάτων, της ηλεκτρονικής κοινοποίησης, της διαδικασίας ηλεκτρονικής σύναψης των δημόσιων συμβάσεων, των ηλεκτρονικών καταλόγων, των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών, των δυναμικών συστημάτων αγορών, των ηλεκτρονικών παραγγελιών, της ηλεκτρονικής τιμολόγησης, των ηλεκτρονικών πληρωμών,

γ) στους όρους και τις προϋποθέσεις για την υποβολή, τη γνωστοποίηση, τη διακίνηση εγγράφων μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, τον τύπο και το περιεχόμενό τους, τον προσδιορισμό του χρόνου αποστολής ή παραλαβής και τον υπολογισμό των προθεσμιών, τεκμήρια γνωστοποίησης και απόκτησης πρόσβασης από τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα, καθώς και τον τρόπο και την απόδειξη πρόσβασης σε έγγραφα μέσω του ΕΣΗΔΗΣ και χορήγησης αντιγράφων,

δ) στον καθορισμό και την εφαρμογή μέτρων εκπαίδευσης των χρηστών, μέσω σχετικών προγραμμάτων και σεμιναρίων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης ή με τη σύνταξη κωδίκων πρακτικής και

ε) στους όρους και τις προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν, σε τεχνικό επίπεδο, την αδιάλειπτη και ορθή λειτουργία του ΕΣΗΔΗΣ στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

6. Στις συμβάσεις της παρ. 1 επιβάλλεται κράτηση ύψους 0,02% υπέρ της ανάπτυξης και συντήρησης του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ, η οποία υπολογίζεται επί της αξίας της αρχικής, καθώς και κάθε συμπληρωματικής σύμβασης. Το ποσό αυτό παρακρατείται σε κάθε πληρωμή από την αναθέτουσα αρχή στο όνομα και για λογαριασμό: α) του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών και β) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών

Υποδομών και Μεταφορών και Οικονομικών ή Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, κατά περίπτωση, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τον χρόνο, τον τρόπο και τη διαδικασία κράτησης των ως άνω χρηματικών ποσών, καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα για την εφαρμογή της παρούσας.

7. Στο ΕΣΗΔΗΣ τηρείται Εθνικό Μητρώο Οικονομικών Φορέων Προμήθειας Αγαθών και Παροχής Υπηρεσιών.»[16]

Άρθρο 37 Πολιτική ασφαλείας ΕΣΗΔΗΣ (άρθρο 22 παρ. 6 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Το επίπεδο ασφαλείας του ΕΣΗΔΗΣ πρέπει να είναι ανάλογο προς τους κινδύνους.

2. Στα εργαλεία και τις συσκευές για την ηλεκτρονική διαβίβαση και παραλαβή προσφορών, καθώς και για την ηλεκτρονική παραλαβή αιτήσεων συμμετοχής πρέπει:

α) να είναι διαθέσιμες στους ενδιαφερομένους οι πληροφορίες σχετικά με τις προδιαγραφές για την ηλεκτρονική υποβολή προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της κρυπτογράφησης και της χρονοσήμανσης,

β) να απαιτούνται προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, όπως ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014. Οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να αποδέχονται τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που υποστηρίζονται από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, λαμβάνοντας υπόψη αν τα πιστοποιητικά χορηγούνται από έναν πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπίστευσης που προβλέπεται στην Απόφαση 2009/767/ΕΚ της Επιτροπής, ανεξάρτητα από το αν έχουν δημιουργηθεί με ή χωρίς ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφών, με την επιφύλαξη της συμμόρφωσης με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

αα) οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να καθορίζουν τον απαιτούμενο μορφότυπο προηγμένων υπογραφών, βάσει των μορφοτύπων που έχουν θεσπιστεί με την Απόφαση 2011/130/ΕΕ της Επιτροπής και να θέτουν σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστούν τεχνικά τους εν λόγω μορφότυπους· όταν χρησιμοποιείται διαφορετικός μορφότυπος ηλεκτρονικής υπογραφής, τότε η ηλεκτρονική υπογραφή ή ο φορέας του ηλεκτρονικού εγγράφου περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες δυνατότητες επικύρωσης, υπό την ευθύνη της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ). Οι δυνατότητες επικύρωσης επιτρέπουν στην αναθέτουσα αρχή να επικυρώνει, σε σύγχρονη σύνδεση, δωρεάν και κατά τρόπο κατανοητό για άτομα με διαφορετική μητρική

[16] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παρ. 1, 2, 3, 4, 5 και 6 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 36 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 4 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος της παρ.1 ΑΠΟ την1η.9.2021 και των παρ.2-7 ΑΠΟ την 1η.6.2021 (άρθρο 142 Ν.4782/2021 παρ.1α και 3)
Κατά το άρθρο 139 παρ.6 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021:
" 6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υποδομών και Μεταφορών και Οικονομικών ή Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, κατά περίπτωση, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τον χρόνο, τον τρόπο και τη διαδικασία κράτησης των χρηματικών ποσών της παρ. 6 του άρθρου 36 του ν. 4412/2016 (Α` 147) περί υποχρέωσης χρήσης και λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ, καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα για την εφαρμογή της ίδιας παραγράφου."
Βλ. άρθρο 16 Ν.4513/2018,ΦΕΚ Α 9, σχ. με απευθείας ανάθεση συμβουλευτικού έργου από τη Ρ.Α.Ε. κατά παρέκκλιση του παρόντος άρθρου.

γλώσσα, την ηλεκτρονική υπογραφή που έχει παραληφθεί, ως προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, υποστηριζόμενη από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό.

Η ΕΕΤΤ κοινοποιεί τις πληροφορίες σχετικά με τον πάροχο των υπηρεσιών επικύρωσης στην Επιτροπή,

ββ) σε περίπτωση προσφορών που υπογράφονται με την υποστήριξη αναγνωρισμένου πιστοποιητικού που περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπίστευσης, οι αναθέτουσες αρχές δεν πρέπει να εφαρμόζουν πρόσθετες απαιτήσεις που ενδέχεται να εμποδίσουν τη χρήση των εν λόγω υπογραφών από τους προσφέροντες.

Για τα έγγραφα που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης και υπογράφονται από αρμόδια αρχή κράτους μέλους ή άλλο φορέα έκδοσης, η αρμόδια αρχή ή φορέας έκδοσης μπορεί να καθορίζει τον απαιτούμενο μορφότυπο προηγμένων υπογραφών, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της παρ. 2 του άρθρου 1 της Απόφασης 2011/130/ΕΕ. Επίσης, θέτει σε εφαρμογή τα μέτρα που είναι αναγκαία ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστεί τεχνικά τους μορφότυπους αυτούς, συμπεριλαμβάνοντας στο σχετικό έγγραφο τις πληροφορίες που απαιτούνται για την επεξεργασία της υπογραφής. Τα έγγραφα αυτά περιλαμβάνουν στην ηλεκτρονική υπογραφή ή στον φορέα του ηλεκτρονικού εγγράφου πληροφορίες σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες επικύρωσης που επιτρέπουν την επικύρωση της παραλαμβανόμενης ηλεκτρονικής υπογραφής σε σύγχρονη σύνδεση, δωρεάν και κατά τρόπο κατανοητό για τα άτομα με διαφορετική μητρική γλώσσα.

3. Οι υπηρεσίες χρονοσήμανσης παρέχονται, σύμφωνα με την υπό στοιχεία ΥΑΠ/Φ.40.4/163/2013 απόφαση του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Β` 401), από τρίτους, εθνικούς ή αλλοδαπούς φορείς, πιστοποιημένους από τις αντίστοιχες αρμόδιες αρχές για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών και διασυνδεδεμένους με τον εθνικό χρόνο. Η παροχή των υπηρεσιών χρονοσήμανσης αποδεικνύεται με ηλεκτρονική επιβεβαίωση λήψης των υπηρεσιών αυτών των φορέων προς τον χρήστη, η οποία διαβιβάζεται στον χρήστη μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, με κρυπτογραφημένο τρόπο και η οποία επέχει θέση εγγράφου με βέβαιη χρονολογία. Δεν επιτρέπεται στην αναθέτουσα αρχή ή στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης η παρέμβαση στη διαδικασία χρονοσήμανσης, όπως περιγράφεται ανωτέρω.

4. Σε περιπτώσεις τεχνικής αδυναμίας λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ, η οποία οφείλεται σε γεγονότα ανωτέρας βίας, η αναθέτουσα αρχή λαμβάνει άμεσα όλα τα απαιτούμενα μέτρα κυρίως για την τήρηση του ελάχιστου διαστήματος για την υποβολή των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής, όπως ιδίως η μετάθεση της καταληκτικής ημερομηνίας και η δημοσίευσή της. Η ανωτέρω αδυναμία πιστοποιείται, για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, από τη Διεύθυνση Διαχείρισης, Ανάπτυξης και Υποστήριξης του ΕΣΗΔΗΣ της Γενικής Διεύθυνσης Υποδομών Πληροφορικής και Επικοινωνιών Δημόσιας Διοίκησης της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και, στη συνέχεια, με αιτιολογημένη απόφασή της, η αναθέτουσα αρχή καθορίζει τον τρόπο συνέχισης και διεξαγωγής της διαδικασίας.

Η αδυναμία του πρώτου εδαφίου πιστοποιείται, για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, από τη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, και στη συνέχεια, με αιτιολογημένη απόφασή της, η αναθέτουσα αρχή καθορίζει τον τρόπο συνέχισης και διεξαγωγής της διαδικασίας.

5. Οι χρήστες αποκτούν δικαίωμα χρήσης του ΕΣΗΔΗΣ, εφόσον διαθέτουν τα ανάλογα διαπιστευτήρια που απαιτούνται, σύμφωνα με τις αποφάσεις των παρ. 3 και 5 του άρθρου 36, περί υποχρέωσης χρήσης και λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ.».[17]

[17] Οι παρ. 3, 4 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 37,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.7 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, και το άρθρο 107 παρ.2 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α

Άρθρο 38 Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ) - Εξουσιοδοτικές διατάξεις

«1. Το Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημόσιων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ), που έχει συσταθεί με το άρθρο 11 του ν. 4013/2011 (Α` 204) και λειτουργεί στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, έχει ως αντικείμενο τη συλλογή, την επεξεργασία και τη δημοσιοποίηση στοιχείων αναφορικά με τις συμβάσεις του παρόντος Βιβλίου, οι οποίες συνάπτονται γραπτώς, προφορικώς ή με ηλεκτρονικά μέσα από αναθέτουσες αρχές και ΚΑΑ, εκτιμώμενης αξίας ανώτερης του ποσού των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ και ανεξαρτήτως διαδικασίας ανάθεσης. Για την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης του προηγούμενου εδαφίου λαμβάνεται υπόψη το άρθρο 6, περί μεθόδων υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υποδομών και Μεταφορών και του καθ` ύλην αρμόδιου Υπουργού μπορούν να ορίζονται ειδικότερα οι συμβάσεις που εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος άρθρου.

2. Η λειτουργία του ΚΗΜΔΗΣ τελεί υπό την επιφύλαξη του ν. 4624/2019 (Α` 137) και των άρθρων 21 και 257 του παρόντος, περί εχεμύθειας. Η πρόσβαση στα στοιχεία του ΚΗΜΔΗΣ πραγματοποιείται με την επιφύλαξη των διατάξεων για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των κρατικών απορρήτων που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία, των κανόνων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, καθώς και του εταιρικού ή άλλου απορρήτου που προβλέπεται σε ειδικότερες διατάξεις.

3. Στο ΚΗΜΔΗΣ καταχωρίζονται από τις αναθέτουσες αρχές και τις ΚΑΑ ηλεκτρονικά στοιχεία των ακόλουθων σταδίων για όλες τις συμβάσεις της παρ. 1:

α) των πρωτογενών και των εγκεκριμένων αιτημάτων, δηλαδή των αποφάσεων ανάληψης υποχρέωσης και των αποφάσεων του αρμόδιου οργάνου για τη δέσμευση πίστωσης,

β) της πρόσκλησης, της προκήρυξης και της διακήρυξης κατά περίπτωση,

γ) της απόφασης ανάθεσης ή κατακύρωσης, καθώς και της εντολής αγοράς της παρ. 12 του άρθρου 118 Α, περί απευθείας ανάθεσης μέσω συστημάτων ηλεκτρονικής αγοράς (e-marketplace),

δ) του συμφωνητικού και

ε) του χρηματικού εντάλματος ή κάθε άλλου παραστατικού που αντιστοιχεί σε αυτό για τους φορείς που δεν εμπίπτουν στον ν. 4270/2014 (Α` 143).

4. Η καταχώριση περιλαμβάνει, κατά περίπτωση, τουλάχιστον τα ακόλουθα επιμέρους στοιχεία:

α) τον προϋπολογισμό,

β) τον Αριθμό Ανάληψης Υποχρέωσης, εφόσον η δαπάνη υπάγεται στο π.δ. 80/2016 (Α` 145),

γ) τον κωδικό των αγαθών ή υπηρεσιών κατά το Κοινό Λεξιλόγιο Δημόσιων Συμβάσεων (Common Procurement Vocabulary - CPV) του άρθρου 23, περί ονοματολογιών,

δ) το είδος της σύμβασης, δηλαδή προμήθεια, υπηρεσία, έργο, μελέτη ή τεχνική ή λοιπή συναφή επιστημονική υπηρεσία,

---

171,διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 5 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

ε) τη γεωγραφική περιοχή βάσει της Κοινής Ονοματολογίας των Εδαφικών Στατιστικών Μονάδων (Nomenclature of territorial units for statistics - NUTS) του τόπου εκτέλεσης,

στ) την επωνυμία του οικονομικού φορέα,

ζ) τον Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ) του οικονομικού φορέα,

η) την αξία της σύμβασης,

θ) τη χώρα καταγωγής/εγκατάστασης του οικονομικού φορέα στον οποίον ανατέθηκε η σύμβαση,

ι) τη διαδικασία ανάθεσης σύμβασης και σε περίπτωση ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, ανταγωνιστικού διαλόγου και διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη δημοσίευση και τις ειδικότερες περιστάσεις εκ των οριζόμενων στα άρθρα 26, περί επιλογής των διαδικασιών, 32, περί προσφυγής στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, 266 περί διαδικασίας με διαπραγμάτευση με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού και 267, περί ανταγωνιστικού διαλόγου που δικαιολογούν τη χρήση των διαδικασιών αυτών.

Όσα από τα παραπάνω στοιχεία και έγγραφα αποτελούν αντικείμενο ανάρτησης στο «Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ», σύμφωνα με τον ν. 4727/2020 (Α` 184), δεν καταχωρίζονται πρωτογενώς στο «Πρόγραμμα ΔΙΑΥΓΕΙΑ», αλλά αντλούνται αυτόματα από το ΚΗΜΔΗΣ.

5. Για λόγους εθνικής ασφάλειας, τα στοιχεία των παρ. 3 και 4, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που ορίζεται από την απόφαση της παρ. 6, που αφορούν στις Ένοπλες Δυνάμεις, καταχωρίζονται σε διαβαθμισμένο πληροφοριακό σύστημα, με την επιφύλαξη της τήρησης των κανονισμών ασφάλειας του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας.

Για λόγους εθνικής ασφάλειας, τα στοιχεία των παρ. 3 και 4, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που ορίζεται από την υπουργική απόφαση της παρ. 6, που αφορούν στην Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ), εξαιρούνται από την καταχώριση στο ΚΗΜΔΗΣ.

Για λόγους εθνικής ασφάλειας, τα στοιχεία των παρ. 3 και 4, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο που ορίζεται από την υπουργική απόφαση της παρ. 6, που αφορούν σε συμβάσεις που συνάπτονται από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Εξωτερικών και χαρακτηρίζονται ως απόρρητες ή η σύναψη και εκτέλεσή τους πρέπει να συνοδεύονται από ιδιαίτερα μέτρα ασφαλείας καταχωρίζονται σε διαβαθμισμένο πληροφοριακό σύστημα, με την επιφύλαξη της τήρησης των κανονισμών ασφάλειας του Υπουργείου Εξωτερικών.

Με κοινή απόφαση του καθ` ύλην αρμόδιου Υπουργού και του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ρυθμίζονται ο τρόπος υποβολής των στοιχείων, η πρόσβαση σε αυτά, καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την εφαρμογή της παρούσας.[18]

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και του καθ` ύλην αρμόδιου Υπουργού στις περιπτώσεις της παρ. 5, ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα που αφορούν στη λειτουργία και διαχείριση του ΚΗΜΔΗΣ, τον δικτυακό τόπο τήρησής του, τη δομή, το περιεχόμενο και την πρόσβαση σε αυτό, τα επίπεδα διαβάθμισης, τη διαδικασία έκδοσης κωδικών ηλεκτρονικής καταχώρισης, τα κατά περίπτωση καταχωριζόμενα στοιχεία, τον χρόνο καταχώρισης αυτών, τα κατά περίπτωση υπόχρεα πρόσωπα για την καταχώριση και τα αρμόδια όργανα για τον έλεγχο της προσήκουσας τήρησής του, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα. Με όμοια απόφαση μπορούν να καθορίζονται ειδικότερα ζητήματα που αφορούν στον καθορισμό του τρόπου, του χρόνου και των επιμέρους διαδικασιών καταχώρισης των στοιχείων των εκκρεμών, κατά την έναρξη ισχύος του άρθρου 11 του ν. 4013/2011 (Α` 204), και του παρόντος άρθρου, δημόσιων συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου.

[18] Βλ. σχετ. εξουσιοδοτικές διατάξεις άρθρου 139 παρ.7-9 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021.

7. Οι πράξεις που καταχωρίζονται στο ΚΗΜΔΗΣ ισχύουν από την καταχώρισή τους σε αυτό, με την επιφύλαξη του άρθρου 66 και 296. Οι ρυθμίσεις του προηγούμενου εδαφίου δεν θίγουν τις σχετικές δικονομικές ρυθμίσεις ως προς την άσκηση ενδίκων μέσων και βοηθημάτων, ούτε τις ρυθμίσεις των άρθρων 345 έως 374 ως προς την άσκηση των προσφυγών. Αν υπάρχει διαφορά μεταξύ των στοιχείων (μεταδεδομένων) που καταχωρίστηκαν στο ΚΗΜΔΗΣ και του κειμένου της πράξης που αναρτήθηκε στο ΚΗΜΔΗΣ, κατισχύει το κείμενο της πράξης. Αν υπάρχει διαφορά μεταξύ του κειμένου της πράξης που αναρτήθηκε στο ΚΗΜΔΗΣ και του κειμένου του πρωτοτύπου εγγράφου της πράξης κατισχύει το κείμενο του πρωτοτύπου εγγράφου της πράξης. Με ευθύνη του προσώπου ή του οργάνου που έχει εκδώσει την πράξη γίνονται αμελλητί οι αναγκαίες διορθώσεις στα στοιχεία καταχώρισης (μεταδεδομένα) ή στο κείμενο που έχει αναρτηθεί στο ΚΗΜΔΗΣ.

8. Η καταχώριση δημόσιων συμβάσεων στο ΚΗΜ-ΔΗΣ, καθώς και η αναφορά του Αριθμού Διαδικτυακής Ανάρτησης Μητρώου (ΑΔΑΜ), αποτελούν στοιχεία της κανονικότητας της δαπάνης, με την έννοια ότι η ύπαρξη ΑΔΑΜ εξομοιώνεται με δικαιολογητικό που απαιτείται κατά την παρ. 2 του άρθρου 91 του ν.4270/2014 (Α` 143). Αρκεί η επίκληση του ΑΔΑΜ για την αυτεπάγγελτη αναζήτηση των πράξεων που καταχωρίζονται τόσο κατά τη διεκπεραίωση υποθέσεων των διοικούμενων όσο και κατά την επικοινωνία μεταξύ φορέων του Δημοσίου. Η έκδοση ξεχωριστών ΑΔΑΜ αφορά στα έγγραφα που καταχωρίζονται στο ΚΗΜΔΗΣ.

9. Η δημοσίευση της προκήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ αντικαθιστά την υποχρέωση δημοσίευσης στο Τεύχος Διακηρύξεων Δημόσιων Συμβάσεων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, υπό την επιφύλαξη της παρ. 4 του άρθρου 376.

10. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα δύνανται να ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στη διασύνδεση και τη διαλειτουργικότητα του ΚΗΜΔΗΣ με το Μητρώο Δεσμεύσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα - ΕΣΠΑ, καθώς και με κάθε άλλο πληροφοριακό σύστημα που κρίνεται απαραίτητο για την παρακολούθηση από τις υπηρεσίες του Δημοσίου των δημόσιων συμβάσεων για ελεγκτικούς, δημοσιονομικούς, στατιστικούς και λοιπούς σκοπούς.».[19]

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Άρθρο 39 Συμφωνίες-πλαίσιο (άρθρο 33 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές δύνανται να συνάπτουν συμφωνίες-πλαίσιο κατά την έννοια της περίπτωσης 10 της παραγράφου 1 του άρθρου 2 εφόσον εφαρμόζουν τις διατάξεις που προβλέπονται στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221). Η διάρκεια μιας συμφωνίας-πλαίσιο δεν υπερβαίνει τα τέσσερα έτη, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων, δεόντως δικαιολογημένων, ιδίως λόγω του αντικειμένου της συμφωνίας-πλαίσιο.

2. Οι συμφωνίες - πλαίσιο οι οποίες συνάπτονται για χρονικό διάστημα μικρότερο των τεσσάρων ετών μπορεί να παραταθούν χωρίς όμως αυτές να υπερβούν το ανώτατο διάστημα των τεσσάρων ετών του προηγούμενου εδαφίου, εφόσον υπάρχει η σχετική πρόβλεψη παρατάσεως στα έγγραφα της σύμβασης. Η διάρκεια εκτέλεσης των επιμέρους συμβάσεων, που συνάπτονται εντός του χρόνου υλοποίησης της συμφωνίας - πλαίσιο, μπορεί να υπερβαίνουν το χρόνο λήξης της συμφωνίας- πλαίσιο.

[19] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτιές διατάξεις» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 1 έως 6 και 10 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 38 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 4 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος των παραγράφων 1 και 5 του παρόντος από την δημοσίευση του ν.4782/2021, των δε λοιπών παραγράφων ΑΠΟ την 1η.6.2021 (άρθρο 142 παρ.2 και 3 ν.4782/2021).

3. Οι συμβάσεις που βασίζονται σε συμφωνία-πλαίσιο ανατίθενται, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπονται στην παρούσα παράγραφο, καθώς και στις παρ. 4 και 5. Οι διαδικασίες αυτές μπορούν να εφαρμόζονται μόνο μεταξύ των αναθετουσών αρχών που ορίζονται με σαφήνεια για το σκοπό αυτόν στην προκήρυξη διαγωνισμού ή την πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος και των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας-πλαίσιο που έχει συναφθεί. Οι συμβάσεις που βασίζονται σε συμφωνία-πλαίσιο δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να συνεπάγονται ουσιώδεις τροποποιήσεις στους όρους της συμφωνίας-πλαίσιο, ιδίως στην περίπτωση που αναφέρεται στην παράγραφο 4.

4. Όταν συνάπτεται συμφωνία-πλαίσιο με ένα μόνο οικονομικό φορέα, οι συμβάσεις που βασίζονται σε αυτή τη συμφωνία-πλαίσιο ανατίθενται, σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας- πλαίσιο. Για την ανάθεση των συμβάσεων αυτών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να διαβουλεύονται γραπτώς με τον οικονομικό φορέα που είναι συμβαλλόμενο μέρος στη συμφωνία- πλαίσιο, ζητώντας του, εάν χρειάζεται, να συμπληρώσει την προσφορά του.

5. Όταν συνάπτεται συμφωνία-πλαίσιο με περισσότερους του ενός οικονομικούς φορείς, η εν λόγω συμφωνία-πλαίσιο εκτελείται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους:

α), σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της συμφωνίας-πλαίσιο, χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού, εφόσον αναφέρονται όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και προμηθειών, και οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για τον προσδιορισμό του συμβαλλόμενου στη συμφωνία-πλαίσιο οικονομικού φορέα που θα τις εκτελέσει οι εν λόγω όροι αναγράφονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο,

β) όταν στη συμφωνία-πλαίσιο αναφέρονται όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών, εν μέρει χωρίς προκήρυξη νέου διαγωνισμού, σύμφωνα με την περίπτωση α`, και εν μέρει με την προκήρυξη νέου διαγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας-πλαίσιο, σύμφωνα με την περίπτωση γ`, εφόσον προβλέπεται τέτοια δυνατότητα από τις αναθέτουσες αρχές στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία- πλαίσιο. Η επιλογή αν συγκεκριμένα έργα, αγαθά ή υπηρεσίες αγοράζονται κατόπιν προκήρυξης νέου διαγωνισμού ή άμεσα, σύμφωνα με τους όρους που ορίζονται στη συμφωνία- πλαίσιο, γίνεται με αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο. Τα έγγραφα της σύμβασης προσδιορίζουν επίσης τους όρους του νέου διαγωνισμού. Οι δυνατότητες που προβλέπονται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας περίπτωσης εφαρμόζονται επίσης σε οποιαδήποτε τμήμα μιας συμφωνίας-πλαίσιο για την οποία έχουν τεθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών, ανεξαρτήτως αν έχουν τεθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή των σχετικών έργων, υπηρεσιών και αγαθών για τα λοιπά τμήματα,

γ) αν στη συμφωνία-πλαίσιο δεν έχουν καθορισθεί όλοι οι όροι που διέπουν την παροχή έργων, υπηρεσιών και αγαθών, με νέο διαγωνισμό μεταξύ των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας- πλαίσιο.

6. Οι διαγωνισμοί που αναφέρονται στις περιπτώσεις β` και γ΄ της παραγράφου 5 βασίζονται στους ίδιους όρους με αυτούς που ίσχυαν για την ανάθεση της συμφωνίας-πλαίσιο, και, όπου κριθεί απαραίτητο, σε ακριβέστερα διατυπωμένους όρους και, όπου ενδείκνυται, σε άλλους όρους που αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο, σύμφωνα με την ακόλουθη διαδικασία:

α) για κάθε σύμβαση που πρόκειται να συναφθεί, οι αναθέτουσες αρχές διαβουλεύονται γραπτώς με τους οικονομικούς φορείς που είναι ικανοί να εκτελέσουν τη σύμβαση,

β) οι αναθέτουσες αρχές ορίζουν επαρκή προθεσμία για την υποβολή προσφορών για κάθε συγκεκριμένη σύμβαση, λαμβανομένων υπόψη παραμέτρων όπως η πολυπλοκότητα του αντικειμένου της σύμβασης και ο απαραίτητος χρόνος για την αποστολή των προσφορών,

γ) οι προσφορές υποβάλλονται γραπτώς και δεν ανοίγονται έως τη λήξη της προβλεπόμενης προθεσμίας απάντησης,

δ) οι αναθέτουσες αρχές αναθέτουν κάθε σύμβαση στον προσφέροντα που υπέβαλε την καλύτερη προσφορά, βάσει των κριτηρίων ανάθεσης που έχουν καθοριστεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο.

7. Όταν το αντικείμενο της συμφωνίας - πλαίσιο με περισσότερους οικονομικούς φορείς υποδιαιρείται σε περισσότερα τμήματα, καλούνται σε διαβούλευση μόνο οι οικονομικοί φορείς των τμημάτων που ανταποκρίνονται στο εκάστοτε αντικείμενο της εκτελεστικής σύμβασης.

8. Στην περίπτωση των συμφωνιών - πλαίσιο με περισσότερους οικονομικούς φορείς, στο πλαίσιο των διαγωνισμών που αναφέρονται στις περιπτώσεις β` και γ` της παραγράφου 5:

α) κατά την υποβολή των προσφορών, εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 79, προκειμένου οι οικονομικοί φορείς να αποδείξουν ότι εξακολουθούν να πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις, όπως έχουν καθοριστεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία-πλαίσιο,

β) πριν από την ανάθεση κάθε σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον/τους προσφέροντα/ες στον/στους οποίους έχει αποφασίσει να αναθέσει τη σύμβαση να υποβάλει/ουν ενημερωμένα σχετικά δικαιολογητικά, σύμφωνα με τα άρθρα 79 και 80, και κατά περίπτωση, το άρθρο 82. Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται το άρθρο 79.

«9. Οι συμφωνίες - πλαίσιο αποστέλλονται για προληπτικό έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά τις οικείες διατάξεις, ενώ οι εκτελεστικές αυτών συμβάσεις μόνο εφόσον η αξία τους υπερβαίνει αυτοτελώς τα εκάστοτε ισχύοντα όρια.».[20]

[10. Ειδικά, για δημόσιες συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονκών υπηρεσιών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες-πλαίσιο, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο παρόν άρθρο, μετά από σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, όταν πρόκειται να παραχθεί σύνολο όμοιων μελετών ή ως άνω υπηρεσιών, για τις οποίες δεν είναι γνωστά εκ των προτέρων στοιχεία, όπως ιδίως ο ακριβής προσδιορισμός των επί μέρους συμβάσεων, οι χρόνοι έναρξης και λήξης εκπόνησης των επί μέρους μελετών ή παροχής τεχνικών υπηρεσιών, όπως και οι ακριβείς χώροι στους οποίους θα εκτελεσθούν οι συμβάσεις, μπορούν όμως να καθορισθούν οι τιμές και ενδεχομένως οι ποσότητες αυτών. Οι συμφωνίες - πλαίσιο συνάπτονται ιδίως για την εκτέλεση εργασιών υποστηρικτικών μελετών. Η μέγιστη αξία των συμφωνιών - πλαίσιο που συνάπτονται κατ' έτος απαγορεύεται να υπερβαίνει σε ποσοστό το είκοσι τοις εκατό (20%) των εγκεκριμένων ετήσιων πιστώσεων της αναθέτουσας αρχής για τις συμβάσεις της παρούσας παραγράφου, με εκτίμηση τετραετίας. Στον περιορισμό αυτό δεν υπόκεινται οι συμφωνίες - πλαίσιο που συνάπτονται για την προετοιμασία του Φακέλου Δημόσιας Σύμβασης, κατά το άρθρο 45.][21]

Άρθρο 40 Κεντρικές δραστηριότητες αγορών και κεντρικές αρχές αγορών (ΚΑΑ) (άρθρο 37 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν:

α) να αποκτούν αγαθά και/ή υπηρεσίες από μία ΚΑΑ που προσφέρει τη δραστηριότητα της υποπερίπτωσης α` της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2 ή/και

β) να αποκτούν έργα, αγαθά και υπηρεσίες χρησιμοποιώντας συμβάσεις που ανατίθενται από μία ΚΑΑ, δυναμικά συστήματα αγορών που διαχειρίζεται μία ΚΑΑ «ή, στο βαθμό που καθορίζεται στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 39» , συμφωνία- πλαίσιο που συνάπτεται από μία ΚΑΑ, η οποία προσφέρει τη δραστηριότητα της υποπερίπτωσης β` της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2.

Όταν ένα δυναμικό σύστημα αγορών το οποίο διαχειρίζεται μια ΚΑΑ μπορεί να χρησιμοποιείται από άλλες αναθέτουσες αρχές, αυτό αναφέρεται στην προκήρυξη διαγωνισμού με την οποία εισάγεται το σύστημα.

[20] Η παρ.9 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 43 παρ.4 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.
[21] Η παρ.10 ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.6.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α 36).

2. Μια αναθέτουσα αρχή εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της δυνάμει του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) όταν:

α) αποκτά αγαθά ή υπηρεσίες από μία ΚΑΑ που προσφέρει τη δραστηριότητα της υποπερίπτωσή α της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2 ή/και

β) αποκτά έργα, αγαθά ή υπηρεσίες χρησιμοποιώντας συμβάσεις που ανατίθενται από την ΚΑΑ, δυναμικά συστήματα αγορών που διαχειρίζεται η ΚΑΑ «ή, στο βαθμό που καθορίζεται στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 39» συμφωνία-πλαίσιο που συνάπτεται από την ΚΑΑ η οποία προσφέρει τη δραστηριότητα της υποπερίπτωσης β` της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2.[22]

Ωστόσο, η εν λόγω αναθέτουσα αρχή φέρει την ευθύνη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων δυνάμει του παρόντος Βιβλίου όσον αφορά τα μέρη που διεξάγονται από την ίδια, όπως:

α) η ανάθεση μιας σύμβασης στο πλαίσιο δυναμικού συστήματος αγορών το οποίο διαχειρίζεται μία ΚΑΑ, β) η διεξαγωγή νέου διαγωνισμού βάσει της συμφωνίας - πλαίσιο που έχει συναφθεί από μία ΚΑΑ, γ) ο προσδιορισμός του συμβαλλόμενου στη συμφωνία-πλαίσιο οικονομικού φορέα, δυνάμει των περιπτώσεων α` ή β` της παραγράφου 5 του άρθρου 39, ο οποίος θα εκτελέσει ένα συγκεκριμένο καθήκον εντός της συμφωνίας-πλαίσιο που έχει συναφθεί από μία ΚΑΑ.

3. Όλες οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων που διεξάγονται από μία ΚΑΑ, διενεργούνται μέσω του ΕΣΗ- ΔΗΣ, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στα άρθρα 22, 36 και 37.

4. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, χωρίς να εφαρμόζουν τις διαδικασίες του παρόντος Βιβλίου να αναθέτουν μία δημόσια σύμβαση για την παροχή υπηρεσιών κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών σε μία ΚΑΑ. Αυτές οι δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν την παροχή επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών.

Άρθρο 41 Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών και προγραμματισμός δημοσίων συμβάσεων -Εξουσιοδοτική διάταξη

1. Λειτουργούν ως Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών (ΕΚΑΑ), υπό την έννοια της περ. 18 της παρ. 1 του άρθρου 2:

α) η Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών για δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών,

β) η Γενική Διεύθυνση Δημοσίων Συμβάσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων, για δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, με την επιφύλαξη της περ. γ`,

[22] Οι περιπτώσεις β` των παραγράφων 1 και 2 τροποποιήθηκαν ως άνω με το άρθρο 22 περ.79 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

γ) η Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (Ε.Κ.Α.Π.Υ.) του Υπουργείου Υγείας για δημόσιες συμβάσεις προμήθειας ιατροτεχνολογικών, υγειονομικών, φαρμακευτικών αγαθών και συναφών υπηρεσιών.[23]

1α. Αποφαινόμενο όργανο για τις διαδικασίες ανάθεσης δημόσιας σύμβασης που διενεργούνται από τις ΕΚΑΑ των περ. α` και β` ορίζεται το αρμόδιο όργανο κατ` εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 37 του ν. 4622/2019 (Α` 133).[24]

[23] Κατά το άρθρο 139 παρ.24 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021: "24. Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν υπόψη τις ενιαίες τεχνικές προδιαγραφές που εκπονούνται από τις ΕΚΑΑ των περ. β` και γ` της παρ. 1 του άρθρου 41 του ν. 4412/2016 περί ειδικών ρυθμίσεων σχετικά με τις κεντρικές δραστηριότητες αγορών και τον προγραμματισμό δημόσιων συμβάσεων, σε συνεργασία με άλλους δημόσιους φορείς όπου κρίνεται απαραίτητο και οι οποίες αναρτώνται στο ΕΣΗΔΗΣ. Με απόφαση του καθ` ύλην αρμόδιου Υπουργού, που προΐσταται των ΕΚΑΑ του προηγούμενου εδαφίου, η χρήση ορισμένων ενιαίων τεχνικών προδιαγραφών μπορεί να ορίζεται ως υποχρεωτική. Στην περίπτωση που η χρήση των ενιαίων τεχνικών προδιαγραφών ορίζεται ως υποχρεωτική, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλίνουν από αυτές αιτιολογώντας την απόκλιση αυτή ειδικά στα έγγραφα της σύμβασης."

[24] Κατά το άρθρο 139 παρ.69 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021: "69. Για τα μέλη των γνωμοδοτικών οργάνων του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, περί οργάνων διενέργειας

2. Με κοινή απόφαση του Υπουργού που προΐσταται της καθ` ύλην αρμόδιας ΕΚΑΑ και του καθ` ύλην αρμόδιου Υπουργού, δύνανται να καθορίζονται ΚΑΑ, με αρμοδιότητα την παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών είτε σε επίπεδο διαφορετικών κατηγοριών φορέων του δημόσιου τομέα, είτε βάσει τομέα ή κλάδου της αγοράς είτε κατά γεωγραφικές ενότητες της χώρας είτε με συνδυασμένη εφαρμογή των κριτηρίων αυτών. Με όμοια απόφαση καθορίζονται ειδικότερα θέματα, αντίστοιχα με αυτά των παρ. 3 και 4, για την παροχή συγκεντρωτικών δραστηριοτήτων αγορών από ΚΑΑ, για τους τομείς και αναθέτουσες αρχές ευθύνης τους, κατά τις κείμενες διατάξεις.

3. Με απόφαση του Υπουργού που προΐσταται της καθ` ύλην αρμόδιας ΕΚΑΑ καθορίζονται ειδικότερα θέματα, που αφορούν στην παροχή κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών από την ίδια ΕΚΑΑ και ιδίως:

α) οι όροι για την ομαδοποίηση και υπαγωγή συμβάσεων στην εκάστοτε αρμόδια ΕΚΑΑ,

β) οι κατηγορίες έργων, αγαθών και υπηρεσιών, που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ομαδοποίησης σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό επίπεδο και για τα οποία οι αναθέτουσες αρχές προσφεύγουν υποχρεωτικά στις ΕΚΑΑ,

γ) οι κατηγορίες συμβάσεων που εξαιρούνται από την αρμοδιότητα των ΕΚΑΑ και

δ) κάθε άλλο θέμα σχετικό με την εφαρμογή των ανωτέρω.

4. Με απόφαση του Υπουργού που προΐσταται της ΕΚΑΑ, καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της απόφασης της παρ. 3:

α) ο διετής προγραμματισμός των συγκεκριμένων κατηγοριών έργων, αγαθών και υπηρεσιών, που πρόκειται να αποτελέσουν αντικείμενο συμβάσεων, συμφωνιών -πλαίσιο και δυναμικών συστημάτων αγορών που ανατίθενται από τις ΕΚΑΑ,

β) οι αναθέτουσες αρχές οι οποίες προσφεύγουν, υποχρεωτικά, στην ΕΚΑΑ, για τις συμβάσεις και τις συμφωνίες - πλαίσιο που αυτή αναθέτει, για την προμήθεια των έργων, αγαθών και υπηρεσιών της περ. α),

γ) οι συμβάσεις οι οποίες εξαιρούνται από τον διετή προγραμματισμό της ΕΚΑΑ, πέραν των συμβάσεων που έχουν ήδη εξαιρεθεί από την αρμοδιότητα της ΕΚΑΑ δυνάμει της απόφασης της παρ. 3.

Ειδικά για την προμήθεια φαρμάκων, για τους διαγωνισμούς που διενεργούνται από την ΕΚΑΑ της περ. γ` της παρ. 1, αυτοί κατακυρώνονται σε άνω του ενός μειοδότη ανά είδος, με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομικής άποψης προσφορά βάσει της τιμής.

5. [Καταργήθηκε]

διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων, που είναι εγγεγραμμένα στο Μη.Π.Υ.Δη.Συ. του άρθρου 344 ή που ορίζονται από τις ΕΚΑΑ της παρ. 1 του άρθρου 41 για τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών που αυτές διενεργούν, προβλέπεται αποζημίωση, το ύψος της οποίας δεν υπερβαίνει τα όρια της παρ. 5 του άρθρου 21 του ν. 4354/2015 (Α` 176) περί αμοιβών συλλογικών οργάνων. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Υποδομών και Μεταφορών καθορίζονται τα ειδικότερα ζητήματα σχετικά με τον τρόπο και χρόνο καταβολής, καθώς και το ύψος της αποζημίωσης του προηγούμενου εδαφίου."

6. Με απόφαση του Υπουργού που προΐσταται της ΕΚΑΑ ή του καθ` ύλην αρμόδιου Υπουργού, ή του αποφαινόμενου οργάνου της ΚΑΑ, μπορεί να ανατίθεται στις αναθέτουσες αρχές η εκτέλεση συμβάσεων και συμφωνιών πλαίσιο, που έχουν συνάψει για αυτές οι ΕΚΑΑ ή ΚΑΑ, αντίστοιχα.

7. Οι αναθέτουσες αρχές υποβάλλουν το πρόγραμμα των συμβάσεων που προτίθενται να αναθέσουν για το επόμενο έτος:

α) στην ΕΚΑΑ της περ. α` της παρ. 1, για συμβάσεις έργων και μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών,

β) στην ΕΚΑΑ της περ. β` της παρ. 1, για συμβάσεις προμηθειών και παροχής υπηρεσιών,

γ) στην ΕΚΑΑ της περ. γ` της παρ. 1, για συμβάσεις αγαθών και παροχής υπηρεσιών που αφορούν στον τομέα της υγείας ή έχουν ιατροτεχνολογικό χαρακτήρα. Διακηρύξεις ή προσκλήσεις συμμετοχής σε διαδικασίες ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων που δεν έχουν προγραμματιστεί σύμφωνα με τα ανωτέρω αναφερόμενα, καθώς και οι συμβάσεις που συνάπτονται δυνάμει αυτών, είναι αυτοδικαίως άκυρες.

Με κοινή απόφαση του Υπουργού που προΐσταται της αρμόδιας ΕΚΑΑ των περ. α`, β` και γ` του πρώτου εδαφίου και του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ρυθμίζονται τα ειδικότερα θέματα που αφορούν στη διαδικασία υποβολής και δημοσίευσης του προγράμματος συμβάσεων και ιδίως:

α) η δομή, το περιεχόμενο, ο τρόπος και ο χρόνος υποβολής και τροποποίησης του προγράμματος,

β) οι εξαιρούμενες αναθέτουσες αρχές,

γ) οι εξαιρούμενες συμβάσεις,

δ) τα αρμόδια όργανα για τον έλεγχο της προσήκουσας τήρησης της σχετικής υποχρέωσης των αναθετουσών αρχών,

ε) οι διοικητικές κυρώσεις που επιβάλλονται στις αναθέτουσες αρχές για την παράλειψη της υποχρέωσης προσήκουσας υποβολής προγράμματος συμβάσεων, καθώς και ο τρόπος και τα όργανα επιβολής των κυρώσεων αυτών,

στ) ο τρόπος δημοσίευσης του προγράμματος συμβάσεων, καθώς και οι πληροφορίες που δημοσιεύονται,

ζ) κάθε άλλο ζήτημα που σχετίζεται με τη διαδικασία υποβολής του προγράμματος συμβάσεων.

8. Από τις διατάξεις του παρόντος, όσον αφορά στις προμήθειες αγαθών και υπηρεσιών που υπάγονται υποχρεωτικά σε κεντρικές δραστηριότητες αγορών από την ΕΚΑΑ της περ. β` της παρ. 1, εξαιρούνται οι δημόσιες συμβάσεις αγαθών και υπηρεσιών που συνάπτουν οι ακόλουθες αναθέτουσες αρχές:

(α) οι ενοριακοί ναοί, οι εκκλησιαστικές σχολές, τα εκκλησιαστικά ιδρύματα, η Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος και λοιποί εκκλησιαστικοί φορείς,

(β) οι επαγγελματικοί σύλλογοι (δικηγορικοί, συμβολαιογραφικοί κ.λπ.),

(γ) δημόσια νομικά πρόσωπα που λειτουργούν με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας και οι μετοχές τους έχουν εισαχθεί στο Χρηματιστήριο,

(δ) τα Επιμελητήρια.»[25]

Άρθρο 42 Περιστασιακές από κοινού διαδικασίες σύναψης συμβάσεων (άρθρο 38 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Δύο ή περισσότερες αναθέτουσες αρχές μπορούν να συμφωνήσουν να διεξάγουν ορισμένες συγκεκριμένες διαδικασίες σύναψης συμβάσεων από κοινού. Η συμφωνία συνάπτεται εγγράφως και καθαρίζει τουλάχιστον τις ευθύνες των μερών, τον επιμερισμό των υποχρεώσεων στα μέρη και τις λεπτομέρειες σχετικά με τις αναγκαίες δαπάνες και τις πιστώσεις των μερών.

2. Αν μια διαδικασία σύναψης σύμβασης διενεργείται εξ ολοκλήρου από κοινού εξ ονόματος και για λογαριασμό όλων των αναθετουσών αρχών, οι τελευταίες ευθύνονται αλληλέγγυα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από το παρόν Βιβλίο (άρθρα 3 έως 221). Τούτο ισχύει και αν τη διαδικασία διαχειρίζεται μία αναθέτουσα αρχή, ενεργώντας τόσα για δικό της λογαριασμό όσο και για λογαριασμό των λοιπών αναθετουσών αρχών.

Εάν η διενέργεια της διαδικασίας σύναψης σύμβασης δεν πραγματοποιείται στο σύνολά της εξ ονόματος και για λογαριασμό των ενδιαφερόμενων αναθετουσών αρχών, οι τελευταίες ευθύνονται αλληλέγγυα μόνο για τα μέρη εκείνα που πραγματοποιούνται από κοινού. Κάθε αναθέτουσα αρχή φέρει την αποκλειστική ευθύνη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών της, σύμφωνα με το παρόν Βιβλίο για τα μέρη που διεξάγει ιδίω ονόματι και για δικό της λογαριασμό.

Άρθρο 43 Διαδικασίες σύναψης συμβάσεων με αναθέτουσες αρχές από διαφορετικά κράτη μέλη

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 12, περί δημόσιων συμβάσεων μεταξύ φορέων του δημοσίου τομέα, αναθέτουσες αρχές από διαφορετικά κράτη μέλη μπορούν να ενεργούν από κοινού για την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων χρησιμοποιώντας ένα από τα μέσα των παρ. 3 έως 5.

Οι αναθέτουσες αρχές δεν χρησιμοποιούν τα μέσα των παρ. 3 έως 5 με πρόθεση την αποφυγή της εφαρμογής διατάξεων αναγκαστικού δημοσίου δικαίου, σύμφωνων με το δίκαιο της Ένωσης στις οποίες υπόκειται το οικείο κράτος μέλος.

2. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να χρησιμοποιούν κεντρικές ή επικουρικές δραστηριότητες αγορών που προσφέρονται από ΚΑΑ εγκατεστημένες σε άλλο κράτος μέλος.

3. Η παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών από ΚΑΑ εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος πραγματοποιείται, σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η ΚΑΑ.

Οι εθνικές διατάξεις του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η ΚΑΑ εφαρμόζονται επίσης στα ακόλουθα:

α) στην ανάθεση σύμβασης στο πλαίσιο ενός δυναμικού συστήματος αγορών,

β) στη διεξαγωγή ενός νέου διαγωνισμού εντός μίας συμφωνίας-πλαίσιο,

[25] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» στον τίτλο προστέθηκαν και το άρθρο 41, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227,και το άρθρο 24 Ν.4472/2017, ΦΕΚ Α 74, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 7 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 από τη δημοσίευση του νόμου αυτού στην Ε.τ.Κ. Βλ. σχετ. εξουσιοδοτικές διατάξεις 139 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α 36/09.03.2021.

γ) στον καθορισμό, σύμφωνα με την περ. α` ή β` της παρ. 5 του άρθρου 39, περί συμφωνιών - πλαίσιο, εκείνου του οικονομικού φορέα από αυτούς που συμμετείχαν στη συμφωνία-πλαίσιο, ο οποίος θα εκτελέσει ένα συγκεκριμένο καθήκον.

4. Αναθέτουσες αρχές από διαφορετικά κράτη μέλη μπορούν από κοινού να αναθέτουν δημόσια σύμβαση, να συνάπτουν συμφωνία-πλαίσιο ή να λειτουργούν ένα δυναμικό σύστημα αγορών.

Μπορούν επίσης, στον βαθμό που καθορίζεται στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 39, περί συμφωνιών - πλαίσιο, να αναθέτουν συμβάσεις βάσει της συμφωνίας πλαίσιο ή του δυναμικού συστήματος αγορών. Εκτός αν τα αναγκαία στοιχεία ρυθμίζονται από διεθνή συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών μελών, οι συμμετέχουσες αναθέτουσες αρχές συνάπτουν συμφωνία όπου καθορίζονται:

α) οι ευθύνες των μερών και οι σχετικές εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις,

β) η εσωτερική οργάνωση της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης της διαδικασίας, του επιμερισμού των υπό ανάθεση έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών και της σύναψης των συμβάσεων.

Μια συμμετέχουσα αναθέτουσα αρχή εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της δυνάμει του παρόντος Βιβλίου, όταν αγοράζει έργα, αγαθά ή υπηρεσίες από την αναθέτουσα αρχή που είναι υπεύθυνη για τη διαδικασία σύναψης της σύμβασης.

Για τον προσδιορισμό των ευθυνών και του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, σύμφωνα με την περ. α`, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να κατανέμουν συγκεκριμένες ευθύνες μεταξύ τους και να ορίζουν τις σχετικές εφαρμοστέες διατάξεις οποιουδήποτε κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένη τουλάχιστον μία από τις συμμετέχουσες αρχές. Η κατανομή ευθυνών και το σχετικό εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης για τις από κοινού ανατιθέμενες δημόσιες συμβάσεις.

5. Αν περισσότερες αναθέτουσες αρχές από διαφορετικά κράτη μέλη έχουν συστήσει έναν κοινό φορέα, συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών ομίλων εδαφικής συνεργασίας δυνάμει του Κανονισμού (ΕΚ) 1082/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ή άλλων φορέων που ιδρύονται δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, οι συμμετέχουσες αναθέτουσες αρχές συμφωνούν, μέσω απόφασης του αρμόδιου οργάνου του κοινού φορέα, επί των εφαρμοστέων εθνικών κανόνων περί διαδικασιών σύναψης συμβάσεων ενός από τα ακόλουθα κράτη μέλη:

α) των εθνικών διατάξεων του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα του ο κοινός φορέας,

β) των εθνικών διατάξεων του κράτους μέλους όπου ασκεί τις δραστηριότητές του ο κοινός φορέας.

Η συμφωνία που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο μπορεί είτε να εφαρμόζεται για αόριστο χρόνο, όταν καθορίζεται στη συστατική πράξη του κοινού φορέα είτε για ορισμένο χρόνο, σε κάποια είδη συμβάσεων ή σε μία ή περισσότερες μεμονωμένες αναθέσεις συμβάσεων.»[26]

[26] Η παρ.2 τροποποιήθηκε και το άρθρο 43,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227,διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 8 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α`36/09.03.2021.`Εναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Άρθρο 44 Τεχνική επάρκεια αναθετουσών αρχών στις δημόσιες συμβάσεις έργων και μελετών

«1. Οι αναθέτουσες αρχές που κρίνουν ότι δεν διαθέτουν τεχνική επάρκεια ή η τεχνική τους επάρκεια είναι ελλιπής, μπορούν ιδίως:

α) να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις, κατά την έννοια της παρ. 6 του άρθρου 12, για τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης, την εποπτεία και την επίβλεψη δημόσιας σύμβασης έργου ή μελέτης,

β) να συνάπτουν συμβάσεις παροχής τεχνικών υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 52 και

γ) να υποστηρίζονται από την ΕΚΑΑ της παρ. 1α του άρθρου 41 στο πλαίσιο της άσκησης από αυτήν επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών.

2. [Καταργείται]

3. Η αναθέτουσα αρχή ευθύνεται έναντι του κυρίου του έργου για την καλή εκτέλεση των καθηκόντων της και έναντι των τρίτων ευθύνεται εις ολόκληρον με τον κύριο του έργου. Αν στην προγραμματική σύμβαση δεν ορίζεται διαφορετικά, εκπροσωπεί δικαστικώς και εξωδίκως τον κύριο του έργου έναντι των τρίτων κατά την ενάσκηση των καθηκόντων της έως τη λήξη της σύμβασης. Τα αποφαινόμενα όργανα καθορίζονται με την προγραμματική σύμβαση.»[27]

Άρθρο 45 Συγκρότηση και τήρηση φακέλου δημόσιας σύμβασης - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρα 83 παρ. 6 και 84 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτουσες αρχές καταγράφουν την πρόοδο της διεξαγωγής της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, είτε πραγματοποιείται με ηλεκτρονικά μέσα είτε όχι.

2. Για την εκπλήρωση της υποχρέωσης της παρ. 1 η αναθέτουσα αρχή τηρεί «φάκελο δημόσιας σύμβασης». Ειδικότερα, αν η διαδικασία ανάθεσης γίνεται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, ο «φάκελος δημόσιας σύμβασης» τηρείται στον ηλεκτρονικό τόπο της διαδικασίας ανάθεσης.

3. Με μέριμνα της αναθέτουσας αρχής ο φάκελος δημόσιας σύμβασης συμπληρώνεται και επικαιροποιείται σε όλα τα επιμέρους στάδια της διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης, περιλαμβάνει δε κατ` ελάχιστον:

---

[27] Οι παρ. 1 και 3 τροποποιήθηκαν, η παρ.2 καταργήθηκε και το άρθρο 44 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 9 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα σχ, σύναψη και εκτέλεση προγραμματικών συμβάσεων που συνάπτουν ΟΤΑ α` και β` βαθμού άρθρο 21 Ν.4690/2020, ΦΕΚ Α 104/30.05.2020.
Βλ. άρθρο 97Β Ν.3852/2010,το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 178 Ν.4555/2018,ΦΕΚ Α 133/19.7.2018,σχετ. με υποστήριξη από τη Μ.Ο.Δ Α.Ε. των Δήμων που δεν διαθέτουν τεχνική επάρκεια σύμφωνα με το παρόν άρθρο.

α) την τεκμηρίωση της σκοπιμότητας της σύμβασης,

β) τον προϋπολογισμό της σύμβασης και την τεκμηρίωσή του,

γ) στοιχεία της ωριμότητας της σύμβασης κατά τα άρθρα 49, 50, 51, 52,

δ) την περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης,

ε) τα έγγραφα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 53, και

στ) όλα τα έγγραφα που είναι αναγκαία, ώστε η αναθέτουσα αρχή να είναι σε θέση να αιτιολογεί τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σύναψης δημόσιων συμβάσεων, και ιδίως:

αα) για την επικοινωνία με οικονομικούς φορείς και τις υπηρεσιακές κρίσεις,

ββ) για την προετοιμασία των εγγράφων της σύμβασης,

γγ) για τον διάλογο ή τη διαπραγμάτευση, εφόσον διεξήχθη,

δδ) για την επιλογή του αναδόχου και την ανάθεση της σύμβασης, και

εε) αντίγραφο της σύμβασης.

4. Ο φάκελος δημόσιας σύμβασης τηρείται για περίοδο τουλάχιστον πέντε (5) ετών από την ημερομηνία οριστικής παραλαβής της σύμβασης. Σε περίπτωση εκκρεμοδικίας αναφορικά με δημόσια σύμβαση ο σχετικός φάκελος τηρείται μέχρι το πέρας αυτής.

5. [Καταργείται]

6. [Καταργείται]

7. Πέραν των οριζόμενων στην παρ. 3, στις δημόσιες συμβάσεις έργων ο «φάκελος δημόσιας σύμβασης έργου» περιέχει τους κάτωθι τρεις (3) υποφακέλους:

Α) τον υποφάκελο πριν από την ημερομηνία διεξαγωγής του διαγωνισμού, ο οποίος περιλαμβάνει κατ` ελάχιστον:

Α.1) την τεκμηρίωση της σκοπιμότητας του έργου και την επιλογή της διαδικασίας ανάθεσης,

Α.2) τις απαιτήσεις επιτελεστικότητας (performance requirements) του προς ανάθεση έργου,

Α.3) την τεχνική περιγραφή του αντικειμένου του έργου,

Α.4) την έκθεση τεκμηρίωσης όλων των μέτρων προς αποφυγή σύγκρουσης συμφερόντων,

Α.5) τις περιλήψεις διακηρύξεων που θα δημοσιευθούν, τη διακήρυξη του διαγωνισμού ή την πρόσκληση για κλειστές διαδικασίες, την ειδική συγγραφή υποχρεώσεων και τη γενική συγγραφή υποχρεώσεων και την τεχνική συγγραφή υποχρεώσεων, εφόσον υπάρχουν,

Α.6) την απόφαση έγκρισης δέσμευσης πίστωσης,

Α.7) στοιχεία για τις απαιτούμενες απαλλοτριώσεις,

Α.8) αρχαιολογικά ευρήματα και την έκθεση αρχαιολογικής τεκμηρίωσης, όπου αυτή προβλέπεται,

Α.9) στοιχεία για την ύπαρξη δικτύων κοινής ωφελείας και την υποχρέωση ή μη, μετακίνησης ή μεταφοράς τους,

Α.10) αποφάσεις εγκεκριμένων μελετών με πίνακα περιεχομένων εκάστης μελέτης,

Α.11) περαιτέρω απαιτούμενες μελέτες ή έρευνες,

Α.12) καταγραφή των κινδύνων και κατανομή των προκυπτουσών διακινδυνεύσεων,

Α.13) την απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, όπου απαιτείται,

Α.14) τη δημοσιοποίηση του διαγωνισμού, τις αποστολές των προκηρύξεων και τα αποδεικτικά των δημοσιεύσεων αυτών με τις επαναλήψεις τους,

Α.15) την αλληλογραφία με τους οικονομικούς φορείς που παρέλαβαν έγγραφα της σύμβασης,

Β) τον υποφάκελο της τεκμηρίωσης ανάθεσης του έργου από την ημερομηνία διεξαγωγής του διαγωνισμού έως την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης, ο οποίος περιλαμβάνει κατ` ελάχιστον:

Β.1) τις αποφάσεις συγκρότησης των επιτροπών διαγωνισμού,

Β.2) την αλληλογραφία με τους συμμετέχοντες στον διαγωνισμό οικονομικούς φορείς,

Β.3) τα πρακτικά των διαγωνισμών,

Β.4) υποβληθείσες ενστάσεις και τις επ` αυτών αποφάσεις,

Β.5) τη σύμφωνη γνώμη της ΕΑΑΔΗΣΥ, όπου απαιτείται,

Β.6) την απόφαση έγκρισης του αποτελέσματος του διαγωνισμού, υποβληθείσες προδικαστικές προσφυγές και τις επ` αυτών αποφάσεις,

Β.7) τις κοινοποιήσεις που προβλέπονται από τον νόμο στο στάδιο ανάθεσης,

Β.8) την πράξη του Ελεγκτικού Συνεδρίου περί μη ύπαρξης κωλύματος για την υπογραφή της σύμβασης, αν προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις,

Β.9) την τεκμηρίωση του ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης,

Β.10) την πρόσκληση του αναδόχου για υπογραφή της σύμβασης,

Β.11) το συμφωνητικό και τα Παραρτήματά του,

Γ) τον υποφάκελο του σταδίου εκτέλεσης της σύμβασης, ο οποίος περιλαμβάνει κατ` ελάχιστον:

Γ.1) τις αποφάσεις ορισμού επιβλεπόντων και συγκρότησης επιτροπών,

Γ.2) τις αποφάσεις έγκρισης χρονοδιαγράμματος κατασκευής, οργανογράμματος εργοταξίου και προγράμματος ποιότητας έργου,

Γ.3) πληροφοριακά στοιχεία για τη στελέχωση του εργοταξίου και τους απασχολούμενους στην κατασκευή του έργου, καθώς και για τον διαθέσιμο εξοπλισμό του έργου,

Γ.4) τις αποφάσεις έγκρισης παραλαβής φυσικού εδάφους, πρωτοκόλλων παραλαβής αφανών εργασιών και επιμετρήσεων,

Γ.5) τις αποφάσεις έγκρισης των μελετών που εκπονούνται διά του αναδόχου,

Γ.6) τις αποφάσεις έγκρισης των ανακεφαλαιωτικών πινάκων εργασιών,

Γ.7) τις αποφάσεις έγκρισης διάθεσης συμπληρωματικών πιστώσεων,

Γ.8) τις αποφάσεις έγκρισης παρατάσεων συμβατικών προθεσμιών και χρονοδιαγραμμάτων,

Γ.9) τις ειδικές προσκλήσεις και διαταγές, τις οχλήσεις, τα αιτήματα αποζημίωσης, τις ενστάσεις, και τις αποφάσεις εκδίκασης αυτών,

Γ.10) τις γνωμοδοτήσεις του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου,

Γ.11) τα αποτελέσματα των ελέγχων των αρμόδιων ελεγκτικών φορέων,

Γ.12) τις αποφάσεις τροποποιήσεων της σύμβασης και τους σχετικούς ελέγχους νομιμότητας,

Γ13) τις πιστοποιήσεις και τις εντολές πληρωμών με τα βασικά στοιχεία πληρωμών ή τα άλλα ανταλλάγματα, αν συντρέχει τέτοια περίπτωση,

Γ.14) τη βεβαίωση περάτωσης εργασιών, την τελική επιμέτρηση και την απόφαση έγκρισής της,

Γ.15) το πρωτόκολλο παραλαβής και την απόφαση έγκρισής του,

Γ.16) τα στοιχεία σχετικά με την εξασφάλιση της απαιτούμενης ή/και τελικώς αποκτηθείσας γης,

Γ.17) τα στοιχεία σχετικά με τις μετατοπίσεις και αποκαταστάσεις των δικτύων οργανισμών κοινής ωφέλειας.

8. Πέραν των οριζομένων στην παρ. 3, όσον αφορά στις δημόσιες συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών υπηρεσιών, ο «φάκελος δημόσιας σύμβασης μελέτης ή τεχνικής υπηρεσίας» περιέχει τους κάτωθι τρεις (3) υποφακέλους:

Α) Τον υποφάκελο πριν από την ημερομηνία διεξαγωγής του διαγωνισμού, ο οποίος περιλαμβάνει κατ` ελάχιστον:

Α.1) την τεκμηρίωση της σκοπιμότητας υλοποίησης του αντικειμένου της σύμβασης σε σχέση και με την προϋπολογιζόμενη συνολική δαπάνη που θα απαιτηθεί,

Α.2) το τεύχος τεχνικών δεδομένων του έργου. Το περιεχόμενο του τεύχους αποτελείται κυρίως από την τεχνική περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης με τα κύρια λειτουργικά του χαρακτηριστικά, αναφορά στα διαθέσιμα στοιχεία και προηγούμενες μελέτες που σχετίζονται με την υπό ανάθεση μελέτη ή υπηρεσία, αναφορά στις τοπικές συνθήκες και τις ιδιαιτερότητες του έργου και της ευρύτερης περιοχής, και ιδίως στις υφιστάμενες περιβαλλοντικές, αρχαιολογικές και άλλες δεσμεύσεις ως προς τον σχεδιασμό του έργου, τις διαθέσιμες υποστηρικτικές μελέτες (γεωλογικές, γεωτεχνικές κ.λπ.) που απαιτούνται για την προώθηση της μελέτης και ποσοτικά στοιχεία φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, που κατά την εκτίμηση του κυρίου του έργου απαιτούνται για την υλοποίηση του έργου και χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των προεκτιμώμενων αμοιβών,

Α.3) το πρόγραμμα εκπόνησης των απαιτούμενων μελετών και παροχής των απαιτούμενων υπηρεσιών για την ολοκλήρωση του αντικειμένου και το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα,

Α.4) την προεκτιμώμενη αμοιβή της σύμβασης και την τεκμηρίωσή της, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην παρ. 8 του άρθρου 53, καθώς και την προεκτίμηση της δαπάνης κατασκευής του έργου,

Α.5) την εξασφάλιση χρηματοδότησης της σύμβασης,

Α.6) την τεκμηρίωση της επιλογής της προτεινόμενης διαδικασίας ανάθεσης (ανοικτή, κλειστή, ανταγωνιστικός διάλογος, διαδικασίες με διαπραγμάτευση κ.λπ.),

Α.7) την τεκμηρίωση της επιλογής των κριτηρίων ανάθεσης, της βαρύτητας αυτών, του τρόπου σύνταξης και υποβολής των οικονομικών προσφορών, της εφαρμογής του άρθρου 50 και του τρόπου αξιολόγησης των προσφορών,

Α.8) την προκήρυξη, τη συγγραφή υποχρεώσεων, και όσα άλλα έγγραφα παρέχει ή στα οποία παραπέμπει η αναθέτουσα αρχή, με σκοπό να περιγράψει ή να καθορίσει στοιχεία της σύμβασης ή της διαδικασίας,

Α.9) κατά περίπτωση, αναφορά σε υποχρεώσεις σχετικά με τη φορολογία, την προστασία του περιβάλλοντος και τις συνθήκες εργασίας, οι οποίες εφαρμόζονται στις παρεχόμενες υπηρεσίες κατά την εκτέλεση της σύμβασης,

Α.10) την έκθεση τεκμηρίωσης όλων των μέτρων προς αποφυγή σύγκρουσης συμφερόντων, αν απαιτείται,

Α.11) τη δημοσιοποίηση του διαγωνισμού, τις αποστολές των προκηρύξεων και τα αποδεικτικά των δημοσιεύσεων αυτών, με τις επαναλήψεις τους,

Α.12) την αλληλογραφία με τους οικονομικούς φορείς που παρέλαβαν τα έγγραφα της σύμβασης,

Β) τον υποφάκελο της τεκμηρίωσης σύναψης της σύμβασης από την ημερομηνία διεξαγωγής του διαγωνισμού έως την ημερομηνία υπογραφής της σύμβασης, ο οποίος περιλαμβάνει κατ` ελάχιστον:

Β.1) τις αποφάσεις συγκρότησης των γνωμοδοτικών οργάνων,

Β.2) την αλληλογραφία με τους συμμετέχοντες στη διαδικασία σύναψης οικονομικούς φορείς,

Β.3) τα πρακτικά των γνωμοδοτικών οργάνων,

Β.4) τις υποβληθείσες ενστάσεις και προδικαστικές προσφυγές, καθώς και τις αποφάσεις επ` αυτών,

Β.5) τη σύμφωνη γνώμη της ΕΑΑΔΗΣΥ, όπου απαιτείται,

Β.6) την απόφαση έγκρισης/κατακύρωσης του αποτελέσματος της διαδικασίας,

Β.7) τις αποφάσεις και κοινοποιήσεις που προβλέπονται στο στάδιο της ανάθεσης,

Β.8) την πράξη του Ελεγκτικού Συνεδρίου περί μη υπάρξεως κωλύματος για την υπογραφή της σύμβασης, όπου απαιτείται,

Β.9) την τεκμηρίωση του ελέγχου των δικαιολογητικών,

Β.10) την πρόσκληση του αναδόχου για την υπογραφή της σύμβασης,

Β.11) το συμφωνητικό,

Γ) τον υποφάκελο του σταδίου εκτέλεσης της σύμβασης, ο οποίος συμπληρώνεται με όλα τα απαιτούμενα έγγραφα και στοιχεία έως την έγκριση του τελευταίου σταδίου της μελέτης και την παραλαβή της σύμβασης ή την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής τεχνικών υπηρεσιών, ο οποίος περιλαμβάνει κατ` ελάχιστον:

Γ.1) τις αποφάσεις ορισμού επιβλεπόντων,

Γ.2) τις αποφάσεις έγκρισης χρονοδιαγράμματος και προγράμματος ποιότητας μελέτης/έργου,

Γ.3) τις αποφάσεις έγκρισης των μελετών,

Γ.4) τις αποφάσεις έγκρισης των συγκριτικών πινάκων,

Γ.5) τις αποφάσεις έγκρισης διάθεσης συμπληρωματικών πιστώσεων,

Γ.6) τις αποφάσεις έγκρισης παρατάσεων συμβατικών προθεσμιών και χρονοδιαγραμμάτων,

Γ.7) τις οχλήσεις, τα αιτήματα αποζημίωσης, τις ενστάσεις, και τις αποφάσεις εκδίκασης αυτών,

Γ.8) τις γνωμοδοτήσεις του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου,

Γ.9) τα αποτελέσματα των ελέγχων των αρμόδιων ελεγκτικών φορέων,

Γ.10) τις αποφάσεις τροποποιήσεων της σύμβασης και τους σχετικούς ελέγχους νομιμότητας,

Γ.11) τις πιστοποιήσεις και τις εντολές πληρωμών με τα βασικά στοιχεία πληρωμών ή τα άλλα ανταλλάγματα, αν συντρέχει τέτοια περίπτωση,

Γ.12) τη βεβαίωση περαίωσης εργασιών της σύμβασης,

Γ.13) την απόφαση παραλαβής της σύμβασης.

9. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων δύναται να καθορίζεται επιπρόσθετο περιεχόμενο του φακέλου δημόσιας σύμβασης για τις συμβάσεις προμήθειας αγαθών ή παροχής γενικών υπηρεσιών. Αντίστοιχα, με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών δύναται να καθορίζεται επιπρόσθετο περιεχόμενο του φακέλου ανάθεσης δημόσιας σύμβασης για τις συμβάσεις έργων, μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών.[28]

Άρθρο 46 Προκαταρκτικές διαβουλεύσεις της αγοράς -Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 40 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Πριν από την έναρξη μίας διαδικασίας σύναψης σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να διεξάγουν διαβουλεύσεις με την αγορά, προκειμένου να προετοιμάσουν τη διαδικασία σύναψης σύμβασης και να ενημερώνουν τους οικονομικούς φορείς για τα σχέδια και τις απαιτήσεις τους όσον αφορά στις συμβάσεις.

Για τον σκοπό αυτόν, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ζητούν ή να δέχονται συμβουλές ανεξάρτητων εμπειρογνωμόνων ή αρχών ή συμμετεχόντων της αγοράς. Οι εν λόγω συμβουλές μπορούν να χρησιμοποιούνται για τον σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, εφόσον οι εν λόγω συμβουλές δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη στρέβλωση του ανταγωνισμού και την παραβίαση των αρχών της αποφυγής των διακρίσεων και της διαφάνειας.

2. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων μπορεί να ορίζεται ότι η διεξαγωγή των προκαταρκτικών διαβουλεύσεων με την αγορά της παρ. 1 είναι υποχρεωτική, πριν από τη διεξαγωγή διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης με εκτιμώμενη αξία μεγαλύτερη του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ για ορισμένες κατηγορίες αγαθών και γενικών υπηρεσιών.

3. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών μπορεί να ορίζεται ότι η διεξαγωγή των προκαταρκτικών διαβουλεύσεων με την αγορά της παρ. 1 είναι υποχρεωτική, πριν από τη διεξαγωγή διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης με εκτιμώμενη αξία μεγαλύτερη των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) ευρώ για ορισμένες κατηγορίες έργων και με εκτιμώμενη αξία μεγαλύτερη του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ για ορισμένες κατηγορίες μελετών.»[29]

---

[28] Το άρθρο 45,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε ως άνω με το άρθρο 10 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου ,ΑΠΟ την1η.9.2021.

[29] Το άρθρο 46 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε ως άνω με το άρθρο 11 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. `Εναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

Άρθρο 47 Κανόνες για τη διενέργεια προκαταρκτικών διαβουλεύσεων της αγοράς

«1. Οι διαβουλεύσεις διεξάγονται βάσει ειδικής πρόσκλησης για ανοιχτή, μη δεσμευτική συμμετοχή των ενδιαφερόμενων οικονομικών φορέων, που αναρτάται τουλάχιστον στο ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ και στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής. Οι διαβουλεύσεις μπορούν να διεξάγονται μέσω του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ και με κάθε άλλο πρόσφορο μέσο στο μέτρο που έχει τηρηθεί η υποχρέωση του προηγούμενου εδαφίου. Σε κάθε περίπτωση, τηρείται αρχείο της επικοινωνίας που λαμβάνει χώρα μεταξύ αναθέτουσας αρχής και των ενδιαφερόμενων οικονομικών φορέων, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στον φάκελο δημόσιας σύμβασης του άρθρου 45.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, στις οποίες η εφαρμογή του παρόντος υποχρεώνει τις αναθέτουσες αρχές να παράσχουν πληροφορίες, η αποκάλυψη των οποίων είναι αντίθετη προς τα ουσιώδη συμφέροντά τους ή μπορεί να παραβλάψει απόρρητα, η ειδική πρόσκληση του πρώτου εδαφίου δεν δημοσιοποιείται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ και της ιστοσελίδας της αναθέτουσας αρχής, αλλά αποστέλλεται με κάθε πρόσφορο τρόπο.

2. Η πρόσκληση αναφέρει τουλάχιστον τα στοιχεία της αναθέτουσας αρχής, το αντικείμενο της σύμβασης και την τεχνική περιγραφή του, καθώς και τον τρόπο και την προθεσμία υποβολής παρατηρήσεων.

Στην περίπτωση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1, πριν από την αποστολή της πρόσκλησης σε επιλεγμένους οικονομικούς φορείς, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο αντικείμενο της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή διασφαλίζει την εχεμύθεια των οικονομικών φορέων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 2 του άρθρου 21, περί εχεμύθειας.

3. Η διαδικασία διαβούλευσης μέσω του ΕΣΗΔΗΣ διεξάγεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 22, περί κανόνων που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες, 36, περί υποχρέωσης χρήσης και λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ και 37, περί πολιτικής ασφάλειας του ΕΣΗΔΗΣ. Η διαδικασία διαβούλευσης διαρκεί τουλάχιστον δεκαπέντε (15) ημέρες.

Μετά τη λήξη της προθεσμίας που τάσσεται στην πρόσκληση για την ολοκλήρωση της διαβούλευσης, η αναθέτουσα αρχή συγκεντρώνει, καταχωρίζει στο ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ και επεξεργάζεται τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν. Η ανωτέρω υποχρέωση ανάρτησης δεν αφορά στις περιπτώσεις του τελευταίου εδαφίου της παρ. 1.»[30]

Άρθρο 48 Προηγούμενη εμπλοκή υποψηφίων ή προσφερόντων (άρθρο 41 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«Εάν ένας υποψήφιος, ένας προσφέρων ή μια επιχείρηση που σχετίζεται με υποψήφιο ή προσφέροντα έχει παράσχει συμβουλές στην αναθέτουσα αρχή είτε εντός είτε εκτός του πλαισίου του άρθρου 46 ή έχει εμπλακεί με οποιονδήποτε τρόπο στην προετοιμασία της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίζει τη μη στρέβλωση του ανταγωνισμού λόγω της συμμετοχής του εν λόγω υποψηφίου ή προσφέροντα. Ειδικότερα, η αναθέτουσα αρχή:

α) γνωστοποιεί στους λοιπούς υποψηφίους και προσφέροντες τις σχετικές πληροφορίες που ανταλλάχθηκαν στο πλαίσιο της προηγούμενης εμπλοκής του υποψηφίου ή του προσφέροντος στην προετοιμασία της διαδικασίας σύναψης σύμβασης και προσδιορίζει επαρκείς προθεσμίες για την παραλαβή των προσφορών,

[30] Το άρθρο 47 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 12 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021 Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 από τη δημοσίευση του νόμου αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

β) αποκλείει τον εμπλεκόμενο υποψήφιο ή προσφέροντα, μόνο εάν δεν υπάρχει άλλος τρόπος να διασφαλισθεί συμμόρφωση με την υποχρέωση τήρησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Πριν από την έκδοση της απόφασης αποκλεισμού, παρέχεται η ευχέρεια στους υποψηφίους ή τους προσφέροντες να αποδείξουν ότι η συμμετοχή τους στην προετοιμασία της διαδικασίας προμήθειας δεν είναι δυνατόν να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού, και

γ) ενημερώνει την Επιτροπή Ανταγωνισμού, για τις δικές της ενέργειες, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, καθώς και την ΕΑΑΔΗΣΥ για την καταγραφή των μέτρων που λήφθηκαν στην ειδική έκθεση που συντάσσεται δυνάμει του άρθρου 341, περί χωριστών εκθέσεων σχετικά με τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων.»[31]

Άρθρο 49 Επάρκεια προϋπολογισμού, ωριμότητα, μελέτες

«1. Στοιχεία της ωριμότητας της σύμβασης αποτελούν ιδίως:

α) η πλήρωση των προϋποθέσεων που τίθενται από ειδικές διατάξεις για την έναρξη της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης, όπως η εκπόνηση μελετών ή προμελετών, η εξασφάλιση χρηματοδότησης, η συντέλεση απαλλοτριώσεων ή η πλήρωση των προβλέψεων του άρθρου 7Α του ν. 2882/2001 (Α` 17), οι μετακινήσεως δικτύων Οργανισμών Κοινής Ωφέλειας, η εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η άρση εμποδίων λόγω αρχαιολογικών ευρημάτων και λοιπές σχετικές αδειοδοτήσεις,

β) η νομιμότητα και πληρότητα των σχετικών εγγράφων της σύμβασης και

γ) η δυνατότητα των ενδιαφερόμενων οικονομικών φορέων να διαμορφώσουν, κατά την αντίστοιχη διαδικασία σύναψης, βάσιμες και ρεαλιστικές προσφορές, με βάση τα χορηγούμενα από την αναθέτουσα αρχή στοιχεία.

2. Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις έργων και μελετών, πέραν των ανωτέρω, ισχύουν και τα ακόλουθα:

α) Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης για την εκπόνηση οριστικής μελέτης, είτε μεμονωμένα είτε με άλλα στάδια μελετών, είναι η ένταξη του έργου στον προγραμματικό σχεδιασμό του φορέα. Τα δημόσια έργα κατασκευάζονται βάσει της εγκεκριμένης μελέτης της αναθέτουσας αρχής, με την επιφύλαξη όσων ορίζονται στο άρθρο 50. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών μπορεί να ορίζεται το τελικό στάδιο μελέτης ανά κατηγορία έργου που απαιτείται για την έναρξη της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου.

β) Προκειμένου να εξασφαλισθεί η ωριμότητα των έργων και να διασφαλισθεί η ταχύτερη και απρόσκοπτη εκτέλεσή τους, η αρμόδια αρχή ή υπηρεσία μπορεί, εφόσον κρίνει ότι είναι προς το συμφέρον του έργου, πριν από την εκκίνηση της διαδικασίας σύναψης της δημόσιας σύμβασης του κυρίως έργου, να προχωρήσει στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης για την εκτέλεση του συνόλου ή μέρους των πρόδρομων εργασιών του, ως αυτοτελούς έργου, το οποίο είναι ανεξάρτητο από το κυρίως έργο και δεν αποτελεί τμήμα αυτού.

Πρόδρομες είναι οι εργασίες, οι οποίες, ως σύνολο, αποσκοπούν στη διασφάλιση ελεύθερων των χώρων εκτέλεσης του κυρίως έργου κατά την έννοια της περ. 7 της παρ. 1 του άρθρου 2, των χώρων απόληψης και απόθεσης υλικών, της προσβασιμότητας του έργου και της άρσης κάθε πραγματικού ή νομικού εμποδίου για την ταχεία και ομαλή εκτέλεσή του. Ως πρόδρομες εργασίες νοούνται ιδίως οι απαιτούμενες μετακινήσεις των δικτύων των Οργανισμών Κοινής Ωφέλειας, οι αρχαιολογικές έρευνες και εργασίες, οι πρόσθετες γεωτρήσεις, οι αναγκαίες προσωρινές εργασίες, οι εργασίες διαμόρφωσης χώρων, οδών πρόσβασης και εξυπηρέτησης του έργου, λατομείων, δανειοθαλάμων και αποθεσιοθαλάμων, οι απαιτούμενες γεωτεχνικές,

[31] Το άρθρο 48 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 13 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από τη δημοσίευση αυτού στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

γεωλογικές, περιβαλλοντικές, τεχνικές και παντός είδους έρευνες και αδειοδοτήσεις, καθώς και κάθε άλλη εργασία ή έρευνα που αποσκοπεί στην εξασφάλιση της ωριμότητας του κυρίως έργου.

Για την εκκίνηση της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης έργου πρέπει να έχει συζητηθεί ενώπιον του αρμόδιου δικαστηρίου η αίτηση προσωρινού ή οριστικού καθορισμού αποζημίωσης ή να έχει εκδοθεί η απόφαση επίταξης και να έχει εγκριθεί το οικείο πρακτικό ζημιών των απαλλοτριούμενων ακινήτων.

Για τα έργα που έχουν υπαχθεί ή θα υπαχθούν στο άρθρο 7Α του ν. 2882/2001, προϋπόθεση για την εκκίνηση της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης έργου αποτελεί η κήρυξη των απαιτούμενων απαλλοτριώσεων σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 2882/2001, καθώς και η ύπαρξη έκθεσης εκτίμησης, σύμφωνα με το άρθρο 15 του ιδίου νόμου. Πλην των έργων που έχουν υπαχθεί στο άρθρο 7Α του ν. 2882/2001, σε κάθε άλλη περίπτωση η απόφαση κατακύρωσης της περ. γ` της παρ. 3 του άρθρου 105 δεν κοινοποιείται στον προσωρινό ανάδοχο, αν δεν εξασφαλίζονται επαρκή μέτωπα εργασίας για την εκκίνηση της εκτέλεσης του έργου. Η κατά το προηγούμενο εδάφιο μη κοινοποίηση στον ανάδοχο της απόφασης κατακύρωσης δεν μπορεί να υπερβεί τους έξι (6) μήνες.

Αν κατά την κατασκευή, ανακατασκευή ή συντήρηση των έργων οποιασδήποτε κατηγορίας, που εκτελούνται ως δημόσιες συμβάσεις, συμβάσεις παραχώρησης, έργα ΣΔΙΤ ή με αυτεπιστασία, απαιτείται η μετατόπιση ή οποιαδήποτε άλλη εργασία επί του δικτύου ή των εγκαταστάσεων ύδρευσης, αποχέτευσης λυμάτων και όμβριων υδάτων, ενέργειας, τηλεθέρμανσης, τηλεπικοινωνιών, πυρόσβεσης, οδοφωτισμού, φωτεινής σηματοδότησης και κάθε είδους παρόμοιων δικτύων ή εγκαταστάσεων ή εργασίες για την πρόβλεψη διελεύσεων τέτοιων δικτύων, οι δαπάνες των εργασιών αυτών, που απαιτούνται για την αποκατάσταση της υφιστάμενης κατάστασης πριν από την εκτέλεση των έργων, βαρύνουν τις πιστώσεις του υπό εκτέλεση έργου και δύνανται να εκτελούνται από την αναθέτουσα αρχή, τον αναθέτοντα φορέα ή τον κύριο του έργου, κατά τις κείμενες διατάξεις υπό την επίβλεψη του κυρίου ή φορέα εκμετάλλευσης του δικτύου, όπου απαιτείται. Σε διαφορετική περίπτωση, η αναθέτουσα αρχή, ο αναθέτων φορέας ή ο κύριος του έργου προκαταβάλλει στον κύριο ή φορέα εκμετάλλευσης του δικτύου τη δαπάνη εκτέλεσης των εργασιών, η οποία επίσης βαρύνει τις πιστώσεις του υπό εκτέλεση έργου, βάσει του προϋπολογισμού που συντάσσεται από τον φορέα εκμετάλλευσης ή τον κύριο του δικτύου, ο οποίος εν συνεχεία εγκρίνεται από την αναθέτουσα αρχή ή τον αναθέτοντα φορέα ή τον κύριο του έργου. Αν για οποιονδήποτε λόγο ο τελευταίος δεν συντάσσει προϋπολογισμό, η αναθέτουσα αρχή, ο αναθέτων φορέας ή ο κύριος του έργου δύναται να συντάξει προϋπολογισμό και να προκαταβάλλει το ποσό, οπότε ο κύριος ή ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται αμελλητί να προβεί στην εκτέλεση των εργασιών. Στις περιπτώσεις αυτές οριστικό δικαιολογητικό της δαπάνης αποτελεί για μεν την προκαταβολή ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός, για δε την τελική εξόφληση ο συντασσόμενος απολογισμός που συνοδεύεται από αναλυτικά στοιχεία κόστους, τα οποία κατ` ελάχιστον περιλαμβάνουν τις συναφθείσες συμβάσεις, τα τιμολόγια των αναδοχών, των υπεργολάβων, των προμηθευτών και τις επιμετρήσεις, οπότε και επιστρέφεται ή αποδίδεται ανάλογα η διαφορά που προκύπτει.

γ) Για την εκτέλεση νέων έργων ή δραστηριοτήτων ή τη μετεγκατάσταση υφιστάμενων έργων, τα οποία, λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της έκτασής τους, είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρές επιπτώσεις στο περιβάλλον ή τα οποία χωρίς μεν να προκαλούν σοβαρές επιπτώσεις, πρέπει πάντως να διέπονται για την προστασία του περιβάλλοντος από γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος. Έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος απαιτείται επίσης για την επέκταση, την τροποποίηση ή και τον εκσυγχρονισμό υφιστάμενων έργων ή δραστηριοτήτων, που έχουν καταταγεί στις παραπάνω κατηγορίες, εφόσον επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

δ) Για την εκκίνηση της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου απαιτείται η ολοκλήρωση της κατά περίπτωση απαιτούμενης διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και ειδικότερα με τα προβλεπόμενα στον ν. 4024/2011 (Α` 226) και στις εκτελεστικές του πράξεις, πλην των περιπτώσεων της παρ. 1 του άρθρου 50 του παρόντος.

ε) Στην εκτιμώμενη αξία του έργου περιλαμβάνονται υποχρεωτικά αντίστοιχα κονδύλια για την υλοποίηση όλων των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων.

στ) Ο προβλεπόμενος στα έγγραφα της σύμβασης χρόνος περαίωσης του έργου πρέπει να έχει προκύψει από κατάλληλη χρονική ανάλυση.

ζ) Στις περιπτώσεις συμβάσεων εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών επιστημονικών υπηρεσιών, προκειμένου να εκκινήσει η διαδικασία δημοπράτησης απαιτείται δέσμευση του σαράντα τοις εκατό (40%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, το δε υπόλοιπο που απαιτείται, δεσμεύεται με την κατακύρωση της σύμβασης ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μεταφέρεται δέσμευση πίστωσης του προϋπολογισμού δημοπράτησης του αντίστοιχου έργου, εφόσον αυτό δημοπρατηθεί εντός ενός (1) έτους από την έκδοση βεβαίωσης περαίωσης της μελέτης. Στη δέσμευση πίστωσης έργου, σε έργα που έχουν υπαχθεί στο άρθρο του 7Α του ν. 2882/2001, εκτός από τη δέσμευση του προϋπολογισμού κατασκευής του έργου περιλαμβάνονται επιπλέον το κόστος των βασικών μελετητών ως τεχνικών συμβούλων - μελετητών της παρ. 7 του άρθρου 136, το κόστος επίβλεψης - διοίκησης του έργου του άρθρου 136, καθώς και μεταφερόμενες οικονομικές εκκρεμότητες από τη σύμβαση εκπόνησης της αντίστοιχης μελέτης.

3. Με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών μπορεί να εγκρίνεται η εκπόνηση μελέτης ή μέρους της, η παροχή τεχνικών υπηρεσιών ή η εκτέλεση δημοσίου έργου ή τμήματός του από ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, με δαπάνη του χωρίς καμία επιβάρυνση του Δημοσίου, ορίζοντας τους όρους με τους οποίους θα εκτελεσθεί η μελέτη ή η παροχή τεχνικών υπηρεσιών ή το έργο και θα γίνει η επίβλεψη, έγκριση και παραλαβή τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Για μελέτες και έργα αρμοδιότητας άλλων φορέων η έγκριση γίνεται από το αρμόδιο όργανο του φορέα.».[32]

Άρθρο 50 Δημόσιες συμβάσεις έργων με αξιολόγηση μελέτης - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι η υπό ανάθεση σύμβαση έχει ως αντικείμενο συγχρόνως τη μελέτη και την εκτέλεση (κατασκευή) έργου, εφόσον συντρέχουν, μέχρι την οριστική ανακήρυξη αναδόχου, και στον βαθμό που δεν διαφοροποιείται ουσιωδώς το προς ανάθεση φυσικό αντικείμενο, έπειτα δε από γνώμη του τεχνικού συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής ή του τεχνικού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών, αν στην αναθέτουσα αρχή δεν υφίσταται τεχνικό συμβούλιο, σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) ύπαρξη εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων, τεύχους υπολογισμού και τεκμηρίωσης για τον καθορισμό του προϋπολογισμού της αναθέτουσας αρχής και κανονισμού μελετών έργου, ο οποίος συντάσσεται ειδικά για το προς ανάθεση έργο ή υπάρχει και εφαρμόσθηκε σε παρόμοια έργα,

β) η ύπαρξη των στοιχείων Α.1 έως Α.3, Α.7 έως Α.9 και Α.12 του υποφακέλου της υποπερ. Α` της παρ. 7 του άρθρου 45.

2. Στην περίπτωση αξιοποίησης και οικοδόμησης ακινήτων με αντιπαροχή, εφόσον η αναθέτουσα αρχή έχει αποφασίσει την αξιοποίηση με σύναψη σύμβασης συγχρόνως για τη μελέτη και κατασκευή του ακινήτου, κατά παρέκκλιση των οριζομένων στην παρ. 1, προβαίνει στη δημοπράτηση της οικείας σύμβασης αξιοποίησης και οικοδόμησης ακινήτου με αντιπαροχή περιλαμβάνοντας, κατ` ελάχιστον, στα έγγραφα της σύμβασης:

(α) τη μελέτη τεκμηρίωσης της σκοπιμότητας του έργου και την επιλογή διαδικασίας ανάθεσης. Από την μελέτη τεκμηρίωσης θα προκύπτει η εκτίμηση της αξίας του υφιστάμενου οικοπέδου ή και κτισμάτων,

[32] Το άρθρο 49 ,όπως είχε τροποποιηθεί, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 14 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

(β) την τεχνική περιγραφή του αντικειμένου του έργου,

(γ) τις ελάχιστες προδιαγραφές ποιότητας κατασκευής και

(δ) τον ελάχιστο προϋπολογισμό με βάση τα παραπάνω υπό (β) και (γ) στοιχεία και το ελάχιστο ποσοστό επί τοις εκατό αντιπαροχής. Ως ποσοστό επί τοις εκατό αντιπαροχής νοείται η επιφάνεια τ.μ. που προσμετρώνται στον συντελεστή δόμησης σύμφωνα με τις διατάξεις του οικοδομικού κανονισμού.

3. Η παρ. 1 εφαρμόζεται αναλόγως και αν η αναθέτουσα αρχή, προκειμένου να πραγματοποιήσει την κατασκευή και πιθανόν τη λειτουργία και συντήρηση του έργου, κρίνει σκόπιμη την παραχώρηση άλλου εργολαβικού ανταλλάγματος εκτός από πλήρη χρηματική καταβολή ή αντιπαροχή ακινήτων, χωρίς τη μεταβίβαση στον ανάδοχο του λειτουργικού κινδύνου, που απορρέει από την εκμετάλλευση των εν λόγω έργων και ο οποίος συμπεριλαμβάνει κίνδυνο ζήτησης ή προσφοράς ή αμφοτέρων. Τέτοια ανταλλάγματα μπορεί να είναι η παραχώρηση της χρήσης ή της εκμετάλλευσης του έργου για ορισμένη χρονική περίοδο με εγγυημένα έσοδα, η αντιπαροχή γεωργικών ή μεταλλευτικών ή βιομηχανικών προϊόντων ή υπηρεσιών και άλλα.

4. Η αξιολόγηση της μελέτης κατά τη διαδικασία ανάθεσης σύμβασης του παρόντος άρθρου αφορά μόνο στον έλεγχο της πληρότητας και της συμφωνίας της μελέτης με τα οριζόμενα στα έγγραφα της σύμβασης και ιδίως με τον Κανονισμό Μελετών Έργου, διαπιστώνοντας τη συμμόρφωση ή μη της μελέτης με αυτά (πίνακας συμμόρφωσης) χωρίς βαθμολόγηση.

5. Ουδεμία ευθύνη του Δημοσίου προς αποζημίωση θεμελιώνεται σε περίπτωση τήρησης των προϋποθέσεων και της διαδικασίας του παρόντος. Αν δεν πληρούνται οι όροι της παρ. 1, αναστέλλεται η σύναψη της δημόσιας σύμβασης μέχρι την πλήρωσή τους.

6. Σε έργα της παρ. 1 με εκτιμώμενη αξία σύμβασης μεγαλύτερη των τριάντα εκατομμυρίων (30.000.000) ευρώ εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 13 του ν. 4608/2019 (Α` 66).

7. Όλες οι μελέτες, τόσο στο στάδιο του διαγωνισμού όσο και στο στάδιο της εκτέλεσης έργων του παρόντος, πρέπει να έχουν εκπονηθεί από μελετητές οι οποίοι διαθέτουν τα νόμιμα προσόντα, κατά τις διατάξεις του παρόντος, τις λοιπές κείμενες διατάξεις σχετικά με τους όρους άσκησης του επαγγέλματος του μελετητή, καθώς και με τους όρους των εγγράφων της σύμβασης. Στη διακήρυξη του διαγωνισμού ορίζονται τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα των μελετητικών οικονομικών φορέων βάσει των προβλεπόμενων προς εκπόνηση μελετών του έργου και των χορηγούμενων εγκεκριμένων μελετών. Μεταβολή του προσώπου του μελετητή που γνωστοποιήθηκε στην αναθέτουσα αρχή, απαιτεί την προηγούμενη σύμφωνη γνώμη της αναθέτουσας αρχής.

8. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών μπορούν να εξαιρούνται κατηγορίες έργων από την εφαρμογή του παρόντος.»[33]

Άρθρο 51 Συμβάσεις μελετών για τον προσδιορισμό τεχνικής λύσης

1. Στην περίπτωση διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης μελέτης, όταν η τεχνική λύση δεν έχει προσδιοριστεί από την αναθέτουσα αρχή και η μελέτη επιδέχεται διαφορετικές τεχνικές λύσεις, είναι δυνατό, η αναθέτουσα αρχή, έπειτα από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου αυτής, να προβαίνει σε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης για την εκπόνηση μελέτης για τα πρώιμα στάδια που απαιτούνται για την έκδοση της Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Α.Ε.Π.Ο.), με κατ' αποκοπή τίμημα για την αμοιβή όλων των πρώιμων σταδίων κατά τα οριζόμενα στην υποπερίπτωση γγ` της περίπτωσης κε` της

[33] Το άρθρο 50,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 81 Ν.4635/2019,ΦΕΚ Α167, τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε ως άνω με το άρθρο 15 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

παρ. 2 του άρθρου 53, χωρίς υποχρέωση υποβολής οικονομικής προσφοράς από τον οικονομικό φορέα.

2. Στους συμμετέχοντες που κατέλαβαν την δεύτερη και τρίτη θέση κατάταξης καταβάλλεται το προβλεπόμενο από τα έγγραφα της σύμβασης βραβείο, με την προϋπόθεση ότι οι τεχνικές προσφορές τους κρίθηκαν παραδεκτές. Στη περίπτωση αυτή, οι τεχνικές εκθέσεις με τις τεχνικές προτάσεις παραλαμβάνονται από το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο και περιέρχονται στην κυριότητα της αναθέτουσας αρχής. Δεν καταβάλλεται το βραβείο στον ανάδοχο, για τον οποίο το ποσό του βραβείου θεωρείται ότι συμπεριλαμβάνεται στην συμβατική αμοιβή.

Άρθρο 52 Σκοπιμότητα σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών

1. Για την έγκριση διενέργειας διαδικασίας σύναψης σύμβασης παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, απαιτείται η έκδοση προηγούμενης γνώμης του τεχνικού συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής ή του τεχνικού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών, αν στην αναθέτουσα αρχή δεν υφίσταται τεχνικό συμβούλιο. Με τη γνώμη του το τεχνικό συμβούλιο μπορεί να υποχρεώσει την αναθέτουσα αρχή, πριν από την έγκριση των εγγράφων της σύμβασης, να τηρήσει τη διαδικασία του άρθρου 44.

2. Στις συμβάσεις του παρόντος άρθρου εμπίπτουν και οι δημόσιες συμβάσεις με αντικείμενο την προετοιμασία στοιχείων του φακέλου δημόσιας σύμβασης κατά τις παραγράφους 6 έως 8 του άρθρου 45.

3. Η έγκριση της παραγράφου 1 δεν απαιτείται όταν η σύναψη σύμβασης παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών υπαγορεύεται από τους κανόνες διαχείρισης των κονδυλίων της Ε.Ε. (συγχρηματοδοτούμενες δημόσιες συμβάσεις).

Άρθρο 53 Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Οι όροι των εγγράφων της σύμβασης πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις ώστε να επιτρέπουν την υποβολή άρτιων και συγκρίσιμων μεταξύ τους προσφορών.

2. Τα έγγραφα της σύμβασης, πλην της προκήρυξης σύμβασης του άρθρου 63 και της προκαταρκτικής προκήρυξης του άρθρου 62, σε περίπτωση που η τελευταία χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού, περιέχουν ιδίως:

α) την επωνυμία, τον αριθμό φορολογικού μητρώου της αναθέτουσας αρχής και τον κωδικό της αναθέτουσας αρχής ή αναθέτοντος φορέα, που αφορά στην ηλεκτρονική τιμολόγηση, όπως αυτός προσδιορίζεται στον επίσημο ιστότοπο της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ.) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης,

β) την προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών από την αρμόδια υπηρεσία, τη διεύθυνση και τον τρόπο υποβολής τους,

γ) το όνομα, τη διεύθυνση, τον αριθμό τηλεφώνου, τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e- mail) της υπηρεσίας που διενεργεί τον διαγωνισμό, καθώς και τον αρμόδιο υπάλληλο της υπηρεσίας αυτής,

δ) τα αρμόδια όργανα για την αποσφράγιση των προσφορών, την ημερομηνία, την ώρα και λοιπές πληροφορίες που σχετίζονται με την αποσφράγιση,

ε) την ακριβή περιγραφή του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, οποιαδήποτε δικαιώματα προαίρεσης, καθώς και τον χρόνο άσκησής τους,

στ) το είδος της διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης με αναφορά στις σχετικές διατάξεις του παρόντος,

ζ) την πηγή χρηματοδότησης και τον τρόπο πληρωμής. Στην περίπτωση που πηγή χρηματοδότησης είναι ο τακτικός προϋπολογισμός, τον αριθμό και τη χρονολογία της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης, εφόσον η προκαλούμενη δαπάνη πρόκειται να βαρύνει το τρέχον οικονομικό έτος, τον αριθμό καταχώρισής της στα λογιστικά βιβλία του οικείου φορέα,

καθώς και τον αριθμό της απόφασης έγκρισης της πολυετούς ανάληψης σε περίπτωση που η δαπάνη εκτείνεται σε περισσότερα του ενός οικονομικά έτη, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρ. 4 του άρθρου 4 του π.δ. 80/2016 (Α` 145), περί διαδικασίας για την έκδοση της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης. Στην περίπτωση που πηγή χρηματοδότησης είναι το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων, τη Συλλογική Απόφαση Ένταξης και τον ενάριθμο. Στην περίπτωση που συνάπτεται συμφωνία - πλαίσιο οι πληροφορίες της παρούσας περίπτωσης περιέχονται μόνο στις εκτελεστικές συμβάσεις που συνάπτονται δυνάμει αυτής. Στην περίπτωση που χρησιμοποιείται δυναμικό σύστημα αγορών, οι πληροφορίες της παρούσας περίπτωσης αφορούν μόνο τις συμβάσεις που συνάπτονται δυνάμει αυτού,

η) [Καταργήθηκε]

θ) τις προϋποθέσεις αναπροσαρμογής του τιμήματος μετά από την κατακύρωση, εφόσον κρίνεται ότι απαιτείται τέτοιος όρος, σύμφωνα και με την παρ. 10,

ι) τις απαιτούμενες εγγυήσεις, τον τύπο, τα ποσοστά, τον χρόνο υποβολής των εγγυήσεων, όλους τους σχετικούς όρους αυτών, καθώς και άλλες εξασφαλίσεις, εάν ζητούνται,

ια) τα τεχνικά χαρακτηριστικά (προδιαγραφές), την ποσότητα και την περιγραφή των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων, τον τρόπο της εκτέλεσης του ελέγχου και της διασφάλισης της ποιότητας, την προθεσμία για την εκτέλεση της σύμβασης, τον τόπο και χρόνο εκτέλεσης, καθώς και άλλα χαρακτηριστικά, ανάλογα με το αντικείμενο της σύμβασης,

ιβ) τους όρους και τα κριτήρια επιλογής, καθώς και τα ελάχιστα επίπεδα αυτών, σχετικά με τους λόγους αποκλεισμού, την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια και την τεχνική ή/και επαγγελματική ικανότητα των υποψηφίων ή προσφερόντων,

ιγ) τη δυνατότητα υποβολής προσφοράς για ένα ή περισσότερα τμήματα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 59,

ιδ) τη δυνατότητα υποβολής εναλλακτικών προσφορών,

ιε) το κριτήριο ανάθεσης, τη διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης των προσφορών, σύμφωνα με τα άρθρα 86 και 87,

ιστ) τη διάρκεια ισχύος των προσφορών,

ιζ) τους απαράβατους όρους, απόκλιση από τους οποίους συνεπάγεται την απόρριψη της προσφοράς,

ιη) όλους τους ειδικούς και γενικούς όρους για την εκτέλεση της σύμβασης, ιδίως δε την υποχρέωση της παρ. 2 του άρθρου 18 και τους όρους πληρωμής,

ιθ) [Καταργήθηκε]

κ) τα απαιτούμενα αποδεικτικά μέσα, όπως δηλώσεις και δικαιολογητικά,

κα) τον κατάλογο και τη σειρά ισχύος των εγγράφων της σύμβασης,

κβ) όλες τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο διάθεσης των εγγράφων της σύμβασης,

κγ) τη διαδικασία πρόσβασης των υποψηφίων και προσφερόντων στα δικαιολογητικά, στις τεχνικές και οικονομικές προσφορές, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 70, και στην κείμενη νομοθεσία,

κδ) επιπλέον των ανωτέρω, ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις έργων:

αα) τον προϋπολογισμό δημοπράτησης, το τιμολόγιο δημοπράτησης, την ειδική συγγραφή υποχρεώσεων, την τεχνική περιγραφή, την τεχνική μελέτη ή/και τη διαμόρφωση αυτών μετά την κατακύρωση της σύμβασης, σύμφωνα με την προσφορά του αναδόχου,

ββ) τον τρόπο σύνταξης και υποβολής των οικονομικών προσφορών,

γγ) αμοιβή των αξιολογότερων μελετών, όπου κρίνεται αναγκαίο,

δδ) το απαιτούμενο στάδιο της μελέτης που πρέπει να υποβάλουν οι οικονομικοί φορείς, στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 50, περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης,

εε) στην περίπτωση εφαρμογής της παρ. 2 του άρθρου 50, περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης, τα σχέδια συμβολαίου οροφοκτησίας, κανονισμού λειτουργίας, πινάκων ποσοστών συνιδιοκτησίας και κατανομών των κοινόχρηστων δαπανών ή δαπανών για τα κοινόκτητα πράγματα, προσυμφώνων σταδιακής μεταβίβασης ποσοστών του οικοπέδου ανάλογα με την πρόοδο των εργασιών, και

στστ) στην περίπτωση εφαρμογής της παρ. 3 του άρθρου 50, περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης, το είδος και την έκταση των διατιθεμένων ανταλλαγμάτων, ώστε να εξασφαλίζονται η αναγωγή σε κοινή βάση, εξέταση και βαθμολόγηση τόσο των τεχνικών προσφορών όσο και των οικονομικών, και

κε) επιπλέον των ανωτέρω, ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών υπηρεσιών:

αα) το τεύχος τεχνικών δεδομένων, τη συγγραφή υποχρεώσεων, το τεύχος προεκτιμώμενων αμοιβών ή/ και τη διαμόρφωση αυτών μετά την κατακύρωση της σύμβασης, σύμφωνα με την προσφορά του αναδόχου,

ββ) την κατηγορία μελέτης, κατά την περ. 15 της παρ. 3 του άρθρου 2, που απαιτείται για κάθε επιμέρους μελετητικό αντικείμενο της σύμβασης, καθώς και τα ελάχιστα επίπεδα τεχνικής καταλληλότητας γενικής εμπειρίας ανά κατηγορία μελέτης, που αντιστοιχεί στην προς ανάθεση σύμβαση,

γγ) την προεκτιμώμενη αμοιβή ή το κατ` αποκοπή τίμημα για την αμοιβή όλων των πρώιμων σταδίων στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 51, περί συμβάσεων μελετών για τον προσδιορισμό τεχνικής λύσης,

δδ) την εξειδίκευση των πρώιμων σταδίων των κύριων ή και υποστηρικτικών μελετών στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 51, περί συμβάσεων μελετών για τον προσδιορισμό τεχνικής λύσης, και

εε) τις προδιαγραφές εκπόνησης της μελέτης κατά το άρθρο 196, περί τεχνικών προδιαγραφών, και

κστ) οποιαδήποτε άλλη πληροφορία απαιτείται κατά τις ειδικότερες διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221).

3. Τα έγγραφα της σύμβασης συντάσσονται υποχρεωτικά στην ελληνική γλώσσα και προαιρετικά και σε άλλες γλώσσες, συνολικά ή μερικά. Σε περίπτωση ασυμφωνίας μεταξύ των τμημάτων των εγγράφων της σύμβασης που έχουν συνταχθεί σε περισσότερες γλώσσες, επικρατεί η ελληνική έκδοση.

4. Οι αναθέτουσες αρχές δεν επιβάλλουν στους οικονομικούς φορείς δαπάνη για τη λήψη των εγγράφων της σύμβασης, πλην της δαπάνης που αντιστοιχεί στο κόστος αναπαραγωγής τους και της ταχυδρομικής αποστολής τους.

5. Πρότυπα ή υποδείγματα εγγράφων σύμβασης μπορούν να εκδίδονται από την ΕΑΑΔΗΣΥ σύμφωνα με την περ. ε` της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 4013/2011 (Α` 204), περί αρμοδιοτήτων της ΕΑΑΔΗΣΥ, με την επιφύλαξη της παρ. 6.

6. Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών υπηρεσιών, λοιπά πρότυπα τεχνικού περιεχομένου των περ. κδ` και κε` της παρ. 2, με δεσμευτική ή μη ισχύ, καθώς και σχετικές εγκύκλιοι εκδίδονται με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

7. Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, πέραν των ανωτέρω, κατά τη σύνταξη των εγγράφων της σύμβασης, ισχύουν και τα ακόλουθα:

α) Κατά την έγκριση της διακήρυξης, το υπάρχον στην εγκεκριμένη μελέτη σχέδιο διακήρυξης προσαρμόζεται σύμφωνα με τα ισχύοντα πρότυπα τεύχη διακήρυξης, εφόσον αυτό απαιτείται. Επίσης, γίνεται και αναγκαία προσαρμογή των άλλων στοιχείων της μελέτης που συνεπάγεται η αλλαγή της διακήρυξης.

β) Με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, που εκδίδεται μετά από αίτημα της αναθέτουσας αρχής και ύστερα από γνώμη του Τμήματος Κατασκευών του Συμβουλίου Δημόσιων Έργων της Γενικής Γραμματείας Υποδομών, μπορεί να προστίθενται στη διακήρυξη επιπλέον όροι, που αφορούν την τεχνική και οικονομική ικανότητα όταν τούτο ενδείκνυται από το είδος ή την πολυπλοκότητα του προς ανάθεση έργου.

γ) Με τα έγγραφα της σύμβασης επιτρέπεται να αναλάβει ο ανάδοχος την αναγκαία συμπλήρωση ή προσαρμογή των στοιχείων της μελέτης προς τα δεδομένα του εδάφους.

δ) Η διακήρυξη μνημονεύει τα τεχνικά τεύχη και σχέδια που μαζί με αυτήν αποτελούν τη βάση για την κατάρτιση της σύμβασης. Σε περίπτωση διαδικασίας διαπραγμάτευσης του άρθρου 32 ή απευθείας ανάθεσης του άρθρου 118, τα τεύχη αυτά προσδιορίζονται στη σύμβαση.

ε) Τα τεχνικά τεύχη είναι σχέδια και κείμενα που δίνουν εικόνα του έργου που πρόκειται να κατασκευαστεί και των υποχρεώσεων που αναλαμβάνει ο ανάδοχος με τη σύμβαση (τεχνική περιγραφή, συγγραφές υποχρεώσεων κ.λπ.).

στ) Ο προϋπολογισμός της υπηρεσίας αποτελεί ένδειξη της προεκτίμησης του κόστους του έργου και ανώτατο όριο προσφοράς, όταν τα έγγραφα της σύμβασης δεν ορίζουν ρητά ότι επιτρέπονται προσφορές μεγαλύτερες από τον προϋπολογισμό της υπηρεσίας ή αρνητικές εκπτώσεις. Ο προϋπολογισμός μπορεί να είναι αναλυτικός ή να περιλαμβάνει κατ` αποκοπή τίμημα για το έργο ή τμήματά του.

ζ) Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών εγκρίνεται Κανονισμός Αναλυτικών και Περιγραφικών Τιμολογίων Εργασιών ανάλογα με την κατηγορία και το μέγεθος των έργων και με την προσβασιμότητα της περιοχής εκτέλεσής τους.

η) Ο Κανονισμός Αναλυτικών και Περιγραφικών Τιμολογίων Εργασιών, μετά την έγκρισή του, ισχύει υποχρεωτικά για όλες τις αναθέτουσες αρχές που δημοπρατούν δημόσιες συμβάσεις έργων.

θ) Στις τιμές του προϋπολογισμού και του τιμολογίου, τόσο της υπηρεσίας όσο και της προσφοράς, περιλαμβάνεται κάθε σχετική δαπάνη, καθώς και τα γενικά έξοδα και όφελος της εργοληπτικής επιχείρησης. Αν γίνεται ρητή μνεία στα έγγραφα της σύμβασης μπορεί να προστίθεται στην εκτιμώμενη αξία της σύμβασης ποσοστό γενικών εξόδων και οφέλους, που ορίζεται σε δεκαοκτώ τοις εκατό (18%), ανεξαρτήτως πηγής χρηματοδότησης, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται η υπ` αρ. 8371/27.7.2016 συμφωνία μεταξύ εργοληπτικών ενώσεων και της ΠΟ-ΕΜΔΥΔΑΣ, όπως ισχύει ή τυχόν μελλοντικές συμφωνίες και ποσοστό δυόμισι τοις χιλίοις (2,5‰) υπέρ των Μηχανικών Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕ) της Π.Ο.ΜΗ.Τ.Ε.Δ.Υ. τακτικών υπαλλήλων (μόνιμων ή αορίστου χρόνου) που απασχολούνται στο δημόσιο, ν.π.δ.δ. και στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης α` και β` βαθμού, που βαρύνει κάθε λογαριασμό πληρωμής έργου. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού, συλλογής και απόδοσης του ποσοστού, ο φορέας διακίνησης και απόδοσης στους δικαιούχους, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.[34]

[34] Κατά το άρθρο 139 παρ.21 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α 36/09.03.2021: "21. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για το

ι) Ο προϋπολογισμός της αναθέτουσας αρχής, όταν είναι αναλυτικός, ομαδοποιεί τις ομοειδείς εργασίες με ένδειξη του αθροίσματος της δαπάνης κάθε ομάδας. Αν δεν υπάρχει τέτοια ομαδοποίηση, νοείται ότι το σύνολο των εργασιών είναι μία ομάδα. Στην περίπτωση εφαρμογής της περ. α` της παρ. 2 του άρθρου 95 ο προϋπολογισμός πρέπει υποχρεωτικά να αναλύεται σε «ομάδες εργασιών» ανά κατηγορία έργων. Οι «ομάδες εργασιών» ανά κατηγορία έργων καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών. Στην περίπτωση εφαρμογής της περ. β` της παρ. 2 του άρθρου 95, οι τιμές του τιμολογίου μπορεί να είναι αναλυτικές ή περιληπτικές για ολοκληρωμένα τμήματα σύνθετων εργασιών ή να είναι κατ` αποκοπή τιμές για ευρύτερα τμήματα του έργου ή για όλο το έργο. Στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 125, για έργα που η προμέτρηση των εργασιών είναι δύσκολη ή αδύνατη, όπως ιδίως έργα συντηρήσεων, επισκευών, βελτιώσεων, ανακαινίσεων, αναστηλώσεων, άρσης καταπτώσεων και για ύψος προϋπολογισμού έως εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ, χωρίς ΦΠΑ, μπορεί ο προϋπολογισμός να μην περιλαμβάνει ποσότητες των επιμέρους εργασιών, αλλά μόνο την κατ` εκτίμηση δαπάνη του συνόλου κάθε ομάδας ομοειδών εργασιών και το γενικό σύνολο.

ια) Η αναθέτουσα αρχή χορηγεί έντυπο συμπλήρωσης οικονομικής προσφοράς ή περιλαμβάνει σχετικό υπόδειγμα στα έγγραφα της σύμβασης, κατά περίπτωση, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 94 και 124 έως 126.

ιβ) Στις περιπτώσεις του άρθρου 50, περί δημόσιων συμβάσεων με αξιολόγηση μελέτης, με τα έγγραφα της σύμβασης μπορεί να ζητείται από τους οικονομικούς φορείς, ο προσδιορισμός τεχνολογικών χαρακτηριστικών και προδιαγραφών επιμέρους στοιχείων του έργου, η υποβολή προτάσεων - λύσεων σε δεδομένο τεχνικό πρόβλημα, ο καθορισμός της προθεσμίας για την αποπεράτωση κατασκευής του έργου και κοστολόγηση του κύκλου ζωής του έργου, ανάλογα με το αντικείμενο της υπό ανάθεση σύμβασης.

ιγ) Στις περιπτώσεις της παρ. 1 του άρθρου 50, περί δημόσιων συμβάσεων με αξιολόγηση μελέτης, ο «Κανονισμός Μελετών Έργου», ο οποίος συντάσσεται από την αναθέτουσα αρχή, ειδικά για το προς ανάθεση έργο ή υπάρχει και εφαρμόστηκε σε παρόμοια έργα, περιλαμβάνει τις ελάχιστες τεχνικές απαιτήσεις και προδιαγραφές εκπόνησης των μελετών που θα υποβληθούν από τους οικονομικούς φορείς και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των εγγράφων της σύμβασης.

8. Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, πέραν των αναφερομένων στις παρ. 1 έως 6, κατά τη σύνταξη των εγγράφων της σύμβασης εφαρμόζονται και τα παρακάτω:

α) Η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης περιλαμβάνει τις προβλέψιμες προεκτιμώμενες αμοιβές των επί μέρους μελετών και τεχνικών υπηρεσιών που απαρτίζουν τη σύμβαση. Στην εκτιμώμενη αξία της σύμβασης συμπεριλαμβάνεται ποσοστό δέκα πέντε τοις εκατό (15%) ως απρόβλεπτες δαπάνες, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 4 του άρθρου 186, περί τροποποίησης της σύμβασης κατά τη διάρκειά της.

β) Η προεκτιμώμενη αμοιβή αποτελεί γινόμενο των μονάδων φυσικού αντικειμένου και λοιπών προσδιοριστικών στοιχείων του προς μελέτη έργου, όπως προκύπτουν από το τεύχος τεχνικών δεδομένων του έργου, με τις τιμές αμοιβών, ανά κατηγορία έργου και μονάδα φυσικού αντικειμένου, του Κανονισμού Προεκτιμώμενων Αμοιβών της περ. δ`. Όταν στην προς ανάθεση σύμβαση περιλαμβάνονται μελέτες κατηγοριών οι οποίες δεν τιμολογούνται στον κανονισμό της περ. δ`, η προεκτιμώμενη αμοιβή υπολογίζεται κατά περίπτωση από την αναθέτουσα αρχή, με βάση ποσοτικά στοιχεία που προκύπτουν από το τεύχος τεχνικών δεδομένων και τις ειδικές διατάξεις περί αμοιβής των κατηγοριών αυτών, εφόσον ισχύουν, άλλως από συγκριτικά στοιχεία για αμοιβές συναφών μελετών ή παροχής τεχνικών υπηρεσιών.

άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού, συλλογής και απόδοσης του ποσοστού, ο φορέας διακίνησης και απόδοσης στους δικαιούχους, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της περ. θ` της παρ. 7 του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 περί περιεχομένου εγγράφων της σύμβασης."

γ) Για ερευνητικές και υποστηρικτικές εργασίες (όπως ιδίως γεωτεχνικές έρευνες και τοπογραφικές μελέτες), για τις οποίες δεν είναι δυνατός ο ακριβής προσδιορισμός μονάδων φυσικού αντικειμένου, τίθεται συνολική προεκτιμώμενη αμοιβή ανά κατηγορία, ως ανώτατο όριο δαπάνης, η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει αθροιστικά για όλες τις κατηγορίες το ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής προεκτιμώμενης αμοιβής.

δ) Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου Μελετών της Γενικής Γραμματείας Υποδομών και του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, εγκρίνεται, με βάση τις εκάστοτε ισχύουσες τεχνικές προδιαγραφές, Κανονισμός Προεκτιμώμενων Αμοιβών μελετών και τεχνικών υπηρεσιών, που περιλαμβάνει:

(αα) ενιαίες τιμές προεκτιμώμενων αμοιβών μελετών ανά μονάδα φυσικού αντικειμένου και κατηγορία έργου, με βάση, κυρίως, τα προβλεπόμενα στάδια μελέτης και τις ποσότητες των όμοιων ή τυποποιημένων φυσικών αντικειμένων, ώστε να αποφεύγεται ο πολλαπλασιασμός της αμοιβής στην περίπτωση αυτή και

(ββ) ενιαίες τιμές προεκτιμώμενων αμοιβών τεχνικών υπηρεσιών είτε ανά μονάδα φυσικού αντικειμένου και κατηγορία έργου, λαμβάνοντας υπόψη και τις ποσότητες των όμοιων ή τυποποιημένων φυσικών αντικειμένων ώστε να αποφεύγεται ο πολλαπλασιασμός της αμοιβής στην περίπτωση αυτή είτε ανά μονάδα χρόνου απασχόλησης των προσώπων (ανθρωπομήνες) που ασχολούνται με την παροχή της υπηρεσίας, με βάση τα προσόντα και την εμπειρία τους. Μετά την έκδοση της ως άνω απόφασης, η εφαρμογή των τιμών του κανονισμού για τον καθορισμό της προεκτιμώμενης αξίας των συμβάσεων είναι υποχρεωτική για τις αναθέτουσες αρχές, οι οποίες λαμβάνουν επιπρόσθετα υπόψη όλα τα στοιχεία που επηρεάζουν, κατά την κρίση τους, τη συνολική δαπάνη της σύμβασης, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της και τον επικαιροποιημένο φάκελο της δημόσιας σύμβασης. Οι τιμές του κανονισμού αναπροσαρμόζονται κάθε έτος, με βάση τον επίσημο δείκτη τιμών καταναλωτή του προηγούμενου έτους. Μέχρι τις 20 Μαρτίου κάθε έτους αποστέλλεται από την αρμόδια υπηρεσία της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών σχετικό έγγραφο ενημέρωσης προς τις αναθέτουσες αρχές. Οι διακηρύξεις που εγκρίνονται μετά την ημερομηνία αυτή λαμβάνουν υποχρεωτικά υπόψη την αναπροσαρμογή των τιμών, για τον προσδιορισμό της προεκτιμώμενης αμοιβής.

ε) Η αναθέτουσα αρχή χορηγεί έντυπο συμπλήρωσης οικονομικής προσφοράς ή περιλαμβάνει σχετικό υπόδειγμα στη διακήρυξη, κατά περίπτωση, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 95.

9. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης προμηθειών, όταν από τα έγγραφα της σύμβασης προ-βλέπεται χρόνος παράδοσης των αγαθών μεγαλύτερος των δώδεκα (12) μηνών, μπορεί να περιλαμβάνεται στα έγγραφα της σύμβασης όρος περί αναπροσαρμογής της τιμής, υπό τους όρους του άρθρου 132, περί τροποποίησης συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους. Στην περίπτωση αυτή πρέπει υποχρεωτικά να καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης ο τύπος, ο τρόπος και οι προϋποθέσεις της αναπροσαρμογής. Χρόνος εκκίνησης της αναπροσαρμογής είναι η ημερομηνία υποβολής των προσφορών που καθορίζεται από τα έγγραφα της σύμβασης και υπολογίζεται μέχρι και την ημερομηνία παράδοσης των αγαθών. Σε περιπτώσεις τμηματικών παραδόσεων, η τιμή αναπροσαρμόζεται για τις ποσότητες που, σύμφωνα με τα έγγραφα της σύμβασης προβλέπεται να παραδοθούν μετά την παρέλευση των δώδεκα (12) μηνών. Σε περίπτωση εκπρόθεσμης παράδοσης, με υπαιτιότητα του αναδόχου, ο χρόνος παράτασης δεν λαμβάνεται υπόψη για την αναπροσαρμογή. Προκαταβολή που χορηγήθηκε αφαιρείται από την προς αναπροσαρμογή συμβατική αξία.

10. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής γενικών υπηρεσιών, μπορεί να ορίζεται με σαφήνεια στα έγγραφα της σύμβασης όρος περί αναπροσαρμογής της τιμής, οι προϋποθέσεις και ο τρόπος αναπροσαρμογής αυτής.»[35]

[35] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 2, 5, 6 και 7 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 53,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.15 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227 και το άρθρο δέκατο τέταρτο του Ν.4612/2019,ΦΕΚ Α` 77,

Άρθρο 54 Τεχνικές προδιαγραφές (άρθρο 42 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Οι τεχνικές προδιαγραφές που ορίζονται στην περ. 1 του Παραρτήματος VII του Προσαρτήματος Α` παρατίθενται στα έγγραφα της σύμβασης και καθορίζουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά των έργων, των υπηρεσιών ή των αγαθών.

Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί επίσης να αναφέρονται στη συγκεκριμένη διαδικασία ή μέθοδο παραγωγής ή παροχής των ζητούμενων έργων, αγαθών ή υπηρεσιών ή σε ειδική διαδικασία άλλου σταδίου του κύκλου ζωής τους, ακόμη και αν οι παράγοντες αυτοί δεν αποτελούν μέρος της υλικής τους υπόστασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης και είναι ανάλογα με την αξία και τους σκοπούς της.

Οι τεχνικές προδιαγραφές μπορούν επίσης να καθορίζουν αν απαιτείται μεταβίβαση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Για όλες τις συμβάσεις που προορίζονται για χρήση από φυσικά πρόσωπα είτε πρόκειται για το ευρύ κοινό είτε για το προσωπικό της αναθέτουσας αρχής, οι τεχνικές προδιαγραφές, καταρτίζονται με τρόπο ώστε να λαμβάνουν υπόψη κριτήρια προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες ή τον σχεδιασμό για όλους τους χρήστες.

Αν έχουν υιοθετηθεί υποχρεωτικές απαιτήσεις προσβασιμότητας δυνάμει νομοθετικής πράξης της Ένωσης, οι τεχνικές προδιαγραφές, όσον αφορά στα κριτήρια προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες ή τον σχεδιασμό για όλους τους χρήστες, καθορίζονται με παραπομπή στις εν λόγω απαιτήσεις.

2. Οι τεχνικές προδιαγραφές εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία σύναψης σύμβασης και δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα των δημόσιων συμβάσεων στον ανταγωνισμό.

3. Οι τεχνικές προδιαγραφές διατυπώνονται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους:

α) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, υπό την προϋπόθεση ότι οι παράμετροι είναι επαρκώς προσδιορισμένες ώστε να επιτρέπουν στους προσφέροντες να προσδιορίζουν το αντικείμενο της σύμβασης και στις αναθέτουσες αρχές να αναθέτουν τη σύμβαση,

β) με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και, με σειρά προτεραιότητας, σε εθνικά πρότυπα που αποτελούν μεταφορά ευρωπαϊκών πρότυπων, σε ευρωπαϊκές τεχνικές εγκρίσεις, σε κοινές τεχνικές προδιαγραφές, σε διεθνή πρότυπα, σε άλλα τεχνικά συστήματα αναφοράς που έχουν θεσπιστεί από ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης ή - όταν αυτά δεν υπάρχουν - σε εθνικά πρότυπα, σε εθνικές τεχνικές εγκρίσεις ή σε εθνικές τεχνικές προδιαγραφές στον τομέα του σχεδιασμού, του υπολογισμού και της εκτέλεσης των έργων και της χρησιμοποίησης των αγαθών, κάθε παραπομπή συνοδεύεται από τον όρο ή «ισοδύναμο»,

γ) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περ. α`, με παραπομπή, ως τεκμήριο συμβατότητας προς τις εν λόγω επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στην περ. β`,

δ) με παραπομπή στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στην περ. β` για ορισμένα χαρακτηριστικά και με παραπομπή στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις που αναφέρονται στην περ. α` για ορισμένα άλλα χαρακτηριστικά.

4. Οι τεχνικές προδιαγραφές, εκτός εάν δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης, δεν περιέχουν μνεία συγκεκριμένης κατασκευής ή προέλευσης ή ιδιαίτερης μεθόδου κατασκευής που να χαρακτηρίζει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που παρέχονται από έναν συγκεκριμένο

διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 16 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

οικονομικό φορέα ούτε εμπορικού σήματος, διπλώματος ευρεσιτεχνίας, τύπων ή συγκεκριμένης καταγωγής ή παραγωγής που θα είχε ως αποτέλεσμα να ευνοούνται ή να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα.

Η εν λόγω μνεία επιτρέπεται, κατ` εξαίρεση, όταν δεν είναι δυνατόν να γίνει επαρκώς προσδιορισμένη και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης κατ` εφαρμογή της παρ. 3. Η εν λόγω μνεία συνοδεύεται από τον όρο «ή ισοδύναμο».

5. Όταν η αναθέτουσα αρχή χρησιμοποιεί τη δυνατότητα παραπομπής στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στην περ. β` της παρ. 3, δεν απορρίπτει προσφορά με την αιτιολογία ότι τα προσφερόμενα έργα, αγαθά ή οι υπηρεσίες δεν πληρούν τις τεχνικές προδιαγραφές στις οποίες έχει παραπέμψει, εφόσον ο προσφέρων αποδεικνύει στην προσφορά του, με κάθε ενδεδειγμένο μέσο, συμπεριλαμβανομένων των αποδεικτικών μέσων που αναφέρονται στο άρθρο 56, ότι οι λύσεις που προτείνει πληρούν κατά ισοδύναμο τρόπο τις απαιτήσεις που καθορίζονται από τις τεχνικές προδιαγραφές.

6. Όταν η αναθέτουσα αρχή χρησιμοποιεί τη δυνατότητα που αναφέρεται στην περ. α` της παρ. 3 για τη διατύπωση των τεχνικών προδιαγραφών με αναφορά στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις, δεν απορρίπτει προσφορά έργων, αγαθών ή υπηρεσιών που πληρούν ένα εθνικό πρότυπο το οποίο αποτελεί μεταφορά ευρωπαϊκού προτύπου, μία ευρωπαϊκή τεχνική έγκριση, μία κοινή τεχνική προδιαγραφή, ένα διεθνές πρότυπο ή ένα τεχνικό πλαίσιο αναφοράς που έχει εκπονηθεί από έναν ευρωπαϊκό οργανισμό τυποποίησης, εφόσον οι εν λόγω προδιαγραφές καλύπτουν τις επιδόσεις ή τις λειτουργικές απαιτήσεις που ορίζει.

Ο προσφέρων αποδεικνύει στην προσφορά του, με κάθε ενδεδειγμένο μέσο, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που αναφέρονται στο άρθρο 56, περί εκθέσεων δοκιμών, πιστοποίησης και άλλων αποδεικτικών μέσων, ότι το έργο, η αγαθό ή η υπηρεσία που πληροί το πρότυπο ανταποκρίνεται στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις τις οποίες έχει ορίσει η αναθέτουσα αρχή.

7. Οι τεχνικές προδιαγραφές καθορίζονται και εγκρίνονται πριν την έναρξη της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης κατά το άρθρο 61, περί έναρξης διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

8. Ειδικά για τις συμβάσεις έργων, με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών μπορούν να εγκρίνονται προδιαγραφές και κανονισμοί που αναφέρονται στον τρόπο κατασκευής των έργων και στην ποιότητα, στον τρόπο σύνθεσης και επεξεργασίας, στη χρήση και στον έλεγχο των υλικών κατασκευής των έργων. Με την απόφαση αυτή μπορεί να ορίζεται αν οι θεσπιζόμενες προδιαγραφές είναι υποχρεωτικές σε κάθε περίπτωση ή ισχύουν προαιρετικά ή ισχύουν ως ελάχιστα όρια.

9. Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν υπόψη τις ενιαίες τεχνικές προδιαγραφές που εκπονούνται από τις ΕΚΑΑ των περ. β` και γ` της παρ. 1 του άρθρου 41, σε συνεργασία με άλλους δημόσιους φορείς όπου κρίνεται απαραίτητο, και αναρτώνται στο ΕΣΗΔΗΣ. Με απόφαση του καθ` ύλην αρμόδιου Υπουργού, που προΐσταται των ΕΚΑΑ του προηγούμενου εδαφίου, η χρήση ορισμένων ενιαίων τεχνικών προδιαγραφών μπορεί να ορίζεται ως υποχρεωτική. Όταν η χρήση των ενιαίων τεχνικών προδιαγραφών ορίζεται ως υποχρεωτική, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλίνουν από αυτές αιτιολογώντας την απόκλιση αυτή ειδικά στα έγγραφα της σύμβασης.»[36]

Άρθρο 55 Σήματα (άρθρο 43 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Όταν οι αναθέτουσες αρχές σκοπεύουν να προβούν σε αγορά έργων, αγαθών ή υπηρεσιών με ειδικά περιβαλλοντικά, κοινωνικά ή άλλα χαρακτηριστικά, μπορούν, στις τεχνικές προδιαγραφές, στα κριτήρια ανάθεσης ή στους όρους εκτέλεσης της σύμβασης, να απαιτούν

[36] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, η παρ.9 τροποποιήθηκε και το άρθρο 54 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 17 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

συγκεκριμένο σήμα ως αποδεικτικό ότι τα έργα, οι υπηρεσίες ή τα αγαθά συμμορφώνονται στα απαιτούμενα χαρακτηριστικά, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) οι απαιτήσεις σήματος αφορούν αποκλειστικά τα κριτήρια που σχετίζονται με το αντικείμενο της σύμβασης και είναι κατάλληλες για τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών των έργων, των αγαθών ή των υπηρεσιών που αποτελούν αντικείμενο της σύμβασης,

β) οι απαιτήσεις σήματος βασίζονται σε κριτήρια που μπορούν να επαληθευτούν με αντικειμενικό τρόπο και δεν εισάγουν διακρίσεις,

γ) τα σήματα καθιερώνονται μέσω ανοικτής και διαφανούς διαδικασίας, στην οποία έχουν δικαίωμα συμμετοχής όλοι οι ενδιαφερόμενοι, συμπεριλαμβανομένων κρατικών οργανισμών καταναλωτών, κοινωνικών εταίρων, κατασκευαστών, διανομέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων,

δ) τα σήματα είναι προσιτά σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

ε) οι απαιτήσεις σήματος καθορίζονται από τρίτο, επί του οποίου ο οικονομικός φορέας που υποβάλλει αίτηση για το σήμα, δεν μπορεί να ασκήσει αποφασιστική επιρροή.

Όταν οι αναθέτουσες αρχές δεν απαιτούν τα έργα, τα αγαθά και οι υπηρεσίες να πληρούν όλες τις απαιτήσεις σήματος, δηλώνουν τις απαιτήσεις σήματος στις οποίες αναφέρονται.

Οι αναθέτουσες αρχές που απαιτούν συγκεκριμένο σήμα αποδέχονται όλα τα σήματα που επιβεβαιώνουν ότι τα έργα, τα αγαθά και οι υπηρεσίες πληρούν τις ισοδύναμες απαιτήσεις σήματος.

Όταν ένας οικονομικός φορέας δεν είχε τεκμηριωμένα τη δυνατότητα να αποκτήσει το ειδικό σήμα που έχει υποδείξει η αναθέτουσα αρχή ή ισοδύναμο σήμα εντός των σχετικών προθεσμιών για λόγους για τους οποίους δεν ευθύνεται ο ίδιος, η αναθέτουσα αρχή αποδέχεται άλλα κατάλληλα αποδεικτικά μέσα, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν τον τεχνικό φάκελο του κατασκευαστή, υπό την προϋπόθεση ότι ο συγκεκριμένος οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι τα προς παροχή έργα, αγαθά και υπηρεσίες πληρούν τις απαιτήσεις του συγκεκριμένου σήματος ή τις συγκεκριμένες απαιτήσεις που έχει ορίσει η αναθέτουσα αρχή.

2. Εάν ένα σήμα πληροί τις προϋποθέσεις των περιπτώσεων β`, γ`, δ` και ε` της παρ. 1, αλλά θέτει επιπλέον απαιτήσεις που δεν σχετίζονται με το αντικείμενο της σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές δεν απαιτούν το καθαυτό σήμα, αλλά μπορούν να ορίζουν την τεχνική προδιαγραφή με παραπομπή στις λεπτομερείς προδιαγραφές του εν λόγω σήματος ή, όπου κριθεί απαραίτητο, σε τμήματα των σχετικών προδιαγραφών που σχετίζονται με το αντικείμενο της σύμβασης και είναι κατάλληλα για τον καθορισμό των χαρακτηριστικών του εν λόγω αντικειμένου.

Άρθρο 56 Εκθέσεις δοκιμών, πιστοποίηση και άλλα αποδεικτικά μέσα (άρθρο 44 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να προσκομίζουν έκθεση δοκιμών από οργανισμό αξιολόγησης της συμμόρφωσης ή πιστοποιητικό που έχει εκδοθεί από τέτοιον οργανισμό ως αποδεικτικό μέσο συμμόρφωσης με απαιτήσεις ή κριτήρια που αναφέρονται στις τεχνικές προδιαγραφές, τα κριτήρια ανάθεσης ή τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης.

Αν οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν την υποβολή πιστοποιητικών εκδιδόμενων από συγκεκριμένο οργανισμό αξιολόγησης της συμμόρφωσης, οφείλουν να δέχονται επίσης πιστοποιητικά από άλλους ισοδύναμους οργανισμούς αξιολόγησης της συμμόρφωσης.

Για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου, οργανισμός αξιολόγησης της συμμόρφωσης είναι ένας οργανισμός ο οποίος πραγματοποιεί δραστηριότητες αξιολόγησης της συμμόρφωσης, συμπεριλαμβανομένων βαθμονομήσεων, δοκιμών, πιστοποίησης και επιθεώρησης και είναι διαπιστευμένος, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 765/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

2. Οι αναθέτουσες αρχές δέχονται και άλλα κατάλληλα αποδεικτικά μέσα, εκτός από αυτά που αναφέρονται στην παρ. 1, όπως τον τεχνικό φάκελο του κατασκευαστή, εφόσον ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας δεν έχει πρόσβαση στα πιστοποιητικά ή στις εκθέσεις δοκιμών που αναφέρονται στην παράγραφος 1 ή δεν έχει τη δυνατότητα να τα αποκτήσει εντός των σχετικών προθεσμιών, υπό τους όρους ότι για την αδυναμία πρόσβασης δεν ευθύνεται ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας και ότι ο ίδιος αποδεικνύει ότι τα προς παροχή έργα, αγαθά και υπηρεσίες πληρούν τις απαιτήσεις ή τα κριτήρια που ορίζονται στις τεχνικές προδιαγραφές, τα κριτήρια ανάθεσης ή τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης.

3. Εφόσον ζητηθεί:

α) η ανώνυμη εταιρεία «Εθνικό Σύστημα Υποδομών Ποιότητας» (ΕΣΥΠ Α.Ε.),

β) η ανώνυμη εταιρεία «Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης» (ΕΛΟΤ Α.Α.) και

γ) η ανώνυμη εταιρεία «Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης» (ΕΣΥΔ Α.Ε.), θέτουν στη διάθεση άλλων κρατών μελών, οποιεσδήποτε πληροφορίες σχετικά με τα στοιχεία και τα έγγραφα που υποβάλλονται, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 54, το άρθρο 55 και τις παραγράφους 1 και 2.

Οι αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους εγκατάστασης του οικονομικού φορέα κοινοποιούν τις σχετικές πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 343. Ειδικά για τους οικονομικούς φορείς που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, αρμόδιες είναι οι παραπάνω τρεις ανώνυμες εταιρείες.

Άρθρο 57 Εναλλακτικές προσφορές (άρθρο 45 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιτρέπουν ή να απαιτούν από τους προσφέροντες να υποβάλλουν εναλλακτικές προσφορές. Αναφέρουν στην προκήρυξη σύμβασης ή, εάν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται προκαταρκτική προκήρυξη, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, αν επιτρέπουν ή όχι ή αν απαιτούν ή όχι την υποβολή εναλλακτικών προσφορών. Οι εναλλακτικές προσφορές δεν επιτρέπονται εάν δεν υπάρχει σχετική αναφορά. Οι εναλλακτικές προσφορές συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης.

2. Οι αναθέτουσες αρχές που επιτρέπουν ή απαιτούν εναλλακτικές προσφορές αναφέρουν στα έγγραφα της σύμβασης τις ελάχιστες απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν οι εναλλακτικές προσφορές, καθώς και ειδικούς τρόπους υποβολής αυτών των προσφορών, ιδίως αν μπορούν να υποβάλλονται μόνο αν έχει επίσης υποβληθεί προσφορά που δεν συνιστά εναλλακτική προσφορά. Επίσης, διασφαλίζουν ότι τα επιλεγέντα κριτήρια ανάθεσης μπορούν να εφαρμοστούν σε εναλλακτικές προσφορές που πληρούν τις εν λόγω ελάχιστες απαιτήσεις, καθώς και σε συμμορφούμενες προσφορές που δεν είναι εναλλακτικές.

3. Οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν υπόψη τους μόνο τις εναλλακτικές προσφορές που ανταποκρίνονται στις ελάχιστες απαιτήσεις τις οποίες έχουν ορίσει.

Στο πλαίσιο των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών, οι αναθέτουσες αρχές που έχουν επιτρέψει ή απαιτήσει εναλλακτικές προσφορές δεν απορρίπτουν μια εναλλακτική προσφορά μόνο για τον λόγο ότι, εάν επιλεγεί, θα οδηγήσει, αντίστοιχα είτε στη σύναψη σύμβασης υπηρεσιών αντί δημόσιας σύμβασης προμηθειών είτε στη σύναψη σύμβασης προμηθειών αντί δημόσιας σύμβασης υπηρεσιών.

4. Αν οι εναλλακτικές λύσεις καλύπτουν τις προδιαγραφές των εγγράφων της σύμβασης, κρίνονται όλες ως ισοδύναμες ανεξάρτητες προσφορές.

5. Πέραν των οριζόμενων στις προηγούμενες παραγράφους, στις δημόσιες συμβάσεις έργων και σε περίπτωση ματαίωσης της διαδικασίας, δυνάμει του άρθρου 106, η αναθέτουσα αρχή μπορεί, να εξαγοράσει τις μελέτες των τεχνικών λύσεων που κρίνει ικανοποιητικές και να προβεί σε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης έργου βάσει των μελετών αυτών. Η δυνατότητα αυτή πρέπει να αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης κατά την αρχική δημοπράτηση.

Άρθρο 58 Υπεργολαβία (άρθρο 71 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«Στα έγγραφα της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή ζητάει από τον προσφέροντα να αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει.

Ειδικά για τις συμβάσεις έργων, η ανάθεση τμήματος σύμβασης σε υπεργολάβο ελέγχεται από την αναθέτουσα αρχή ως προς την επαγγελματική καταλληλότητα του υπεργολάβου, να εκτελέσει το προς ανάθεση τμήμα, κατά την έννοια της περ. α` της παρ. 1 και παρ. 2 του άρθρου 75, περί κριτηρίων επιλογής, άλλως η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον προσφέροντα να αντικαταστήσει τον υπεργολάβο που δεν πληροί τους ορισμούς της ανωτέρω διάταξης, καθώς και των διατάξεων των άρθρων 79, περί Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, 80, περί αποδεικτικών μέσων και 81, περί επιγραμμικού αποθετηρίου πιστοποιητικών (e-Certis), ή στο πρόσωπο του οποίου συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού των παρ. 1 και 2 του άρθρου 73 και του άρθρου 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις.»[37]

Άρθρο 59 Υποδιαίρεση συμβάσεων σε τμήματα (άρθρο 46 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν να αναθέτουν μια σύμβαση υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων και μπορούν να προσδιορίζουν το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών. Εξαιρουμένων των συμβάσεων οι οποίες έχουν διαιρεθεί υποχρεωτικά, σύμφωνα με την παρ. 4, οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν τους βασικούς λόγους της απόφασής τους να μην διαιρέσουν μία σύμβαση σε τμήματα, στοιχείο που περιλαμβάνεται στα έγγραφα της σύμβασης ή στην ειδική έκθεση τσυ άρθρου 341.

2. Οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν στην προκήρυξη σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, αν οι προσφορές υποβάλλονται για ένα, περισσότερα ή για όλα τα τμήματα.

Οι αναθέτουσες αρχές δύνανται, ακόμη και εάν οι προσφορές είναι δυνατόν να υποβάλλονται για πολλά ή για όλα τα τμήματα, να περιορίζουν τον αριθμό των τμημάτων που μπορούν να ανατεθούν σε έναν προσφέροντα, υπό την προϋπόθεση ότι ο μέγιστος αριθμός των τμημάτων ανά προσφέροντα ορίζεται στην προκήρυξη της σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν στα έγγραφα της σύμβασης τα αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις κριτήρια ή τους κανόνες που προστίθενται να εφαρμόσουν για τον προσδιορισμό των τμημάτων που ανατίθενται, στην περίπτωση που η εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης θα είχε ως αποτέλεσμα την ανάθεση σε έναν προσφέροντα τμημάτων που υπερβαίνουν τον μέγιστο αριθμό.

3. Αν είναι δυνατή η ανάθεση περισσότερων του ενός τμημάτων στον ίδιο προσφέροντα, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αναθέτουν συμβάσεις συνδυάζοντας πολλά ή όλα τα τμήματα, στην περίπτωση που έχουν ορίσει στην προκήρυξη της σύμβασης ή στην πρόσκληση για επιβεβαίωση ενδιαφέροντος ότι διατηρούν το δικαίωμα αυτό και αναφέρουν τον τρόπο συνδυασμού των τμημάτων ή ομάδων τμημάτων.

4. Οι ΚΑΑ διαιρούν υποχρεωτικά τις συμβάσεις που αναθέτουν σε χωριστά τμήματα, καθορίζουσες το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμόζονται επίσης το πρώτο εδάφιο της παρ. 2 και, κατά περίπτωση, η παράγραφος 3. Παρά τα προβλεπόμενα στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, επιτρέπεται η ανάθεση συγκεκριμένης σύμβασης από ΚΑΑ μη διαιρούμενης σε χωριστά τμήματα.

[37] Το δεύτερο εδάφιο προστέθηκε και το άρθρο 58 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 18 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Άρθρο 60 Καθορισμός προθεσμιών (άρθρο 47 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Κατά τον καθορισμό των προθεσμιών παραλαβής των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής, οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν υπόψη την πολυπλοκότητα της σύμβασης και τον χρόνο που απαιτείται για την προετοιμασία των προσφορών, υπό την επιφύλαξη των ελάχιστων προθεσμιών που καθορίζονται στα άρθρα 27 έως 31.

2. Εάν οι προσφορές μπορούν να συνταχθούν μόνον έπειτα από επιτόπια επίσκεψη ή από επιτόπια εξέταση εγγράφων προσαρτημένων στα έγγραφα της σύμβασης, οι προθεσμίες παραλαβής των προσφορών, οι οποίες είναι υποχρεωτικά μεγαλύτερες από τις ελάχιστες προθεσμίες που προβλέπονται στα άρθρα 27 έως 31, καθορίζονται κατά τρόπο ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών.

3. Οι αναθέτουσες αρχές παρατείνουν την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, ούτως ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν, για οποιονδήποτε λόγο, πρόσθετες πληροφορίες, αν και ζητήθηκαν από τον οικονομικό φορέα έγκαιρα δεν έχουν παρασχεθεί το αργότερο έξι ημέρες πριν από την προθεσμία που ορίζεται για την παραλαβή των προσφορών. Σε περίπτωση επισπευσμένης διαδικασίας, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 27 και την παρ. 7 του άρθρου 28, η προθεσμία ορίζεται σε τέσσερις (4) ημέρες,
β) όταν τα έγγραφα της σύμβασης υφίστανται σημαντικές αλλαγές.

Η διάρκεια της παράτασης είναι ανάλογη με τη σπουδαιότητα των πληροφοριών ή των αλλαγών.

Όταν οι πρόσθετες πληροφορίες δεν έχουν ζητηθεί έγκαιρα ή δεν έχουν σημασία για την προετοιμασία κατάλληλων προσφορών, δεν απαιτείται από τις αναθέτουσες αρχές να παρατείνουν τις προθεσμίες.

4. Για συμβάσεις κάτω των ορίων αντί των παραγράφων 1 έως 3, εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 121.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Άρθρο 61 Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης

1. Για συμβάσεις άνω των ορίων, ως χρόνος έναρξης της ανοικτής διαδικασίας, της κλειστής διαδικασίας, της ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, του ανταγωνιστικού διαλόγου και της σύμπραξης καινοτομίας, νοείται η ημερομηνία αποστολής της σχετικής προκήρυξης σύμβασης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ένωσης ή της προκαταρκτικής προκήρυξης, όταν η τελευταία χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 26.

2. Ως χρόνος έναρξης της διαδικασίας διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, νοείται η ημερομηνία αποστολής προς τους οικονομικούς φορείς της πρώτης πρόσκλησης συμμετοχής σε διαπραγμάτευση.

«Η πρόσκληση του προηγούμενου εδαφίου δεν απαιτείται να αναρτηθεί στο ΚΗΜΔΗΣ».[38]

3. Ως χρόνος έναρξης ενός διαγωνισμού μελετών, νοείται η ημερομηνία αποστολής της σχετικής προκήρυξης διαγωνισμού μελετών στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

[38] Το δεύτερο εδάφιο της παρ.2 προστέθηκε με το άρθρο 22 περ.17 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

4. Για συμβάσεις κάτω των ορίων αντί των παραγράφων 1 έως 3, εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 120.[39]

Άρθρο 62 Προκαταρκτικές προκηρύξεις (άρθρο 48 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να γνωστοποιούν τις προθέσεις τους για τις σχεδιαζόμενες διαδικασίες σύναψης συμβάσεων δημοσιεύοντας προκαταρκτική προκήρυξη. Οι εν λόγω προκηρύξεις περιέχουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Μέρος Β `Τμήμα Ι του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`. Δημοσιεύονται είτε από την Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης είτε από τις αναθέτουσες αρχές στο «προφίλ αγοραστή» τους, σύμφωνα με την περίπτωση β` της παρ. 2 του Παραρτήματος VIII του Προσαρτήματος Α`. Όταν η προκαταρκτική προκήρυξή δημοσιεύεται από τις αναθέτουσες αρχές στο «προφίλ αγοραστή» τους, οι αναθέτουσες αρχές αποστέλλουν στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης γνωστοποίηση δημοσίευσης της προκήρυξης στο «προφίλ αγοραστή» τους, σύμφωνα με το Παράρτημα VIII του Προσαρτήματος Α`. Οι εν λόγω προκηρύξεις περιέχουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Μέρος Α` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α `.

2. Για κλειστές διαδικασίες και ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση, οι μη κεντρικές αναθέτουσες αρχές μπορούν να χρησιμοποιούν την προκαταρκτική προκήρυξη ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 26, υπό την προϋπόθεση ότι η προκαταρκτική προκήρυξη πληροί όλες τις κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) αναφέρεται κατά τρόπο συγκεκριμένο στα αγαθά, τα έργα ή τις υπηρεσίες που θα αποτελέσουν το αντικείμενο της σύμβασης που πρόκειται να συναφθεί,

β) επισημαίνει ότι η σύμβαση θα ανατεθεί μέσω κλειστής διαδικασίας ή ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, χωρίς περαιτέρω δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, και καλεί τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους.

γ) περιέχει, εκτός από τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Μέρος Β` Τμήμα Ι του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, και τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Μέρος Β `Τμήμα ΙΙ του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`,
δ) έχει αποσταλεί προς δημοσίευση μεταξύ 35 ημερών και 12 μηνών πριν από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης που αναφέρεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 69.

Οι ανωτέρω προκηρύξεις δεν δημοσιεύονται σε «προφίλ αγοραστή». Ωστόσο, η τυχόν πρόσθετη δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με το άρθρο 66, μπορεί να πραγματοποιηθεί σε «προφίλ αγοραστή».

Η περίοδος που καλύπτεται από την προκαταρκτική προκήρυξη διαρκεί κατ' ανώτατο όριο 12 μήνες από την ημερομηνία αποστολής της προς δημοσίευση. Ωστόσο, στην περίπτωση δημόσιων συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες, η προκαταρκτική προκήρυξη που αναφέρεται στην περίπτωση β` της παραγράφου 1 του άρθρου 108 μπορεί να καλύπτει περίοδο μεγαλύτερη των 12 μηνών.

3. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων.

Άρθρο 63 Προκηρύξεις σύμβασης (άρθρο 49 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Οι προκηρύξεις σύμβασης χρησιμοποιούνται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού για όλες τις διαδικασίες, με την επιφύλαξη ταυ δεύτερου εδαφίου της παρ. 5 του άρθρου 26 και του

[39] Με το άρθρο 14 της ΥΑ 57654 (ΦΕΚ Β 1781 23.5.2017) ορίζεται ότι:
"Στις δημόσιες συμβάσεις και συμβάσεις η έναρξη των οποίων, σύμφωνα με τα άρθρα 61, 120, 290 και 330 του ν. 4412/2016, έλαβε χώρα πριν την έναρξη ισχύος της παρούσας, οι διατάξεις της παρούσας εφαρμόζονται από το στάδιο, στο οποίο καταλαμβάνουν τη διαδικασία σύναψης σύμβασης και σε κάθε επόμενο στάδιο".

άρθρου 32. Οι προκηρύξεις σύμβασης περιέχουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Μέρος Γ` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α` και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 65. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων.

Άρθρο 64 Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 50 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Το αργότερο 30 ημέρες μετά τη σύναψη σύμβασης ή συμφωνίας-πλαίσιο, σε συνέχεια της σχετικής απόφασης ανάθεσης ή σύναψης, οι αναθέτουσες αρχές αποστέλλουν γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης.

Οι εν λόγω γνωστοποιήσεις περιέχουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Μέρος Λ` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α` και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 65.

2. Εάν η προκήρυξη διαγωνισμού για τη σχετική σύμβαση είχε γίνει υπό τη μορφή προκαταρκτικής προκήρυξης και η αναθέτουσα αρχή αποφασίσει να μην αναθέσει περαιτέρω συμβάσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτεται από την προκαταρκτική προκήρυξη, η γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης περιέχει σχετική επισήμανση.

Στην περίπτωση συμφωνιών-πλαίσιο που έχουν συναφθεί, σύμφωνα με το άρθρο 39, οι αναθέτουσες αρχές απαλλάσσονται από την υποχρέωση αποστολής γνωστοποίησης με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης για κάθε σύμβαση που βασίζεται στη συμφωνία- πλαίσιο.

3. Οι αναθέτουσες αρχές αποστέλλουν γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης που βασίζεται σε ένα δυναμικό σύστημα αγορών το αργότερο 30 ημέρες μετά την ανάθεση κάθε σύμβασης. Μπορούν, ωστόσο, να συγκεντρώνουν τις γνωστοποιήσεις αυτές σε τριμηνιαία βάση. Στην περίπτωση αυτή, αποστέλλουν τις συγκεντρωμένες γνωστοποιήσεις το αργότερο 30 ημέρες μετά τη λήξη εκάστου τριμήνου.

4. Ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τη σύναψη της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο μπορούν να μη δημοσιεύονται, όταν η γνωστοποίησή τους μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των νόμων, να είναι αντίθετη, καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο, προς το δημόσιο συμφέρον ή να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα συγκεκριμένων δημόσιων ή ιδιωτικών οικονομικών φορέων ή να βλάψει τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων.

5. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων.

Άρθρο 65 Σύνταξη και λεπτομέρειες δημοσίευσης των προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων (άρθρο 51 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στα άρθρα 62, 63 και 64 περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Παράρτημα V του Προσαρτήματος Α` υπό τη μορφή τυποποιημένων εντύπων, συμπεριλαμβανομένων και των τυποποιημένων εντύπων για τα διορθωτικά.

2. Οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στα άρθρα 62 έως 64 συντάσσονται, διαβιβάζονται με ηλεκτρονικά μέσα στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ενωσης και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το Παράρτημα VIII του Προσαρτήματος Α`.

3. Οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στα άρθρα 62 έως 64 δημοσιεύονται εξ ολοκλήρου στην επίσημη(-ες) γλώσσα(-ες) των θεσμικών οργάνων της Ένωσης που επιλέγεται από την αναθέτουσα αρχή. Αυθεντικό θεωρείται μόνο το (τα) κείμενο(-α) που δημοσιεύεται (ονται) στη γλώσσα αυτή ή στις γλώσσες αυτές. Μία περίληψη των σημαντικότερων στοιχείων κάθε προκήρυξης/γνωστοποίησης δημοσιεύεται και στις λοιπές επίσημες γλώσσες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

[4. Η Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης διασφαλίζει ότι εξακολουθεί να δημοσιεύεται το πλήρες κείμενο και η περίληψη των προκαταρκτικών προκηρύξεων όπως αναφέρεται στην παρ. 2 του άρθρου 62, καθώς και οι προκηρύξεις διαγωνισμών για την εισαγωγή ενός δυναμικού συστήματος αγορών όπως αναφέρεται στην περίπτωση α` της παρ. 4 του άρθρου 33:

α) αν πρόκειται για προκαταρκτικές προκηρύξεις, για 12 μήνες ή μέχρι την παραλαβή γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 64, στην οποία αναφέρεται ότι δεν θα ανατεθούν περαιτέρω συμβάσεις κατά τη διάρκεια της δωδεκάμηνης περιόδου που καλύπτεται από την προκήρυξη του διαγωνισμού. Ωστόσο, στην περίπτωση δημόσιων συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες, η προκαταρκτική προκήρυξη που αναφέρεται στην περίπτωση β` της παραγράφου 1 του άρθρου 108 εξακολουθεί να δημοσιεύεται μέχρι τα τέλη της αρχικά αναφερθείσας περιόδου ισχύος ή μέχρι την παραλαβή γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 64, στην οποία αναφέρεται ότι δεν θα ανατεθούν περαιτέρω συμβάσεις κατά τη διάρκεια της δωδεκάμηνης περιόδου που καλύπτεται από την προκήρυξη του διαγωνισμού,

β) αν πρόκειται για προκηρύξεις διαγωνισμών για τη δημιουργία ενός δυναμικού συστήματος αγορών, κατά την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών.][40]

5. Οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύουν την ημερομηνία αποστολής των προκηρύξεων και των γνωστοποιήσεων. Η Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης χορηγεί στην αναθέτουσα αρχή βεβαίωση της παραλαβής της προκήρυξης / γνωστοποίησης και της δημοσίευσης των πληροφοριών που της διαβίβασε, επισημαίνοντας την ημερομηνία της εν λόγω δημοσίευσης.

Η βεβαίωση αυτή συνιστά απόδειξη της πραγματοποίησης της δημοσίευσης.

6. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να δημοσιεύουν προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις για δημόσιες συμβάσεις που δεν υπόκεινται στην υποχρεωτική δημοσίευση που απευθύνεται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης, με την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις αποστέλλονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης με ηλεκτρονικά μέσα, με το μορφότυπο και, σύμφωνα με τις διαδικασίες διαβίβασης που προβλέπονται στο Παράρτημα VIII του Προσαρτήματος Α`.

7. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται στις δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων.

Άρθρο 66 Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο (άρθρο 52 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Οι αναθέτουσες αρχές δημοσιεύουν τις προσκλήσεις, τις διακηρύξεις και τις προκηρύξεις, ανάλογα με τη διαδικασία ανάθεσης αυτών, με την επιφύλαξη της εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 38, στο ΚΗΜΔΗΣ.

2. Οι προκηρύξεις και οι διακηρύξεις δημοσίων συμβάσεων της παρ. 1, καθώς και οι προσκλήσεις της παρ. 3 του άρθρου 120, πρέπει να φέρουν Αριθμό Διαδικτυακής Ανάρτησης Μητρώου (ΑΔΑΜ) στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 38, περί Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημόσιων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ).

3. Οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στα άρθρα 62, περί προκαταρκτικών προκηρύξεων, 63, περί προκηρύξεων σύμβασης και 64, περί γνωστοποιήσεων συναφθεισών συμβάσεων, καθώς και οι πληροφορίες που περιέχονται σε αυτές δεν δημοσιεύονται σε εθνικό επίπεδο πριν από την ημερομηνία δημοσίευσης, σύμφωνα με το άρθρο 65, περί σύνταξης και λεπτομερειών δημοσίευσης των προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων. Ωστόσο, η δημοσίευση μπορεί να πραγματοποιείται σε κάθε περίπτωση σε εθνικό επίπεδο, όταν οι αναθέτουσες αρχές δεν έχουν ενημερωθεί σχετικά με τη δημοσίευση εντός 48 ωρών από τη βεβαίωση παραλαβής της προκήρυξης/γνωστοποίησης, σύμφωνα με

[40] Η παρ.4 ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.6.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α 36).

το άρθρο 65, περί σύνταξης και λεπτομερειών δημοσίευσης των προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων.

4. Οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που δημοσιεύονται σε εθνικό επίπεδο δεν περιλαμβάνουν πληροφορίες άλλες από εκείνες που περιέχονται στις προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις που αποστέλλονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης ή δημοσιεύονται στο «προφίλ αγοραστή», αλλά αναφέρουν την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης/γνωστοποίησης που εστάλη στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης ή της δημοσίευσης στο «προφίλ αγοραστή».

5. Οι προκαταρκτικές προκηρύξεις δεν δημοσιεύονται στο «προφίλ αγοραστή» πριν από την αποστολή στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της προκήρυξης/γνωστοποίησης με την οποία ανακοινώνεται η δημοσίευσή τους υπό τη μορφή αυτή. Επίσης αναφέρουν την ημερομηνία αυτής της αποστολής.

6. Το ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ μπορεί να λειτουργεί ως το επίσημο εθνικό πληροφοριακό σύστημα e-Sender για την απευθείας ηλεκτρονική υποβολή των προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων που αποστέλλονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης, στο σύστημα Tenders Electronic Daily (TED).[41]

7. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Υποδομών και Μεταφορών, καθορίζονται οι αναγκαίες τεχνικές λεπτομέρειες για την εφαρμογή της παρ. 6.»[42]

Άρθρο 67 Ηλεκτρονική διάθεση των εγγράφων της σύμβασης (άρθρο 53 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές προσφέρουν ελεύθερη, πλήρη, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης/ γνωστοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 65 ή την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος.

Το κείμενο της προκήρυξης γνωστοποίησης ή της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος προσδιορίζει τη διεύθυνση διαδικτύου στην οποία διατίθενται τα έγγραφα της σύμβασης.

Όταν είναι αδύνατο να παρασχεθεί ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα της σύμβασης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο τρίτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 22, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αναφέρουν στην προκήρυξη/ γνωστοποίηση ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ότι τα σχετικά έγγραφα της σύμβασης θα διαβιβαστούν με μέσα άλλα πλην των ηλεκτρονικών, σύμφωνα με το πέμπτο εδάφιο παραγράφου 1 του άρθρου 22. Στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία υποβολής προσφορών παρατείνεται κατά πέντε ημέρες, εκτός από περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένης επείγουσας ανάγκης, όπως αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 27, στην παρ. 7 ταυ άρθρου 28 και «τέταρτο, πέμπτο και έκτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 29».

---

[41] Κατά το άρθρο 139 παρ.24 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021:" 25. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Υποδομών και Μεταφορών, καθορίζονται οι αναγκαίες τεχνικές λεπτομέρειες για την εφαρμογή της παρ. 6 του άρθρου 66 του ν. 4412/2016 περί δημοσίευσης σε εθνικό επίπεδο."

[42] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παρ. 1, 2 και 6 τροποποιήθηκαν, η παρ.7 προστέθηκε και το άρθρο 66,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 19 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Όταν δεν μπορεί να προσφερθεί ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα της σύμβασης, διότι οι αναθέτουσες αρχές προστίθενται να εφαρμόσουν την παρ. 2 του άρθρου 21, αναφέρουν στην προκήρυξη/ γνωστοποίηση ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος τα μέτρα προστασίας του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών, τα οποία απαιτούν και τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατή η πρόσβαση στα σχετικά έγγραφα. Στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία υποβολής προσφορών παρατείνεται κατά πέντε (5) ημέρες, εκτός από περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένης επείγουσας ανάγκης, όπως αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 27, στην παρ. 7 του άρθρου 28 και «τέταρτο, πέμπτο και έκτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 29».[43]

2. Εφόσον έχουν ζητηθεί εγκαίρως, οι αναθέτουσες αρχές παρέχουν σε όλους τους προσφέροντες που συμμετέχουν στη διαδικασία σύναψης σύμβασης συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τις προδιαγραφές και οποιαδήποτε σχετικά δικαιολογητικά, το αργότερο έξι ημέρες πριν από τη λήξη της προθεσμίας που έχει οριστεί για την παραλαβή των προσφορών. Σε περίπτωση επισπευσμένης διαδικασίας, όπως αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 27 και στην παρ. 7 του άρθρου 28, η προθεσμία αυτή ανέρχεται σε τέσσερις (4) ημέρες.

«3. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται και στις δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων, του άρθρου 121 οι οποίες διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου.».[44]

Άρθρο 68 Διαβούλευση επί των δημοσιευμένων εγγράφων σύμβασης έργων

1. Ειδικά στην περίπτωση δημοσίων συμβάσεων έργων, με τα έγγραφα της σύμβασης μπορεί να ορίζεται, ότι προσκαλούνται οι κατά τον παρόντα νόμο και τα έγγραφα της σύμβασης δυνάμενοι να λάβουν μέρος στη συγκεκριμένη διαδικασία σύναψης σύμβασης οικονομικοί φορείς, προκειμένου η αναθέτουσα αρχή να προβεί σε παρουσίαση του προς ανάθεση έργου και σε σχετική διαβούλευση με τους παριστάμενους οικονομικούς φορείς, σε καθορισμένο από την αναθέτουσα αρχή τόπο, ημερομηνία και ώρα, τουλάχιστον τριάντα (30) ημέρες πριν τη λήξη της προθεσμίας υποβολής προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής.

2. Εντός δέκα (10) ημερών από την ως άνω παρουσίαση, κάθε ενδιαφερόμενος, μπορεί να υποβάλει τεύχος παρατηρήσεων για το έργο, την τεχνική μελέτη και τα τεύχη δημοπράτησης, οικονομικά και συμβατικά. Με το τεύχος παρατηρήσεων θα σχολιάζεται η ορθότητα της λύσης, το εφικτό της κατασκευής και θα επισημαίνονται σφάλματα των όρων των εγγράφων της σύμβασης. Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων στην ως άνω παρουσίαση και η υποβολή του τεύχους παρατηρήσεων είναι προαιρετικές, δεν συνεπάγονται την υποχρέωση υποβολής προσφοράς και δεν συνιστούν κώλυμα για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία.

3. Η αναθέτουσα αρχή αξιολογεί τα συμπεράσματα της διαβούλευσης και τα τεύχη παρατηρήσεων που υποβλήθηκαν και προβαίνει στις ακόλουθες ενέργειες:

α) εφόσον διαπιστωθεί η έλλειψη παρατηρήσεων ή εκτιμηθούν ως μη ορθές οι υποβληθείσες παρατηρήσεις, συνεχίζει τη διαδικασία, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα έγγραφα της σύμβασης ή

β) εφόσον διαπιστωθεί η ύπαρξη επουσιωδών σφαλμάτων ή ελλείψεων στα έγγραφα της σύμβασης εκδίδει τεύχος τροποποιήσεων/διορθώσεων της διακήρυξης ή και των λοιπών εγγράφων της σύμβασης, εντός πέντε (5) ημερών από τη λήξη της ημερομηνίας υποβολής

[43] Στο τέλος της 3ης και 4ης υποπαραγράφου της παραγράφου 1 του άρθρου 67 η φράση «τέταρτο, πέμπτο και έκτο εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 29» αντικαθίσταται στο ορθό «τέταρτο, πέμπτο και έκτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 29» (άρθρο 22 περ.18 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

[44] Η παρ.3 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 107 παρ.3 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171/13.11.2017.

των τευχών παρατηρήσεων από τους οικονομικούς φορείς. Στο τεύχος αυτό περιλαμβάνονται οι απαιτούμενες επουσιώδεις τροποποιήσεις/διορθώσεις. Το τεύχος κοινοποιείται, με απόδειξη, σε όλους τους οικονομικούς φορείς που έλαβαν τα έγγραφα της σύμβασης, και αναρτάται στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής. Στο ως άνω τεύχος μπορεί να προβλέπεται η διεξαγωγή της δημοπρασίας σε μεταγενέστερη ημερομηνία με τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας κατά τις διατάξεις των άρθρων 22, 27 έως 32, 37, και 121, οι προθεσμίες των οποίων ανέρχονται κατ' ελάχιστον στο ένα τρίτο (1/3) ή

γ) εφόσον διαπιστωθεί η ύπαρξη ουσιωδών σφαλμάτων ή ελλείψεων σε οποιοδήποτε στοιχείο των εγγράφων της σύμβασης, ανακαλεί τη διακήρυξη του διαγωνισμού. Στη συνέχεια, προβαίνει σε νέα διαδικασία σύναψης της σύμβασης έργου, διορθώνοντας τα σχετικά σφάλματα και ελλείψεις.

4. Το τεύχος τροποποιήσεων συγκαταλέγεται στα έγγραφα της σύμβασης και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της σύμβασης μετά την υπογραφή της. Αντίθετα, τα υποβληθέντα από τους οικονομικούς φορείς τεύχη παρατηρήσεων δεν αποτελούν συμβατικά στοιχεία και δεν χρησιμοποιούνται για ερμηνεία της σύμβασης.

[5. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται υποχρεωτικά στις περιπτώσεις δημοσίων συμβάσεων έργων της παραγράφου 1 του άρθρου 50, με κατάλληλη προσαρμογή των προθεσμιών για την υποβολή προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο άρθρο 60.][45]

Άρθρο 69 Προσκλήσεις προς υποψηφίους (άρθρο 54 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 123, στις κλειστές διαδικασίες, τις διαδικασίες ανταγωνιστικού διαλόγου, τις συμπράξεις καινοτομίας και τις ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση, οι αναθέτουσες αρχές προσκαλούν ταυτοχρόνως και γραπτώς τους επιλεγέντες υποψηφίους να υποβάλουν τις προσφορές τους ή, στην περίπτωση ανταγωνιστικού διαλόγου, να συμμετάσχουν στον διάλογο.

Εάν ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού χρησιμοποιείται προκαταρκτική προκήρυξη, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 62, οι αναθέτουσες αρχές προσκαλούν ταυτοχρόνως και γραπτώς τους οικονομικούς φορείς που έχουν εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους να επιβεβαιώσουν ότι εξακολουθούν να ενδιαφέρονται.

2. Οι προσκλήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνουν παραπομπή στην ηλεκτρονική διεύθυνση στην οποία τίθενται σε άμεση διάθεση με ηλεκτρονικά μέσα τα έγγραφα της σύμβασης. Οι προσκλήσεις συνοδεύονται από τα έγγραφα της σύμβασης, στην περίπτωση που στα έγγραφα αυτά δεν παρέχεται ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν πρόσβαση για τους λόγους που εκτίθενται στο τρίτο και τέταρτο ή πέμπτο και έκτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 67 και δεν διατίθενται ήδη με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Επιπλέον, οι προσκλήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που ορίζονται στο Παράρτημα ΙΧ του Προσαρτήματος Α`.

Άρθρο 70 Ενημέρωση των υποψηφίων και των προσφερόντων (άρθρο 55 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτουσες αρχές ενημερώνουν, το συντομότερο δυνατόν, όλους τους υποψηφίους και τους προσφέροντες για τις αποφάσεις που ελήφθησαν σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας - πλαίσιο, την ανάθεση σύμβασης ή την αποδοχή σε ένα δυναμικό σύστημα αγορών, συμπεριλαμβανομένων των λόγων για τους οποίους αποφάσισαν να μη συνάψουν συμφωνία - πλαίσιο, να μην αναθέσουν σύμβαση για την οποία προκηρύχθηκε διαγωνισμός, να αρχίσουν νέα διαδικασία ή να μην θέσουν σε εφαρμογή ένα δυναμικό σύστημα αγορών.

2. Κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων υποψηφίων ή προσφερόντων, οι αναθέτουσες αρχές γνωστοποιούν το συντομότερο δυνατόν και σε κάθε περίπτωση εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την παραλαβή γραπτής αίτησης:

α) σε κάθε απορριφθέντα υποψήφιο, τους λόγους απόρριψης της αίτησης συμμετοχής του,

[45] Η παρ.5 ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.6.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α 36).

β) σε κάθε απορριφθέντα προσφέροντα, τους λόγους απόρριψης της προσφοράς του, στις δε περιπτώσεις που αναφέρονται στις παρ. 5 και 6 του άρθρου 54, περί τεχνικών προδιαγραφών, αιτιολογούν επίσης την απόφασή τους περί μη ισοδυναμίας των λύσεων ή την απόφασή τους ότι τα έργα, τα αγαθά ή οι υπηρεσίες δεν εκπληρώνουν τις απαιτήσεις περί επίδοσης ή λειτουργίας,

γ) σε κάθε προσφέροντα που έχει υποβάλει παραδεκτή προσφορά, τα χαρακτηριστικά και τα σχετικά πλεονεκτήματα της επιλεγείσας προσφοράς, καθώς και το όνομα του αναδόχου ή των συμβαλλομένων μερών της συμφωνίας - πλαίσιο,

δ) σε κάθε προσφέροντα που έχει υποβάλει παραδεκτή προσφορά, τη διεξαγωγή και την πρόοδο των διαπραγματεύσεων και του διαλόγου με τους προσφέροντες.

3. Οι αναθέτουσες αρχές δύνανται να αποφασίζουν να μη γνωστοποιήσουν ορισμένες πληροφορίες που αναφέρονται στις παρ. 1 και 2 σχετικά με την ανάθεση των συμβάσεων, τη σύναψη συμφωνιών - πλαίσιο ή την αποδοχή σε ένα δυναμικό σύστημα αγορών, εάν η γνωστοποίηση των εν λόγω πληροφοριών μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των νόμων, να είναι αντίθετη, καθ` οιονδήποτε άλλον τρόπο, προς το δημόσιο συμφέρον ή να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα ενός συγκεκριμένου οικονομικού φορέα δημόσιου ή ιδιωτικού ή τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ οικονομικών φορέων.

4. Η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται, σε έργα με εκτιμώμενη αξία σύμβασης μεγαλύτερη του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ, να αναρτά στην ιστοσελίδα της δεκαπέντε (15) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη διενέργεια του διαγωνισμού, τη μελέτη κατασκευής του έργου, δύναται δε εντός της άνω προθεσμίας να αναρτά και τα τεύχη δημοπράτησης του διαγωνισμού, με ταυτόχρονη αποστολή προκαταρκτικής ενημέρωσης στο ΚΗΜΔΗΣ.»[46]

ΕΝΌΤΗΤΆ 3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Άρθρο 71 Γενικές αρχές (άρθρο 56 παρ. 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Οι συμβάσεις ανατίθενται βάσει των κριτηρίων που καθορίζονται στα άρθρα 86 έως 89 εφόσον η αναθέτουσα αρχή έχει επαληθεύσει, σύμφωνα με τα άρθρα 79 έως και 81, ότι πληρούνται όλες οι κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) η προσφορά συνάδει με τις απαιτήσεις, τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια που προβλέπονται στην προκήρυξη σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος και στα έγγραφα της σύμβασης, λαμβανομένου υπόψη, κατά περίπτωση, του άρθρου 57,

β) η προσφορά προέρχεται από προσφέροντα ο οποίος δεν αποκλείεται από τη συμμετοχή δυνάμει των άρθρων 73 και 74 και πληροί τα κριτήρια επιλογής που καθορίζονται από την αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με τα άρθρα 75 έως 77, και, κατά περίπτωση, τους κανόνες και τα κριτήρια αμεροληψίας που αναφέρονται στο άρθρο 84.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν να μην αναθέσουν τη σύμβαση στον προσφέροντα που υπέβαλε την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά όταν έχουν διαπιστώσει ότι η προσφορά δεν τηρεί τις ισχύουσες υποχρεώσεις, όπως αυτές προβλέπονται στην παρ. 2 του άρθρου 18.

[46] Η παρ.4 προστέθηκε και το άρθρο 70 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 20 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021 Έναρξη ισχύος ΑΠΟ την 1η.6.2021,εκτός από την παρ.4 του παρόντος που ισχύει ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 142 Ν.4782/2021 παρ.1β και 3).

Άρθρο 72 Εγγυήσεις - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Οι αναθέτουσες αρχές ζητούν από τους προσφέροντες να παράσχουν «εγγύηση συμμετοχής», το ύψος της οποίας καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης σε συγκεκριμένο χρηματικό ποσό, αριθμητικώς και ολογράφως σε ευρώ, και δεν μπορεί να υπερβαίνει το δύο τοις εκατό (2%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, μη συνυπολογιζόμενων των δικαιωμάτων προαίρεσης και παράτασης της σύμβασης, με στρογγυλοποίηση στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

Σε περίπτωση υποβολής προσφοράς για ένα ή περισσότερα τμήματα της σύμβασης, το ύψος της εγγύησης συμμετοχής υπολογίζεται επί της εκτιμώμενης αξίας, του/των προσφερομένου/ων τμήματος/τμημάτων της σύμβασης.

Στην περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, η εγγύηση συμμετοχής περιλαμβάνει και τον όρο ότι η εγγύηση καλύπτει τις υποχρεώσεις όλων των οικονομικών φορέων που συμμετέχουν στην ένωση.

Η εγγύηση συμμετοχής πρέπει να ισχύει για τριάντα (30) ημέρες τουλάχιστον μετά από τη λήξη του χρόνου ισχύος της προσφοράς που καθορίζουν τα έγγραφα της σύμβασης. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, πριν από τη λήξη της προσφοράς, να ζητά από τον προσφέροντα να παρατείνει, πριν από τη λήξη τους, τη διάρκεια ισχύος της προσφοράς και της εγγύησης συμμετοχής.

Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων, οι οποίες διενεργούνται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, οι πρωτότυπες εγγυήσεις συμμετοχής, πλην των εγγυήσεων που εκδίδονται ηλεκτρονικά, προσκομίζονται, με ευθύνη του οικονομικού φορέα, το αργότερο πριν την ημερομηνία και ώρα αποσφράγισης των προσφορών που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, άλλως η προσφορά απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

Η προσφορά οικονομικού φορέα που παρέλειψε να προσκομίσει την απαιτούμενη από τα έγγραφα της σύμβασης εγγύηση συμμετοχής απορρίπτεται ως απαράδεκτη, μετά από γνώμη του αρμόδιου συλλογικού οργάνου. Η απόφαση απόρριψης της προσφοράς του προηγούμενου εδαφίου εκδίδεται πριν από την έκδοση οποιασδήποτε άλλης απόφασης σχετικά με την αξιολόγηση των προσφορών της οικείας διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να μην απαιτούν εγγύηση συμμετοχής για τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) διαδικασία σύναψης συμφωνίας - πλαίσιο, ή

β) διαδικασία ανάθεσης σύμβασης μέσω δυναμικού συστήματος αγοράς, ή

γ) απευθείας ανάθεση, ή

δ) επιλογή από κατάλογο, ή

ε) επιλογή από ηλεκτρονικό κατάλογο (e-catalogue/e-marketplace).

2. Η εγγύηση συμμετοχής καταπίπτει, αν ο προσφέρων:

α) αποσύρει την προσφορά του κατά τη διάρκεια ισχύος αυτής, ή

β) παρέχει εν γνώσει του ψευδή στοιχεία ή πληροφορίες που αναφέρονται στα άρθρα 73 έως 78, ή

γ) δεν προσκομίσει εγκαίρως τα προβλεπόμενα στα έγγραφα της σύμβασης δικαιολογητικά, ή

δ) δεν προσέλθει εγκαίρως για υπογραφή του συμφωνητικού, ή

ε) υπέβαλε μη κατάλληλη προσφορά με την έννοια της περ. 46 της παρ. 1 του άρθρου 2, ή

στ) στις περιπτώσεις των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 103, περί πρόσκλησης για υποβολή δικαιολογητικών.

3. Η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται στον ανάδοχο με την προσκόμιση της εγγύησης καλής εκτέλεσης.

Η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται, με την επιφύλαξη της παρ. 2, στους λοιπούς προσφέροντες μετά από:

αα) την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής ή την έκδοση απόφασης επί ασκηθείσας προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης,

ββ) την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας άσκησης ενδίκων βοηθημάτων προσωρινής δικαστικής προστασίας ή την έκδοση απόφασης επ` αυτών,

γγ) την ολοκλήρωση του προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 324 έως 327 του ν. 4700/2020 (Α` 127), εφόσον απαιτείται.

Για τα προηγούμενα στάδια της κατακύρωσης η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται στους συμμετέχοντες σε περίπτωση:

α) λήξης του χρόνου ισχύος της προσφοράς και μη ανανέωσης αυτής και

β) απόρριψης της προσφοράς τους και εφόσον δεν έχει ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή ή ένδικο βοήθημα ή έχει εκπνεύσει άπρακτη η προθεσμία άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής ή ενδίκων βοηθημάτων ή έχει λάβει χώρα παραίτηση από το δικαίωμα άσκησης αυτών ή αυτά έχουν απορριφθεί αμετακλήτως.

4. Οι αναθέτουσες αρχές ζητούν από τον ανάδοχο της σύμβασης να παράσχει «εγγύηση καλής εκτέλεσης», σε ποσοστό επί της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης ή του τμήματος της σύμβασης, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται τα δικαιώματα προαίρεσης. Το ποσοστό αυτό καθορίζεται για τις προμήθειες και τις υπηρεσίες σε τέσσερα τοις εκατό (4%) και για τα έργα και τις μελέτες σε πέντε τοις εκατό (5%). Η εγγύηση καλής εκτέλεσης κατατίθεται μέχρι και την υπογραφή του συμφωνητικού.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης καταπίπτει υπέρ της ανα-θέτουσας αρχής στην περίπτωση παραβίασης, από τον ανάδοχο, των όρων που ορίζονται στη σύμβαση.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να μην απαιτούν εγγύηση καλής εκτέλεσης για συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας ίσης ή κατώτερης από το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ. Σε περίπτωση τροποποίησης της σύμβασης κατά το άρθρο 132, περί τροποποίησης συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους, η οποία συνεπάγεται αύξηση της συμβατικής αξίας, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να απαιτεί από τον ανάδοχο να καταθέσει μέχρι και την υπογραφή της τροποποιημένης σύμβασης, συμπληρωματική εγγύηση καλής εκτέλεσης το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό τέσσερα τοις εκατό (4%) για τις προμήθειες και υπηρεσίες και σε ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) για τα έργα και τις μελέτες, επί του ποσού της αύξησης της αξίας της σύμβασης.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης καλύπτει συνολικά και χωρίς διακρίσεις την εφαρμογή όλων των όρων της σύμβασης και κάθε απαίτηση της αναθέτουσας αρχής ή του κυρίου του έργου έναντι του αναδόχου.

Για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, ο χρόνος ισχύος της εγγύησης καλής εκτέλεσης πρέπει να είναι μεγαλύτερος από τον συμβατικό χρόνο φόρτωσης ή παράδοσης, για το διάστημα που θα ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης. Για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, ο χρόνος ισχύος της εγγύησης καλής εκτέλεσης πρέπει να είναι μεγαλύτερος κατά τρεις (3) τουλάχιστον μήνες από το άθροισμα της συμβατικής προθεσμίας, της οριακής προθεσμίας και του χρόνου υποχρεωτικής συντήρησης του έργου, σύμφωνα με το άρθρο 171 και τα έγγραφα της σύμβασης.
Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών μπορεί για τις συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών να καθορίζεται όριο ποσοστού έκπτωσης, πάνω από το οποίο ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να

προσκομίζει, επιπλέον της εγγύησης καλής εκτέλεσης των προηγούμενων παραγράφων, πρόσθετη εγγύηση, κλιμακωτά αυξανόμενη βάσει του ποσοστού έκπτωσης.

5. Οι εγγυήσεις καλής εκτέλεσης επιστρέφονται στο σύνολό τους μετά από την ποσοτική και ποιοτική παραλαβή του συνόλου του αντικειμένου της σύμβασης.

6. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν από τον ανάδοχο εγγύηση καλής εκτέλεσης συμφωνίας - πλαίσιο, το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό μέχρι μηδέν και πέντε δέκατα τοις εκατό (0,5%) επί της συνολικής αξίας της συμφωνίας - πλαίσιο ή του τμήματος της συμφωνίας πλαίσιο που του έχει ανατεθεί. Η εγγύηση του προηγούμενου εδαφίου επιστρέφεται στο σύνολό της μετά από τη λήξη της ισχύος της συμφωνίας - πλαίσιο ή παρατάσεών της.

Προκειμένου να ανατεθεί σύμβαση δυνάμει ισχύουσας συμφωνίας - πλαίσιο, η αναθέτουσα αρχή που αναθέτει τη σύμβαση οφείλει να απαιτήσει από τον ανάδοχο να καταθέσει εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης αυτής, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 4.

7. Οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τον ανάδοχο «εγγύηση προκαταβολής» στην περίπτωση που θα χορηγήσουν σε αυτόν προκαταβολή, για ποσό ίσο με αυτό της προκαταβολής. Η χορηγούμενη προκαταβολή είναι έντοκη από την ημερομηνία καταβολής της στον ανάδοχο και επιβαρύνεται με επιτόκιο, το ύψος του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών.

8. Η απόσβεση της προκαταβολής και η επιστροφή της εγγύησης προκαταβολής πραγματοποιούνται, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος και τους όρους των εγγράφων της σύμβασης. Η προκαταβολή και η εγγύηση προκαταβολής μπορούν να χορηγούνται τμηματικά, εφόσον τούτο ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης. Η προκαταβολή απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί για δαπάνες που δεν σχετίζονται, άμεσα ή έμμεσα, με το αντικείμενο της σύμβασης.

9. Για δημόσιες συμβάσεις έργων, όταν η παροχή πρόσθετου χρόνου εγγύησης συνιστά κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ζητούν, πριν από την υπογραφή της, εγγύηση προσθέτου χρόνου εγγύησης. Το ύψος της ανωτέρω εγγύησης, ανέρχεται σε ποσοστό επί της αξίας της σύμβασης, που είναι ανάλογο με τον προσφερόμενο πρόσθετο χρόνο «ε» (σε μήνες πέραν των ελαχίστων οριζόμενων στη διακήρυξη) σύμφωνα με τον ακόλουθο μαθηματικό τύπο: Εγγ = ε*1,50%*αξία σύμβασης. Η επιστροφή της ανωτέρω εγγύησης γίνεται μετά από την πάροδο του προσφερθέντος πρόσθετου χρόνου εγγύησης.

10. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ζητούν από τους προσφέροντες να παράσχουν «εγγύηση καλής λειτουργίας» για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων που ανακύπτουν ή των ζημιών που προκαλούνται από δυσλειτουργία των έργων ή των αγαθών κατά την περίοδο εγγύησης καλής λειτουργίας, εφόσον τέτοια περίοδος προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης. Το ύψος της «εγγύησης καλής λειτουργίας» καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης και δεν μπορεί να υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης. Η επιστροφή της ανωτέρω εγγύησης λαμβάνει χώρα μετά από την ολοκλήρωση της περιόδου εγγύησης καλής λειτουργίας.

11. Οι εγγυήσεις των παρ. 1 έως 10 εκδίδονται από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα ή ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά την έννοια των περ. β` και γ` της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4364/2016 (Α` 13) που λειτουργούν νόμιμα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή στα κράτη μέρη της ΣΔΣ και έχουν το δικαίωμα αυτό.

Μπορούν, επίσης, να εκδίδονται από το Τ.Μ.Ε.Δ.Ε. ή να παρέχονται με γραμμάτιο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων με παρακατάθεση σε αυτό του αντίστοιχου χρηματικού ποσού. Αν συσταθεί παρακαταθήκη με γραμμάτιο παρακατάθεσης χρεογράφων στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, τα τοκομερίδια ή μερίσματα που λήγουν κατά τη διάρκεια της εγγύησης επιστρέφονται μετά από τη λήξη τους στον υπέρ ου η εγγύηση οικονομικό φορέα.

12. Οι εγγυήσεις του παρόντος άρθρου περιλαμβάνουν κατ` ελάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία:

α) την ημερομηνία έκδοσης,

β) τον εκδότη,

γ) την αναθέτουσα αρχή προς την οποία απευθύνονται (ή τον κύριο του έργου ή τον φορέα κατασκευής στις περιπτώσεις δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών),

δ) τον αριθμό της εγγύησης,

ε) το ποσό που καλύπτει η εγγύηση,

στ) την πλήρη επωνυμία, τον Α.Φ.Μ. και τη διεύθυνση του οικονομικού φορέα υπέρ του οποίου εκδίδεται η εγγύηση,

ζ) τους όρους ότι:

αα) η εγγύηση παρέχεται ανέκκλητα και ανεπιφύλακτα, ο δε εκδότης παραιτείται του δικαιώματος της διαιρέσεως και της διζήσεως, και

ββ) ότι σε περίπτωση κατάπτωσης αυτής, το ποσό της κατάπτωσης υπόκειται σε τέλος χαρτοσήμου,

η) τα στοιχεία της διακήρυξης ή της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος και την καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών του διαγωνισμού,

θ) την ημερομηνία λήξης ή τον χρόνο ισχύος της εγγύησης,

ι) την ανάληψη υποχρέωσης από τον εκδότη της εγγύησης να καταβάλει το ποσό της εγγύησης ολικά ή μερικά εντός πέντε (5) ημερών μετά από απλή έγγραφη ειδοποίηση εκείνου προς τον οποίο απευθύνεται και

ια) στην περίπτωση των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης και προκαταβολής, τον αριθμό και τον τίτλο της σύμβασης.

Η περ. αα` του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζεται για τις εγγυήσεις που παρέχονται με γραμμάτιο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

13. Η αναθέτουσα αρχή επικοινωνεί με τους φορείς που φέρονται να έχουν εκδώσει τις εγγυητικές επιστολές, προκειμένου να διαπιστώσει την εγκυρότητά τους.

14. Για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, πέραν των ανωτέρω, ισχύουν ειδικότερα τα εξής:

α) Οι κρατήσεις της παρ. 12 του άρθρου 152, περί λογαριασμών και πιστοποιήσεων, μπορεί να αντικατασταθούν οποτεδήποτε από τον ανάδοχο, μερικά ή ολικά, με ισόποση εγγυητική επιστολή.

Οι εγγυήσεις αυτές περιορίζονται κατά ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) επί της αξίας των εργασιών που περιλαμβάνονται στις υποβεβλημένες στην υπηρεσία επιμετρήσεις. Η μείωση αποφασίζεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία, ύστερα από αίτηση του αναδόχου, η οποία συνοδεύεται από ειδικό απολογισμό των εργασιών των οποίων έχουν υποβληθεί οι επιμετρήσεις.

β) Η «εγγύηση καλής εκτέλεσης», όπως αυτή διαμορφώθηκε κατόπιν τροποποιήσεων της σύμβασης, κατά το άρθρο 132, μειώνεται αμέσως μετά από την έγκριση της τελικής επιμέτρησης από τη διευθύνουσα υπηρεσία, κατά ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%) της συνολικής αξίας. Το σύνολο των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης επιστρέφεται χωρίς καθυστέρηση, αμέσως μετά από την έγκριση του πρωτοκόλλου παραλαβής και την έγκριση του τελικού λογαριασμού του έργου.

15. Για τις δημόσιες συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας, που εκδίδεται ύστερα από αίτηση του αναδόχου, αποδεσμεύεται μέρος των εγγυήσεων, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 187, περί καταβολής της αμοιβής του αναδόχου, ανερχόμενο σε

ποσοστό ανάλογο με την αξία των εργασιών περαιωθέντος και εγκριθέντος σταδίου της σύμβασης. Αν η σύμβαση αφορά στην παροχή υπηρεσίας χωρίς διακεκριμένα στάδια, μπορεί να ορίζει ότι επιστρέφεται στον ανάδοχο μέρος της εγγύησης, μετά την ολοκλήρωση τμήματος της σύμβασης.

16. Για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών:

α) οι εγγυήσεις προκαταβολής επιστρέφονται μετά από την οριστική ποσοτική και ποιοτική παραλαβή των αγαθών ή των υπηρεσιών,

β) εάν στο πρωτόκολλο οριστικής και ποσοτικής παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η επιστροφή των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης και προκαταβολής γίνεται μετά από την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπρόθεσμου. Αν τα αγαθά ή οι υπηρεσίες είναι διαιρετά και η παράδοση γίνεται, σύμφωνα με τη σύμβαση, τμηματικά, οι εγγυήσεις καλής εκτέλεσης και προκαταβολής αποδεσμεύονται σταδιακά, κατά το ποσόν που αναλογεί στην αξία του μέρους της ποσότητας των αγαθών ή του τμήματος της υπηρεσίας που παραλήφθηκε οριστικά. Για τη σταδιακή αποδέσμευσή τους απαιτείται προηγούμενη γνωμοδότηση του αρμόδιου συλλογικού οργάνου. Εάν στο πρωτόκολλο παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η παραπάνω σταδιακή αποδέσμευση γίνεται μετά από την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπρόθεσμου.

17. Για τις δημόσιες συμβάσεις εκτέλεσης έργων και μελετών οι εγγυητικές επιστολές καλής εκτέλεσης, προκαταβολής και καλής λειτουργίας καταπίπτουν με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής, η οποία εκδίδεται μετά από προηγούμενη εισήγηση της διευθύνουσας υπηρεσίας.».[47]

[47] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν και το άρθρο 72, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 43 παρ.5 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 21 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
Κατά το τελευταίο εδάφιο της παρ.2τ ου άρθρου 107 του ν. 3852/2010 (Α` 87), το οποίο προστέθηκε με το άρθρο 51 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52/1.4.2019: «Οι επιχειρήσεις που συστήνονται για τη φιλοξενία του θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» απαλλάσσονται από την υποχρέωση λήψης εγγυήσεων συμμετοχής, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 4412/2016, και εγγυήσεων καλής εκτέλεσης, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 72 του ν. 4412/2016, κατά την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, στόχος των οποίων είναι οποιοσδήποτε από τους κατωτέρω λόγους: α) δημιουργία ή απόκτηση μοναδικού έργου τέχνης ή καλλιτεχνικής εκδήλωσης, όπως ορίζεται στην υποπερίπτωση αα` της περίπτωσης β` της παρ. 2 του άρθρου 32 του ν. 4412/2016 ή β) προστασία αποκλειστικών δικαιωμάτων,

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Άρθρο 73 Λόγοι αποκλεισμού - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 57 παρ. 1 έως 6 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτουσες αρχές αποκλείουν έναν οικονομικό φορέα από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης σύμβασης όταν αποδεικνύουν, με την επαλήθευση που προβλέπεται στα άρθρα 79 έως 81 ή είναι γνωστό στην αναθέτουσα αρχή με άλλον τρόπο, ότι υπάρχει εις βάρος του αμετάκλητη, καταδικαστική απόφαση για ένα από τα ακόλουθα εγκλήματα:

α) συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2 της απόφασης - πλαίσιο 2008/841/ ΔΕΥ του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2008, για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος (ΕΕ L 300 της 11.11.2008 σ. 42), και τα εγκλήματα του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα (εγκληματική οργάνωση),

β) ενεργητική δωροδοκία, όπως ορίζεται στο άρθρο 3 της σύμβασης περί της καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της Ένωσης (ΕΕ C 195 της 25.6.1997, σ. 1) και στην παρ. 1 του άρθρου 2 της απόφασης - πλαίσιο 2003/568/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 2003, για την καταπολέμηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα (ΕΕ L 192 της 31.7.2003, σ. 54), καθώς και, όπως ορίζεται στο εθνικό δίκαιο του οικονομικού φορέα, και τα εγκλήματα των άρθρων 159Α (δωροδοκία πολιτικών προσώπων), 236 (δωροδοκία υπαλλήλου), 237 παρ. 2-4 (δωροδοκία δικαστικών λειτουργών), 237Α παρ. 2 (εμπορία επιρροής - μεσάζοντες), 396 παρ. 2 (δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα) του Ποινικού Κώδικα,

γ) απάτη εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, κατά την έννοια των άρθρων 3 και 4 της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/1371 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Ιουλίου 2017 σχετικά με την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης (L 198/28.07.2017) και τα εγκλήματα των άρθρων 159Α (δωροδοκία πολιτικών προσώπων), 216 (πλαστογραφία), 236 (δωροδοκία υπαλλήλου), 237 παρ. 2-4 (δωροδοκία δικαστικών λειτουργών), 242 (ψευδής βεβαίωση, νόθευση κ.λπ.), 374 (διακεκριμένη κλοπή), 375 (υπεξαίρεση), 386 (απάτη), 386Α (απάτη με υπολογιστή), 386Β (απάτη σχετική με τις επιχορηγήσεις), 390 (απιστία) του Ποινικού Κώδικα και των άρθρων 155 επ. του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (ν. 2960/2001, Α` 265), όταν αυτά στρέφονται κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή συνδέονται με την προσβολή αυτών των συμφερόντων, καθώς και τα εγκλήματα των άρθρων 23 (διασυνοριακή απάτη σχετικά με τον ΦΠΑ) και 24 (επικουρικές διατάξεις για την ποινική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης) του ν. 4689/2020 (Α` 103),

δ) τρομοκρατικά εγκλήματα ή εγκλήματα συνδεόμενα με τρομοκρατικές δραστηριότητες, όπως ορίζονται, αντιστοίχως στα άρθρα 3-4 και 5-12 της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/541 του

συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, όπως ορίζεται στην υπο περίπτωση γγ` της περίπτωσης β` της παρ. 2 του άρθρου 32 του ν. 4412/2016.»
Κατά το άρθρο 45 παρ.1 Ν.4456/2017,ΦΕΚ Α 24/1.3.2017: "1. Οι προκαταβολές που χορηγούνται βάσει του άρθρου 72 παρ. 1 περίπτωση δ` και του άρθρου 150 του ν. 4412/2016 (Α` 147), όπως κάθε φορά ισχύει, για συγχρηματοδοτούμενες πράξεις στα μέτρα του ΠΑΑ 2014-2020 θα αντιμετωπίζονται και θα δηλώνονται στην Ε.Ε. σύμφωνα με τον Εκτελεστικό Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2016/1813 της 7ης Οκτωβρίου 2016, όπως τροποποιούμενος ισχύει, ως μερική πληρωμή".

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2017 για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την αντικατάσταση της απόφασης - πλαισίου 2002/475/ΔΕΥ του Συμβουλίου και για την τροποποίηση της απόφασης 2005/671/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 88/31.03.2017) ή ηθική αυτουργία ή συνέργεια ή απόπειρα διάπραξης εγκλήματος, όπως ορίζονται στο άρθρο 14 αυτής, και τα εγκλήματα των άρθρων 187Α και 187Β του Ποινικού Κώδικα, καθώς και τα εγκλήματα των άρθρων 32-35 του ν. 4689/2020 (Α` 103),

ε) νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ης Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθμ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής (ΕΕ L 141/05.06.2015) και τα εγκλήματα των άρθρων 2 και 39 του ν. 4557/2018 (Α` 139), στ) παιδική εργασία και άλλες μορφές εμπορίας ανθρώπων, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 της Οδηγίας 2011/36/ ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Απριλίου 2011, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης - πλαίσιο 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 101 της 15.4.2011, σ. 1) και τα εγκλήματα του άρθρου 323Α του Ποινικού κώδικα (εμπορία ανθρώπων).

Η υποχρέωση αποκλεισμού οικονομικού φορέα εφαρμόζεται επίσης όταν το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση είναι μέλος του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού οργάνου του εν λόγω οικονομικού φορέα ή έχει εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτό. Η υποχρέωση του προηγούμενου εδαφίου αφορά:

α) στις περιπτώσεις εταιρειών περιορισμένης ευθύνης (Ε.Π.Ε.), ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών (Ι.Κ.Ε.) και προσωπικών εταιρειών (Ο.Ε. και Ε.Ε.), τους διαχειριστές, ή

β) στις περιπτώσεις ανωνύμων εταιρειών (Α.Ε.), τον διευθύνοντα σύμβουλο, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και τα πρόσωπα στα οποία με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου έχει ανατεθεί το σύνολο της διαχείρισης και εκπροσώπησης της εταιρείας, ή

γ) στις περιπτώσεις των συνεταιρισμών, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, ή

δ) στις υπόλοιπες περιπτώσεις νομικών προσώπων, τον κατά περίπτωση νόμιμο εκπρόσωπο.

2. Αποκλείεται από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης σύμβασης οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας, εάν η αναθέτουσα αρχή:

α) γνωρίζει ότι ο εν λόγω οικονομικός φορέας έχει αθετήσει τις υποχρεώσεις του όσον αφορά στην καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και αυτό έχει διαπιστωθεί από δικαστική ή διοικητική απόφαση με τελεσίδικη και δεσμευτική ισχύ, σύμφωνα με διατάξεις της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ή την εθνική νομοθεσία ή

β) μπορεί να αποδείξει με τα κατάλληλα μέσα ότι ο οικονομικός φορέας έχει αθετήσει τις υποχρεώσεις του όσον αφορά στην καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.

2Α. Αν ο οικονομικός φορέας της παρ. 2 είναι Έλληνας πολίτης ή έχει την εγκατάστασή του στην Ελλάδα, οι υποχρεώσεις του που αφορούν στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης καλύπτουν τόσο την κύρια όσο και την επικουρική ασφάλιση.

Οι υποχρεώσεις των περ. α` και β` της παρ. 2 θεωρείται ότι δεν έχουν αθετηθεί εφόσον δεν έχουν καταστεί ληξιπρόθεσμες ή εφόσον αυτές έχουν υπαχθεί σε δεσμευτικό διακανονισμό που τηρείται.

Στην περίπτωση αυτή, ο οικονομικός φορέας δεν υποχρεούται να απαντήσει καταφατικά στο σχετικό ερώτημα του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης (ΕΕΕΣ) του άρθρου 79, ή άλλου αντίστοιχου εντύπου ή δήλωσης, με το οποίο ερωτάται εάν ο οικονομικός φορέας έχει

ανεκπλήρωτες υποχρεώσεις όσον αφορά στην καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ή, κατά περίπτωση, εάν έχει αθετήσει τις παραπάνω υποχρεώσεις του.

Οι περ. α` και β` της παρ. 2 παύουν να εφαρμόζονται όταν ο οικονομικός φορέας εκπληρώσει τις ανωτέρω υποχρεώσεις του είτε καταβάλλοντας τους φόρους ή τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης που οφείλει, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των δεδουλευμένων τόκων ή των προστίμων είτε υπαγόμενος σε δεσμευτικό διακανονισμό για την καταβολή τους στο μέτρο που τηρεί τους όρους του δεσμευτικού διακανονισμού.

3. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προβλέπει στα έγγραφα της σύμβασης παρέκκλιση από τον υποχρεωτικό αποκλεισμό που προβλέπεται:

α) στις παρ. 1 και 2 κατ` εξαίρεση, για επιτακτικούς λόγους δημόσιου συμφέροντος, όπως δημόσιας υγείας ή προστασίας του περιβάλλοντος ή

β) στην παρ. 2, όταν ο αποκλεισμός θα ήταν σαφώς δυσανάλογος, ιδίως όταν μόνο μικρά ποσά των φόρων ή των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης δεν έχουν καταβληθεί ή όταν ο οικονομικός φορέας ενημερώθηκε σχετικά με το ακριβές ποσό που οφείλεται λόγω αθέτησης των υποχρεώσεών του όσον αφορά στην καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης σε χρόνο κατά τον οποίο δεν είχε τη δυνατότητα να λάβει μέτρα, σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 2, πριν από την εκπνοή της προθεσμίας αίτησης συμμετοχής ή σε ανοικτές διαδικασίες της προθεσμίας υποβολής προσφοράς.

4. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείουν από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης οποιονδήποτε οικονομικό φορέα σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες καταστάσεις:

α) εάν η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποδείξει με κατάλληλα μέσα αθέτηση των ισχυουσών υποχρεώσεων που προβλέπονται στην παρ. 2 του άρθρου 18, περί αρχών που εφαρμόζονται στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων,

β) εάν ο οικονομικός φορέας τελεί υπό πτώχευση ή έχει υπαχθεί σε διαδικασία ειδικής εκκαθάρισης ή τελεί υπό αναγκαστική διαχείριση από εκκαθαριστή ή από το δικαστήριο ή έχει υπαχθεί σε διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού ή έχει αναστείλει τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες ή έχει υπαχθεί σε διαδικασία εξυγίανσης και δεν τηρεί τους όρους αυτής ή εάν βρίσκεται σε οποιαδήποτε ανάλογη κατάσταση που προκύπτει από παρόμοια διαδικασία, προβλεπόμενη σε εθνικές διατάξεις νόμου,

γ) εάν, με την επιφύλαξη της παρ. 3β του άρθρου 44 του ν. 3959/2011 (Α` 93), περί ποινικών κυρώσεων και άλλων διοικητικών συνεπειών, η αναθέτουσα αρχή διαθέτει επαρκώς εύλογες ενδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο οικονομικός φορέας συνήψε συμφωνίες με άλλους οικονομικούς φορείς με στόχο τη στρέβλωση του ανταγωνισμού,

δ) εάν μία κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων κατά την έννοια του άρθρου 24, περί σύγκρουσης συμφερόντων, δεν μπορεί να θεραπευθεί αποτελεσματικά με άλλα, λιγότερο παρεμβατικά, μέσα,

ε) εάν μία κατάσταση στρέβλωσης του ανταγωνισμού από την πρότερη συμμετοχή των οικονομικών φορέων κατά την προετοιμασία της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 48, περί προηγούμενης εμπλοκής υποψηφίων ή προσφερόντων, δεν μπορεί να θεραπευθεί με άλλα, λιγότερο παρεμβατικά, μέσα,

στ) εάν ο οικονομικός φορέας έχει επιδείξει σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια κατά την εκτέλεση ουσιώδους απαίτησης στο πλαίσιο προηγούμενης δημόσιας σύμβασης, προηγούμενης σύμβασης με αναθέτοντα φορέα ή προηγούμενης σύμβασης παραχώρησης που είχε ως αποτέλεσμα την πρόωρη καταγγελία της προηγούμενης σύμβασης, αποζημιώσεις ή άλλες παρόμοιες κυρώσεις,

ζ) εάν ο οικονομικός φορέας έχει κριθεί ένοχος εκ προθέσεως σοβαρών απατηλών δηλώσεων, κατά την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για την εξακρίβωση της απουσίας των λόγων αποκλεισμού ή την πλήρωση των κριτηρίων επιλογής, έχει αποκρύψει τις πληροφορίες αυτές ή δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που απαιτούνται κατ` εφαρμογή του άρθρου 79, περί Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης,

η) εάν ο οικονομικός φορέας επιχειρεί να επηρεάσει με αθέμιτο τρόπο τη διαδικασία λήψης αποφάσεων της αναθέτουσας αρχής, να αποκτήσει εμπιστευτικές πληροφορίες που ενδέχεται να του αποφέρουν αθέμιτο πλεονέκτημα στη διαδικασία σύναψης σύμβασης ή να παράσχει με απατηλό τρόπο παραπλανητικές πληροφορίες που ενδέχεται να επηρεάσουν ουσιωδώς τις αποφάσεις που αφορούν στον αποκλεισμό, την επιλογή ή την ανάθεση,

θ) εάν η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποδείξει, με κατάλληλα μέσα, ότι ο οικονομικός φορέας έχει διαπράξει σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα, το οποίο θέτει εν αμφιβόλω την ακεραιότητά του.

5. Κατά παρέκκλιση όσων ορίζονται στην περ. β` της παρ. 4, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να μην αποκλείει έναν οικονομικό φορέα, ο οποίος βρίσκεται σε μια εκ των καταστάσεων που αναφέρονται στην περ. β` της παρ. 4, υπό την προϋπόθεση ότι η αναθέτουσα αρχή έχει αποδείξει ότι ο εν λόγω φορέας είναι σε θέση να εκτελέσει τη σύμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τις ισχύουσες διατάξεις και τα μέτρα για τη συνέχιση της επιχειρηματικής του λειτουργίας, στην περίπτωση των καταστάσεων της περ. β` της παρ. 4.

6. Σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ανάθεσης, οι αναθέτουσες αρχές αποκλείουν έναν οικονομικό φορέα, όταν αποδεικνύεται ότι αυτός βρίσκεται λόγω πράξεων ή παραλείψεων αυτού είτε πριν είτε κατά τη διαδικασία, σε μία από τις περιπτώσεις των παρ. 1 και 2.

Σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείουν οικονομικό φορέα, όταν αποδεικνύεται ότι ο εν λόγω οικονομικός φορέας βρίσκεται λόγω πράξεων ή παραλείψεων αυτού είτε πριν είτε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ανάθεσης, σε μία από τις περιπτώσεις της παρ. 4.

7. Οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας εμπίπτει σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στην παρ. 1 και στην παρ. 4, εκτός από την περ. β` αυτής, μπορεί να προσκομίζει στοιχεία, προκειμένου να αποδείξει ότι τα μέτρα που έλαβε επαρκούν για να αποδείξουν την αξιοπιστία του, παρότι συντρέχει ο σχετικός λόγος αποκλεισμού. Εάν τα στοιχεία κριθούν επαρκή, ο εν λόγω οικονομικός φορέας δεν αποκλείεται από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

Για τον σκοπό αυτόν, ο οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι έχει καταβάλει ή έχει δεσμευθεί να καταβάλει αποζημίωση για ζημίες που προκλήθηκαν από το ποινικό αδίκημα ή το παράπτωμα, ότι έχει διευκρινίσει τα γεγονότα και τις περιστάσεις με ολοκληρωμένο τρόπο, μέσω ενεργού συνεργασίας με τις ερευνητικές αρχές, και έχει λάβει συγκεκριμένα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, καθώς και μέτρα σε επίπεδο προσωπικού κατάλληλα για την αποφυγή περαιτέρω ποινικών αδικημάτων ή παραπτωμάτων.

Τα μέτρα που λαμβάνονται από τους οικονομικούς φορείς αξιολογούνται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τις ιδιαίτερες περιστάσεις του ποινικού αδικήματος ή του παραπτώματος. Αν τα μέτρα κριθούν ανεπαρκή, γνωστοποιείται στον οικονομικό φορέα το σκεπτικό της απόφασης αυτής.

Οικονομικός φορέας που έχει αποκλειστεί, με τελεσίδικη απόφαση, από τη συμμετοχή σε διαδικασίες σύναψης σύμβασης ή ανάθεσης παραχώρησης δεν μπορεί να κάνει χρήση της δυνατότητας που παρέχεται βάσει της παρούσας κατά την περίοδο του αποκλεισμού που ορίζεται στην εν λόγω απόφαση στο κράτος μέλος στο οποίο ισχύει η απόφαση.

8. Η απόφαση της αναθέτουσας αρχής για τη διαπίστωση της επάρκειας ή μη των επανορθωτικών μέτρων κατά την παρ. 7, εκδίδεται μετά από σύμφωνη γνώμη της επιτροπής της παρ. 9, η οποία εκδίδεται εντός προθεσμίας σαράντα (40) ημερών από την περιέλευση του σχεδίου απόφασης της αναθέτουσας αρχής στην εν λόγω επιτροπή, συνοδευόμενου από όλα τα σχετικά στοιχεία. Αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία του πρώτου εδαφίου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να εκδώσει απόφαση για τη διαπίστωση της επάρκειας ή μη των

επανορθωτικών μέτρων κατά την παρ. 7 και χωρίς τη σύμφωνη γνώμη της επιτροπής της παρ. 9.[48]

9. Για τις ανάγκες των παρ. 7 και 8, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, συγκροτείται επιτροπή, τριετούς θητείας, που απαρτίζεται από:

α) έναν (1) εκπρόσωπο της ΕΑΑΔΗΣΥ, που εκτελεί χρέη Προέδρου,

β) έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων,

γ) έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών,

δ) έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Υγείας και

ε) έναν (1) εκπρόσωπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, με τους αναπληρωτές τους.

Η θητεία των μελών της επιτροπής του προηγούμενου εδαφίου είναι τριετής. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων ρυθμίζεται η διαδικασία αποστολής προς την επιτροπή του πρώτου εδαφίου του σχεδίου απόφασης της αναθέτουσας αρχής για γνωμοδότηση, οι προϋποθέσεις εξέτασης και επανεξέτασης επανορθωτικών μέτρων που ελήφθησαν και για τα οποία έχει ήδη εκδώσει γνώμη η επιτροπή, ειδικότερα ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας της επιτροπής, καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα για την εφαρμογή των οριζόμενων στην παρ. 8.[49]

10. Εάν η περίοδος αποκλεισμού δεν έχει καθοριστεί με αμετάκλητη απόφαση, ορίζεται ότι στις περιπτώσεις της παρ. 1 η περίοδος αυτή ανέρχεται σε πέντε (5) έτη από την ημερομηνία της καταδίκης με αμετάκλητη απόφαση και στις περιπτώσεις της παρ. 4 στα τρία (3) έτη από την ημερομηνία έκδοσης πράξης που βεβαιώνει το σχετικό γεγονός.

11. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται σε δημόσιες συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ίση ή κατώτερη των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ χωρίς ΦΠΑ.»[50]

Άρθρο 74 Αποκλεισμός οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις - Εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθρο 57 παρ. 7 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Σε περίπτωση συνδρομής λόγων αποκλεισμού των παρ. 1 και 4 του άρθρου 73, περί λόγων αποκλεισμού, που θέτουν σε αμφιβολία την αξιοπιστία και την ακεραιότητα οικονομικού φορέα, και εφόσον ο οικονομικός φορέας δεν λάβει τα μέτρα για να αποδείξει την αξιοπιστία του, όπως αυτά ορίζονται στην παρ. 7 του άρθρου 73, μπορεί να επιβληθεί εις

[48] Κατά το άρθρο 139 παρ.24 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021: "27. Για τις ανάγκες των παρ. 7 και 8 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016, περί λόγων αποκλεισμού, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, συγκροτείται επιτροπή τριετούς θητείας, ...

[49] Κατά το άρθρο 140 παρ. 2 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/9.3.2021: "2. Μέχρι την έκδοση της απόφασης της παρ. 9 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016, όπως τροποποιείται με το άρθρο 22, εξακολουθεί να ισχύει η απόφαση που εκδόθηκε δυνάμει της παρ. 9 του άρθρου 73 του ν. 4412/2016."

[50] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν και το άρθρο 73, όπως είχε τροποποιηθεί, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 22 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. ΠΡΟΣΟΧΗ: Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

βάρος του αποκλεισμός από τη συμμετοχή σε μελλοντικές διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων του παρόντος, καθώς και συμβάσεων παραχώρησης για εύλογο χρονικό διάστημα, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο παρόν άρθρο. Πριν από την έκδοση της απόφασης περί οριζόντιου αποκλεισμού παρέχεται στον οικονομικό φορέα η δυνατότητα ακρόασης. Οι όροι και η περίοδος του ως άνω αποκλεισμού καθορίζονται σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, λαμβάνοντας υπόψη, ιδίως, τη σοβαρότητα του αδικήματος ή παραπτώματος, τον χρόνο που έχει παρέλθει από τη διάπραξή του, τη διάρκειά του, πιθανή υποτροπή, την πρόθεση ή τον βαθμό αμέλειας του εκάστοτε οικονομικού φορέα και τα μέτρα που αυτός λαμβάνει προς αποφυγή διάπραξης παρόμοιων αδικημάτων ή παραπτωμάτων στο μέλλον.

Στην Εθνική Βάση Δεδομένων Δημόσιων Συμβάσεων, η οποία τηρείται και επικαιροποιείται από την ΕΑΑΔΗ-ΣΥ, τηρείται μητρώο των αποκλεισθέντων οικονομικών φορέων, στο οποίο καταχωρίζονται όλες οι τελεσίδικες δικαστικές και διοικητικές αποφάσεις που επιβάλλουν την κύρωση του οριζόντιου αποκλεισμού, καθώς και τα στοιχεία και η περίοδος αποκλεισμού των οικονομικών φορέων, με την επιφύλαξη του ν. 4624/2019 (Α` 137).

Οι αναθέτουσες αρχές και αναθέτοντες φορείς ανατρέχουν στο μητρώο αποκλεισθέντων φορέων, κατά την αξιολόγηση των προσφορών ή των αιτήσεων συμμετοχής, και μπορούν να αποκλείουν τους οικονομικούς φορείς που περιλαμβάνονται στο μητρώο από τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων που διενεργούν.

2. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Δικαιοσύνης και Υποδομών και Μεταφορών θεσπίζεται σύστημα οριζόντιου αποκλεισμού από συμβάσεις του παρόντος και ρυθμίζονται και εξειδικεύονται ιδίως:

α) τα αρμόδια όργανα επιβολής του οριζόντιου αποκλεισμού,

β) τα υποκείμενα σε οριζόντιο αποκλεισμό φυσικά και νομικά πρόσωπα,

γ) οι συγκεκριμένοι λόγοι που μπορεί να οδηγήσουν σε οριζόντιο αποκλεισμό,

δ) οι προϋποθέσεις και οι όροι επιβολής του αποκλεισμού,

ε) η ελάχιστη και η μέγιστη περίοδος αποκλεισμού,

στ) οι διαδικαστικές εγγυήσεις και η έννομη προστασία των υποκείμενων σε οριζόντιο αποκλεισμό οικονομικών φορέων,

ζ) τα ειδικότερα ζητήματα τήρησης και διαγραφής από τον κατάλογο αποκλεισθέντων,

η) η διαδικασία επίκλησης επανορθωτικών μέτρων, μετά από την επιβολή του οριζόντιου αποκλεισμού, το αρμόδιο όργανο αξιολόγησης των μέτρων, καθώς και οι ειδικότερες προϋποθέσεις για τη μείωση της διάρκειας του αποκλεισμού ή και για την πλήρη άρση αυτού,

θ) οι υπόχρεοι φορείς για την αποστολή των στοιχείων στην ΕΑΑΔΗΣΥ με σκοπό την ενημέρωση και επικαιροποίηση των στοιχείων του μητρώου,

ι) οι όροι πρόσβασης των αναθετουσών αρχών και των αναθετόντων φορέων στο μητρώο, και

ια) κάθε άλλο θέμα ή λεπτομέρεια σχετικό με τη διαδικασία για την επιβολή, τη διάρκεια και την άρση του αποκλεισμού.

3. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Δικαιοσύνης και Υποδομών και Μεταφορών μπορεί να συστήνονται μητρώα πληροφοριακού χαρακτήρα, τα οποία τηρούνται με την επιφύλαξη του ν. 4624/2019, στην Εθνική Βάση Δεδομένων Δημόσιων Συμβάσεων της ΕΑΑΔΗΣΥ και να καθορίζονται ιδίως:

α) οι πληροφορίες που καταχωρίζονται στο μητρώο, όπως πλημμέλειες κατά την εκτέλεση προηγούμενης σύμβασης, πειθαρχικές ποινές, πρόστιμα και κυρώσεις για διάπραξη σοβαρού επαγγελματικού παραπτώματος, πρόστιμα και κυρώσεις για παραβάσεις του δικαίου του

ανταγωνισμού, του δικαίου περιβάλλοντος, της εργατικής νομοθεσίας, του φορολογικού και κοινωνικοασφαλιστικού δικαίου,

β) οι υποχρεώσεις των αρμόδιων υπηρεσιών και φορέων, αναθετουσών αρχών και αναθετόντων φορέων ως προς την αποστολή στοιχείων για την ενημέρωση των μητρώων, κατά τον λόγο της αρμοδιότητάς τους, και

γ) κάθε άλλο θέμα ή λεπτομέρεια σχετικά με τη διαδικασία σύστασης και λειτουργίας των μητρώων.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Δικαιοσύνης και Υποδομών και Μεταφορών, ορίζεται η ημερομηνία έναρξης λειτουργίας του μητρώου αποκλεισθέντων και των μητρώων πληροφοριακού χαρακτήρα, καθώς και η έναρξη των υποχρεώσεων ενημέρωσής τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς.

Μέχρι την ημερομηνία έναρξης λειτουργίας του καταλόγου αποκλεισθέντων, οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς ζητούν από τον προσωρινό ανάδοχο, μαζί με τα δικαιολογητικά κατακύρωσης, υπεύθυνη δήλωση περί μη επιβολής σε βάρος του της κύρωσης του οριζόντιου αποκλεισμού, σύμφωνα τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας.»[51]

Άρθρο 75 Κριτήρια επιλογής (άρθρο 58 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Τα κριτήρια επιλογής μπορεί να αφορούν:

α) την καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας,

β) την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια,

γ) την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν στους οικονομικούς φορείς ως απαιτήσεις συμμετοχής μόνο τα κριτήρια που αναφέρονται στις παραγράφους 2, 3 και 4. Οι αναθέτουσες αρχές περιορίζουν τις όποιες απαιτήσεις συμμετοχής σε εκείνες που είναι απαραίτητες ώστε να διασφαλίζεται ότι ο υποψήφιος ή ο προσφέρων διαθέτει τις εκ του νόμου απαιτούμενες προϋποθέσεις, τις χρηματοοικονομικές δυνατότητες, καθώς και τις τεχνικές και επαγγελματικές ικανότητες για την εκτέλεση της υπό ανάθεση σύμβασης. Όλες οι απαιτήσεις σχετίζονται και είναι ανάλογες με το αντικείμενο της σύμβασης.

2. Όσον αφορά την καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να είναι εγγεγραμμένοι σε ένα από τα επαγγελματικά ή εμπορικά μητρώα που τηρούνται στο κράτος - μέλος εγκατάστασής τους, όπως περιγράφεται στο Παράρτημα XI του Προσαρτήματος Α` ή να ικανοποιούν οποιαδήποτε άλλη απαίτηση ορίζεται στο Παράρτημα αυτό.

Στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων υπηρεσιών, εφόσον οι οικονομικοί φορείς πρέπει να διαθέτουν ειδική έγκριση ή να είναι μέλη συγκεκριμένου οργανισμού για να μπορούν να παράσχουν τη σχετική υπηρεσία στη χώρα καταγωγής τους, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να τους ζητεί να αποδείξουν ότι διαθέτουν την έγκριση αυτή ή ότι είναι μέλη του εν λόγω οργανισμού.

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων που εκδίδεται μετά από γνώμη του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος ή με κοινή απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, που εκδίδεται μετά από γνώμη επιτροπής που συστήνουν και στην οποία εκπροσωπούνται τα οικεία

[51] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτικές διατάξεις» του τίτλου προστέθηκαν και το άρθρο 74, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 23 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

επαγγελματικά επιμελητήρια, προσδιορίζεται το αντικείμενο κάθε κατηγορίας μελέτης του Παραρτήματος Ι του Προσαρτήματος Γ . Με την ίδια απόφαση καθορίζεται η αντιστοιχία κάθε κατηγορίας μελέτης με το επιστημονικό πεδίο απασχόλησης των εγγεγραμμένων στο «Μητρώο Μελετητών», καθώς και στο «Μητρώο Γραφείων Μελετών» του Παραρτήματος ΧΙ του Προσαρτήματος Α `, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, με γνώμονα την εφαρμογή του Κανονισμού ΕΚ 2195/2002. Με όμοια απόφαση μπορούν να διαιρούνται ή ενοποιούνται εν γένει οι παραπάνω κατηγορίες.

3. Όσον αφορά την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν απαιτήσεις που να διασφαλίζουν ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν την αναγκαία οικονομική και χρηματοδοτική ικανότητα για την εκτέλεση της σύμβασης. Για το σκοπό αυτόν, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν ειδικότερα από τους οικονομικούς φορείς, να έχουν έναν ορισμένο ελάχιστο ετήσιο κύκλο εργασιών, συμπεριλαμβανομένου ορισμένου ελάχιστου κύκλου εργασιών στον τομέα δραστηριοτήτων που καλύπτεται από τη σύμβαση. Επίσης, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τους ετήσιους λογαριασμούς, παρουσιάζοντας την αναλογία, ιδίως, στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Μπορούν επίσης να απαιτούν κατάλληλο επίπεδο ασφαλιστικής κάλυψης έναντι επαγγελματικών κινδύνων.

Ο ελάχιστος ετήσιος κύκλος εργασιών που απαιτείται να έχουν οι οικονομικοί φορείς δεν υπερβαίνει το διπλάσιο της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, εκτός από δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, όπως σχετικά με τους ειδικούς κινδύνους που αφορούν τη φύση των έργων, των υπηρεσιών ή των αγαθών. Η αναθέτουσα αρχή αναφέρει τους βασικούς λόγους για την απαίτηση αυτή στα έγγραφα της σύμβασης ή στη χωριστή έκθεση που προβλέπεται στο άρθρο 341.

Η αναλογία, ενδεικτικά, στοιχείων ενεργητικού και παθητικού μπορεί να λαμβάνεται υπόψη όταν η αναθέτουσα αρχή προσδιορίζει τις μεθόδους και τα κριτήρια της συνεκτίμησης αυτής στα έγγραφα της σύμβασης. Οι μέθοδοι και τα κριτήρια αυτά χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, αντικειμενικότητα και αποφυγή διακρίσεων.

Όταν μια σύμβαση υποδιαιρείται σε τμήματα, το παρόν άρθρο εφαρμόζεται σε σχέση με κάθε επιμέρους τμήμα. Εντούτοις, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καθορίζει τον ελάχιστο ετήσιο κύκλο εργασιών που πρέπει να έχουν οι οικονομικοί φορείς ανά ομάδες τμημάτων, αν ανατεθούν στον ανάδοχο περισσότερα τμήματα που πρέπει να εκτελεστούν ταυτοχρόνως.

Εάν οι συμβάσεις βάσει συμφωνίας-πλαίσιο πρόκειται να ανατεθούν μετά από προκήρυξη νέου διαγωνισμού, η μέγιστη απαίτηση ετήσιου κύκλου εργασιών που αναφέρεται στο πέμπτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου υπολογίζεται βάσει του αναμενόμενου μέγιστου μεγέθους των συγκεκριμένων συμβάσεων που θα εκτελεστούν ταυτοχρόνως ή , εάν αυτό δεν είναι γνωστό, βάσει της εκτιμώμενης αξίας της συμφωνίας-πλαίσιο. Στην περίπτωση δυναμικών συστημάτων αγορών, η μέγιστη απαίτηση ετήσιου κύκλου εργασιών που αναφέρεται στο πέμπτο εδάφιο υπολογίζεται βάσει του αναμενόμενου μέγιστου μεγέθους των συγκεκριμένων συμβάσεων που πρόκειται να ανατεθούν στο πλαίσιο του εν λόγω συστήματος.

4. Όσον αφορά την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν απαιτήσεις που να εξασφαλίζουν ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν τους αναγκαίους ανθρώπινους και τεχνικούς πόρους και την εμπειρία για να εκτελέσουν τη σύμβαση σε κατάλληλο επίπεδο ποιότητας.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορεί να απαιτούν ειδικότερα από τους οικονομικούς φορείς, να διαθέτουν ικανοποιητικό επίπεδο εμπειρίας, αποδεικνυόμενο με κατάλληλες συστάσεις από συμβάσεις που έχουν εκτελεστεί κατά το παρελθόν. Μια αναθέτουσα αρχή μπορεί να θεωρεί ότι ένας οικονομικός φορέας δεν διαθέτει τις απαιτούμενες επαγγελματικές ικανότητες εάν διαπιστώσει ότι ο οικονομικός φορέας έχει συγκρουόμενα συμφέροντα που ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την εκτέλεση της σύμβασης.

Στο πλαίσιο διαδικασιών σύναψης σύμβασης προμηθειών για τις οποίες απαιτούνται εργασίες τοποθέτησης ή εγκατάστασης, παροχή υπηρεσιών ή εκτέλεση έργων, η επαγγελματική ικανότητα των οικονομικών φορέων να παράσχουν αυτή την υπηρεσία ή να εκτελέσουν την εγκατάσταση ή τα έργα μπορεί να αξιολογείται βάσει της τεχνογνωσίας τους, της αποτελεσματικότητας, της εμπειρίας και της αξιοπιστίας τους.

5. Οι αναθέτουσες αρχές αναφέρουν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις συμμετοχής που μπορεί να εκφράζονται ως ελάχιστα επίπεδα ικανότητας, καθώς και τα κατάλληλα αποδεικτικά μέσα, στην προκήρυξη σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος.

Άρθρο 76 Κριτήρια επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου

«1. Πέραν των οριζόμενων στην παρ. 2 του άρθρου 75, περί κριτηρίων επιλογής, ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, ισχύουν τα ακόλουθα:

α) Στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων Δημόσιων Έργων (ΜΗ.Ε.Ε.Δ.Ε.) ή τα περιφερειακά μητρώα, εγγράφονται οικονομικοί φορείς κατά κατηγορίες ή εξειδικευμένες επιχειρήσεις.

β) Όταν το έργο ανήκει αποκλειστικά σε μια κατηγορία του ΜΗ.Ε.Ε.Δ.Ε., δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία σύναψης της σύμβασης έχουν οικονομικοί φορείς εγγεγραμμένοι στην κατηγορία αυτή.

Ένα έργο θεωρείται ότι ανήκει αποκλειστικά σε μια κατηγορία, αν ανήκουν στην κατηγορία αυτή πλέον του ενενήντα τοις εκατό (90%) των εργασιών του όλου έργου. Για τον υπολογισμό του ποσοστού αυτού δεν λαμβάνονται υπόψη τα απρόβλεπτα.

γ) Αν το έργο περιλαμβάνει εργασίες διαφόρων κατηγοριών που καμιάς το ποσοστό δεν ξεπερνά το όριο της περ. β), δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία σύναψης της σύμβασης έχουν οικονομικοί φορείς εγγεγραμμένοι για όλες τις κατηγορίες του έργου, καθώς και ενώσεις οικονομικών φορέων που να καλύπτουν τις κατηγορίες αυτές. Κατηγορία με ποσοστό εργασιών λιγότερο του δέκα τοις εκατό (10%) δεν λαμβάνεται υπόψη, μπορούν όμως τα έγγραφα της σύμβασης να ορίσουν διαφορετικά.

δ) Αν το έργο περιλαμβάνει αποκλειστικά αντικείμενο εξειδικευμένων εργασιών οικονομικών φορέων, δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία σύναψης της σύμβασης έχουν οικονομικοί φορείς εγγεγραμμένοι στην αντίστοιχη κατηγορία του ΜΗ.Ε.Ε.Δ.Ε.. Τα δύο τελευταία εδάφια της περ. β) εφαρμόζονται και στην περίπτωση αυτή. Σε κάθε άλλη περίπτωση, οικονομικοί φορείς, που αποδεικνύουν ότι καλύπτουν τα κριτήρια επιλογής, μπορούν να συμμετέχουν.

ε) Σε περίπτωση συμμετοχής ένωσης οικονομικών φορέων, τα μέλη αυτής πρέπει να είναι εγγεγραμμένα στην κατηγορία του έργου που δημοπρατείται ή, αν το έργο περιλαμβάνει εργασίες περισσότερων κατηγοριών, τουλάχιστον σε μία από τις κατηγορίες του έργου που δημοπρατείται.

2. Ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις ειδικών έργων, των οποίων η κατασκευή απαιτείται να πραγματοποιηθεί από εξειδικευμένους οικονομικούς φορείς, μπορεί στα έγγραφα της σύμβασης να ορίζονται ανάλογες απαιτήσεις για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης, κατ` εφαρμογή των παρ. 4 και 5 του άρθρου 75, περί κριτηρίων επιλογής.

3. Για τη συμπερίληψη στα έγγραφα της σύμβασης απαιτήσεων οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας, καθώς και τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, πέραν των προβλεπόμενων στο π.δ. 71/2019 (Α` 112), για την εγγραφή και κατάταξη σε τάξη των οικείων μητρώων, αντίστοιχου προϋπολογισμού και κατηγορίας έργου, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν προηγουμένως να ζητούν γνωμοδότηση του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών. Το τελευταίο εντός της ταχθείσας από την αναθέτουσα αρχή προθεσμίας, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριάντα (30) ημερών, ελέγχει εάν οι απαιτήσεις που ζητούνται από την αναθέτουσα αρχή να συμπεριληφθούν στα έγγραφα της σύμβασης δικαιολογούνται από τη φύση της σύμβασης, σχετίζονται και είναι ανάλογες προς το αντικείμενό της. Η διαδικασία του προηγουμένου εδάφιου δεν απαιτείται στις περιπτώσεις που η διαγωνιστική διαδικασία διενεργείται βάσει εγκεκριμένου από την ΕΑΑΔΗΣΥ υποδείγματος διακήρυξης, χωρίς τη συμπερίληψη οιουδήποτε αλλού προσθετού όρου.

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών δίδονται κατευθύνσεις και οδηγίες προς τις αναθέτουσες αρχές και εξειδικεύεται η εφαρμογή των κριτηρίων χρηματοοικονομικής επάρκειας και τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, ανάλογα με το μέγεθος, τη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του αντικειμένου της σύμβασης, έτσι ώστε να τηρούνται οι αρχές

της αναλογικότητας της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αποφυγής των διακρίσεων. Με σύμφωνη γνώμη του τεχνικού συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής ή του κατά περίπτωση αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, μπορεί η αναθέτουσα αρχή αιτιολογημένα να αποφασίζει την παρέκκλιση από την ανωτέρω απόφαση.

4. Επιπλέον των επιχειρήσεων που είναι εγγεγραμμένες σε τάξεις των οικείων μητρώων, οικονομικοί φορείς που αποδεικνύουν ότι εκπληρώνουν τα κριτήρια επιλογής του άρθρου 75, όπως αυτά ορίζονται από την ανα-θέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης, μπορούν να συμμετέχουν σε διαδικασίες ανάθεσης δημόσιας σύμβασης έργων, ανεξαρτήτως της εγγραφής και της κατάταξής τους σε συγκεκριμένες τάξεις των μητρώων του π.δ. 71/2019. Οποιαδήποτε αναφορά αντίθετη στο προηγούμενο εδάφιο καταργείται.»[52]

Άρθρο 77 Κριτήρια επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών

«1. Πέραν όσων ορίζονται στην παρ. 2 του άρθρου 75, ειδικά για τις δημόσιες συμβάσεις μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, ισχύουν συμπληρωματικά τα ακόλουθα:

α) Στο Μητρώο Εμπειρίας Μελετητών (Μ.Ε.Μ.) και στο Μητρώο Μελετητικών Επιχειρήσεων Δημόσιων Έργων (ΜΗ.Μ.Ε.Δ.Ε.), εγγράφονται οικονομικοί φορείς κατά τάξεις και κατηγορίες, βάσει των κριτηρίων που ορίζονται στο π.δ. 71/2019 (Α` 112).

β) Στο Μητρώο Επιχειρήσεων Συμβούλων Διοίκησης -Διαχείρισης Έργων (ΜΗ.Ε.Σ.Δ.Δ.Ε.) εγγράφονται οικονομικοί φορείς κατά τάξεις, βάσει των κριτηρίων που ορίζονται στο π.δ. 71/2019.

γ) Σε περίπτωση συμμετοχής ένωσης οικονομικών φορέων και αν η υπό ανάθεση μελέτη ανήκει σε μία κατηγορία, όλα τα μέλη της ένωσης πρέπει να είναι εγγεγραμμένα σε αυτήν την κατηγορία.

δ) Σε περίπτωση συμμετοχής ένωσης οικονομικών φορέων και αν η υπό ανάθεση μελέτη ανήκει σε περισσότερες κατηγορίες, πρέπει να καλύπτονται αθροιστικά όλες οι κατηγορίες.

ε) Τα ελάχιστα επίπεδα τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας καθορίζονται ανά κατηγορία μελέτης, λαμβανομένων υπόψη των προεκτιμώμενων αμοιβών για το σύνολο των σταδίων της αντίστοιχης κατηγορίας μελέτης.

στ) Αν για την εκπόνηση της μελέτης ή την παροχή τεχνικής ή επιστημονικής υπηρεσίας η αναθέτουσα αρχή κρίνει ότι απαιτούνται αυξημένες απαιτήσεις τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας και ιδίως εμπειρίας των οικονομικών φορέων, μπορεί, ύστερα από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής ή, του κατά περίπτωση προβλεπομένου, να διαμορφώνονται ανάλογα τα κριτήρια τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας στα έγγραφα της σύμβασης.

ζ) Αν σε κάποιες κατηγορίες μελετών υφίσταται αποδεδειγμένα μικρός αριθμός εγγεγραμμένων οικονομικών φορέων στα οικεία μητρώα, η αναθέτουσα αρχή μπορεί, ύστερα από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, ή, αν αυτό δεν υφίσταται, του τεχνικού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών να διαμορφώνει αναλό-γως τα κριτήρια τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, ώστε να καθίσταται δυνατή η ευρύτερη δυνατή συμμετοχή οικονομικών φορέων.

η) Στη διαδικασία σύναψης συμφωνίας - πλαίσιο μπορούν να λάβουν μέρος οικονομικοί φορείς εγγεγραμμένοι σε όλες τις τάξεις πτυχίου, κάθε κατηγορίας μελετών της περ. 15 της παρ. 3 του άρθρου 2.

[52] Το άρθρο 76,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 119 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 24 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

θ) Για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία ανάθεσης μελετών και παροχής τεχνικών υπηρεσιών προεκτιμώμενης αξίας άνω των ορίων του άρθρου 5, οι οικονομικοί φορείς υποχρεούνται να διαθέτουν σε ισχύ ασφαλιστική κάλυψη έναντι επαγγελματικού κινδύνου, το ελάχιστο όριο της οποίας, καθώς και οι λοιπές λεπτομέρειες εξασφάλισης και απόδειξής της καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών που εκδίδεται εντός έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος.

2. Στις περιπτώσεις του άρθρου 50, οι υποβαλλόμενες μελέτες πρέπει να έχουν εκπονηθεί από μελετητές οι οποίοι διαθέτουν τα νόμιμα προσόντα, κατά τις διατάξεις του παρόντος, τις λοιπές κείμενες διατάξεις σχετικά με τους όρους άσκησης του επαγγέλματος του μελετητή, καθώς και με τους όρους των εγγράφων της σύμβασης.

3. Για τη συμπερίληψη, στα έγγραφα της σύμβασης, απαιτήσεων οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας, καθώς και τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, πέραν των προβλεπόμενων για την εγγραφή και κατάταξη σε τάξη των οικείων μητρώων του π.δ. 71/2019 (Α` 112), αντίστοιχου προϋπολογισμού και κατηγορίας μελέτης, οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν, προηγουμένως, να ζητούν γνωμοδότηση του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών. Το τεχνικό συμβούλιο, εντός της ταχθείσας από την αναθέτουσα αρχή προθεσμίας, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριάντα (30) εργασίμων ημερών, ελέγχει εάν οι απαιτήσεις που ζητά η αναθέτουσα αρχή να συμπεριληφθούν, από την αναθέτουσα αρχή, στα έγγραφα της σύμβασης δικαιολογούνται από τη φύση της σύμβασης, σχετίζονται και είναι ανάλογες προς το αντικείμενό της. Η διαδικασία του προηγουμένου εδαφίου δεν απαιτείται στις περιπτώσεις που η διαγωνιστική διαδικασία διενεργείται βάσει εγκεκριμένου από την ΕΑΑΔΗΣΥ υποδείγματος διακήρυξης, χωρίς την συμπερίληψη οιουδήποτε αλλού προσθετού όρου. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών δίδονται κατευθύνσεις και οδηγίες προς τις αναθέτουσες αρχές και εξειδικεύεται η εφαρμογή των κριτηρίων χρηματοοικονομικής επάρκειας και τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας, ανάλογα με το μέγεθος, τη φύση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του αντικειμένου της σύμβασης, έτσι ώστε να τηρούνται οι αρχές της αναλογικότητας, της διαφάνειας, της ίσης μεταχείρισης και της αποφυγής των διακρίσεων. Με σύμφωνη γνώμη του τεχνικού συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής ή του κατά περίπτωση αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου μπορεί η αναθέτουσα αρχή αιτιολογημένα να αποφασίζει την παρέκκλιση από την ανωτέρω απόφαση.

4. Σε κάθε περίπτωση οι οικονομικοί φορείς που αποδεικνύουν ότι εκπληρώνουν τα κριτήρια επιλογής του άρθρου 75, όπως αυτά ορίζονται από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης, μπορούν να συμμετέχουν σε διαδικασίες ανάθεσης δημόσιας σύμβασης μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, ανεξαρτήτως της εγγραφής και της κατάταξής τους σε συγκεκριμένες τάξεις των οικείων μητρώων του π.δ. 71/2019. Οποιαδήποτε αναφορά αντίθετη στο προηγούμενο εδάφιο καταργείται.»[53]

Άρθρο 78 Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων (άρθρο 63 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Όσον αφορά στα κριτήρια της οικονομικής και χρηματοοικονομικής επάρκειας που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 75, περί κριτηρίων επιλογής, και τα κριτήρια σχετικά με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα που προβλέπονται στην παρ. 4 του άρθρου 75, ένας οικονομικός φορέας μπορεί, κατά περίπτωση και για συγκεκριμένη σύμβαση, να στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων, ασχέτως της νομικής φύσης των δεσμών του με αυτούς.

Όσον αφορά στα κριτήρια που σχετίζονται με τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα που ορίζονται στην περ. στ` του Μέρους ΙΙ του Παραρτήματος XII του Προσαρτήματος Α` ή με την επαγγελματική εμπειρία, οι οικονομικοί φορείς μπορούν να

[53] Το άρθρο 77,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.20 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, και το άρθρο 119 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 25 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021.Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

βασίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων, μόνο εάν οι τελευταίοι εκτελέσουν τις εργασίες ή τις υπηρεσίες για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες.

Αν ο οικονομικός φορέας επιθυμεί να στηριχθεί στις ικανότητες άλλων φορέων, αποδεικνύει στην αναθέτουσα αρχή ότι θα έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους πόρους, ιδίως, με την προσκόμιση της σχετικής δέσμευσης των φορέων αυτών για τον σκοπό αυτόν.

Η αναθέτουσα αρχή ελέγχει, σύμφωνα με τα άρθρα 79, περί Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, 80, περί αποδεικτικών μέσων και 81, περί επιγραμμικού αποθετηρίου πιστοποιητικών (e-Certis), αν οι φορείς, στις ικανότητες των οποίων προτίθεται να στηριχθεί ο οικονομικός φορέας, πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλογής και εάν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού, σύμφωνα με τα άρθρα 73, περί λόγων αποκλεισμού και 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις. Η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν φορέα που δεν πληροί σχετικό κριτήριο επιλογής ή για τον οποίο συντρέχουν οι λόγοι αποκλεισμού των παρ. 1 και 2 του άρθρου 73 και του άρθρου 74. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτήσει από τον οικονομικό φορέα την αντικατάσταση φορέα για τον οποίον συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού της παρ. 4 του άρθρου 73 και του άρθρου 74.

Όταν ο οικονομικός φορέας στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων όσον αφορά στα κριτήρια που σχετίζονται με την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτεί ο οικονομικός φορέας και αυτοί οι φορείς να είναι από κοινού υπεύθυνοι για την εκτέλεση της σύμβασης.

Υπό τους ιδίους όρους, μία ένωση οικονομικών φορέων, όπως αναφέρεται στην παρ. 2 του άρθρου 19, περί οικονομικών φορέων, μπορεί να στηρίζεται στις ικανότητες των συμμετεχόντων στην ένωση ή άλλων φορέων.

Η αντικατάσταση του φορέα, στις ικανότητες του οποίου στηρίζεται ο οικονομικός φορέας που δεν πληροί σχετικό κριτήριο επιλογής ή για τον οποίον συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού των άρθρων 73 και 74, γίνεται κατόπιν πρόσκλησης από την αναθέτουσα αρχή προς τον οικονομικό φορέα, εντός τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης της πρόσκλησης στον οικονομικό φορέα, για κάθε τρίτο στις ικανότητες του οποίου στηρίζεται, στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης. Ο φορέας με τον οποίο αντικαθίσταται ο φορέας του προηγούμενου εδαφίου δεν επιτρέπεται να αντικατασταθεί εκ νέου.

2. Στην περίπτωση συμβάσεων έργων ή συμβάσεων υπηρεσιών ή στην περίπτωση εργασιών τοποθέτησης και εγκατάστασης στο πλαίσιο σύμβασης προμηθειών, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν την εκτέλεση ορισμένων κρίσιμων καθηκόντων απευθείας από τον ίδιο τον προσφέροντα ή, αν η προσφορά υποβάλλεται από ένωση οικονομικών φορέων, όπως αναφέρεται στην παρ. 2 του άρθρου 19, από έναν από τους συμμετέχοντες στην ένωση αυτή.

3. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών κάτω των ορίων.»[54]

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Άρθρο 79 Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (άρθρο 59 τς Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Κατά την υποβολή αιτήσεων συμμετοχής ή κατά την υποβολή προσφορών στις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων, πλην της απευθείας ανάθεσης των άρθρων 118 και 328, οι αναθέτουσες αρχές δέχονται το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης (ΕΕΕΣ), το οποίο ισοδυναμεί με ενημερωμένη υπεύθυνη δήλωση, με τις συνέπειες του ν. 1599/1986 (Α` 75), ως προκαταρκτική απόδειξη προς αντικατάσταση των πιστοποιητικών που εκδίδουν

[54] Η παρ.1 τροποποιήθηκε και το άρθρο 78 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 26 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021 Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

δημόσιες αρχές ή τρίτα μέρη, επιβεβαιώνοντας ότι ο εν λόγω οικονομικός φορέας πληροί τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) δεν βρίσκεται σε μία από τις καταστάσεις των άρθρων 73, περί λόγων αποκλεισμού, και 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις, για τις οποίες οι οικονομικοί φορείς αποκλείονται ή μπορούν να αποκλεισθούν,

β) πληροί τα σχετικά κριτήρια επιλογής, τα οποία έχουν καθορισθεί σύμφωνα με τα άρθρα 75, περί κριτηρίων επιλογής, 76, περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου και 77, περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, και

γ) τηρεί τους αντικειμενικούς κανόνες και τα κριτήρια που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με το άρθρο 84, περί περιορισμού του αριθμού των πληρούντων τα κριτήρια επιλογής υποψηφίων που καλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία ανάθεσης σύμβασης.

Όταν ο οικονομικός φορέας στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων, σύμφωνα με το άρθρο 78, το ΕΕΕΣ περιέχει επίσης τις ίδιες πληροφορίες για τους φορείς αυτούς.

Το ΕΕΕΣ αποτελείται από επίσημη δήλωση του οικονομικού φορέα ότι ο σχετικός λόγος αποκλεισμού δεν ισχύει και/ή ότι πληρούται το σχετικό κριτήριο επιλογής και παρέχει τις κατάλληλες πληροφορίες, όπως απαιτείται από την αναθέτουσα αρχή. Το ΕΕΕΣ προσδιορίζει τη δημόσια αρχή ή το τρίτο μέρος που είναι υπεύθυνο για την έκδοση των σχετικών δικαιολογητικών και περιλαμβάνει επίσημη δήλωση ότι ο οικονομικός φορέας θα είναι σε θέση, εφόσον του ζητηθεί και χωρίς καθυστέρηση, να προσκομίσει τα εν λόγω δικαιολογητικά.

Κατά την απάντηση οικονομικού φορέα στο ερώτημα του ΕΕΕΣ ή άλλου αντίστοιχου εντύπου ή δήλωσης για σύναψη συμφωνιών με άλλους οικονομικούς φορείς με στόχο τη στρέβλωση του ανταγωνισμού, η συνδρομή περιστάσεων, όπως η τριετής παραγραφή της παρ. 10 του άρθρου 73, περί λόγων αποκλεισμού, ή η εφαρμογή της παρ. 3β του άρθρου 44 του ν. 3959/2011 (Α` 93), αναλύεται στο σχετικό πεδίο που προβάλλει κατόπιν θετικής απάντησης, ενώ ισχύουν τα όσα αναφέρονται στο προηγούμενο εδάφιο για την προσκόμιση δικαιολογητικών.

Στο πλαίσιο διαδικασιών σύναψης δημόσιας σύμβασης, που είτε εκκινούν μετά από την έναρξη ισχύος του παρόντος είτε έχουν εκκινήσει νωρίτερα αλλά δεν έχει ακόμη συμπληρωθεί και υποβληθεί το ΕΕΕΣ, οι προηγούμενες αρνητικές απαντήσεις στο ανωτέρω ερώτημα του ΕΕΕΣ ή άλλου αντίστοιχου εντύπου ή δήλωσης, από οικονομικούς φορείς οι οποίοι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 3β του άρθρου 44 του ν. 3959/2011, δεν στοιχειοθετούν τον λόγο αποκλεισμού των περ. ζ` ή/ και θ` της παρ. 4 του άρθρου 73 του παρόντος και δεν απαιτείται να δηλωθούν κατά τη συμπλήρωση του ΕΕΕΣ και κάθε αντίστοιχου εντύπου.

Όταν η αναθέτουσα αρχή μπορεί να λάβει τα σχετικά δικαιολογητικά απευθείας με πρόσβαση σε βάση δεδομένων, σύμφωνα με την παρ. 4, το ΕΕΕΣ περιέχει επίσης τις πληροφορίες που απαιτούνται για τον συγκεκριμένο σκοπό, όπως την ηλεκτρονική διεύθυνση της βάσης δεδομένων, δεδομένα αναγνώρισης και, κατά περίπτωση, την απαραίτητη δήλωση συναίνεσης.

Οι οικονομικοί φορείς μπορούν να χρησιμοποιήσουν εκ νέου ΕΕΕΣ, το οποίο έχει ήδη χρησιμοποιηθεί σε προηγούμενη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης, εφόσον επιβεβαιώνουν ότι οι πληροφορίες του εγγράφου εξακολουθούν να είναι αληθείς.

2. [Καταργήθηκε]

3. Το ΕΕΕΣ καταρτίζεται βάσει του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος 2 του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) 2016/7 της Επιτροπής της 5ης Ιανουαρίου 2016 για την καθιέρωση του τυποποιημένου εντύπου για το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Προμήθειας (L 3), και παρέχεται αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή.

4. [Καταργήθηκε]

5. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί από προσφέροντες και υποψήφιους, σε οποιοδήποτε χρονικό σημείο κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, να υποβάλουν όλα ή ορισμένα δικαιολογητικά, όταν αυτό απαιτείται για την ορθή διεξαγωγή της διαδικασίας.

Πριν από την ανάθεση της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή, εξαιρουμένων των συμβάσεων που βασίζονται σε συμφωνίες - πλαίσιο, όταν οι συμβάσεις αυτές συνάπτονται δυνάμει της παρ. 4 του άρθρου 39 ή της περ. α` της παρ. 5 του άρθρου 39, απαιτεί από τον προσφέροντα, στον οποίο έχει αποφασίσει να αναθέσει τη σύμβαση να υποβάλει ενημερωμένα τα σχετικά δικαιολογητικά, σύμφωνα με το παρόν άρθρο, και, κατά περίπτωση, το άρθρο 80, περί αποδεικτικών μέσων. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλέσει τους οικονομικούς φορείς να συμπληρώσουν ή να διευκρινίσουν τα πιστοποιητικά που έχουν παραληφθεί, σύμφωνα με τα άρθρα 80, περί αποδεικτικών μέσων και 82, περί προτύπων διασφάλισης ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης.

6. Κατά παρέκκλιση της παρ. 3, οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλλουν δικαιολογητικά ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία, στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή έχει τη δυνατότητα να λαμβάνει τα πιστοποιητικά ή τις συναφείς πληροφορίες απευθείας μέσω πρόσβασης σε εθνική βάση δεδομένων σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της Ένωσης, η οποία διατίθεται δωρεάν, όπως εθνικό μητρώο συμβάσεων, εικονικό φάκελο επιχείρησης, ηλεκτρονικό σύστημα αποθήκευσης εγγράφων ή σύστημα προεπιλογής.

Κατά παρέκκλιση της παρ. 3, οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να υποβάλουν δικαιολογητικά, όταν η αναθέτουσα αρχή που έχει αναθέσει τη σύμβαση ή συνάψει τη συμφωνία - πλαίσιο, διαθέτει ήδη τα δικαιολογητικά αυτά.

Για τον σκοπό του πρώτου εδαφίου, η Γενική Διεύθυνση Ψηφιακής Διακυβέρνησης της Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και οι αρμόδιοι φορείς τήρησης των βάσεων δεδομένων διασφαλίζουν ότι οι βάσεις δεδομένων, οι οποίες περιέχουν σχετικές πληροφορίες για τους οικονομικούς φορείς και μπορούν να χρησιμοποιούνται από τις αναθέτουσες αρχές, μπορούν επίσης να χρησιμοποιούνται υπό τις ίδιους όρους από τις αναθέτουσες αρχές άλλων κρατών μελών.

7. Η Γενική Διεύθυνση Ψηφιακής Διακυβέρνησης της Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, διαθέτει και ενημερώνει στο e-Certis πλήρη κατάλογο των βάσεων δεδομένων, οι οποίες περιλαμβάνουν σχετικές πληροφορίες για τους οικονομικούς φορείς και μπορούν να χρησιμοποιούνται από τις αναθέτουσες αρχές άλλων κρατών μελών.

Κατόπιν αίτησης, η ανωτέρω Γενική Διεύθυνση κοινοποιεί στα λοιπά κράτη μέλη και στην ΕΑΑΔΗΣΥ κάθε πληροφορία που αφορά στις βάσεις δεδομένων του παρόντος άρθρου.

8. Δεν συνιστά ανακριβή δήλωση, ούτε επιφέρει αποκλεισμό αρνητική δήλωση οικονομικού φορέα στο σχετικό ερώτημα του ΕΕΕΣ, εφόσον συντρέχουν οι περιστάσεις της παρ. 2Α του άρθρου 73, περί λόγων αποκλεισμού.

9. Ο οικονομικός φορέας δύναται να διευκρινίζει τις δηλώσεις και πληροφορίες που παρέχει στο ΕΕΕΣ με συνοδευτική υπεύθυνη δήλωση, την οποία υποβάλλει μαζί με το ΕΕΕΣ. Η συνοδευτική υπεύθυνη δήλωση υπογράφεται σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο 79Α, περί υπογραφής Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης.».[55]

[55] Οι παρ. 1,3,5, 6 και 7 τροποποιήθηκαν οι παράγραφοι 2 και 4 καταργήθηκαν οι παράγραφοι 8 και 9 προστέθηκαν και το άρθρο 79,όπως είχε τροποποιηθεί με τα άρθρα 22 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, και 235 Ν.4635/2019, ΦΕΚ Α 167, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 27 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Άρθρο 79Α Υπογραφή Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης

«1. Κατά την υποβολή του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης (ΕΕΕΣ) του άρθρου 79, είναι δυνατή, με μόνη την υπογραφή του κατά περίπτωση εκπροσώπου του οικονομικού φορέα, η προκαταρκτική απόδειξη των λόγων αποκλεισμού που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου 73 για το σύνολο των φυσικών προσώπων που είναι μέλη του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού οργάνου του ή έχουν εξουσία εκπροσώπησης, λήψης αποφάσεων ή ελέγχου σε αυτόν.

2. Ως εκπρόσωπος του οικονομικού φορέα για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου, νοείται ο νόμιμος εκπρόσωπος αυτού, όπως προκύπτει από το ισχύον καταστατικό ή το πρακτικό εκπροσώπησής του κατά τον χρόνο υποβολής της προσφοράς ή αίτησης συμμετοχής ή το αρμοδίως εξουσιοδοτημένο φυσικό πρόσωπο να εκπροσωπεί τον οικονομικό φορέα για διαδικασίες σύναψης συμβάσεων ή για συγκεκριμένη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

3. [Καταργήθηκε]

4. Το ΕΕΕΣ φέρει υπογραφή με ημερομηνία εντός του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο μπορούν να υποβάλονται προσφορές ή αιτήσεις συμμετοχής. Αν στο διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της ημερομηνίας υπογραφής του ΕΕΕΣ και της καταληκτικής ημερομηνίας υποβολής προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής έχουν επέλθει μεταβολές στα δηλωθέντα στοιχεία, εκ μέρους του, στο ΕΕΕΣ, ο οικονομικός φορέας αποσύρει την προσφορά του, χωρίς να απαιτείται απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Στη συνέχεια μπορεί να την υποβάλει εκ νέου με επίκαιρο ΕΕΕΣ.»[56]

Άρθρο 80 Αποδεικτικά μέσα (άρθρο 60 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να απαιτούν τα πιστοποιητικά, τις βεβαιώσεις και τα λοιπά αποδεικτικά μέσα που αναφέρονται στις παρ. 2, 4 και 5 και στο Παράρτημα XII του Προσαρτήματος Α`, ως απόδειξη της μη ύπαρξης λόγων αποκλεισμού, όπως αναφέρονται στα άρθρα 73 περί λόγων αποκλεισμού, και 74 περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις, και της πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής, σύμφωνα με τα άρθρα 75 και 76.

Οι αναθέτουσες αρχές δεν απαιτούν αποδεικτικά μέσα, πλην εκείνων που αναφέρονται στο παρόν άρθρο και στο άρθρο 82 περί προτύπων διασφάλισης ποιότητας και περιβαλλοντικής διαχείρισης. Όσον αφορά στο άρθρο 78 περί στήριξης στις ικανότητες άλλων φορέων, οι οικονομικοί φορείς μπορούν να στηρίζονται σε οποιοδήποτε κατάλληλο μέσο προκειμένου να αποδείξουν στην αναθέτουσα αρχή ότι θα έχουν τους αναγκαίους πόρους στη διάθεσή τους.

2. Οι αναθέτουσες αρχές δέχονται ως επαρκή απόδειξη του ότι ο οικονομικός φορέας δεν εμπίπτει σε καμία από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 73:

α) για την παρ. 1 του εν λόγω άρθρου, την προσκόμιση αποσπάσματος του σχετικού μητρώου, όπως του ποινικού μητρώου ή, ελλείψει αυτού, ισοδύναμου εγγράφου που εκδίδεται από αρμόδια δικαστική ή διοικητική αρχή του κράτους μέλους ή της χώρας καταγωγής ή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο εν λόγω οικονομικός φορέας, από το οποίο προκύπτει ότι πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις. Η υποχρέωση προσκόμισης του ως άνω αποσπάσματος αφορά και τα πρόσωπα του δεύτερου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 73,

β) για τις παρ. 2 και 4 περ. β` του άρθρου 73, πιστοποιητικό που εκδίδεται από την αρμόδια αρχή του οικείου κράτους μέλους ή χώρας.

Αν το κράτος μέλος ή η εν λόγω χώρα δεν εκδίδει τέτοιου είδους έγγραφο ή πιστοποιητικό ή όπου το έγγραφο ή το πιστοποιητικό αυτό δεν καλύπτει όλες τις περιπτώσεις που

[56] Η παρ.3 καταργήθηκε,η παρ.4 τροποποιήθηκε και το άρθρο 79Α, όπως είχε τροποποιηθεί με τα άρθρα 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171,και 56 Ν.4609/2019,ΦΕΚ Α 67, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 28 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

αναφέρονται στην παρ. 1, στις περ. α` και β` της παρ. 2 και στην περ. β` της παρ. 4 του άρθρου 73, το έγγραφο ή το πιστοποιητικό μπορεί να αντικαθίσταται από ένορκη βεβαίωση ή, στα κράτη μέλη ή στις χώρες όπου δεν προβλέπεται ένορκη βεβαίωση, από υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερομένου ενώπιον αρμόδιας δικαστικής ή διοικητικής αρχής, συμβολαιογράφου ή αρμόδιου επαγγελματικού ή εμπορικού οργανισμού του κράτους μέλους ή της χώρας καταγωγής ή της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος ο οικονομικός φορέας.

Οι αρμόδιες δημόσιες αρχές παρέχουν, όπου κρίνεται αναγκαίο, επίσημη δήλωση στην οποία αναφέρεται ότι δεν εκδίδονται τα έγγραφα ή τα πιστοποιητικά της παρούσας ή ότι τα έγγραφα αυτά δεν καλύπτουν όλες τις περιπτώσεις που αναφέρονται στην παρ. 1, στις περ. α` και β` της παρ. 2 και στην περ. β` της παρ. 4 του άρθρου 73. Οι επίσημες δηλώσεις καθίστανται διαθέσιμες μέσω του επιγραμμικού αποθετηρίου πιστοποιητικών (e-Certis) του άρθρου 81.

3. Για την απόδειξη της απαίτησης της παρ. 2 του άρθρου 75, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν πιστοποιητικό/βεβαίωση του οικείου επαγγελματικού μητρώου του Παραρτήματος XI του Προσαρτήματος Α`, με το οποίο να πιστοποιούνται η εγγραφή τους σε αυτό και το ειδικό επάγγελμά τους, σύμφωνα με όσα ορίζονται και στα άρθρα 76, περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου και 77, περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών κατά περίπτωση. Για την απόδειξη άσκησης γεωργικού ή κτηνοτροφικού επαγγέλματος, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν βεβαίωση άσκησης επαγγέλματος, από αρμόδια διοικητική αρχή ή αρχή οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης.

4. Η οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια του οικονομικού φορέα μπορεί, κατά κανόνα, να αποδεικνύεται με ένα ή περισσότερα από τα δικαιολογητικά που αναφέρονται στο Μέρος Ι του Παραρτήματος XII του Προσαρτήματος Α`.

Εάν ο οικονομικός φορέας, για βάσιμο λόγο, δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που ζητεί η αναθέτουσα αρχή, μπορεί να αποδεικνύει την οικονομική και χρηματοοικονομική του επάρκεια με οποιοδήποτε άλλο έγγραφο, το οποίο η αναθέτουσα αρχή κρίνει κατάλληλο.

5. Η τεχνική ικανότητα των οικονομικών φορέων μπορεί να αποδεικνύεται με έναν ή περισσότερους από τους τρόπους που αναφέρονται στο Μέρος ΙΙ του Παραρτήματος XII του Προσαρτήματος Α`, ανάλογα με τη φύση, την ποσότητα ή τη σπουδαιότητα και τη χρήση των έργων, των αγαθών ή των υπηρεσιών.

6. Οι ενώσεις οικονομικών φορέων που υποβάλλουν κοινή προσφορά, υποβάλλουν τα παραπάνω, κατά περίπτωση δικαιολογητικά, για κάθε οικονομικό φορέα που συμμετέχει στην ένωση, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 19, περί οικονομικών φορέων.

7. Εφόσον ζητηθεί, η Αρχή θέτει στη διάθεση άλλων κρατών μελών κάθε πληροφορία σχετικά με τους λόγους αποκλεισμού που παρατίθενται στα άρθρα 73 και 74, την καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας και τις χρηματοοικονομικές και τεχνικές ικανότητες των προσφερόντων που αναφέρονται στα άρθρα 75, 76 και 77, καθώς και κάθε πληροφορία σχετικά με τα αποδεικτικά μέσα που αναφέρονται στο παρόν άρθρο.

8. Σε περίπτωση διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης, για την απόδειξη της αθέτησης των υποχρεώσεων στους τομείς του κοινωνικοασφαλιστικού και του εργατικού δικαίου της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την περ. α` της παρ. 4 του άρθρου 73, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται, κατ` ελάχιστον, να εφαρμόσει όσα ορίζονται στις περ. β` και δ` της παρ. 2 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 (Α` 115).

9. Τα αποδεικτικά έγγραφα του παρόντος άρθρου και του Παραρτήματος XII του Προσαρτήματος Α` μπορεί να εξειδικεύονται στα πρότυπα και υποδείγματα εγγράφων σύμβασης που εκδίδει η ΕΑΑΔΗΣΥ, σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 53.

Σε δημόσιες συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία μεγαλύτερη των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ και έως τα όρια των άρθρων 118 και 328, οι αναθέτουσες αρχές δύνανται να απαιτούν ως απόδειξη για τη μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού της παρ. 1 του άρθρου 73, την υποβολή υπεύθυνης δήλωσης εκ μέρους του οικονομικού φορέα, σε περίπτωση

φυσικού προσώπου, ή σε περίπτωση νομικού προσώπου την υποβολή αυτής εκ μέρους του νομίμου εκπροσώπου, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 79Α.

10. Τα αποδεικτικά έγγραφα συντάσσονται στην ελληνική γλώσσα ή συνοδεύονται από επίσημη μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα. Στα αλλοδαπά δημόσια έγγραφα και δικαιολογητικά εφαρμόζεται η Συνθήκη της Χάγης της 5ης.10.1961, που κυρώθηκε με τον ν. 1497/1984 (Α` 188). Τα αλλοδαπά ιδιωτικά έγγραφα συνοδεύονται από μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα, επικυρωμένη είτε από πρόσωπο αρμόδιο κατά τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας είτε από πρόσωπο κατά νόμον αρμόδιο της χώρας στην οποία έχει συνταχθεί το έγγραφο.

11. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται σε δημόσιες συμβάσεις ήσσονος αξίας, με την έννοια της περ. 30 της παρ. 1 του άρθρου 2.

12. Τα αποδεικτικά μέσα γίνονται αποδεκτά κατά τον ακόλουθο τρόπο:

α) τα δικαιολογητικά που αφορούν στην παρ. 1 του άρθρου 73 και την περ. β` της παρ. 4 του άρθρου 73 εφόσον έχουν εκδοθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή τους,

β) τα δικαιολογητικά που αφορούν στην παρ. 2 του άρθρου 73, εφόσον είναι εν ισχύ κατά τον χρόνο υποβολής τους, άλλως, στην περίπτωση που δεν αναφέρεται χρόνος ισχύος, να έχουν εκδοθεί σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περ. α`,

γ) τα δικαιολογητικά που αφορούν στην παρ. 2 του άρθρου 75, περί κριτηρίων επιλογής, τα αποδεικτικά ισχύουσας εκπροσώπησης σε περίπτωση νομικών προσώπων, και τα πιστοποιητικά αρμόδιας αρχής σχετικά με την ονομαστικοποίηση των μετοχών σε περίπτωση ανωνύμων εταιρειών, εφόσον έχουν εκδοθεί έως τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες πριν από την υποβολή τους, εκτός εάν στις ειδικές διατάξεις έκδοσης αυτών προβλέπεται συγκεκριμένος χρόνος ισχύος και είναι σε ισχύ κατά την υποβολή τους,

δ) οι ένορκες βεβαιώσεις, εφόσον έχουν συνταχθεί έως τρεις (3) μήνες πριν από την υποβολή τους και

ε) οι υπεύθυνες δηλώσεις, εφόσον έχουν συνταχθεί μετά την κοινοποίηση της πρόσκλησης για την υποβολή των δικαιολογητικών.

13. Τα έγγραφα του παρόντος υποβάλλονται σύμφωνα με τον ν. 2690/1999 (Α` 45) και τα άρθρα 13 και 15 του ν. 4727/2020 (Α` 184). Ειδικά τα αποδεικτικά τα οποία αποτελούν ιδιωτικά έγγραφα, μπορεί να γίνονται αποδεκτά και σε απλή φωτοτυπία, εφόσον συνυποβάλλεται υπεύθυνη δήλωση στην οποία βεβαιώνεται η ακρίβειά τους.»[57]

[57] Οι παράγραφοι 2, 3, 9, 10, 11 και 13 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 80, όπως είχε τροποποιηθεί με τα άρθρα 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171 και 43 παρ.7α Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 29 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
Κατά το άρθρο 107 παρ.52 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171/13.11.2017:
"52. Δαπάνες μέχρι δύο χιλιάδες πεντακόσια (2.500) ευρώ, που πραγματοποιήθηκαν από 9.8.2016 μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος, στο πλαίσιο διαδικασιών ανάθεσης συμβάσεων του ν. 4412/2016 χωρίς την προσκόμιση των δικαιολογητικών του άρθρου 80 και σύμφωνα με του όρους και τις προϋποθέσεις του άρθρου αυτού, λογίζονται νόμιμες".

Άρθρο 81 Επιγραμμικό αποθετήριο πιστοποιητικών (e-Certis) (άρθρο 61 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Με σκοπό τη διευκόλυνση της διασυνοριακής υποβολής προσφορών, η Αρχή μεριμνά για τη διαρκή επικαιροποίηση των πληροφοριών ως προς τα πιστοποιητικά και τις λοιπές μορφές αποδεικτικών εγγράφων που εισάγονται στο σύστημα e-Certis της Επιτροπής.

2. Οι αναθέτουσες αρχές προσφεύγουν στο e-Certis και απαιτούν κατά κύριο λόγο είδη πιστοποιητικών ή μορφές αποδεικτικών εγγράφων που καλύπτονται από το e-Certis.

Άρθρο 82 Πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης (άρθρο 62 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές, εάν απαιτούν την προσκόμιση πιστοποιητικών εκδιδόμενων από ανεξάρτητους οργανισμούς που βεβαιώνουν ότι ο οικονομικός φορέας συμμορφώνεται με ορισμένα πρότυπα διασφάλισης ποιότητας, συμπεριλαμβανομένης της προσβασιμότητας για άτομα με ειδικές ανάγκες, παραπέμπουν σε συστήματα διασφάλισης ποιότητας τα οποία βασίζονται στη σχετική σειρά ευρωπαϊκών προτύπων και έχουν πιστοποιηθεί από διαπιστευμένους οργανισμούς. Οι αναθέτουσες αρχές αναγνωρίζουν ισοδύναμα πιστοποιητικά από οργανισμούς εδρεύοντες σε άλλα κράτη - μέλη. Επίσης, κάνουν δεκτά άλλα αποδεικτικά στοιχεία για ισοδύναμα μέτρα διασφάλισης ποιότητας, εφόσον ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας δεν είχε τη δυνατότητα να αποκτήσει τα εν λόγω πιστοποιητικά εντός των σχετικών προθεσμιών για λόγους για τους οποίους δεν ευθύνεται ο ίδιος, υπό την προϋπόθεση ότι ο οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι τα προτεινόμενα μέτρα διασφάλισης ποιότητας πληρούν τα απαιτούμενα πρότυπα διασφάλισης ποιότητας.

2. Εάν οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν την υποβολή πιστοποιητικών εκδιδομένων από ανεξάρτητους οργανισμούς που να βεβαιώνουν ότι ο οικονομικός φορέας συμμορφώνεται με συγκεκριμένα συστήματα ή πρότυπα όσον αφορά την περιβαλλοντική διαχείριση, παραπέμπουν στο σύστημα οικολογικής διαχείρισής και ελέγχου (EMAS) της Ένωσης ή σε άλλα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης που έχουν αναγνωριστεί, σύμφωνα με το άρθρο 45 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1221/2009 ή σε άλλα πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης βασιζόμενα σε αντίστοιχα ευρωπαϊκά ή διεθνή πρότυπα που έχουν εκδοθεί από διαπιστευμένους οργανισμούς. Οι αναθέτουσες αρχές αναγνωρίζουν ισοδύναμα πιστοποιητικά από οργανισμούς εδρεύοντες σε άλλα κράτη - μέλη.

Όταν ο οικονομικός φορέας τεκμηριωμένα δεν έχει πρόσβαση στα εν λόγω πιστοποιητικά ή δεν έχει τη δυνατότητα να τα αποκτήσει εντός των σχετικών προθεσμιών, για λόγους για τους οποίους δεν ευθύνεται ο ίδιος, η αναθέτουσα αρχή αποδέχεται επίσης άλλα αποδεικτικά μέσα μέτρων περιβαλλοντικής διαχείρισης, υπό την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι τα συγκεκριμένα μέτρα είναι ισοδύναμα με εκείνα που απαιτούνται βάσει του εφαρμοστέου συστήματος ή του προτύπου περιβαλλοντικής διαχείρισης.

3. Εφόσον της ζητηθεί, η Αρχή θέτει στη διάθεση άλλων κρατών μελών, σύμφωνα με το άρθρο 343, κάθε πληροφορία σχετικά με τα έγγραφα που προσκομίζονται ως στοιχεία αποδεικτικά της συμμόρφωσης με ποιοτικά και περιβαλλοντικά πρότυπα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2.

Άρθρο 83 Επίσημοι κατάλογοι εγκεκριμένων οικονομικών φορέων και πιστοποίηση από οργανισμούς δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου (άρθρο 64 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Η λειτουργία όλων των επίσημων καταλόγων εγκεκριμένων εργοληπτών, προμηθευτών ή παρόχων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των μελετητών, που προβλέπονται από τις εκάστοτε ισχύουσες εθνικές διατάξεις ή/και η πιστοποίηση από οργανισμούς πιστοποίησης που συμμορφώνονται με τα ευρωπαϊκά πρότυπα πιστοποίησης, κατά την έννοια του Παραρτήματος VII του Προσαρτήματος Α`, διέπεται από τις διατάξεις του παρόντος άρθρου.

Η Αρχή ανακοινώνει στην Επιτροπή και στα λοιπά κράτη - μέλη τη διεύθυνση του οργανισμού πιστοποίησης ή του οργανισμού που είναι υπεύθυνος για τους επίσημους καταλόγους, στον οποίο αποστέλλονται οι αιτήσεις.

2. Οι προϋποθέσεις εγγραφής στους επίσημους καταλόγους εγκεκριμένων εργοληπτών, προμηθευτών ή παρόχων υπηρεσιών, καθώς και οι προϋποθέσεις που αφορούν την έκδοση πιστοποιητικών από οργανισμούς πιστοποίησης που συμμορφώνονται με τα ευρωπαϊκά πρότυπα πιστοποίησης, κατά την έννοια του Παραρτήματος VII του Προσαρτήματος Α`, προσαρμόζονται στις διατάξεις των άρθρων 73 έως 83. Αιτήσεις εγγραφής μπορούν να υποβάλλονται και από οικονομικούς φορείς, οι οποίοι ανήκουν σε ένωση και επικαλούνται πόρους, που τους διαθέτουν άλλοι συμμετέχοντες σε αυτήν, σύμφωνα με το άρθρο 78. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι εν λόγω οικονομικοί φορείς αποδεικνύουν στην αρχή που συντάσσει τον επίσημο κατάλογο ότι θα έχουν στη διάθεσή τους αυτούς τους πόρους καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος του πιστοποιητικού, που πιστοποιεί την εγγραφή τους στον επίσημο κατάλογο και ότι οι εν λόγω συμμετέχοντες στην ένωση συνεχίζουν να πληρούν, κατά το ίδιο διάστημα, τις απαιτήσεις ποιοτικής επιλογής, τις οποίες καλύπτει ο επίσημος κατάλογος ή το πιστοποιητικό που επικαλούνται οι φορείς αυτοί για την εγγραφή τους.

3. Οι οικονομικοί φορείς που είναι εγγεγραμμένοι σε επίσημους καταλόγους ή διαθέτουν πιστοποιητικό μπορούν, για την εκάστοτε σύμβαση, να προσκομίζουν στις αναθέτουσες αρχές πιστοποιητικό εγγραφής εκδιδόμενο από την αρμόδια αρχή ή το πιστοποιητικό που εκδίδεται από τον αρμόδιο οργανισμό πιστοποίησης.

Στα πιστοποιητικά αυτά αναφέρονται τα δικαιολογητικά βάσει των οποίων έγινε η εγγραφή των εν λόγω οικονομικών φορέων στον επίσημο κατάλογο ή η πιστοποίηση και η κατάταξη στον εν λόγω κατάλογο.

4. Η πιστοποιούμενη εγγραφή στους επίσημους καταλόγους από τους αρμόδιους οργανισμούς ή το πιστοποιητικό, που εκδίδεται από τον οργανισμό πιστοποίησης, συνιστά τεκμήριο καταλληλότητας όσον αφορά τις απαιτήσεις ποιοτικής επιλογής, τις οποίες καλύπτει ο επίσημος κατάλογος ή το πιστοποιητικό.

5. Η εγγραφή και κατάταξη στα Μ.Ε.Ε.Π., Μητρώο Μελετητών και Μητρώο Γραφείων Μελετών, και η κατοχή αντίστοιχου πτυχίου αποτελεί τεκμήριο τεχνικής καταλληλότητας γενικής εμπειρίας [στην καλούμενη τάξη και κατηγορία του αντίστοιχου Μητρώου].[58]

6. Οι πληροφορίες που μπορούν να συναχθούν από την εγγραφή σε επίσημους καταλόγους ή από την πιστοποίηση δεν τίθενται υπό αμφισβήτηση χωρίς αιτιολόγηση. Όσον αφορά την καταβολή των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και των φόρων και τελών, μπορεί να ζητείται πρόσθετο πιστοποιητικό από κάθε εγγεγραμμένο οικονομικό φορέα, όποτε πρόκειται να ανατεθεί μια σύμβαση.

Οι αναθέτουσες αρχές εφαρμόζουν την παράγραφο 3 και το πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρούσας παραγράφου μόνον προς όφελος των οικονομικών φορέων που είναι εγκατεστημένοι στο κράτος-μέλος το οποίο έχει καταρτίσει τον επίσημο κατάλογο.

7. Οι απαιτήσεις προσκόμισης αποδείξεων για τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής, που καλύπτονται από τον επίσημο κατάλογο ή το πιστοποιητικό, είναι σύμφωνες με το άρθρο 80, και, ανάλογα με την περίπτωση, με το άρθρο 82. Για την εγγραφή των οικονομικών φορέων άλλων κρατών μελών σε επίσημο κατάλογο ή για την πιστοποίησή τους, δεν απαιτούνται άλλες αποδείξεις ή δηλώσεις, πλην εκείνων που ζητούνται από τους οικονομικούς φορείς που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα.

Οι οικονομικοί φορείς μπορούν να ζητούν, ανά πάσα στιγμή, την εγγραφή τους σε επίσημο κατάλογο ή την έκδοση πιστοποιητικού. Ενημερώνονται, σε ευλόγως σύντομο χρονικό διάστημα, για την απόφαση της αρχής που συντάσσει τον επίσημο κατάλογο ή του αρμόδιου οργανισμού πιστοποίησης.

[58] Η φράση «στην καλούμενη τάξη και κατηγορία του αντίστοιχου Μητρώου» της παρ.5 διαγράφηκε με το άρθρο 119 παρ.5 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.

8. Η εν λόγω εγγραφή ή πιστοποίηση δεν επιβάλλεται στους οικονομικούς φορείς άλλων κρατών μελών προκειμένου να συμμετάσχουν σε δημόσια σύμβαση. Οι αναθέτουσες αρχές αναγνωρίζουν τα ισοδύναμα πιστοποιητικά που εκδίδονται από οργανισμούς εγκατεστημένους σε άλλα κράτη- μέλη. Αποδέχονται, επίσης, και άλλα ισοδύναμα αποδεικτικά μέσα.

9. Εφόσον ζητηθεί, η Αρχή θέτει στη διάθεση άλλων κρατών μελών κάθε πληροφορία σχετικά με τα έγγραφα που προσκομίζονται ως απόδειξη ότι οι οικονομικοί φορείς πληρούν τις απαιτήσεις εγγραφής στον επίσημο κατάλογο εγκεκριμένων οικονομικών φορέων ή ως απόδειξη ότι οι οικονομικοί φορείς από άλλο κράτος-μέλος διαθέτουν ισοδύναμη πιστοποίηση.

10. Με προεδρικά διατάγματα που εκδίδονται μετά από πρόταση των κατά περίπτωση αρμοδίων Υπουργών, Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, ρυθμίζονται θέματα για την κατάρτιση και λειτουργία επίσημων καταλόγων εγκεκριμένων οικονομικών φορέων, ιδίως δε η αρμόδια υπηρεσία τήρησής τους, οι ειδικότερες προϋποθέσεις, τα κριτήρια και οι διατυπώσεις εγγραφής και κατάταξης των οικονομικών φορέων σε αυτούς, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαίων δικαιολογητικών, η διαδικασία τήρησης και ενημέρωσής τους και οι περιπτώσεις διαγραφής από αυτούς, ο χρόνος έναρξης της λειτουργίας τους είτε συνολικά είτε ανά κλάδο ή κατηγορία, η διαλειτουργικότητα των ηλεκτρονικών καταλόγων με άλλα πληροφοριακά συστήματα, καθώς και κάθε άλλο συναφές θέμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΥΣΕΩΝ

Άρθρο 84 Περιορισμός του αριθμού των πληρούντων τα κριτήρια επιλογής υποψηφίων που θα κληθούν να συμμετάσχουν (άρθρο 65 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Στις κλειστές διαδικασίες, στις ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση, στις διαδικασίες ανταγωνιστικού διαλόγου και στις συμπράξεις καινοτομίας, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των πληρούντων τα κριτήρια επιλογής υποψηφίων, οι οποίοι θα προσκληθούν να υποβάλουν προσφορά ή να συμμετάσχουν στον διάλογο, υπό τον όρο ότι υπάρχει, σύμφωνα με την παράγραφο 2, ο ελάχιστος αριθμός υποψηφίων που πληρούν τα κριτήρια.

2. Οι αναθέτουσες αρχές προσδιορίζουν, στην προκήρυξη σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις κανόνες ή κριτήρια τα οποία προτίθενται να χρησιμοποιήσουν, τον ελάχιστο αριθμό υποψηφίων που σκοπεύουν να καλέσουν και, όπου ενδείκνυται, τον μέγιστο αριθμό αυτών.

Στην κλειστή διαδικασία, ο ελάχιστος αριθμός υποψηφίων είναι πέντε. Στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, στη διαδικασία ανταγωνιστικού διαλόγου και στη σύμπραξη καινοτομίας, ο ελάχιστος αριθμός υποψηφίων είναι τρεις. Σε κάθε περίπτωση, ο αριθμός των υποψηφίων που καλούνται πρέπει να είναι επαρκής, ώστε να εξασφαλίζεται πραγματικός ανταγωνισμός.

Οι αναθέτουσες αρχές καλούν αριθμό υποψηφίων τουλάχιστον ίσο προς τον ελάχιστο αριθμό υποψηφίων. Στην περίπτωση όμως, όπου ο αριθμός των υποψηφίων που πληρούν τα κριτήρια επιλογής και τα ελάχιστα επίπεδα ικανότητας της παρ. 5 του άρθρου 75 είναι μικρότερος από τον ελάχιστο αριθμό, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να συνεχίζει τη διαδικασία, καλώντας τους υποψηφίους που διαθέτουν τις απαιτούμενες ικανότητες. Στο πλαίσιο της ίδιας διαδικασίας, η αναθέτουσα αρχή δεν περιλαμβάνει άλλους οικονομικούς φορείς που δεν υπέβαλαν αίτηση συμμετοχής ή υποψηφίους που δεν πληρούν τις απαιτούμενες ικανότητες.

Άρθρο 85 Περιορισμός του αριθμού των προσφορών και των λύσεων (άρθρο 66 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Όταν οι αναθέτουσες αρχές κάνουν χρήση της δυνατότητας περιορισμού του αριθμού των προς διαπραγμάτευση προσφορών, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 6 του άρθρου 29 ή των προς συζήτηση λύσεων, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου 30, πραγματοποιούν αυτόν τον περιορισμό με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης. Στην τελική φάση, ο αριθμός αυτός πρέπει να επιτρέπει τη διασφάλιση συνθηκών πραγματικού ανταγωνισμού, εφόσον υπάρχει επαρκής αριθμός προσφορών, λύσεων ή προεπιλεγμένων υποψηφίων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 86 Κριτήρια ανάθεσης των συμβάσεων -Εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθρο 67 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Με την επιφύλαξη των εθνικών διατάξεων νόμου ή διοικητικών πράξεων σχετικά με την τιμή ορισμένων αγαθών ή την αμοιβή ορισμένων υπηρεσιών, οι αναθέτουσες αρχές βασίζουν την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων στην πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά.

2. Η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής προσδιορίζεται βάσει της τιμής ή του κόστους, με χρήση προσέγγισης κόστους - αποτελεσματικότητας, όπως της κοστολόγησης του κύκλου ζωής, σύμφωνα με το άρθρο 87, περί κοστολόγησης του κύκλου ζωής, και μπορεί να περιλαμβάνει τη βέλτιστη σχέση ποιότητας - τιμής, η οποία εκτιμάται βάσει κριτηρίων, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, ποιοτικών, περιβαλλοντικών ή κοινωνικών πτυχών που συνδέονται με το αντικείμενο της συγκεκριμένης δημόσιας σύμβασης. Στα κριτήρια αυτά μπορούν να περιλαμβάνονται, ιδίως:

α) η ποιότητα, περιλαμβανομένης της τεχνικής αξίας, τα αισθητικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά, η προσβασιμότητα, ο σχεδιασμός για όλους τους χρήστες, τα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και καινοτόμα χαρακτηριστικά, καθώς και η εμπορία και οι σχετικοί όροι,

β) η οργάνωση, τα προσόντα και η εμπειρία του προσωπικού στο οποίο ανατίθεται η εκτέλεση της σύμβασης, στην περίπτωση που η ποιότητα του διατεθέντος προσωπικού μπορεί να έχει σημαντική επίδραση στο επίπεδο εκτέλεσης της σύμβασης,
γ) η εξυπηρέτηση μετά την πώληση και η τεχνική υποστήριξη,

δ) οι όροι παράδοσης, όπως η ημερομηνία παράδοσης, η διαδικασία και η προθεσμία παράδοσης ή η προθεσμία ολοκλήρωσης ή περαίωσης,

ε) η παροχή της εγγύησης της παρ. 10 του άρθρου 72, περί εγγυήσεων,

στ) η προσαύξηση του προβλεπόμενου στα έγγραφα της σύμβασης χρόνου εγγύησης.

3. Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, κατά την παρ. 2, εξειδικεύονται ιδίως σε:

α) απασχόληση εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού κατά την έννοια του ν. 4430/2016 (Α` 205), για χρονικό διάστημα δώδεκα (12) τουλάχιστον μηνών πριν από τη συμμετοχή του οικονομικού φορέα σε διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης,

β) διευκόλυνση της κοινωνικής ή/και εργασιακής ένταξης ατόμων που προέρχονται από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού,

γ) καταπολέμηση των διακρίσεων ή/και

δ) προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών.

4. Στα κριτήρια της παρ. 2 στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης εκπόνησης μελέτης μπορούν να περιλαμβάνονται επιπλέον και ιδίως:

α) ο βαθμός κατανόησης του αντικειμένου και των στόχων της προς εκπόνηση μελέτης, όπως προκύπτει από την τεχνική έκθεση της περ. α` της παρ. 2 του άρθρου 94, περί περιεχομένου φακέλου «Τεχνική προσφορά», με εντοπισμό των θεμάτων στα οποία πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία κατά την εκπόνηση της μελέτης,

β) η πληρότητα και αξιοπιστία της μεθοδολογίας εκπόνησης της μελέτης, βάσει των στοιχείων των περ. β` και γ` της παρ. 2 του άρθρου 94, και συγκεκριμένα: ο βαθμός κάλυψης των απαιτήσεων της προς εκπόνηση μελέτης από δραστηριότητες που παρουσιάζει ο οικονομικός φορέας, ο βαθμός επάρκειας των ενεργειών και διαδικασιών για την παραγωγή της μελέτης, περιλαμβανομένων και των ενεργειών του συντονιστή, καθώς και η τεκμηρίωση της δυνατότητας υλοποίησης και η αξιοπιστία του προτεινόμενου χρονοδιαγράμματος, σε συνδυασμό με τη στελέχωση της ομάδας μελέτης και τα παρεχόμενα στοιχεία από τα οποία διασφαλίζεται ότι οι οικονομικοί φορείς διαθέτουν τους αναγκαίους ανθρώπινους πόρους, για να εκτελέσουν τη σύμβαση σε κατάλληλο ποιοτικό επίπεδο,

γ) η οργάνωση του οικονομικού φορέα, βάσει των στοιχείων των περ. δ` και ε` της παρ. 2 του άρθρου 94 και συγκεκριμένα η σαφήνεια στον καθορισμό των καθηκόντων της ομάδας, η επάρκεια της προτεινόμενης ομάδας μελέτης σε σχέση με τη δομή του οργανογράμματος και ο βαθμός συνοχής της προτεινόμενης ομάδας μελέτης,

δ) η ευκολία κατασκευής της τεχνικής λύσης και η εκτίμηση της δαπάνης του έργου, που περιλαμβάνει τη δαπάνη κατασκευής του έργου και την ετήσια δαπάνη λειτουργίας και συντήρησης κατά τη διάρκεια ζωής του έργου, εφόσον στα έγγραφα της σύμβασης περιλαμβάνονται συγκεκριμένες παράμετροι υπολογισμού της δαπάνης λειτουργίας και συντήρησης, όπως προκύπτουν από την τεχνική έκθεση της περ. α` της παρ. 2 του άρθρου 94.

5. Στα κριτήρια της παρ. 2 στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών μπορούν να περιλαμβάνονται και η ορθότητα αντίληψης από τον οικονομικό φορέα του αντικειμένου και των απαιτήσεων της σύμβασης, η επιτυχής επισήμανση προβλημάτων κατά την υλοποίηση και η διαμόρφωση κατάλληλων προτάσεων για την επίλυσή τους, η επαρκής ανάλυση - εξειδίκευση της καταλληλότητας και αποτελεσματικότητας της μεθοδολογίας υλοποίησης και των απαραίτητων εργαλείων υποστήριξης της εφαρμογής της, καθώς και η αποτελεσματική επικοινωνία του οικονομικού φορέα με την αναθέτουσα αρχή, κατά το στάδιο της εκτέλεσης της σύμβασης, ο αποτελεσματικός προσδιορισμός -τεκμηρίωση των κρίσιμων παραγόντων επιτυχίας και η παρουσίαση εναλλακτικών τρόπων διασφάλισής τους, η ορθολογική ανάλυση του αντικειμένου της σύμβασης σε ενότητες εργασιών και η σύνδεσή τους με τα ελάχιστα απαιτούμενα παραδοτέα και το χρονοδιάγραμμα που περιγράφονται στις τεχνικές προδιαγραφές αυτού, η πληρότητα - επάρκεια του καθορισμού των περιεχομένων των προσφερομένων παραδοτέων και η τεκμηρίωση της διασφάλισης εφαρμοσιμότητας των λύσεων που προτείνονται, η καταλληλότητα του μοντέλου οργάνωσης της παροχής των υπηρεσιών, η επάρκεια και σαφήνεια κατανομής αρμοδιοτήτων στα μέλη της ομάδας έργου, καθώς και τα επίπεδα διοίκησης.

6. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης εκπόνησης μελετών, ήτοι πλήρους μελέτης ή επιμέρους σταδίων αυτής, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να χρησιμοποιούν την τιμή ή το κόστος ως μοναδικό κριτήριο ανάθεσης, μόνο εφόσον συντρέχει μία από τις παρακάτω περιπτώσεις, και κατόπιν γνώμης του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής:

α) όταν δεν απαιτούνται τεχνικά στοιχεία άλλα, πέραν των ήδη περιεχομένων στο φάκελο δημόσιας σύμβασης, όπως κατά κύριο λόγο στις περιπτώσεις τοπογραφικών μελετών ή γεωτεχνικών ερευνών ή κυκλοφοριακών μελετών ή οικονομικών μελετών,

β) όταν περιέχονται στον φάκελο δημόσιας σύμβασης επαρκή τεχνικά στοιχεία από εγκεκριμένες μελέτες προηγούμενων σταδίων και είναι σε ισχύ εκδοθείσα Α.Ε.Π.Ο..

7. Το στοιχείο του κόστους μπορεί επίσης να λαμβάνει τη μορφή σταθερής τιμής ή κόστους βάσει του οποίου οι οικονομικοί φορείς θα ανταγωνίζονται αποκλειστικά και μόνο βάσει ποιοτικών κριτηρίων.

8. Τα κριτήρια ανάθεσης θεωρούνται ότι συνδέονται με το αντικείμενο της δημόσιας σύμβασης, εφόσον συνδέονται με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που θα παρασχεθούν στο πλαίσιο της σύμβασης σε σχέση με οποιαδήποτε πτυχή της και σε οποιοδήποτε από τα στάδια του κύκλου ζωής της, περιλαμβανομένων και των παραγόντων που εμπλέκονται:

α) στη συγκεκριμένη διαδικασία παραγωγής, διάθεσης ή εμπορίας των εν λόγω έργων, αγαθών ή υπηρεσιών ή

β) στη συγκεκριμένη διαδικασία άλλου σταδίου του κύκλου ζωής της, έστω και αν οι εν λόγω παράγοντες δεν αποτελούν μέρος της υλικής υπόστασής της.

9. Τα κριτήρια ανάθεσης δεν έχουν ως αποτέλεσμα την παροχή απεριόριστης ελευθερίας επιλογής στην εν λόγω αναθέτουσα αρχή. Διασφαλίζουν τη δυνατότητα αποτελεσματικού ανταγωνισμού και συνοδεύονται από προδιαγραφές που επιτρέπουν την αποτελεσματική επαλήθευση των πληροφοριών που παρέχονται από τους προσφέροντες, προκειμένου να αξιολογείται ο βαθμός συμμόρφωσής τους προς τα κριτήρια ανάθεσης. Εάν υπάρχουν αμφιβολίες, οι αναθέτουσες αρχές επαληθεύουν αποτελεσματικά την ακρίβεια των πληροφοριών και αποδείξεων, τις οποίες παρέχουν οι προσφέροντες.

10. Η αναθέτουσα αρχή διευκρινίζει στα έγγραφα της σύμβασης τη σχετική στάθμιση που προσδίδει σε καθένα από τα κριτήρια που έχουν επιλεγεί για τον προσδιορισμό της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, εκτός εάν αυτό καθορίζεται μόνο βάσει της τιμής.

Η στάθμιση αυτή μπορεί να εκφράζεται με την πρόβλεψη περιθωρίου διακύμανσης με το κατάλληλο μέγιστο εύρος.

Εάν δεν είναι δυνατή η στάθμιση για αντικειμενικούς λόγους, η αναθέτουσα αρχή επισημαίνει τα κριτήρια με φθίνουσα σειρά σπουδαιότητας.

Ειδικότερα κατά την ανάθεση σύμβασης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών το κριτήριο της τιμής έχει βαρύτητα τριάντα τοις εκατό (30%) και τα λοιπά κριτήρια ανάθεσης έχουν συνολική βαρύτητα εβδομήντα τοις εκατό (70 %). Με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου ορίζονται επιμέρους κριτήρια πλην της τιμής, που δύνανται να χρησιμοποιούνται για την ανάθεση και η επιμέρους βαρύτητά τους, ενώ μπορεί με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής, η οποία εκδίδεται κατόπιν γνώμης του οικείου Τεχνικού Συμβουλίου, να ορίζεται μικρότερο ποσοστό βαρύτητας του 30% για το κριτήριο της τιμής.

11. Το άθροισμα των σχετικών συντελεστών βαρύτητας των κριτηρίων αξιολόγησης, εκφρασμένων σε ποσοστό επί τοις εκατό, ανέρχεται σε κάθε περίπτωση σε 100. Η βαθμολόγηση και κατάταξη των τεχνικών προσφορών γίνεται, σύμφωνα με τον τύπο: Τ = σ1χ Κ1 + σ2χ Κ2 +..+ σνχ Κν, όπου «σν» είναι ο συντελεστής βαρύτητας, «Κν» η βαθμολογία του κριτηρίου αξιολόγησης και U η συνολική βαθμολογία της τεχνικής προσφοράς και ισχύει σ1+σ2+..σν = 1.

Κάθε κριτήριο αξιολόγησης βαθμολογείται αυτόνομα με βάση τα στοιχεία της προσφοράς. Η βαθμολόγηση πρέπει να είναι πλήρως και ειδικά αιτιολογημένη και να περιλαμβάνει υποχρεωτικά, εκτός από τη βαθμολογία, και τη λεκτική διατύπωση της κρίσης ανά κριτήριο.

11Α. α) Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών που εκδίδεται κατόπιν γνώμης του Τεχνικού Συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών, καθορίζονται τα κριτήρια της παρ. 2 που δύναται κάθε αναθέτουσα αρχή να περιλαμβάνει στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου. Υποχρεωτικά μεταξύ των ανωτέρω κριτηρίων περιλαμβάνεται ως κριτήριο με συντελεστή βαρύτητας δέκα τοις εκατό (10%) τουλάχιστον η πλήρωση των στοιχειωδών κριτηρίων της εργαλειοθήκης της Ε.Ε. για τις κατασκευές, όπως καθορίζονται στο εκάστοτε ισχύον «Δελτίο Προϊόντος Πράσινη Δημόσια Σύμβαση (ΠΔΣ) για Κατασκευές».

β) Η αναθέτουσα αρχή δύναται, με αιτιολογημένη απόφασή της, να αποκλίνει από τα μη υποχρεωτικά κριτήρια της περ. α) μετά από γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου Κατασκευών της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

γ) Η προσφορά προσθέτου χρόνου εγγύησης συνοδεύεται (πέραν της εγγύησης καλής εκτέλεσης) από εγγύηση «προσθέτου χρόνου εγγύησης», σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περ. δ` της παρ. 1 του άρθρου 72, που κατατίθεται με την υπογραφή της σύμβασης.

12. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οικονομικές προσφορές βαθμολογούνται σε εκατονταβάθμια κλίμακα και η βαθμολογία ΒΟΠι της κάθε οικονομικής προσφοράς ΟΠι προκύπτει από το προσφερόμενο ποσοστό έκπτωσης «ε» ως εξής:

ΒΟΠι=(120*ε)/(20+ε).

13. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών, όταν η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά δεν προσδιορίζεται αποκλειστικά βάσει της τιμής ή του κόστους, η βαθμολογία κάθε κριτηρίου αξιολόγησης κυμαίνεται από εκατό (100) έως εκατόν είκοσι (120) βαθμούς. Η βαθμολογία είναι εκατό (100) βαθμοί για τις περιπτώσεις που ικανοποιούνται ακριβώς όλοι οι όροι του κριτηρίου. Η βαθμολογία αυτή αυξάνεται έως εκατόν είκοσι (120) βαθμούς, όταν υπερκαλύπτονται οι όροι του κριτηρίου. Η συνολική βαθμολογία της τεχνικής προσφοράς, όπως προκύπτει από τον τύπο της παρ. 11 κυμαίνεται από εκατό (100) έως εκατόν είκοσι (120) βαθμούς. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης μεγαλύτερο περιθώριο διακύμανσης από το αναφερόμενο στο πρώτο εδάφιο από εκατό (100) έως εκατό πενήντα (150) βαθμούς, προσαρμόζοντας αναλόγως τους όρους της διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μπορεί να προσδιοριστεί:

α) Ως εκείνη που παρουσιάζει τον μικρότερο λόγο της προσφερόμενης ή συγκριτικής τιμής της προσφοράς προς τη βαθμολογία των κριτηρίων αξιολόγησης που δεν αφορούν την τιμή ή το κόστος. Συγκριτική τιμή προσφοράς είναι η τιμή, στην περίπτωση που για τη διαμόρφωσή της λαμβάνονται υπόψη ένα ή περισσότερα είδη κόστους, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 87, εφόσον προβλέπεται από τα έγγραφα της σύμβασης. Η αναθέτουσα αρχή, στην περίπτωση αυτή, καθορίζει με σαφήνεια στα έγγραφα της σύμβασης τον ακριβή τρόπο υπολογισμού της συγκριτικής τιμής προσφοράς, όπως με μαθηματικό τύπο.

β) Για τις δημόσιες συμβάσεις παροχής γενικών υπηρεσιών η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μπορεί εναλλακτικά να είναι εκείνη που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη τιμή (Α) της σχέσης:

Α = σΤx (Τ/Τmax) + σοx (Omin/Ο),

όπου: Τ = Συνολική βαθμολογία τεχνικής προσφοράς,

Τmax= Συνολική βαθμολογία της καλύτερης τεχνικής προσφοράς,

Omin = τιμή χαμηλότερης οικονομικής προσφοράς,

Ο = τιμή οικονομικής προσφοράς,

σΤ = Συντελεστής βαρύτητας τεχνικής προσφοράς, ποσοστό επί τοις εκατό, που μπορεί να κυμαίνεται από εξήντα (60) έως ογδόντα (80),

σΟ = Συντελεστής βαρύτητας οικονομικής προσφοράς, ποσοστό επί τοις εκατό, που μπορεί να κυμαίνεται από είκοσι (20) έως σαράντα (40).

Το άθροισμα των δύο συντελεστών βαρύτητας ισούται με εκατό (100).

14. Αν κριτήριο ανάθεσης έχει οριστεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά με βάση τη βέλτιστη σχέση ποιότητας - τιμής κατά το παρόν άρθρο και η διαδικασία σύναψης της σύμβασης διενεργείται από ΚΑΑ, τα κριτήρια, οι τυχόν ομάδες στις οποίες αυτά κατατάσσονται, καθώς και οι συντελεστές βαρύτητας αυτών εγκρίνονται από την ΚΑΑ.

15. Για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών μπορεί να ορίζεται ότι οι αναθέτουσες αρχές δεν μπορούν να χρησιμοποιούν την τιμή ή το κόστος ως μοναδικό κριτήριο ανάθεσης, ή μπορεί να περιορίζεται η χρήση τους σε ορισμένες κατηγορίες

αναθετουσών αρχών ή ορισμένα είδη συμβάσεων. Στις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, μπορεί να εκδίδονται εγκύκλιοι του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών σχετικά με τη στάθμιση των επιμέρους κριτηρίων ανάθεσης, τους συντελεστές βαρύτητας των κριτηρίων ανάθεσης που σχετίζονται με την τεχνική προσφορά, ανά κατηγορία έργου και μελέτης και ανά εκτιμώμενη αξία σύμβασης. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποκλίνει από όσα ορίζονται στις ανωτέρω εγκυκλίους, έπειτα από σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου.

16. Στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών μπορεί να εκδίδονται εγκύκλιοι του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων σχετικά με τη στάθμιση των επιμέρους κριτηρίων ανάθεσης, τους συντελεστές βαρύτητας των κριτηρίων ανάθεσης που σχετίζονται με την τεχνική προσφορά, ανά κατηγορία και εκτιμώμενη αξία σύμβασης. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αποκλίνει από όσα ορίζονται στις ανωτέρω εγκυκλίους, έπειτα από σύμφωνη γνώμη του συλλογικού οργάνου της παρ. 5 του άρθρου 41.».[59]

Άρθρο 87 Κοστολόγηση κύκλου ζωής - Εξουσιοδοτικές διατάξεις (άρθρο 68 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Η κοστολόγηση του κύκλου ζωής καλύπτει, στον βαθμό που αρμόζει, ένα μέρος ή το σύνολο των ακόλουθων ειδών κόστους κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής ενός προϊόντος, μιας υπηρεσίας ή ενός έργου:

α) κόστος που βαρύνει την αναθέτουσα αρχή ή άλλους χρήστες, όπως:

αα) το κόστος που σχετίζεται με την απόκτηση,

ββ) το κόστος χρήσης, όπως για την κατανάλωση ενέργειας και άλλων πόρων ή πηγών,

γγ) το κόστος συντήρησης,

δδ) το κόστος τέλους του κύκλου ζωής, όπως το κόστος συλλογής και ανακύκλωση,

β) το κόστος που οφείλεται σε εξωτερικούς περιβαλλοντικούς παράγοντες που συνδέονται με το προϊόν, την υπηρεσία ή το έργο στη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, εφόσον η οικονομική αξία τους μπορεί να προσδιοριστεί και να επαληθευτεί· στο κόστος αυτό μπορεί να περιλαμβάνεται το κόστος εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και άλλων εκπομπών ρύπων, καθώς και το κόστος για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής.

2. Όταν η αναθέτουσα αρχή αποτιμά το κόστος χρησιμοποιώντας προσέγγιση κοστολόγησης του κύκλου ζωής, αναφέρει στα έγγραφα της σύμβασης τα δεδομένα που πρέπει να υποβάλουν οι προσφέροντες και τη μέθοδο που θα χρησιμοποιήσει για την κοστολόγηση του κύκλου ζωής βάσει των εν λόγω δεδομένων.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για την αποτίμηση του κόστους, το οποίο οφείλεται σε εξωτερικούς περιβαλλοντικούς παράγοντες, οφείλει να πληροί το σύνολο των ακόλουθων προϋποθέσεων:

α) βασίζεται σε κριτήρια που μπορούν να επαληθευτούν με αντικειμενικό τρόπο και δεν εισάγουν διακρίσεις. Συγκεκριμένα, όταν αυτή δεν έχει εκπονηθεί για επαναλαμβανόμενη ή συνεχή χρήση, δεν συνεπάγεται αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων,

[59] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτικές διατάξεις» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 3, 6, 10-13 τροποποιήθηκαν, η παρ. 11Α προστέθηκε και το άρθρο 86, όπως είχε τροποποιηθεί με τα άρθρα 22 περ.85 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227,και 33 παρ.1 Ν.4608/2019,ΦΕΚ Α 66, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 30 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

β) είναι προσιτή σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, και

γ) τα απαιτούμενα δεδομένα μπορεί να παρασχεθούν μετά από εύλογη προσπάθεια από τους οικονομικούς φορείς που επιδεικνύουν τη μέση δυνατή επιμέλεια, περιλαμβανομένων των φορέων τρίτων χωρών που είναι μέρη της ΣΔΣ ή άλλων διεθνών συμφωνιών που δεσμεύουν την Ένωση.

3. Σε περιπτώσεις όπου με νομοθετική πράξη της Ένωσης έχει καταστεί υποχρεωτική μια κοινή μέθοδος υπολογισμού του κόστους του κύκλου ζωής, η εν λόγω κοινή μέθοδος εφαρμόζεται για την αξιολόγηση του κόστους κύκλου ζωής.

4. Για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, μπορεί να εξειδικεύονται, με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών τα κριτήρια της περ. α` της παρ. 2, οι τρόποι προσδιορισμού και μέτρησης του κόστους του κύκλου ζωής των έργων, ή μελετών ή υπηρεσιών, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

5. Για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, μπορεί να εξειδικεύονται, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, τα κριτήρια της περ. α` της παρ. 2, οι τρόποι προσδιορισμού και μέτρησης του κόστους του κύκλου ζωής ανά αγαθό ή κατηγορία αγαθών και ανά γενική υπηρεσία ή κατηγορία γενικών υπηρεσιών, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.»[60]

Άρθρο 88 Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ) - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Όταν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής.

Αν οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγυητική επιστολή συμμετοχής.

2. Οι εξηγήσεις της παρ. 1 μπορεί να αφορούν ιδίως: α) τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής, της διαδικασίας παρασκευής ή των παρεχόμενων υπηρεσιών,

β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων για την παροχή των προϊόντων ή την παροχή των υπηρεσιών ή την εκτέλεση του έργου,

γ) την πρωτοτυπία του έργου, των αγαθών ή των υπηρεσιών που προτείνονται από τον προσφέροντα,

δ) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, περί αρχών που εφαρμόζονται στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 89,

ε) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του άρθρου 131, περί υπεργολαβίας,

στ) το ενδεχόμενο χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 89, περί δικαιολογητικών σχετικά με τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές.

[60] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτικές διατάξεις» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 4 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 87 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 31 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

3. Η αναθέτουσα αρχή αξιολογεί τις παρεχόμενες πληροφορίες, σε συνεννόηση με τον προσφέροντα. Μπορεί να απορρίψει την προσφορά μόνο εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παρ. 2.

Οι αναθέτουσες αρχές απορρίπτουν την προσφορά, εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18.

4. Εάν η αναθέτουσα αρχή διαπιστώνει ότι μια προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή λόγω χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, η προσφορά μπορεί να απορρίπτεται αποκλειστικά για αυτόν τον λόγο, μόνο μετά από διαβούλευση με τον προσφέροντα και εφόσον αυτός δεν είναι σε θέση να αποδείξει, εντός επαρκούς προθεσμίας, την οποία ορίζει η αναθέτουσα αρχή, ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ. Αν η αναθέτουσα αρχή απορρίπτει προσφορά υπό τις συνθήκες αυτές, ενημερώνει σχετικώς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

5. Εφόσον ζητηθεί, η ΕΑΑΔΗΣΥ θέτει στη διάθεση άλλων κρατών μελών, στο πλαίσιο διοικητικής συνεργασίας, κάθε πληροφορία που η Ελλάδα έχει στη διάθεσή της, όπως νόμους, κανονισμούς, συλλογικές συμβάσεις καθολικής ισχύος ή εθνικά τεχνικά πρότυπα σχετικά με τα δικαιολογητικά και τα έγγραφα που προσκομίζονται ως προς τις λεπτομέρειες που αναφέρονται στην παρ. 2.

5α. Στις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, σε κάθε περίπτωση, τεκμαίρονται προσφορές που υποβάλλονται σε διαγωνισμό και εμφανίζουν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών που υποβλήθηκαν. Η αναθέτουσα αρχή δύναται να κρίνει ότι συνιστούν ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές και προσφορές με μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο. Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, ιδίως ως προς τον προσδιορισμό οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ` όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης.

6. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων για δημόσιες συμβάσεις προμήθειας αγαθών και παροχής γενικών υπηρεσιών, του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών για δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών και του Υπουργού Υγείας για δημόσιες συμβάσεις προμήθειας ιατροτεχνολογικών αγαθών και παροχής συναφών υπηρεσιών, μπορεί να ορίζονται η μέθοδος και τα κριτήρια, δυνάμει των οποίων μία προσφορά κρίνεται ως ασυνήθιστα χαμηλή, καθώς και ο τρόπος σύνδεσης των κριτηρίων αξιολόγησης των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών με μηχανισμούς καταγραφής τιμών, όπως τα παρατηρητήρια τιμών. Με την ανωτέρω προβλεπόμενη απόφαση δύναται να ορίζονται οι προϋποθέσεις βάσει των οποίων η αναθέτουσα αρχή μπορεί να παρεκκλίνει από την εφαρμογή κάποιων εκ των αναφερόμενων σε αυτήν κριτηρίων.»[61]\

Άρθρο 89 Δικαιολογητικά σχετικά με τις ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές

1. Για την απόδειξη ότι η χορηγηθείσα κρατική ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 88, ο προσφέρων προσκομίζει, εντός της τεθείσας προθεσμίας, ιδίως και κατά περίπτωση τα κατωτέρω έγγραφα:

[61] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 1, 5 και 6 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 88 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 32 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

α) σε περιπτώσεις χορήγησης ενίσχυσης στο πλαίσιο του Κανονισμού de minimis (ενισχύσεις ήσσονος σημασίας), την κανονιστική πράξη του μέτρου ενίσχυσης και την ατομική πράξη έγκρισης χορήγησης της ενίσχυσης όταν προβλέπεται η έκδοσή της,

β) στις λοιπές περιπτώσεις: αα) δημοσίευση στην Ε.Ε.Ε.Ε. είτε της εγκριτικής του μέτρου ενίσχυσης απόφασης της Επιτροπής είτε του συνοπτικού δελτίου πληροφοριών του μέτρου ενίσχυσης και ββ) την κανονιστική πράξη του μέτρου ενίσχυσης και την ατομική πράξη έγκρισης χορήγησης της ενίσχυσης όταν προβλέπεται η έκδοσή της.

2. Για την απόδειξη της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, σύμφωνα με την περίπτωση δ` της παρ. 2 του άρθρου 88, ο προσφέρων προσκομίζει, εντός της τεθείσας προθεσμίας, τα παρακάτω:

α) αναφορά στη Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΣΣΕ), στην οποία υπάγονται οι εργαζόμενοι, και

β) δικαιολογητικά, από τα οποία προκύπτουν οι νόμιμες αποδοχές των εργαζομένων και οι αντίστοιχες ασφαλιστικές εισφορές τους.

Άρθρο 90 Ισότιμες και ισοδύναμες προσφορές

«1. Αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, ισότιμες θεωρούνται οι προσφορές με την ίδια ακριβώς τιμή. Στην περίπτωση αυτή η αναθέτουσα αρχή επιλέγει τον ανάδοχο με κλήρωση μεταξύ των οικονομικών φορέων που υπέβαλαν ισότιμες προσφορές. Η κλήρωση γίνεται ενώπιον του αρμόδιου συλλογικού οργάνου και παρουσία αυτών των οικονομικών φορέων.

2. Αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά και δεν προσδιορίζεται αποκλειστικά βάσει της τιμής, ισοδύναμες θεωρούνται οι προσφορές με την ίδια συνολική τελική βαθμολογία μεταξύ δύο ή περισσοτέρων προσφερόντων.

3. Στην περίπτωση της παρ. 2, στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου ή μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, η αναθέτουσα αρχή επιλέγει τον ανάδοχο με τη μεγαλύτερη βαθμολογία τεχνικής προσφοράς. Σε περίπτωση ισοβαθμίας και ως προς την τεχνική προσφορά η αναθέτουσα αρχή επιλέγει τον ανάδοχο με κλήρωση μεταξύ των οικονομικών φορέων που υπέβαλαν τις ισοδύναμες προσφορές. Η κλήρωση γίνεται ενώπιον του αρμόδιου γνωμοδοτικού συλλογικού οργάνου και παρουσία αυτών των οικονομικών φορέων.

4. Στην περίπτωση της παρ. 2, στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης προμηθειών ή γενικών υπηρεσιών η ανάθεση γίνεται στην προσφορά με τη μεγαλύτερη βαθμολογία τεχνικής προσφοράς. Αν οι ισοδύναμες προσφορές έχουν την ίδια βαθμολογία τεχνικής προσφοράς, η αναθέτουσα αρχή επιλέγει τον ανάδοχο με κλήρωση μεταξύ των οικονομικών φορέων που υπέβαλαν τις ισοδύναμες προσφορές. Η κλήρωση γίνεται ενώπιον του αρμόδιου γνωμοδοτικού συλλογικού οργάνου και παρουσία αυτών των οικονομικών φορέων.»[62]

Άρθρο 91 Λόγοι απόρριψης προσφορών

1. Η αναθέτουσα αρχή με βάση τα αποτελέσματα του ελέγχου και της αξιολόγησης των προσφορών, απορρίπτει, σε κάθε περίπτωση, προσφορά:

α) Η οποία αποκλίνει από τα άρθρα 92 έως 100, και 102 έως 104 ή υποβλήθηκε κατά παράβαση των απαράβατων όρων περί σύνταξης και υποβολής της προσφοράς, όπως οι όροι αυτοί ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

[62] Η παρ.4 τροποποιήθηκε και το άρθρο 90 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 33 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

β) Η οποία περιέχει ατέλειες, ελλείψεις, ασάφειες ή σφάλματα, εφόσον αυτά δεν επιδέχονται συμπλήρωση ή διόρθωση ή, εφόσον επιδέχονται συμπλήρωση ή διόρθωση, δεν έχουν αποκατασταθεί κατά την αποσαφήνιση και τη συμπλήρωση της, σύμφωνα με το άρθρο 102.

γ) Για την οποία ο προσφέρων δεν έχει παράσχει τις απαιτούμενες εξηγήσεις, εντός της προκαθορισμένης προθεσμίας ή η εξήγηση δεν είναι αποδεκτή από την αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 102.

δ) Η οποία είναι εναλλακτική προσφορά, αν τέτοια δεν επιτρέπεται ή, αν επιτρέπεται, δεν πληροί τις ελάχιστες απαιτήσεις των εγγράφων της σύμβασης.

ε) Η οποία υποβάλλεται από έναν προσφέροντα που έχει υποβάλει δύο ή περισσότερες προσφορές εκτός αν επιτρέπεται η υποβολή εναλλακτικής προσφοράς. Ο περιορισμός αυτός ισχύει, «υπό τους ορούς της περίπτωσης γ της παραγράφου 4 του άρθρου 73», και στην περίπτωση ενώσεων οικονομικών φορέων με κοινά μέλη, καθώς και στην περίπτωση οικονομικών φορέων που συμμετέχουν είτε αυτοτελώς είτε ως μέλη ενώσεων.[63]

στ) Προσφορά υπό αίρεση.
«ζ) Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών στις περιπτώσεις α` και β` της παρ. 2 του άρθρου 95».[64]

η) Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης προμηθειών ή γενικών υπηρεσιών, προσφορά η οποία θέτει όρο αναπροσαρμογής, χωρίς αυτό να προβλέπεται από τα έγγραφα της σύμβασης ή, εφόσον στα έγγραφα της σύμβασης προβλέπεται η κατάθεση δειγμάτων, η μη προσήκουσα κατάθεση τους.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται αναλόγως στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης των αιτήσεων συμμετοχής στην κλειστή διαδικασία, τη διαδικασία του ανταγωνιστικού διαλόγου, στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση ή στη σύμπραξη καινοτομίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8 ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Άρθρο 92 Περιεχόμενο προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής

«1. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης, που δεν διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα, οι προσφορές και αιτήσεις συμμετοχής υποβάλλονται μέσα σε σφραγισμένο φάκελο, στον οποίο πρέπει να αναγράφονται ευκρινώς:

α) η λέξη προσφορά ή αίτηση συμμετοχής,

β) η επωνυμία της αναθέτουσας αρχής,

γ) ο τίτλος της σύμβασης,

δ) η καταληκτική ημερομηνία (ημερομηνία λήξης προθεσμίας υποβολής προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής),

ε) τα στοιχεία του οικονομικού φορέα.

2. (Καταργήθηκε)

---

[63] Η φράση «υπό τους όρους της παραγράφου 4 του άρθρου 73» της περ. ε΄ αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 107 παρ.16 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171/13.11.2017.

[64] Η περ. ζ΄ αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 22 περ.21 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

3. (Καταργήθηκε)

4. Οι προσφορές και οι αιτήσεις συμμετοχής, καθώς και τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε αυτές, συντάσσονται στην ελληνική γλώσσα ή συνοδεύονται από επίσημη μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα. Στα αλλοδαπά δημόσια έγγραφα και δικαιολογητικά εφαρμόζεται η Συνθήκη της Χάγης της 5ης.10.1961, που κυρώθηκε με τον ν. 1497/1984 (Α` 188). Τα αλλοδαπά ιδιωτικά έγγραφα συνοδεύονται από μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα, επικυρωμένη είτε από πρόσωπο αρμόδιο κατά τις κείμενες διατάξεις είτε από πρόσωπο κατά νόμο αρμόδιο της χώρας στην οποία έχει συνταχθεί το έγγραφο. Στα έγγραφα της σύμβασης του άρθρου 53 μπορεί να ορίζεται ότι ενημερωτικά και τεχνικά φυλλάδια και άλλα έντυπα, εταιρικά ή μη, με ειδικό τεχνικό περιεχόμενο, δηλαδή έντυπα με αμιγώς τεχνικά χαρακτηριστικά, όπως αριθμούς, αποδόσεις σε διεθνείς μονάδες, μαθηματικούς τύπους και σχέδια, που είναι δυνατόν να διαβαστούν σε κάθε γλώσσα και δεν είναι απαραίτητη η μετάφρασή τους, μπορούν να υποβάλλονται σε άλλη γλώσσα, χωρίς να συνοδεύονται από μετάφραση στην ελληνική.

4Α. Κατά παρέκκλιση της παρ. 4, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προβλέπει την υποβολή ενός ή περισσότερων στοιχείων των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής σε μία ή περισσότερες επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πέραν της ελληνικής, χωρίς να απαιτείται επικύρωσή τους, στο μέτρο που τα ανωτέρω έγγραφα είναι καταχωρισμένα σε επίσημους ιστότοπους φορέων πιστοποίησης, στους οποίους υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση μέσω διαδικτύου και εφόσον ο οικονομικός φορέας παραπέμπει σε αυτούς, προκειμένου η επαλήθευση της ισχύος τους να είναι ευχερής για την αναθέτουσα αρχή.

5. Ειδικά κατά τη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή φύλαξης και ανεξάρτητα από το είδος της διαδικασίας που επιλέγεται από την αναθέτουσα αρχή:

α) η αναθέτουσα αρχή ζητά από τους οικονομικούς φορείς να αναφέρουν υποχρεωτικά στα έγγραφα της σύμβασης, στην προσφορά τους, εκτός των άλλων, τις πληροφορίες/στοιχεία των σημείων α` έως στ` της παρ. 1 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 και

β) οι υποψήφιοι οικονομικοί φορείς υποχρεούνται, με ποινή αποκλεισμού, στην προσφορά τους να περιλαμβάνουν τις πληροφορίες/στοιχεία της παρ. 1 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010.

6. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων που διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με τα άρθρα 22 και 36 όλα τα παραπάνω δικαιολογητικά υποβάλλονται σε (υπο) φακέλους (κατηγορία επισυναπτόμενων αρχείων στο ηλεκτρονικό σύστημα), σύμφωνα με όσα ορίζονται στις αποφάσεις που εκδίδονται κατ` εξουσιοδότηση των παρ. 4 και 5 του άρθρου 36.

7. [Καταργήθηκε]

8. Στις περιπτώσεις που με την αίτηση συμμετοχής ή την προσφορά υποβάλλονται ιδιωτικά έγγραφα, αυτά γίνονται αποδεκτά είτε σύμφωνα με όσα προβλέπονται στον ν. 2690/1999 (Α` 45) είτε και σε απλή φωτοτυπία, εφόσον συνυποβάλλεται υπεύθυνη δήλωση, στην οποία βεβαιώνεται η ακρίβειά τους και η οποία φέρει υπογραφή μετά την έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης.»[65]

[65] Οι παράγραφοι 4 και 8 τροποποιήθηκαν, η παρ.4α προστέθηκε, οι παρ. 2, 3 και 7 καταργήθηκαν και το άρθρο 92,όπως είχε τροποποιηθεί, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 34 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος ΑΠΟ την 1η.6.2021 εκτός από την παρ.2 του παρόντος που ισχύει ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 142 Ν.4782/2021 παρ.1β και 3).

Άρθρο 93 Περιεχόμενο φακέλου «Δικαιολογητικά Συμμετοχής»

«Ο ξεχωριστός σφραγισμένος φάκελος, με την ένδειξη «Δικαιολογητικά Συμμετοχής» περιέχει το Ενιαίο Ευρωπαϊκό Έγγραφο Σύμβασης του άρθρου 79 και την εγγύηση συμμετοχής, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο 72, καθώς και πρόσθετα έγγραφα, όπως καθορίζει η οικεία διακήρυξη.

Τα ανωτέρω δεν ισχύουν για συμβάσεις που ανατίθενται με τις διαδικασίες των άρθρων 118 και 328, περί απευθείας ανάθεσης.

Οι ενώσεις οικονομικών φορέων που υποβάλλουν κοινή προσφορά, υποβάλλουν τα έγγραφα του προηγούμενου εδαφίου, για κάθε οικονομικό φορέα που συμμετέχει στην ένωση πλην της εγγύησης συμμετοχής.»[66]

Άρθρο 94 Περιεχόμενο φακέλου «Τεχνική Προσφορά»

«1. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, στην περίπτωση που εφαρμόζεται το άρθρο 50, περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης, και το κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, ο ξεχωριστός σφραγισμένος φάκελος, με την ένδειξη «τεχνική προσφορά» περιέχει τουλάχιστον προμελέτη όλων των απαραίτητων έργων. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, στις οποίες κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, τα περιεχόμενα του φακέλου «τεχνική προσφορά» ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.
2. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελετών, αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, ο ξεχωριστός σφραγισμένος φάκελος, με την ένδειξη «τεχνική προσφορά» περιέχει ιδίως:

α) τεχνική έκθεση για τη συγκεκριμένη μελέτη, στηριζόμενη στα υπάρχοντα στοιχεία του φακέλου δημόσιας σύμβασης, με επισήμανση των προβλημάτων και εισήγηση του τρόπου επίλυσής τους,

β) πρόταση μεθοδολογίας, που περιλαμβάνει περιγραφή του γενικού προγράμματος εκπόνησης της μελέτης, δηλαδή τις απαιτούμενες επιμέρους δραστηριότητες, την αλληλουχία των σταδίων ή φάσεων της κύριας και των υποστηρικτικών μελετών (όταν πρόκειται για σύνθετη μελέτη) την αλληλοτροφοδότηση των μελετών με δεδομένα, τον καθορισμό σημείων ελέγχου και απαιτούμενων ενεργειών και διαδικασιών για την παραγωγή της μελέτης,

γ) χρονοδιάγραμμα, στο οποίο περιγράφεται η χρονική αλληλουχία των δραστηριοτήτων της περ. β`, λαμβανομένου υπόψη του συνολικού χρόνου, όπως προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης,

δ) οργανόγραμμα και έκθεση τεκμηρίωσης καθηκόντων και κατανομής εργασιών του συντονιστή και της ομάδας μελέτης, όπου παρουσιάζεται η κατανομή ευθυνών μεταξύ των μελών της και στοιχεία για την αποτελεσματικότητα της δράσης κάθε μέλους της ομάδας μελέτης σε αντίστοιχες ευθύνες με αυτές που αναλαμβάνει στην ομάδα μελέτης και τον βαθμό επιτυχίας της, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων των περ. β` και γ` και

ε) στοιχεία για τη συνοχή της ομάδας μελέτης, από τα οποία να προκύπτει η δυνατότητα καλής συνεργασίας για την απρόσκοπτη και ποιοτικά αποδεκτή εκπόνηση της μελέτης. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής τεχνικών και λοιπών επιστημονικών υπηρεσιών, τα περιεχόμενα του φακέλου «τεχνική προσφορά» ορίζονται στα έγγραφα της

[66] Το άρθρο 93, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.86Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, και το άρθρο 46 Ν. 4447/2016, ΦΕΚ Α 241,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 35 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

σύμβασης, λαμβάνοντας υπόψη τα αναφερόμενα στην παρούσα παράγραφο με κατάλληλη προσαρμογή.

3. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελετών, και εφόσον τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 51, ο φάκελος «τεχνική προσφορά» περιλαμβάνει ιδίως, επιπλέον των αναφερομένων στην παρ. 2, και τεχνική έκθεση με τεχνική πρόταση - λύση, που περιλαμβάνει την εκτίμηση του γενικού και ειδικού αντικειμένου της μελέτης, με ανάλυση των επιμέρους ζητημάτων, διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων, τεκμηρίωση των αντιστοίχων προτάσεων, καθώς και το κόστος υλοποίησης και λειτουργίας. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών ή με κοινή απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού μπορεί να εξειδικεύονται οι απαιτήσεις των υποβλητέων στοιχείων με τις τεχνικές εκθέσεις.

4. Στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων προμηθειών και γενικών υπηρεσιών ο φάκελος της τεχνικής προσφοράς περιέχει ιδίως τα έγγραφα και τα δικαιολογητικά που τεκμηριώνουν την τεχνική επάρκεια, χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των προσφορών και περιγράφονται στα έγγραφα της σύμβασης.

5. Ειδικά στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης προμηθειών η αναθέτουσα αρχή δύναται να ζητεί από τους προσφέροντες οικονομικούς φορείς να δηλώνουν στην τεχνική τους προσφορά:

α. τη χώρα παραγωγής του προσφερόμενου προϊόντος και

β. την επιχειρηματική μονάδα στην οποία παράγεται το προσφερόμενο προϊόν, καθώς και τον τόπο εγκατάστασής της.»[67]

Άρθρο 95 Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών

«1. Η οικονομική προσφορά (προσφερόμενη τιμή) δίνεται σε ευρώ.

2. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται και υποβάλλονται, σύμφωνα με τα παρακάτω:

α) αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, οι οικονομικοί φορείς προσφέρουν είτε συνολικό και ενιαίο ποσοστό έκπτωσης επί της προϋπολογιζόμενης δαπάνης για το συνολικό αντικείμενο του έργου που προκηρύσσεται με κατ` αποκοπή τίμημα είτε επιμέρους ποσοστά έκπτωσης για κάθε ομάδα τιμών ομοειδών εργασιών του τιμολογίου και του προϋπολογισμού, εκφραζόμενα σε ακέραιες μονάδες επί τοις εκατό (%), ιδίως όταν είναι μεγάλο το πλήθος των τιμών μονάδας, με τις οποίες θα καταρτισθεί η σύμβαση. Οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται, αριθμητικώς και ολογράφως, υποχρεωτικά επί του εντύπου που χορηγεί η αναθέτουσα αρχή. Τα επιμέρους ποσοστά έκπτωσης πρέπει να βρίσκονται σε ομαλή σχέση μεταξύ τους.

Ομαλή είναι η προσφορά όταν κανένα επιμέρους ποσοστό έκπτωσης (Ει) δεν είναι μικρότερο από 1,10Εμ-10% ούτε μεγαλύτερο από 0.90Εμ + 10%, όπου (Εμ) το μέσο ποσοστό έκπτωσης. Προσφορά που έχει αποκλίσεις από τα όρια αυτά είναι απαράδεκτη. Είναι δυνατόν, σε κάποια ή κάποιες ομάδες εργασιών η προσφερόμενη έκπτωση να είναι μηδενική, εφόσον τηρούνται οι παραπάνω απαιτήσεις ομαλότητας ή

β) αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται με ελεύθερη συμπλήρωση ανοιχτού τιμολογίου, ιδίως όταν οι ποσότητες των εργασιών έχουν προμετρηθεί χωρίς κίνδυνο

[67] Οι παράγραφοι 1 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 94,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.23 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, και το άρθρο 56 περ.5 Ν.4609/2019, ΦΕΚ Α 67,διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 36 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α`36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

συμβατικών σφαλμάτων και δεν αναμένονται κατασκευαστικές αποκλίσεις. Στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς χορηγούνται από την αναθέτουσα αρχή, σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή, σύμφωνα με το σχετικό υπόδειγμα που συμπεριλαμβάνεται στα έγγραφα της σύμβασης:

βα) τιμολόγιο όμοιο με το τιμολόγιο της υπηρεσίας, στο οποίο όμως οι τιμές είναι ασυμπλήρωτες και

ββ) προϋπολογισμός, όμοιος με τον προϋπολογισμό δημοπράτησης (εκτιμώμενη αξία σύμβασης) της αναθέτουσας αρχής στον οποίον όμως οι τιμές μονάδας, τα γινόμενα και τα αθροίσματα είναι ασυμπλήρωτα.

Το κονδύλι για απρόβλεπτες δαπάνες, σύμφωνα με την περ. α` της παρ. 3 του άρθρου 156, συμπληρώνεται από την υπηρεσία. Οι οικονομικοί φορείς προσφέρουν τιμές, συμπληρώνοντας ηλεκτρονικά ή έντυπα το ασυμπλήρωτο τιμολόγιο και προϋπολογισμό με τις προσφερόμενες από αυτούς τιμές, χωρίς όμως καμία δέσμευση ομαλό-τητας. Συμπληρώνουν επίσης, εφόσον απαιτείται από το επιλεγέν κριτήριο, τα γινόμενα των ποσοτήτων επί τις τιμές, τα επιμέρους και το γενικό άθροισμα, το ποσό για γενικά έξοδα και όφελος εργολάβου (Γ.Ε. και Ο.Ε.) βάσει του αναγραφόμενου ποσοστού, αν προβλέπεται χωριστά και το συνολικό άθροισμα του προϋπολογισμού προσφοράς. Όλες οι τιμές στο τιμολόγιο συμπληρώνονται ολογράφως επί ποινή απαραδέκτου. Αριθμητική μόνο αναγραφή τιμής στο τιμολόγιο δεν λαμβάνεται υπόψη. Η έκπτωση αποτελεί τον λόγο του προϋπολογισμού προσφοράς με τον προϋπολογισμό (εκτιμώμενη αξίας σύμβασης) της υπηρεσίας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το κονδύλιο για απρόβλεπτα (τεκμαρτή έκπτωση) ή

γ) σε περίπτωση εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 50 περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης, η οικονομική προσφορά δίνεται αποκλειστικά κατ` αποκοπή για ολόκληρο το έργο ή για τμήματα του έργου. Οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται υποχρεωτικά επί του εντύπου που χορηγεί η αναθέτουσα αρχή ή βάσει υποδείγματος που περιλαμβάνεται ως Παράρτημα στα έγγραφα της σύμβασης. Με τα έγγραφα της σύμβασης μπορεί να ζητείται και ανάλυση της κατ` αποκοπή προσφοράς από τον οικονομικό φορέα, προκειμένου να διαπιστωθούν και να αποτιμηθούν διαφοροποιήσεις που ενδεχομένως θα προκύψουν, κατά το στάδιο της εκτέλεσης. Στην περίπτωση αυτή η ανάλυση της κατ` αποκοπή προσφοράς επισυνάπτεται στη σύμβαση ή

δ) σε περίπτωση εφαρμογής της παρ. 2 του άρθρου 50, η οικονομική προσφορά δίδεται ως ποσοστό εξ αδιαιρέτου του ακινήτου και αντίστοιχων διηρημένων ιδιοκτησιών (αντιπαροχή) ή

ε) σε περίπτωση εφαρμογής της παρ. 3 του άρθρου 50, η οικονομική προσφορά περιλαμβάνει και άλλα ανταλλάγματα, εκτός από πλήρη χρηματική καταβολή ή αντιπαροχή ακινήτων, έναντι της κατασκευής και πιθανόν της λειτουργίας και συντήρησης του έργου (μερική ή ολική αυτοχρηματοδότηση).

Οι ανωτέρω περιπτώσεις, εκτός από το πρώτο εδάφιο της περ. α` και την περ. γ`, μπορούν να εφαρμοσθούν σε συνδυασμό μεταξύ τους στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης του ίδιου έργου, εφόσον η καθεμία αναφέρεται σε διαφορετικό αυτοτελές τμήμα του έργου.

3. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελετών, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται και υποβάλλονται ως εξής: οι συμμετέχοντες υποβάλουν έντυπο οικονομικής προσφοράς στο οποίο αναγράφουν την προσφερόμενη τιμή ανά κατηγορία μελέτης και τη συνολική τιμή για την εκτέλεση της σύμβασης. Η οικονομική προσφορά συντίθεται για κάθε επί μέρους κατηγορία μελέτης, σύμφωνα με τις διατάξεις της περ. δ` της παρ. 8 του άρθρου 53, περί περιεχομένου εγγράφων της σύμβασης. Περιλαμβάνει, εκτός από τις αμοιβές για την εκπόνηση των μελετών, τις αμοιβές για τον προγραμματισμό, την επίβλεψη και την αξιολόγηση των αναγκαίων ερευνητικών εργασιών πάσης φύσεως, καθώς επίσης και των εργασιών/μελετών, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην περ. δ` της παρ. 8 του άρθρου 53.

4. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι οι συμμετέχοντες υποβάλλουν έντυπο οικονομικής προσφοράς, στο οποίο αναγράφουν

την προσφερόμενη τιμή ανά κατηγορία υπηρεσιών και τη συνολική τιμή για την εκτέλεση της σύμβασης.

5. Στις διαδικασίες ανάθεσης δημόσιας σύμβασης προμήθειας αγαθών και παροχής γενικών υπηρεσιών, ισχύουν επιπλέον τα ακόλουθα:

α) η τιμή του προς προμήθεια αγαθού ή της παρεχόμενης υπηρεσίας δίνεται ανά μονάδα, όπως καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης. Στην τιμή περιλαμβάνονται οι υπέρ τρίτων κρατήσεις, καθώς και κάθε άλλη επιβάρυνση, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ, για παράδοση του υλικού ή της παρεχόμενης υπηρεσίας στον τόπο και με τον τρόπο που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης,

β) στις περιπτώσεις των παρ. 9 και 10 του άρθρου 53, όταν από τα έγγραφα της σύμβασης προβλέπεται αναπροσαρμογή τιμών, τότε η οικονομική προσφορά υποβάλλεται υποχρεωτικά σε ποσοστό έκπτωσης επί της τιμής της εκτιμώμενης αξίας του υλικού ή της παροχής υπηρεσίας εκτός αν άλλως ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης.

6. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης προμηθειών ή γενικών υπηρεσιών με κριτήριο την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά αποκλειστικά βάσει της τιμής, η τελευταία μπορεί να προκύπτει κατά την προσφερόμενη έκπτωση επί τοις εκατό (%) στην τιμή του είδους ή της υπηρεσίας, βάσει τιμών αναφοράς, ιδίως, όπως αυτές προσδιορίζονται από την κείμενη νομοθεσία ή βάσει τιμών που έχουν εγκριθεί από ρυθμιστική αρχή στην περίπτωση ρυθμιζόμενων αγορών. Στις περιπτώσεις αυτές η τιμή μπορεί να αναπροσαρμόζεται κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης με βάση την εκάστοτε ισχύουσα τιμή αναφοράς, εφαρμοζόμενου του ποσοστού έκπτωσης. Η αναπροσαρμογή της τιμής, προκειμένου να εφαρμοστεί, πρέπει να αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης.».[68]

Άρθρο 96 Χρόνος και τρόπος υποβολής προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής - Καταργούμενες διατάξεις

«1. Όσοι επιθυμούν να λάβουν μέρος σε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης, πρέπει να υποβάλλουν προσφορά ή αίτηση συμμετοχής, εντός της προθεσμίας που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης.

2. Οι προσφορές ή οι αιτήσεις συμμετοχής υποβάλλονται στην αναθέτουσα αρχή σύμφωνα με τα μέσα που προβλέπονται από τα έγγραφα της σύμβασης.

3. (Καταργήθηκε)

4. (Καταργήθηκε)

5. (Καταργήθηκε)

6. (Καταργήθηκε)

7. Η ένωση οικονομικών φορέων υποβάλλει κοινή προσφορά, η οποία υπογράφεται υποχρεωτικά είτε από όλους τους οικονομικούς φορείς που αποτελούν την ένωση είτε από εκπρόσωπό τους νομίμως εξουσιοδοτημένο. Στην προσφορά απαραιτήτως πρέπει να προσδιορίζεται η έκταση και το είδος της συμμετοχής του (συμπεριλαμβανομένης της κατανομής αμοιβής μεταξύ τους) κάθε μέλους της ένωσης, καθώς και ο εκπρόσωπος/συντονιστής αυτής.»

[68] Οι παράγραφοι 2, 5 και 6 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 95,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 33 Ν.4608/2019,ΦΕΚ Α 66,διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 37 Ν.4782/2021 ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Άρθρο 97 Χρόνος ισχύος προσφορών

«1. Προσφορά που ορίζει χρόνο ισχύος μικρότερο από αυτόν που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης απορρίπτεται ως μη κανονική.

2. Σε περίπτωση αιτήματος της αναθέτουσας αρχής για παράταση της ισχύος της προσφοράς, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 72, περί εγγυήσεων, για τους οικονομικούς φορείς που αποδέχθηκαν την παράταση, πριν από τη λήξη ισχύος των προσφορών τους, οι προσφορές ισχύουν και τους δεσμεύουν για το επιπλέον αυτό χρονικό διάστημα.

3. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι προσφορές ισχύουν και δεσμεύουν τους οικονομικούς φορείς για χρονικό διάστημα που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης και ανέρχεται κατ` ελάχιστον σε δέκα (10) μήνες, μέσα στο οποίο πρέπει να συναφθεί η σύμβαση. Όταν στον διαγωνισμό υποβάλλονται και τεχνικές προσφορές, ο χρόνος ισχύος των προσφορών ανέρχεται σε δώδεκα (12) κατ` ελάχιστον μήνες. Ειδικότερα, στους διαγωνισμούς που υπόκεινται στον προσυμβατικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο ως άνω χρόνος ισχύος των προσφορών προσαυξάνεται κατά τρεις (3) επιπλέον μήνες αντίστοιχα. Στις περιπτώσεις των συμβάσεων του άρθρου 50, ο χρόνος ισχύος της προσφοράς ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης.

4. Στις διαδικασίες ανάθεσης δημόσιας σύμβασης προμήθειας αγαθών και παροχής γενικών υπηρεσιών, οι προσφορές ισχύουν και δεσμεύουν τους οικονομικούς φορείς για διάστημα που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης και δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες από την επόμενη της καταληκτικής ημερομηνίας υποβολής προσφορών.

5. Η ισχύς της προσφοράς μπορεί να παρατείνεται κατ` ανώτατο όριο για χρονικό διάστημα ίσο με την προβλεπόμενη από τα έγγραφα της σύμβασης αρχική διάρκεια ισχύος της προσφοράς. Μετά από τη λήξη και του παραπάνω ανώτατου χρονικού ορίου παράτασης ισχύος της προσφοράς, τα αποτελέσματα της διαδικασίας ανάθεσης ματαιώνονται, εκτός αν η αναθέτουσα αρχή κρίνει, κατά περίπτωση, αιτιολογημένα, ότι η συνέχιση της διαδικασίας εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, οπότε οι οικονομικοί φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία μπορούν να επιλέξουν να παρατείνουν την προσφορά τους, εφόσον τους ζητηθεί πριν από την πάροδο του ανωτέρω ανώτατου ορίου παράτασης της προσφοράς τους. Η διαδικασία ανάθεσης συνεχίζεται με όσους παρέτειναν τις προσφορές τους και αποκλείονται οι λοιποί οικονομικοί φορείς.

Αν λήξει ο χρόνος ισχύος των προσφορών και δεν ζητηθεί παράταση της προσφοράς, η αναθέτουσα αρχή δύναται, με αιτιολογημένη απόφασή της, εφόσον η εκτέλεση της σύμβασης εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, να ζητήσει εκ των υστέρων από τους οικονομικούς φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία να παρατείνουν την προσφορά τους.»[69]

[69] Οι παράγραφοι 1-4 τροποποιήθηκαν, η παρ.5 προστέθηκε και το άρθρο 97 ,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227,και το άρθρο 33 παρ.3 Ν.4608/2019,ΦΕΚ Α 66,διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 39 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α`36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9 ΣΤΑΔΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ[70]

Άρθρο 98 Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις δημόσιες συμβάσεις έργων

1. Τα στάδια στην ανοικτή διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, όταν οι εν λόγω διαδικασίες δεν διενεργούνται με ηλεκτρονικό τρόπο, έχουν ως εξής:

α) Στην ανοικτή διαδικασία η καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών, όπως ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, είναι σε κάθε περίπτωση ημέρα Τρίτη ή Πέμπτη και ώρα 10:00 π.μ.. Την ίδια ημέρα και μετά το πέρας της ως άνω ώρας, διενεργείται η αποσφράγιση των προσφορών. Αν, για λόγους ανωτέρας βίας, δεν διενεργηθεί η αποσφράγιση κατά την ορισθείσα ημέρα ή αν μέχρι τη μέρα αυτή δεν έχει υποβληθεί καμία προσφορά, η αποσφράγιση και η καταληκτική ημερομηνία αντίστοιχα μετατίθενται σε οποιαδήποτε άλλη ημέρα, με απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Η απόφαση αυτή κοινοποιείται εγγράφως, πέντε (5) τουλάχιστον εργάσιμες ημέρες πριν τη νέα ημερομηνία, σε όσους οικονομικούς φορείς έλαβαν τα έγγραφα της σύμβασης, και αναρτάται, κατά περίπτωση, στην ΕΕΕΕ, στο ΚΗΜΔΗΣ και στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής, εφόσον διαθέτει. Αν και στη νέα αυτή ημερομηνία δεν καταστεί δυνατή η αποσφράγιση των προσφορών ή δεν υποβληθούν προσφορές, μπορεί να ορισθεί και νέα ημερομηνία, εφαρμοζομένων κατά τα λοιπά των διατάξεων των δύο προηγούμενων εδαφίων. Σε περίπτωση που και στη νέα αυτή ημερομηνία δεν καταστεί δυνατή η αποσφράγιση των προσφορών ή δεν υποβληθούν προσφορές, διεξάγεται νέα διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης για το εν λόγω έργο με την εκ νέου τήρηση όλων των διατυπώσεων δημοσιότητας που προβλέπονται στις διατάξεις του παρόντος (επαναληπτικός διαγωνισμός). Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, η οποία αρχίζει αν ισχύει ένα (1) μήνα μετά τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί, για τις δημόσιες συμβάσεις έργων που κριτήριο ανάθεσης έχει οριστεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, να ορίζεται, και άλλη καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών.. Με αποφάσεις των κατά τόπους Περιφερειαρχών και για διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργου, που διεξάγονται σε νησιά, μπορεί να καθορίζεται μία (1) επιπλέον ημέρα της εβδομάδας για τη διεξαγωγή των διαδικασιών σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου των αναθετουσών αρχών με έδρα στον οικείο νομό.

β) Οι προσφορές που παραλαμβάνονται, καταχωρίζονται κατά σειρά κατάθεσής τους σε σχετικό πρακτικό του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου, στο οποίο ειδικότερα αναφέρονται η σειρά προσέλευσης, η επωνυμία του οικονομικού φορέα, η τάξη και κατηγορία του, ο εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος, καθώς και η εκπλήρωση άλλων τυπικών προϋποθέσεων που απαιτούν τα έγγραφα της σύμβασης. Όλοι οι φάκελοι αριθμούνται με τον αύξοντα αριθμό κατάθεσής τους, όπως καταχωρίσθηκαν στο πρακτικό και μονογράφονται από τα μέλη του ως άνω οργάνου.

γ) Αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, αμέσως μετά την κατά τα ανωτέρω ολοκλήρωση της παραλαβής των προσφορών και καταγραφής των δικαιολογητικών συμμετοχής, ακολουθεί η αποσφράγιση των οικονομικών προσφορών και η ανακοίνωση των επί μέρους στοιχείων τους, τα οποία επίσης καταχωρίζονται στο ίδιο ως άνω πρακτικό. Στη συνέχεια αν η αναθέτουσα αρχή εφαρμόζει την παράγραφος Ι του άρθρου 101:

αα) Στην περίπτωση εφαρμογής της περίπτωση α` της παραγράφου 2 του άρθρου 95, το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο προβαίνει σε έλεγχο της ομαλότητας των οικονομικών προσφορών υπολογίζοντας, το συνολικό ύψος της οικονομικής προσφοράς που διαμορφώνεται μετά την αφαίρεση από κάθε ομάδα εργασιών ποσού που αντιστοιχεί στην έκπτωση που προσφέρθηκε. Από τη σύγκριση της οικονομικής προσφοράς προς τον αρχικό προϋπολογισμό της αναθέτουσας αρχής, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το κονδύλιο για τα απρόβλεπτα της περίπτωση α` της παρ. 3 του άρθρου 156, προκύπτει η μέση έκπτωση επί τοις εκατό (Εμ) του υπόψη μειοδότη. Κατ` εξαίρεση, αν οι αποκλίσεις των ποσοστών

[70] Ο τίτλος «Ενότητα 8» διορθώθηκε στο ορθό «Ενότητα 9» με το άρθρο 22 περ.22 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

έκπτωσης προς τα άνω ή προς τα κάτω δεν υπερβαίνουν το 0,10 (1 - Εμ) και αφορούν ομάδα ή ομάδες εργασιών που αθροιστικά η αξία τους στον προϋπολογισμό της υπηρεσίας δεν ξεπερνά το πέντε τοις εκατό (5%) η οικονομική προσφορά ομαλοποιείται με αύξηση στο κατώτατο όριο ομαλότητας που ορίζεται στην περίπτωση α` της παρ. 2 του άρθρου 95, όλων των ποσοστών έκπτωσης που υπολείπονται από αυτό και η σύμβαση θεωρείται καταρτισμένη με τα ποσοστά αυτά και τα αντίστοιχα ποσά, όπως διορθώνονται από το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο. Τα επιμέρους ποσοστά που είναι μεγαλύτερα από το ανώτατο όριο ομαλότητας, που ορίζεται στην περίπτωση α` της παρ. 2 του άρθρου 95, δεν αποτελούν αντικείμενο διόρθωσης και δεν αλλάζουν στην καταρτιζόμενη σύμβαση.

ββ) Στην περίπτωση που εφαρμόζεται η περίπτωση β` της παραγράφου 2 του άρθρου 95, αν υπάρχει διαφορά μεταξύ των αριθμητικών τιμών του συμπληρωμένου εντύπου προϋπολογισμού της οικονομικής προσφοράς και των τιμών του τιμολογίου, το συμπληρωμένο έντυπο προϋπολογισμού διορθώνεται με βάση τις ολόγραφες τιμές του συμπληρωμένου τιμολογίου της οικονομικής προφοράς. Επίσης, διορθώνονται σφάλματα στα γινόμενα και τα αθροίσματα του συμπληρωμένου εντύπου προϋπολογισμού της οικονομικής προσφοράς, ο οποίος ισχύει όπως διορθώθηκε.

Στη συνέχεια, στις υποπεριπτώσεις αα) και ββ)`, τα δικαιολογητικά συμμετοχής ελέγχονται την ίδια ημέρα κατά τη σειρά της μειοδοσίας, αρχίζοντας από τον πρώτο μειοδότη. Αν η ολοκλήρωση του ελέγχου αυτού δεν είναι δυνατή την ίδια μέρα, λόγω του μεγάλου αριθμού των προσφορών και του ελέγχου των εγγυητικών επιστολών, ελέγχονται τουλάχιστον οι δέκα (10) πρώτες κατά σειρά μειοδοσίας προσφορές. Στην περίπτωση αυτή η διαδικασία συνεχίζεται τις επόμενες εργάσιμες ημέρες, εκτός αν υφίσταται σπουδαίος λόγος για την αναβολή της σε ημέρα και ώρα που κοινοποιείται εγγράφως στους προσφέροντες, ανακοινώνεται με τοιχοκόλληση στον πίνακα ανακοινώσεων της υπηρεσίας και αναρτάται στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής, εφόσον διαθέτει.

Αν η αναθέτουσα αρχή δεν εφαρμόζει την παράγραφο 1 του άρθρου 101, ελέγχονται τα δικαιολογητικά συμμετοχής την ίδια ημέρα κατά τη σειρά κατάθεσης των προσφορών. Αν η ολοκλήρωση του ελέγχου αυτού δεν είναι δυνατή την ίδια μέρα, λόγω του μεγάλου αριθμού των προσφορών και του ελέγχου των εγγυητικών επιστολών, ελέγχονται τα δικαιολογητικά συμμετοχής τουλάχιστον των δέκα (10) πρώτων κατά τη σειρά κατάθεσής τους. Στην περίπτωση αυτή η διαδικασία συνεχίζεται τις επόμενες εργάσιμες ημέρες, εκτός αν υφίσταται σπουδαίος λόγος για την αναβολή της σε ημέρα και ώρα που κοινοποιείται εγγράφως στους προσφέροντες, ανακοινώνεται με τοιχοκόλληση στον πίνακα ανακοινώσεων της υπηρεσίας και αναρτάται στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής, εφόσον διαθέτει. Στη συνέχεια διενεργούνται τα προβλεπόμενα στις περιπτώσεις γα` και γβ` κατά τη σειρά κατάθεσης των προσφορών.

γγ) Στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 50 το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο μετά τον έλεγχο των δικαιολογητικών συμμετοχής και των οικονομικών προσφορών, ελέγχει, με βάση την σειρά μειοδοσίας, για τους πέντε (5) πρώτους, την πληρότητα και συμφωνία των μελετών που υποβλήθηκαν με βάση τα οριζόμενα στα έγγραφα της σύμβασης και ιδίως στον «Κανονισμό Μελετών Έργου», διαπιστώνοντας τη συμμόρφωση ή μη των μελετών σε αυτά (πίνακας συμμόρφωσης), χωρίς βαθμολόγηση και καταγράφει το αποτέλεσμα στο ίδιο ως άνω πρακτικό.

δ) Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις, το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο, πριν την ολοκλήρωση της σύνταξης και έκδοσης του ως άνω πρακτικού του επικοινωνεί με τους εκδότες που αναγράφονται στις υποβληθείσες εγγυητικές επιστολές, προκειμένου να διαπιστώσει την εγκυρότητά τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 72.

ε) Η διαδικασία της παραγράφου αυτής καταχωρείται στο πρακτικό του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου ή σε παράρτημά του που υπογράφεται από τον πρόεδρο και τα μέλη της. Το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο ολοκληρώνει τη σύνταξη και έκδοση του σχετικού πρακτικού με το αποτέλεσμα της διαδικασίας, με το οποίο εισηγείται την ανάθεση της σύμβασης βάσει των κριτηρίων ανάθεσης όπως ορίστηκαν στα έγγραφα της σύμβασης, και το υποβάλλει στην αναθέτουσα αρχή, η οποία εγκρίνει το αποτέλεσμα, επιφυλασσομένων των διατάξεων του άρθρου 106.

στ) Κατά της απόφασης έγκρισης του αποτελέσματος της διαδικασίας χωρεί ένσταση, σύμφωνα με το άρθρο 127 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία έως εξήντα χιλιάδων (60.000)

ευρώ (προ ΦΠΑ) ή η προδικαστική προσφυγή, σύμφωνα με το άρθρο 360 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ).

ζ) Σε κάθε περίπτωση που κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, πραγματοποιείται πρώτα σε ένα στάδιο η αποσφράγιση του φακέλου Δικαιολογητικών και του φακέλου τεχνικών προσφορών, και μετέπειτα, σε διακριτό στάδιο η αποσφράγιση των οικονομικών προσφορών.

2. Τα παραπάνω οριζόμενα στην παράγραφο 1 εφαρμόζονται αναλόγως και στο δεύτερο στάδιο της κλειστής διαδικασίας, στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, στον ανταγωνιστικό διάλογο και στη σύμπραξη καινοτομίας σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου.

3. Η αναθέτουσα αρχή αναφέρει στα έγγραφα της σύμβασης τον τρόπο αποσφράγισης και αξιολόγησης των αιτήσεων συμμετοχής κατά το πρώτο στάδιο της κλειστής διαδικασίας.

4. Τα παραπάνω οριζόμενα στις παραγράφους 1 και 2 προσαρμόζονται για τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων που διενεργούνται με ηλεκτρονικό τρόπο, σύμφωνα με τα άρθρα 22 και 36, με την απόφαση της παρ. 4 του άρθρου 36.

Άρθρο 99 Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις δημόσιες συμβάσεις, μελετών, τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών

1. Τα επιμέρους στάδια στην ανοικτή διαδικασία ή στην κλειστή διαδικασία κατά περίπτωση, για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων μελετών, τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, όταν οι εν λόγω διαδικασίες δεν διενεργούνται με ηλεκτρονικό τρόπο, έχουν ως εξής:

α) Το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο, στην καθορισμένη από τα έγγραφα της σύμβασης ημέρα και ώρα, αποσφραγίζει τους κυρίως φακέλους και τους φακέλους των δικαιολογητικών συμμετοχής.

Οι προσφορές που παραλαμβάνονται, καταχωρούνται κατά σειρά κατάθεσής τους σε σχετικό πρακτικό του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου, στο οποίο ειδικότερα αναφέρονται η σειρά προσέλευσης, η επωνυμία του οικονομικού φορέα, η τάξη και κατηγορία του, ο εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος, ο έλεγχος των δικαιολογητικών συμμετοχής καθώς και η εκπλήρωση άλλων τυπικών προϋποθέσεων που απαιτούν τα έγγραφα της σύμβασης. Όλοι οι φάκελοι αριθμούνται με τον αύξοντα αριθμό κατάθεσής τους, όπως καταχωρήθηκαν στο πρακτικό και μονογράφονται από τα μέλη του ως άνω οργάνου.

Στην περίπτωση κλειστής διαδικασίας, επιλέγονται, βάσει των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής οι πλέον κατάλληλοι συμμετέχοντες στον αριθμό που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης. Το σχετικό πρακτικό του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου ολοκληρώνεται με την ως άνω προεπιλογή, και υποβάλλεται στην αναθέτουσα αρχή, η οποία το εγκρίνει. Κατά της απόφασης έγκρισης χωρεί ένσταση, σύμφωνα με το άρθρο 127 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία έως εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ) ή η προδικαστική προσφυγή, σύμφωνα με το άρθρο 360 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ).

β) Στη συνέχεια:

αα) Στην περίπτωση που κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο αποσφραγίζει σε δημόσια συνεδρίαση τις οικονομικές προσφορές των συμμετεχόντων και καταχωρεί το περιεχόμενό τους σε σχετικό πρακτικό. Η υποβληθείσα οικονομική προσφορά κατά κατηγορία μελέτης απορρίπτεται εφόσον οι ποσότητες του φυσικού αντικειμένου της προσφοράς δεν

αντιστοιχούν στο αντικείμενο της μελέτης, όπως προκύπτει από τα στοιχεία [της υποπερίπτωσης εε`] της περίπτωσης κε` της παρ. 2 του άρθρου 53.[71]

Το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο εισηγείται την ανάθεση της σύμβασης στον μειοδότη.

Το σχετικό πρακτικό ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής και αξιολόγησης της οικονομικής προσφοράς υποβάλλεται στην αναθέτουσα αρχή, η οποία το εγκρίνει. Κατά της απόφασης έγκρισης χωρεί ένσταση, σύμφωνα με το άρθρο 127 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία έως εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ ή η προδικαστική προσφυγή, σύμφωνα με το άρθρο 360 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ).

ββ) Αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής:

ααα) στην περίπτωση ανοικτής διαδικασίας το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο αποσφραγίζει σε δημόσια συνεδρίαση τους φακέλους των τεχνικών προσφορών των συμμετεχόντων που πληρούν τις προϋποθέσεις συμμετοχής. Οι υπόλοιποι φάκελοι παραμένουν σφραγισμένοι και φυλάσσονται με μέριμνα του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου. Ο έλεγχος των τεχνικών προσφορών και η βαθμολόγησή τους, με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης, διεξάγεται σε κλειστές συνεδριάσεις του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου. Το πρακτικό του οργάνου αυτού, ολοκληρώνεται με τη βαθμολογία των τεχνικών προσφορών και την σχετική λεκτική αιτιολογία, και υποβάλλεται στην αναθέτουσα αρχή. Οι τεχνικές προσφορές θεωρούνται αποδεκτές εφόσον οι επί μέρους βαθμολογίες των κριτηρίων ανάθεσης είναι πάνω από τα αντίστοιχα ελάχιστα όρια όπως καθορίζονται με τα έγγραφα της σύμβασης, αλλιώς απορρίπτονται και ο οικονομικός φορέας αποκλείεται της περαιτέρω διαδικασίας,

βββ) στην περίπτωση κλειστής διαδικασίας, η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί με αποδεικτικό, μετά την εκδίκαση των ενστάσεων ή των προσφυγών και την οριστικοποίηση του σταδίου της προεπιλογής, τους διαγωνιζόμενους που επελέγησαν να υποβάλουν, εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας, την τεχνική και οικονομική προσφορά τους και τα λοιπά στοιχεία που ζητούνται από τα έγγραφα της σύμβασης και ακολουθείται η διαδικασία της υπουποπερίπτωσης ααα`. Στις υπουποπεριπτώσεις ααα` και βββ` το σχετικό πρακτικό ελέγχου και βαθμολόγησης των τεχνικών προσφορών εγκρίνεται από την αναθέτουσα αρχή. Κατά της απόφασης έγκρισης του πρακτικού χωρεί ένσταση, σύμφωνα με το άρθρο 127 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία έως εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ) ή η προδικαστική προσφυγή, σύμφωνα με το άρθρο 360 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ). Σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 51, με το πρακτικό ελέγχου και βαθμολόγησης των τεχνικών προσφορών το αρμόδιο όργανο αποσφράγισης εισηγείται και την ανάθεση της σύμβασης.

γ) Σε περίπτωση που κριτήριο ανάθεσης έχει οριστεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας-τιμής, μετά την οριστικοποίηση της βαθμολογίας των τεχνικών προσφορών, τόσο στην ανοικτή όσο και στην κλειστή διαδικασία, σε ημερομηνία και ώρα που γνωστοποιείται εγγράφως στους συμμετέχοντες προ πέντε (5) ημερών, αποσφραγίζονται οι οικονομικές προσφορές και καταχωρείται το περιεχόμενό τους σε σχετικό πρακτικό.
Η υποβληθείσα οικονομική προσφορά κατά κατηγορία μελέτης απορρίπτεται εφόσον οι ποσότητες του φυσικού αντικειμένου της προσφοράς δεν αντιστοιχούν στο αντικείμενο της μελέτης, όπως προκύπτει από τα στοιχεία [της υποπερίπτωσης εε` ]της περίπτωσης κε` της παρ. 2 του άρθρου 53. Το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο εισηγείται την ανάθεση της σύμβασης βάσει των κριτηρίων ανάθεσης όπως ορίστηκαν στα έγγραφα της σύμβασης. Το σχετικό πρακτικό υποβάλλεται στην αναθέτουσα αρχή, η οποία το εγκρίνει. Κατά της απόφασης έγκρισης χωρεί ένσταση, σύμφωνα με το άρθρο 127 για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία έως εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ) ή η προδικαστική προσφυγή, σύμφωνα με το

[71] Στο δεύτερο εδάφιο της υποπερίπτωσης αα` της περίπτωσης β` της παραγράφου 1 του άρθρου 99 διαγράφεται η φράση «της υποπερίπτωσης εε`» (άρθρο 22 περ.25 Ν.4441/2016, ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

άρθρο 360για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ (προ ΦΠΑ).[72]

2. Τα παραπάνω οριζόμενα στην παράγραφο 1 εφαρμόζονται αναλόγως στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, στον ανταγωνιστικό διάλογο και στη σύμπραξη καινοτομίας σύναψης δημόσιας σύμβασης μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών.

3. Τα παραπάνω οριζόμενα στην παράγραφος 1 προσαρμόζονται για τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών που διενεργούνται με ηλεκτρονικό τρόπο, σύμφωνα με τα άρθρα 22 και 36, με την απόφαση της παρ. 4 του άρθρου 36.

Άρθρο 100 Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών

«1. Το αρμόδιο όργανο αρχίζει τη διαδικασία αποσφράγισης των προσφορών την ημερομηνία και ώρα που ορίζεται από τα έγγραφα της σύμβασης ή από τη σχετική πρόσκληση.

2. Αν ως κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης έχει επιλεγεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, τα επιμέρους στάδια, στην ανοικτή διαδικασία ή στο δεύτερο στάδιο της κλειστής διαδικασίας, έχουν ως εξής:

α) Η αποσφράγιση των δικαιολογητικών συμμετοχής, της τεχνικής προσφοράς, εφόσον προβλέπεται η υποβολή της στα έγγραφα της σύμβασης, και της οικονομικής προσφοράς γίνεται την ημερομηνία και ώρα που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης ή τη σχετική πρόσκληση.

Στο στάδιο αυτό τα στοιχεία των προσφορών που αποσφραγίζονται είναι προσβάσιμα μόνο στα μέλη του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου και την αναθέτουσα αρχή. Το αρμόδιο όργανο προβαίνει αρχικά στον έλεγχο των δικαιολογητικών συμμετοχής και εν συνεχεία στην αξιολόγηση των τεχνικών προσφορών των προσφερόντων, με την επιφύλαξη της παρ. 1 του άρθρου 72, περί παράλειψης προσήκουσας προσκόμισης εγγύησης συμμετοχής. Η διαδικασία αξιολόγησης ολοκληρώνεται με την καταχώριση σε πρακτικό των προσφερόντων, των αποτελεσμάτων του ελέγχου και της αξιολόγησης των δικαιολογητικών συμμετοχής και των τεχνικών προσφορών.

β) Στη συνέχεια αξιολογούνται οι οικονομικές προσφορές των προσφερόντων, των οποίων τα δικαιολογητικά συμμετοχής και η τεχνική προσφορά κρίθηκαν αποδεκτά σύμφωνα με την περ. α` και οι οικονομικές προσφορές καταχωρίζονται σε πρακτικό κατά σειρά μειοδοσίας.

γ) Μετά από την ολοκλήρωση της διαδικασίας των περ. α` και β`, η αναθέτουσα αρχή, εφόσον εγκρίνει τα πρακτικά με απόφασή της, προσκαλεί εγγράφως τον πρώτο σε κατάταξη μειοδότη, στον οποίον πρόκειται να γίνει η κατακύρωση («προσωρινός ανάδοχος»), να υποβάλει τα δικαιολογητικά κατακύρωσης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 103, περί πρόσκλησης για υποβολή δικαιολογητικών. Η απόφαση έγκρισης των πρακτικών δεν κοινοποιείται στους προσφέροντες και ενσωματώνεται στην απόφαση κατακύρωσης.

Η διαδικασία ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πρακτικού από το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο.

Τα αποτελέσματα του ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης, επικυρώνονται με την απόφαση κατακύρωσης του άρθρου 105 στην οποία ενσωματώνεται η απόφαση της περ. γ`.

[72] Στο δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης γ της παραγράφου 1 του άρθρου 99 διαγράφεται η φράση «της υποπερίπτωσης εε`» (άρθρο 22 περ.26 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

Μετά από την έκδοση και κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 105, οι προσφέροντες λαμβάνουν γνώση των λοιπών συμμετεχόντων στη διαδικασία και των στοιχείων που υποβλήθηκαν από αυτούς.

Κατά της απόφασης κατακύρωσης χωρεί προδικαστική προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο Βιβλίο IV. Κατά της ανωτέρω απόφασης δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής.

3. Το πρώτο στάδιο της κλειστής διαδικασίας, της ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, του ανταγωνιστικού διαλόγου και της σύμπραξης καινοτομίας έχει ως εξής:

Η αποσφράγιση του φακέλου με τις αιτήσεις και τα δικαιολογητικά συμμετοχής λαμβάνει χώρα την ημέρα και ώρα που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης. Μετά την αποσφράγιση του φακέλου των δικαιολογητικών συμμετοχής, το αρμόδιο όργανο προβαίνει στην καταχώριση των υποψηφίων σε πρακτικό, στον έλεγχο των δικαιολογητικών που υπέβαλαν, καθώς και στην αξιολόγηση των αιτήσεων συμμετοχής τους, βάσει των κριτηρίων προεπιλογής που καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης. Στη συνέχεια η αναθέτουσα αρχή εγκρίνει με απόφασή της το πρακτικό και προσκαλεί τους υποψηφίους που προεπελέγησαν να υποβάλλουν προσφορά. Κατά της ανωτέρω απόφασης χωρεί προδικαστική προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο Βιβλίο IV. Κατά της ανωτέρω απόφασης δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής.

4. Στην περίπτωση της ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, στον ανταγωνιστικό διάλογο και στη σύμπραξη καινοτομίας η αποσφράγιση των προσφορών και τα επόμενα διαδικαστικά στάδια διενεργούνται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα έγγραφα της σύμβασης, ανεξαρτήτως κριτηρίου ανάθεσης.

5. Αν ως κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης έχει επιλεγεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, η οποία δεν προσδιορίζεται μόνο βάσει τιμής, τα επιμέρους στάδια στην ανοικτή διαδικασία ή στο δεύτερο στάδιο της κλειστής διαδικασίας, έχουν ως εξής:

α) Η αποσφράγιση των δικαιολογητικών συμμετοχής και της τεχνικής προσφοράς γίνεται την ημερομηνία και ώρα που προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης ή τη σχετική πρόσκληση. Στο στάδιο αυτό τα στοιχεία των προσφορών που αποσφραγίζονται είναι προσβάσιμα αποκλειστικά στα μέλη του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου και στην αναθέτουσα αρχή. Το αρμόδιο όργανο προβαίνει καταρχάς στον έλεγχο των δικαιολογητικών συμμετοχής και εν συνεχεία στην αξιολόγηση και βαθμολόγηση μόνο των τεχνικών προσφορών των προσφερόντων, των οποίων τα δικαιολογητικά συμμετοχής έκρινε πλήρη, με την επιφύλαξη της παρ. 1 του άρθρου 72 περί παράλειψης προσήκουσας προσκόμισης εγγύησης συμμετοχής. Η διαδικασία αξιολόγησης ολοκληρώνεται με την καταχώριση σε πρακτικό των προσφερόντων, καθώς και των αποτελεσμάτων του ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής και των τεχνικών προσφορών. Τα αποτελέσματα του ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής και της αξιολόγησης των τεχνικών προσφορών επικυρώνονται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Κατά της ανωτέρω απόφασης χωρεί προδικαστική προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο Βιβλίο IV. Κατά της ανωτέρω απόφασης δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής. Μετά από την έκδοση της ανωτέρω απόφασης, οι προσφέροντες λαμβάνουν γνώση των λοιπών συμμετεχόντων στη διαδικασία και των στοιχείων που υποβλήθηκαν από αυτούς.

β) Μετά το πέρας της διαδικασίας της περ. α`, αποσφραγίζονται και αξιολογούνται οι οικονομικές προσφορές των προσφερόντων, των οποίων τα δικαιολογητικά συμμετοχής και η τεχνική προσφορά κρίθηκαν αποδεκτά και βαθμολογήθηκαν σύμφωνα με τα ανωτέρω. Οι προσφορές καταχωρίζονται σε πρακτικό κατά σειρά κατάταξης, με βάση τη συνολική βαθμολογία τους.

γ) Μετά από την ολοκλήρωση της διαδικασίας της περ. β`, η αναθέτουσα αρχή, εφόσον εγκρίνει το πρακτικό κατάταξης προσφορών με απόφασή της, προσκαλεί εγγράφως τον προσφέροντα του οποίου η προσφορά είναι πρώτη σε κατάταξη, και στον οποίο πρόκειται να γίνει η κατακύρωση («προσωρινό ανάδοχο»), να υποβάλει τα δικαιολογητικά κατακύρωσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 103. Η απόφαση έγκρισης του πρακτικού κατάταξης προσφορών δεν κοινοποιείται στους προσφέροντες και ενσωματώνεται στην απόφαση κατακύρωσης.

Η διαδικασία ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πρακτικού από το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο.

Τα αποτελέσματα του ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης, κατά τα ανωτέρω, επικυρώνονται με την απόφαση κατακύρωσης του άρθρου 105 στην οποία ενσωματώνεται η απόφαση έγκρισης του πρακτικού κατάταξης προσφορών της περ. γ`.

Μετά από την έκδοση και κοινοποίηση της απόφασης κατακύρωσης σύμφωνα με το άρθρο 105, οι προσφέροντες λαμβάνουν γνώση των οικονομικών προσφορών που αποσφραγίστηκαν, της κατάταξης των προσφορών και των υποβληθέντων δικαιολογητικών κατακύρωσης.

Κατά της ανωτέρω απόφασης χωρεί προδικαστική προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο Βιβλίο IV. Κατά της ανωτέρω απόφασης δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής.

6. Κατά παρέκκλιση της παρ. 5, στην περίπτωση που ως κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης έχει επιλεγεί η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά, η οποία δεν προσδιορίζεται μόνο βάσει τιμής, όταν εξ αρχής έχει υποβληθεί μία προσφορά, τα αποτελέσματα όλων των σταδίων της διαδικασίας ανάθεσης της παρ. 5 επικυρώνονται με την απόφαση κατακύρωσης του άρθρου 105 της αναθέτουσας αρχής που εκδίδεται μετά το πέρας και του τελευταίου σταδίου της διαδικασίας. Κατά της ανωτέρω απόφασης χωρεί προδικαστική προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο Βιβλίο IV. Κατά της ανωτέρω απόφασης δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής.

7. Όσα ορίζονται στις παρ. 2 έως 6 προσαρμόζονται για τις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών που διενεργούνται με ηλεκτρονικό τρόπο, σύμφωνα με τα άρθρα 22, περί κανόνων που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες, και 36, περί υποχρέωσης χρήσης και λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ, με την απόφαση της παρ. 5 του άρθρου 36.

Ειδικά στις διαδικασίες που διενεργούνται μέσω δυναμικού συστήματος αγορών, οι αιτήσεις συμμετοχής των οικονομικών φορέων για την εγγραφή τους στο σύστημα υποβάλλονται ηλεκτρονικά, χωρίς να ακολουθείται η διαδικασία ηλεκτρονικής αποσφράγισης.»[73]

Άρθρο 101 Αντιστροφή σταδίων αξιολόγησης στην ανοικτή διαδικασία (Άρθρο 56 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Στις ανοικτές διαδικασίες, οι αναθέτουσες αρχές μπορεί να αποφασίζουν να εξετάσουν τις προσφορές πριν από την επαλήθευση της μη συνδρομής λόγων αποκλεισμού και της πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής, σύμφωνα με τα άρθρα 73 έως 83. Όταν κάνουν χρήση της δυνατότητας αυτής, εξασφαλίζουν ότι ο έλεγχος μη συνδρομής των λόγων αποκλεισμού και πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής πραγματοποιείται κατά τρόπον αμερόληπτο και διαφανή ώστε να μην ανατίθεται σύμβαση σε προσφέροντα που θα έπρεπε να είχε αποκλειστεί, σύμφωνα με τα άρθρα 73, περί λόγων αποκλεισμού, και 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις, ή δεν πληροί τα κριτήρια επιλογής που έχει καθορίσει η αναθέτουσα αρχή.

2. Η χρήση της διαδικασίας της παρ. 1 δεν επιτρέπεται στις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων στις οποίες κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη

[73] Το άρθρο 100,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 43 παρ.10β` Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52, και το άρθρο 33 Ν.4608/2019,ΦΕΚ Α 66, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 40 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, καθώς και στις περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 50, περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης.»[74]

Άρθρο 102 Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (Άρθρο 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, οι αναθέτουσες αρχές, τηρώντας τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, ζητούν από τους προσφέροντες ή υποψήφιους οικονομικούς φορείς, όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στο ΕΕΕΣ, ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, να υποβάλλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση, εντός προθεσμίας όχι μικρότερης των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερης των είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης.».[75]

Άρθρο 103 Πρόσκληση για υποβολή δικαιολογητικών

«Πέραν των οριζόμενων στις παρ. 3 και 4 του άρθρου 79, περί Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, και στο άρθρο 93, περί περιεχομένου φακέλου «Δικαιολογητικά συμμετοχής», ισχύουν και τα ακόλουθα:

1. Μετά από την αξιολόγηση των προσφορών, η αναθέτουσα αρχή ειδοποιεί εγγράφως τον προσφέροντα, στον οποίο πρόκειται να γίνει η κατακύρωση («προσωρινό ανάδοχο»), να υποβάλει εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής έγγραφης ειδοποίησης σε αυτόν, τα αποδεικτικά έγγραφα νομιμοποίησης και τα πρωτότυπα ή αντίγραφα που εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 2690/1999 (Α` 74), όλων των δικαιολογητικών του άρθρου 80, όπως καθορίζονται ειδικότερα στα έγγραφα της σύμβασης, ως αποδεικτικά στοιχεία για τη μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού των άρθρων 73, περί λόγων αποκλεισμού, και 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις, καθώς και για την πλήρωση των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής των άρθρων 75 έως 78. Τα δικαιολογητικά υποβάλλονται στην αναθέτουσα αρχή μέσω του ΕΣΗΔΗΣ.

2. Αν δεν προσκομισθούν τα παραπάνω δικαιολογητικά ή υπάρχουν ελλείψεις σε αυτά που υποβλήθηκαν, η αναθέτουσα αρχή καλεί τον προσωρινό ανάδοχο να προσκομίσει τα ελλείποντα δικαιολογητικά ή να συμπληρώσει τα ήδη υποβληθέντα, ή να παράσχει διευκρινήσεις με την έννοια του άρθρου 102, εντός δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης σε αυτόν. Αν ο προσωρινός ανάδοχος υποβάλλει αίτημα προς την αναθέτουσα αρχή για παράταση της ως άνω προθεσμίας, συνοδευόμενο από αποδεικτικά έγγραφα με τα οποία αποδεικνύεται ότι έχει αιτηθεί τη χορήγηση των δικαιολογητικών, η αναθέτουσα αρχή παρατείνει την προθεσμία υποβολής των δικαιολογητικών για όσο χρόνο απαιτηθεί για τη χορήγηση των δικαιολογητικών από τις αρμόδιες δημόσιες αρχές. Ο προσωρινός ανάδοχος μπορεί να αξιοποιεί τη δυνατότητα του προηγούμενου εδαφίου και εντός της προθεσμίας της πρόσκλησης της παρ. 1.

Το παρόν εφαρμόζεται αναλόγως και όταν η αναθέτουσα αρχή ζητήσει την προσκόμιση των δικαιολογητικών κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής

[74] Η παρ.2 τροποποιήθηκε και το άρθρο 101,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 43 παρ.11 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 41 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[75] Το άρθρο 102 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 42 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. `Εναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση του νόμου αυτού στην Ε.τ.Κ.

και πριν από το στάδιο κατακύρωσης, κατ` εφαρμογή του πρώτου εδαφίου της παρ. 5 του άρθρου 79, τηρουμένων των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.

3. Αν, κατά τον έλεγχο των παραπάνω δικαιολογητικών, διαπιστωθεί ότι τα στοιχεία που δηλώθηκαν, σύμφωνα με το άρθρο 79 είναι εκ προθέσεως απατηλά, ή ότι έχουν υποβληθεί πλαστά αποδεικτικά στοιχεία, απορρίπτεται η προσφορά του προσωρινού αναδόχου και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, που είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 72, περί εγγυήσεων, εφόσον είχε προσκομισθεί, και η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει των ειδικότερων κριτηρίων ανάθεσης, όπως είχαν οριστεί στα έγγραφα της σύμβασης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προσφορά του προσφέροντος που απορρίφθηκε.

Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν υπέβαλε αληθή ή ακριβή δήλωση, η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται.

4. Αν ο προσωρινός ανάδοχος δεν υποβάλλει στο προκαθορισμένο χρονικό διάστημα τα απαιτούμενα πρωτότυπα ή αντίγραφα, των παραπάνω δικαιολογητικών, απορρίπτεται η προσφορά του προσωρινού αναδόχου και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, που είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με το άρθρο 72, εφόσον είχε προσκομισθεί, και η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει των ειδικότερων κριτηρίων ανάθεσης, όπως είχαν οριστεί στα έγγραφα της σύμβασης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προσφορά του προσφέροντος που απορρίφθηκε. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσκομίζει ένα ή περισσότερα από τα απαιτούμενα έγγραφα και δικαιολογητικά, η διαδικασία ματαιώνεται.

5. Αν από τα παραπάνω δικαιολογητικά που προσκομίσθηκαν νομίμως και εμπροθέσμως δεν αποδεικνύεται η μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού των άρθρων 73 και 74 ή η πλήρωση μιας ή περισσότερων από τις απαιτήσεις των κριτηρίων ποιοτικής επιλογής, σύμφωνα με την παρ. 1 και τα άρθρα 75, περί κριτηρίων επιλογής, 76, περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου και 77, περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, απορρίπτεται η προσφορά του προσωρινού αναδόχου και, με την επιφύλαξη του άρθρου 104, περί χρόνου συνδρομής όρων συμμετοχής και οψιγενών μεταβολών, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του, σύμφωνα με το άρθρο 72, περί εγγυήσεων, εφόσον είχε προσκομισθεί, και η κατακύρωση γίνεται στον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει των ειδικότερων κριτηρίων ανάθεσης, όπως είχαν οριστεί στα έγγραφα της σύμβασης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προσφορά του προσφέροντος που απορρίφθηκε. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν αποδείξει ότι: α) δεν βρίσκεται σε μία από τις καταστάσεις των άρθρων 73 και 74 και β) πληροί τα σχετικά κριτήρια επιλογής τα οποία έχουν καθοριστεί, σύμφωνα με τα άρθρα 75, 76 και 77, η διαδικασία ματαιώνεται.

6. Η διαδικασία ελέγχου των παραπάνω δικαιολογητικών ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πρακτικού από το αρμόδιο γνωμοδοτικό όργανο, στο οποίο αναγράφεται η τυχόν συμπλήρωση δικαιολογητικών σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 2, και τη διαβίβαση του φακέλου στο αποφαινόμενο όργανο της αναθέτουσας αρχής για τη λήψη απόφασης είτε για τη ματαίωση της διαδικασίας κατά τις παρ. 3, 4 ή 5 είτε κατακύρωσης της σύμβασης. Τα αποτελέσματα του ελέγχου των παραπάνω δικαιολογητικών επικυρώνονται με την απόφαση κατακύρωσης του άρθρου 105.

7. Όσοι δεν έχουν αποκλειστεί οριστικά λαμβάνουν γνώση των παραπάνω δικαιολογητικών που κατατέθηκαν, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης και στις διατάξεις του παρόντος.»[76]

[76] Οι περ. 1, 2, 3, και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 101,όπως είχε τροποποιηθεί με τα άρθρα 107 παρ.19 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171, και 43 παρ. 12 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 43 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Άρθρο 104 Χρόνος συνδρομής όρων συμμετοχής - Οψιγενείς μεταβολές

«1. Το δικαίωμα συμμετοχής, καθώς και οι όροι και προϋποθέσεις συμμετοχής, όπως ορίστηκαν στα έγγραφα της σύμβασης, κρίνονται:

α) κατά την υποβολή της αίτησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος ή της προσφοράς, με την υποβολή του ΕΕΕΣ,

β) κατά την υποβολή των δικαιολογητικών του άρθρου 80 και

γ) κατά την εξέταση της υπεύθυνης δήλωσης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περ. γ` της παρ. 3 του άρθρου 105, περί κατακύρωσης και σύναψης σύμβασης.

2. Αν επέλθουν μεταβολές στις προϋποθέσεις τις οποίες οι προσφέροντες/υποψήφιοι είχαν δηλώσει ότι πληρούν, σύμφωνα με το άρθρο 79, περί Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, μέχρι τη σύναψη της σύμβασης, οι προσφέροντες/υποψήφιοι οφείλουν να ενημερώσουν αμελλητί την αναθέτουσα αρχή σχετικά.

3. Σε περίπτωση έγκαιρης και προσήκουσας ενημέρωσης της αναθέτουσας αρχής κατά την παρ. 2, δεν καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του. Σε αντίθετη περίπτωση, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του προσωρινού αναδόχου, που είχε προσκομισθεί, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 72, περί εγγυήσεων.»[77]

Άρθρο 105 Κατακύρωση - σύναψη σύμβασης

«1. Στην απόφαση κατακύρωσης αναφέρονται υποχρεωτικά οι προθεσμίες για την αναστολή της σύναψης της σύμβασης, σύμφωνα με τα άρθρα 360 έως 372.

Στις διαδικασίες ανάθεσης δημόσιας σύμβασης προμήθειας αγαθών ή παροχής γενικών υπηρεσιών, η αναθέτουσα αρχή, αιτιολογημένα και κατόπιν γνώμης του αρμοδίου γνωμοδοτικού οργάνου, μπορεί να κατακυρώσει τη σύμβαση για ολόκληρη ή μεγαλύτερη ή μικρότερη ποσότητα, αγαθών ή παρεχόμενων υπηρεσιών, από αυτήν που καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, εφόσον ο σχετικός όρος έχει περιληφθεί σε αυτά.

Με την απόφαση του προηγούμενου εδαφίου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να κατακυρώσει τη σύμβαση για το ογδόντα τοις εκατό (80%) μέχρι και το εκατόν είκοσι τοις εκατό (120%) της ποσότητας αγαθών ή παρεχόμενων υπηρεσιών που αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης.

2. Η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί την απόφαση κατακύρωσης, μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, σε όλους τους οικονομικούς φορείς που έλαβαν μέρος στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, εκτός από τους οριστικώς αποκλεισθέντες και ιδίως, όσους αποκλείστηκαν οριστικά δυνάμει της παρ. 1 του άρθρου 72, με κάθε πρόσφορο τρόπο. Εφόσον, η διαδικασία ανάθεσης διενεργείται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, η κοινοποίηση του προηγούμενου εδαφίου γίνεται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ.

3. Η απόφαση κατακύρωσης καθίσταται οριστική, εφόσον συντρέξουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η απόφαση κατακύρωσης έχει κοινοποιηθεί, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 2,

β) σε συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία άνω των ορίων του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης, και των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ για τις συμβάσεις ενεργειών τεχνικής

[77] Το άρθρο 104,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 107 παρ.24 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 44 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

βοήθειας του άρθρου 119, παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης προδικαστικής προσφυγής ή σε περίπτωση άσκησης, παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης αίτησης αναστολής κατά της απόφασης της ΑΕΠΠ και σε περίπτωση άσκησης αίτησης αναστολής κατά της απόφασης της ΑΕΠΠ, εκδοθεί απόφαση επί της αίτησης, με την επιφύλαξη της χορήγησης προσωρινής διαταγής, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο τελευταίο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 372, περί δικαστικής προστασίας στο πεδίο που προηγείται της σύναψης της σύμβασης,

γ) έχει ολοκληρωθεί επιτυχώς ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 324 έως 327 του ν. 4700/2020 (Α` 127), εφόσον απαιτείται, και

δ) ο προσωρινός ανάδοχος έχει υποβάλλει έπειτα από σχετική πρόσκληση, υπεύθυνη δήλωση, που υπογράφεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 79Α, περί υπογραφής Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, στην οποία δηλώνεται ότι, δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές κατά την έννοια του άρθρου 104 και μόνον στην περίπτωση του προσυμβατικού ελέγχου ή της άσκησης προδικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης.

4. Μετά από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, η αναθέτουσα αρχή προσκαλεί τον ανάδοχο να προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, θέτοντάς του προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση σχετικής έγγραφης ειδικής πρόσκλησης.

5. Η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα με την κοινοποίηση της πρόσκλησης της παρ. 4 στον ανάδοχο.

6. Οι συμβάσεις που ανατίθενται, σύμφωνα με την παρ. 4 και την περ. α` της παρ. 5 του άρθρου 39 και βασίζονται σε συμφωνία - πλαίσιο στη διαδικασία ανάθεσης της οποίας οι προσφορές υποβλήθηκαν με τη μορφή ηλεκτρονικών καταλόγων του άρθρου 35, και η εκτέλεσή της γίνεται με χρήση ηλεκτρονικών καταλόγων του άρθρου 35, οι συμβάσεις που συνάπτονται στο πλαίσιο Δυναμικού Συστήματος Αγορών σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 35, καθώς και οι συμβάσεις του άρθρου 118Α, θεωρούνται συναφθείσες με την κοινοποίηση εντολής αγοράς, που ισοδυναμεί με απόφαση ανάθεσης, από την αναθέτουσα αρχή στον ανάδοχο. Στην περίπτωση αυτήν η εντολή αγοράς επέχει θέση εγγράφου συμφωνητικού με την έννοια του άρθρου 130 του ν. 4270/2014 (Α` 143).

7. Εάν ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην ειδική πρόκληση, με την επιφύλαξη αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, κηρύσσεται έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγύηση συμμετοχής του και ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 103 για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται, σύμφωνα με την περ. β` της παρ. 1 του άρθρου 106. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, στην περίπτωση αυτήν, να αναζητήσει αποζημίωση, πέρα από την καταπίπτουσα εγγυητική επιστολή, ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 ΑΚ.

8. Εάν η αναθέτουσα αρχή δεν απευθύνει την πρόσκληση της παρ. 4 εντός χρονικού διαστήματος εξήντα (60) ημερών από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, με την επιφύλαξη της ύπαρξης επιτακτικού λόγου δημόσιου συμφέροντος ή αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, ο ανάδοχος δικαιούται να απέχει από την υπογραφή του συμφωνητικού, χωρίς να εκπέσει η εγγύηση συμμετοχής του, καθώς και να αναζητήσει αποζημίωση ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 ΑΚ.».[78]

[78] Το άρθρο 105,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171, και το άρθρο 43 παρ. 13 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 45 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Άρθρο 106 Ματαίωση διαδικασίας

«1. Η αναθέτουσα αρχή με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή της, η οποία εκδίδεται μετά από γνώμη του αρμοδίου οργάνου, ματαιώνει τη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης:

α) εφόσον η διαδικασία απέβη άγονη είτε λόγω μη υποβολής προσφοράς είτε λόγω απόρριψης όλων των προσφορών ή αιτήσεων ή αποκλεισμού όλων των προσφερόντων ή συμμετεχόντων, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος βιβλίου και τα έγγραφα της σύμβασης ή

β) στην περίπτωση του δευτέρου εδαφίου της παρ. 7 του άρθρου 105, περί κατακύρωσης και σύναψης σύμβασης.

2. Ματαίωση της διαδικασίας ανάθεσης δημόσιας σύμβασης μπορεί να λάβει χώρα με ειδικώς αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής, μετά από γνώμη του αρμόδιου οργάνου, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) λόγω παράτυπης διεξαγωγής της διαδικασίας ανάθεσης με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 3,

β) αν οι οικονομικές και τεχνικές παράμετροι που σχετίζονται με τη διαδικασία ανάθεσης άλλαξαν ουσιωδώς και η εκτέλεση του συμβατικού αντικειμένου δεν ενδιαφέρει πλέον την αναθέτουσα αρχή ή τον φορέα για τον οποίο προορίζεται το υπό ανάθεση αντικείμενο,
γ) αν λόγω ανωτέρας βίας, δεν είναι δυνατή η κανονική εκτέλεση της σύμβασης,

δ) αν η επιλεγείσα προσφορά κριθεί ως μη συμφέρουσα από οικονομική άποψη,

ε) στην περίπτωση των παρ. 3 και 4 του άρθρου 97, περί χρόνου ισχύος προσφορών,

στ) για άλλους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως ιδίως, δημόσιας υγείας ή προστασίας του περιβάλλοντος.

3. Αν διαπιστωθούν σφάλματα ή παραλείψεις σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας ανάθεσης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί, μετά από γνώμη του αρμοδίου οργάνου, να ακυρώσει μερικώς τη διαδικασία ή να αναμορφώσει ανάλογα το αποτέλεσμά της ή να αποφασίσει την επανάληψή της από το σημείο που εμφιλοχώρησε το σφάλμα ή η παράλειψη.

4. Όταν συντρέχουν οι λόγοι για τη ματαίωση της διαδικασίας που αναφέρονται στις παρ. 1 και 2, η αναθέτουσα αρχή ακυρώνει τη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης για ολόκληρο το αντικείμενο της σύμβασης ή, αν οι λόγοι αυτοί συνδέονται με τμήμα της σύμβασης, για το εν λόγω τμήμα, εφόσον επιτρέπεται η κατάθεση τέτοιων προσφορών.

5. Η αναθέτουσα αρχή διατηρεί, επίσης, το δικαίωμα, να αποφασίσει, παράλληλα με τη ματαίωση της διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης, και την επανάληψη οποιασδήποτε φάσης της διαδικασίας σύναψης, με αντικατάσταση ή μη των όρων της ή την προσφυγή στη διαδικασία των άρθρων 29, περί ανταγωνιστικής διαδικασίας με διαπραγμάτευση, ή 32, περί προσφυγής στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, εφόσον, στην τελευταία αυτήν περίπτωση, πληρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις των άρθρων αυτών.

6. Ειδικά για την περ. δ` της παρ. 2 για τη ματαίωση της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, απαιτείται γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου του Υπουργείου στο οποίο υπάγεται ή από το οποίο εποπτεύεται η αναθέτουσα αρχή ή του τεχνικού συμβουλίου της οικείας περιφέρειας, όταν στο οικείο Υπουργείο δεν υφίσταται τεχνικό συμβούλιο και όταν αναθέτουσες αρχές είναι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης α` και β` βαθμού ή ενώσεις ή νομικά πρόσωπα των οργανισμών αυτών.

7. Στις δημόσιες συμβάσεις έργων και σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 50, περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης, και ματαίωσης της διαδικασίας, δυνάμει του παρόντος άρθρου, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να εξαγοράσει τις μελέτες των τεχνικών λύσεων που κρίνει ικανοποιητικές και να προβεί σε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης έργου

βάσει των μελετών αυτών. Η δυνατότητα αυτή πρέπει να αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης κατά την αρχική διαδικασία.»[79]

ΤΜΗΜΑ IV ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Άρθρο 107 Ανάθεση συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες (άρθρα 74 και 76 παράγραφος 1 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι δημόσιες συμβάσεις άνω των ορίων, για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες, που αναφέρονται στο Παράρτημα XIV του Προσαρτήματος Α`, ανατίθενται, σύμφωνα την παρ. 3, τα άρθρα 108, 109, «109 Α» και 110, καθώς και τις ειδικότερες διατάξεις που καθορίζουν τους εφαρμοστέους διαδικαστικούς κανόνες και προβλέπονται στα έγγραφα της σύμβασης.

2. Οι δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων, για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες, που αναφέρονται στο Παράρτημα XIV του Προσαρτήματος Α`, ανατίθενται, σύμφωνα με την παράγραφο 3, το άρθρο 122, τα άρθρα 109 , «109 Α» και 110, καθώς και τις ειδικότερες διατάξεις που καθορίζουν τους εφαρμοστέους διαδικαστικούς κανόνες και προβλέπονται στα έγγραφα της σύμβασης.[80]

3. Σε κάθε περίπτωση οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να τηρούν τις αρχές της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων και οι διαδικαστικοί κανόνες των παραγράφων 1 και 2 πρέπει να επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές να λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των σχετικών υπηρεσιών.

Άρθρο 108 Δημοσίευση προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων (άρθρο 75 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές που προτίθενται να αναθέσουν δημόσια σύμβαση για τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο άρθρο 107 γνωστοποιούν την πρόθεσή τους αυτή με οποιονδήποτε από τους ακόλουθους τρόπους:

α) μέσω προκήρυξης σύμβασης, η οποία περιλαμβάνει τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Μέρος Η` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, σύμφωνα με τα τυποποιημένα έντυπα που αναφέρονται στο άρθρο 65

ή

β) μέσω προκαταρκτικής προκήρυξης, η οποία παραμένει δημοσιευμένη σε διαρκή βάση και περιλαμβάνει τις πληροφορίες που καθορίζονται στο Μέρος Θ` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α `. Η προκαταρκτική προκήρυξη αναφέρει συγκεκριμένα τα είδη των υπηρεσιών που θα αποτελέσουν το αντικείμενο των προς ανάθεση συμβάσεων. Αναφέρει ότι οι συμβάσεις θα ανατεθούν χωρίς περαιτέρω δημοσίευση και καλεί τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς να εκδηλώσουν γραπτώς το ενδιαφέρον τους.

---

[79] Οι παρ. 1, 2 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 106 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 46 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[80] Το κόμμα και η λέξη «109 Α.» μετά τη λέξη «109» στις παραγράφους 1 και 2 προστέθηκαν ως άνω με το άρθρο 43 παρ. 14 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

Το πρώτο εδάφιο δεν εφαρμόζεται σε περίπτωση που θα μπορούσε να έχει χρησιμοποιηθεί διαδικασία με διαπραγμάτευση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 32, χωρίς προηγούμενη δημοσίευση για την ανάθεση δημόσιας σύμβασης υπηρεσιών.

2. Οι αναθέτουσες αρχές που έχουν αναθέσει δημόσια σύμβαση για τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο άρθρο 107, γνωστοποιούν τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, μέσω γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης, η οποία περιέχει τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Μέρος Ι` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, σύμφωνα με τα τυποποιημένα έντυπα που αναφέρονται στο άρθρο 65. Μπορούν, ωστόσο, να συγκεντρώνουν τις γνωστοποιήσεις αυτές σε τριμηνιαία βάση. Στην περίπτωση αυτή, αποστέλλουν τις γνωστοποιήσεις που συγκεντρώνουν το αργότερο τριάντα (30) ημέρες μετά τη λήξη εκάστου τριμήνου.

3. Οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στο παρόν άρθρο δημοσιεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 65.

Άρθρο 109 Αρχές της ανάθεσης συμβάσεων (άρθρο 76 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη διασφάλισης της ποιότητας, της συνέχειας, της προσβασιμότητας, του οικονομικά προσιτού χαρακτήρα, της διαθεσιμότητας και της πληρότητας των υπηρεσιών, τις ειδικές ανάγκες των διαφορετικών κατηγοριών χρηστών, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτουσών και των ευάλωτων ομάδων, τη συμμετοχή και την ενδυνάμωση των χρηστών και την καινοτομία. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν επίσης να προβλέπουν ότι η επιλογή του παρόχου υπηρεσιών γίνεται βάσει της προσφοράς που παρουσιάζει τη βέλτιστη σχέση ποιότητας - τιμής, λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων ποιότητας και βιωσιμότητας για τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Άρθρο 109Α Διαδικασία ανάθεσης

«1. Οι συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία έως και εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ ανατίθενται, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις παρ. 1 έως 3 του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης και την περ. α` της παρ. 3 του άρθρου 120, περί έναρξης διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Οι συμβάσεις άνω του ποσού των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, ανατίθενται με μία από τις διαδικασίες που προ- βλέπονται στο άρθρο 26, περί επιλογής των διαδικασιών.

2. Ιδίως, για συμβάσεις του δευτέρου εδαφίου της προηγούμενης παραγράφου ισχύουν τα κάτωθι:

α) αα) Για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία κάτω του ορίου της περ. δ` του άρθρου 5, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών στις ανοιχτές διαδικασίες ανέρχεται σε δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ. Στην κλειστή διαδικασία, στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, στον ανταγωνιστικό διάλογο και στη σύμπραξη καινοτομίας η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε οκτώ (8) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ. Στην κλειστή διαδικασία και στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών των οικονομικών φορέων που έχουν προεπιλεγεί για την υποβολή προσφοράς ανέρχεται σε οκτώ (8) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφοράς προς τους προεπιλεγέντες. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον συντρέχουν επείγοντες λόγοι για την ανάθεση, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής μπορεί να καθορίζονται μικρότερες προθεσμίες για την παραλαβή των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής.

ββ) Για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία άνω του ορίου της περ. δ` του άρθρου 5, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών στις ανοιχτές διαδικασίες ανέρχεται σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της προκήρυξης της σύμβασης ή εάν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται η προκαταρκτική προκήρυξη από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Στην κλειστή διαδικασία, στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, στον ανταγωνιστικό διάλογο και στη σύμπραξη καινοτομίας η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε οκτώ (8) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της προκήρυξης της

σύμβασης ή εάν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται η προκαταρκτική προκήρυξη από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Στην κλειστή διαδικασία και στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών των οικονομικών φορέων που έχουν προεπιλεγεί για την υποβολή προσφοράς ανέρχεται σε οκτώ (8) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφοράς προς τους προεπιλεγέντες. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον συντρέχουν επείγοντες λόγοι για την ανάθεση, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση της Αναθέτουσας Αρχής μπορεί να καθορίζονται μικρότερες προθεσμίες για την παραλαβή των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής.

β) Οι λόγοι αποκλεισμού των παρ. 1 και 2 του άρθρου 73, περί λόγων αποκλεισμού, εφαρμόζονται υποχρεωτικά, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 73.

γ) Τα κριτήρια επιλογής καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης και μπορούν να περιλαμβάνουν αυτά που παρατίθενται στο άρθρο 75, περί κριτηρίων επιλογής, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται σε αυτό.

δ) Για την απόδειξη των περ. β` και γ` εφαρμόζονται αναλογικά τα άρθρα 79, περί Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, 79Α, περί υπογραφής Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης και 80, περί αποδεικτικών μέσων του παρόντος.

ε) Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να χρησιμοποιούν το ΕΣΗΔΗΣ, σύμφωνα με το άρθρο 36 του παρόντος.

στ) Για τις εγγυήσεις, ισχύουν τα προβλεπόμενα στο άρθρο 72 του παρόντος.

3. Οι συμβάσεις ποσού άνω των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ αναρτώνται στο ΚΗΜΔΗΣ.»[81]

Άρθρο 110 Αποκλειστικές συμβάσεις για ορισμένες υπηρεσίες (άρθρο 77 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορεί να παραχωρούν κατ` αποκλειστικότητα το δικαίωμα συμμετοχής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων στις αναφερόμενες στο άρθρο 107 υγειονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές υπηρεσίες που καλύπτονται από τους κωδικούς CPV 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, από 85000000-9 έως 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8 σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 4019/2011 (Α` 216) και έχουν ως κύριο σκοπό, δυνάμει του καταστατικού τους, την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία ή μειονεκτούντων προσώπων, εφόσον περισσότεροι από τουλάχιστον 30% των εργαζομένων της επιχείρησης είναι εργαζόμενοι με αναπηρία ή μειονεκτούντες εργαζόμενοι.

2. Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις της παραγράφου 1 πρέπει να πληρούν σωρευτικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) να έχουν σκοπό την επιδίωξη αποστολής δημόσιας υπηρεσίας από τις αναφερόμενες στην παράγραφο 1,

[81] Οι παρ. 1 και 3 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 109Α,το οποίο είχε προστεθεί με το άρθρο 43 παρ. 15 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52,διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 47 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021

β) τα κέρδη να επενδύονται εκ νέου ώστε να επιτευχθεί ο στόχος ιδιοκτησίας της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης της παραγράφου 1. Στην περίπτωση διανομής ή αναδιανομής κερδών, αυτή θα πρέπει να γίνεται υπό όρους συμμετοχικότητας,

γ) οι δομές διοίκησης ή ιδιοκτησίας της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης της παραγράφου 1 που εκτελεί τη σύμβαση να βασίζονται στην ιδιοκτησία των υπαλλήλων ή σε αρχές συμμετοχικότητας ή να απαιτούν την ενεργή συμμετοχή υπαλλήλων, των χρηστών ή των ενδιαφερομένων, και

δ) να μην έχει ανατεθεί στην Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση της παραγράφου 1 από τη συγκεκριμένη αναθέτουσα αρχή σύμβαση για τις εν λόγω υπηρεσίες, σύμφωνα με το παρόν άρθρο κατά την τελευταία τριετία.

3. Η μέγιστη διάρκεια της σύμβασης δεν υπερβαίνει τα τρία έτη.

4. Η επιλογή των αναδόχων μεταξύ των επιχειρήσεων της παραγράφου 1 πραγματοποιείται δυνάμει σχετικής προκήρυξης διαγωνισμού που απευθύνεται στο σύνολο αυτών και αναφέρει το παρόν άρθρο.

5. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται κατόπιν πρότασης των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών καθορίζονται:

α) το κατώτατο ποσοστό των κατ' αποκλειστικότητα ανατιθέμενων συμβάσεων και ο τρόπος υπολογισμού του,

β) τα είδη των κατ' αποκλειστικότητα ανατιθέμενων συμβάσεων εκ των αναφερόμενων στην παρ. 1,

γ) οι ειδικότεροι όροι ανάθεσης των συμβάσεων του παρόντος άρθρου, ιδίως σε περιπτώσεις ύπαρξης περισσότερων προσφορών από επιχειρήσεις της παρ. 2,

δ) κάθε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

6. «Μέχρι την έκδοση του προβλεπόμενου στην παρ. 5 προεδρικού διατάγματος, εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 1 ως 4».[82]

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΟΥΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥΣ ΜΕΛΕΤΩΝ

Άρθρο 111 Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 78 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Οι διατάξεις των άρθρων 112 έως 115 εφαρμόζονται:

α) στους διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης υπηρεσιών

β) στους διαγωνισμούς μελετών με απονομή βραβείων ή καταβολή χρηματικών ποσών στους συμμετέχοντες.

Στην περίπτωση α `, το κατώτατο όριο που αναφέρεται στο άρθρο 5 υπολογίζεται με βάση την εκτιμώμενη αξία, χωρίς ΦΠΑ, της δημόσιας σύμβασης υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των ενδεχόμενων βραβείων ή χρηματικών ποσών για τους συμμετέχοντες.

Στην περίπτωση β`, ως κατώτατο όριο νοείται το συνολικό ύψος των εν λόγω απονεμόμενων βραβείων και καταβαλλόμενων χρηματικών ποσών, συμπεριλαμβανομένης της εκτιμώμενης αξίας, χωρίς ΦΠΑ, της δημόσιας σύμβασης υπηρεσιών που μπορεί να ανατεθεί αργότερα

[82] Η παρ.6 προστέθηκε με το άρθρο 22 περ.30 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

δυνάμει της παραγράφου 5 του άρθρου 32, εφόσον η αναθέτουσα αρχή έχει εξαγγείλει στην προκήρυξη διαγωνισμού μελετών την πρόθεσή της να προβεί σε ανάθεση τέτοιου είδους σύμβασης.

«Για την εφαρμογή της περίπτωσης β`, με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας, εξειδικεύονται οι μελέτες ιδιαίτερης κοινωνικής, αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής και περιβαλλοντικής σημασίας για τις οποίες διενεργείται αρχιτεκτονικός διαγωνισμός και καθορίζονται οι λεπτομέρειες που αφορούν στη διαδικασία προκήρυξης και διενέργειας του διαγωνισμού.»[83]

Άρθρο 112 Προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις (άρθρο 79 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές που σκοπεύουν να διοργανώσουν διαγωνισμό μελετών, γνωστοποιούν την πρόθεσή τους αυτή μέσω προκήρυξης διαγωνισμού μελετών.

Εάν σκοπεύουν να αναθέσουν επακόλουθη σύμβαση υπηρεσιών δυνάμει της παραγράφου 5 του άρθρου 32, αναφέρουν την πρόθεσή τους στην προκήρυξη διαγωνισμού μελετών.

2. Οι αναθέτουσες αρχές που έχουν διοργανώσει διαγωνισμό μελετών αποστέλλουν γνωστοποίηση με τα αποτελέσματα του διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 65 και πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύουν την ημερομηνία αποστολής.

Εάν η γνωστοποίηση αυτή μπορεί:

α) να εμποδίσει την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας ή,

β) να είναι αντίθετη προς το δημόσιο συμφέρον ή

γ) να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα συγκεκριμένης δημόσιας ή ιδιωτικής επιχείρησης ή

δ) να βλάψει τον θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών, επιτρέπεται να μη δημοσιεύονται πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα του διαγωνισμού μελετών.

3. Οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 δημοσιεύονται, σύμφωνα με τις παραγράφους 2 έως 6 του άρθρου 65 και το άρθρο 66. Για τους διαγωνισμούς μελετών άνω των ορίων, οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στα Μέρη Ε` και ΣΤ` αντιστοίχως του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, υπό τη μορφή τυποποιημένων εντύπων.

4. Για τους διαγωνισμούς μελετών κάτω των ορίων, αντί για τις παραγράφους 1 έως 3, εφαρμόζεται το άρθρο 122.

Άρθρο 113 Κανόνες σχετικά με τη διοργάνωση διαγωνισμών μελετών και την επιλογή συμμετεχόντων (άρθρο 80 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Για τη διοργάνωση των διαγωνισμών μελετών, οι αναθέτουσες αρχές εφαρμόζουν διαδικασίες προσαρμοσμένες στις διατάξεις των άρθρων 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 37, 111, 112, 113, 114 και 115.

2. Το δικαίωμα συμμετοχής στους διαγωνισμούς μελετών δεν περιορίζεται:

α) στην επικράτεια ή σε τμήμα της επικράτειας,

[83] Το τελευταίο εδάφιο του άρθρου 111 προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ. 16 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

β) από το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες θα έπρεπε να είναι, δυνάμει της κείμενης νομοθεσίας είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα.

3. Εάν για έναν διαγωνισμό μελετών προβλέπεται περιορισμός του αριθμού των συμμετεχόντων, οι αναθέτουσες αρχές θεσπίζουν σαφή και χωρίς διακρίσεις κριτήρια επιλογής. Σε κάθε περίπτωση, ο αριθμός υποψηφίων που καλούνται να συμμετάσχουν πρέπει να είναι επαρκής ώστε να εξασφαλίζεται πραγματικός ανταγωνισμός.

Άρθρο 114 Σύνθεση της κριτικής επιτροπής (άρθρο 81 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

Η κριτική επιτροπή απαρτίζεται αποκλειστικά από φυσικά πρόσωπα ανεξάρτητα από τους συμμετέχοντες στον διαγωνισμό μελετών. Όταν απαιτείται από τους συμμετέχοντες στον διαγωνισμό να διαθέτουν συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν, τουλάχιστον το ένα τρίτο των μελών της κριτικής επιτροπής διαθέτει το προσόν αυτό ή άλλο ισοδύναμο προσόν.

Άρθρο 115 Αποφάσεις της κριτικής επιτροπής (άρθρο 82 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Η κριτική επιτροπή είναι αδέσμευτη κατά τη λήψη των αποφάσεών της ή κατά τις γνωμοδοτήσεις της.

2. Η κριτική επιτροπή εξετάζει τις μελέτες και τα σχέδια που υποβάλλονται από τους υποψηφίους με τρόπο ανώνυμο και βασιζόμενη αποκλειστικά στα κριτήρια που επισημαίνονται στην προκήρυξη του διαγωνισμού μελετών.

3. Η κριτική επιτροπή καταχωρίζει σε πρακτικό που υπογράφεται από τα μέλη της την κατάταξη των μελετών στην οποία καταλήγει, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά κάθε σχεδίου, καθώς και τις παρατηρήσεις της και κάθε σημείο που μπορεί να χρειάζεται αποσαφήνιση.

4. Τηρείται ανωνυμία μέχρι την γνωμοδότηση ή τη λήψη απόφασης από την κριτική επιτροπή.

5. Οι υποψήφιοι μπορούν να καλούνται εάν χρειάζεται να απαντήσουν σε ερωτήσεις που έχει καταχωρήσει στο πρακτικό της η κριτική επιτροπή προς διευκρίνιση οποιουδήποτε στοιχείου των έργων.

6. Συντάσσονται πλήρη πρακτικά του διαλόγου μεταξύ των μελών της κριτικής επιτροοπής και των υποψηφίων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΩ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ

Άρθρο 116 Επιλογή των διαδικασιών

«Για δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προσφεύγουν, εκτός από τις διαδικασίες που προβλέπονται στο άρθρο 26, στις διαδικασίες των άρθρων 117, περί συνοπτικού διαγωνισμού, 117Α, περί δημόσιων συμβάσεων ήσσονος αξίας και 118, περί απευθείας ανάθεσης, καθώς και στο σύστημα προεπιλογής, του άρθρου 303 αναλόγως εφαρμοζόμενου.».[84]

[84] Το άρθρο 116 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 48 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021

Άρθρο 117 Συνοπτικός διαγωνισμός[85]

1. Προσφυγή στη διαδικασία του συνοπτικού διαγωνισμού επιτρέπεται όταν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης είναι ίση ή κατώτερη από το ποσό των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ.

2. «Για τη διενέργεια συνοπτικού διαγωνισμού, η αναθέτουσα αρχή δημοσιεύει διακήρυξη, σύμφωνα με το άρθρο 66.».[86]

Επιπρόσθετα, μπορεί να προσκαλεί επιπλέον και συγκεκριμένους οικονομικούς φορείς, τρεις (3) τουλάχιστον εφόσον δραστηριοποιούνται τόσοι στη σχετική αγορά.

3. Οι προσφορές των οικονομικών φορέων υποβάλλονται εγγράφως. Η υποβολή μόνο μίας προσφοράς δεν αποτελεί κώλυμα για τη συνέχιση της διαδικασίας του διαγωνισμού και την ανάθεση της σύμβασης.

«Στα έγγραφα της σύμβασης μπορεί να προβλέπεται η υποχρεωτική συνυποβολή των εγγράφων και σε ηλεκτρονική μορφή, με τη χρήση οπτικού δίσκου. Σε περίπτωση απόκλισης μεταξύ των έντυπων και ηλεκτρονικών στοιχείων, κατισχύουν αυτά που υποβάλλονται σε έντυπη μορφή. Οι Αναθέτουσες Αρχές δύνανται να χρησιμοποιούν το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. σε όλα τα στάδια της διαγωνιστικής διαδικασίας, εφόσον αυτό προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης.».[87]

4. Η αποσφράγιση του φακέλου των δικαιολογητικών συμμετοχής, των τεχνικών προσφορών και των οικονομικών προσφορών μπορούν να γίνουν σε μία δημόσια συνεδρίαση, κατά την κρίση της επιτροπής.

5. Οι λεπτομέρειες διενέργειας του συνοπτικού διαγωνισμού καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

Άρθρο 117Α Δημόσιες συμβάσεις ήσσονος αξίας

«Για τις δημόσιες συμβάσεις ήσσονος αξίας, με την έννοια της περ. 30α της παρ. 1 του άρθρου 2, είναι δυνατό να μην ακολουθείται διαδικασία ανάθεσης σύμβασης και οι πληρωμές να εκτελούνται ως εξόφληση έναντι νόμιμου φορολογικού παραστατικού, χωρίς να απαιτούνται έκδοση πράξης ανάθεσης ή οι διαδικασίες εκτέλεσης του παρόντος από την αναθέτουσα αρχή. Για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης ως ήσσονος αξίας εφαρμόζεται το άρθρο 6.»[88]

Άρθρο 118 Απευθείας ανάθεση

«1. Προσφυγή στη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης επιτρέπεται, όταν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, είναι ίση ή κατώτερη από το όριο των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ.

---

[85] Το άρθρο 117 ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36)

[86] Το πρώτο εδάφιο της παρ. 2 αντικαταστάθηκε ως άνω με τη παρ.3 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.

[87] Τα δύο τελευταία εδάφια της παρ.3 προστέθηκαν με το άρθρο 43 παρ. 17 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

[88] Το άρθρο 117Α προστέθηκε με το άρθρο 49 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου από την δημοσίευσή του στην Ε.τ.Κ.

Για τις διαδικασίες ανάθεσης σύμβασης έργου και τις συμβάσεις υπηρεσιών, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 107 έως 110, το ποσό του προηγούμενου εδαφίου είναι εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ.

2. Η απευθείας ανάθεση διενεργείται από τις αρμόδιες για την ανάθεση της σύμβασης υπηρεσίες της αναθέτουσας αρχής, χωρίς να απαιτείται γνωμοδότηση συλλογικού οργάνου.

3. Μετά την έκδοση της απόφασης ανάθεσης, η αναθέτουσα αρχή τη δημοσιεύει στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 38 και την κοινοποιεί στον οικονομικό φορέα. Η παράλειψη εκπλήρωσης της υποχρέωσης του προηγούμενου εδαφίου καθιστά τη σύμβαση αυτοδικαίως άκυρη. Με την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης η σύμβαση θεωρείται, ότι έχει συναφθεί και η υπογραφή του σχετικού συμφωνητικού έχει αποδεικτικό χαρακτήρα. Η υπογραφή συμφωνητικού απαιτείται για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία που υπερβαίνει το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, με την επιφύλαξη της παρ. 6 του άρθρου 105, περί κατακύρωσης και σύναψης σύμβασης. Ειδικά για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που αφορούν σε ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή/και ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), το ανωτέρω ποσό ορίζεται σε δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ.

Η απόφαση ανάθεσης περιέχει κατ` ελάχιστο:

α) την επωνυμία και τα στοιχεία της αναθέτουσας αρχής,

β) περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης και της αξίας της,

γ) όνομα και στοιχεία επικοινωνίας του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατίθεται η σύμβαση,

δ) κάθε άλλη πληροφορία που η αναθέτουσα αρχή κρίνει απαραίτητη.

4. Για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, η επιλογή του αναδόχου διενεργείται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής. Η σύμβαση συνάπτεται με τον ανάδοχο που επιλέγεται και διαθέτει τα αναγκαία προς τούτο προσόντα και την απαραίτητη εξειδίκευση.

Η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης αποτελεί το ανώτατο όριο της συμβατικής αμοιβής του αναδόχου. Μετά από την υπογραφή της σύμβασης, ο ανάδοχος ή ελεγχόμενο από αυτόν φυσικό ή νομικό πρόσωπο δεν δύναται να συνάψει σύμβαση του παρόντος άρθρου με την αυτή αναθέτουσα αρχή για διάστημα δώδεκα (12) μηνών.

5. Σύμφωνα με το παρόν άρθρο, μπορούν να ανατεθούν από κάθε αναθέτουσα αρχή κατ` έτος, μία ή περισσότερες συμβάσεις, συνολικού προϋπολογισμού μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό (10%) των πιστώσεων της αναθέτουσας αρχής κατ` έτος, για ανάθεση συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών επιστημονικών υπηρεσιών, αντίστοιχα. Συμβάσεις που συνάπτονται κατά παράβαση του ορίου του προηγούμενου εδαφίου είναι άκυρες και δεν παράγουν έννομα αποτελέσματα.

6. Κατά παρέκκλιση της παρ. 1, οι αναθέτουσες αρχές δύνανται να προσφεύγουν στη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης όταν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης είναι ίση ή κατώτερη από το όριο των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ για αναθέσεις συμβάσεων προμηθειών, υπηρεσιών, έργων και μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, που αφορούν στην υλοποίηση έργων ΤΠΕ με αντικείμενο την εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας των ψηφιακών υπηρεσιών ή τον εκσυγχρονισμό των ψηφιακών εργαλείων της Κεντρικής Διοίκησης κατά την έννοια της περ. στ` της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α` 143). Η προσφυγή στη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης, σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο, επιτρέπεται κατόπιν έκδοσης διαπιστωτικής πράξης από τον Υπουργό Ψηφιακής Διακυβέρνησης, μετά από αίτηση της αναθέτουσας αρχής, που υποβάλλεται στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Η διαπιστωτική πράξη εκδίδεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την υποβολή της αίτησης, μετά την παρέλευση της οποίας τεκμαίρεται η απόρριψη αυτής. Με απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης καθορίζονται η διαδικασία και ο τρόπος υποβολής των αιτήσεων από τις αναθέτουσες αρχές, τα απαραίτητα δικαιολογητικά, η αρμόδια οργανική μονάδα για την

επεξεργασία των αιτήσεων και κάθε αναγκαία τεχνική ή άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παρούσας.»[89]

Άρθρο 118Α Απευθείας ανάθεση μέσω συστημάτων ηλεκτρονικής αγοράς (e-marketplace)

«1. Οι Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών των περ. β` και γ` της παρ. 1 του άρθρου 41 μπορούν να καταρτίζουν και να διαχειρίζονται Συστήματα Ηλεκτρονικών Αγορών (ΣΗΑ) για την κάλυψη αναγκών των αναθετουσών αρχών. Για τη λειτουργία των ΣΗΑ, οι ως άνω Εθνικές Κεντρικές Αρχές Αγορών τηρούν μητρώο προεπιλογής οικονομικών φορέων για τη διενέργεια απευθείας αναθέσεων, στο οποίο δικαίωμα εγγραφής έχουν όλοι οι οικονομικοί φορείς με την έννοια του άρθρου 19. Από τη χρήση των Συστημάτων Ηλεκτρονικών Αγορών (ΣΗΑ) της παρούσας εξαιρείται η ανάθεση συμβάσεων προμήθειας φαρμακευτικών προϊόντων.

2. Η ανάθεση των συμβάσεων μέσω Συστήματος Ηλεκτρονικής Αγοράς (e-marketplace) διενεργείται αποκλειστικά μέσω του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ.

3. Για την κατάρτιση του μητρώου προεπιλεγμένων οικονομικών φορέων σύμφωνα με την παρ. 1, αναρτάται στον διαδικτυακό τόπο της αρμόδιας Εθνικής Κεντρικής Αρχής Αγορών, πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εγγραφή στο εκάστοτε μητρώο. Η πρόσκληση του προηγούμενου εδαφίου περιλαμβάνει απαραιτήτως, περιγραφή των ειδών ή των υπηρεσιών που θα αποτελέσουν αντικείμενο ανάθεσης, τις σχετικές ελάχιστες τεχνικές απαιτήσεις, το εύρος των αποδεκτών οικονομικών προσφορών, τα αντικειμενικά κριτήρια για την εγγραφή στο μητρώο, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά καθώς και τυχόν προθεσμία για την υποβολή αίτησης εγγραφής στο μητρώο.

4. Τα αντικειμενικά κριτήρια για την εγγραφή στο μητρώο προεπιλεγέντων οικονομικών φορέων, περιλαμβάνουν τους λόγους αποκλεισμού του άρθρου 73 και τα κριτήρια επιλογής του άρθρου 75 και εξειδικεύονται στην πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εγγραφή στο μητρώο.

5. Η απόφαση έγκρισης ή απόρριψης της αίτησης εγγραφής οικονομικού φορέα στο μητρώο της παρ. 1 εκδίδεται από την αρμόδια Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών, εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) εργάσιμων ημερών. Κατά της απορριπτικής απόφασης του προηγούμενου εδαφίου χωρεί ενδικοφανής προσφυγή ενώπιον της οικείας Εθνικής Κεντρικής Αρχής Αγορών, η οποία ασκείται εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών.

6. Κατόπιν της απόφασης έγκρισης της παρ. 5, ο οικονομικός φορέας μεταφορτώνει την προσφορά του, με χρήση του μορφότυπου ηλεκτρονικού καταλόγου που προσδιορίζεται στην πρόσκληση της παρ. 3, στο ΣΗΑ. Η Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών επιβεβαιώνει την τεχνική ορθότητα του ηλεκτρονικού καταλόγου πριν από την ανάρτησή του και εγκρίνει την ανάρτηση αυτή, εφόσον τηρούνται οι όροι που τέθηκαν στην πρόσκληση της παρ. 3.

7. Ο οικονομικός φορέας μπορεί να επικαιροποιεί τα στοιχεία της προσφοράς του σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή στο μέτρο που αυτά συμμορφώνονται με τους όρους της πρόσκλησης της παρ. 3. Ο οικονομικός φορέας μεταφορτώνει στοιχεία της επικαιροποιημένης προσφοράς του, στο ΣΗΑ. Κατόπιν, η Εθνική Κεντρική Αρχή Αγορών επιβεβαιώνει την ορθή μεταφόρτωση των επικαιροποιημένων στοιχείων της προσφοράς και εγκρίνει την ανάρτηση του επικαιροποιημένου καταλόγου, εφόσον τηρούνται οι όροι που τέθηκαν στην πρόσκληση της παρ. 3. Σε κάθε περίπτωση, υπεύθυνος για την ακρίβεια της προσφοράς μέσω ηλεκτρονικού καταλόγου είναι ο οικονομικός φορέας που την υπέβαλε.

8. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης μπορούν να ρυθμίζονται ειδικότερα ζητήματα που αφορούν στη λειτουργία

[89] Το άρθρο 118,όπως είχε τροποποιηθεί με τη παρ.4 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74, και το άρθρο 79 παρ.9 Ν.4530/2018,,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 50 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36 Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

του ΣΗΑ, στη διαδικασία κατάρτισης, τήρησης και επικαιροποίησης του μητρώου προεπιλεγμένων οικονομικών φορέων, το περιεχόμενο της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος, τη διαδικασία εξέτασης της ενδικοφανούς προσφυγής της παρ. 5, καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα για την εφαρμογή του παρόντος.

9. Οι αναθέτουσες αρχές δύναται να προσφεύγουν στα Συστήματα Ηλεκτρονικών Αγορών, εφόσον η αξία των συμβάσεων που ανατίθενται απευθείας μέσω αυτών δεν υπερβαίνει ετησίως το ποσό των σαράντα χιλιάδων (40.000) ευρώ, ανά είδος αγαθού ή υπηρεσίας.

10. Η απευθείας ανάθεση μέσω των ΣΗΑ διενεργείται από τις αρμόδιες υπηρεσίες της αναθέτουσας αρχής χωρίς να απαιτείται συγκρότηση συλλογικού οργάνου.

11. Η ανάθεση της σύμβασης γίνεται σε οικονομικό φορέα εγγεγραμμένο στο μητρώο προεπιλεγμένων οικονομικών φορέων της παρ. 1, εφόσον τηρούνται οι όροι της πρόσκλησης της παρ. 3, δυνάμει της οποίας υποβλήθηκε η προσφορά του οικονομικού φορέα.

12. Για την ανάθεση της σύμβασης η αναθέτουσα αρχή εκδίδει εντολή αγοράς, μέσω του ΣΗΑ, η οποία αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ και περιέχει κατ` ελάχιστο:

α) την επωνυμία και τα στοιχεία της αναθέτουσας αρχής,

β) περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης και της αξίας της,

γ) όνομα και στοιχεία επικοινωνίας του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατίθεται η σύμβαση,

δ) κάθε άλλη πληροφορία που κρίνει απαραίτητη η αναθέτουσα αρχή.

13. Σε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης της παρ. 12, η εντολή αγοράς καθίσταται αυτοδικαίως άκυρη.».[90]

Άρθρο 119 Συμβάσεις ενεργειών τεχνικής βοήθειας -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Σε περίπτωση συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών, ή μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οποίες αφορούν ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), οι αναθέτουσες αρχές ή οι δικαιούχοι ενεργειών τεχνικής βοήθειας, κατά την έννοια του ν. 4314/2014 (Α` 265) και του θεσμικού πλαισίου του ΕΠΑ, μπορούν να προσφεύγουν και στις διαδικασίες των παρ. 2 και 3, κατά περίπτωση.

2. Με αιτιολογημένη απόφαση του αρμοδίου οργάνου για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας του Υπουργείου ή της Περιφέρειας ή του νομικού προσώπου επιτρέπεται η σύναψη σύμβασης προμήθειας αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, εκτιμώμενης αξίας έως εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, κατόπιν αποστολής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Η πρόσκληση απευθύνεται σε τρεις (3) τουλάχιστον οικονομικούς φορείς, οι οποίοι επιλέγονται μεταξύ των εγγεγραμμένων σε κατάλογο προμηθευτών ή/και παρόχων υπηρεσιών, ο οποίος καταρτίζεται και τηρείται για τον σκοπό της εκτέλεσης ενεργειών τεχνικής βοήθειας. Δεν αξιολογούνται προσφορές που υποβάλλονται από μη προσκληθέντες οικονομικούς φορείς. Το σχετικό συμφωνητικό, όπου απαιτείται, υπογράφεται από το ίδιο ως άνω όργανο.

3. Με αιτιολογημένη απόφαση του αρμοδίου οργάνου για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας του Υπουργείου ή της Περιφέρειας ή του νομικού προσώπου επιτρέπεται η σύναψη σύμβασης προμήθειας αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, εκτιμώμενης αξίας άνω των εξήντα χιλιάδων (60.000) έως και εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ, κατόπιν πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

[90] Το άρθρο 118Α προστέθηκε με το άρθρο 51 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Η πρόσκληση απευθύνεται προς όλους τους οικονομικούς φορείς, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι σε κατάλογο προμηθευτών και παρόχων υπηρεσιών, ο οποίος καταρτίζεται και τηρείται για τον σκοπό της εκτέλεσης ενεργειών τεχνικής βοήθειας και οι οποίοι ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, όπως αυτό αποτυπώνεται στον συγκεκριμένο κωδικό CPV του άρθρου 23. Δεν αξιολογούνται προσφορές που υποβάλλονται από μη προσκληθέντες οικονομικούς φορείς. Το σχετικό συμφωνητικό, όπου απαιτείται, υπογράφεται από το ίδιο ως άνω όργανο.

4. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων ή του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ρυθμίζεται η διαδικασία κατάρτισης και τήρησης των καταλόγων προμηθευτών και παρόχων υπηρεσιών ενεργειών τεχνικής βοήθειας για την εφαρμογή του παρόντος και εξειδικεύονται οι όροι εγγραφής των οικονομικών φορέων σε αυτούς, οι όροι επιλογής του αναδόχου κατά τις παρ. 2 και 3, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

5. [Καταργήθηκε]

6. Σε περίπτωση συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών ή μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οποίες αφορούν σε ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του ΕΠΑ, με τη διαδικασία των άρθρων 118, περί απευθείας ανάθεσης, και 118Α, περί απευθείας ανάθεσης μέσω συστημάτων ηλεκτρονικής αγοράς (e-marketplace), η σύναψη αυτών χωρεί με αιτιολογημένη απόφαση του αρμοδίου οργάνου για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας του Υπουργείου ή της Περιφέρειας ή του νομικού προσώπου. Το σχετικό συμφωνητικό, όπου απαιτείται, υπογράφεται από το ίδιο ως άνω όργανο.

7. Η πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για σύναψη σύμβασης, σύμφωνα με τις παρ. 2 και 3, αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ.

8. Η διαδικασία ανάθεσης συμβάσεων υπηρεσιών, οι οποίες αφορούν σε ενέργειες ωρίμανσης των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων του ΕΣΠΑ, του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, η εκτιμώμενη αξία των οποίων δεν υπερβαίνει τα όρια της παρ. 1 του άρθρου 118, γίνεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στις παρ. 1 έως 3 του άρθρου 118.

9. Οι πληρωμές για τις δημόσιες συμβάσεις ενεργειών της παρ. 1, όταν εφαρμόζεται το άρθρο 117Α, περί δημόσιων συμβάσεων ήσσονος αξίας, εκτελούνται από τον προϊστάμενο της αρμόδιας για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας υπηρεσίας.

10. Τα καθήκοντα αποφαινόμενου οργάνου στο πλαίσιο της διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων ενεργειών τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) εκτιμώμενης αξίας άνω των εκατό χιλιάδων (100,000) ευρώ ασκούνται από το αρμόδιο για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας όργανο του Υπουργείου ή της Περιφέρειας ή του νομικού προσώπου.».[91]

Άρθρο 120 Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης

«1. Για συμβάσεις κάτω των ορίων, ως χρόνος έναρξης των διαδικασιών του άρθρου 26 νοείται η ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ, ανά περίπτωση, σύμφωνα με το άρθρο 66.

[91] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παρ. 2, 3, 6, 7 και 8 τροποποιήθηκαν, η παρ.5 καταργήθηκε και το άρθρο 119,όπως είχε τροποποιηθεί διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 52 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[1α. Ως χρόνος έναρξης του συνοπτικού διαγωνισμού νοείται η ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με το άρθρο 66 περί δημοσίευσης σε εθνικό επίπεδο.][92]

2. Ως χρόνος έναρξης της διαδικασίας της απευθείας ανάθεσης ή της διαδικασίας διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, νοείται η ημερομηνία αποστολής προς τους οικονομικούς φορείς της πρώτης πρόσκλησης υποβολής προσφοράς ή της πρώτης πρόσκλησης συμμετοχής σε διαπραγμάτευση.

3. Για τις συμβάσεις του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης, ισχύουν τα ακόλουθα:

α) Η πρόσκληση της παρ. 2 ειδικά για συμβάσεις προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία άνω του ορίου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ δύναται να απευθύνεται και σε έναν οικονομικό φορέα και αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ τουλάχιστον πέντε (5) ημέρες πριν από την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης. Δεν λαμβάνονται υπόψη προσφορές οικονομικών φορέων που δεν προσκλήθηκαν να υποβάλουν προσφορά.

β) Για τις δημόσιες συμβάσεις έργου με εκτιμώμενη αξία μέχρι και τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ, η πρόσκληση της παρ. 2 δύναται να απευθύνεται και σε έναν οικονομικό φορέα και αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ τουλάχιστον πέντε (5) εργάσιμες ημέρες πριν από την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης. Δεν λαμβάνονται υπόψη προσφορές οικονομικών φορέων που δεν προσκλήθηκαν να υποβάλουν προσφορά.

Για τις δημόσιες συμβάσεις έργου άνω των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, η πρόσκληση για την υποβολή προσφοράς αποστέλλεται σε τουλάχιστον τρεις (3) οικονομικούς φορείς και αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ για τουλάχιστον πέντε (5) εργάσιμες ημέρες πριν από την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης. Δεν αξιολογούνται προσφορές οικονομικών φορέων που δεν προσκλήθηκαν να υποβάλουν προσφορά.

γ) Οι προσκλήσεις για την υποβολή προσφοράς στις συμβάσεις έργων, μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών αναρτώνται και στην ιστοσελίδα του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.

Η διαδικασία της περ. α` λαμβάνει χώρα και για τις συμβάσεις που ανατίθενται δυνάμει της παρ. 6 του άρθρου 118.

4. Η παράλειψη εκπλήρωσης της υποχρέωσης της παρ. 3 κωλύει τη σύναψη της σύμβασης.».[93]

Άρθρο 121 Προθεσμίες διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων

«1. Στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων τηρούνται οι ακόλουθες προθεσμίες:

α) Στην ανοικτή διαδικασία, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών ανέρχεται σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ. Σε περίπτωση που επείγουσα κατάσταση δεόντως τεκμηριωμένη από την Αναθέτουσα Αρχή καθιστά αδύνατη την τήρηση της ελάχιστης προθεσμίας που προβλέπεται στο προηγούμενο εδάφιο, οι Αναθέτουσες Αρχές μπορούν να ορίζουν ελάχιστη προθεσμία

[92] Η παρ.1α ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36).

[93] Το άρθρο 120 ,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.32 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, και την παρ.5 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 53 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

που δεν είναι μικρότερη των δέκα (10) ημερών από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ.

β) Στην κλειστή διαδικασία και στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ και η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών των οικονομικών φορέων που έχουν προεπιλεγεί για την υποβολή προσφοράς ανέρχεται σε επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφοράς προς τους προεπιλεγέντες.

γ) Στον συνοπτικό διαγωνισμό, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών ανέρχεται σε δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ.».[94]

2. Κατά τον καθορισμό των προθεσμιών παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής και των προσφορών η αναθέτουσα αρχή λαμβάνει υπόψη, ιδίως, τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της σύμβασης και το χρόνο που απαιτείται για την προετοιμασία των αιτήσεων συμμετοχής ή προσφορών, με την επιφύλαξη των ελάχιστων προθεσμιών που καθορίζονται στην παρ. 1.

3. Οι προθεσμίες για την παραλαβή των αιτήσεων συμμετοχής και των προσφορών πρέπει να καθορίζονται κατά τρόπο, ώστε να προκύπτει η ακριβής ημερομηνία και ώρα υποβολής των αιτήσεων συμμετοχής και των προσφορών.

4. Εάν οι προσφορές μπορούν να συνταχθούν μόνον έπειτα από επιτόπια επίσκεψη ή από επιτόπια εξέταση εγγράφων προσαρτημένων στα έγγραφα της σύμβασης, οι προθεσμίες παραλαβής των προσφορών, οι οποίες είναι υποχρεωτικά μεγαλύτερες από τις ελάχιστες προθεσμίες που προβλέπονται στην παρ. 1, καθορίζονται κατά τρόπο ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών.

5. Οι αναθέτουσες αρχές παρατείνουν την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, ούτως ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) Όταν, για οποιονδήποτε λόγο, πρόσθετες πληροφορίες, αν και ζητήθηκαν από τον οικονομικό φορέα έγκαιρα δεν έχουν παρασχεθεί το αργότερο τέσσερις (4) ημέρες πριν από την προθεσμία που ορίζεται για την παραλαβή των προσφορών.

β) Όταν τα έγγραφα της σύμβασης υφίστανται σημαντικές αλλαγές.

Η διάρκεια της παράτασης είναι ανάλογη με τη σπουδαιότητα των πληροφοριών που ζητήθηκαν ή των αλλαγών.

Όταν οι πρόσθετες πληροφορίες δεν έχουν ζητηθεί έγκαιρα ή δεν έχουν σημασία για την προετοιμασία κατάλληλων προσφορών, δεν απαιτείται από τις αναθέτουσες αρχές να παρατείνουν τις προθεσμίες.

Άρθρο 122[95]

«1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 26 παράγραφοι 2, 32, 117 και 118, οι προκηρύξεις σύμβασης για όλες τις διαδικασίες σύναψης σύμβασης κάτω των ορίων χρησιμοποιούνται ως

[94] Η παρ.1,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74,και το άρθρο 107 παρ.29 Ν.4497/2017,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 43 παρ. 19 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

[95] Το άρθρο 122 ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.6.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36).

μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού. Οι προκηρύξεις σύμβασης συντάσσονται, σύμφωνα με τυποποιημένα έντυπα που εκδίδει η Αρχή κατά την παρ. 5 του άρθρου 53, περιέχουν κατ` ελάχιστον τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Μέρος Γ` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, εφόσον οι εν λόγω πληροφορίες προσιδιάζουν στις συμβάσεις αυτές και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 66.

2. Μέχρι την έκδοση των τυποποιημένων εντύπων της παραγράφου 1, οι προκηρύξεις σύμβασης περιέχουν κατ` ελάχιστον τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Μέρος Γ` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α`, εφόσον οι εν λόγω πληροφορίες προσιδιάζουν στις συμβάσεις αυτές και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 66.».[96]

Άρθρο 123 Προσκλήσεις προς υποψηφίους κατά τη διαδικασία σύναψης δημοσίων συμβάσεων - Κριτήρια επιλογής

1. Στις κλειστές διαδικασίες και τις ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση, οι αναθέτουσες αρχές προσκαλούν ταυτοχρόνως και γραπτώς τους επιλεγέντες υποψηφίους να υποβάλουν τις προσφορές τους.

2. Οι προσκλήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 συνοδεύονται από τα έγγραφα της σύμβασης, στην περίπτωση που στα έγγραφα αυτά δεν παρέχεται ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν πρόσβαση και δεν διατίθενται ήδη με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Επιπλέον, οι προσκλήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που ορίζονται στο Παράρτημα IX του Προσαρτήματος Α`.

3. Ειδικά για τις κάτω των ορίων συμβάσεις του παρόντος με απόφαση του Υπουργού, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων μπορεί να εξειδικεύονται, για ειδικές κατηγορίες έργων, καθώς και για ειδικές κατηγορίες μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών επιστημονικών υπηρεσιών και ορίων προϋπολογισμού αυτών, οι διαδικασίες αναφορικά με τη διενέργεια των διαγωνισμών ή των αναθέσεων.

Άρθρο 124 Οικονομικές προσφορές στις δημόσιες συμβάσεις έργων

«1. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου κάτω των ορίων, η αναθέτουσα αρχή μπορεί, εκτός από όσα ορίζονται στην παρ. 2 του άρθρου 95, περί τρόπου σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών, να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης, ότι οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται και υποβάλλονται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 126, περί τρόπου σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών στις δημόσιες συμβάσεις έργων (μειοδοσία στο ποσοστό γενικών εξόδων και οφέλους για εκτέλεση απολογιστικών εργασιών).

2. Οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται υποχρεωτικά επί του εντύπου που χορηγεί η αναθέτουσα αρχή ή βάσει υποδείγματος που περιλαμβάνεται ως Παράρτημα στα έγγραφα της σύμβασης.»[97]

Άρθρο 125 Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών στις δημόσιες συμβάσεις έργων: ενιαίο ποσοστό έκπτωσης[98]

1. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, η αναθέτουσα αρχή μπορεί

[96] Το άρθρο 122 αντικαταστάθηκε ως άνω με τη παρ.7 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.
[97] Η παρ.1 τροποποιήθηκε και το άρθρο 124 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 54 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
[98] Το άρθρο 125 ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.6.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36).

να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται και υποβάλλονται με ενιαίο ποσοστό έκπτωσης μόνο σε έργα με εκτιμώμενη αξία μικρότερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ χωρίς Φ.Π.Α..

2. Οι οικονομικοί φορείς προσφέρουν ενιαία έκπτωση στις τιμές του τιμολογίου της υπηρεσίας, που εκφράζεται σε ακέραιες μονάδες επί τοις εκατό (%).

3. Οι οικονομικοί φορείς συμπληρώνουν ολογράφως και αριθμητικώς την οικονομική προσφορά σε μορφότυπο ο οποίος διατίθεται σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή από την αναθέτουσα αρχή.

Άρθρο 126 Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών στις δημόσιες συμβάσεις έργων: Μειοδοσία στο ποσοστό γενικών εξόδων και οφέλους για εκτέλεση απολογιστικών εργασιών

1. Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, αν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ορίσει στα έγγραφα της σύμβασης ότι οι οικονομικές προσφορές συντάσσονται και υποβάλλονται με μειοδοσία μόνο επί του ποσοστού γενικών εξόδων και οφέλους για εκτέλεση απολογιστικών εργασιών, μόνο στην περίπτωση έργων με εκτιμώμενη αξία απολογιστικών εργασιών που δεν υπερβαίνει τις διακόσιες πενήντα χιλιάδες (250.000) ευρώ χωρίς το ΦΠΑ και, ιδίως, όταν είναι ιδιαίτερα δύσκολο να τιμολογηθούν, σε δοκιμαστικές εργασίες και έρευνες και σε αρχαιολογικές εργασίες. Τα έγγραφα της σύμβασης προβλέπουν το συνολικό ύψος προϋπολογισμού των δαπανών και τα τεχνικά στοιχεία του έργου (σχέδια, περιγραφές κ.λπ..).

2. Το ποσοστό για γενικά έξοδα και όφελος του αναδόχου απολογιστικών εργασιών, που υπόκειται σε έκπτωση, ορίζεται σε δεκαοχτώ επί τοις εκατό (18%) και εφαρμόζεται στο σύνολο των δαπανών που πραγματοποιούνται, όπως για προμήθειες υλικών, μισθώσεις μηχανημάτων, καύσιμα και λιπαντικά, μισθούς, ημερομίσθια, λοιπές αποζημιώσεις και ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων και κάθε είδους κρατήσεις.

3. Οι οικονομικοί φορείς προσφέρουν έκπτωση εκφραζόμενη σε ακέραιες μονάδες επί τοις εκατό (%), επί του ποσοστού των γενικών εξόδων και οφέλους του αναδόχου. Η προσφερόμενη έκπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 100%.

Άρθρο 127 Έννομη προστασία για δημόσιες συμβάσεις των άρθρων 118 και 119

«1. Για δημόσιες συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία κατώτερη ή ίση των ορίων του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης, όποιος έχει έννομο συμφέρον, μπορεί να ζητήσει την ακύρωση πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής, καθώς και την αναστολή εκτέλεσης, ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου της έδρας της αναθέτουσας αρχής, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 45 έως 56 του π.δ. 18/1989 (Α` 8), το οποίο αποφαίνεται αμετακλήτως χωρίς να επιτρέπεται η προηγούμενη άσκηση άλλης ειδικής ή ενδικοφανούς διοικητικής προσφυγής.

Το παράβολο για την άσκηση της αίτησης ακύρωσης και της αίτησης αναστολής ορίζεται ίσο με το πέντε τοις εκατό (5%) επί της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης.

2. Για τα ζητήματα έννομης προστασίας για δημόσιες συμβάσεις του άρθρου 119, περί συμβάσεων ενεργειών τεχνικής βοήθειας:

α) με εκτιμώμενη αξία άνω των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, εφαρμόζεται το Βιβλίο IV,

β) με εκτιμώμενη αξία έως και εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, εφαρμόζεται η παρ. 1.»[99]

[99] Το άρθρο 127,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171, και το άρθρο 43 παρ.20 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 55

Άρθρο 128 Ανάθεση εξειδικευμένων υπηρεσιών (σύμβουλοι, εμπειρογνώμονες) για δημόσιες συμβάσεις - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Όταν πρόκειται να εκτελεστούν δημόσιες συμβάσεις ή συμβάσεις παραχώρησης έργων ή συμβάσεις έργων που υλοποιούνται ως Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), εκτιμώμενης αξίας σύμβασης ή τμήματος αυτής μεγαλύτερης των τριάντα εκατομμυρίων (30.000.000) ευρώ, ιδίως για τον σχεδιασμό, μελέτη, έλεγχο μελέτης, διοίκηση και επίβλεψη έργων ή συμβάσεων επιτρέπεται η ανάθεση, με προσφυγή σε διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης με ανάρτηση της πρόσκλησης στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντος φορέα, υπηρεσιών συμβούλων οποιασδήποτε ειδικότητας, όπως, τεχνικού, νομικού, οικονομικού συμβούλου και συμβούλου οργάνωσης, σε ημεδαπά ή αλλοδαπά, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, επί ειδικών θεμάτων, που απαιτούνται για την υλοποίηση, μελέτη και εκτέλεση των συμβάσεων αυτών, έναντι αμοιβής μέχρι των ορίων των περ. β`, γ` και δ`, κατά περίπτωση, του άρθρου 5 και με ανώτατο όριο το μηδέν και πέντε δέκατα (0,5%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης. Το προηγούμενο εδάφιο εφαρμόζεται και για την παροχή υπηρεσιών συμβούλων οποιασδήποτε ειδικότητας για θέματα που σχετίζονται με την επίβλεψη και παρακολούθηση από τεχνικής, νομικής και χρηματοοικονομικής πλευράς κατά την περίοδο λειτουργίας και συντήρησης των Συμβάσεων Παραχώρησης ή των συμβάσεων έργων που υλοποιούνται ως ΣΔΙΤ, με αξία σύμβασης μεγαλύτερης των τριάντα εκατομμυρίων (30.000.000) ευρώ. Για την ανάθεση απαιτείται γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου Δημόσιων Έργων της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

2. Όταν πρόκειται να εκτελεστούν δημόσιες συμβάσεις ή συμβάσεις παραχώρησης έργων ή συμβάσεις έργων που υλοποιούνται ως ΣΔΙΤ ή μέρη αυτών και, ιδίως για τον σχεδιασμό, μελέτη, έλεγχο μελέτης, διοίκηση και επίβλεψη έργων της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, επιτρέπεται, η ανάθεση, με προσφυγή σε διαδικασία διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης με ανάρτηση της πρόσκλησης στην ιστοσελίδα της αναθέτουσας αρχής, υπηρεσιών συμβούλων επί ειδικών θεμάτων, που απαιτούνται για την υλοποίηση και εκτέλεση των έργων αυτών έναντι συνολικής αμοιβής μέχρι των ορίων των περ. β`, γ` και δ`, κατά περίπτωση, του άρθρου 5 και με ανώτατο όριο το μηδέν και πέντε δέκατα (0,5%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης. Ειδικά για έργα ΣΔΙΤ που υλοποιούνται από άλλους φορείς, που δεν εποπτεύονται από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, αρμόδια για την εφαρμογή του πρώτου εδαφίου ορίζεται η Γενική Γραμματεία Ιδιωτικών Επενδύσεων και ΣΔΙΤ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Για την ανάθεση απαιτείται γνώμη του Τεχνικού Συμβουλίου Δημόσιων Έργων της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υποδομών και Μεταφορών και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, μπορεί να εφαρμόζεται η παρ. 2 και με συνολική αμοιβή μέχρι του ορίου της περ. β` του άρθρου 5 και με ανώτατο όριο το μηδέν και πέντε δέκατα (0,5%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, ολικά ή μερικά, σε συγκεκριμένο έργο ή τμήμα έργου ή ομάδα έργων, που εκτελούνται από το Δημόσιο ή φορείς του δημοσίου τομέα και να ρυθμίζονται όλα τα σχετικά θέματα.

4. Οι σχετικές δαπάνες βαρύνουν τις πιστώσεις του έργου. Η ανάθεση καθηκόντων συμβούλου γίνεται με σύμβαση στην οποία ορίζονται οι παρεχόμενες από τον σύμβουλο υπηρεσίες, οι όροι και προϋποθέσεις παροχής τους, η διάρκεια της σύμβασης και κάθε άλλη λεπτομέρεια εφαρμογής της.

5. Σε περιπτώσεις ειδικών ή μεγάλων έργων υποδομής ή έργων, στα οποία εφαρμόζονται μη διαδεδομένες ειδικές μέθοδοι μελέτης και κατασκευής, ιδίως σε θέματα ασφάλειας ή αντιμετώπισης και αποτροπής κινδύνου, μπορεί, με απόφαση της προϊσταμένης αρχής, που λαμβάνεται κατόπιν σύμφωνης γνώμης του τεχνικού συμβουλίου του αρμοδίου Υπουργείου ή του Τεχνικού Συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών, αν στο αρμόδιο Υπουργείο δεν υφίσταται τεχνικό συμβούλιο, να ορίζεται ως ειδικός εμπειρογνώμονας για την επίλυση συγκεκριμένου τεχνικού προβλήματος και για ολιγοήμερη απασχόληση επιστήμονας

Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ 1η.9.2021.

εγνωσμένου κύρους και φήμης και μεγάλης εμπειρίας σχετικής με το προς επίλυση θέμα, χωρίς να απαιτείται να είναι εγγεγραμμένος στο μητρώο μελετητών. Η επιλογή του εμπειρογνώμονα επιτρέπεται να γίνει έναντι συνολικής αμοιβής μέχρι των ορίων των περ. β` και γ`, κατά περίπτωση, του άρθρου

5. Η συνολική αμοιβή του εμπειρογνώμονα βαρύνει τις πιστώσεις του έργου ή της μελέτης και καθορίζεται με την απόφαση ορισμού του, επί τη βάσει ημερήσιας αποζημίωσης που δεν μπορεί να υπερβαίνει το διπλάσιο της αμοιβής επιστήμονα με υπερεικοσαετή εμπειρία, όπως αυτή ορίζεται στον Κανονισμό Προεκτιμώμενων Αμοιβών της περ. δ` της παρ. 8 του άρθρου 53.»[100]

ΜΕΡΟΣ Β ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 129 Συμβατικό πλαίσιο - Εφαρμοστέα νομοθεσία

Κατά την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων εφαρμόζονται: α) οι διατάξεις του παρόντος, β) οι όροι της σύμβασης και γ) συμπληρωματικά ο Αστικός Κώδικας.

Άρθρο 130 Όροι εκτέλεσης της σύμβασης (άρθρο 70 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές επιβάλλουν τον όρο ότι κατά την εκτέλεση της σύμβασης ο ανάδοχος τηρεί τις υποχρεώσεις στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α. Ειδικά: α) στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή φύλαξης, περιλαμβάνονται, επιπλέον του όρου του πρώτου εδαφίου, τα στοιχεία που αναφέρονται στις περιπτώσεις α έως στ της παρ. 1 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 (Α 115), όπως εκάστοτε ισχύει, καθώς και ο ειδικός όρος της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου και β) στις συμβάσεις προμηθειών προϊόντων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2939/2001, επιπλέον του όρου του πρώτου εδαφίου περιλαμβάνεται ο όρος ότι ο ανάδοχος υποχρεούται κατά την υπογραφή της σύμβασης και καθ όλη τη διάρκεια εκτέλεσης να τηρεί τις υποχρεώσεις των παραγράφων 2 και 11 του άρθρου 4β ή και της παρ. 1 του άρθρου 12 ή και της παρ. 1 του άρθρου 16 του ν. 2939/2001. Η τήρηση των υποχρεώσεων ελέγχεται από την αναθέτουσα αρχή μέσω του αρχείου δημοσιοποίησης εγγεγραμμένων παραγωγών στο Εθνικό Μητρώο Παραγωγών (ΕΜΠΑ) που τηρείται στην ηλεκτρονική σελίδα του Ε.Ο.ΑΝ. εντός της προθεσμίας της παραγράφου 4 του άρθρου 105 και αποτελεί προϋπόθεση για την υπογραφή του συμφωνητικού, στο οποίο γίνεται υποχρεωτικά μνεία του αριθμού ΕΜΠΑ του υπόχρεου παραγωγού. Η μη τήρηση των υποχρεώσεων του προηγούμενου εδαφίου έχει τις συνέπειες της παραγράφου 5 του άρθρου 105. Οι όροι της παρούσας παραγράφου αναφέρονται ήδη στα έγγραφα της σύμβασης.».[101]

2. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επιβάλλουν και άλλους ειδικούς όρους σχετικά με την εκτέλεση της σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης, κατά την έννοια της παρ. 8 του άρθρου 86, και επισημαίνονται στην προκήρυξη διαγωνισμού ή στα έγγραφα της σύμβασης. Οι εν λόγω όροι μπορούν να περιλαμβάνουν οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές παραμέτρους ή παραμέτρους που αφορούν την καινοτομία και την απασχόληση.

---

[100] Ο τίτλος και οι παρ. 1, 2 και 3 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 128 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 56 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[101] Η παρ.1 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 22 Ν.4496/2017,ΦΕΚ Α 170/8.11.2017.

3. Οι κοινωνικές παράμετροι αφορούν κυρίως:

α) την απασχόληση εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 1 του ν. 4019/2011 (Α` 216),

β) τη διευκόλυνση της κοινωνικής ή/και εργασιακής ένταξης ατόμων που προέρχονται από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού,

γ) την καταπολέμηση των διακρίσεων ή/και

δ) την προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών καθορίζονται το ελάχιστο ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, καθώς και οποιοδήποτε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή της παραγράφου 3.

Άρθρο 131 Υπεργολαβία (άρθρο 71 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Η τήρηση των υποχρεώσεων της παρ. 2 του άρθρου 18 από υπεργολάβους υπόκειται σε παρακολούθηση και έλεγχο από τις αρμόδιες εθνικές αρχές.

2. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να προβλέπουν στα έγγραφα της σύμβασης ότι, κατόπιν αιτήματος του υπεργολάβου και εφόσον η φύση της σύμβασης το επιτρέπει, η αναθέτουσα αρχή καταβάλλει απευθείας στον υπεργολάβο την αμοιβή του για την εκτέλεση προμήθειας, υπηρεσίας ή έργου, δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας με τον ανάδοχο. Στην περίπτωση αυτή, στα έγγραφα της σύμβασης καθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα ή οι μηχανισμοί που επιτρέπουν στον κύριο ανάδοχο να εγείρει αντιρρήσεις ως προς αδικαιολόγητες πληρωμές, καθώς και οι ρυθμίσεις που αφορούν αυτόν τον τρόπο πληρωμής.

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 και το άρθρο 58 δεν αίρουν την ευθύνη του κύριου αναδόχου.

4. Στις περιπτώσεις των συμβάσεων έργων και όσον αφορά τις υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν σε εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής, μετά την ανάθεση της σύμβασης και το αργότερο κατά την έναρξη της εκτέλεσής της, ο κύριος ανάδοχος υποχρεούται να αναφέρει στην αναθέτουσα αρχή το όνομα, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νόμιμους εκπροσώπους των υπεργολάβων του, οι οποίοι συμμετέχουν στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες, εφόσον είναι γνωστά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Ο κύριος ανάδοχος υποχρεούται να γνωστοποιεί στην αναθέτουσα αρχή κάθε αλλαγή των πληροφοριών αυτών, κατά τη διάρκεια της σύμβασης, καθώς και τις απαιτούμενες πληροφορίες σχετικά με κάθε νέο υπεργολάβο, τον οποίο ο κύριος ανάδοχος χρησιμοποιεί εν συνεχεία στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες.

Το πρώτο και δεύτερο εδάφιο δεν ισχύει για τους προμηθευτές.

Οι υποχρεώσεις του πρώτου και δεύτερου εδαφίου επεκτείνονται:

α) στις συμβάσεις προμηθειών, στις συμβάσεις υπηρεσιών, πλην όσων αφορούν υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν στις εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής ή στους προμηθευτές που συμμετέχουν σε συμβάσεις έργων ή υπηρεσιών,

β) στους υπεργολάβους των υπεργολάβων του κύριου αναδόχου και σε κάθε περαιτέρω υπεργολάβο μεταξύ όσων περιλαμβάνονται στην αλυσίδα υπεργολαβίας.

5. Προκειμένου να μην αθετούνται οι υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, σύμφωνα με τα άρθρα 79 έως 81, να επαληθεύσουν τη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους, σύμφωνα με τα άρθρα 73 και 74. Στην περίπτωση αυτή, η αναθέτουσα αρχή:

α) απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού του και

β) μπορεί να απαιτήσει από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν δυνητικοί λόγοι αποκλεισμού του.

6. Κατά παρέκκλιση από την προηγούμενη παράγραφο, αν το(α) τμήμα(τα) της σύμβασης το (α) οποίο (α) ο κύριος ανάδοχος είχε αναφέρει στην προσφορά του, κατά το άρθρο 58 ή κατά την έναρξη εκτέλεσης της σύμβασης ή κατά τη διάρκεια αυτής, σύμφωνα με την παρ. 4, ότι προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, υπερβαίνει το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής αξίας της σύμβασης, όπως αυτή έχει τροποποιηθεί, σύμφωνα με το άρθρο 132, η αναθέτουσα αρχή:

α) επαληθεύει υποχρεωτικά τη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους, σύμφωνα με τα άρθρα 73 και 74 και

β) απαιτεί υποχρεωτικά από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού του.

7. Στις περιπτώσεις επαλήθευσης των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους, σύμφωνα με τις παραγράφους 5 και 6, οι απαιτούμενες πληροφορίες συνοδεύονται από τις υπεύθυνες δηλώσεις και των υπεργολάβων, σύμφωνα με το άρθρο 79. Ωστόσο, όταν οι υπεργολάβοι παρουσιάζονται μετά την ανάθεση της σύμβασης, προσκομίζουν τα πιστοποιητικά και λοιπά σχετικά δικαιολογητικά αντί της υπεύθυνης δήλωσης.

8. Ειδικά κατά την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης, εφαρμόζεται η παρ. 4 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 (Α 115).

Άρθρο 132 Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους (άρθρο 72 Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι συμβάσεις και οι συμφωνίες-πλαίσιο μπορούν να τροποποιούνται χωρίς νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν οι τροποποιήσεις, ανεξαρτήτως της χρηματικής αξίας τους, προβλέπονται σε σαφείς, ακριβείς και ρητές ρήτρες αναθεώρησης στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνονται και ρήτρες αναθεώρησης τιμών ή προαιρέσεις. Οι ρήτρες αυτές αναφέρουν το αντικείμενο και τη φύση των ενδεχόμενων τροποποιήσεων ή προαιρέσεων, καθώς και τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να ενεργοποιηθούν. Δεν προβλέπουν τροποποιήσεις ή προαιρέσεις που ενδέχεται να μεταβάλουν τη συνολική φύση της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο

β) για τα συμπληρωματικά έργα, υπηρεσίες ή αγαθά από τον αρχικό ανάδοχο, τα οποία κατέστησαν αναγκαία και δεν περιλαμβάνονταν στην αρχική σύμβαση, εφόσον η αλλαγή αναδόχου:

αα) δεν μπορεί να γίνει για οικονομικούς ή τεχνικούς λόγους, π.χ. απαιτήσεις εναλλαξιμότητας ή διαλειτουργικότητας με τον υφιστάμενο εξοπλισμό, υπηρεσίες ή εγκαταστάσεις που παρασχέθηκαν με τη διαδικασία σύναψης της αρχικής σύμβασης, και

ββ) θα συνεπαγόταν σημαντικά προβλήματα ή ουσιαστική επικάλυψη δαπανών για την αναθέτουσα αρχή.

Ωστόσο, οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της αρχικής σύμβασης. Σε περίπτωση διαδοχικών τροποποιήσεων, η σωρευτική αξία των τροποποιήσεων αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της αρχικής σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο.

Οι επακόλουθες τροποποιήσεις δεν πρέπει να αποσκοπούν στην αποφυγή εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221).

«γ) όταν πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

αα) η ανάγκη τροποποίησης προέκυψε λόγω περιστάσεων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από μια επιμελή αναθέτουσα αρχή,

ββ) η τροποποίηση δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης,

γγ) οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης ή της συμφωνίας- πλαίσιο.»[102]

Οι επακόλουθες τροποποιήσεις δεν πρέπει να αποσκοπούν στην αποφυγή εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου,

δ) όταν ένας νέος ανάδοχος υποκαθιστά εκείνον στον οποίο ανατέθηκε αρχικά η σύμβαση από την αναθέτουσα αρχή, συνεπεία:

αα) ρητής ρήτρας αναθεώρησης ή προαίρεσης, σύμφωνης με την περίπτωση α`,

ββ) ολικής ή μερικής διαδοχής του αρχικού αναδόχου, λόγω εταιρικής αναδιάρθρωσης, περιλαμβανομένων της εξαγοράς, της απορρόφησης, της συγχώνευσης ή καταστάσεων αφερεγγυότητας ιδίως στο πλαίσιο προπτωχευτικών ή πτωχευτικών διαδικασιών, από άλλον οικονομικό φορέα, ο οποίος πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής που καθορίστηκαν αρχικά, υπό τον όρο ότι η διαδοχή δεν συνεπάγεται άλλες ουσιώδεις τροποποιήσεις της σύμβασης και δεν γίνεται με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου ή

γγ) περίπτωσης που η αναθέτουσα αρχή αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις του κύριου αναδόχου έναντι των υπεργολάβων του και εφόσον η δυνατότητα αυτή προβλέπεται στις κείμενες διατάξεις, σύμφωνα με το άρθρο 131,

ε) όταν οι τροποποιήσεις, ανεξαρτήτως της αξίας τους, δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παρ. 4.

Οι αναθέτουσες αρχές που τροποποιούν μία σύμβαση στις περιπτώσεις των περιπτώσεων β` και γ` δημοσιεύουν σχετική γνωστοποίηση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ένωσης. Η γνωστοποίηση αυτή περιέχει τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Μέρος Ζ` του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Α` και δημοσιεύεται, σύμφωνα με το άρθρο 65.

2. Χωρίς να απαιτείται επαλήθευση αν τηρούνται οι προϋποθέσεις των περιπτώσεων α` έως δ` της παρ. 4, οι συμβάσεις μπορεί να τροποποιούνται χωρίς νέα διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης, σύμφωνα με το παρόν Βιβλίο, εφόσον η αξία της τροποποίησης είναι κατώτερη και των δύο ακόλουθων τιμών:

α) των κατώτατων ορίων του άρθρου 5, και

β) του δέκα τοις εκατό (10%) της αξίας της αρχικής σύμβασης για τις συμβάσεις υπηρεσιών και προμηθειών και του 15% της αξίας της αρχικής σύμβασης για τις συμβάσεις έργων.

Η τροποποίηση δεν μπορεί να μεταβάλει τη συνολική φύση της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο. Σε περίπτωση διαδοχικών τροποποιήσεων, η αξία τους υπολογίζεται βάσει της καθαρής σωρευτικής αξίας των διαδοχικών τροποποιήσεων.

3. Για τον υπολογισμό της τιμής που προβλέπεται στην παρ. 2 και στις περιπτώσεις β` και γ` της παρ. 1, όταν η σύμβαση περιλαμβάνει ρήτρα τιμαριθμικής αναπροσαρμογής, η αναπροσαρμοσμένη τιμή είναι η τιμή αναφοράς.

4. Η τροποποίηση σύμβασης ή συμφωνίας-πλαίσιο κατά τη διάρκειά της θεωρείται ουσιώδης κατά την έννοια της περίπτωσης ε` της παρ. 1, εφόσον καθιστά τη σύμβαση ή τη συμφωνία-τιλαίσιο ουσιωδώς διαφορετική, ως προς τον χαρακτήρα, από την αρχικώς συναφθείσα. Σε κάθε περίπτωση, με την επιφύλαξη των παραγράφων 1 και 2, μία τροποποίηση θεωρείται ουσιώδης όταν πληροί μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

[102] Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης γ` αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 22 περ.34 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

α) η τροποποίηση εισάγει όρους οι οποίοι, εάν είχαν αποτελέσει μέρος της αρχικής διαδικασίας σύναψης σύμβασης, θα είχαν επιτρέψει τη συμμετοχή διαφορετικών υποψηφίων από αυτούς που επιλέχθηκαν αρχικώς ή στην αποδοχή άλλης προσφοράς από εκείνη που επελέγη αρχικώς ή θα προσέλκυαν και άλλους συμμετέχοντες στη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

β) η τροποποίηση αλλάζει την οικονομική ισορροπία της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο υπέρ του αναδόχου, κατά τρόπο που δεν προβλεπόταν στην αρχική σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο,

γ) η τροποποίηση επεκτείνει σημαντικά το αντικείμενο της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο,

δ) όταν νέος ανάδοχος υποκαθιστά εκείνον στον οποίο είχε ανατεθεί αρχικώς η σύμβαση σε περιπτώσεις διαφορετικές από τις προβλεπόμενες στην περίπτωση δ` της παραγράφου 1.

5. Απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με το παρόν Βιβλίο, για τροποποιήσεις των διατάξεων μίας δημόσιας σύμβασης ή μίας συμφωνίας-πλαίσιο κατά τη διάρκειά τους, που είναι διαφορετικές από τις προβλεπόμενες στις παραγράφους 1 και 2.

«6. Στον έλεγχο νομιμότητας υπάγονται οι τροποποιητικές συμβάσεις, εφόσον η κύρια σύμβαση διήλθε από τον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εκτός από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν οι τροποποιήσεις δεν έχουν οικονομικό αντικείμενο και δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παραγράφου 4,

β) όταν οι τροποποιήσεις γίνονται κατ` εφαρμογή της περίπτωσης α` της παραγράφου 1 και της παραγράφου 2 του παρόντος και

γ) όταν μετά τον έλεγχο νομιμότητας της αρχικής σύμβασης αυτή εντάχθηκε σε πρόγραμμα χρηματοδότησης και το συνολικό ποσό της αρχικής σύμβασης δεν υπερβαίνει το εκάστοτε ισχύον όριο ελέγχου για τις συγχρηματοδοτούμενες συμβάσεις.

Στον έλεγχο νομιμότητας υπάγονται και τροποποιητικές συμβάσεις, δυνάμει των οποίων τροποποιείται σύμβαση της οποίας η αρχική αξία υπολειπόταν του εκάστοτε ορίου του ελέγχου, εφόσον με την τροποποίηση αυτή προσαυξάνεται το οικονομικό αντικείμενο τόσο, ώστε η συνολική αξία της σύμβασης να υπερβαίνει το εκάστοτε όριο ελέγχου.».[103]

Άρθρο 133 Δικαίωμα μονομερούς λύσης της σύμβασης (άρθρο 73 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι κείμενες διατάξεις, να καταγγέλλουν μια δημόσια σύμβαση κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, εφόσον:

α) η σύμβαση έχει υποστεί ουσιώδη τροποποίηση, που θα απαιτούσε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης δυνάμει του άρθρου 132,

β) ο ανάδοχος, κατά το χρόνο της ανάθεσης της σύμβασης, τελούσε σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 73 και, ως εκ τούτου, θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί από τη διαδικασία της σύναψης σύμβασης,

γ) η σύμβαση δεν έπρεπε να ανατεθεί στον ανάδοχο λόγω σοβαρής παραβίασης των υποχρεώσεων που υπέχει από τις Συνθήκες και την Οδηγία 2014/24/ΕΕ, η οποία έχει αναγνωριστεί με απόφαση του Δικαστηρίου της Ένωσης στο πλαίσιο διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ.

[103] Η παρ.6 προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ. 21 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

2. Οι αναθέτουσες αρχές, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι κείμενες διατάξεις, καταγγέλλουν υποχρεωτικά μια δημόσια σύμβαση κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, εφόσον συντρέχει η περίπτωση της παρ. 5 ή της παρ. 7 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 (Α` 115).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ 1 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ

ΤΜΗΜΑ Ι

Άρθρο 134 Τρόπος κατασκευής

«Τα δημόσια έργα κατασκευάζονται με εγκεκριμένη μελέτη εφαρμογής:».[104]

α) Είτε από ειδικευμένους οικονομικούς φορείς κατά τις κείμενες διατάξεις. Η έγκριση διεξαγωγής δημοπρασίας αποτελεί και έγκριση της κατασκευής του έργου με οικονομικό φορέα.

β) Είτε από τον φορέα κατασκευής του έργου με αυτεπιστασία μέσω κατάλληλης τεχνικής υπηρεσίας, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 44, και προσωπικού που είτε υπάρχει είτε κατά περίπτωση προσλαμβάνεται και αμείβεται από τις πιστώσεις του έργου.

Άρθρο 135 Υπογραφή σύμβασης

1. Η σύμβαση συνάπτεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 105. Η έκπτωση κατά την παρ. 5 του άρθρου 105 κηρύσσεται με απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας και κατ` αυτής ο ανάδοχος δικαιούται να υποβάλει ένσταση εντός δέκα (10) ημερών από την παραλαβή της. Η εμπρόθεσμη υποβολή ένστασης αναστέλλει την επιβληθείσα έκπτωση από τη σύμβαση. Επί της ενστάσεως αποφασίζει οριστικά η προϊσταμένη αρχή.

2. Κατά την υπογραφή του συμφωνητικού ο ανάδοχος δηλώνει την έδρα του και την ακριβή διεύθυνσή του. Μέχρι την πλήρη εκκαθάριση της εργολαβικής σύμβασης κάθε μεταβολή των στοιχείων αυτών δηλώνεται υποχρεωτικά και χωρίς καθυστέρηση στη διευθύνουσα υπηρεσία. Διαφορετικά κάθε κοινοποίηση που γίνεται στην παλαιότερη διεύθυνση που έχει δηλώσει ο ανάδοχος, επιφέρει όλα τα νόμιμα αποτελέσματά της.

3. Ο ανάδοχος, κατά τον ίδιο παραπάνω χρόνο, δηλώνει εγγράφως για την παραλαβή των εγγράφων εξουσιοδοτημένο προς τούτο πρόσωπο, κάτοικο της έδρας της διευθύνουσας υπηρεσίας, το οποίο εγκρίνεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία. Η δήλωση του αναδόχου συνοδεύεται από δήλωση και του εξουσιοδοτούμενου προσώπου ότι αποδέχεται τον γενόμενο διορισμό του. Κάθε κοινοποίηση προς αυτόν θεωρείται ότι γίνεται προς τον ανάδοχο. Αντικατάσταση του προσώπου αυτού είναι δυνατή με ανάλογη εφαρμογή της παραπάνω διαδικασίας. Η αντικατάσταση ισχύει μόνο μετά την αποδοχή του νέου προσώπου από τη διευθύνουσα υπηρεσία. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία έχει πάντοτε το δικαίωμα να ζητά την αντικατάστασή του, αν αυτός αρνηθεί την παραλαβή εγγράφων ή απουσιάζει συστηματικά από την έδρα του ή γενικά κριθεί ακατάλληλος. Στην περίπτωση αυτή ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να ορίσει χωρίς καμιά καθυστέρηση νέο εξουσιοδοτημένο πρόσωπο.

4. Κατά την υπογραφή της σύμβασης κατασκευής έργου, επανυπολογίζονται, σε συνδυασμό με την έκπτωση, οι προβλεπόμενες δαπάνες για το φόρο προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.), την αναθεώρηση και γενικά οτιδήποτε προβλέπεται πέραν της δαπάνης κατασκευής του έργου.

[104] Το πρώτο εδάφιο του άρθρου 134 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 22 περ.35 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Άρθρο 136 Διοίκηση του έργου - Παρακολούθηση και επίβλεψη - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Η παρακολούθηση, ο έλεγχος και η διοίκηση των έργων ασκούνται από την αρμόδια τεχνική υπηρεσία του φορέα κατασκευής του έργου (διευθύνουσα ή επι-βλέπουσα υπηρεσία), η οποία ορίζει τους τεχνικούς υπαλλήλους που θα ασχοληθούν ειδικότερα με την επίβλεψη, προσδιορίζει τα καθήκοντά τους όταν είναι περισσότεροι από έναν, παρακολουθεί το έργο τους και γενικά προβαίνει σε κάθε ενέργεια που απαιτείται για την καλή και έγκαιρη εκτέλεση των έργων. Η επίβλεψη αποσκοπεί ιδίως, στην πιστή εκπλήρωση από τον ανά-δοχο των όρων της σύμβασης και στην κατασκευή του έργου, σύμφωνα με τους κανόνες της τέχνης, ώστε να ανταποκρίνεται στον προορισμό του και δεν μειώνει τις ευθύνες του αναδόχου που απορρέουν από τον νόμο και τη σύμβαση.

2. Η διευθύνουσα υπηρεσία ορίζει ως επιβλέποντες και βοηθούς αυτών για το έργο ή τμήματά του ή είδη εργασιών τεχνικούς υπαλλήλους που έχουν την κατάλληλη ειδικότητα, ανάλογα με τα στελέχη που διαθέτει, τις υπηρεσιακές ανάγκες και την αξιολόγηση του έργου και του προσωπικού. Οι επιβλέποντες αποτελούν τους άμεσους βοηθούς του προϊστάμενου της διευθύνου-σας υπηρεσίας στην άσκηση των καθηκόντων της που σχετίζονται με το έργο, όπως αυτά ορίζονται στο παρόν. Δεν αποκλείεται η άσκηση της επίβλεψης από τον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Η διευθύνουσα υπηρεσία, όταν ορίζει ομάδα επίβλεψης, περιλαμβάνει τον συντονιστή, τους επιβλέποντες και τους βοηθούς τους, με σαφώς καθορισμένα καθήκοντα στην απόφαση ορισμού.

3. Η επίβλεψη των παρ. 1 και 2 δύναται να ασκηθεί, εφόσον προβλέπεται στην διακήρυξη, από πιστοποιημένο ιδιωτικό φορέα επίβλεψης (ΙΦΕ). Ο ΙΦΕ είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων, ο οποίος είναι εγγεγραμμένος στα οικεία μητρώα του π.δ. 71/2019 (Α` 112) και διαθέτει τις εξειδικευμένες γνώσεις που είναι αναγκαίες για την παρακολούθηση και επίβλεψη του έργου.

Κάθε υποψήφιος ανάδοχος υποχρεούται να δηλώνει με την προσφορά του τον ΙΦΕ, στον οποίο θα ανατεθεί η επίβλεψη της εκτέλεσης της σύμβασης, εφόσον αυτή κατακυρωθεί στον ίδιο. Αμέσως μετά την κατακύρωση του έργου και την υπογραφή της σύμβασης με τον ανάδοχο, η Προϊσταμένη Αρχή τον καλεί να υπογράψει την προβλεπόμενη σύμβαση με τον ΙΦΕ και να τον εγκαταστήσει στο έργο. Η Προϊσταμένη Αρχή κατά το ως άνω στάδιο, δύναται αιτιολογημένα να αρνηθεί τον ορισμό του προτεινόμενου φορέα επίβλεψης και να τάξει προθεσμία όχι μικρότερη των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερη των τριάντα (30) ημερών στον ανάδοχο, για να προτείνει νέο πιστοποιημένο ΙΦΕ.

Το σχέδιο σύμβασης μεταξύ αναδόχου και ΙΦΕ κοινοποιείται στο σύνολό του μαζί με τα πάσης φύσεως παραρτήματά του από τον ανάδοχο στην διευθύνουσα υπηρεσία. Η διευθύνουσα υπηρεσία ελέγχει εντός τριών (3) ημερών από την ως άνω κοινοποίηση, εάν το σχέδιο σύμβασης έχει το προβλεπόμενο περιεχόμενο, και, εφόσον δεν έχει αντιρρήσεις, ειδοποιεί τον ανάδοχο ότι μπορεί να προχωρήσει στην υπογραφή της σύμβασης με τον ΙΦΕ. Εάν η σύμβαση μεταξύ αναδόχου και ΙΦΕ χρειάζεται διορθώσεις ή τροποποιήσεις, η διευθύνουσα υπηρεσία τάσσει προθεσμία στον ανάδοχο να συμμορφωθεί. Με την υπογραφή της σύμβασης μεταξύ αναδόχου και ΙΦΕ ο τελευταίος εγκαθίσταται ως επιβλέπων στο έργο.

Εάν η διευθύνουσα υπηρεσία διαπιστώσει, ότι ο ΙΦΕ έχει ουσιωδώς παραβεί τις νόμιμες ή τις συμβατικές του υποχρεώσεις, τον καλεί να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες, ώστε να αρθεί η παράβαση και αποστέλλει σχετική ειδοποίηση στον ανάδοχο. Εφόσον δεν αρθεί η παράβαση, ενημερώνει την Προϊσταμένη Αρχή, η οποία μπορεί να ζητήσει από τον ανάδοχο να καταγγείλει τη σύμβασή του με τον ΙΦΕ και να τον αντικαταστήσει άμεσα.

Η αμοιβή του ΙΦΕ βαρύνει τις πιστώσεις του έργου και καταβάλλεται αποκλειστικώς από τον ανάδοχο, ο οποίος είναι ο μόνος υπόχρεος για την πληρωμή των αμοιβών και των λοιπών δαπανών και εξόδων του, όπως αυτά προβλέπονται στην σύμβαση μεταξύ αναδόχου και ΙΦΕ και ρυθμίζονται από το εφαρμοζόμενο τιμολόγιο. Ο κύριος του έργου δεν έχει καμία ευθύνη για τις δαπάνες αυτές.

Ο ΙΦΕ ευθύνεται έναντι του κυρίου του έργου ακόμη και για ελαφρά αμέλεια κατά την εκτέλεση των υποχρεώσεών του και επίσης σε περίπτωση φυσικού προσώπου, ο ίδιος, και σε περίπτωση νομικού προσώπου, οι διοικούντες και υπάλληλοι του ΙΦΕ, υπέχουν, κατά την εκπλήρωση των συμβατικών τους υποχρεώσεων, ποινική ευθύνη δημόσιου υπαλλήλου.

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών καθορίζονται οι λεπτομέρειες και τα ειδικότερα θέματα που συνάπτονται με τις ως άνω ρυθμίσεις και ιδίως, η απαιτούμενη πιστοποίηση του ΙΦΕ με την εγγραφή του στα οικεία μητρώα του π.δ. 71/2019, καθώς και τυχόν πρόσθετα προσόντα που πρέπει να διαθέτει και να αποδεικνύει, η διαδικασία πρότασης, ορισμού και εγκατάστασης του ΙΦΕ στο έργο, η διαδικασία σύναψης της σύμβασης μεταξύ ΙΦΕ και αναδόχου και το ελάχιστο περιεχόμενο αυτής, τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις του ΙΦΕ απέναντι στον κύριο του έργου, ο υπολογισμός της αμοιβής του ΙΦΕ και ο καθορισμός του τιμολογίου βάσει του οποίου αυτή θα υπολογίζεται, καθώς και ο τρόπος καταβολής της, οι εγγυήσεις αμεροληψίας του ΙΦΕ και τα μέτρα για την αποτροπή σύγκρουσης συμφερόντων του ΙΦΕ με τον ανάδοχο, η αντιμετώπιση τυχόν παράβασης των υποχρεώσεων και εν γένει ευθύνης του ΙΦΕ, οι λόγοι που επιτρέπουν ή επιβάλλουν την αντικατάσταση του ΙΦΕ κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου και η διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει προς τούτο ο ανάδοχος, καθώς και κάθε άλλο ζήτημα που συνδέεται με την απρόσκοπτη κατά τα ως άνω οριζόμενα άσκηση επίβλεψης από ιδιωτικό φορέα.

4. Στην περίπτωση της παρ. 3 η διευθύνουσα υπηρεσία δεν προβαίνει στον ορισμό επιβλεπόντων κατά τους ορισμούς της παρ. 2. Ο ιδιωτικός φορέας επίβλεψης έχει όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τις διατάξεις του παρόντος στην επίβλεψη, όταν τούτη ασκείται από υπαλλήλους της διευθύνουσας υπηρεσίας.

5. α. Η διευθύνουσα υπηρεσία, σε περίπτωση ανάθεσης της επίβλεψης σε ιδιωτικό φορέα, δικαιούται, να πραγματοποιεί, κατά την κρίση της και χωρίς να απαιτείται οιαδήποτε προηγούμενη γνωστοποίηση, επιτόπιους ελέγχους του έργου, με σκοπό να διαπιστώνει την εξέλιξη αυτού, τη νόμιμη άσκηση της επίβλεψης και τη συμμόρφωση του αναδόχου με τη σύμβαση εκτέλεσης του έργου.

β. Η διευθύνουσα υπηρεσία δύναται να εναντιώνεται στα πορίσματα και έγγραφα του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης, με αιτιολογημένη εισήγησή της που υποβάλλεται στην Προϊσταμένη Αρχή, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη γνωστοποίησή τους σε αυτήν, άλλως τεκμαίρεται η αποδοχή των πορισμάτων και των εγγράφων του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης. Σε περίπτωση εμπρόθεσμης αιτιολογημένης εναντίωσης της διευθύνουσας υπηρεσίας, η Προϊσταμένη Αρχή του έργου αποφασίζει, εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από της περιέλευσης σε αυτήν της εισηγήσεως. Η απόφαση της Προϊσταμένης Αρχής δεσμεύει τη διευθύνουσα υπηρεσία, τον φορέα επίβλεψης και τον ανάδοχο.

γ. Τα πορίσματα ή τα έγγραφα που συντάσσονται από τον ιδιωτικό φορέα επίβλεψης, καθώς και τα έγγραφα ή τα στοιχεία που υπογράφονται από αυτόν, δεν γεννούν διαφορές μεταξύ του επιβλέποντος και του αναδόχου. Εάν ο ανάδοχος αμφισβητεί ενέργειες της επίβλεψης, υποβάλλει αναφορά προς την διευθύνουσα υπηρεσία, η οποία μπορεί, εάν κάνει δεκτές τις αιτιάσεις του αναδόχου, να εναντιωθεί κατά τη διαδικασία της περ. β`.

δ. Κατά της απόφασης της Προϊσταμένης Αρχής, που δέχεται την εναντίωση της διευθύνουσας υπηρεσίας σε έγγραφα ή πορίσματα του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης, καθώς και κατά της τεκμαιρόμενης αποδοχής από τη διευθύνουσα υπηρεσία των εγγράφων ή πορισμάτων του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης, ο ανάδοχος μπορεί να ασκήσει την ένσταση του άρθρου 174, περί διοικητικής επίλυσης συμβατικών διαφορών, εφόσον η ως άνω εναντίωση ή η τεκμαιρόμενη αποδοχή των ενεργειών της επίβλεψης έχουν άμεσα βλαπτικές συνέπειες εις βάρος του, χωρίς να απαιτείται η έκδοση άλλης πράξης προς τούτο.

6. Στην περίπτωση κατασκευής έργου με αυτεπιστασία, η επίβλεψη οργανώνει και διευθύνει τα μέσα που έχει στη διάθεσή της κατά τον οικονομοτεχνικά προσφορότερο τρόπο, για να

επιτύχει την κατασκευή του έργου, σύμφωνα με τις προδιαγραφές και τους κανόνες της τέχνης, ώστε να ανταποκρίνεται στον προορισμό του.

7. Η επίβλεψη ασκείται, εκτός από τον τόπο των έργων, και σε όλους τους χώρους όπου κατασκευάζονται τμήματα του έργου.

8. Σε περιπτώσεις μεγάλων ή ειδικών ή σημαντικών έργων, η επίβλεψη μπορεί να γίνει με κλιμάκιο της διευθύνουσας υπηρεσίας, που έχει επικεφαλής τεχνικό κατηγορίας ΠΕ και τον απαιτούμενο αριθμό βοηθών και άλλου τεχνικού και διοικητικού προσωπικού. Το κλιμάκιο επίβλεψης μπορεί να εγκατασταθεί στην έδρα της διευθύνουσας υπηρεσίας ή με απόφαση του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου στον τόπο των έργων.

9. Μετά από την έναρξη κατασκευής του έργου, οι βασικοί μελετητές έργων που έχουν υπαχθεί στο άρθρο 7Α του ν. 2282/2001 (Α` 17), περί πραγματοποίησης Εργασιών πριν τον προσδιορισμό αποζημίωσης, δύνανται να μετέχουν ως τεχνικοί σύμβουλοι - μελετητές στην εκτέλεση αυτού, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 144, περί σύμπραξης στην κατασκευή του μελετητή και στην παρ. 6 του άρθρου 188, περί συμμετοχής των βασικών μελετητών, και υποχρεούνται να συνεργάζονται με τον ιδιωτικό φορέα επίβλεψης.

10. Η διευθύνουσα υπηρεσία κατά τη διάρκεια της κατασκευής του έργου συντάσσει, με τη συνδρομή είτε των επιβλεπόντων υπαλλήλων της είτε του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης, κάθε τρίμηνο, συνοπτικές ανακεφαλαιωτικές εκθέσεις για την πορεία του έργου και τα σημαντικά προβλήματα που σχετίζονται με την κατασκευή του, τις οποίες αποστέλλει στην Προϊστάμενη Αρχή. Στις εκθέσεις αυτές περιλαμβάνονται υποχρεωτικά ενημέρωση σχετικά με την πορεία εφαρμογής της εγκεκριμένης μελέτης του έργου, με τον εντοπισμό σφαλμάτων της προμέτρησης και με την εμφάνιση απρόβλεπτων περιστάσεων που ήδη έλαβαν χώρα ή είναι σε εξέλιξη και εκτίμηση της διευθύνουσας υπηρεσίας για το αν στο επόμενο τρίμηνο προβλέπεται να προκύψει ανάγκη εκτέλεσης συμπληρωματικών εργασιών, καθώς και για το κόστος των εργασιών αυτών, προκειμένου η Προϊσταμένη Αρχή να αποφασίσει σχετικά με τη συνέχιση του έργου ή τη μείωση του συμβατικού αντικειμένου και τη διάλυση της σύμβασης. Η μη τήρηση της ανωτέρω υποχρέωσης της διευθύνουσας υπηρεσίας συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα του προϊσταμένου αυτής.

11. Όταν παρίσταται ανάγκη διαπίστωσης πραγματικών περιστατικών, τα οποία δεν καλύπτονται από άλλες διατάξεις του παρόντος, το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο ή η αρμόδια υπηρεσία μπορεί να προβαίνει σε αυτοψία που διενεργείται από κατάλληλο τεχνικό υπάλληλο ή επιτροπή από τεχνικούς υπαλλήλους που συντάσσουν έκθεση. Όταν γίνονται τέτοιες αυτοψίες, καλείται να παραστεί και ο ανάδοχος, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 143, περί κοινοποίησης στον ανάδοχο και εκπροσώπησης, τουλάχιστον προ είκοσι τεσσάρων ωρών.»[105]

Άρθρο 136Α Διοίκηση του έργου - Παρακολούθηση και επίβλεψη έργων κάτω των ορίων - Μητρώο επιβλεπόντων ελεγκτών μηχανικών -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Η επίβλεψη έργων με προεκτιμώμενη αμοιβή έως το όριο της περ. α` της παρ. 1 του άρθρου 5, δύναται, πέραν των ορισμών των παρ. 1 και 2 του άρθρου 136, να διενεργείται από διαπιστευμένους ιδιώτες, επιβλέποντες ελεγκτές μηχανικούς, ανά κατηγορία έργου.

2. Ο ορισμός του ελεγκτή μηχανικού γίνεται μετά από κλήρωση μεταξύ των εγγεγραμμένων στο Μητρώο, που πληρούν τα κριτήρια της απόφασης της παρ. 3. Ελεγκτής Μηχανικός, που κληρώθηκε για την επίβλεψη έργου δεν επιτρέπεται να συμμετέχει σε επόμενη κλήρωση, μέχρι την παραλαβή του αντικειμένου του έργου κατ` άρθρο 172.

[105] Το άρθρο 136 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 57 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

3. Σε περίπτωση ορισμού ελεγκτή μηχανικού εφαρμόζονται αναλογικά οι παρ. 5 έως 9 του άρθρου 136.

4. Οι διαδικασίες ελέγχου, διαπίστευσης και τήρησης του μητρώου ελεγκτών μηχανικών, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια, ρυθμίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Υποδομών και Μεταφορών και Εσωτερικών, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.»[106]

Άρθρο 137 Υπερημερία κυρίου του έργου

1. Αν ο κύριος του έργου καταστεί υπερήμερος ως προς την εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεών του, ο ανάδοχος δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση μόνο για τις θετικές του ζημιές που προκαλούνται μετά την επίδοση από αυτόν σχετικής έγγραφης όχλησης. Η έγγραφη όχληση υποβάλλεται μετά την έναρξη της υπερημερίας του κυρίου του έργου, άλλως είναι πρόωρη και δεν επιφέρει τα έννομα αποτελέσματα της. Η ως άνω έγγραφη όχληση πρέπει να περιέχει κατ' ελάχιστον, τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την υπερημερία του κυρίου του έργου, το είδος των θετικών ζημιών των οποίων θα ζητηθεί η αποζημίωση και την ημερήσια αποζημίωση. Όχληση που δεν έχει το περιεχόμενο αυτό δεν επιφέρει έννομες συνέπειες.

Ως θετικές ζημιές αναγνωρίζονται, ιδίως, η δαπάνη εγκαταστάσεων, η εξυπηρέτηση εγγυητικών καλής εκτέλεσης, ασφάλισης έργου, φύλαξης εργοταξίου σταλίας του προβλεπόμενου από το οργανόγραμμα προσωπικού, μηχανημάτων, γενικών εξόδων, καθώς και ενδεχόμενων τόκων προκαταβολής. Ιδιαίτερα για την αποζημίωση των γενικών εξόδων λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος των γενικών εξόδων στο ποσοστό που αντιστοιχεί στο έργο, όπως προκύπτει από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς των τελευταίων πέντε (5) ετών και εφαρμόζεται επί της ημερήσιας αξίας του έργου χωρίς ΓΕ+ΟΕ, απρόβλεπτα, αναθεώρηση και ΦΠΑ.

Σε περίπτωση υπερημερίας από καθυστέρηση πληρωμής λογαριασμού, οι θετικές ζημιές οφείλονται κατά το μέτρο που υπερβαίνουν τον τόκο υπερημερίας.

2. Για τον υπολογισμό της αποζημίωσης λόγω των θετικών ζημιών από σταλιές μηχανικού εξοπλισμού και προσωπικού του αναδόχου λαμβάνεται υπόψη ο μισθωμένος και ο ιδιόκτητος μηχανικός εξοπλισμός του που βρίσκεται επί τόπου του έργου και χρησιμοποιείται στην κατασκευή του, και υπό τις ακόλουθες πρόσθετες προϋποθέσεις:

α) Ότι ο εξοπλισμός αυτός περιλαμβάνεται και συνοδεύει το χρονοδιάγραμμα του έργου ή τον πίνακα εξοπλισμού που δηλώθηκε στην προσφορά του, όπως ισχύει.

β) Ότι κατά την προσκόμισή του εξοπλισμού στο εργοτάξιο θα κατατεθούν στην Διευθύνουσα Υπηρεσία πλήρη στοιχεία με τα οποία να αποδεικνύεται: αα) η ιδιοκτησία, ββ) το έτος κατασκευής κάθε μηχανήματος, γγ) το έτος αγοράς, δδ) η αναπόσβεστη λογιστική αξία του μηχανήματος από τα επίσημα βιβλία της εργοληπτικής επιχείρησης, εε) η προβλεπόμενη χρονική περίοδος απασχόλησης κάθε μηχανήματος, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα εργασιών και το είδος των εργασιών στο οποίο θα απασχοληθεί, στστ) τα μισθωτήρια συμβόλαια για τον μη ιδιόκτητο εξοπλισμό

γ) Ότι η σταλία κάθε μηχανήματος θα επισυμβεί μέσα στην περίοδο που το μηχάνημα επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα και στον οριζόμενο στην υποπερίπτωση εε` της περίπτωσης β` χρόνο.

δ) Για τον καθορισμό της αποζημίωσης για την σταλία ιδιόκτητου μηχανήματος θα λαμβάνονται υπόψη ως μέγιστες αποδεκτές τιμές, αυτές που προκύπτουν από την οριζόμενη στην υποπερίπτωση δδ` της περίπτωσης β` αναπόσβεστη λογιστική αξία του μηχανήματος

[106] Το άρθρο 136Α προστέθηκε με το άρθρο 58 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με τα άρθρα 142 παρ.1β και 140 παρ.5 του αυτού νόμου, ΑΠΟ 1η.9.2021 και καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

και την πραγματική εναπομένουσα λειτουργική ζωή του μηχανήματος, βάσει του εγχειριδίου του κατασκευαστή. Για τον καθορισμό της σταλίας μισθωμένου μηχανήματος θα λαμβάνονται υπόψη τα νόμιμα παραστατικά στοιχεία.

ε) Η αποζημίωση λόγω σταλιών ιδιόκτητων μηχανημάτων μη περιλαμβανομένων στον πίνακα μηχανημάτων της προσφοράς του αναδόχου, γίνεται με τις ίδιες προϋποθέσεις, όπως παραπάνω και επιπροσθέτως εφόσον ο ανάδοχος ενημέρωσε και έλαβε την έγκριση πριν από την προσκόμιση του μηχανήματος από την Υπηρεσία, με όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία και απέδειξε την αναγκαιότητα του μηχανήματος, σε περίπτωση δε αντικατάστασης μηχανήματος που περιλαμβάνεται στον πίνακα της προσφοράς, να αποδείξει την αναγκαιότητα της αντικατάστασης.

Άρθρο 138 Γενικές υποχρεώσεις αναδόχου

«1. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να κατασκευάσει το έργο κατά τους όρους της σύμβασης και τις έγγραφες εντολές των αρμοδίων κατά περίπτωση οργάνων του φορέα κατασκευής του έργου, εφόσον αυτές φέρουν τα κατά τον νόμο απαραίτητα εξωτερικά στοιχεία νομιμότητας, ευθυνόμενος έναντι του κυρίου του έργου για την επιμέλεια που επιδεικνύει και στις δικές του υποθέσεις. Ο ανάδοχος οφείλει να τηρεί με ακρίβεια τη διάταξη και τις διαστάσεις των διαφόρων τμημάτων του έργου, όπως προκύπτουν από τα εγκεκριμένα σχέδια ή άλλα στοιχεία της μελέτης, τα οποία δεν επιδέχονται τροποποιήσεων ή αλλαγών, εκτός αν άλλως ορίζεται στις διατάξεις του παρόντος.

2. Ο ανάδοχος έχει την υποχρέωση να ελέγξει την μελέτη δημοπράτησης έργου προϋπολογισμού μεγαλύτερου του ορίου της περ. α` του άρθρου 5 πριν την εγκατάστασή του στο εργοτάξιο και να ενημερώσει γραπτώς τη διευθύνουσα υπηρεσία. Η διευθύνουσα υπηρεσία προσκαλεί τον ανάδοχο να υποβάλλει εγγράφως, εντός προθεσμίας που δεν μπορεί να είναι μικρότερη των είκοσι (20) ημερών και μεγαλύτερη των εξήντα (60) ημερών από την υπογραφή της σύμβασης, αν έχει παρατηρήσεις ως προς την εφαρμοσιμότητα της μελέτης. Ο ανάδοχος δικαιούται σε περιπτώσεις ειδικών έργων να αιτηθεί πρόσθετη προθεσμία κατ` ανώτατο σαράντα πέντε (45) ημερών. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη, τεκμαίρεται η σύμφωνη γνώμη του αναδόχου επί της μελέτης του έργου. Αν ο ανάδοχος προτείνει την τροποποίηση της μελέτης του έργου, η προϊσταμένη αρχή εξετάζει την πρόταση του αναδόχου, κατόπιν γνωμοδότησης του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου ή, σε περίπτωση μη ύπαρξης αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου στην αναθέτουσα αρχή, του τεχνικού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών. Εφόσον κριθεί, ότι οι προτεινόμενες τροποποιήσεις είναι επουσιώδεις, σύμφωνα με το άρθρο 155, περί επειγουσών και απρόβλεπτων πρόσθετων εργασιών, δεν μεταβάλουν την φύση του έργου και δεν επάγονται ουσιώδη αύξηση του συμβατικού ανταλλάγματος, εγκρίνεται η συνέχιση εκτέλεσης του έργου. Σε αντίθετη περίπτωση, η σύμβαση διαλύεται και ο ανάδοχος αποζημιώνεται μόνο για τις αποδεδειγμένες δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε για τη συμμετοχή του στον διαγωνισμό και μέχρι τη διάλυση της σύμβασης. Με απόφαση της προϊσταμένης αρχής κατόπιν γνωμοδότησης του τεχνικού συμβουλίου, κρίνεται το εύλογο της δαπάνης για την αποζημίωση, ύστερα από εισήγηση της διευθύνουσας υπηρεσίας. Το διάστημα που παρεμβάλλεται από την πρόσκληση της διευθύνουσας υπηρεσίας και μέχρι την ολοκλήρωση της προβλεπόμενης στην παρούσα διαδικασίας, δεν προσμετράται στη συμβατική προθεσμία εκτέλεσης του έργου. Οι προβλέψεις της παρούσας περιλαμβάνονται υποχρεωτικά στα έγγραφα σύναψης της σύμβασης.

3. Αν, μετά τη διάλυση της σύμβασης και εφόσον η Προϊσταμένη Αρχή δεν έχει αποδεχτεί την αναγκαιότητα ουσιώδους τροποποίησης της μελέτης κατά τους ορισμούς της παρ. 2, δύναται να αποφασίσει την εκτέλεση του έργου σύμφωνα με την υφιστάμενη μελέτη, προσκαλεί τον επόμενο κατά σειρά μειοδότη του διαγωνισμού, στον οποίο αναδείχθηκε ο ανάδοχος της παρ. 2 και του προτείνει να αναλάβει αυτός το έργο της ολοκλήρωσης της διαλυθείσης εργολαβίας, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις και βάσει της προσφοράς που υπέβαλε στον διαγωνισμό. Η σύμβαση εκτέλεσης συνάπτεται, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις των παρ. 1 και 2 ως προς την αποδοχή της μελέτης του έργου.

4. Η διευθύνουσα υπηρεσία μπορεί, σε περίπτωση επείγουσας ανάγκης για την εκτέλεση εργασιών κατά τροποποίηση της σύμβασης, να χορηγήσει σχετική εντολή, για την εκτέλεση των εργασιών και πριν την υπογραφή σχετικής συμπληρωματικής σύμβασης κατά την παρ. 1, ή έγκρισης του ΑΠΕ κατά τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 156, περί ειδικών θεμάτων τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους, αυξομειώσεων εργασιών και νέων

εργασιών, και ο ανάδοχος οφείλει να προβεί στην εκτέλεση των εν λόγω εργασιών. Ο ανάδοχος δεν δικαιούται να λάβει αποζημίωση ή αύξηση τιμών για μεταβολές στα έργα που έγιναν αυθαίρετα και χωρίς έγγραφη εντολή της διευθύνουσας υπηρεσίας, έστω και αν αυτές βελτιώνουν το έργο. Αν η χωρίς έγκριση μεταβολή επιφέρει μείωση ποσοτήτων ή διαστάσεων, καταβάλλεται μόνο η αξία των ποσοτήτων των εργασιών που έχουν πράγματι εκτελεσθεί χωρίς να αποκλείεται εφαρμογή των διατάξεων για κακοτεχνία.

5. Οι εντολές της παρ. 4 υπογράφονται από τον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις και μόνο για εργασίες που αφορούν στην ασφάλεια του έργου λόγω απρόβλεπτων συνθηκών και εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 155, η εντολή της διευθύνουσας υπηρεσίας δύναται να χορηγείται προφορικά στον τόπο των έργων, καταχωρίζεται δε αμελλητί, με συνοπτική αιτιολογία, στο ημερολόγιο του έργου και αποστέλλεται ηλεκτρονικά στον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Πριν από την ηλεκτρονική αποστολή του ημερολογίου του έργου στη διευθύνουσα υπηρεσία δεν επιτρέπεται η εκτέλεση οιασδήποτε εργασίας.

6. Ο ανάδοχος δεν μπορεί να προβεί σε εκτέλεση εργασιών κατά τροποποίηση της μελέτης του έργου, παρά μόνο αν προηγηθεί τροποποίηση της μελέτης σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 144, περί τροποποίησης της εγκεκριμένης μελέτης κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου. Αν ανακύψει αστοχία της μελέτης ή τμήματος αυτής κατά την εκτέλεση του έργου, η οποία αποδεδειγμένα δεν μπορούσε να διαπιστωθεί εμπροθέσμως σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρ. 2, ο ανάδοχος υποχρεούται να ενημερώσει αμελλητί τη διευθύνουσα υπηρεσία και να απέχει από κάθε πράξη και ενέργεια που τροποποιεί ή επαυξάνει το συμβατικό αντικείμενο και συνδέεται με την αστοχία της μελέτης. Για το διάστημα μέχρι την απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας, ο ανάδοχος δεν εκτελεί εργασίες και δεν δικαιούται να λάβει οιαδήποτε αποζημίωση για όσες εκτέλεσε χωρίς εντολή.

7. Αν δεν ορίζεται διαφορετικά στη σύμβαση, ο ανάδοχος υποχρεούται να διαθέσει για το έργο όλο το απαιτούμενο προσωπικό, υλικά, μηχανήματα, οχήματα, αποθηκευτικούς χώρους, εργαλεία και οποιαδήποτε άλλα μέσα. Ο ανάδοχος, σε κάθε περίπτωση βαρύνεται με όλες τις απαιτούμενες δαπάνες για την ολοκλήρωση του έργου, όπως είναι οι δαπάνες των μισθών και ημερομισθίων του προσωπικού, οι δαπάνες όλων των εργοδοτικών επιβαρύνσεων, οι δαπάνες για τη μετακίνηση του προσωπικού του, οι δαπάνες των υλικών και της μεταφοράς, διαλογής, φύλαξης και φθοράς τους, οι δαπάνες λειτουργίας, συντήρησης, απόσβεσης, μίσθωσης μηχανημάτων και οχημάτων, οι φόροι, τέλη, δασμοί, ασφαλιστικές κρατήσεις ή επιβαρύνσεις, οι δαπάνες εφαρμογής των σχεδίων κατασκευής των σταθερών σημείων, καταμετρήσεων, δοκιμών, προσπελάσεων προς το έργο και στις θέσεις για τη λήψη υλικών, σύστασης και διάλυσης εργοταξίων, οι δαπάνες αποζημιώσεων ζημιών στο προσωπικό του, στον κύριο του έργου ή σε οποιονδήποτε τρίτο και γενικά κάθε είδους δαπάνη απαραίτητη για την καλή και έντεχνη εκτέλεση του έργου.

8. Οι φόροι, τέλη, δασμοί, κρατήσεις και οποιεσδήποτε άλλες νόμιμες επιβαρύνσεις βαρύνουν τον ανάδοχο, όπως ισχύουν κατά τον χρόνο που δημιουργείται η υποχρέωση καταβολής τους. Κατ` εξαίρεση, φόροι του Δημοσίου, λοιπά τέλη που βαρύνουν άμεσα το εργολαβικό αντάλλαγμα, βαρύνουν τον ανάδοχο μόνο στο μέτρο που ίσχυαν κατά τον χρόνο υποβολής της προσφοράς. Μεταγενέστερες αυξομειώσεις αυξομειώνουν αντίστοιχα το οφειλόμενο εργολαβικό αντάλλαγμα. Τα δύο προηγούμενα εδάφια δεν ισχύουν για τον φόρο εισοδήματος ή τις παρακρατήσεις έναντι του φόρου αυτού.

9. Ο ανάδοχος έχει την υποχρέωση για την τήρηση της εργατικής νομοθεσίας, των διατάξεων και κανονισμών για την πρόληψη ατυχημάτων στο προσωπικό του ή στο προσωπικό του φορέα του έργου ή σε οποιονδήποτε τρίτο και για τη λήψη μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος. Σχετικά με τη λήψη μέτρων ασφαλείας είναι υποχρεωμένος να εκπονεί με ευθύνη του κάθε σχετική μελέτη, όπως στατική ικριωμάτων και μελέτη προσωρινής σήμανσης έργων και να λαμβάνει όλα τα σχετικά μέτρα. Ο ανάδοχος υπέχει την πλήρη και αποκλειστική ευθύνη για κάθε ζημία που προκαλείται προς οιονδήποτε από την παράβαση των παραπάνω υποχρεώσεων, ευθυνόμενος, εκτός άλλων, και για την καταβολή των σχετικών αποζημιώσεων. Ο ανάδοχος οφείλει να λαμβάνει μέτρα προστασίας, σύμφωνα με το Σχέδιο Ασφάλειας και Υγείας (ΣΑΥ), όπως αυτό ρυθμίζεται με τις υπό στοιχεία ΔΙΠΑΔ/οικ. 177/2.3.2001 (Β` 266), ΔΕΕΠΠ/85/14.5.2001 (Β` 686) και ΔΙΠΑΔ/ οικ889/ 27.11.2002 (Β` 16) αποφάσεις του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, ανάλογα με τις προβλέψεις του χρονοδιαγράμματος των εργασιών, λαμβάνοντας υπόψη καθώς και τις

ενδεχόμενες τροποποιήσεις ή άλλες αναγκαίες αναπροσαρμογές των μελετών κατά τη φάση της κατασκευής του έργου.

10. Ανεξάρτητα από την υποχρέωση του αναδόχου να διαθέτει όλο το προσωπικό που απαιτείται για τη διεύθυνση της κατασκευής και την κατασκευή του έργου, η διακήρυξη μπορεί να ορίζει κατ` εκτίμηση τον αριθμό τεχνικού προσωπικού κατά ειδικότητα και βαθμίδα εκπαίδευσης, που πρέπει να διαθέτει κατ` ελάχιστο ο ανάδοχος κατά την εκτέλεση της σύμβασής του. Ο αριθμός αυτός προσαρμόζεται, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του έργου, με βάση το χρονοδιάγραμμα κατασκευής του. Η διευθύνουσα υπηρεσία μπορεί πάντα να διατάσσει την απομάκρυνση του προσωπικού που κρίνεται δικαιολογημένα ακατάλληλο ή την ενίσχυση των συνεργείων του αναδόχου.

11. Αν ο ανάδοχος καθυστερεί τις πληρωμές των αποδοχών του προσωπικού που έχει προσλάβει και χρησιμοποιεί στο έργο, η διευθύνουσα υπηρεσία μετά από γραπτή όχληση των ενδιαφερομένων, καλεί τον ανάδοχο να εξοφλήσει τους δικαιούχους μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες. Αν ο ανάδοχος δεν εξοφλήσει τους δικαιούχους, τότε η διευθύνουσα υπηρεσία συντάσσει καταστάσεις πληρωμής των οφειλομένων και πληρώνει απευθείας τους δικαιούχους από τις πιστώσεις του έργου, για λογαριασμό του αναδόχου και έναντι του λαβείν του. Σε εφαρμογή της παρούσας μπορεί να πληρωθούν οι αποδοχές μέχρι και των τριών (3) τελευταίων μηνών πριν από την όχληση των ενδιαφερομένων. Προϋπόθεση της πληρωμής είναι να υπάρχει οφειλή του κυρίου του έργου εκ της κατασκευής του η οποία αποδεικνύεται ή προκύπτει από υποβληθέντα ή συντασσόμενο εκ της διευθύνουσας υπηρεσίας λογαριασμό.

12. Ο ανάδοχος έχει όλη την ευθύνη για την ανεύρεση και χρησιμοποίηση πηγών αδρανών υλικών ή άλλων υλικών, που δεν προέρχονται από το εμπόριο, όπως προβλέπεται στη μελέτη δημοπράτησης του έργου, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά από τη σύμβαση. Οι πηγές αυτές, πριν από τη χρησιμοποίησή τους, πρέπει να εγκριθούν από τη διευθύνουσα υπηρεσία εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από της υποβολής της σχετικής γνωστοποίησης του αναδόχου και εφόσον αποκλίνουν από τις οριζόμενες στη μελέτη. Η διευθύνουσα υπηρεσία μπορεί να απαγορεύσει τη χρήση ακατάλληλων ή απρόσφορων για τα έργα πηγών. Αν διαπιστωθεί ότι ο ανάδοχος εμπορεύεται τα εξορυσσόμενα από τις πηγές αυτές του έργου αδρανή υλικά, κηρύσσεται έκπτωτος με απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντος φορέα.

13. Τα υλικά που ανευρίσκονται κατά την κατασκευή του έργου ή προέρχονται από καθαίρεση παλιών έργων, ανήκουν στον κύριο του έργου. Ο ανάδοχος αποζημιώνεται για τις δαπάνες εξαγωγής ή διαφύλαξής τους, αν η σύμβαση δεν ορίζει διαφορετικά και οφείλει να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα, για να αποτραπεί ή να είναι όσο το δυνατόν μικρότερη η βλάβη των υλικών κατά την εξαγωγή τους. Χρησιμοποίηση των υλικών από τον ανάδοχο γίνεται μετά από έγγραφη συναίνεση της υπηρεσίας και αφού συνταχθεί σχετικό πρωτόκολλο μεταξύ της διευθύνουσας υπηρεσίας και του αναδόχου.

14. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να ειδοποιήσει αμέσως τη διευθύνουσα υπηρεσία, αν κατά την κατασκευή των έργων βρεθούν αρχαιότητες ή οποιαδήποτε έργα τέχνης. Στην περίπτωση αυτήν εφαρμόζονται οι διατάξεις για τις αρχαιότητες. Για την καθυστέρηση των έργων ή διακοπή τους από αυτήν την αιτία, έχουν εφαρμογή οι σχετικές διατάξεις του παρόντος νόμου.

15. Ο ανάδοχος έχει την υποχρέωση να μην παρεμποδίζει την εκτέλεση οποιωνδήποτε άλλων έργων ή εργασιών φορέα του δημόσιου τομέα, που είναι δυνατόν να επηρεάζονται από τις εργασίες της εργολαβίας του, να προστατεύει τις υπάρχουσες κατασκευές και εκμεταλλεύσεις από κάθε βλάβη ή διακοπή λειτουργίας τους και χωρίς μείωση της ευθύνης του να αποκαθιστά ή να συμβάλει στην άμεση αποκατάσταση των βλαβών ή διακοπών.

16. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εξασφαλίσει την απρόσκοπτη άσκηση της επίβλεψης στα εργοστάσια, όπου κατασκευάζονται τμήματα του έργου και γενικά σε όλους τους χώρους που κρίνει απαραίτητο η διευθύνουσα υπηρεσία. Ο διευθύνων από μέρους της αναδόχου επιχείρησης τα έργα υποχρεούται, μετά από ειδοποίηση της υπηρεσίας, να συνοδεύει τους υπαλλήλους που επιβλέπουν, διευθύνουν ή επιθεωρούν τα έργα, κατά τις μεταβάσεις για επίβλεψη, έλεγχο ή επιθεώρηση στον τόπο των έργων ή στους άλλους τόπους παραγωγής, καθώς και των συμβούλων και εμπειρογνωμόνων της αναθέτουσας αρχής.

17. Κατά τη διάρκεια της κατασκευής του έργου ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος κάθε τρίμηνο να συντάσσει και να στέλνει στην Προϊσταμένη Αρχή, μέσω της διευθύνουσας υπηρεσίας, συνοπτικές ανακεφαλαιωτικές εκθέσεις για την πορεία του έργου, ανάλογου περιεχομένου με τις αντίστοιχες εκθέσεις της διευθύνουσας υπηρεσίας που προβλέπονται στην παρ. 10 του άρθρου 136. Οι εκθέσεις αυτές δεν θεωρούνται ως αιτήματα του αναδόχου, ούτε ως παραιτήσεις από δικαιώματά του και οι απαντήσεις επ` αυτών δεν συνιστούν βλαπτικές πράξεις, κατά την έννοια της παρ. 1 του άρθρου 174.

18. Ο ανάδοχος δεν μπορεί να εγείρει αξιώσεις και τυχόν τέτοια έγερση απορρίπτεται ως απαράδεκτη αν οι αξιώσεις αφορούν αποκλειστικά αστοχίες της μελέτης τις οποίες δεν επικαλέστηκε, σύμφωνα με τις παρ. 2 και 5.»[107]

Άρθρο 139 Διεύθυνση έργου από την πλευρά του αναδόχου

Η διεύθυνση των έργων από την πλευρά του αναδόχου στους τόπους κατασκευής τους γίνεται από τεχνικούς που έχουν τα κατάλληλα προσόντα και είναι αποδεκτοί από την διευθύνουσα υπηρεσία. Η επί του τόπου των έργων παρουσία τεχνικού στελέχους ή τεχνικού υπαλλήλου του αναδόχου είναι υποχρεωτική και ανάλογη με τη φύση και το μέγεθος του κατασκευαζόμενου έργου. Η ελάχιστη τεχνική στελέχωση του εργοταξίου σε κάθε έργο καθορίζεται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντος φορέα, στη διακήρυξη. Προκειμένου για έργα προϋπολογισμού πάνω από τρία εκατομμύρια (3.000.000,00) ευρώ, η αναλογία αυτή καθορίζεται τουλάχιστον σε τρεις (3) τεχνικούς ανάλογων προσόντων και πείρας, από τους οποίους ένας (1) τουλάχιστον πρέπει να είναι διπλωματούχος ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος (Α.Ε,Ι.) και ένας (1) τουλάχιστον πτυχιούχος ανωτάτου τεχνολογικού εκπαιδευτικού ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.). Για το προσωπικό που αποτελεί την ελάχιστη στελέχωση, απαιτείται προσκόμιση στη Διευθύνουσα Υπηρεσία βεβαίωσης του οικείου ασφαλιστικού φορέα, στην οποία θα αναγράφεται και ο χρόνος ασφάλισης των εργαζομένων. Η παράβαση των διατάξεων του άρθρου αυτού αποτελεί πειθαρχικό αδίκτιμα για τον οικονομικό φορέα, τα στελέχη και τους υπαλλήλους της, καθώς και για τους υπαλλήλους της διευθύνουσας υπηρεσίας. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων μπορεί να καθορίζεται ή και να αναπροσαρμόζεται ο αριθμός των τεχνικών επί τόπου των έργων, ανάλογα με τον προϋπολογισμό και τη φύση του εκτελούμενου έργου.

Άρθρο 140 Υποχρεώσεις μελών αναδόχου κοινοπραξίας

1. Οι εγγυήσεις εκτέλεσης του έργου εκδίδονται υπέρ όλων των μελών της κοινοπραξίας.

2. Τα μέλη της αναδόχου κοινοπραξίας ευθύνονται έναντι του κυρίου του έργου εις ολόκληρο για κάθε υποχρέωση που απορρέει από τη σύμβαση ή από το νόμο.

3. Όλα τα μέλη της κοινοπραξίας οφείλουν κατά την κατάρτιση και υπογραφή της σύμβασης να καταθέσουν συμβολαιογραφική πράξη διορισμού κοινού εκπροσώπου της κοινοπραξίας έναντι του κυρίου του έργου και των υπηρεσιών. Με την ίδια πράξη ορίζεται υποχρεωτικά και ο αναπληρωτής του εκπροσώπου. Ο αναπληρωτής εκπροσωπεί την κοινοπραξία σε κάθε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος του εκπροσώπου, καθώς και σε περιπτώσεις θανάτου ή ανικανότητας αυτού. Ο εκπρόσωπος και ο αναπληρωτής του πρέπει να είναι φυσικό πρόσωπο από τα μέλη της κοινοπραξίας ή από τους νόμιμους εκπροσώπους των εταιριών που κοινοπρακτούν. Ο εκπρόσωπος ή ο αναπληρωτής του μπορούν να διορίζουν άλλους πληρεξούσιους για τη διενέργεια συγκεκριμένων πράξεων κατά την εκπροσώπηση της κοινοπραξίας, εφόσον δόθηκε σε αυτούς τέτοια εξουσία με την πράξη διορισμού τους. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της επόμενης παραγράφου ο διορισμός του εκπροσώπου και του αναπληρωτή και η αποδοχή του από αυτούς διαρκούν καθ' όλη τη διάρκεια του έργου και μέχρι την πλήρη εκκαθάριση των σχέσεων της κοινοπραξίας με τον κύριο του έργου. Μαζί με

[107] Το άρθρο 138 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 59 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

την πράξη διορισμού κατατίθενται κατά την υπογραφή της σύμβασης και δηλώσεις αποδοχής του διορισμού τους από τον εκπρόσωπο και από τον αναπληρωτή του. Ο διορισμός του εκπροσώπου και του αναπληρωτή του και οι δηλώσεις αποδοχής πρέπει να είναι χωρίς αίρεση ή όρους και να εκτείνονται σε όλα τα θέματα που αφορούν την εκτέλεση της σύμβασης, στα οποία περιλαμβάνεται και η είσπραξη του εργολαβικού ανταλλάγματος και ο διορισμός αντικλήτου.

4. Αντικατάσταση του εκπροσώπου ή του αναπληρωτή του ή και των δύο γίνεται μόνο από κοινού από όλα τα μέλη της κοινοπραξίας με συμβολαιογραφική πράξη. Μόνο μετά την κοινοποίηση της πράξης αυτής και των δηλώσεων αποδοχής του διορισμού τους από τους διοριζόμενους παύει η εξουσία εκπροσώπησης αυτών που είχαν διορισθεί πριν.

Άρθρο 141 Πειθαρχικές ευθύνες διοικητικών οργάνων

«1. Η υπαίτια παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας από όργανα του φορέα κατασκευής του έργου αποτελεί πειθαρχική παράβαση.

2. Πειθαρχικές παραβάσεις αποτελούν, ιδίως:

α) Για τους επιβλέποντες το έργο: η υπαίτια καθυστέρηση στην ενημέρωση της διευθύνουσας υπηρεσίας για την εκ μέρους του αναδόχου παραβίαση του χρονοδιαγράμματος κατασκευής ή την κατασκευή ελαττωματικών εργασιών ή την ενσωμάτωση ελαττωματικών υλικών ή την παράλειψη τήρησης των νόμιμων μέτρων ασφάλειας ή προστασίας του περιβάλλοντος ή την άνευ εντολής εκτέλεση εργασιών, οι οποίες δεν προβλέπονται από την αρχική ή εγκεκριμένη συμπληρωματική σύμβαση, ούτε είναι επιτρεπτή η εκτέλεσή τους κατά τις κείμενες διατάξεις.

β) Για τον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας: η παράλειψη κίνησης και διεκπεραίωσης της διαδικασίας έκπτωσης του αναδόχου παρά τη συνδρομή των αναγκαίων προϋποθέσεων, η παράλειψη έγκαιρης έγκρισης των λογαριασμών, η εκπρόθεσμη έκδοση βεβαίωσης περάτωσης των εργασιών του έργου, η παράλειψη αμελλητί κοινοποίησης του εγκεκριμένου λογαριασμού στον ανάδοχο και η χορήγηση εντολών για εκτέλεση εργασιών, οι οποίες δεν προβλέπονται από την αρχική ή εγκεκριμένη συμπληρωματική σύμβαση, ούτε άλλως είναι επιτρεπτή η εκτέλεσή τους κατά τις κείμενες διατάξεις, η μη τήρηση των διατάξεων του παρόντος, ως προς την εμπρόθεσμη έκδοση των προβλεπόμενων πράξεων της διευθύνουσας υπηρεσίας.

γ) Για τον προϊστάμενο και τα όργανα της Προϊσταμένης Αρχής: η παράλειψη έγκρισης των ανακεφαλαιωτικών πινάκων, η παράλειψη εμπρόθεσμης παραλαβής του έργου και η χορήγηση παράτασης προθεσμίας χωρίς να υφίστανται οι νόμιμες προϋποθέσεις.

3. Για τις παραβάσεις του παρόντος το αρμόδιο όργανο της αναθέτουσας αρχής ή του αναθέτοντος φορέα είτε επιβάλλει εις βάρος των υπαιτίων, ανάλογα με τη βαρύτητά τους, την πειθαρχική ποινή του προστίμου μέχρι ποσού αντίστοιχου του μισθού των έξι (6) μηνών είτε τους παραπέμπει στο οικείο πειθαρχικό όργανο για την επιβολή των κατά τις κείμενες διατάξεις προβλεπόμενων πειθαρχικών ποινών.»[108]

Άρθρο 142 Ψηφιακό αρχείο βαθμολόγησης

«1. Στη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών τηρείται ψηφιακό αρχείο βαθμολόγησης (βαθμονόμιο), στο οποίο εντάσσονται όλες οι τεχνικές εταιρίες που εκτελούν ή αιτούνται την εκτέλεση δημόσιων έργων, το οποίο περιλαμβάνει κριτήρια και βαθμούς ανά κριτήριο.

[108] Το άρθρο 141 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 60 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

2. Η Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών είναι αρμόδια για την ανάπτυξη, τήρηση, ενημέρωση και λειτουργία του ψηφιακού αρχείου βαθμολόγησης (βαθμονόμιο).

3. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, δύναται να ανατίθενται η ανάπτυξη, τήρηση, ενημέρωση και λειτουργία του ψηφιακού αρχείου βαθμολόγησης (βαθμονόμιο) στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας ή σε άλλο δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα, καθορίζοντας σχετικό ανταποδοτικό όφελος.

4. Σε περίπτωση εφαρμογής της παρ. 3, ο φορέας στον οποίο ανατίθεται η ανάπτυξη, τήρηση, ενημέρωση και λειτουργία του, μεριμνά για την εξασφάλιση πρόσβασης της Γενικής Γραμματείας Υποδομών στα δεδομένα του βαθμονομίου.

5. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, καθορίζονται τα κριτήρια, οι βαθμοί ανά κριτήριο, τα τεχνικά χαρακτηριστικά λειτουργίας του βαθμονόμιου, η διαδικασία καταχώρησης σε αυτό των τεχνικών εταιριών και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

6. Η έναρξη λειτουργίας του βαθμονομίου καθορίζεται με διαπιστωτική πράξη του Γενικού Γραμματέα Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών. Μετά από την έναρξη λειτουργίας του βαθμονόμιου, η εγγραφή σε αυτό αποτελεί υποχρεωτικό κριτήριο σε συμβάσεις που ανατίθενται, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 86 περί πλέον συμφέρουσας από οικονομικής άποψης προσφοράς στις περιπτώσεις της πλέον συμφέρουσας οικονομικής προσφοράς, βάσει της βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής.»[109]

Άρθρο 143 Κοινοποίηση στον ανάδοχο - Εκπροσώπηση

«1. Η επικοινωνία των υπηρεσιών που εκτελούν έργα με τον ανάδοχο συντελείται είτε:

α) με δικαστικό επιμελητή, κατόπιν παραγγελίας του αρμόδιου οργάνου είτε πληρεξουσίου νομικού εκπροσώπου του είτε

β) με ηλεκτρονική αποστολή, σύμφωνα με τον ν. 4727/2020 (Α` 184). Η κοινοποίηση της ειδικής πρόσκλησης και της απόφασης έκπτωσης του άρθρου 160, καθώς και της ειδικής διαταγής του άρθρου 159, γίνεται αποκλειστικά με δικαστικό επιμελητή κατά την περ. α`.

Για την κοινοποίηση, σύμφωνα με την περ. α` συντάσσεται σχετικό αποδεικτικό επιδόσεως. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται ανάλογα οι οικείες διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Ο ανάδοχος γνωστοποιεί στη Διευθύνουσα Υπηρεσία τη νόμιμη εκπροσώπησή του ή τους πληρεξούσιους.

2. Ο ανάδοχος δύναται, κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, να ορίζει εγγράφως άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο ως εκπρόσωπο του, γνωστοποιώντας στη διευθύνουσα υπηρεσία τα πλήρη στοιχεία επικοινωνίας, προσκομίζοντας τα απαραίτητα ανά περίπτωση νομιμοποιητικά έγγραφα.»[110]

[109] Το άρθρο 142 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 61 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[110] Το άρθρο 143 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 62 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 από την δημοσίευση του νόμου αυτού στην Ε.τ.Κ.

Άρθρο 144 Σύμπραξη του μελετητή στην κατασκευή -Πρόσθετες εγγυήσεις - Ευθύνη - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Όταν η μελέτη του έργου έχει εκπονηθεί από ιδιωτικό μελετητικό γραφείο, η διευθύνουσα υπηρεσία ειδοποιεί εγγράφως τον μελετητή για την έναρξη κατασκευής του έργου που έχει μελετήσει και για κάθε τροποποίηση της μελέτης εφαρμόζονται οι διατάξεις της παρ. 2.

2. Απαγορεύεται η τροποποίηση της εγκεκριμένης μελέτης, κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου. Κατ` εξαίρεση επιτρέπεται η τροποποίηση της εγκεκριμένης μελέτης κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του έργου, μόνο για τη διόρθωση σφαλμάτων της ή τη συμπλήρωση ελλείψεών της ή για λόγους που υπαγορεύονται από απρόβλεπτες περιστάσεις που δημιουργήθηκαν κατά την εκτέλεση του έργου και μέχρι την έκδοση περαίωσης εργασιών. Προς τούτο υποβάλλεται αιτιολογημένη πρόταση της διευθύνουσας υπηρεσίας του έργου προς την προϊσταμένη αρχή, η οποία αποφασίζει ύστερα από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου κατασκευών. Αν η τροποποίηση αποδίδεται σε σφάλματα και ελλείψεις της μελέτης και ο μελετητής αποδέχεται την ευθύνη του, τροποποιεί τη μελέτη κατά την παρ. 5 του άρθρου 188, εφόσον δεν έχουν παραγραφεί οι αξιώσεις του εργοδότη. Σε κάθε άλλη περίπτωση την τροποποίηση αναλαμβάνει μελετητής που υποδεικνύει ο ανάδοχος του έργου και διαθέτει τα νόμιμα προσόντα. Για να εισαχθεί το θέμα στο τεχνικό συμβούλιο πρέπει η τροποποιητική μελέτη να είναι σε στάδιο αντίστοιχο με την προς τροποποίηση και να έχει τεθεί υπόψη του αρχικού μελετητή που διατυπώνει εγγράφως τη γνώμη του σε εύλογη, κατά την κρίση της διευθύνουσας υπηρεσίας, προθεσμία.

Κατά τη συζήτηση στο συμβούλιο καλούνται προς ακρόαση ο αρχικός μελετητής, ο ανάδοχος του έργου ή εκπρόσωποί τους και εκπρόσωπος της υπηρεσίας που ενέκρινε την αρχική μελέτη, οι οποίοι υποβάλλουν γραπτό υπόμνημα. Η Προϊσταμένη Αρχή εκδίδει την απόφαση περί αποδοχής της πρότασης τροποποίησης της μελέτης, μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την έκδοση της γνωμοδότησης του συμβουλίου, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την πληρωμή των εργασιών της τροποποιητικής μελέτης. Αν η ανάγκη τροποποίησης της μελέτης αποδίδεται σε σφάλματα ή ελλείψεις της και δεν έχουν παραγραφεί οι αξιώσεις του κυρίου του έργου κατά του μελετητή, εφαρμόζεται η παρ. 5 του άρθρου 188. Ο μελετητής της αρχικής μελέτης μπορεί να ασκήσει ένσταση κατά της απόφασης περί τροποποίησης της μελέτης, αν αυτή αποδίδεται σε σφάλματα ή παραλείψεις της μελέτης ενώπιον της αναθέτουσας αρχής. Η άσκηση ένστασης αναστέλλει τις εις βάρος του μελετητή οικονομικές συνέπειες και την έναρξη της πειθαρχικής διαδικασίας, όχι όμως την εφαρμογή της τροποποιημένης μελέτης.

Η απόφαση κοινοποιείται στα αρμόδια για την κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας κατά του μελετητή και των υπαιτίων υπαλλήλων όργανα, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 141, αν η ανάγκη τροποποίησης οφείλεται σε λάθη ή παραλείψεις της μελέτης.

3. Αν δεν έχει περάσει η εξαετία που προβλέπεται από την παρ. 7 του άρθρου 189, για την παραγραφή των αξιώσεων του εργοδότη κατά του μελετητή, εφαρμόζεται η παρ. 5 του άρθρου 188. Στην περίπτωση αυτή, καθόλη τη διάρκεια κατασκευής του έργου, ο μελετητής φέρει πλήρως την ευθύνη της μελέτης του.

4. Για την πληρότητα των εκπονούμενων μελετών, τον αρτιότερο σχεδιασμό, την καλύτερη διοίκηση και επίβλεψη και την έντεχνη κατασκευή του έργου, υποχρεούνται ο μελετητής, ο ανάδοχος κατασκευής του έργου και ο τεχνικός σύμβουλος να ασφαλίζουν τη μελέτη, την κατασκευή του έργου και τις υπηρεσίες τεχνικού συμβούλου αντίστοιχα, κατά παντός κινδύνου, περιλαμβανομένων και των περιπτώσεων ζημιών από ανωτέρα βία.

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, ορίζονται τα έργα, οι μελέτες και οι υπηρεσίες που υπάγονται στην ασφάλιση, οι ασφαλιζόμενοι κίνδυνοι, η διάρκεια της ασφάλισης, η διαδικασία διαπίστωσης της επέλευσης του κινδύνου και της καταβολής του ασφαλίσματος, τα ελάχιστα όρια ασφαλιστικών καλύψεων, οι αποδεκτές εξαιρέσεις και οι μέγιστες απαλλαγές, η έναρξη εφαρμογής της υποχρέωσης ασφάλισης και κάθε άλλο σχετικό θέμα. Μέχρι την έκδοση της ανωτέρω απόφασης τα έργα των οποίων ο προϋπολογισμός, χωρίς τον Φ.Π.Α., υπερβαίνει το ποσό των πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ ασφαλίζονται υποχρεωτικά. Το ασφαλιστήριο συμβόλαιο προσκομίζεται σε κάθε περίπτωση

υποχρεωτικά πριν την υπογραφή της σύμβασης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.»[111]

Άρθρο 145 Χρονοδιάγραμμα κατασκευής - Πειθαρχικό αδίκημα

«1. Σε κάθε σύμβαση κατασκευής έργου ορίζεται προθεσμία για την περάτωσή του στο σύνολο και κατά τμήματα. Μέσα σε προθεσμία που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης και η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από δεκαπέντε (15) ημέρες και να υπερβαίνει τις τριάντα (30) ημέρες από την υπογραφή της σύμβασης, ο ανάδοχος με βάση την ολική και τις τμηματικές προθεσμίες, συντάσσει και υποβάλλει στη διευθύνουσα υπηρεσία το χρονοδιάγραμμα κατασκευής του έργου, το οποίο τηρεί τις προβλέψεις των εγγράφων της σύμβασης. Αν το κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης ήταν, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης, η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει της βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, το χρονοδιάγραμμα που υποβλήθηκε από τον οικονομικό φορέα που αναδείχθηκε ανάδοχος, μπορεί να συνιστά το «εγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα κατασκευής του έργου», σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.
2. Η διευθύνουσα υπηρεσία εγκρίνει μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες το χρονοδιάγραμμα και μπορεί να τροποποιήσει τις προτάσεις του αναδόχου ιδίως, αναφορικά με την κατασκευαστική αλληλουχία, την κατασκευασιμότητα της μεθοδολογίας και την επίτευξη των χρονικών οροσήμων της σύμβασης. Το εγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα αποτελεί συμβατικό στοιχείο του έργου. Αν η έγκριση δεν γίνει μέσα στην πιο πάνω προθεσμία ή αν μέσα στην προθεσμία αυτήν δεν ζητήσει γραπτά η διευθύνουσα υπηρεσία διευκρινίσεις ή αναμορφώσεις ή συμπληρώσεις, το χρονοδιάγραμμα θεωρείται ότι έχει εγκριθεί από την Προϊσταμένη Αρχή του έργου, εκτός αν τούτο έχει συνταχθεί κατά παράβαση των αναφερομένων στην διακήρυξη. Αναπροσαρμογές του χρονοδιαγράμματος εγκρίνονται, όταν μεταβληθούν οι προθεσμίες, το αντικείμενο ή οι ποσότητες των εργασιών. Η έναρξη των εργασιών του έργου από μέρους του αναδόχου δεν μπορεί να καθυστερήσει πέρα των τριάντα (30) ημερών από την υπογραφή της σύμβασης. Η μη τήρηση των ανωτέρω προθεσμιών με υπαιτιότητα του αναδόχου συνεπάγεται την επιβολή των διοικητικών και παρεπόμενων χρηματικών κυρώσεων, αποτελεί λόγο έκπτωσης του αναδόχου και αποτελεί πειθαρχικό αδίκημα για τα αρμόδια όργανα του φορέα κατασκευής, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 141.

3. Το εγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα αποτελεί το αναλυτικό πρόγραμμα κατασκευής του έργου. Το χρονοδιάγραμμα αναλύει ανά μονάδα χρόνου, η οποία καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης και πάντως, ανά ημερολογιακό τρίμηνο τις εργασίες που προβλέπεται να εκτελεσθούν. Το χρονοδιάγραμμα συντάσσεται με τη μορφή τετραγωνικού πίνακα, που περιλαμβάνει την πιο πάνω χρονική ανάλυση των ποσοτήτων ανά εργασία ή ομάδα εργασιών και συνοδεύεται από γραμμικό διάγραμμα και σχετική έκθεση. Σε έργα προϋπολογισμού άνω του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ είναι υποχρεωτική η σύνταξη τευχών ή διαγραμμάτων με τη μέθοδο της δικτυωτής ανάλυσης. Σε έργα μικρότερου προϋπολογισμού μπορεί να προβλέπεται η σύνταξη τευχών ή διαγραμμάτων με τη μέθοδο της δικτυωτής ανάλυσης στα έγγραφα της σύμβασης.

4. Ο ανάδοχος κατασκευής του έργου υποχρεούται επίσης μέσα σε έναν (1) μήνα από την πάροδο της προθεσμίας της παρ. 2 του άρθρου 138 να συντάξει και να υποβάλει οργανόγραμμα του εργοταξίου, στο οποίο θα περιγράφονται λεπτομερώς τα πλήρη στοιχεία

[111] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παρ. 2, 3 και 4 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 144 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 63 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. ΠΡΟΣΟΧΗ: Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

στελεχών, εξοπλισμού και μηχανημάτων που θα περιλαμβάνει η εργοταξιακή ανάπτυξη για την εκτέλεση του έργου.»[112]

Άρθρο 146 Ημερολόγιο του έργου

«1. Κατά την εκτέλεση του έργου τηρείται από τον ανάδοχο ηλεκτρονικό ημερολόγιο σε ελεύθερο λογισμικό ευρείας χρήσης. Το τεχνικό στέλεχος του άρθρου 139, που τηρεί με εντολή του αναδόχου το ημερολόγιο, γνωστοποιείται μετά από την εγκατάσταση του εργοταξίου στη διευθύνουσα υπηρεσία. Το ημερολόγιο συμπληρώνεται καθημερινά και αναγράφονται, με συνοπτικό τρόπο, σε αυτό ιδίως:

α) στοιχεία για τις καιρικές συνθήκες, που επικρατούν κατά τη διάρκεια του εικοσιτετραώρου,

β) αριθμητικά στοιχεία για το απασχολούμενο προσωπικό κατά κατηγορίες, καθώς και το προσωπικό σε ημεραργία λόγω υπερημερίας του εργοδότη,

γ) τα χρησιμοποιούμενα μηχανήματα και τα μηχανήματα σε ημεραργία λόγω υπερημερίας ταυ εργοδότη,

δ) θέση και περιγραφή των εργασιών, αναφορά στις εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχει πρόοδος ή δεν εκτελούνται, αλλά και οι σχετικοί λόγοι,

ε) ώρα έναρξης και πέρατος κρίσιμων εργασιών εντός της ημέρας,

στ) αφίξεις και αναχωρήσεις κύριου εξοπλισμού,

ζ) συνθήκες κυκλοφοριακών ρυθμίσεων, καθώς και τροποποιήσεις ή προβλήματα με τις ρυθμίσεις και τον σχετικό εξοπλισμό,

η) τα προσκομιζόμενα υλικά, οι εκτελούμενες εργασίες,

θ) οι εργαστηριακές δοκιμές,

ι) καθυστερήσεις, δυσκολίες, ατυχήματα, ζημίες, μη συνήθεις συνθήκες που προκαλούν καθυστερήσεις, καθώς και ο χρόνος προσωρινής αναστολής ή επανάληψης εργασιών,

ια) οι εντολές και παρατηρήσεις των οργάνων επίβλεψης,

ιβ) έκτακτα περιστατικά,

ιγ) σημαντικές επισκέψεις ή επικοινωνίες με το Δημόσιο ή τοπικές αρχές ή παρόδιους ιδιοκτήτες, και

ιδ) κάθε άλλο σχετικό με το έργο σημαντικό πληροφοριακό στοιχείο.

2. Το ημερολόγιο του έργου υπογράφεται με ψηφιακή υπογραφή από τον τηρούντα αυτό και αποστέλλεται ηλεκτρονικά στον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας και στον επιβλέποντα του έργου. Ο επιβλέπων του έργου ελέγχει και διορθώνει το ημερολόγιο, αν απαιτείται, και το υποβάλλει προς έγκριση στον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας εντός δύο (2) εργασίμων ημερών.

3. Ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας ελέγχει τις εγγραφές και δύναται να απορρίψει όσες εξ αυτών κρίνει ως ανακριβείς, ενώ μπορεί να χορηγήσει εντολή προς τον

[112] Οι λέξεις «Πειθαρχικό αδίκημα» του τίτλου προστέθηκαν,οι παρ. 1, 2 και 4 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 145 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 64 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021 Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

ανάδοχο για την εγγραφή στο ημερολόγιο και άλλων συμπληρωματικών πληροφοριών ή άλλων στοιχείων που προσιδιάζουν στο συγκεκριμένο έργο ή να ζητήσει από τον ανάδοχο την τήρηση και άλλων στατιστικών στοιχείων. Εφόσον κριθεί αναγκαίο, είναι δυνατό να ζητηθεί από τη διευθύνουσα υπηρεσία να καταγράφονται γεγονότα ή καταστάσεις με σκαριφήματα, φωτογραφίες, καταγραφές με video ή άλλες μεθόδους καταγραφής οπτικών μέσων. Σε μεγάλα έργα, για κάθε εργοτάξιο σε διακριτή γεωγραφική ενότητα πρέπει να τηρούνται χωριστές ημερήσιες αναφορές προόδου ή ημερολόγιο, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα συμβατικά τεύχη. Στις περιπτώσεις μικρών έργων, η διευθύνουσα υπηρεσία μπορεί να ορίσει την τήρηση του ημερολογίου κατά άλλον συνοπτικότερο τρόπο, την τήρησή του κατά εβδομάδα ή άλλο χρονικό διάστημα ή και τη μη τήρηση ημερολογίου.

4. Εφόσον, ο ανάδοχος παραλείπει την υποχρέωσή του για καθημερινή τήρηση και κοινοποίηση του ημερολογίου, επιβάλλεται ειδική ποινική ρήτρα που καθορίζεται στα συμβατικά τεύχη και δεν μπορεί να είναι μικρότερη των εκατό (100) ευρώ, ούτε ανώτερη των πεντακοσίων (500) ευρώ, για κάθε ημέρα παράλειψης, αναλόγως με το ύψος της συμβατικής δαπάνης του έργου. Η ειδική ποινική ρήτρα επιβάλλεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία, ύστερα από ειδική πρόσκληση του προϊσταμένου της, στην οποία ο επιβλέπων αναφέρει εγγράφως την παράλειψη τήρησης.

5. Οι εγγραφές του ημερολογίου δεν αποτελούν πλήρη απόδειξη για τα γεγονότα που καταγράφονται σε αυτό, συνεκτιμώνται όμως σε συνδυασμό με τα λοιπά έγγραφα, εφόσον τούτο φέρει βεβαία χρονολογία, που αποδεικνύει τον χρόνο σύνταξής του.»[113]

Άρθρο 147 Προθεσμίες

«1. Κάθε σύμβαση, εκτός από την προθεσμία για την περάτωση του συνόλου του έργου (συνολική προθεσμία), μπορεί να περιλαμβάνει και τμηματικές προθεσμίες για την ολοκλήρωση συγκεκριμένων τμημάτων του έργου, των οποίων η έγκαιρη αποπεράτωση έχει ιδιαίτερη σημασία για τον κύριο του έργου, όπως η κατασκευή τμημάτων του έργου που μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτοτελώς, η συμπλήρωση εργασιών που αποτελούν προϋπόθεση ή συνδυάζονται με τις εργασίες άλλου έργου, εκτός της εργολαβίας στην οποία αναφέρεται η συγκεκριμένη σύμβαση και η εκτέλεση εργασιών για εξασφάλιση του έργου από καιρικές συνθήκες. Σε περιπτώσεις μικρών έργων ή έργων που από τη φύση τους δεν επιδέχονται προσδιορισμό τμημάτων ή χαρακτηριστικών επί μέρους δραστηριοτήτων, η σύμβαση δεν προβλέπει τμηματικές προθεσμίες.

2. Όλες οι προθεσμίες, συνολική και τμηματικές, αρχίζουν από την υπογραφή της σύμβασης, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στα συμβατικά τεύχη, αναστέλλονται δε, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 138 και την παρ. 7 του παρόντος.

3. Μέσα στη συνολική προθεσμία πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί όλες οι επί μέρους εργασίες του έργου και οι τυχόν προβλεπόμενες από τη σύμβαση δοκιμές. Το ίδιο μπορεί να ισχύει αναλογικά και για τις τμηματικές προθεσμίες.

4. Ο ανάδοχος δεσμεύεται από τη σύμβαση του έργου να συνεχίσει την κατασκευή του για επιπλέον της αρχικής προθεσμίας χρονικό διάστημα, ίσο προς το ένα δεύτερο (1/2) αυτής και πάντως όχι μικρότερο των τριών μηνών (οριακή προθεσμία). Για τον υπολογισμό της οριακής προθεσμίας δεν προσμετρώνται τυχόν παρατάσεις της συμβατικής προθεσμίας. Η οριακή προθεσμία αρχίζει την επομένη της λήξης της συμβατικής προθεσμίας και κατά τη διάρκειά της η Προϊσταμένη Αρχή δύναται να χορηγεί παρατάσεις, κατόπιν εισήγησης της διευθύνουσας υπηρεσίας, χωρίς αίτηση του αναδόχου. Μετά την πάροδο της οριακής προθεσμίας, η σύμβαση διαλύεται, σύμφωνα με το άρθρο 161, εκτός αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παρ. 8.

5. Με απόφαση της Προϊσταμένης Αρχής εγκρίνεται παράταση των τμηματικών προθεσμιών, ύστερα από αίτηση του αναδόχου που υποβάλλεται στη διευθύνουσα υπηρεσία ή και χωρίς

[113] Το άρθρο 146 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 65 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευσή του στην Ε.τ.Κ.

αυτήν, αν δεν έχει λήξει η οριακή προθεσμία του έργου. Το αίτημα υποβάλλεται οποτεδήποτε μέχρι τη λήξη της τρέχουσας κάθε φορά προθεσμίας και η Προϊσταμένη Αρχή αποφαίνεται εντός τριάντα (30) ημερών, αλλιώς τεκμαίρεται η αποδοχή της αίτησης και η ρητή ή σιωπηρή παράταση ανατρέχει στη λήξη της προηγούμενης προθεσμίας.

6. Η παράταση των προθεσμιών της σύμβασης χορηγείται είτε «με αναθεώρηση», για το χρονικό διάστημα καθυστέρησης της εκτέλεσης, που οφείλεται σε πράξεις ή παραλείψεις του κυρίου του έργου ή «χωρίς αναθεώρηση», για το χρονικό διάστημα της καθυστέρησης, που οφείλεται σε παραλείψεις και ενέργειες του αναδόχου. Με την απόφαση παράτασης επιμερίζεται πάντοτε η ευθύνη για την καθυστέρηση, αλλιώς νοείται ως οφειλόμενη αποκλειστικά στον ανάδοχο.

Σε περίπτωση έγκρισης παράτασης προθεσμίας «χωρίς αναθεώρηση» για το σύνολο των υπολειπόμενων εργασιών του έργου ή μιας τμηματικής προθεσμίας του, επιβάλλονται οι ποινικές ρήτρες, ανεξάρτητα από την έγκριση της παράτασης αυτής.

7. Γεγονότα ανωτέρας βίας αναστέλλουν την πάροδο των προθεσμιών του παρόντος, εφόσον ο ανάδοχος υποβάλλει σχετική αίτηση εντός δέκα (10) ημερών, ευθύς μόλις τούτα εμφανιστούν. Επί της αίτησης του αναδόχου αποφασίζει η διευθύνουσα υπηρεσία εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών, άλλως τεκμαίρεται η αποδοχή της αίτησης. Η αναστολή του προηγούμενου εδαφίου δεν δύναται σε καμία περίπτωση να υπερβεί το ένα δέκατο (1/10) της συνολικής συμβατικής προθεσμίας εκτέλεσης του έργου για συμβάσεις με διάρκεια μεγαλύτερη του ενός έτους, άλλως, για συμβάσεις μικρότερης διάρκειας, τις τριάντα (30) ημέρες.

8. Η συνολική προθεσμία εκτέλεσης του έργου δύναται να παραταθεί και μετά την πάροδο της οριακής προθεσμίας, εφόσον υποβληθεί αίτημα του αναδόχου και εγκριθεί από την προϊσταμένη αρχή. Η παράταση του πρώτου εδαφίου χορηγείται συνολικά ή τμηματικά, για χρόνο ίσο με την αρχική συμβατική προθεσμία. Σε περιπτώσεις σύνθετων και ειδικών έργων η άνω παράταση χορηγείται συνολικά ή τμηματικά για χρόνο ίσο έως και το διπλάσιο της αρχικής συμβατικής προθεσμίας, εφόσον προς τούτο υπάρξει σύμφωνη γνωμοδότηση του Τεχνικού Συμβουλίου του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.»[114]

Άρθρο 148 Ποινικές ρήτρες για παραβίαση προθεσμιών έργου

«1. Με τη σύμβαση ορίζονται οι ποινικές ρήτρες, οι οποίες καταπίπτουν υπέρ του κυρίου του έργου, αν ο ανάδοχος υπερβεί, με υπαιτιότητά του, τη συνολική και τις τεθείσες τμηματικές προθεσμίες κατασκευής του έργου. Οι ποινικές ρήτρες καταπίπτουν με αιτιολογημένη απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας και παρακρατούνται από τον αμέσως επόμενο λογαριασμό του έργου. Η κατάπτωση των ποινικών ρητρών για υπέρβαση της εγκεκριμένης συνολικής προθεσμίας και των αποκλειστικών τμηματικών προθεσμιών δεν ανακαλείται.

2. Η ποινική ρήτρα, που επιβάλλεται στον ανάδοχο για κάθε ημέρα υπέρβασης της εγκεκριμένης προθεσμίας ορίζεται σε δεκαπέντε τοις εκατό (15%) της μέσης ημερήσιας αξίας του έργου και επιβάλλεται για αριθμό ημερών ίσο με το είκοσι τοις εκατό (20%) της προβλεπόμενης από τη σύμβαση αρχικής συνολικής προθεσμίας. Για τις επόμενες ημέρες μέχρι ακόμα δεκαπέντε τοις εκατό (15%) της αρχικής συνολικής προθεσμίας, η ποινική ρήτρα για κάθε ημέρα ορίζεται σε είκοσι τοις εκατό (20%) της μέσης ημερήσιας αξίας του έργου.

Ως μέση ημερήσια αξία, νοείται το πηλίκο της αξίας της σύμβασης δηλαδή του συνολικού χρηματικού ποσού της σύμβασης, μαζί με το ποσό των συμπληρωματικών συμβάσεων και χωρίς τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.), προς την εγκεκριμένη προθεσμία του έργου δηλαδή την αρχική συνολική προθεσμία και όλες τις παρατάσεις που έχουν εγκριθεί μετά από σχετικό αίτημα του αναδόχου.

[114] Το άρθρο 147 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 66 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

Οι ποινικές ρήτρες, που επιβάλλονται για την υπέρβαση της εγκεκριμένης συνολικής προθεσμίας δεν επιτρέπεται να υπερβούν συνολικά ποσοστό έξι τοις εκατό (6%) της αξίας της σύμβασης, χωρίς Φ.Π.Α..

Εφόσον, στη σύμβαση ορίζονται τμηματικές προθεσμίες, ορίζονται υποχρεωτικά και το ποσοστό των ποινικών ρητρών ανά ημέρα υπέρβασης, καθώς και ο συνολικός χρόνος για την επιβολή τους. Το συνολικό ποσό της ποινικής ρήτρας για υπέρβαση των αποκλειστικών τμηματικών προθεσμιών δεν μπορεί να ξεπεράσει σε ποσοστό το τρία τοις εκατό (3%) της αξίας της σύμβασης, χωρίς Φ.Π.Α..

Αν κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης, ήταν ο χρόνος περαίωσης του έργου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περ. δ` της παρ. 2 του άρθρου 86, οι ποινικές ρήτρες που επιβάλλονται για την υπέρβαση των τμηματικών προθεσμιών, καθορίζονται συνολικά σε ποσοστό επί της αξίας της σύμβασης, χωρίς Φ.Π.Α., το οποίο ισούται με το γινόμενο «α.εχ», αλλά δεν μπορεί να είναι μικρότερο του τρία τοις εκατό (3%), όπου: «εχ» είναι η χρονική έκπτωση της προσφοράς του αναδόχου και «α» είναι ο συντελεστής βαρύτητας της χρονικής έκπτωσης, που ορίστηκε στη διακήρυξη του έργου.

3. Όταν ο χρόνος αποπεράτωσης ενός έργου έχει ιδιαίτερη σημασία για τον κύριο του έργου και εφόσον αυτό προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης, μπορεί με τη σύμβαση να περιορισθούν οι χρόνοι της παρ. 2 για την επιβολή των ποινικών ρητρών μέχρι το μισό, με ανάλογη αύξηση του ποσοστού της ημερήσιας ποινικής ρήτρας, διατηρουμένου του ανώτατου ορίου της ποινικής ρήτρας. Ειδικά, εφόσον κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης, κατά τα οριζόμενα στα έγγραφα της σύμβασης, ήταν ο χρόνος περαίωσης του έργου σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περ. δ` της παρ. 2 του άρθρου 86, οι ανωτέρω χρόνοι για την επιβολή των ποινικών ρητρών μειώνονται στο μισό και το ποσοστό της ημερήσιας ποινικής ρήτρας τριπλασιάζεται. Στην περίπτωση αυτήν, οι ποινικές ρήτρες που επιβάλλονται για την υπέρβαση της συνολικής προθεσμίας δεν επιτρέπεται να υπερβούν συνολικά ποσοστό εννέα τοις εκατό (9%) του συνολικού ποσού της σύμβασης, χωρίς Φ.Π.Α..».[115]

Άρθρο 149 Ρήτρα πρόσθετης καταβολής (πριμ)

«1. Για την ταχύτερη, σε σχέση με τη συμβατική προθεσμία, εκτέλεση έργου εκτιμώμενης αξίας σύμβασης μεγαλύτερης του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ ή τμήματός του, τίθεται σχετική πρόβλεψη στη διακήρυξη δημοπράτησης κάθε διαδικασίας ανάθεσης, ότι καταβάλλεται στον ανάδοχο πρόσθετη καταβολή (πριμ), εφόσον ο χρόνος παράδοσης του έργου ή του τμήματος είναι μικρότερος κατά δέκα τοις εκατό (10%) του προβλεπόμενου στη σύμβαση. Στην περίπτωση αυτήν για την πληρωμή της πρόσθετης καταβολής απαιτείται η προηγούμενη έκδοση απόφασης του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου, μετά από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής και, σε περίπτωση που δεν υπάρχει, του τεχνικού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών.

Η πρόσθετη καταβολή υπολογίζεται ως ποσοστό της αρχικής συμβατικής αξίας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα συμβατικά τεύχη και το συνολικό ύψος της δεν μπορεί να υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) της αξίας της συμβατικής δαπάνης του έργου, μη συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α.. Η πρόσθετη καταβολή καταβάλλεται με την εμπρόθεσμη ολοκλήρωση του συμβατικού αντικειμένου.

2. Η πρόσθετη καταβολή θεωρείται συμπληρωματικό εργολαβικό αντάλλαγμα, εγκρίνεται αναλόγως ως τροποποίηση της σύμβασης βάσει της περ. α` της παρ. 1 του άρθρου 132 και περιλαμβάνεται σε ειδικό λογαριασμό, που υποβάλλει ο ανάδοχος μετά την έκδοση βεβαίωσης

[115] Οι παρ. 1 και 2 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 148 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 67 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

περάτωσης εργασιών και την αναγραφή σε αυτή της ταχύτερης εκτέλεσης του έργου σύμφωνα με τους όρους των εγγράφων της σύμβασης.

3. Οι αποφάσεις για παρατάσεις προθεσμιών ρυθμίζουν κάθε θέμα, που σχετίζεται με την πρόσθετη αυτή καταβολή και ιδιαίτερα, αν μετατίθεται, μερικά ή ολικά, ο κρίσιμος, για την πρόσθετη καταβολή, χρόνος, με σαφή και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, προκειμένου να δικαιούται ο ανάδοχος πρόσθετη αμοιβή κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1, υπό τον όρο ο ανάδοχος να είναι πλήρως ανυπαίτιος για τις χορηγηθείσες παρατάσεις.

4. Αν το κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης ήταν, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης, η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει της βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, δεν εφαρμόζονται οι ορισμοί της παρ. 1.»[116]

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΕΠΙΜΕΤΡΗΣΕΙΣ - ΠΛΗΡΩΜΕΣ - ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Άρθρο 150 Προκαταβολές

«1. Εφόσον προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης, χορηγείται στον ανάδοχο προκαταβολή μέχρι του δεκαπέντε τοις εκατό (15%) της αξίας της σύμβασης χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α.. Για το ποσό αυτό βαρύνεται ο ανάδοχος με τόκο, ο οποίος υπολογίζεται με ποσοστό επιτοκίου που ανέρχεται σε ποσοστό ίσο με το μικρότερο επιτόκιο των εντόκων γραμματίων του Δημοσίου δωδεκάμηνης ή, αν δεν εκδίδονται τέτοια, εξάμηνης διάρκειας προσαυξημένο κατά 0,25 ποσοστιαίες μονάδες. Το επιτόκιο μπορεί να αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υποδομών και Μεταφορών.

2. Η προκαταβολή χορηγείται στον ανάδοχο μετά την εγκατάσταση του εργοταξίου επί τόπου του έργου και υποβάλλεται ειδικός λογαριασμός στη διευθύνουσα υπηρεσία. Ο λογαριασμός εγκρίνεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία στο σύνολό του ή τμηματικά, εφόσον προσκομισθεί η εγγύηση προκαταβολής. Καθυστέρηση της πληρωμής του λογαριασμού δεν γεννά αξίωση του αναδόχου για τοκοφορία του ποσού, ούτε δικαίωμα διακοπής εργασιών.

3. Το ποσό της προκαταβολής καταβάλλεται ως εξής: α) Τμήμα αυτής, ποσού μέχρι πέντε τοις εκατό (5%) της αξίας της σύμβασης, χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α., αφορά στη χρηματοδότηση εκ μέρους του αναδόχου της δαπάνης των πρώτων εγκαταστάσεων και άλλων εξόδων εκκίνησης του έργου. Το τμήμα αυτό μπορεί με τη διακήρυξη να ορίζεται μέχρι επτά τοις εκατό (7%) στις περιπτώσεις έργων που απαιτούν ασυνήθιστα σημαντικές πρώτες δαπάνες του αναδόχου, όπως δαπάνες για εγκαταστάσεις ή δαπάνες για την προσκόμιση σημαντικού μηχανικού εξοπλισμού.

β) Τμήμα αυτής, ποσού μέχρι δέκα τοις εκατό (10%) της αξίας της σύμβασης χωρίς αναθεώρηση και Φ.Π.Α., για δαπάνες προμηθειών υλικών ή μηχανημάτων που πρόκειται να εγκατασταθούν ή ενσωματωθούν στο έργο. Σε κάθε περίπτωση, το συνολικό ποσό της προκαταβολής δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσοστό που ορίζεται στην παρ. 1.

4. Η απόσβεση της προκαταβολής γίνεται τμηματικά με παρακράτηση από κάθε πληρωμή προς τον ανάδοχο, μεταγενέστερη του χρόνου λήψης της προκαταβολής, εκατοστιαίου ποσοστού (Π%), που εφαρμόζεται στο ποσό της πληρωμής και προκύπτει από τη σχέση:

$$\Pi = \rho/\Sigma \times 100 \times 1,10$$

[116] Το άρθρο 149 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 68 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

όπου: ρ είναι το ποσό της προκαταβολής σε ευρώ και Σ, πάλι σε ευρώ, το μέρος του συμβατικού ποσού που δεν έχει ακόμα πληρωθεί στον ανάδοχο κατά τη χορήγηση της προκαταβολής. Αν διάφορα ποσά ρ1, ρ2, ρ3 κ.λπ. χορηγηθούν ως τμηματική παροχή της προκαταβολής, τότε το ποσοστό παρακράτησης προκύπτει από τη σχέση:

Π = 100 x 1,10 x (ρ1/Σ1 + ρ2/Σ2 + ρ3/Σ3 +...) όπου Σ1, Σ2, Σ3 κ.λπ. είναι τα αντίστοιχα με το Σ ποσά όταν χορηγήθηκαν τμηματικά οι προκαταβολές ρ1, ρ2, ρ3 κ.λπ.

Ο ανάδοχος μπορεί, με αίτημά του, να ζητήσει την ταχύτερη απόσβεση της προκαταβολής.

5. Μαζί με την παρακράτηση για τμηματική απόσβεση της προκαταβολής γίνεται και παρακράτηση των δεδουλευμένων τόκων στο μέχρι τότε αναπόσβεστο μέρος της προκαταβολής. Οι τόκοι υπολογίζονται για το χρονικό διάστημα, μετρούμενο σε ημέρες μέχρι την ημερομηνία υποβολής του σχετικού λογαριασμού. Μετά από την έγκριση του λογαριασμού που περιέχει απόσβεση τμήματος της προκαταβολής, η διευθύνουσα υπηρεσία παρέχει στον ανάδοχο έγγραφη συναίνεση προς τον εκδότη της εγγύησης προκαταβολής για ισόποση προς την απόσβεση μείωση της εγγύησης.

6. Η προκαταβολή απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί για δαπάνες που δεν σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το έργο. Παραβίαση της υποχρέωσης αυτής καθιστά την προκαταβολή ληξιπρόθεσμη, απαιτητή και αμέσως επιστρεπτέα στο σύνολό της. Στην περ. α` της παρ. 3, ο ανάδοχος υποχρεούται να δίνει στην υπηρεσία στο τέλος κάθε μήνα συνοπτική κατάσταση για τις καταβολές που έχει πραγματοποιήσει σε βάρος της προκαταβολής και το υπόλοιπό της με ένδειξη του τραπεζικού λογαριασμού στον οποίο είναι κατατεθειμένο.

7. Η προκαταβολή της παρ. 3 κατατίθεται υποχρεωτικά σε δεσμευμένο έντοκο τραπεζικό λογαριασμό του αναδόχου και χρησιμοποιείται μόνο για την πληρωμή δαπανών πρώτων εγκαταστάσεων και άλλων εξόδων εκκίνησης του έργου και της προμήθειας των υλικών ή μηχανημάτων, αντίστοιχα, για τα οποία έχει χορηγηθεί και για τα οποία έχουν κατατεθεί πριν από τη χορήγησή της σχετικά προτιμολόγια. Οι πληρωμές από τον δεσμευμένο αυτόν λογαριασμό γίνονται με επιταγές του αναδόχου, μετά από σχετική παροχή σύμφωνης γνώμης της διευθύνουσας υπηρεσίας προς την τράπεζα. Η σύμφωνη γνώμη παρέχεται με βάση τα προσκομιζόμενα οριστικά τιμολόγια ή άλλα έγγραφα και αποδεικτικά στοιχεία δαπανών, όπως φορτωτικές και εκκαθαρίσεις δασμών, ή για την επιστροφή της προκαταβολής ή μέρους της που δεν χρησιμοποιήθηκε. Η σύμβαση μπορεί να ορίζει στην περίπτωση της προκαταβολής αυτής και άλλους συμπληρωματικούς όρους για την παρακολούθηση της διάθεσης των υλικών και μηχανημάτων που αγοράστηκαν με αυτήν.

8. Προκαταβολή που κατατέθηκε σε δεσμευμένο τραπεζικό λογαριασμό και δεν χρησιμοποιήθηκε από τον ανάδοχο δεν επιβαρύνεται με τόκους. Το προϊόν του τραπεζικού λογαριασμού μαζί με τους τραπεζικούς τόκους περιέρχεται στην αναθέτουσα αρχή.

9. Δεν οφείλονται τόκοι επί του αναπόσβεστου μέρους της προκαταβολής, κατά το χρονικό διάστημα διακοπής των εργασιών είτε με δήλωση του αναδόχου είτε από υπαιτιότητα του κυρίου του έργου.

10. Εάν η σύμβαση διαλυθεί, το αναπόσβεστο μέρος της προκαταβολής πρέπει να επιστραφεί, το αργότερο σε τρεις (3) μήνες από τη διάλυση της σύμβασης. Μετά από την προθεσμία αυτήν στο αναπόσβεστο μέρος της προκαταβολής οφείλεται ο νόμιμος τόκος υπερημερίας, αντί του ειδικού τόκου που ορίζεται, σύμφωνα με την παρ. 1. Αν η σύμβαση διαλυθεί ή περιοριστεί με υπαιτιότητα του κυρίου του έργου, το αναπόσβεστο μέρος της προκαταβολής που δεν συμψηφίζεται προς εκκαθαρισμένες απαιτήσεις του αναδόχου κατά του κυρίου του έργου επιστρέφεται, μέσα σε έξι (6) μήνες από τη διάλυση ή τη λήξη των λοιπών εργασιών στην περίπτωση περιορισμού του έργου. Κατά το εξάμηνο αυτό διάστημα δεν υπολογίζεται τόκος στο αναπόσβεστο μέρος της προκαταβολής, μετά από την παρέλευσή του, όμως, οφείλεται και στην περίπτωση αυτή ο νόμιμος τόκος υπερημερίας.»[117]

[117] Το άρθρο 150 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 69 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ

Άρθρο 151 Επιμετρήσεις

«1. Κατά τη διάρκεια της κατασκευής του έργου λαμβάνονται επί τόπου όλα τα αναγκαία στοιχεία για την επιμέτρηση των ποσοτήτων των εκτελούμενων εργασιών, πλην των περ. γ` έως ε` της παρ. 2 του άρθρου 95. Τα επιμετρητικά στοιχεία υποβάλλονται από τον ανάδοχο στους επιβλέποντες του άρθρου 136, με υπεύθυνη δήλωση περί της αληθείας αυτών. Σε κάθε επιμέτρηση αποτυπώνονται διακριτά οι συμβατικές ποσότητες από τις εξωσυμβατικές ποσότητες που τυχόν εκτέλεσε ο ανάδοχος, κατόπιν εντολών της υπηρεσίας.

2. Στο τέλος κάθε τμηματικής προθεσμίας, όπως ορίζεται στο χρονοδιάγραμμα της σύμβασης, άλλως στο τέλος κάθε μήνα, εφόσον δεν υφίσταται χρονοδιάγραμμα ή σε άλλη χρονική περίοδο που ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, ο ανάδοχος συντάσσει επιμετρήσεις κατά διακριτά μέρη του έργου για τις εργασίες που εκτελέσθηκαν το προηγούμενο προβλεπόμενο διάστημα. Η επιμέτρηση περιλαμβάνει για κάθε εργασία συνοπτική περιγραφή της, με ένδειξη του αντίστοιχου άρθρου του τιμολογίου ή των πρωτοκόλλων κανονισμού τιμών μονάδας νέων εργασιών που εκτελέσθηκαν και τα αναγκαία γι` αυτό επιμετρητικά σχέδια, στοιχεία και διαγράμματα, με βάση τα στοιχεία απευθείας καταμέτρησης των εργασιών ή των δηλώσεων της παρ. 3. Οι επιμετρήσεις, συνοδευόμενες από τα αναγκαία επιμετρητικά στοιχεία και σχέδια, σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, υποβάλλονται, από τον ανάδοχο στη διευθύνουσα υπηρεσία με δήλωση περί της αλήθειας αυτών. Η υποβολή των επιμετρήσεων αποτελεί προϋπόθεση της τμηματικής πληρωμής του αναδόχου.

3. Ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας δύναται οποτεδήποτε να διατάξει τη συνολική ή δειγματοληπτική ενδεικτική επαλήθευση οποιασδήποτε υποβληθείσας επιμέτρησης, σε κάθε περίπτωση, όμως, υποχρεούται να προβεί σε δειγματοληπτικό ενδεικτικό έλεγχο επαλήθευσης επιμετρήσεως, σε αριθμό που αντιστοιχεί σε ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) των επιμετρήσεων που υποβλήθηκαν ή τουλάχιστον τέσσερις (4) εξ αυτών, αν υποβάλλονται λιγότερες από δέκα (10) επιμετρήσεις.

4. Αν διαπιστωθεί υποβολή ανακριβούς ή εκ προθέσεως αναληθούς επιμέτρησης, ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας διατάσσει πλήρη έλεγχο του συνόλου των υποβληθεισών επιμετρήσεων και καλείται ο ανάδοχος με πρόσκληση της διευθύνουσας υπηρεσίας να υποβάλλει, εντός ταχθείσης με την πρόσκληση προθεσμίας, που δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών (3) ημερών και μεγαλύτερη των δέκα (10) ημερών, τα πραγματικά επιμετρητικά στοιχεία και να παράσχει εξηγήσεις. Ως ανακριβείς θεωρούνται οι επιμετρήσεις, που φέρουν προφανή υπολογιστικά σφάλματα ή παραλείψεις ή αναφορά λανθασμένου άρθρου του τιμολογίου και δεν μπορούν να αποδοθούν σε πρόθεση του αναδόχου να εξαπατήσει τη διευθύνουσα υπηρεσία. Ως εκ προθέσεως αναληθείς επιμετρήσεις νοούνται οι επιμετρήσεις που εκ προθέσεως περιέχουν αναληθή επιμετρητικά στοιχεία. Οι ανακριβείς ή εκ προθέσεως αναληθείς επιμετρήσεις διορθώνονται οποτεδήποτε με πρωτοβουλία της διευθύνουσας υπηρεσίας. Δικαίωμα διόρθωσης των ανακριβών επιμετρήσεων διατηρεί και ο ανάδοχος. Κατά των αποφάσεων της διευθύνουσας υπηρεσίας χωρεί ένσταση κατ` άρθρο 174.

5. Αν υποβληθούν ανακριβείς ή εκ προθέσεως αναληθείς επιμετρήσεις και εφόσον αυτές είχαν ως συνέπεια την πληρωμή λογαριασμού, συντάσσεται σε βάρος του αναδόχου, με απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας, αρνητικός λογαριασμός για την επιστροφή του τυχόν αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού, προσαυξημένου κατά ποσοστό τρία τοις εκατό (3%) ως ειδικής ποινικής ρήτρας στις περιπτώσεις εκ προθέσεως αναληθών επιμετρήσεων.

6. Αν παρέλθει άπρακτη η ταχθείσα ανωτέρω προθεσμία της παρ. 4 ή ο ανάδοχος καθ` υποτροπή προβαίνει στην υποβολή αναληθών επιμετρήσεων, τούτος κηρύσσεται υποχρεωτικά έκπτωτος με απόφαση της Προϊσταμένης Αρχής, κατόπιν εισήγησης της διευθύνουσας υπηρεσίας και καταπίπτει σε βάρος του η εγγύηση καλής εκτέλεσης. Ως υποτροπή θεωρείται ιδίως, η υποβολή τουλάχιστον τριών αναληθών επιμετρήσεων. Κατά της απόφασης έκπτωσης χωρεί ένσταση κατ` άρθρο 174. Οι κυρώσεις της παρούσας δεν

την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

εμποδίζουν την επιβολή και άλλων κυρώσεων που προβλέπονται είτε σε διατάξεις του παρόντος είτε από διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας.

7. Όταν πρόκειται για εργασίες, η ποσοτική επαλήθευση των οποίων δεν είναι δυνατή στην τελική μορφή του έργου, όπως εργασίες που πρόκειται να επικαλυφθούν από άλλες και δεν είναι τελικά εμφανείς, ποσότητες που παραλαμβάνονται με ζύγιση ή άλλα παρόμοια, ο ανάδοχος υποχρεούται να υποβάλλει δήλωση γνωστοποίησης αφανών εργασιών που συνοδεύει υποχρεωτικά την επιμέτρηση αυτών, η οποία συνιστά διακριτή επιμέτρηση και περιλαμβάνει δήλωση περί της αλήθειας των στοιχείων, υπογράφεται δε, τόσο από τον ανάδοχο όσο και από τους τεχνικούς του άρθρου 139, περί διεύθυνσης έργου από την πλευρά του αναδόχου. Ο ανάδοχος πριν από την επικάλυψη των εργασιών αυτών υποχρεούται να καλεί τον επιβλέποντα να ελέγξει τις εργασίες αυτές σε ημερομηνία, που δεν απέχει περισσότερο από τρεις (3) ημέρες από την κοινοποίηση της πρόσκλησης. Ο επι-βλέπων συντάσσει έκθεση στην οποία επιβεβαιώνεται η εκτέλεση των εργασιών αυτών και υποβάλλεται αμελλητί στον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Η έκθεση συνοδεύεται απαραίτητα από επαρκή, για την τεκμηρίωση της εκτέλεσης των αφανών εργασιών, αριθμό ψηφιακών φωτογραφιών, οι οποίες περιλαμβάνονται στο Μητρώο του έργου. Ο επιβλέπων είναι υποχρεωμένος να ανταποκριθεί στο αίτημα ελέγχου των αφανών εργασιών. Ακολούθως, ο ανάδοχος ενημερώνει ηλεκτρονικά τον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Η παράλειψη ελέγχου των αφανών εργασιών μέσα στην ως άνω προθεσμία συνιστά υπερημερία του κυρίου του έργου, αν προκύπτει ότι ο ανάδοχος υφίσταται ζημία για τον λόγο αυτόν. Η έκθεση παραλαβής αφανών εργασιών συνοδεύει υποχρεωτικά την επιμέτρηση αυτών, δεν έχει εκτελεστό χαρακτήρα και δεν προσβάλλεται αυτοτελώς, παρά μόνο από κοινού με την εγκριτική πράξη της επιμέτρησης αυτής, που εκδίδει η διευθύνουσα υπηρεσία εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την υποβολή της.

8. Ειδικώς ο χαρακτηρισμός και η παραλαβή του φυσικού εδάφους στο οποίο εκτελείται το έργο, γίνονται από δύο (2) ή περισσότερους τεχνικούς, που ορίζονται από τη διευθύνουσα υπηρεσία. Ο ορισμός των τεχνικών του προηγούμενου εδαφίου ανακοινώνεται στην Προϊσταμένη Αρχή, η οποία μπορεί να ορίσει και άλλον τεχνικό. Η Προϊσταμένη Αρχή μπορεί σε κάθε περίπτωση να ορίσει επιτροπή αποτελούμενη από τρεις (3) τουλάχιστον τεχνικούς για επανέλεγχο του χαρακτηρισμού και της παραλαβής του φυσικού εδάφους. Αν δεν επαρκεί το τεχνικό προσωπικό ή σε περίπτωση αδυναμίας να ληφθεί απόφαση, λόγω διαφωνίας των υπαλλήλων που ορίζονται σε άρτιο αριθμό, ο ανωτέρω χαρακτηρισμός εδαφών γίνεται κατά τον προσφορότερο τρόπο με απόφαση της Προϊσταμένης Αρχής.

9. Δύο (2) μήνες το αργότερο μετά τη βεβαιωμένη περάτωση του έργου, ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να υποβάλει στη διευθύνουσα υπηρεσία την «τελική επιμέτρηση», δηλαδή τελικό συνοπτικό πίνακα που ανακεφαλαιώνει τις ποσότητες όλων των τμηματικών επιμετρήσεων, η οποία υπογράφεται από τον ανάδοχο και από έναν τουλάχιστον από τους τεχνικούς του άρθρου 139. Στην τελική επιμέτρηση εμφανίζονται διακριτά οι συμβατικές εργασίες, οι οποίες εκτελέστηκαν με βάση τη σύμβαση ή με εγκεκριμένους Ανακεφαλαιωτικούς Πίνακες Εργασιών και οι εξωσυμβατικές, έστω και αν εκκρεμεί η διαδικασία τακτοποίησης τους. Η τελική επιμέτρηση ελέγχεται από τον επιβλέποντα, ο οποίος υποβάλλει εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών προς τη διευθύνουσα υπηρεσία σχετική έκθεση. Η διευθύνουσα υπηρεσία υποχρεούται, εντός δύο (2) μηνών από την υποβολή της έκθεσης του προηγούμενου εδαφίου, να εκδώσει απόφαση περί της έγκρισης αυτής. Σε περίπτωση εμφάνισης διαφορών μεταξύ επιμέρους επιμετρήσεων και τελικής επιμέτρησης, ο ανάδοχος υποχρεούται, εντός της ταχθείσας από τη διευθύνουσα υπηρεσία προθεσμίας, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών (3) ημερών, να προβεί σε πλήρη και αιτιολογημένη απόδειξη της εμφανιζόμενης διαφοράς.

10. Αν δεν υποβληθεί από τον ανάδοχο τελική επιμέτρηση, το αργότερο εντός δύο (2) μηνών από την κοινοποίηση προς αυτόν της βεβαίωσης περάτωσης των εργασιών, επιβάλλεται σε βάρος του, για κάθε συμπληρωμένο μήνα καθυστέρησης, ειδική ποινική ρήτρα ποσοστού δύο χιλιοστών (2% ο) επί του συνολικού ποσού που έχει καταβληθεί στον ανάδοχο μέχρι τότε για την όλη σύμβαση. Η ποινική ρήτρα επιβάλλεται με απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας και για έξι (6) το πολύ μήνες καθυστέρησης. Ανεξάρτητα από την επιβολή της ποινικής ρήτρας και μετά την πάροδο του χρόνου επιβολής της, η τελική επιμέτρηση συντάσσεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία που μπορεί να χρησιμοποιήσει γι` αυτό ιδιώτες τεχνικούς και συνεργεία καταλογίζοντας τη σχετική δαπάνη σε βάρος του αναδόχου. Η τελική επιμέτρηση που συντάσσεται με αυτόν τον τρόπο κοινοποιείται στον ανάδοχο, και αν δεν την

αμφισβητήσει με ένσταση, τούτη καθίσταται οριστική και απρόσβλητη ως προς τις παραδοχές της.

11. Μαζί με την τελική επιμέτρηση ο ανάδοχος μπορεί να υποβάλει και κάθε άλλο αίτημά του που σχετίζεται με δικαίωμά του από την εκτέλεση της σύμβασης, αν αυτό δεν έχει αποσβεστεί και η σχετική αξίωση παραγραφεί, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 173, περί αποσβέσεων δικαιωμάτων του αναδόχου, ή αν το σχετικό δικαίωμα δεν έχει αποσβεστεί ή παραγραφεί. Μετά την υποβολή ή σύνταξη κατά την παρ. 6 της τελικής επιμέτρησης, ο ανάδοχος δεν μπορεί να εγείρει σχετικές απαιτήσεις παρά μόνο για οψιγενείς αιτίες.»[118]

Άρθρο 152 Λογαριασμοί

«1. Η πληρωμή στον ανάδοχο του εργολαβικού ανταλλάγματος γίνεται τμηματικά, με βάση τις επιμετρήσεις των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί μέσα στα όρια του χρονοδιαγράμματος εργασιών.

Αν από τον ανάδοχο κατασκευασθούν εργασίες πέρα από τις προβλεπόμενες στο χρονοδιάγραμμα, ο κύριος του έργου έχει το δικαίωμα να αναβάλει την πληρωμή των επιπλέον εργασιών, ώστε να συμπέσει με τα προβλεπόμενα στο χρονοδιάγραμμα. Το προηγούμενο εδάφιο δεν εφαρμόζεται, όταν στη σύμβαση προβλέπεται πρόσθετη καταβολή (πριμ) στον ανάδοχο για τη γρηγορότερη περάτωση του έργου.

2. Οι τμηματικές πληρωμές και η οριστική πληρωμή του εργολαβικού ανταλλάγματος, καθώς και η εκκαθάριση όλων των αμοιβαίων απαιτήσεων από την εργολαβική σύμβαση, γίνονται με βάση τους λογαριασμούς.

3. Μετά από τη λήξη κάθε μήνα ή άλλης χρονικής περιόδου που ορίζει η σύμβαση για τις τμηματικές πληρωμές, ο ανάδοχος συντάσσει λογαριασμό των ποσών από εργασίες που εκτελέσθηκαν, τα οποία οφείλονται σε αυτόν. Οι λογαριασμοί αυτοί στηρίζονται στις επιμετρήσεις των εργασιών και στις δηλώσεις γνωστοποίησης αφανών εργασιών. Απαγορεύεται να περιλαμβάνονται στον λογαριασμό εργασίες που δεν έχουν επιμετρηθεί. Για την πληρωμή εργασιών που αποτελούν συμπληρωματικές ή νέες (υπερσυμβατικές) εργασίες, ο ανάδοχος συντάσσει χωριστό λογαριασμό μετά από τη συμβατική τακτοποίησή τους, σύμφωνα με τα άρθρα 155, περί επειγουσών και απρόβλεπτων εργασιών, και 156, περί ειδικών θεμάτων - τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους, αυξομειώσεων εργασιών - νέων εργασιών.

4. Αν δεν προβλέπεται διαφορετικά στη σύμβαση, ημιτελείς εργασίες μπορεί να περιληφθούν στον λογαριασμό με αιτιολογημένη εγκριτική απόφαση του προϊσταμένου της διευθύνουσας υπηρεσίας, αν η φύση τους είναι τέτοια που ενδεχόμενη διακοπή του έργου δεν θα κατέστρεφε την ημιτελή εργασία. Οι εργασίες αυτές καταχωρούνται σε χωριστό μέρος του λογαριασμού και περιλαμβάνονται με προσωρινή τιμή μειωμένη, ώστε να είναι δυνατή η αυτοτελής αποπεράτωση της εργασίας με το υπόλοιπο της προβλεπόμενης τιμής.
5. Στον λογαριασμό μπορεί να περιληφθούν, επίσης, τα υλικά που εισκομίσθηκαν με έγκριση της υπηρεσίας στα εργοτάξια ή σε αποθήκες που δηλώθηκαν και εγκρίθηκαν. Οι ποσότητες των υλικών αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνουν αυτές που απαιτούνται για την εκτέλεση των προσεχών εργασιών του εγκεκριμένου προγράμματος, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στη σύμβαση. Οι ποσότητες των υλικών περιλαμβάνονται χωριστά στον συνοπτικό πίνακα εργασιών που συνοδεύει τον λογαριασμό, στον οποίο αναφέρονται επίσης και οι θέσεις αποθήκευσης των υλικών. Για τα περιλαμβανόμενα στους λογαριασμούς υλικά, ο ανάδοχος έχει ακέραιη την ευθύνη μέχρι την ενσωμάτωσή τους και την παραλαβή του έργου. Τα υλικά περιλαμβάνονται σε χωριστό τμήμα των λογαριασμών, με τιμές που βρίσκονται σε συνάρτηση προς την αντίστοιχη συμβατική τιμή, ώστε το υπόλοιπο μέρος της τιμής να αρκεί για την

[118] Το άρθρο 151 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 70 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

ολοκλήρωση της εργασίας, στην οποία θα ενσωματωθούν τα υλικά. Ποσοστά γενικών εξόδων και οφέλους της παρ. 6 δεν υπολογίζονται στα υλικά.

6. Στους λογαριασμούς περιλαμβάνονται επίσης, η αναθεώρηση τιμών, αποζημιώσεις κάθε είδους που έχουν εγκριθεί, αντίτιμο απολογιστικών εργασιών που εκτελέσθηκαν μέσω της εργολαβίας και κάθε άλλη εγκεκριμένη δαπάνη που καταβάλλεται στον ανάδοχο. Στον λογαριασμό περιλαμβάνεται ακόμη και το ποσοστό γενικών εξόδων και οφέλους του εργολάβου της περ. θ` της παρ. 7 του άρθρου 53, αν αυτό δεν περιλαμβάνεται στις συμβατικές τιμές, και το σύνολο μειώνεται κατά το ποσοστό έκπτωσης της δημοπρασίας, αν συντρέχει περίπτωση. Από τους λογαριασμούς αφαιρούνται όλες οι εκκαθαρισμένες απαιτήσεις του εργοδότη, όπως ποινικές ρήτρες, περικοπές τιμών του άρθρου 159, συμπληρωματική κράτηση εγγύησης, αν γι` αυτήν δεν έχουν κατατεθεί εγγυητικές επιστολές, οπότε γίνεται σχετική μνεία, απόσβεση προκαταβολών, παρακράτηση αξίας χορηγούμενων υλικών, πληρωμές που έγιναν σε βάρος και για λογαριασμό του αναδόχου και γενικά κάθε απαίτηση του εργοδότη που δεν έχει ικανοποιηθεί με άλλον τρόπο.

7. Οι λογαριασμοί συντάσσονται πάντοτε ανακεφαλαιωτικοί και συνοδεύονται ιδίως, από ανακεφαλαιωτικό συνοπτικό πίνακα των επιμετρήσεων εργασιών που εκτελέσθηκαν από την αρχή του έργου, από τα παραστατικά στοιχεία των απολογιστικών εργασιών, από τον πίνακα του υπολογισμού της αναθεώρησης και από τις αποφάσεις που αναγνωρίζουν αποζημιώσεις ή επιβάλλουν ποινικές ρήτρες ή περικοπές ή άλλες απαιτήσεις του εργοδότη. Από κάθε νεότερο λογαριασμό αφαιρούνται τα ποσά που πληρώθηκαν με τους προηγούμενους λογαριασμούς, καθώς και ποσά που δεν αντιστοιχούν σε επιμετρήσεις ή αφορούν σε λάθη εγκεκριμένων λογαριασμών. Κατά την υποβολή, τον έλεγχο και την έγκριση του λογαριασμού δεν απαιτείται η προσκόμιση των δικαιολογητικών πληρωμής και των παραστατικών πληρωμής των κρατήσεων εκ μέρους του αναδόχου.

8. Οι λογαριασμοί υποβάλλονται στη διευθύνουσα υπηρεσία που τους ελέγχει, τους διορθώνει και τους εγκρίνει μέσα σε έναν (1) μήνα. Αν ο λογαριασμός που έχει υποβληθεί έχει ασάφειες ή ανακρίβειες, σε βαθμό που να είναι δυσχερής η διόρθωσή του, η διευθύνουσα υπηρεσία, με εντολή της προς τον ανάδοχο, επισημαίνει τις ανακρίβειες ή ασάφειες που διαπιστώθηκαν από τον έλεγχο και παραγγέλλει την ανασύνταξη και επανυποβολή του. Στην περίπτωση αυτήν, η οριζόμενη μηνιαία προθεσμία για τον έλεγχο και την έγκριση του λογαριασμού αρχίζει από την επανυποβολή, ύστερα από την ανασύνταξη από τον ανάδοχο. Ο έλεγχος του λογαριασμού μπορεί να γίνει και από συνεργείο της υπηρεσίας, στο οποίο συμμετέχει ο επιβλέπων το έργο. Ο επιβλέπων υπογράφει τον λογαριασμό, διαπιστώνοντας ότι οι ποσότητες είναι σύμφωνες με τις υποβληθείσες επιμετρήσεις και τα επιμετρητικά στοιχεία, οι τιμές σύμφωνες με τη σύμβαση και τις σχετικές διατάξεις και γενικά, ότι έχουν διενεργηθεί στον λογαριασμό όλες οι περικοπές ή εκπτώσεις ποσών, που προκύπτουν από τον νόμο και την εφαρμογή της σύμβασης. Η παράλειψη εμπρόθεσμου ελέγχου και έγκρισης του λογαριασμού αποτελούν πειθαρχικά παραπτώματα για τα αρμόδια όργανα της διευθύνουσας υπηρεσίας. Ο εγκεκριμένος λογαριασμός αποτελεί το έγγραφο για την πληρωμή του αναδόχου («πληρωτέο εργολαβικό αντάλλαγμα»).

Προϋπόθεση πληρωμής του λογαριασμού είναι η προσκόμιση από τον ανάδοχο όλων των απαιτούμενων δικαιολογητικών πληρωμής. Το τιμολόγιο του αναδόχου που αφορά στο ποσό του εργολαβικού ανταλλάγματος που θα πληρωθεί, καθώς και η φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητά του προσκομίζονται στην υπηρεσία της αναθέτουσας αρχής που διενεργεί τις πληρωμές, μετά από σχετική ειδοποίησή του. Οι υπέρ τρίτων κρατήσεις στο εργολαβικό αντάλλαγμα γίνονται από την υπηρεσία αυτήν και αποδίδονται απευθείας στους δικαιούχους.

9. Λογαριασμός που πληρώθηκε χωρίς έλεγχο, λόγω παρέλευσης της πιο πάνω μηνιαίας προθεσμίας, ή που βασίστηκε σε επιμέτρηση που διορθώθηκε, ελέγχεται και διορθώνεται από την υποβολή ή επανυποβολή του και οι προκύπτουσες διαφοροποιήσεις λαμβάνονται υπόψη σε επόμενο λογαριασμό ή κατά τη σύνταξη αρνητικού λογαριασμού. Η διευθύνουσα υπηρεσία ελέγχει, εγκρίνει και διορθώνει τον λογαριασμό με ή και χωρίς την υπογραφή του επιβλέποντος.

Όταν συντρέχει περίπτωση σύνταξης αρνητικού λογαριασμού είτε ενδιάμεσα κατά την εξέλιξη του έργου είτε και κατά τον τελικό λογαριασμό, αυτός μπορεί να συνταχθεί από τη διευθύνουσα υπηρεσία και το ποσό του πρέπει να καταβληθεί από τον ανάδοχο μέσα σε έναν (1) μήνα από την κοινοποίηση του λογαριασμού σε αυτόν, άλλως καταπίπτουν ισόποσα σε βάρος του οι εγγυητικές επιστολές που έχουν κατατεθεί στον κύριο του έργου, εφόσον δεν

υπάρχει ανεξόφλητο εργολαβικό αντάλλαγμα. Αν ασκηθεί ένσταση κατά του αρνητικού λογαριασμού, η κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής αναστέλλεται μέχρι την έκδοση απόφασης επ` αυτών.

10. Αν η πληρωμή ενός λογαριασμού καθυστερήσει χωρίς υπαιτιότητα του αναδόχου, πέραν του ενός (1) μήνα από την υποβολή του ή την επανυποβολή του, οφείλεται τόκος υπερημερίας, σύμφωνα με την παρ. Ζ του άρθρου πρώτου του ν. 4152/2013 (Α` 107). Ο ανάδοχος μπορεί να διακόψει τις εργασίες δέκα (10) ημέρες μετά από την κοινοποίηση στη διευθύνουσα υπηρεσία ειδικής έγγραφης δήλωσης.

11. Απαγορεύεται η εκχώρηση του εργολαβικού ανταλλάγματος ή η κατάσχεσή του στα χέρια του κυρίου του έργου, καθόλη τη διάρκεια της εκτέλεσής του και για έναν (1) μήνα μετά από την περαίωσή του. Κατ` εξαίρεση, επιτρέπονται: α) η οποτεδήποτε εκχώρηση, εν όλω ή εν μέρει, του πληρωτέου εργολαβικού ανταλλάγματος, όπως αυτό προσδιορίζεται στη σύμβαση του έργου, κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης του έργου, όταν πρόκειται για την κάλυψη οφειλής του αναδόχου από την προμήθεια υλικών και μηχανημάτων προς εκτέλεση του έργου ή από παροχή εργασίας που παρασχέθηκε από εργάτες ή υπαλλήλους αυτού, στην εκτέλεση του έργου ή σε ανα γνωρισμένες τράπεζες και λοιπά πιστωτικά ιδρύματα ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και β) η κατάσχεση του εργολαβικού ανταλλάγματος από τους προμηθευτές υλικών και μηχανημάτων του έργου ή από τους εργάτες και τους υπαλλήλους του, όπως και τους υπεργολάβους που αποδεδειγμένα χρησιμοποιούνται στο έργο από τον ανάδοχο. Επιτρέπεται επίσης, ο συμψηφισμός εκκαθαρισμένων απαιτήσεων του κυρίου του έργου κατά του αναδόχου, που προέρχονται από την εκτέλεση άλλων έργων και μέχρι ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) από κάθε λογαριασμό του εκτελούμενου έργου.

12. Όλες οι πληρωμές που γίνονται στον ανάδοχο κατά τη διάρκεια κατασκευής του έργου, με βάση τους λογαριασμούς, αποτελούν πάντοτε καταβολές έναντι του εργολαβικού ανταλλάγματος που εκκαθαρίζεται μετά την παραλαβή. Σε κάθε πληρωμή προς τον ανάδοχο πραγματοποιούνται κρατήσεις, οι οποίες ανέρχονται σε ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) στην αξία των εργασιών μετά της αναλογούσας αναθεώρησης.

13. Μετά από τη διενέργεια της παραλαβής και την έγκριση του πρωτοκόλλου παραλαβής, ο ανάδοχος συντάσσει και υποβάλλει «τελικό λογαριασμό». Για τον τελικό λογαριασμό εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του παρόντος. Με την έγκριση του τελικού λογαριασμού εκκαθαρίζονται οι εκατέρωθεν απαιτήσεις από τη σύμβαση εκτέλεσης, εκτός από τις απαιτήσεις που προκύπτουν από μεταγενέστερες διαδικασίες διοικητικής, συμβιβαστικής ή δικαστικής επίλυσης διαφορών.»[119]

Άρθρο 153 Αναθεωρητική περίοδος για τις βασικές τιμές ημερομισθίων, υλικών, μισθωμάτων και μηχανημάτων - Εξουσιοδοτικές διατάξεις

«1. Οι βασικές τιμές των ημερομισθίων, υλικών, μισθωμάτων και μηχανημάτων του παρόντος αναθεωρούνται ενιαία για όλη τη Χώρα κατά ημερολογιακό τρίμηνο (αναθεωρητική περίοδος), με βάση τα στοιχεία και δεδομένα της εικοστής (20ής) ημέρας του πρώτου μήνα της περιόδου αυτής.

Σε όλη τη διάρκεια της κάθε αναθεωρητικής περιόδου, οι αναθεωρημένες τιμές παραμένουν σταθερές.

2. Οι συμβατικές τιμές κάθε σύμβασης δημόσιου έργου αναθεωρούνται ενιαία για όλη τη Χώρα κατά ημερολογιακό τρίμηνο (αναθεωρητική περίοδος) και με βάση τα στοιχεία και δεδομένα της εικοστής (20ής) ημέρας του πρώτου μήνα της περιόδου αυτής. Σε όλη τη

[119] Το άρθρο 152 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 71 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

διάρκεια της κάθε αναθεωρητικής περιόδου οι αναθεωρημένες συμβατικές τιμές παραμένουν σταθερές.

3. Η αναθεώρηση υπολογίζεται για τις εργασίες, που πραγματικά εκτελέστηκαν μέσα στο προβλεπόμενο από το άρθρο 145 χρονοδιάγραμμα. Εργασίες που, για οποιονδήποτε λόγο, εκτελέστηκαν σε αναθεωρητική περίοδο μεταγενέστερη της προβλεπόμενης από το χρονοδιάγραμμα, θεωρούνται για τον υπολογισμό της αναθεώρησης, ότι εκτελέστηκαν στην αναθεωρητική περίοδο κατά την οποία έπρεπε να εκτελεστούν. Για τις εργασίες που εκτελέστηκαν πριν από την προβλεπόμενη από το χρονοδιάγραμμα αναθεωρητική περίοδο, η αναθεώρηση υπολογίζεται με βάση τον χρόνο της πραγματικής εκτέλεσής τους. Για τις εργασίες που εκτελέστηκαν μετά την πάροδο της αρχικής συμβατικής προθεσμίας, η αναθεώρηση υπολογίζεται με βάση τους συντελεστές που ίσχυαν κατά την τελευταία αναθεωρητική περίοδο του αρχικού χρονοδιαγράμματος κατασκευής του έργου, εφόσον η καθυστέρηση οφείλεται σε αποκλειστική υπαιτιότητα του αναδόχου. Στην περίπτωση αυτήν επιβάλλονται οι προβλεπόμενες από το άρθρο 148 κυρώσεις, καθώς και οι διοικητικές και οι παρεπόμενες χρηματικές κυρώσεις, που προβλέπονται κατά τις κείμενες διατάξεις.

4. Για την εφαρμογή της παρ. 3, κατά την έγκριση παρατάσεων της συνολικής ή των τμηματικών προθεσμιών των συμβάσεων των δημόσιων έργων εκτιμάται και προσδιορίζεται πάντοτε το υπαίτιο για την επιμήκυνση του χρόνου συμβαλλόμενο μέρος για το σύνολο ή για μέρος των έργων ή κατά κονδύλια εργασιών. Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής δεν επηρεάζουν την κατάπτωση των ποινικών ρητρών, αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της.

5. Ως χρόνος εκκίνησης για τον υπολογισμό της αναθεώρησης κάθε εργολαβικής σύμβασης ορίζεται το ημερολογιακό τρίμηνο μέσα στο οποίο:

α) υποβλήθηκε η προσφορά, αν πρόκειται για σύμβαση, που καταρτίσθηκε ύστερα από δημοπρασία ή

β) εκδόθηκε η σχετική εγκριτική απόφαση, αν πρόκειται για σύμβαση που καταρτίσθηκε χωρίς δημοπρασία, και υπό τον όρο, ότι η εγκριτική αυτή απόφαση δεν ορίζει άλλον χρόνο.

Οι τιμές της σύμβασης παραμένουν σταθερές για τις εργασίες που εκτελούνται ή που έπρεπε να εκτελεστούν μέσα στο τρίμηνο που θεωρείται χρόνος εκκίνησης και στο αμέσως επόμενο ημερολογιακό τρίμηνο. Κατ` εξαίρεση η σταθερότητα των τιμών περιορίζεται μόνο στο ημερολογιακό τρίμηνο εκκίνησης, όταν πρόκειται για έργα οποιασδήποτε κατηγορίας συνολικού εκτιμώμενου προϋπολογισμού δημοπράτησης ή ανάθεσης ύψους ενός εκατομμυρίου πεντακοσίων χιλιάδων (1.500.000) ευρώ χωρίς Φ.Π.Α..

6. Η αναθεώρηση (αύξηση ή μείωση) για κάθε αναθεωρητική περίοδο υπολογίζεται με βάση τον τύπο:

$$\Delta Tv = T \chi \left(\frac{Av}{Ao} - 1 \right) \chi (1 - s)$$

όπου είναι: Τ: η υπόψη τιμή της σύμβασης,

ΔΤν: η αναθεώρηση της παραπάνω τιμής στην υπόψη αναθεωρητική περίοδο ν,

Αο: τιμή που προκύπτει, αφού συμπληρωθεί με βασικές τιμές του χρόνου εκκίνησης το οριζόμενο για την

τιμή Τ άρθρο ανάλυσης τιμών ή συνδυασμός άρθρων με τα βάρη τους, όπως προσδιορίζονται από τη σύμβαση, σύμφωνα με την παρ. 8,

Αν: τιμή που προκύπτει, όπως παραπάνω με τις βασικές τιμές της αναθεωρητικής περιόδου ν, s ή σ: σταθερός συντελεστής, που αντιπροσωπεύει το μη αναθεωρούμενο μέρος της τιμής και που προσδιορίζεται με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, μεταξύ του 0,07 και 0,20 κατά κατηγορίες ή μέγεθος έργων και ανάλογα με τον αριθμό των αναθεωρητικών περιόδων, που μεσολαβούν μεταξύ του χρόνου εκκίνησης και της συγκεκριμένης κάθε φορά αναθεωρητικής περιόδου.

7. Ο σταθερός συντελεστής «σ» στον τύπο της αναθεώρησης της παρ. 6 ορίζεται από τη σχέση:
σ = σ1 + 0,01 ν,

όπου σ1 είναι συντελεστής, που καθορίζεται ενιαία για όλες τις κατηγορίες ή και χωριστά για καθεμία από τις κατηγορίες των δημόσιων έργων και ανέρχεται σε σ1=0,12 για όλες τις κατηγορίες έργων και

«ν» είναι ακέραιος αριθμός ίσος με τη μονάδα για την πρώτη αναθεωρητική περίοδο, που υπολογίζεται αναθεώρηση για τη συγκεκριμένη σε κάθε περίπτωση εργολαβία και που αυξάνεται

κατά μία μονάδα για καθεμιά από τις επόμενες αναθεωρητικές περιόδους της συγκεκριμένης εργολαβίας. Ο ν παύει να αυξάνει, όταν το «σ» γίνει 0,20. Ο συντελεστής σ1 μπορεί να αναπροσαρμόζεται με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών.

8. Η αναθεώρηση της τιμής κάθε συμβατικού κονδυλίου γίνεται με βάση τα αντίστοιχα άρθρα εγκεκριμένων αναλύσεων τιμών, που ορίζονται με τα συμβατικά τεύχη. Όταν πρόκειται για κονδύλια που δεν ταυτίζονται με άρθρα εγκεκριμένων αναλύσεων ή σε περιπτώσεις κατ` αποκοπή τιμών ή σύνθετων τιμών τα συμβατικά τεύχη ή τα πρωτόκολλα νέων τιμών καθορίζουν για την αναθεώρησή τους παρεμφερή άρθρα εγκεκριμένων αναλύσεων ή ομάδα τέτοιων κονδυλίων με τα αντίστοιχα βάρη καθενός άρθρου.

9. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν εφαρμόζονται στις συμβάσεις με εργολαβικό αντάλλαγμα άλλο εκτός από χρηματική καταβολή και στις απολογιστικές εργασίες.

Στις περιπτώσεις ανάθεσης συμβάσεων έργων, σύμφωνα με όσα ορίζονται στις περ. β` και γ` της παρ. 2 του άρθρου 95, περί τρόπου σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών, ή σε περιπτώσεις που το αντάλλαγμα συνομολογείται σε ξένο νόμισμα, καθορίζεται με τα έγγραφα της σύμβασης η αναθεώρηση και προσδιορίζεται ο τρόπος υπολογισμού της, ο οποίος μπορεί να είναι ίδιος ή διαφορετικός από τον ισχύοντα τρόπο αναθεώρησης.

10. Τα υλικά που περιλαμβάνονται στους λογαριασμούς θεωρούνται ως μερική εκτέλεση των εργασιών, για τις οποίες προορίζονται και η αναθεώρηση της πιστοποιούμενης αξίας τους γίνεται, όταν πιστοποιούνται, με τους συντελεστές των κονδυλίων στα οποία προβλέπεται να χρησιμοποιηθούν. Όταν εκτελεσθούν οι εργασίες, η αναθεώρηση υπολογίζεται μόνο στο υπόλοιπο μέρος της αξίας τους, ύστερα από αφαίρεση της αξίας των υλικών που είχαν πιστοποιηθεί σε προηγούμενη αναθεωρητική περίοδο.

11. Η παρ. 10 εφαρμόζεται ανάλογα και στις εργασίες που μένουν ημιτελείς σε μια αναθεωρητική περίοδο.

12. Η αξία των υλικών που χορηγούνται από τον φορέα κατασκευής του έργου δεν υπόκειται σε καμιά αναθεώρηση. Για την αναθεώρηση των τιμών των εργασιών, που ορίζονται στη σύμβαση χωρίς την αξία των υλικών τα αντίστοιχα ποσά Αν και Αο που περιέχονται στον τύπο του παρόντος άρθρου υπολογίζονται, αφού η σχετική ανάλυση συμπληρωθεί με μηδενική την αξία του υλικού.

Αν οι τιμές περιλαμβάνουν την αξία των υλικών, τότε εφαρμόζεται ο ίδιος συντελεστής και στην εκπιπτόμενη αξία του υλικού, εκτός αν ρητά ορίζεται στη σύμβαση άλλος τρόπος υπολογισμού της αναθεώρησης στην εκπιπτόμενη αξία του υλικού.

13. Στις περιπτώσεις, που στη σύμβαση προβλέπεται η προμήθεια εξοπλισμού ή σημαντικής αξίας μηχανημάτων για τη λειτουργία ή εγκατάσταση στο έργο και προσδιορίζεται χωριστά το αντάλλαγμα για την προμήθεια, μπορεί για το αντάλλαγμα αυτό να οριστεί με τη σύμβαση άλλος τρόπος αναθεώρησης.

14. Η αναθεώρηση δεν εφαρμόζεται στα ποσά αποζημιώσεων που αναγνωρίζονται διοικητικά ή δικαστικά, εκτός αν τα ποσά αυτά είναι συνάρτηση τιμών για τις οποίες προβλέπεται στη συγκεκριμένη περίπτωση αναθεώρηση, σύμφωνα με ό,τι προκύπτει από τη σχετική δικαστική απόφαση ή διοικητική πράξη.

15. Το ποσό της αναθεώρησης καταβάλλεται από τις πιστώσεις του έργου, χωρίς να απαιτείται η προηγούμενη σύνταξη ανακεφαλαιωτικού πίνακα εργασιών.

16. Πέρα από την προβλεπόμενη στις διατάξεις του άρθρου αυτού αναθεώρηση τιμών, αποκλείεται η αναπροσαρμογή του εργολαβικού ανταλλάγματος ή η διάλυση των συμβάσεων δημόσιων έργων, κατ` εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 288 ή 388 του Αστικού Κώδικα ένεκα της αυξομείωσης των τιμών.

17. Η διαπίστωση των βασικών τιμών ημερομισθίων, υλικών και μισθωμάτων, μηχανημάτων, όπως και των εργοδοτικών επιβαρύνσεων στα ημερομίσθια γίνεται από την Επιτροπή Διαπίστωσης Τιμών Δημόσιων Έργων (ΕΔΤΔΕ), που προβλέπεται στο άρθρο 9 της υπ` αρ. 80885/5439/6.8.1992 κοινής απόφασης των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (Β` 573).

18. Οι τιμές που διαπιστώνονται από την επιτροπή είναι οι μέσες τιμές που διαμορφώνονται στην αγορά της περιοχής της πρωτεύουσας και οι τιμές αυτές χρησιμοποιούνται σε όλη τη Χώρα, όχι μόνο για την αναθεώρηση αλλά και για οποιαδήποτε άλλη συμπλήρωση αναλύσεων τιμών, όπου προβλέπουν τη χρήση των αναλύσεων οι σχετικές διατάξεις. Οι τιμές των ημερομισθίων αναφέρονται στον μέσης απόδοσης εργαζόμενο της αντίστοιχης ειδικότητας. Οι τιμές υλικών είναι οι τιμές που διαμορφώνονται για τη χονδρική πώληση των υλικών ως ελεύθερων εμπορευμάτων και περιλαμβάνουν κάθε σχετική επιβάρυνση που περιλαμβάνεται στις τιμές αυτές, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και τα συναλλακτικά ήθη (όπως πάγια συνυπολογιζόμενες συσκευασίες ή μεταφορές, Φ.Π.Α. τιμολογίων). Οι τιμές μισθωμάτων μηχανημάτων και αυτοκινήτων διαπιστώνονται για μηχανήματα σε καλή κατάσταση λειτουργίας. Όταν διατίθενται από φορέα του δημόσιου τομέα τέτοια μηχανήματα, λαμβάνονται υπόψη και οι τιμές των μισθωμάτων αυτών. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μηχανημάτων που δεν υπάρχουν στην αγορά επαρκή στοιχεία για τη διαμόρφωση της τιμής τους η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη της τα χαρακτηριστικά του μηχανήματος (όπως κόστος, απόδοση, διάρκεια ζωής, κατανάλωση ενέργειας), σε σύγκριση με άλλα ανάλογα μηχανήματα για τα οποία διαμορφώνεται αγοραίο μίσθωμα. Για τη διαπίστωση των τιμών γενικά, η επιτροπή λαμβάνει υπόψη της κάθε πρόσφορο στοιχείο και ιδιαίτερα τα στοιχεία που συγκεντρώνονται συνεχώς από την αρμόδια υπηρεσία της Γενικής Γραμματείας Υποδομών, η οποία και παρέχει γραμματειακή και διοικητική εξυπηρέτηση στην επιτροπή. Οι τιμές που διαπιστώνονται από την Επιτροπή ισχύουν για όλες τις εργολαβίες.

19. Απόσπασμα των πρακτικών της επιτροπής, που περιλαμβάνει τις τιμές που διαπιστώνονται, κοινοποιείται στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (Τ.Ε.Ε.) και στις πανελλήνιες επαγγελματικές εργοληπτικές ενώσεις, που δίνουν κάθε δυνατή δημοσιότητα στις τιμές. Οι πιο πάνω πανελλήνιες εργοληπτικές ενώσεις μπορούν να ασκήσουν ένσταση κατά των πρακτικών για ορισμένες τιμές, σε ανατρεπτική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση των πρακτικών στο Τ.Ε.Ε.. Η ένσταση κατατίθεται στη γραμματεία της Επιτροπής και ως προς αυτήν αποφασίζει ο Υπουργός Υποδομών και Μεταφορών, μετά από γνώμη της ίδιας επιτροπής της παρ. 17. Η απόφαση κοινοποιείται, όπως και το απόσπασμα του πρακτικού της επιτροπής, και ενεργεί έναντι πάντων.

20. Η αναθεώρηση υπολογίζεται με βάση συντελεστές που κοινοποιούνται μηχανογραφικά. Στην περίπτωση της παρ. 12, αν δεν δίνονται μηχανογραφικά οι συντελεστές με μηδενική την αξία των υλικών, συντάσσεται ειδικό φύλλο υπολογισμού του συντελεστή. Το ίδιο εφαρμόζεται και σε κάθε περίπτωση, που ο σχετικός συντελεστής δεν δίνεται μηχανογραφικά. Στις περιπτώσεις κονδυλίων αναλύσεων με πληθώρα εξειδικευμένων παραμέτρων ή ποιοτήτων υλικών διαφόρων προελεύσεων ή κυμαινόμενων μέσα στο αυτό άρθρο συντελεστών μεταφοράς, η αναθεώρηση γίνεται με τον μηχανογραφικά κοινοποιούμενο συντελεστή της αντιπροσωπευτικότερης σχετικής περίπτωσης.

21. Στους λογαριασμούς εμφανίζονται συνολικά τα ποσά αναθεώρησης κάθε αναθεωρητικής περιόδου, όπως προκύπτουν από τον σχετικό πίνακα. Οι ποσότητες εργασιών, που έχουν εκτελεσθεί ή έπρεπε να εκτελεσθούν μέσα σε κάθε αναθεωρητική περίοδο προκύπτουν από σχετικούς πίνακες κατανομής των εργασιών που απαιτούνται για τον υπολογισμό της αναθεώρησης. Με τους πίνακες αυτούς γίνεται και η εφαρμογή της παρ. 3 βάσει του χρονοδιαγράμματος του έργου, όπως αυτό οριστικοποιήθηκε ως εγκεκριμένο πρόγραμμα κατασκευής και με ανοχή εκτιμήσεων δέκα τοις εκατό (10%) προς τα πάνω ή προς τα κάτω από τη συνολική αξία εκτελεστέων εργασιών κατά αναθεωρητική περίοδο, όπως προκύπτει από το πρόγραμμα αυτό.

22. Η αναθεώρηση κάθε αναθεωρητικής περιόδου περιλαμβάνεται στον πρώτο λογαριασμό μετά την κοινοποίηση των συντελεστών της περιόδου αυτής. Μέχρι τότε, υπολογίζεται η αναθεώρηση προσωρινά με τους συντελεστές της τελευταίας αναθεωρητικής περιόδου για την οποία έχουν κοινοποιηθεί οι συντελεστές αναθεώρησης. Για να περιληφθεί σε λογαριασμό η αναθεώρηση δεν απαιτείται να έχει εγκριθεί ειδικό κονδύλιο για την αναθεώρηση και η πληρωμή γίνεται από τις εγκεκριμένες για το έργο πιστώσεις.

23. Κατ` εξαίρεση από το δ` τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν, ο σταθερός συντελεστής σ στον τύπο αναθεώρησης της παρ. 6 ορίζεται από τη σχέση s (ή σ) = 1. Η διάταξη εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη ανεξάρτητα του χρόνου δημοπράτησης τους, εκτός από τις συμβάσεις με χρόνο δημοπράτησης πριν το γ` τρίμηνο του 2012, για τις οποίες η αναθεώρηση των τιμών υπολογίζεται από το δ` τρίμηνο του 2012 και εντεύθεν με τους ισχύοντες για το γ` τρίμηνο του 2012 συντελεστές αναθεώρησης και με ελάχιστη τιμή εφαρμογής αυτών ίση με τη μονάδα (1).

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί να ορίζονται συντελεστές αναθεώρησης, αν διαπιστωθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών μεγάλη απόκλιση από τις τιμές του τριμήνου δημοπράτησης.

24. Για δημόσια έργα που εκτελούνται από ημεδαπές αναθέτουσες Αρχές, εκτός Ελλάδας, σε χώρα της Ένωσης (Ε.Ε.) η αναθεώρηση τιμών υπολογίζεται με βάση τον ισχύοντα τύπο:

$$ΓΔΤΚv = Ao \chi \left(\frac{ΓΔΤΚv}{ΓΔΤΚo} - 1\right) \chi (1 - σ)$$

όπου ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) διαπιστώνεται και υπολογίζεται για την εξεταζόμενη αναθεωρητική περίοδο (ημερολογιακό τρίμηνο) από την Επιτροπή Διαπιστώσεως Τιμών Δημόσιων Έργων (ΕΔΤΔΕ) με βάση τη σχετική δημοσιευόμενη χρονοσειρά μηνιαίων δεικτών της Στατιστικής Υπηρεσίας της χώρας που κατασκευάζεται το έργο. Ο συντελεστής σ ορίζεται κατόπιν απόφασης του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών.

Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και στις συμβάσεις των παραπάνω έργων, που βρίσκονται σε εξέλιξη, ανεξαρτήτως του χρόνου δημοπράτησής τους.

25. Για τα έργα εσωτερικού αναστέλλεται η έκδοση πρακτικών διαπίστωσης βασικών τιμών υλικών, εργατικών και μισθωμάτων μηχανημάτων από την Επιτροπή Διαπίστωσης Τιμών Δημόσιων Έργων (Ε.Δ.Τ.Δ.Ε.).»[120]

Άρθρο 154 Απολογιστικές εργασίες

«1. Στις περιπτώσεις συμβάσεων έργου, σύμφωνα με το άρθρο 126, περί τρόπου σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών στις δημόσιες συμβάσεις έργων, εφαρμόζονται οι παρ. 2 έως 9.

2. Η διευθύνουσα υπηρεσία μπορεί να ορίζει τον αριθμό του απαιτούμενου προσωπικού κατά ειδικότητα, τον αριθμό και είδος μηχανημάτων ή άλλων μέσων και να διατάσσει την αντικατάσταση των ακατάλληλων. Μπορεί επίσης, εφόσον έχει προβλεφθεί στα έγγραφα της σύμβασης, να ορίζει το είδος και την ποσότητα των απαιτούμενων υλικών. Η διευθύνουσα υπηρεσία εγκρίνει τα ανώτατα όρια αμοιβής του προσωπικού του αναδόχου κατά ειδικότητα

[120] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτικές διατάξεις» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 3,10,19,21 και 22 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 153 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 72 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

με τη δυνατότητα να ορίσει διάφορα όρια για ορισμένο αριθμό εργαζομένων κάθε ειδικότητας ανάλογα με την απόδοσή τους.

3. Η παρακολούθηση της δαπάνης και ο απολογισμός της χρήσης των υλικών ή άλλων μέσων που αγοράζονται με δαπάνη του κυρίου του έργου, γίνεται, όπως ορίζεται με τη σύμβαση. Στη δαπάνη αυτήν προστίθεται το εργολαβικό ποσοστό μειωμένο κατά την έκπτωση της σχετικής δημοπρασίας.

4. Οι εργοδοτικές επιβαρύνσεις και όλες οι ισχύουσες κρατήσεις ή εισφορές υπέρ τρίτων στη δαπάνη του έργου, εκτός φόρου εισοδήματος και Φ.Π.Α., καταβάλλονται από τον ανάδοχο και αποδίδονται σε αυτόν, με το εργολαβικό ποσοστό, μειωμένο κατά την έκπτωση της δημοπρασίας.

5. Αποζημιώσεις προσωπικού των απολογιστικών εργασιών βαρύνουν τον κύριο του έργου μόνο για το διάστημα, που το προσωπικό ασχολήθηκε στις απολογιστικές εργασίες και αν η λύση της σύμβασής του γίνεται με τη βούληση του κυρίου του έργου και κατά τη διάρκεια κατασκευής του έργου.

6. Ο κύριος του έργου ευθύνεται για εργατικά ατυχήματα που συμβαίνουν κατά την κατασκευή του έργου μόνο, αν αυτά οφείλονται σε υπαιτιότητα των οργάνων του ή των οργάνων του φορέα κατασκευής του έργου.

7. Για τις απολογιστικές εργασίες συντάσσεται από τον ανάδοχο επιμέτρηση και απολογισμός της δαπάνης και για την παραλαβή τους εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των άρθρων 170 και 172. Ο χρόνος υποχρεωτικής συντήρησης και οι υποχρεώσεις του αναδόχου κατά τον χρόνο αυτόν ορίζονται με τη σύμβαση.

8. Στις περιπτώσεις, που η σύμβαση της απολογιστικής εκτέλεσης προβλέπει την κατασκευή εργασιών με υπεργολαβίες, ολικά ή μερικά, για την εκτέλεση της υπεργολαβίας από τον υπεργολάβο δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων, αλλά ό,τι ορίζεται σχετικά στη σύμβαση του κυρίου του έργου με τον ανάδοχο.

9. Σε κάθε περίπτωση απολογιστικής εκτέλεσης εργασιών τηρείται ειδικό ημερολόγιο στο οποίο καταγράφονται καθημερινά το απασχολούμενο προσωπικό κατά ειδικότητα, μηχανήματα ή άλλα μέσα, τα εισκομιζόμενα υλικά και καύσιμα, οι εκτελούμενες εργασίες περιγραφικά και κατά θέση του έργου και κάθε άλλο στοιχείο για την τεκμηρίωση της ορθολογιστικής διαχείρισης των μέσων, των υλικών και της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού. Τα ηλεκτρονικά αποσπάσματα του ημερολογίου αυτού συνοδεύουν τους απολογισμούς των έργων και τίθενται υπόψη της επιτροπής παραλαβής. Μετά την έναρξη της καθημερινής εργασίας παραδίδεται στον εκπρόσωπο της διευθύνουσας υπηρεσίας ειδικό δελτίο, που περιλαμβάνει ονομαστική κατάσταση του απασχολούμενου προσωπικού και κατάσταση των μηχανημάτων.

10. Κατά την εκτέλεση οποιασδήποτε σύμβασης κατασκευής έργου πλην της περίπτωσης του άρθρου 126, ο ανάδοχος, όταν του δοθεί ειδική εντολή από τη διευθύνουσα υπηρεσία, είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει και αναγκαίες απολογιστικές εργασίες, μέχρι του ποσού που αντιστοιχεί στο δεκαπέντε τοις εκατό (15%) της αξίας της σύμβασης χωρίς Φ.Π.Α. και έως του κατώτατου ορίου του άρθρου 5, εφόσον επιτρέπεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 132. Στο ανωτέρω ποσοστό περιλαμβάνεται σωρευτικά και η αξία των πρόσθετων επειγουσών εργασιών του άρθρου 155. Στην περίπτωση αυτήν καταβάλλεται στον ανάδοχο και περιλαμβάνεται στον λογαριασμό η πραγματική δαπάνη που προκύπτει, σύμφωνα με τα νόμιμα αποδεικτικά πληρωμής για την εκτέλεση των εργασιών. Η δαπάνη αυτή δεν υπόκειται στην έκπτωση της δημοπρασίας. Καταβάλλεται επίσης στον ανάδοχο, το εργολαβικό ποσοστό της παρ. 2 του άρθρου 126, αν δεν ορίζεται στη σύμβαση διαφορετικά. Στο ποσοστό αυτό εφαρμόζεται η ρητή ή τεκμαρτή έκπτωση της δημοπρασίας. Οι παρ. 2 έως 6 και το τελευταίο εδάφιο της παρ. 9 εφαρμόζονται ανάλογα και στις περιπτώσεις της παρούσας.»[121]

[121] Οι παράγραφοι 8 και 10 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 154 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 73 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του

Άρθρο 155 Επείγουσες και απρόβλεπτες πρόσθετες εργασίες, οι οποίες εκτελούνται πριν από την έγκριση του Α.Π.Ε.

«Υπό την επιφύλαξη των οριζομένων στο άρθρο 156, σε εξαιρετικές περιπτώσεις και αν υπάρχει ανάγκη να εκτελεσθούν κατεπείγουσες και απρόβλεπτες πρόσθετες εργασίες μπορεί να εγκριθεί από την Προϊσταμένη Αρχή, η εκτέλεσή τους πριν από τη σύνταξη ανακεφαλαιωτικού πίνακα εργασιών και μέχρι του ποσού που αντιστοιχεί στο δεκαπέντε τοις εκατό (15%) της αξίας της σύμβασης χωρίς Φ.Π.Α.. Στο ανωτέρω ποσοστό περιλαμβάνεται σωρευτικά και η αξία των απολογιστικών εργασιών της παρ. 10 του άρθρου 154, περί εκτέλεσης απολογιστικών εργασιών. Για την έγκριση αυτήν η διευθύνουσα υπηρεσία συντάσσει τεχνική περιγραφή των εργασιών, με αιτιολόγηση του κατεπείγοντος και εκτίμηση της δαπάνης, με βάση τις συμβατικές τιμές μονάδας ή ενδεικτικές τιμές για νέες εργασίες. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει τις εργασίες αυτές, που επιτρέπεται να περιλαμβάνονται στους σχετικούς λογαριασμούς και πριν από την έγκριση ανακεφαλαιωτικού πίνακα εργασιών και να ενσωματώνονται στον επόμενο ανακεφαλαιωτικό πίνακα εργασιών. Οι εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχει εγκεκριμένη νέα τιμή περιλαμβάνονται στους σχετικούς λογαριασμούς με τις ενδεικτικές τιμές μειωμένες κατά είκοσι τοις εκατό (20%). Αν η ενδεικτική τιμή προκύπτει από παρατηρητήριο τιμών, υποχρεωτικά ως τιμή τίθεται η μέση τιμή του παρατηρητηρίου τιμών μειωμένη κατά δέκα τοις εκατό (10%).».[122]

Άρθρο 156 Ειδικά θέματα τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους - Αυξομειώσεις εργασιών - Νέες εργασίες - Εξουσιοδοτικές διατάξεις

«1. α) Το έργο εκτελείται, σύμφωνα με τη σύμβαση και τα τεύχη και σχέδια που τη συνοδεύουν.

β) Η σύμβαση μπορεί να τροποποιείται, χωρίς νέα διαδικασία σύναψης, εφόσον ο φορέας κατασκευής του έργου διαπιστώσει, ότι προέκυψε ανάγκη εκτέλεσης συμπληρωματικών εργασιών, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται, είτε κατά το είδος είτε κατά την ποσότητα, στο αρχικό ανατεθέν έργο ούτε στην πρώτη συναφθείσα σύμβαση και κατέστησαν αναγκαίες κατά την εκτέλεση του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στην αρχική σύμβαση, με την προϋπόθεση ότι οι συμπληρωματικές εργασίες δεν μπορούν τεχνικά ή οικονομικά να διαχωριστούν από την κύρια σύμβαση, χωρίς να δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα για τις αναθέτουσες αρχές ή όταν αυτές οι εργασίες, μολονότι μπορούν να διαχωριστούν από την αρχική σύμβαση, είναι απόλυτα αναγκαίες για την τελειοποίησή της χωρίς να μεταβάλλουν τη συνολική της φύση.

γ) Εκτός της ανάθεσης συμπληρωματικών εργασιών, η σύμβαση μπορεί να τροποποιείται και ως προς άλλους όρους της, χωρίς νέα διαδικασία σύναψης, εφόσον ο φορέας κατασκευής του έργου διαπιστώσει, ότι η ανάγκη τροποποίησης προέκυψε λόγω περιστάσεων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από μια επιμελή αναθέτουσα αρχή και η τροποποίηση δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης.

δ) Οποιαδήποτε αύξηση του συμβατικού ανταλλάγματος που μπορεί να προκύψει από τις ως άνω τροποποιήσεις δεν μπορεί να υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της αρχικής σύμβασης, χωρίς την αναθεώρηση και τον Φ.Π.Α.. Στο ως άνω ποσό συμπεριλαμβάνεται και η αμοιβή για τη σύνταξη των απαιτούμενων μελετών για την

αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

[122] Το άρθρο 155 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 74 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021, σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

υλοποίηση των τροποποιήσεων. Σε περίπτωση διαδοχικών τροποποιήσεων, η σωρευτική αξία των τροποποιήσεων αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της αρχικής σύμβασης.

ε) Η εκτέλεση του έργου με τις αναγκαίες τροποποιήσεις είναι υποχρεωτική για τον ανάδοχο του έργου και, προκειμένου να υπογραφεί η συμφωνία για την τροποποίηση της αρχικής σύμβασης, απαιτείται γνώμη του οικείου τεχνικού συμβουλίου. Για τον καθορισμό τιμών μονάδας στις εργασίες της συμπληρωματικής σύμβασης λαμβάνονται υπόψη οι τιμές της αρχικής σύμβασης και για τον κανονισμό τιμών μονάδας στις νέες εργασίες της συμπληρωματικής σύμβασης εφαρμόζονται οι παρ. 4, 5 και 6.

2. Κάθε τροποποίηση της σύμβασης συνοδεύεται από Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών (Α.Π.Ε.) που περιλαμβάνει ιδίως, τις ενδείξεις των εργασιών, τις τιμές μονάδας των εργασιών, τα μεγέθη των ποσοτήτων, τις δαπάνες του προϋπολογισμού δημοπράτησης του αρχικά ανατεθέντος έργου, του προϋπολογισμού της αμέσως προηγούμενης σύμβασης και του προϋπολογισμού της προς κατάρτιση νέας σύμβασης. Περιλαμβάνει ακόμη και το κονδύλιο των απρόβλεπτων, καθώς και την προβλεπόμενη δαπάνη για αναθεώρηση, και Φ.Π.Α.. Οι δαπάνες για εγκεκριμένες αποζημιώσεις μη υποκείμενες σε Φ.Π.Α. περιλαμβάνονται σε διακριτή ενότητα του Α.Π.Ε. για την καταγραφή της οικονομικής εικόνας του έργου. Για τις εργασίες των άρθρων 154 και 155 δεν απαιτείται εκ των προτέρων η σύνταξη Α.Π.Ε. για την εκτέλεση ή την πληρωμή τους.

3. Επουσιώδεις τροποποιήσεις της σύμβασης μπορούν να γίνουν ως εξής:

α) Μπορεί να συμφωνηθεί τροποποίηση της σύμβασης συνολικού ύψους που δεν υπερβαίνει τα κατώτατα όρια του άρθρου 5 και μέχρι του ποσοστού δεκαπέντε τοις εκατό (15%) της αξίας της αρχικής σύμβασης, χωρίς να ελέγχονται οι προϋποθέσεις της παρ. 1 του άρθρου 132, περί τροποποιήσεων συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους, καθώς και των περ. β` και γ` της παρ. 1 του παρόντος. Η τροποποίηση γίνεται με την διαδικασία της περ. ε` της παρ. 1 και της παρ. 2 του παρόντος. Η τροποποίηση αυτή δεν μπορεί να μεταβάλει τη συνολική φύση της σύμβασης. Σε περίπτωση διαδοχικών τροποποιήσεων, η αξία τους υπολογίζεται βάσει της καθαρής σωρευτικής αξίας των διαδοχικών τροποποιήσεων.

β) Με το κονδύλιο των απρόβλεπτων δαπανών που περιλαμβάνονται στην αρχική σύμβαση μπορούν να καλύπτονται ιδίως, δαπάνες που προκύπτουν από εφαρμογή νέων κανονισμών ή κανόνων που καθιερώθηκαν ως υποχρεωτικοί μετά από την ανάθεση του έργου, καθώς και από προφανείς παραλείψεις ή σφάλματα της προμέτρησης της μελέτης ή από απαιτήσεις της κατασκευής, οι οποίες καθίστανται απαραίτητες για την αρτιότητα και λειτουργικότητα του έργου, παρά την πλήρη εφαρμογή των σχετικών προδιαγραφών κατά την κατάρτιση των μελετών του έργου και υπό την προϋπόθεση να μην τροποποιείται το «βασικό σχέδιο» του έργου, δηλαδή ή όλη κατασκευή, καθώς και τα βασικά διακριτά στοιχεία της, όπως προβλέπονται από την αρχική σύμβαση. Για τη διάθεση του κονδυλίου των απρόβλεπτων δαπανών συντάσσεται Α.Π.Ε. που δεν μπορεί να συμπεριλάβει συμπληρωματικές εργασίες της περ. β` της παρ. 1. Τα ποσά των απρόβλεπτων δαπανών ανέρχονται σε ποσοστό εννέα τοις εκατό (9%) επί της αξίας της αρχικής σύμβασης, χωρίς τον συνυπολογισμό των κονδυλίων αναθεώρησης και Φ.Π.Α., για έργα συνολικού προϋπολογισμού ίσου ή μεγαλύτερου του ορίου εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας, σύμφωνα με την υπό στοιχεία Δ17α/08/78/ΦΝ 357/3.11.1995 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (Β` 941) και δεκαπέντε τοις εκατό (15%) για έργα προϋπολογισμού μικρότερου του ως άνω ορίου, σύμφωνα με την υπό στοιχεία Δ17α/07/45/ΦΝ 380/27.5.1996 απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (Β` 409). Τα προαναφερόμενα ποσοστά μπορεί να αναπροσαρμόζονται με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών. Το ποσό των απρόβλεπτων δαπανών επανυπολογίζεται κατά την υπογραφή της σύμβασης, ανάλογα με την προσφερθείσα έκπτωση, ώστε να διατηρείται σταθερή η ποσοστιαία αναλογία, σύμφωνα με το άρθρο 135, περί υπογραφής σύμβασης.

γ) Οι συμβατικές ποσότητες εργασιών μίας σύμβασης εκτέλεσης δημόσιου έργου επιτρέπεται να μειωθούν και η δαπάνη που εξοικονομείται («επί έλασσον δαπάνη») να χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεση άλλων εργασιών της ίδιας εργολαβίας, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις:

γα) Αναφέρεται ρητά η δυνατότητα αυτή στη διακήρυξη, τη σύμβαση και τα συμβατικά τεύχη.

γβ) Δεν τροποποιείται το «βασικό σχέδιο» της προκήρυξης, ούτε οι προδιαγραφές του έργου, όπως περιγράφονται στα συμβατικά τεύχη, ούτε καταργείται ομάδα εργασιών της αρχικής σύμβασης.

γγ) Δεν θίγεται η πληρότητα, ποιότητα και λειτουργικότητα του έργου.

γδ) Δεν χρησιμοποιείται για την πληρωμή νέων εργασιών που δεν υπήρχαν στην αρχική σύμβαση.

γε) Δεν υπερβαίνει η δαπάνη αυτή, κατά τον τελικό εγκεκριμένο Ανακεφαλαιωτικό Πίνακα Εργασιών του έργου, ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) της συμβατικής δαπάνης ομάδας εργασιών του έργου ούτε, αθροιστικά, ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) της δαπάνης της αρχικής αξίας σύμβασης χωρίς Φ.Π.Α., αναθεώρηση τιμών και απρόβλεπτες δαπάνες. Στην αθροιστική αυτή ανακεφαλαίωση λαμβάνονται υπόψη μόνο οι μεταφορές δαπάνης από μία ομάδα εργασιών σε άλλη.

Τα ποσά που εξοικονομούνται, εφόσον υπερβαίνουν τα ανωτέρω όρια (20% ή και 10%), μειώνουν ισόποσα τη δαπάνη της αξίας σύμβασης χωρίς Φ.Π.Α., αναθεωρήσεις και απρόβλεπτες δαπάνες. Για τη χρήση των «επί έλασσον δαπανών» απαιτείται σε κάθε περίπτωση η σύμφωνη γνώμη του οικείου τεχνικού συμβουλίου, ύστερα από εισήγηση του φορέα υλοποίησης.

Ο προϋπολογισμός των έργων στα οποία εφαρμόζεται η παρούσα, αναλύεται σε ομάδες εργασιών, οι οποίες συντίθενται από εργασίες που υπάγονται σε ενιαία υποσύνολα του τεχνικού αντικειμένου των έργων, έχουν παρόμοιο τρόπο κατασκευής και επιδέχονται το ίδιο ποσοστό έκπτωσης στις τιμές μονάδας τους. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, η οποία μετά την έκδοσή της θα έχει εφαρμογή σε όλα τα ως άνω έργα, προσδιορίζονται οι ομάδες εργασιών ανά κατηγορία έργων.

4. Όλα τα όρια ή ποσοστά του άρθρου αυτού αναφέρονται στα αρχικά ποσά και τιμές της σύμβασης μαζί με τα απρόβλεπτα και δεν περιλαμβάνονται σε αυτά αναθεώρηση τιμών, μεταγενέστερη τροποποίησή τους ή οποιαδήποτε αποζημίωση.

5. Αν στον ανακεφαλαιωτικό πίνακα εργασιών περιλαμβάνονται και εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχουν τιμές μονάδας, ο ανακεφαλαιωτικός πίνακας συνοδεύεται από πρωτόκολλο που κανονίζει τις τιμές για τις εργασίες αυτές. Ο κανονισμός τιμών μονάδας νέων εργασιών γίνεται με υποχρεωτική εφαρμογή κατά σειρά των κατωτέρω περιπτώσεων ως εξής:

α) για εργασίες για τις οποίες υπάρχουν συμβατικές τιμές για παρόμοιες ή ανάλογες εργασίες, οι τιμές καθορίζονται ανάλογα προς αυτές,

β) για εργασίες για τις οποίες δεν υπάρχουν παρόμοιες ή ανάλογες συμβατικές τιμές, αλλά περιλαμβάνονται σε εγκεκριμένα ή συμβατικά αναλυτικά τιμολόγια (αναλύσεις τιμών), οι τιμές καθορίζονται, σύμφωνα με τα τιμολόγια αυτά και

γ) για εργασίες που δεν περιλαμβάνονται στις προηγούμενες περιπτώσεις, οι τιμές καθορίζονται με βάση τα πραγματικά στοιχεία κόστους.

Η εξακρίβωση του κόστους γίνεται από επιτροπή, που συγκροτείται από τη διευθύνουσα υπηρεσία και αποτελείται από τρεις (3) τεχνικούς υπαλλήλους, που έχουν την αντίστοιχη ικανότητα. Στα μέλη της επιτροπής περιλαμβάνεται και ο επιβλέπων το έργο τεχνικός υπάλληλος. Αν δεν επαρκεί το τεχνικό προσωπικό, η επιτροπή συγκροτείται από δύο (2) τεχνικούς υπαλλήλους, μη αποκλειομένης της συμμετοχής στην επιτροπή του επιβλέποντα και του προϊσταμένου της διευθύνουσας υπηρεσίας. Η Προϊσταμένη Αρχή μπορεί σε κάθε περίπτωση, να διατάξει τη διενέργεια δοκιμαστικών εργασιών από τον ανάδοχο και να συγκροτήσει άλλη επιτροπή από τεχνικούς υπαλλήλους για την παρακολούθηση της απόδοσης των απαραίτητων συντελεστών παραγωγής της νέας εργασίας. Στοιχεία που έχουν προκύψει για τον κανονισμό της τιμής της ίδιας εργασίας ή τμήματος αυτής του ίδιου φορέα κατασκευής του έργου ή άλλων φορέων του δημόσιου τομέα ή από δοκιμαστικές εργασίες εξακρίβωσης του κόστους άλλων εργολαβιών, δεν αποτελούν τεκμήριο για τον κανονισμό τιμών. Η περ. γ` εφαρμόζεται μόνο για το μέρος της νέας τιμής που δεν μπορεί να κανονιστεί, σύμφωνα με τις περ. α` ή β`. Στην «ανάλυση της τιμής» διαχωρίζονται τα τμήματα που

κανονίζονται, σύμφωνα με την περ. γ` από τα τμήματα που κανονίζονται, σύμφωνα με τις περ. α` ή β`.

Για εργασίες που είναι παρεμφερείς προς συμβατικές ή ήδη καθορισμένες νέες, οι τιμές κατά τα παραπάνω συντάσσονται μόνο για τα επιπλέον ή επί έλαττον στοιχεία κόστους.

Ο κανονισμός νέων τιμών γίνεται με τις βασικές τιμές ιδίως των ημερομισθίων, υλικών και μισθωμάτων μηχανημάτων, σύμφωνα με τα πρακτικά διαπίστωσης βασικών τιμών υλικών εργατικών και μισθωμάτων από την Επιτροπή Διαπίστωσης Τιμών Δημόσιων Έργων (Ε.Δ.Τ.Δ.Ε.) του Γ` Τριμήνου 2012. Οι προκύπτουσες από πρόσφατα στοιχεία κόστους τιμές ανάγονται στον χρόνο εκκίνησης της αναθεώρησης με αντίστροφη εφαρμογή του σχετικού τύπου της αναθεώρησης.

Οι τιμές που κανονίζονται, σύμφωνα με την περ. β` υπό-κεινται στη σχετική έκπτωση της δημοπρασίας, ρητή ή τεκμαρτή. Η ρητή ή τεκμαρτή έκπτωση εφαρμόζεται και στην περ. α`, αν η έκπτωση δεν περιλαμβάνεται στην όμοια ή ανάλογη εργασία, καθώς και στο μέρος της τιμής της περ. γ` που κανονίζεται, σύμφωνα με τις περ. α` ή β`.

Οι τιμές ιδίως, των υλικών των μηχανικών εξοπλισμών, των συσκευών, που δεν περιλαμβάνονται στις βασικές τιμές, υπόκεινται στη σχετική έκπτωση της δημοπρασίας, αν αποδεδειγμένα τα είδη αυτά υπάρχουν ευρέως διαδεδομένα στο εμπόριο.

Στις συμβάσεις έργων του άρθρου 50, περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης, ορίζεται υποχρεωτικά στα έγγραφα της σύμβασης τεκμαρτή έκπτωση και για τον προσδιορισμό της λαμβάνεται υπόψη, μεταξύ των άλλων, η φύση του έργου, οι ιδιαιτερότητες και δυσκολίες των εργασιών και κάθε άλλο στοιχείο που προσιδιάζει στο συγκεκριμένο έργο.

6. Η τιμή μονάδας νέας εργασίας που κανονίζεται, σύμφωνα με την περ. β` της παρ. 5 ή το μέρος της τιμής της περ. γ`, που κανονίζεται, σύμφωνα με την περ. β` της παρ. 5, ανάγεται στο επίπεδο των τιμών της προσφοράς, πολλαπλασιαζόμενη με σταθερό συντελεστή, που αφορά στη συμβατική ομάδα ομοειδών εργασιών στην οποία εντάσσεται η υπόψη νέα εργασία. Ο σταθερός συντελεστής «σ» προκύπτει από τον τύπο:

σ = Α: Β όπου:

Α: Η δαπάνη της συμβατικής ομάδας ομοειδών εργασιών, που εντάσσεται η νέα εργασία, με τιμές του προϋπολογισμού υπηρεσίας του χρόνου δημοπράτησης του έργου ή άλλου ισχύοντος για την εργολαβία χρόνου εκκίνησης της αναθεώρησης και

Β: Η δαπάνη της συμβατικής ομάδας ομοειδών εργασιών, στην οποία εντάσσεται η νέα εργασία, με τιμές των ισχυουσών εγκεκριμένων αναλύσεων τιμών του χρόνου δημοπράτησης του έργου ή άλλου ισχύοντος για την εργολαβία χρόνου εκκίνησης της αναθεώρησης.

Η τιμή μονάδας νέας εργασίας που από τη φύση της δεν εντάσσεται σε κάποια από τις συμβατικές ομάδες ομοειδών εργασιών καθορίζεται πολλαπλασιαζόμενη με συντελεστή που υπολογίζεται με τον ίδιο παραπάνω τύπο σ = Α/Β όπου οι δαπάνες Α και Β αφορούν στις εργασίες του προϋπολογισμού υπηρεσίας που θεωρούνται ότι αποτελούν μια ομάδα εργασιών. Για τον υπολογισμό των δαπανών, με βάση τις οποίες προσδιορίζονται τα ανωτέρω πηλίκα λαμβάνονται υπόψη μόνο οι εργασίες εκείνες του προϋπολογισμού υπηρεσίας, οι οποίες είτε υπάρχουν αυτούσιες στις εκάστοτε ισχύουσες εγκεκριμένες αναλύσεις τιμών ή εγκεκριμένα τιμολόγια δημοπράτησης έργων είτε υπάρχουν ως αυτούσια τμήματα εργασιών των αναλύσεων ή τιμολογίων αυτών. Στις περιπτώσεις, που ο προϋπολογισμός υπηρεσίας περιλαμβάνει «κατ` αποκοπήν τιμές» ή οι τιμές του τιμολογίου είναι αναλυτικές ή περιληπτικές για ολοκληρωμένα τμήματα σύνθετων εργασιών ή είναι κατ` αποκοπήν τιμές για ευρύτερα τμήματα του έργου ή για όλο το έργο, με τα έγγραφα της σύμβασης εγκρίνεται υποχρεωτικά και ανάλυση της τιμής των εργασιών αυτών ή βασικών επί μέρους συνιστωσών εργασιών που επηρεάζουν άμεσα την «κατ` αποκοπήν τιμή» και που περιλαμβάνονται στις ανωτέρω ισχύουσες εγκεκριμένες αναλύσεις τιμών.

Ο ανωτέρω τρόπος καθορισμού τιμών των νέων εργασιών δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις του άρθρου 50. Με τη διακήρυξη ορίζεται για τις περιπτώσεις αυτές σταθερός συντελεστής, που καθορίζεται με βάση τις γενικές αρχές τιμολόγησης των εργασιών στους

προϋπολογισμούς υπηρεσίας από τους φορείς κατασκευής των έργων και πάντως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερος του 0,90.

Οι νέες τιμές μονάδας εργασιών που καθορίζονται με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου προσαυξάνονται με το ποσοστό γενικών εξόδων και οφέλους του αναδόχου που ισχύει για τη σύμβαση, αν αυτό για την περ. α` της παρ. 6 δεν περιέχεται στην παρόμοια ή ανάλογη τιμή.

7. Οι Α.Π.Ε. και τα Πρωτόκολλα Κανονισμού Τιμών Μονάδας Νέων Εργασιών που τους συνοδεύουν συντάσσονται από τη διευθύνουσα υπηρεσία και υπογράφονται από τον ανάδοχο ανεπιφύλακτα ή με επιφύλαξη. Αν ο ανάδοχος αρνηθεί την υπογραφή, του κοινοποιείται ο ανακεφαλαιωτικός πίνακας και τα πρωτόκολλα, σύμφωνα με το άρθρο 143, περί κοινοποίησης στον ανάδοχο - εκπροσώπησης. Στην περίπτωση αυτή, όπως και στην περίπτωση που ο ανάδοχος υπέγραψε τα σχετικά έγγραφα με επιφύλαξη, δικαιούται να υποβάλει ένσταση. Ο Α.Π.Ε. και τα πρωτόκολλα νέων τιμών εγκρίνονται με ή χωρίς διορθώσεις από την Προϊσταμένη Αρχή, στην οποία διαβιβάζονται μαζί με την ένσταση του αναδόχου, την αιτιολογική έκθεση για την ανάγκη των τροποποιήσεων, τον τρόπο κανονισμού των τιμών και κάθε σχετική πληροφορία. Αν έχει υποβληθεί ένσταση, διατυπώνεται και η γνώμη της διευθύνουσας υπηρεσίας στο περιεχόμενο της ένστασης αυτής. Σε περίπτωση άσκησης ένστασης η Προϊσταμένη Αρχή οφείλει να αναμείνει την απόφαση επ` αυτής πριν από την έγκριση του Α.Π.Ε.. Μετά από την έγκριση του Α.Π.Ε., ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει τις σχετικές εργασίες χωρίς αυτό να θίγει τα δικαιώματά του για επίλυση της διαφοράς.».[123]

Άρθρο 157 Βλάβες στα έργα - Αποζημιώσεις

«1. Μέχρι την παραλαβή ο ανάδοχος φέρει τον κίνδυνο του έργου για βλάβες από οποιαδήποτε αιτία, εκτός αν αυτές οφείλονται σε υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής του έργου ή αν προβλέπεται διαφορετικά στη σύμβαση.

Αν το έργο ή τμήμα αυτού παραδοθεί για χρήση πριν από την παραλαβή, οι βλάβες, κλοπές ή βανδαλισμοί από τη χρήση, εφόσον δεν οφείλονται σε κακή ποιότητα του έργου, βαρύνουν τον κύριο αυτού, εκτός αν άλλως ορίζεται στη σύμβαση.

Κατ` εξαίρεση για βλάβες του έργου ή των μόνιμων εγκαταστάσεων του αναδόχου στον τόπο των έργων που προέρχονται από ανωτέρα βία, αναγνωρίζεται στον ανά-δοχο δικαίωμα αποζημίωσης ανάλογης με τη ζημία, το ποσό της οποίας καθορίζεται με συνεκτίμηση του είδους και της έκτασης των βλαβών και των ειδικών συνθηκών σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση.

2. Ο ανάδοχος υποχρεούται να διορθώσει μέσα σε οριζόμενη από τον φορέα κατασκευής εύλογη προθεσμία τα ελαττώματα του έργου, που διαπιστώνονται κατά τη διάρκεια της κατασκευής και μέχρι την παραλαβή. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη, ο φορέας κατασκευής του έργου μπορεί να εκτελέσει τη διόρθωση σε βάρος του αναδόχου με οποιονδήποτε τρόπο, με την επιφύλαξη πάντοτε του δικαιώματός του να κηρύξει τον ανάδοχο έκπτωτο. Αν το ελάττωμα δεν είναι ουσιώδες και η διόρθωσή του απαιτεί δυσανάλογες δαπάνες, γίνεται σχετική μείωση του εργολαβικού ανταλλάγματος.

3. Ο ανάδοχος δεν δικαιούται καμιά αποζημίωση από τον κύριο του έργου για οποιαδήποτε βλάβη επέρχεται στα έργα, για οποιαδήποτε φθορά ή απώλεια υλικών και γενικά για οποιαδήποτε ζημία που οφείλεται σε αμέλεια, απρονοησία ή ανεπιτηδειότητα αυτού ή του προσωπικού του ή σε μη χρήση των κατάλληλων μέσων ή σε οποιαδήποτε άλλη αιτία, εκτός από τις περιπτώσεις υπαιτιότητας του φορέα κατασκευής του έργου ή ανω-τέρας βίας,

[123] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτικές διατάξεις» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 1, 2, 3 και 7 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 156 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 75 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

σύμφωνα με την παρ. 1. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να αποκαταστήσει τις βλάβες που τον βαρύνουν με δικές του δαπάνες.

4. Για να αναγνωρισθεί η αποζημίωση των βλαβών που προξενήθηκαν από ανωτέρα βία ο ανάδοχος πρέπει να δηλώσει γραπτώς στη διευθύνουσα υπηρεσία, το είδος και την έκταση των βλαβών, καθώς και τη δαπάνη για την επανόρθωσή της κατά το μέτρο που μπορεί αυτή να εκτιμηθεί. Η δήλωση περιλαμβάνει επίσης υποχρεωτικά περιγραφή της αιτίας των βλαβών, που χαρακτηρίζεται ως ανωτέρα βία και αίτημα αποζημίωσης για αποκατάστασή τους.

5. Η δήλωση υποβάλλεται σε ανατρεπτική προθεσμία δέκα (10) ημερών από την επέλευση της βλάβης. Αν πρόκειται για έργο που έχει περατωθεί και δεν έχει ακόμα παραληφθεί, η προθεσμία αυτή ορίζεται σε είκοσι (20) ημέρες. Ο επιβλέπων προβαίνει αμέσως σε αυτοψία για την εξακρίβωση του περιεχομένου της δήλωσης και ιδιαίτερα του είδους και της έκτασης των βλαβών, του χρόνου και των συνθηκών που τις προκάλεσαν σε αντιπαράσταση με τον ανάδοχο, ο οποίος καλείται προς τούτο και υποχρεούται να συντάξει σχετική έκθεση διαπίστωσης των βλαβών μέσα σε δέκα (10) ημέρες, η οποία κοινοποιείται στον ανάδοχο. Η μη παράσταση του αναδόχου κατά την αυτοψία δεν κωλύει τη σύνταξη της έκθεσης. Στην έκθεση εκτίθενται τα αίτια που συνιστούν την ανωτέρα βία, ο χρόνος και οι ειδικές συνθήκες από τις οποίες επήλθαν οι βλάβες, με περιγραφή όλων των στοιχείων που έχουν εξακριβωθεί. Εφόσον η βλάβη αποδίδεται σε ανωτέρα βία, εξετάζεται επίσης η ύπαρξη ευθύνης του αναδόχου προς αποφυγή ή μετριασμό της βλάβης, προσδιορίζονται με λεπτομέρεια το είδος και η έκταση των βλαβών και προτείνονται ο τρόπος και η δαπάνη που απαιτείται για την επανόρθωσή τους. Ο ανάδοχος, εντός πέντε (5) ημερών από την κοινοποίηση της έκθεσης, γνωστοποιεί στη διευθύνουσα υπηρεσία αν συμφωνεί με το περιεχόμενο αυτής, άλλως τεκμαίρεται η αποδοχή της. Η διευθύνουσα υπηρεσία, εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών, εκδίδει απόφαση με την οποία αποδέχεται, τροποποιεί ή απορρίπτει, μερικά ή συνολικά, αιτιολογημένα την έκθεση του επιβλέποντος. Αν το έργο χρησιμοποιείται, η υπηρεσία που το χρησιμοποιεί ειδοποιεί αμελλητί τη διευθύνουσα υπηρεσία για παρουσιαζόμενες βλάβες.

6. Κατά της απόφασης της παρ. 5 επιτρέπεται ένσταση κατ` άρθρο 174. Η ένσταση είναι απαράδεκτη, εφόσον η απόφαση υιοθετεί την έκθεση και αυτή έγινε δεκτή από τον ανάδοχο χωρίς καμιά επιφύλαξη.

7. Η αποζημίωση προσδιορίζεται πάντοτε με βάση τους συμβατικούς όρους και τιμές. Όταν η αποκατάσταση των βλαβών διατάσσεται αφού τελειώσει το έργο και έχουν απομακρυνθεί οι εργοταξιακές εγκαταστάσεις του αναδόχου, κανονίζονται εύλογες τιμές μονάδας για την εκτέλεση εργασιών αποκατάστασης ή εκτελούνται απολογιστικά.

8. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει άμεσα, μετά την απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας, τις εργασίες προς αποκατάσταση της βλάβης. Αν από τις βλάβες που προξενήθηκαν στα έργα δημιουργείται κίνδυνος για την ασφάλεια προσώπων ή για πρόκληση σημαντικών ζημιών σε τρίτους ή περαιτέρω σημαντικής βλάβης των έργων, ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας μπορεί να εγκρίνει την κατασκευή αναγκαίων επειγόντων έργων, στο μέτρο του δυνατού, έστω και αν αυτά δεν αποτελούν αντικείμενο της σύμβασης που συνάφθηκε με τον ανάδοχο. Η διαταγή γι` αυτά μνημονεύει απαραίτητα τις διατάξεις της παρούσας και κοινοποιείται στην Προϊσταμένη Αρχή. Ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να προβεί στην κατασκευή των διατασσόμενων εργασιών χωρίς χρονοτριβή, διαθέτοντας γι` αυτό όλο το δυναμικό της οργάνωσής του. Η διευθύνουσα υπηρεσία μπορεί, αν διαπιστώσει αδυναμία του αναδόχου για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κινδύνων, να εγκρίνει την κατασκευή μέρους ή και του συνόλου των διατασσόμενων εργασιών με οποιονδήποτε άλλον πρόσφορο τρόπο. Όλες οι δαπάνες για την εκτέλεση των ανωτέρω εργασιών καταβάλλονται από τις πιστώσεις που διατίθενται για την κατασκευή του έργου και βαρύνουν τελικά τον κύριο του έργου, εκτός αν με την απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας καταλογισθεί η δαπάνη συνολικά ή μερικά σε βάρος του αναδόχου, ως υπαιτίου για τη βλάβη που προξενήθηκε στα έργα.

9. Η εκτέλεση των εργασιών για την αποκατάσταση των βλαβών από ανωτέρα βία μπορεί να δικαιολογήσει παράταση των προθεσμιών εκτέλεσης των εργασιών για εύλογο χρονικό διάστημα.

10. Η διαδικασία των παρ. 5 έως 7 εφαρμόζεται ανάλογα και για τον καθορισμό της αποζημίωσης του αναδόχου για εργασίες αποκατάστασης ή πρόληψης κινδύνων σε έργα που εκτελέσθηκαν, καθώς και σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι βλάβες οφείλονται σε υπαιτιότητα

του κυρίου του έργου ή σε άλλη αιτία που εξαιρείται από την ευθύνη του αναδόχου καθώς και οι περιπτώσεις ανωτέρας βίας.

11. Εργασίες για αποκατάσταση βλαβών, οι οποίες οφείλονται σε χρήση έργου, που παραδόθηκε σε χρήση πριν από την παραλαβή του κατά τις διατάξεις του παρόντος, εκτελούνται μόνο μετά από έγγραφη εντολή της διευθύνουσας υπηρεσίας. Η εντολή αυτή κοινοποιείται απαραίτητα στην Προϊσταμένη Αρχή. Για τη διαπίστωση της εκτέλεσης των εργασιών αυτών συντάσσεται πρωτόκολλο μεταξύ του προϊσταμένου της διευθύνουσας υπηρεσίας και του αναδόχου.»[124]

Άρθρο 158 Ποιότητα στα δημόσια έργα. - Πρόγραμμα Ποιότητας Έργου (Π.Π.Ε.)

1. Το Π.Π.Ε. ενσωματώνει και κωδικοποιεί όλες τις απαιτήσεις των συμβατικών τευχών, περιγράφει τις φάσεις ανάπτυξης του έργου και τις αντίστοιχες δραστηριότητες, είναι σε πλήρη εναρμόνιση και περιλαμβάνει το χρονοδιάγραμμα του έργου, καθορίζει τον τρόπο οργάνωσης και διοίκησης του έργου και τον τρόπο και τις λεπτομέρειες συγκέντρωσης και αρχειοθέτησης των στοιχείων κατά την κατασκευή, ώστε να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις ιχνηλασιμότητας.

Το Π.Π.Ε. αποτελεί το εσωτερικό κανονιστικό έγγραφο του έργου και παρέχει όλα τα εργαλεία παρακολούθησης του έργου, συγκέντρωσης των στοιχείων, τεκμηρίωσης των εργασιών που έχουν εκτελεστεί και αρχειοθέτησής τους.

2. Απαιτείται η εκπόνηση και εφαρμογή Προγράμματος Ποιότητας Έργου σε κάθε δημόσιο έργο (Κατασκευή ή και Μελέτη), του οποίου ο προϋπολογισμός δημοπράτησης, υπερβαίνει το ποσό 1.500.000 ευρώ χωρίς ΦΠΑ, σύμφωνα με τις διατάξεις των αποφάσεων ΔΕΕΠ/οικ.502/13.10.2000 (Β` 1265), ΔΙΠΑΔ/οικ. 611/24.7.2001 (Β` 1013), ΔΙΠΑΔ/οικ.501/1.7.2003 (Β` 928) του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Την ποιότητα των δημόσιων έργων αφορούν και οι παρακάτω αποφάσεις: α) ΔΕΕΠΠ/οικ.4/19.1.2001 (Β· 94), β) ΔΕΕΠΠ/οικ.110/12.5.2003 (Β` 624) του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, γ) η Δ14/43309/5.3.2001 (Β` 332) του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και δ) ΔΙΠΑΔ/οικ. 12/13.01.2009 (Β` 125Β/27.01.2009).

Η επίβλεψη της εφαρμογής των Προγραμμάτων Ποιότητας Έργων, η υλοποίηση των Σχεδίων ελέγχων και δοκιμών, καθώς και η αξιολόγηση των εργαστηριακών ελέγχων και δοκιμών, μπορεί να ανατίθενται σε διαπιστευμένους φορείς Επιθεώρησης - Πιστοποίησης, σύμφωνα με τα πρότυπα ΕΛΟΤ ΕΝ ISO/IEC 17021 για συστήματα διαχείρισης ποιότητας ΕΛΟΤ ΕΝ ISO 9001 κατ` ελάχιστο στο πεδίο εφαρμογής ΕΑ 28 στην Ελλάδα ή σε χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για συστήματα διαχείρισης περιβάλλοντος κατά ΕΛΟΤ ΕΝ ISO 14001, για συστήματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία κατά ΕΛΟΤ 1801 και OHSAS 18001.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων καθορίζονται τα όρια των αμοιβών για τις πιο πάνω προσφερόμενες υπηρεσίες, μέσα στα όρια που προβλέπονται στην παράγραφο 4.

3. Στα δημόσια έργα, που εκτελούνται από όλους τους φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα και συγχρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιτρέπεται, εκτός από τους ελέγχους που προβλέπονται από τις σχετικές διατάξεις για τα δημόσια έργα, να διενεργούνται έλεγχοι ποιότητας των κατασκευαζόμενων έργων και από ειδικό Σύμβουλο που προσλαμβάνεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ύστερα από σχετικό διαγωνισμό. Με τις κοινές αποφάσεις αριθμ. 64517/Ε.Υ.Σ. 6195/2.10.2003 (Β` 1539) των Υπουργών Οικονομικών, και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και κ.υ.α. 8017 Α Πλ. 1259

[124] Οι παράγραφοι 1, 2,5, 6,7,8, 9 και 10 τροποποιήθηκαν, η παρ.11 προστέθηκε και το άρθρο 157 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 76 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

(Β` 260/27.02.2007) κανονίζονται όλα τα σχετικά θέματα με τον τρόπο διενέργειας των ελέγχων, την υποχρέωση των υπηρεσιών για παροχή στοιχείων και πληροφοριών στο Σύμβουλο, ώστε να διευκολύνεται στο έργο του, την ελεύθερη πρόσβαση σε όλους τους χώρους κατασκευής του έργου και στις πηγές λήψης των υλικών, την ακώλυτη πραγματοποίηση δειγματοληψιών, τη συνεργασία των υπηρεσιών και των εργαστηρίων της Γ.Γ.Υ. του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων τον τρόπο αποκατάστασης των διαπιστούμενων ελαττωμάτων και επίλυση διαφωνιών, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 159 ή τα καθοριζόμενα στη σύμβαση, και ρυθμίζεται κάθε άλλο αναγκαίο θέμα για την αποτελεσματικότητα του ποιοτικού ελέγχου.

Με όμοια απόφαση μπορεί να τροποποιούνται οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου.

4. Καθορίζεται ποσοστό έως 2% επί του προϋπολογισμού του έργου, το οποίο διατίθεται για τη διενέργεια ποιοτικών ελέγχων, που διενεργούνται από τη Διεύθυνση Κεντρικού Εργαστηρίου Δημοσίων Έργων, από τις άλλες κατά περίπτωση αρμόδιες υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, από τις αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, από φορείς Επιθεώρησης-Πιστοποίησης, διαπιστευμένους κατά την παραγράφου 2 και από «αναγνωρισμένους οργανισμούς» στο πλαίσιο των ποιοτικών ελέγχων που προβλέπονται από το Πρόγραμμα Ποιότητας Έργου (Π.Π.Ε.) και τα συμβατικά τεύχη συμπεριλαμβανομένων των ελέγχων της παράγραφο 3. Ως «αναγνωρισμένοι οργανισμοί», κατά την έννοια του παρόντος άρθρου, νοούνται τα εργαστήρια δοκιμών, τα εργαστήρια βαθμονόμησης, οι οργανισμοί ελέγχου και οι οργανισμοί πιστοποίησής που ανταποκρίνονται στα ισχύοντα ευρωπαϊκά πρότυπα. Οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς αποδέχονται τα πιστοποιητικά των αναγνωρισμένων οργανισμών που έχουν συσταθεί σε άλλα κράτη - μέλη. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων καθορίζεται κλιμακωτά το ποσοστό της προηγούμενης παραγράφου ανάλογα με το ύψος του προϋπολογισμού δημοπράτησης του έργου, και ρυθμίζονται όλα τα θέματα αναφορικά με τους παραπάνω ελέγχους, όπως ο προγραμματισμός, η ανάθεση της διενέργειας των ελέγχων, οι δαπάνες που καλύπτονται, ο τρόπος πληρωμής και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την υλοποίηση των ελέγχων και την αποτελεσματικότητά τους.

Άρθρο 159 Ακαταλληλότητα υλικών - Ελαττώματα -Παράλειψη συντήρησης

«1. Η παραλαβή και ο έλεγχος της ποιότητας των υλικών που χρησιμοποιούνται στην κατασκευή του έργου ή ενσωματώνονται σε αυτό, γίνεται από έναν (1) ή περισσότερους τεχνικούς του άρθρου 139, περί διεύθυνσης έργου από την πλευρά του αναδόχου, ο οποίος συντάσσει και υποβάλει δήλωση προς τη διευθύνουσα υπηρεσία, με την οποία βεβαιώνει και την αλήθεια του περιεχομένου της. Παράλειψη σύνταξης και υποβολής της σχετικής δήλωσης συνιστά κώλυμα υποβολής κάθε επόμενου λογαριασμού.

2. Αν κατά την κατασκευή των έργων η επίβλεψη θεωρεί, ότι τα προς χρησιμοποίηση υλικά δεν πληρούν τις απαιτήσεις των προδιαγραφών ή γενικά είναι ακατάλληλα, διατάσσεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία η μη χρησιμοποίηση των υλικών. Αν ο ανάδοχος διαφωνεί, τα υλικά δεν χρησιμοποιούνται αν δεν κριθεί η καταλληλότητά τους από εργαστηριακό έλεγχο, που γίνεται από τα εργαστήρια της Γενικής Γραμματείας Υποδομών ή Πολυτεχνικών Σχολών ή άλλα αναγνωρισμένα εργαστήρια. Η δαπάνη για τις εργαστηριακές έρευνες προκαταβάλλεται από τον ανάδοχο και τον βαρύνει τελικά, αν αποδειχθεί η ακαταλληλότητα των υλικών. Στην αντίθετη περίπτωση, η δαπάνη βαρύνει τον κύριο του έργου και αποδίδεται στον ανάδοχο από τις πιστώσεις του έργου.

3. Αν κατά τη διάρκεια κατασκευής των έργων μέχρι την παραλαβή, οποιαδήποτε εργασία παρουσιάσει ελαττώματα που δεν αποκαθίστανται από τον ανάδοχο, κοινοποιείται σε αυτόν ειδική διαταγή της διευθύνουσας υπηρεσίας. Με την ειδική διαταγή προσδιορίζονται τα ελαττώματα, καθορίζεται αν είναι ουσιώδη, επουσιώδη ή και επικίνδυνα και τάσσεται εύλογη προθεσμία για την αποκατάστασή τους. Στην αποκατάσταση μπορεί να περιλαμβάνονται η καθαίρεση των ελαττωματικών εργασιών και η ανακατασκευή τους, αν αυτό επιβάλλεται. Αν το ελάττωμα δεν είναι ουσιώδες και η αποκατάστασή του απαιτεί δυσανάλογες δαπάνες με την ειδική διαταγή καθορίζεται ποσοστό μείωσης της αμοιβής του αναδόχου για τις αντίστοιχες εργασίες. Στην τελευταία αυτήν περίπτωση η διαταγή μπορεί να περιλαμβάνει και την εκτέλεση ορισμένων εργασιών για τον περιορισμό του ελαττώματος.

4. Ο ανάδοχος δύναται να ασκήσει ένσταση στην περίπτωση της ειδικής διαταγής της παρ. 3, εντός ανατρεπτικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την κοινοποίησή της. Με την εμπρόθεσμη ένσταση αναστέλλεται η υποχρέωση εκτέλεσης των εργασιών μέχρις ότου εκδοθεί απόφαση επί αυτής, εκτός αν οι χαρακτηρισθείσες ως κακότεχνες εργασίες πρέπει να αποκατασταθούν άμεσα, προκειμένου να μην καθυστερεί η εκτέλεση του έργου. Στην περίπτωση αυτήν, οι εργασίες για την άρση του ελαττώματος εκτελούνται άμεσα από τον ανάδοχο.

5. Αν ο ανάδοχος με την ένστασή του ζητεί τη διενέργεια εργαστηριακών ερευνών ή άλλων δοκιμών για την εξακρίβωση του ελαττώματος, οι εργασίες αυτές εκτελούνται αφού εκδοθεί απόφαση επί της ένστασης, η οποία δεν μπορεί να εκδοθεί πριν την έκδοση των αποτελεσμάτων των εργαστηριακών δοκιμών.

6. Αν τελικά ύστερα από την ένσταση ή τη δικαστική προσφυγή δικαιωθεί ο ανάδοχος, έχει το δικαίωμα να πληρωθεί με τους συμβατικούς όρους και τιμές για τις πρόσθετες εργασίες. Αν οι εργασίες διατάχθηκαν ύστερα από την απομάκρυνση των εγκαταστάσεων του αναδόχου, συντάσσονται νέες τιμές που λαμβάνουν υπόψη τους και το γεγονός αυτό.

7. Αν ο ανάδοχος δεν αποκαταστήσει τις πλημμέλειες μέσα στην προθεσμία που τάσσεται σε αυτόν με την ειδική διαταγή ή μετά την έκδοση απόφασης επί της ένστασης, τότε οι εργασίες αποκατάστασης της πλημμέλειας μπορεί να εκτελεσθούν με μέριμνα της διευθύνουσας υπηρεσίας με οποιονδήποτε τρόπο σε βάρος και για λογαριασμό του αναδόχου με την επιφύλαξη των δικαιωμάτων του κυρίου του έργου ως προς την εφαρμογή των λοιπών κυρώσεων κατά του αναδόχου.

8. Οι διατάξεις των παρ. 3 έως 7 εφαρμόζονται ανάλογα και για την περίπτωση που ο ανάδοχος παραλείπει τις υποχρεώσεις του για τη συντήρηση των έργων όσο διάστημα τον βαρύνει η συντήρηση αυτή.

9. Οι εργασίες που παρουσιάζουν ουσιώδη ελαττώματα δεν περιλαμβάνονται στον λογαριασμό. Οι εργασίες που παρουσιάζουν επουσιώδη ελαττώματα περιλαμβάνονται με μειωμένη τιμή, όπως καθορίζεται στην ειδική διαταγή μέχρι την αποκατάσταση του ελαττώματος. Αν το ελάττωμα αποκαλυφθεί αφού έχουν περιληφθεί σε λογαριασμό οι εργασίες, η περικοπή θα γίνει στον αμέσως επόμενο λογαριασμό και, εφόσον αυτός δεν επαρκεί στους επόμενους, μέχρι πλήρους εξόφλησης, σύμφωνα με σχετική απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας.

10. Αν το ελάττωμα αποκαλυφθεί κατά την παραλαβή των έργων, εφαρμόζεται η παρ. 5 του άρθρου 172, περί παραλαβής και η διαπίστωση της αποκατάστασης των ελαττωμάτων γίνεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία.»[125]

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΕΚΠΤΩΣΗ ΑΝΑΔΟΧΟΥ - ΔΙΑΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ - ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Άρθρο 160Έκπτωση αναδόχου

«1. Αν ο ανάδοχος δεν εκπληρώνει τις συμβατικές του υποχρεώσεις ή δεν συμμορφώνεται με τις γραπτές εντολές της υπηρεσίας, που είναι σύμφωνες με τη σύμβαση ή τον νόμο, κηρύσσεται έκπτωτος από την εργολαβία.

[125] Οι παράγραφοι 1, 3-7, 9 και 10 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 159 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 77 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

2. Η διαδικασία έκπτωσης κινείται υποχρεωτικά κατά του αναδόχου, αν συντρέχει μία από τις παρακάτω περιπτώσεις:

α) Καθυστερήσει υπαίτια, πέραν του μηνός από της υπογραφής της σύμβασης, την έναρξη των εργασιών ή την υποβολή του αναλυτικού χρονοδιαγράμματος, σύμφωνα και με όσα προβλέπονται στη σύμβαση.

β) Υπερβεί με υπαιτιότητά του, για χρόνο περισσότερο του μηνός, τον προβλεπόμενο στη σύμβαση χρόνο για την ολοκλήρωση της εργοταξιακής του ανάπτυξης.

γ) Υπερβεί με υπαιτιότητά του και κατ` επανάληψη, κατά δύο (2) τουλάχιστον μήνες, τμηματική προθεσμία του εγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος. Για να κινηθεί η διαδικασία έκπτωσης στην περίπτωση αυτήν απαιτείται η κοινοποίηση δύο (2) τουλάχιστον σχετικών εγγράφων προειδοποιήσεων της διευθύνουσας υπηρεσίας προς τον ανάδοχο. Κατ` εξαίρεση, αν η εκτέλεση των εργασιών καθυστερεί, αλλά ο ανάδοχος έχει ήδη εκτελέσει εργασίες που αντιστοιχούν σε ποσοστό τουλάχιστον ογδόντα τοις εκατό (80%) του συμβατικού αντικειμένου, όπως έχει διαμορφωθεί με τις υπογραφείσες συμπληρωματικές συμβάσεις, είναι δυνατή η χορήγηση παράτασης των προθεσμιών προς το συμφέρον του έργου, έστω κι αν η καθυστέρηση των εργασιών οφείλεται σε υπαιτιότητά του. Η παράταση χορηγείται στην περίπτωση αυτήν χωρίς αναθεώρηση τιμών και με επιβολή όσων προβλέπονται στο άρθρο 148, περί ποινικών ρητρών για παραβίαση προθεσμιών.

δ) Οι εργασίες του είναι κατά σύστημα κακότεχνες ή τα υλικά που χρησιμοποιεί δεν ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές. Για να κηρυχθεί ο ανάδοχος έκπτωτος για τον λόγο αυτόν πρέπει να έχει προηγηθεί, τουλάχιστον μία φορά, η εφαρμογή του άρθρου 159, περί ακαταλληλότητας υλικών - ελαττωμάτων - παράλειψης συντήρησης, για την αποκατάσταση των κακοτεχνιών του έργου και να έχει απορριφθεί η ασκηθείσα κατ` άρθρο 174 ένστασή του.

ε) Παρεκκλίνει επανειλημμένα από τα εγκεκριμένα σχέδια ή παραλείπει συστηματικά την τήρηση των κανόνων ασφαλείας των εργαζομένων ή προστασίας του περιβάλλοντος. Για να κινηθεί η διαδικασία έκπτωσης στην περίπτωση αυτήν απαιτείται η κοινοποίηση δύο (2) τουλάχιστον σχετικών εγγράφων προειδοποιήσεων της διευθύνουσας υπηρεσίας προς τον ανάδοχο.

στ) Διαπιστωθεί, ότι προσκόμισε πλαστή εγγυητική επιστολή ή ότι προσκόμισε πλαστά δικαιολογητικά του άρθρου 103, περί πρόσκλησης για υποβολή δικαιολογητικών, κατά την υπογραφή της σύμβασης.

3. Αν υφίσταται λόγος έκπτωσης, κοινοποιείται στον ανάδοχο, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 143, περί κοινοποίησης στον ανάδοχο - εκπροσώπησης, ειδική πρόσκληση της διευθύνουσας υπηρεσίας, εκτός της περίπτωσης της παρ. 5 του άρθρου 105, περί κατακύρωσης - σύναψης σύμβασης, η οποία αναφέρεται απαραίτητα στις διατάξεις του άρθρου αυτού και περιλαμβάνει συγκεκριμένη αναλυτική περιγραφή ενεργειών ή εργασιών που πρέπει να εκτελέσει ο ανάδοχος μέσα στην τασσόμενη προθεσμία, με εκτίμηση του κόστους, εφόσον αφορούν τιμολογούμενες εργασίες. Η τασσόμενη προθεσμία πρέπει να είναι εύλογη, δηλαδή ανάλογη του χρόνου που απαιτείται κατά την κοινή αντίληψη για την εκτέλεση των εργασιών ή των ενεργειών. Δεν μπορεί πάντως να είναι μικρότερη από δέκα (10) ημέρες, ούτε και μεγαλύτερη από τριάντα (30) ημέρες. Όταν ζητείται η λήψη μέτρων για την αποτροπή επείγοντος κινδύνου, η προθεσμία που τάσσεται μπορεί να είναι μικρότερη των δέκα (10) ημερών.

Κατ` εξαίρεση δεν απαιτείται η κοινοποίηση ειδικής πρόσκλησης και η έκπτωση κηρύσσεται άμεσα, ύστερα από προηγούμενη ακρόαση, κατόπιν κλήσης η οποία επιδίδεται προ πέντε (5) ημερών, με απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας, στις περιπτώσεις που ο ανάδοχος υποπίπτει, αποδεδειγμένα, σε ένα από τα αδικήματα ή τα πειθαρχικά παραπτώματα που επισύρουν τον αποκλεισμό του, σύμφωνα με τη διακήρυξη του διαγωνισμού στον οποίο αναδείχθηκε ανάδοχος, εφαρμοζόμενων κατά τα λοιπά των παρ. 6 έως 12.

4. Παρά την κοινοποίηση της ειδικής πρόσκλησης και τις προθεσμίες που τάσσει για την εκτέλεση συγκεκριμένων εργασιών ή ενεργειών, ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να τηρεί τις εκ της συμβάσεως υποχρεώσεις του, για την εμπρόθεσμη εκτέλεση των έργων ή τμημάτων του και υφίσταται τις νόμιμες συνέπειες από την υπέρβαση των συμβατικών προθεσμιών.

5. Αν η προθεσμία που τέθηκε με την ειδική πρόσκληση παρήλθε χωρίς ο ανάδοχος να συμμορφωθεί με το περιεχόμενό της, κηρύσσεται έκπτωτος αμέσως και πάντως πριν από την παρέλευση δεκαπέντε (15) ημερών από την πάροδο της προθεσμίας, με απόφαση του προϊσταμένου της διευθύνουσας υπηρεσίας. Στην απόφαση προσδιορίζονται οι εργασίες και ενέργειες που εκτέλεσε ο ανάδοχος, σε συμμόρφωση προς την ειδική πρόσκληση και αιτιολογείται η έκπτωση, με αναφορά στις εργασίες που δεν εκτέλεσε και τις ενέργειες ως προς τις οποίες δεν συμμορφώθηκε.

6. Αν κατά της απόφασης έκπτωσης δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα ένσταση ή αν απορριφθεί η ένσταση από την αρμόδια προς τούτο αρχή, η έκπτωση καθίσταται οριστική. Αν ασκηθεί εμπρόθεσμα ένσταση, αναστέλλονται οι συνέπειες της έκπτωσης μέχρι αυτή να οριστικοποιηθεί και ο ανάδοχος υποχρεούται να συνεχίσει τις εργασίες της εργολαβίας.

7. Αν μετά την κήρυξη της έκπτωσης και πριν από την οριστικοποίησή της ο ανάδοχος εξακολουθεί να παραμελεί τις υποχρεώσεις του, η διευθύνουσα υπηρεσία μπορεί να επέμβει για την αποτροπή ενδεχόμενων κινδύνων για το έργο και εκτελεί τις απαιτούμενες προς τούτο εργασίες σε βάρος και για λογαριασμό του αναδόχου. Επίσης, εκτελεί τις απαραίτητες κατεπείγουσες εργασίες μετά την οριστικοποίηση της έκπτωσης και μέχρι τον καθορισμό του τρόπου εκτέλεσης των υπολειπόμενων εργασιών, από την αρμόδια Προϊσταμένη Αρχή. Η εκτέλεση των εργασιών της παρούσας γίνεται με απευθείας εντολή ανάθεσης σε άλλον εργολήπτη ή με πρόχειρο διαγωνισμό ή με αυτεπιστασία, η οποία εκδίδεται από τον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας.

8. Αν η έκπτωση καταστεί οριστική, ο ανάδοχος αποξενώνεται και αποβάλλεται αμέσως από το έργο και η εργολαβία εκκαθαρίζεται το συντομότερο δυνατό. Κατ` εξαίρεση, μπορεί να επιτραπεί στον έκπτωτο ανάδοχο να συμπληρώσει ημιτελείς εργασίες, ώστε να καταστεί δυνατή η επιμέτρησή τους ή να εκτελέσει εργασίες προς άρση ή αποτροπή κινδύνων.

9. Κατά του οριστικά έκπτωτου αναδόχου επέρχονται αθροιστικά οι εξής συνέπειες, τις οποίες υποχρεούται να υλοποιήσει η διευθύνουσα υπηρεσία εντός μηνός από την οριστικοποίηση της έκπτωσης:

α) Καθίσταται άμεσα απαιτητό το αναπόσβεστο μέρος της προκαταβολής, προσαυξημένο με τους νόμιμους τόκους, και εισπράττεται από τον κύριο του έργου με κατάπτωση ανάλογου ποσού της αντίστοιχης εγγύησης.

β) Καταπίπτει υπέρ του κυρίου του έργου, ως ειδική ποινική ρήτρα, το σύνολο των εγγυήσεων για την καλή εκτέλεση του έργου, όπως ορίζονται στο άρθρο 72, περί εγγυήσεων, και κατά μέγιστο μέχρι το υπολειπόμενο προς κατασκευή ποσό της σύμβασης και εφόσον ληφθεί υπόψη προς επιστροφή αρνητικός λογαριασμός.

γ) Καταπίπτει το σύνολο των ποινικών ρητρών που προβλέπονται για την υπέρβαση της συνολικής προθεσμίας περαίωσης του έργου και για τις τμηματικές προθεσμίες. Οι ποινικές ρήτρες περιλαμβάνονται στον εκκαθαριστικό λογαριασμό της έκπτωτης εργολαβίας.

10. Για την εκκαθάριση της εργολαβίας, η απόφαση οριστικοποίησης της έκπτωσης ή η τελευταία ημέρα της προθεσμίας ένστασης αν αυτή δεν ασκήθηκε, αποτελεί συγχρόνως και βεβαίωση περαίωσης του έργου, καλείται δε, ο έκπτωτος ανάδοχος να υποβάλει την τελική επιμέτρηση των εργασιών που έχει εκτελέσει εφαρμοζομένου κατά τα λοιπά του άρθρου 151, περί επιμετρήσεων.

Αν αμελήσει την υποχρέωσή του αυτήν, ο επιβλέπων μηχανικός προβαίνει στη σύνταξη της τελικής επιμέτρησης στην οποία περιλαμβάνονται διακριτά τυχόν ημιτελείς εργασίες, καθώς και εισκομισθέντα υλικά, καλώντας τον έκπτωτο ανάδοχο να παραστεί. Η τελική επιμέτρηση ελέγχεται και εγκρίνεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία εντός μηνός από της υποβολή της και κοινοποιείται στον έκπτωτο ανάδοχο, ο οποίος μπορεί να υποβάλει ένσταση. Κατ` εξαίρεση ημιτελείς εργασίες και εισκομισθέντα στο εργοτάξιο υλικά που περιλαμβάνονται στην επιμέτρηση, δύναται κατά την κρίση της διευθύνουσας υπηρεσίας να θεωρηθούν ότι είναι χρήσιμα για τον κύριο του έργου, εν όψει της, προοπτικής συνέχισής του. Η παραλαβή του έργου στις περιπτώσεις του παρόντος γίνεται κατά τους ορισμούς του άρθρου 172, περί παραλαβής, χωρίς να απαιτείται να παρέλθει ο χρόνος εγγύησης του άρθρου 171, περί χρόνου υποχρεωτικής συντήρησης των έργων.

11. Στον εκκαθαριστικό λογαριασμό περιλαμβάνονται το σύνολο των ποινικών ρητρών της παρ. 9 και κάθε άλλη εκκαθαρισμένη απαίτηση κατά του έκπτωτου αναδόχου. Αν ο εκκαθαριστικός λογαριασμός είναι αρνητικός, η διαφορά εισπράττεται, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για την είσπραξη των απαιτήσεων του κυρίου του έργου. Αν κατά την παραλαβή των εργασιών της έκπτωτης εργολαβίας, προκύψουν διαφορές στα ποσά του εκκαθαριστικού λογαριασμού, συντάσσεται νέος τελικός λογαριασμός, αλλιώς ο εκκαθαριστικός λογαριασμός ισχύει ως τελικός.

12. Αν, μετά από την οριστικοποίηση της έκπτωσης, η Προϊσταμένη Αρχή αποφασίσει την ολοκλήρωση του έργου, προσκαλεί τον επόμενο κατά σειρά μειοδότη του διαγωνισμού, στον οποίο αναδείχθηκε ο έκπτωτος ανάδοχος και του προτείνει να αναλάβει αυτός το έργο ολοκλήρωσης της έκπτωτης εργολαβίας, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις και βάσει της προσφοράς που υπέβαλε στο διαγωνισμό. Η σύμβαση εκτέλεσης συνάπτεται, εφόσον εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση της πρότασης περιέλθει στην Προϊσταμένη Αρχή έγγραφη και ανεπιφύλακτη αποδοχή της. Η άπρακτη πάροδος της προθεσμίας θεωρείται ως απόρριψη της πρότασης. Αν ο ανωτέρω μειοδότης δεν δεχθεί την πρόταση σύναψης σύμβασης, η Προϊσταμένη Αρχή προσκαλεί τον επόμενο κατά σειρά μειοδότη, ακολουθώντας κατά τα λοιπά την ίδια διαδικασία. Εφόσον και αυτός απορρίψει την πρόταση, η Προϊσταμένη Αρχή για την ανάδειξη αναδόχου στο έργο προσφεύγει κατά την κρίση της είτε στην ανοικτή δημοπρασία είτε στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, κατά τις οικείες διατάξεις.

13. Η διαδικασία της παρούσας δεν εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση που η Προϊσταμένη Αρχή κρίνει, ότι οι παραπάνω προσφορές δεν είναι ικανοποιητικές για τον κύριο του έργου ή έχουν επέλθει λόγω εφαρμογής νέων κανονισμών αλλαγές στον τρόπο κατασκευής του έργου, ενώ μπορεί να εφαρμόζεται αναλογικά και σε περίπτωση ολοκλήρωσης του έργου, ύστερα από αυτοδίκαιη διάλυση της σύμβασης κατόπιν πτώχευσης του αναδόχου ή διάλυση με υπαιτιότητα του κυρίου του έργου κατά τις κείμενες διατάξεις.»[126]

Άρθρο 161 Διακοπή εργασιών - Διάλυση της σύμβασης

«1. Η σύμβαση διαλύεται από την κοινοποίηση στον ανάδοχο διαταγής του φορέα κατασκευής του έργου για οριστική διακοπή των εργασιών, εκτός αν με τη διαταγή αυτήν ορίζεται μεταγενέστερος χρόνος διάλυσης, για να εκτελεσθούν οριζόμενες στη διαταγή εργασίες.

2. Ο ανάδοχος μπορεί να ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης:

α) Αν μετά από την υπογραφή της σύμβασης καθυστερήσει η έναρξη των εργασιών περισσότερο από τρεις (3) μήνες με υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, εκτός αν στη σύμβαση ορίζεται διαφορετικά σχετικά με την έναρξη των εργασιών.

β) Αν οι εργασίες, ύστερα από την έναρξή τους, διακοπούν είτε με διαταγή είτε από υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου για διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών από την κοινοποίηση της διαταγής διακοπής στην πρώτη περίπτωση ή από την υποβολή ειδικής δήλωσης του αναδόχου στη δεύτερη.

γ) Σε περίπτωση διακοπής για καθυστέρηση πληρωμών, σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρου 152, περί λογαριασμών, μετά δίμηνο από τη δήλωση διακοπής των εργασιών.

δ) Αν η καθυστέρηση των εργασιών υπερβεί την οριακή προθεσμία. Στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 50 απαιτείται η διακοπή να καταλαμβάνει τόσο τις εργασίες κατασκευής όσο και εκείνες της μελέτης.

[126] Οι παράγραφοι 2-13 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 160 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 78 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

ε) Αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παρ. 2 του άρθρου 138, περί γενικών υποχρεώσεων αναδόχου, ή αν παρέλθουν οι προθεσμίες του άρθρου 148, περί ποινικών ρητρών.

3. Αν υπάρχει υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, για διακοπή των εργασιών, ο ανάδοχος υποβάλλει την ειδική δήλωση διακοπής των εργασιών στον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Με τη δήλωση αυτήν:

α) Καθορίζεται συγκεκριμένα η υπαιτιότητα, που αποδίδεται στον φορέα κατασκευής ή τον κύριο του έργου, η οποία προκαλεί τη διακοπή των εργασιών.

β) Δίνονται στοιχεία για τα τμήματα του έργου που έχουν κατασκευαστεί μέχρι τη διακοπή των εργασιών και για την εκτίμηση της αξίας τους.

γ) Περιγράφονται τα τμήματα του έργου που υπολείπονται για εκτέλεση και αιτιολογείται για καθένα από αυτά η έλλειψη δυνατότητας κατασκευής, λόγω της υπαιτιότητας του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, αν πρόκειται για τέτοια περίπτωση.

Δήλωση που δεν περιλαμβάνει τα ανωτέρω στοιχεία, δεν παράγει έννομο αποτέλεσμα. Η δήλωση κοινοποιείται και στον κύριο του έργου, όταν αυτός δεν ταυτίζεται με τον φορέα κατασκευής του έργου.

4. Μετά από την επίδοση της ειδικής δήλωσης κατά την παρ. 3, η διευθύνουσα υπηρεσία εξακριβώνει μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες τα στοιχεία της δήλωσης και εκδίδει απόφαση που αποδέχεται ή απορρίπτει το περιεχόμενο της δήλωσης. Σε περίπτωση απράκτου παρόδου της άνω προθεσμίας, τεκμαίρεται ότι απορρίφθηκε σιωπηρά η δήλωση του αναδόχου.

5. Αν περάσει διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών από την υποβολή της ειδικής δήλωσης του αναδόχου, για διακοπή των εργασιών με υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου ή δύο (2) μηνών, σε περίπτωση καθυστέρησης πληρωμών, ο ανάδοχος μπορεί να ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης. Στην περίπτωση αυτήν, τα στοιχεία των προηγούμενων παραγράφων συνεκτιμώνται για τον σχηματισμό γνώμης στο αίτημα του αναδόχου.

6. Αν ο ανάδοχος ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης, λόγω παρέλευσης της οριακής προθεσμίας με υπαιτιότητα του φορέα κατασκευής ή του κυρίου του έργου, η απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας πρέπει να κοινοποιηθεί αμελλητί στον ανάδοχο μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών. Μέχρι τότε, όπως και σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης, οι εργασίες συνεχίζονται μέχρι την επίλυση της σχετικής διαφοράς, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

7. Το δικαίωμα του αναδόχου για αίτηση διάλυσης της σύμβασης, στις περιπτώσεις που προβλέπονται από τις περ. α` και β` της παρ. 2, ασκείται μόνο μετά πάροδο τριών (3) μηνών από την υπογραφή της σύμβασης, αν σε αυτήν δεν ορίζεται διαφορετικά σχετικά με την έναρξη των εργασιών ή από την κοινοποίηση της διαταγής διακοπής των εργασιών. Η αίτηση επιδίδεται με δικαστικό επιμελητή στη διευθύνουσα υπηρεσία και κοινοποιείται στον κύριο του έργου, όταν αυτός δεν ταυτίζεται με τον φορέα κατασκευής του έργου. Για την αίτηση αποφασίζει η διευθύνουσα υπηρεσία που κοινοποιεί την απόφασή της στην Προϊσταμένη Αρχή.

8. Στις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται διαφορετικά, αν δεν εκδοθεί απόφαση μέσα σε δύο (2) μήνες από την επίδοση της αίτησης στη διευθύνουσα υπηρεσία, θεωρείται ότι η αίτηση έγινε δεκτή.

Η αποδοχή της διάλυσης επέχει τη θέση της βεβαίωσης για την περαίωση των εργασιών. Στις περιπτώσεις διάλυσης της σύμβασης, μπορεί να διενεργηθεί η παραλαβή, χωρίς να απαιτείται η παρέλευση του χρόνου εγγύησης, αν από τη φύση των εργασιών δεν δικαιολογείται η συντήρησή τους, ούτε απαιτείται η δοκιμασία του χρόνου.»[127]

[127] Οι παράγραφοι 2, 4 και 8 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 161 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 79 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β

Άρθρο 162 Ματαίωση διάλυσης

1. Σε περίπτωση που ο ανάδοχος συμφωνεί μπορεί να ματαιωθεί η διάλυση, αφού αποζημιωθεί ο ανάδοχος για τις θετικές του μόνο ζημίες που προκλήθηκαν από την καθυστέρηση της έναρξης ή τη διακοπή των εργασιών.

2. Για τη ματαίωση της διάλυσης, ο ανάδοχος υποβάλλει οίκοθεν ή ύστερα από πρόσκληση της υπηρεσίας σχετική αίτηση με στοιχεία υπολογισμού της αποζημίωσης που αξιώνει. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία διαβιβάζει την αίτηση στην προϊστάμενη αρχή, με ταυτόχρονη σχετική εισήγησή της. Η προϊστάμενη αρχή συγκροτεί επιτροπή που ερευνά το βάσιμο των απαιτήσεων του αναδόχου και εκτιμά το ύψος των θετικών ζημιών που προκλήθηκαν από την καθυστέρηση της έναρξης ή τη διακοπή των εργασιών. Η επιτροπή μπορεί να ζητήσει από τον ανάδοχο πληροφορίες και συμπληρωματικά στοιχεία.

3. Η ματαίωση διάλυσης της σύμβασης και η σχετική αποζημίωση εγκρίνονται με απόφαση της προϊσταμένης αρχής. Η έγκριση ματαίωσης της διάλυσης γίνεται μετά από προηγούμενη γραπτή αποδοχή του ύψους της αποζημίωσης από τον ανάδοχο. Η αποζημίωση δεν μπορεί να είναι ανώτερη από αυτή που έχει εκτιμήσει η επιτροπή της προηγούμενης παραγράφου, εκτός αν πρόκειται για διόρθωση ή συμπλήρωση των στοιχείων της έκθεσης της επιτροπής. Με την έγκριση της ματαίωσης μπορεί να εγκριθούν και οι αναγκαίες προσαρμογές στις προθεσμίες του έργου.

Άρθρο 163 Αποζημίωση αναδόχου λόγω διάλυσης της σύμβασης

1. Σε όλες τις περιπτώσεις, που διαλύεται η σύμβαση από τον φορέα κατασκευής ή τον κύριο του έργου και υπό την προϋπόθεση ότι μέχρι το χρόνο εκείνον έχουν εκτελεσθεί εργασίες αξίας μικρότερης από τα τρία τέταρτα (3/4) του αρχικού συμβατικού ποσού χωρίς αναθεώρηση, καθώς και στις περιπτώσεις που διαλύεται η σύμβαση με αίτηση του αναδόχου, καταβάλλεται στον ανάδοχο, εκτός από την αξία των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί:

α) Η αξία των υλικών που έχουν προσκομισθεί ή βρίσκονται στο στάδιο παραγωγής ή προμήθειας. Η αξία των υλικών καταβάλλεται εφόσον είχε δοθεί εντολή να προσκομισθούν ή επιβάλλονταν η παραγωγή ή η προμήθεια από το χρονοδιάγραμμα των εργασιών σε συνδυασμό με τις ειδικές συνθήκες του συγκεκριμένου έργου, που επιβάλλουν την προσκόμιση, την παραγωγή ή προμήθεια υλικών.

β) Η αξία του αναπόσβεστου μέρους των εγκαταστάσεων. Η αξία αυτή καταβάλλεται μόνον εφόσον πρόκειται για τις πράγματι απαραίτητες για το έργο εγκαταστάσεις, αφού ληφθεί υπόψη η χρησιμοποίησή τους από τον ανάδοχο σε άλλα έργα ή η υπαίτια παράλειψη χρησιμοποίησής τους.

γ) Αποζημίωση για το τεκμαιρόμενο όφελος που δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του πέντε τοις εκατό (5%) του αρχικού συνολικού συμβατικού ποσού χωρίς αναθεώρηση, μειωμένου κατά το ένα τέταρτο (1/4) και ύστερα από αφαίρεση της αξίας των εργασιών που έχουν εκτελεσθεί, καθώς και των υλικών και του αναπόσβεστου μέρους των εγκαταστάσεων που η αποζημίωσή τους αναγνωρίζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση. Για τον προσδιορισμό της αποζημίωσης λαμβάνονται υπόψη όλες οι σχετικές συνθήκες και ιδίως το μέγεθος του έργου, ο χρόνος αποδέσμευσης του αναδόχου και η ωφέλεια του αναδόχου από άλλη εργασία κατά τους άρους του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 700 του Αστικού Κώδικα.

2. Η ανωτέρω αποζημίωση, καθώς και η αποζημίωση για το τεκμαιρόμενο όφελος του αναδόχου προτείνεται από την επιτροπή παραλαβής του έργου και καθορίζεται με απόφαση της προϊσταμένης αρχής κατά την έγκριση του πρωτοκόλλου παραλαβής.

του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

Άρθρο 164 Υποκατάσταση

«1. Η υποκατάσταση του αναδόχου από τρίτο στην κατασκευή μέρους ή όλου του έργου (εκχώρηση του έργου) είναι δυνατή μόνο, αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της περ. δ` της παρ. 1 του άρθρου 132. Για την υποκατάσταση εκδίδονται: α) διαπιστωτική πράξη της Προϊσταμένης Αρχής, στις περιπτώσεις ολικής ή μερικής διαδοχής του αρχικού αναδόχου, λόγω εταιρικής αναδιάρθρωσης, περιλαμβανομένων της εξαγοράς, της απορρόφησης και της συγχώνευσης και β) εγκριτική απόφαση της ως άνω αρχής, αν ο αρχικός ανάδοχος έχει περιέλθει σε κατάσταση αφερεγγυότητας, ιδίως στο πλαίσιο προπτωχευτικών ή πτωχευτικών διαδικασιών. Για την έκδοση των ως άνω ελέγχεται, αν ο νέος ανάδοχος πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής, που καθορίσθηκαν με τη διακήρυξη του έργου. Δεν θεωρείται υποκατάσταση η, εκ μέρους του αναδόχου, υπεργολαβική ανάθεση συγκεκριμένων εργασιών του έργου.

2. Σε περίπτωση υποκατάστασης λόγω ολικής ή μερικής διαδοχής του αρχικού αναδόχου, συνεπεία εταιρικής αναδιάρθρωσης, ο αρχικός ανάδοχος απαλλάσσεται από την ευθύνη του προς τον κύριο του έργου και η εγγύηση καλής εκτέλεσης επιστρέφεται, αφού αντικατασταθεί από ισόποση εγγύηση του νέου αναδόχου. Στην περίπτωση της υποκατάστασης, λόγω αφερεγγυότητας του αρχικού αναδόχου, αυτός ευθύνεται μαζί με τον υποκατάστατο εις ολόκληρον προς τον κύριο του έργου, το προσωπικό του έργου και οποιονδήποτε τρίτο.

3. Σε έργα που έχουν χαρακτηριστεί ως Έργα Εθνικού Επιπέδου κατά το άρθρο 10 του ν. 679/1977 (Α` 245), δύναται να εγκριθεί η υποκατάσταση αναδόχου με απαλλαγή από την ευθύνη του αρχικού αναδόχου, υπό τον όρο στην αίτηση του αναδόχου να προσδιορίζεται το τμήμα της εργολαβίας, για το οποίο ζητείται η υποκατάσταση με απαλλαγή από την ευθύνη και η πιστοποίηση μετά την οποία όλες οι πληρωμές θα διενεργούνται απευθείας στον νέο ανάδοχο. Μαζί με την αίτηση υποβάλλεται και δήλωση του νέου αναδόχου, ότι αποδέχεται το περιεχόμενο της αίτησης, σύμφωνα με το άρθρο αυτού. Με την απόφαση έγκρισης της υποκατάστασης με απαλλαγή καθορίζονται το τμήμα της εργολαβίας για το οποίο ισχύει η υποκατάσταση, αν η υποκατάσταση δεν γίνεται για το σύνολο του έργου, η πιστοποίηση μετά την οποία οι πληρωμές θα διενεργούνται στον νέο ανάδοχο, οι εγγυήσεις του νέου αναδόχου και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα. Στις περιπτώσεις της παρούσας, ο υποκατάστατος του αναδόχου επέχει στο εξής θέση αναδόχου και αναλαμβάνει όλες τις ευθύνες για το σύνολο του έργου ή για τα τμήματα του έργου, που προσδιορίζονται με την απόφαση έγκρισης της υποκατάστασης με απαλλαγή της ευθύνης του αρχικού αναδόχου. Επίσης, αναλαμβάνει και τις υποχρεώσεις του αρχικού αναδόχου προς το προσωπικό, που εργάσθηκε στο έργο τους τελευταίους τρεις (3) μήνες πριν από την υποκατάσταση. Οι εγγυήσεις επ` ονόματι του αρχικού αναδόχου ή το μέρος τους που ορίζεται με την εγκριτική απόφαση αποδίδονται, αφού προηγουμένως κατατεθούν νέες ισόποσες εγγυήσεις από τον νέο ανάδοχο. Μόνο μετά την κατάθεση αυτήν επέρχεται η απαλλαγή του αρχικού αναδόχου από την ευθύνη του.»[128]

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΥΠΕΡΓΟΛΑΒΙΑ - ΠΤΩΧΕΥΣΗ – ΘΑΝΑΤΟΣ

Άρθρο 165 Υπεργολαβία κατά την εκτέλεση - Εγκεκριμένος υπεργολάβος - Κατασκευαστική κοινοπραξία

«1. Όταν συνάπτεται σύμβαση μίσθωσης έργου μεταξύ του αναδόχου δημόσιου έργου και άλλης εργοληπτικής επιχείρησης, για την κατασκευή μέρους του έργου που έχει αναληφθεί από τον ανάδοχο (υπεργολαβία), ο υπεργολάβος θεωρείται «εγκεκριμένος» με τις συνέπειες του παρόντος, μετά από έγκριση του κυρίου του έργου ή του φορέα κατασκευής, όταν συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

[128] Το άρθρο 164 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 80 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

α) Ο υπεργολάβος έχει τα αντίστοιχα προσόντα για την εκτέλεση του έργου που αναλαμβάνει και ανήκει σε τάξη και κατηγορία έργου, αντίστοιχη με το ποσό της σύμβασης μίσθωσης έργου και

β) Ο ανάδοχος, πριν από την εγκατάσταση του υπεργολάβου στο έργο, έχει γνωστοποιήσει στον κύριο του έργου ή στον φορέα κατασκευής τη σύμβαση υπεργολαβίας.

Η Προϊσταμένη Αρχή μπορεί με απόφασή της, που εκδίδεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την ανωτέρω γνωστοποίηση, να μην εγκρίνει την υπεργολαβία αυτήν.

2. Η έγκριση της υπεργολαβίας έχει τις εξής συνέπειες:

α) Το ποσό της σύμβασης της υπεργολαβίας, όπως αυτό προκύπτει ιδίως, από τα τιμολόγια που εκδίδονται από τον υπεργολάβο προς τον ανάδοχο, λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό της εμπειρίας.

β) Για το ποσό της σύμβασης υπεργολαβίας, ο ανάδοχος δεν δικαιούται πιστοποιητικό εμπειρίας για χρήση στο ΜΗ.Ε.Ε.Δ.Ε., ενώ τα στελέχη του αναδόχου δικαιούνται πιστοποιητικό εμπειρίας, το οποίο για την εξέλιξη στο Μ.Ε.Κ, ανάγεται στο μισό του χρόνου επίβλεψης.

3. Εφόσον, προκύπτει υποχρέωση από τα τεύχη του διαγωνισμού ή αν ο ανάδοχος πρότεινε συγκεκριμένους υπεργολάβους κατά την υποβολή της προσφοράς του, υποχρεούται, κατά την υπογραφή της σύμβασης εκτέλεσης, να προσκομίσει την υπεργολαβική σύμβαση. Η διευθύνουσα υπηρεσία μπορεί να χορηγήσει προθεσμία στον ανάδοχο κατ` αίτησή του, για την προσκόμιση της υπεργολαβικής σύμβασης με τον αρχικώς προταθέντα υπεργολάβο ή άλλον, που διαθέτει τα αναγκαία κατά την κρίση της υπηρεσίας αυτής προσόντα, εφόσον συντρέχει σοβαρός λόγος.

4. Επιτρέπεται η σύσταση κοινοπραξίας μεταξύ εργοληπτικών επιχειρήσεων, για την κατασκευή έργου, το οποίο έχει αναλάβει μία ή περισσότερες από τις επιχειρήσεις αυτές (κατασκευαστική κοινοπραξία), αν: α) όλα τα μέλη της κατασκευαστικής κοινοπραξίας πληρούν τα κριτήρια των άρθρων 73 έως 76, β) το συμφωνητικό σύστασης της κοινοπραξίας γνωστοποιείται στην Προϊσταμένη Αρχή του έργου, και γ) ο προϋπολογισμός του έργου υπερβαίνει το όριο της περ. α` του άρθρου 5. Παράλειψη της υποχρέωσης γνωστοποίησης επιφέρει ακυρότητα της συμφωνίας. Η Προϊσταμένη Αρχή μπορεί να μην εγκρίνει τη σύσταση της κοινοπραξίας, με απόφαση που λαμβάνεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δύο (2) μηνών από την ανωτέρω γνωστοποίηση. Η άπρακτη πάροδος της ανωτέρω προθεσμίας τεκμαίρεται ως απόρριψη της σύστασης κατασκευαστικής κοινοπραξίας.

5. Ο ανάδοχος πρέπει να διατηρεί συνολικό ποσοστό συμμετοχής στην κατασκευαστική κοινοπραξία τουλάχιστον πενήντα τοις εκατό (50%). Αν ο ανάδοχος είναι κοινοπραξία, πρέπει επιπλέον κάθε επιχείρηση της κοινοπραξίας να διατηρεί ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής δεκαπέντε τοις εκατό (15%), εκτός αν η συμμετοχή της στην αρχική κοινοπραξία ανέρχεται σε ποσοστό μικρότερο του δεκαπέντε τοις εκατό (15%), οπότε αυτό ισχύει ως ελάχιστο ποσοστό και στην κατασκευαστική κοινοπραξία. Κάθε άλλη νέα επιχείρηση που μετέχει στην κατασκευαστική κοινοπραξία πρέπει να έχει ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής δεκαπέντε τοις εκατό (15%). Τα νέα μέλη της κατασκευαστικής κοινοπραξίας, πέραν του αναδόχου, δεν επιτρέπεται να είναι κοινοπραξίες.

6. Τα μέλη της κοινοπραξίας ευθύνονται εις ολόκληρον έναντι της αναθέτουσας αρχής, για το σύνολο του έργου».[129]

[129] Το άρθρο 165 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 81 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ. σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.9 αυτού, εφαρμόζεται και σε συμβάσεις που συνάφθηκαν πριν την έναρξη ισχύος του.

Άρθρο 166 Όροι και διαδικασία υπεργολαβίας

1. Για την αναγνώριση υπεργολάβου ως εγκεκριμένου, με τις συνέπειες της παρ. 2 του άρθρου 165, υποβάλλεται στη Διευθύνουσα Υπηρεσία κοινή αίτηση του αναδόχου και του υπεργολάβου μαζί με πρωτότυπο συμφωνητικό και φάκελο δικαιολογητικών, σύμφωνα με την παρ.

2. Στο συμφωνητικό της υπεργολαβίας πρέπει να αναφέρονται συγκεκριμένα οι εργασίες ή το μέρος του έργου που αναλαμβάνει ο υπεργολάβος, καθώς και η αξία της σύμβασης υπεργολαβίας.

2. Ο φάκελος των δικαιολογητικών που συνοδεύει την αίτηση της παραγράφου 1 περιέχει ιδίως τα εξής;

α) Τα νομιμοποιητικά έγγραφα που τεκμηριώνουν τα στοιχεία των συμβαλλομένων και την εγκυρότητα των πράξεων, όπως τα ισχύοντα καταστατικά, αποφάσεις διοικητικών συμβουλίων, εξουσιοδοτήσεις κ.λπ..

β) Σαφή αναφορά των στοιχείων του υπεργολάβου, από τα οποία να αποδεικνύεται ότι έχει τις ιδιότητες που απαιτούνται από τις διατάξεις του άρθρου 165 και ειδικότερα:

αα) Εάν πρόκειται περί ατομικής εργοληπτικής επιχείρησης εγγεγραμμένης στο Μ.Ε.ΕΠ., το ονοματεπώνυμο, την ισχύουσα επαγγελματική διεύθυνση και τον αριθμό εγγραφής στο Μ.Ε.ΕΠ. και την τάξη και τις κατηγορίες έργων στις οποίες είναι γραμμένη και τη βεβαίωση εγγραφής στο Μ.Ε.ΕΠ. σε απλό αντίγραφο.

ββ) Εάν πρόκειται περί εργοληπτικής επιχείρησης με νομική προσωπικότητα εγγεγραμμένης στο Μ.Ε.ΕΠ,, την πλήρη επωνυμία και το διακριτικό τίτλο της εταιρίας, την ισχύουσα διεύθυνση, τον αριθμό εγγραφής στο Μ.Ε.ΕΠ. και την τάξη και τις κατηγορίες έργων στις οποίες είναι εγγεγραμμένη, καθώς και το ονοματεπώνυμο, την ισχύουσα διεύθυνση, το επάγγελμα και την ιδιότητα του φυσικού προσώπου, το οποίο είναι εξουσιοδοτημένο για την υπογραφή του συμφωνητικού της υπεργολαβίας και τα στοιχεία της απόφασης του οργάνου, το οποίο δεσμεύει την εταιρία κατά το καταστατικό της, για την εκτέλεση του έργου σε υπεργολαβία και τη βεβαίωση εγγραφής στο Μ.Ε.ΕΠ. σε απλό αντίγραφο.

γγ) Εάν πρόκειται για εργοληπτική επιχείρηση με έδρα εκτός Ελλάδος, μη εγγεγραμμένη στο Μ.Ε.ΕΠ., τα στοιχεία των περιπτώσεων αα) και ββ) και αντί των στοιχείων εγγραφής στο Μ.Ε.ΕΠ., τα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι πρόκειται περί εργοληπτικής επιχείρησης η οποία μπορεί, σύμφωνα με το δίκαιο της έδρας της, να συμμετέχει σε δημοπρασίες και να αναλαμβάνει την εκτέλεση δημόσιων έργων, της τάξης και της κατηγορίας του συγκεκριμένου έργου το οποίο αναφέρεται στο συμφωνητικό υπεργολαβίας.

γ) Πιστοποιητικά από τα οποία να αποδεικνύεται ότι ο υπεργολάβος δεν βρίσκεται υπό πτώχευση, εκκαθάριση, αναγκαστική διαχείριση ή προκειμένου για επιχείρηση με έδρα εκτός Ελλάδας, σε οποιαδήποτε ανάλογη κατάσταση που προκύπτει από παρόμοια διαδικασία προβλεπόμενη από τη νομοθεσία της έδρας της.

δ) Πιστοποιητικά από τα οποία να αποδεικνύεται ότι τα παρακάτω πρόσωπα δεν έχουν καταδικασθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση για αδικήματα τα οποία στερούν το δικαίωμα συμμετοχής σε δημοπρασία, όπως καθορίζονται κάθε φορά στη διακήρυξη δημοπράτησης του συγκεκριμένου έργου. Τα πιστοποιητικά αυτά πρέπει να έχουν εκδοθεί από την αρμόδια εισαγγελική αρχή ή την αντίστοιχη δημόσια αρχή (επί επιχειρήσεων με έδρα εκτός Ελλάδας, μη εγγεγραμμένων στο Μ.Ε.ΕΠ.) και αφορούν στα εξής φυσικά πρόσωπα:

αα) επί ατομικής επιχείρησης, στο πρόσωπο που ανήκει αυτή.

ββ) επί προσωπικής εταιρίας, στους διαχειριστές,

γγ) επί Ε.Π.Ε. στους διαχειριστές,

δδ) επί Α.Ε. στον πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου και στον Διευθύνοντα Σύμβουλο.

ε) Υπεύθυνη δήλωση του νόμιμου εκπροσώπου του υπεργολάβου ότι δεν του επιβλήθηκε για πειθαρχικό παράπτωμα ποινή η οποία του στερεί το δικαίωμα συμμετοχής σε δημοπρασία.

στ) Βεβαιώσεις των αρμόδιων οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης (βεβαιώσεις ασφαλιστικής ενημερότητας), από τις οποίες να αποδεικνύεται ότι έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του όσον αφορά στην καταβολή των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, σύμφωνα με την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία ή με τη νομοθεσία της χώρας όπου είναι εγκατεστημένος.

ζ) Βεβαιώσεις των αρμόδιων φορολογικών αρχών (βεβαιώσεις φορολογικής ενημερότητας), από τις οποίες να αποδεικνύεται ότι έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του τις σχετικές με την πληρωμή των φόρων, σύμφωνα με την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία ή με τη νομοθεσία της χώρας που είναι εγκατεστημένος.

3. Εργολητπικές επιχειρήσεις κάτοχοι «ενημερότητας πτυχίου» σε ισχύ δεν προσκομίζουν όσα από τα ανωτέρω δικαιολογητικά προσκομίστηκαν για την έκδοση της ενημερότητας πτυχίου.

4. Η απόφαση έγκρισης ή μη της σύναψης της σύμβασης της προηγούμενης παραγράφου λαμβάνεται από τη διευθύνουσα υπηρεσία, μέσα στην αποκλειστική προθεσμία των δεκαπέντε (15) ημερών που ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 165. Αν κατά την εξέταση της αίτησης διαπιστωθούν ελλείψεις, μπορεί να προσκληθεί ο ανάδοχος για τη συμπλήρωσή τους. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να ανασταλεί η ανωτέρω προθεσμία, μέχρι τη συμπλήρωση των ελλείψεων και την υποβολή των δικαιολογητικών που λείπουν. Μέχρι την έγκριση ή μέχρι την παρέλευση της προθεσμίας αυτής δεν επιτρέπεται η σύμπραξη του υπεργολάβου στην κατασκευή του έργου.

5. Η διευθύνουσα υπηρεσία, με ειδική αιτιολόγηση, μπορεί να μην εγκρίνει τη σύσταση της υπεργολαβίας, οι δε λόγοι μη έγκρισης μπορούν να βασίζονται μόνο σε τεκμηριωμένα στοιχεία προερχόμενα κυρίως από την υπηρεσία του μητρώου των εργοληπτικών επιχειρήσεων, σχετικά με την ικανότητα και αξιοπιστία των εργοληπτικών επιχειρήσεων, για την καλή και έγκαιρη κατασκευή του έργου που συμφωνήθηκε ως αντικείμενο της υπεργολαβίας. Η απόφαση αυτή της διευθύνουσας υπηρεσίας, περί μη έγκρισης της σύστασης της υπεργολαβίας, εκδίδεται μόνο μέσα στην αποκλειστική προθεσμία της παραγράφου 1 του άρθρου 165 και κοινοποιείται αμέσως στον ανάδοχο και τον υπεργολάβο, κατά τις διατάξεις του άρθρου 143, καθώς και στην προϊσταμένη αρχή, μαζί με απλό αντίγραφο του υποβληθέντος συμφωνητικού σύστασης της υπεργολαβίας.

Εάν η έγκριση του υπεργολάβου γίνει αυτοδικαίως λόγω παρέλευσης της προθεσμίας της παραγράφου 1 του άρθρου 165, η Διευθύνουσα Υπηρεσία οφείλει, εντός δέκα (10) ημερών από τότε που θα το ζητήσει εγγράφως ο ανάδοχος, να εκδώσει σχετική βεβαίωση για την ανάληψη του έργου από τον υπεργολάβο, προς χρήση ενώπιον των αρμόδιων φορολογικών, ελεγκτικών ή άλλων αρχών, χορηγώντας του και επικυρωμένο αντίγραφο του υποβληθέντος συμφωνητικού μίσθωσης έργου.

Άρθρο 167 Πτώχευση, θάνατος

1. Αν ο ανάδοχος πτωχεύσει, η σύμβαση διαλύεται αυτοδίκαια.

2. Σε περίπτωση πτώχευσης ενός ή μερικών από τα μέλη της κοινοπραξίας εφαρμόζονται οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου.

Αν τα μέλη της κοινοπραξίας ήταν δύο και πτωχεύσει το ένα, η κοινοπραξία θεωρείται διαλυμένη ως προς τον κύριο του έργου και η εργολαβία συνεχίζεται υποχρεωτικά για το σύνολο του έργου από το άλλο μέλος μόνο, το οποίο αναλαμβάνει έναντι του κυρίου του έργου όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του μέλους που πτώχευσε και που απορρέουν από την εργολαβική σύμβαση. Αν τα μέλη της κοινοπραξίας ήταν περισσότερα από δύο, η κοινοπραξία συνεχίζεται έναντι του κυρίου του έργου από τα λοιπά μέλη. Απαιτήσεις ή υποχρεώσεις του μέλους ή της κοινοπραξίας που συνεχίζει το έργο έναντι του μέλους που πτώχευσε κρίνονται κατά τις διατάξεις του πτωχευτικού δικαίου. Η παράγραφος αυτή εφαρμόζεται ανάλογα και σε περίπτωση πτώχευσης δύο ή περισσότερων μελών της κοινοπραξίας. Αν κηρυχθούν σε πτώχευση δύο ή περισσότερα από τα μέλη της κοινοπραξίας και από την αιτία αυτή εκτίθεται σε κίνδυνο η προσήκουσα εκτέλεση της εργολαβικής

σύμβασης, ο κύριος του έργου μπορεί κατά την κρίση του να διαλύσει τη σύμβαση, αζημίως γι’ αυτόν.

3. Αν ο ανάδοχος είναι ατομική επιχείρηση και αποβιώσει αυτός που την ασκεί, η σύμβαση διαλύεται αυτοδίκαια, εκτός αν εγκριθεί από την προϊστάμενη αρχή η αποπεράτωση των εργασιών από τους κληρονόμους, οι οποίοι στην περίπτωση αυτή αναλαμβάνουν όλες τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του αναδόχου. Η έγκριση γίνεται ύστερα από αίτηση των κληρονόμων που πρέπει να υποβληθεί μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από το θάνατο του αναδόχου.

4. Σε περίπτωση θανάτου ενός ή περισσότερων φυσικών προσώπων που μετείχαν στην κοινοπραξία με τις ατομικές τους επιχειρήσεις, εφαρμόζονται οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου. Αν μέλη της κοινοπραξίας ήταν δύο φυσικά πρόσωπα που μετείχαν σε αυτήν με τις ατομικές τους επιχειρήσεις και πεθάνει ο ένας, ή κοινοπραξία θεωρείται διαλυμένη ως προς τον κύριο του έργου και η εργολαβία συνεχίζεται για το σύνολο του έργου υποχρεωτικά από το άλλο μέλος που αναλαμβάνει απέναντι στον κύριο του έργου όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτού που πέθανε. Οι σχέσεις που προκύπτουν από την εργολαβία μεταξύ των κληρονόμων του θανόντα και του άλλου μέλους της κοινοπραξίας ρυθμίζονται κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Αν τα μέλη της κοινοπραξίας ήταν περισσότερα από δύο, η κοινοπραξία συνεχίζεται μεταξύ των λοιπών που αναλαμβάνουν απέναντι στον κύριο του έργου όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του θανόντος, που προκύπτουν από την εργολαβική σύμβαση, ενώ κατά τα λοιπά εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Άρθρο 168 Βεβαίωση περάτωσης εργασιών

«1. Όταν λήξει η προθεσμία περάτωσης του συνόλου ή τμημάτων του έργου, ο επιβλέπων ή το εντεταλμένο όργανο της επίβλεψης αναφέρει εγγράφως στη διευθύνουσα υπηρεσία, μέσα σε διάστημα τριάντα (30) ημερών από τη λήξη του εγκεκριμένου χρόνου περαίωσης, αν τα έργα έχουν περατωθεί και έχουν υποστεί ικανοποιητικά τις δοκιμασίες που προβλέπονται στη σύμβαση, καθώς επίσης επανελέγχει κατά το δυνατόν τις επιμετρήσεις, με γενικές ή σποραδικές καταμετρήσεις και αναγράφει τις παρατηρήσεις του για εργασίες που έχουν εκτελεσθεί με υπέρβαση των εγκεκριμένων ποσοτήτων ή κατά τροποποίηση των εγκεκριμένων σχεδίων. Αν τα έργα δεν έχουν περατωθεί ή έχουν περατωθεί, αλλά οι εργασίες κρίνονται απορριπτέες ή ελαττωματικές, με ουσιώδεις ή επουσιώδεις ελλείψεις που πρέπει να αποκατασταθούν, ο υπόχρεος του προηγουμένου εδαφίου αναφέρει εντός της άνω προθεσμίας τα παραπάνω με έκθεσή του προς τον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Επουσιώδεις θεωρούνται αποκλειστικά οι εργασίες που δεν επηρεάζουν τη λειτουργικότητα του έργου, την ασφάλεια των χρηστών και δεν παραβιάζουν όρους αδειοδοτήσεων του έργου. Αν στην έκθεση περιέχεται διαπίστωση περί καταβολής στον ανάδοχο ποσών ως αχρεωστήτως καταβληθέντων ή εγείρονται δικαιώματα σε βάρος του αναδόχου, η διευθύνουσα υπηρεσία συντάσσει αρνητικό λογαριασμό σε βάρος του αναδόχου.

2. Αν οι εργασίες έχουν περατωθεί, ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας, μέσα σε δέκα (10) ημέρες από την παραλαβή της πιο πάνω έκθεσης, εκδίδει βεβαίωση για την ημέρα κατά την οποία περατώθηκαν οι εργασίες του έργου (βεβαίωση περάτωσης των εργασιών), την οποία κοινοποιεί αμελλητί στον ανάδοχο. Εάν η βεβαίωση δεν εκδοθεί μέσα στην πιο πάνω προθεσμία, τότε θεωρείται ότι έχει εκδοθεί αυτοδίκαια τριάντα (30) ημέρες μετά από την υποβολή από τον ανάδοχο σχετικής έγγραφης όχλησης και επιβάλλονται στα υπαίτια όργανα του φορέα κατασκευής του έργου οι πειθαρχικές ποινές που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 141, περί πειθαρχικών παραβάσεων. Την έκδοση της βεβαίωσης μπορεί να ζητήσει ο ανάδοχος και πριν από τη λήξη των προθεσμιών αν έχει περατώσει τα έργα. Στην περίπτωση αυτήν εφαρμόζονται ανάλογα οι διαδικασίες των προηγούμενων εδαφίων της παρούσας. Η βεβαίωση περάτωσης των εργασιών δεν αναπληρώνει την παραλαβή των έργων, η οποία διενεργείται σύμφωνα με το άρθρο 172, περί παραλαβής.

3. Αν στις εργασίες που έχουν περατωθεί διαπιστωθούν επουσιώδεις μόνο ελλείψεις που δεν επηρεάζουν τη λειτουργικότητα του έργου, ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας, γνωστοποιεί με διαταγή του προς τον ανάδοχο τις ελλείψεις, που έχουν επισημανθεί και

τάσσει εύλογη προθεσμία για την αποκατάστασή τους. Στην περίπτωση αυτήν η βεβαίωση περάτωσης εκδίδεται μετά από την εμπρόθεσμη αποκατάστασή των ελλείψεων και αναφέρει τον χρόνο που περατώθηκε το έργο, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος αποκατάστασης.

4. Αν οι εργασίες δεν έχουν περατωθεί ή οι ελλείψεις που διαπιστώθηκαν δεν είναι επουσιώδεις ή αν δεν περατώθηκαν από τον ανάδοχο εμπρόθεσμα οι εργασίες αποκατάστασης επουσιωδών ελλείψεων, σύμφωνα με την παρ. 3 εφαρμόζονται, ανάλογα με την περίπτωση, τα άρθρα 159, περί ακαταλληλότητας υλικών - ελαττωμάτων - παράλειψης συντήρησης και 160, περί έκπτωσης αναδόχου.

5. Μετά από την έκδοση της βεβαίωσης περάτωσης εργασιών, η διευθύνουσα υπηρεσία συντάσσει και διαβιβάζει στην υπηρεσία που είχε την αρμοδιότητα κήρυξης της απαλλοτρίωσης των ακινήτων που χρησιμοποιήθηκαν για το έργο, κατάσταση και τοπογραφικό διάγραμμα των απαλλοτριωθέντων ακινήτων που δεν χρησιμοποιήθηκαν για το έργο, προκειμένου να κινηθεί η διαδικασία της επιστροφής τους στους προηγούμενους ιδιοκτήτες τους ή της ελεύθερης διάθεσής τους, σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 2882/2001 (Α` 17), περί ανάκλησης συντελεσμένης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης.

6. Κατά όλων των αποφάσεων της διευθύνουσας υπηρεσίας χωρεί ένσταση του άρθρου 174, περί διοικητικής επίλυσης συμβατικών διαφορών.»[130]

Άρθρο 169 Διοικητική παραλαβή για χρήση

«1. Οποτεδήποτε και πριν από την παραλαβή, το έργο ή αυτοτελή του τμήματα που έχουν περατωθεί, μπορεί να δοθούν σε χρήση, ύστερα από τη διενέργεια σχετικής διοικητικής παραλαβής.

2. Η διοικητική παραλαβή γίνεται με πρωτόκολλο μεταξύ του προϊσταμένου της διευθύνουσας υπηρεσίας, του επιβλέποντος, εκπροσώπου της υπηρεσίας συντήρησης, εφόσον αυτή έχει καθοριστεί και του αναδόχου. Αν το έργο παραδίδεται για χρήση σε υπηρεσία άλλη από τον φορέα κατασκευής του, συμπράττει στο πρωτόκολλο και εκπρόσωπος της υπηρεσίας αυτής. Αν ο εκπρόσωπος του φορέα συντήρησης ή ο ανάδοχος κληθούν και δεν παραστούν ή αρνηθούν την υπογραφή του πρωτοκόλλου, αυτό συντάσσεται από τους λοιπούς, με σχετική μνεία κατά περίπτωση και αυτό κοινοποιείται αρμόδια. Το πρωτόκολλο περιλαμβάνει μνεία του έργου ή των τμημάτων που παραδίδονται για χρήση και συνοπτική περιγραφή της κατάστασης των εργασιών.

3. Η κατά την παρ. 2 διοικητική παραλαβή για χρήση γίνεται αμέσως μετά την περάτωση των εργασιών του έργου ή αυτοτελών τμημάτων του, αν αυτό προβλέπεται από τα συμβατικά τεύχη.

Αν δεν υπάρχει τέτοια πρόβλεψη, μπορεί η διοικητική παραλαβή να γίνει ύστερα από απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας.

4. Αν από τη σύμβαση προβλέπεται η εκτέλεση των εργασιών παράλληλα προς τη χρήση του έργου, δεν απαιτείται η διενέργεια διοικητικής παραλαβής. Το ίδιο ισχύει αν η παράλληλη χρήση προκύπτει από τη φύση των εργασιών. Στις περιπτώσεις αυτές μπορεί να διενεργείται διοικητική παραλαβή του έργου μετά από σχετική απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας.

[130] Το άρθρο 168 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 82 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

5. Η διοικητική παραλαβή για χρήση δεν αναπληρώνει τη διενέργεια της παραλαβής του έργου».[131]

Άρθρο 170 Ενιαίο Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων και Μελετών (ΕΣΤΕΠ ΤΙΜ-ΤΕΜ) Εξουσιοδοτικές διατάξεις

«1. Ιδρύεται Ενιαίο Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων και Μελετών (ΕΣΤΕΠ-ΤΙΜ-ΤΕΜ), το οποίο αποτελεί σύνολο εναρμονισμένων αρχών, κανόνων, μεθόδων και εργαλείων που υποστηρίζουν μέσω του διαδικτύου τον προγραμματισμό, σχεδιασμό, κατασκευή και λειτουργία των τεχνικών έργων.

2. Ιδρύεται Ηλεκτρονικό Σύστημα Προσδιορισμού Κόστους Συντελεστών Παραγωγής Τεχνικών Έργων (ΗΣΠΚΣΠΤΕ), το οποίο αποτελεί ηλεκτρονική διαδικτυακή πλατφόρμα υποστήριξης του ΕΣΤΕΠ-ΤΙΜ-ΤΕΜ. Το ΗΣΠΚΣΠΤΕ περιλαμβάνει τις ακόλουθες, συμβατές με τεχνολογία BIM, διαδικτυακές εφαρμογές: Παρατηρητήριο Τιμών, Σύστημα Αναλύσεων Τιμών και Προσδιορισμού Κόστους και Σύστημα Ενιαίων Τεχνικών Προδιαγραφών.

3. Για την ανάπτυξη, λειτουργία, διαρκή ενημέρωση και υποστήριξη του Ενιαίου Συστήματος Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων συστήνεται ειδικός φορέας με την επωνυμία «Εταιρία Προδιαγραφών και Τιμολόγησης Τεχνικών Έργων & Μελετών». Ο ειδικός φορέας είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα, και λειτουργεί σε ανταποδοτική βάση. Στη διοίκηση της Εταιρίας εκπροσωπούνται ισότιμα όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που εμπλέκονται στην παραγωγή των τεχνικών έργων ή στην προαγωγή της τεχνολογίας των έργων αυτών. Η εταιρία τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

4. Η ανάπτυξη, λειτουργία, διαρκής ενημέρωση και υποστήριξη των ΕΣΤΕΠ-ΤΙΜ-ΤΕΜ και ΗΣΠΚΣΠΤΕ χρηματοδοτούνται από το ΠΔΕ και το εκάστοτε ισχύον ΕΣΠΑ και μπορούν να ανατίθενται και σε φορέα του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα. Για τη μεταφορά τεχνογνωσίας, βάσεων δεδομένων, τεχνικών προδιαγραφών, μεθόδων και διαδικασιών, η εταιρία μπορεί να συμβάλλεται με φορείς που λειτουργούν αντίστοιχα συστήματα σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή άλλους αντίστοιχους φορείς διεθνώς.

5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υποδομών και Μεταφορών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ρυθμίζονται η σύσταση, η οργάνωση και διοίκηση της εταιρίας, οι συμπράξεις της με άλλους φορείς της Χώρας ή του εξωτερικού, η ανάπτυξη, λειτουργία και διαχείριση των ΕΣΤΕΠ-ΤΙΜ-ΤΕΜ και ΗΣΠΚΣΠΤΕ, η δομή, το περιεχόμενο, οι παρεχόμενες υπηρεσίες και η διαλειτουργικότητά τους με άλλα ηλεκτρονικά και μη συστήματα, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

6. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν στη μετάβαση από το υφιστάμενο σύστημα στο Ενιαίο Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και τιμολόγησης Τεχνικών Έργων και Μελετών και η κατάργηση των αναλυτικών τιμολογίων της από 19.5.2017 απόφασης του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, υπό στοιχεία ΔΝΣγ/οικ.35577/ ΦΝ466 και της από 16.5.2017 απόφασης του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, υπό στοιχεία ΔΝΣγ/32129/ ΦΝ 466.

7. Το ΕΣΤΕΠ-ΤΙΜ-ΤΕΜ έχει υποχρεωτική εφαρμογή στις συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών και στις συμβάσεις έργων που υπάγονται στον παρόντα νόμο και τον ν. 4413/2016 (Α` 148) και προαιρετική στις συμβάσεις που ανατίθενται από φορείς του ιδιωτικού τομέα. Με κοινή απόφαση των Υπουργών

[131] Οι παράγραφοι 1 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 169 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 83 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021.

Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί να ενταχθούν και ιδιωτικά έργα στο ΕΣΤΕΠ-ΤΙΜ-ΤΕΜ.»[132]

Άρθρο 171 Χρόνος υποχρεωτικής συντήρησης των έργων

«1. Ο χρόνος εγγύησης, κατά τον οποίο ο ανάδοχος φέρει τον κίνδυνο του έργου και υποχρεούται στη συντήρησή του, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 157, περί βλαβών στα έργα - αποζημιώσεων, και την παρ. 2 του άρθρου 172, περί παραλαβής, και μετά από την πάροδο του οποίου ενεργείται η παραλαβή, ορίζεται γενικά σε δεκαπέντε (15) μήνες, υπό την επιφύλαξη των οριζομένων στα έγγραφα της σύμβασης αν κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης ήταν η προσαύξηση του χρόνου εγγύησης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην περ. στ` της παρ. 2 του άρθρου 86, περί κριτηρίων ανάθεσης.

Σε εντελώς ειδικές περιπτώσεις μπορεί με τα συμβατικά τεύχη να ορίζεται μεγαλύτερος χρόνος εγγύησης ενδεχομένως και με ιδιαίτερο αντάλλαγμα, όχι όμως μεγαλύτερος από πέντε (5) έτη. Για έργα προϋπολογισμού δημοπράτησης μέχρι διακόσιες πενήντα χιλιάδες (250.000) ευρώ χωρίς Φ.Π.Α., εφόσον η φύση των εργασιών το επιτρέπει ή για έργα που δεν νοείται μακροχρόνια συντήρησή τους, μπορεί με τα συμβατικά τεύχη να καθορίζεται χρόνος εγγύησης μικρότερος των δεκαπέντε (15) μηνών. Ο χρόνος εγγύησης αρχίζει από την επομένη της έκδοσης της βεβαίωσης περάτωσης των εργασιών.

2. Κατά τον χρόνο εγγύησης και υποχρεωτικής συντήρησης ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να επιθεωρεί τακτικά τα έργα, να τα διατηρεί σε ικανοποιητική κατάσταση και να αποκαθιστά κάθε βλάβη τους. Ως συντήρηση νοείται, για τις ανάγκες του παρόντος, η αποκατάσταση βλαβών οι οποίες οφείλονται στην εκτέλεσή του έργου κατά παράβαση των κανόνων της τεχνικής. Με τη σύμβαση μπορεί να ορίζεται η υποχρέωση του αναδόχου στη συντήρηση τμημάτων του έργου που απαιτούν εξειδικευμένα συνεργεία και τεχνικούς, όπως ιδίως, του πρασίνου εντός των ορίων του έργου ή των ανελκυστήρων.

3. Εργασίες για την αποκατάσταση βλαβών, κλοπών ή βανδαλισμών από τη χρήση, εφόσον δεν οφείλονται σε κακή ποιότητα του έργου, εκτελούνται με έγκριση της υπηρεσίας και η δαπάνη αποδίδεται στον ανάδοχο ή οι εργασίες αυτές εκτελούνται από την υπηρεσία.

4. Αν ο ανάδοχος παραλείπει τις υποχρεώσεις του για τη συντήρηση των έργων κατά τον χρόνο εγγύησης, οι απαραίτητες εργασίες μπορεί να εκτελεσθούν από την υπηρεσία με οποιονδήποτε τρόπο σε βάρος και για λογαριασμό του υπόχρεου αναδόχου ή, όπως αλλιώς προβλέπεται στα συμβατικά τεύχη. Οι εργασίες και ενέργειες συντήρησης καταγράφονται σε ειδικό τεύχος, ο μορφότυπος του οποίου και η συχνότητα καταγραφής προβλέπονται στα συμβατικά τεύχη ή συμφωνούνται με τη διευθύνουσα υπηρεσία.»[133]

Άρθρο 172 Παραλαβή - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Στην παραλαβή παραλαμβάνονται οι εργασίες ποσοτικά και ποιοτικά. Οι εργασίες συμπληρωματικών συμβάσεων παραλαμβάνονται μαζί με τις εργασίες της αρχικής σύμβασης. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, καθορίζονται το περιεχόμενο του «μητρώου έργου», τα τεύχη, οι εκθέσεις, τα σχέδια, οι πίνακες, τα ηλεκτρονικά δεδομένα και τα λοιπά στοιχεία που το συνοδεύουν, καθώς και η μορφή των στοιχείων αυτών.

2. Η παραλαβή διενεργείται μέσα σε προθεσμία τριών (3) μηνών μετά από την πάροδο του χρόνου υποχρεωτικής από τον ανάδοχο συντήρησης. Μετά από την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας, θεωρείται ότι η παραλαβή έχει διενεργηθεί αυτοδίκαια και η Προϊσταμένη Αρχή εκδίδει υποχρεωτικά σχετική διαπιστωτική πράξη, επιβάλλονται δε στα υπαίτια όργανα του

[132] Το άρθρο 170 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 84 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021.
[133] Το άρθρο 171 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 85 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021.

φορέα κατασκευής του έργου οι πειθαρχικές ποινές της παρ. 3 του άρθρου 141, περί πειθαρχικών ευθυνών διοικητικών οργάνων.

3. Για τη διενέργεια της παραλαβής η προϊσταμένη αρχή ορίζει, τουλάχιστον (3) μήνες πριν από την πάροδο της προθεσμίας υποχρεωτικής συντήρησης του έργου, επιτροπή παραλαβής, ύστερα από εισήγηση της διευθύνουσας υπηρεσίας. Η επιτροπή είναι πενταμελής και αποτελείται από: α) τρεις (3) τεχνικούς υπαλλήλους με τους αναπληρωτές τους, με ειδικότητες σχετικές με το αντικείμενο της σύμβασης που ανήκουν στον φορέα κατασκευής ή και σε άλλους φορείς, κατ` επιλογή της Προϊσταμένης Αρχής, πλην του Προέδρου που προέρχεται υποχρεωτικά από άλλη αναθέτουσα αρχή και β) δύο (2) εκπροσώπους του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΤΕΕ) ή του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος (ΓΕΩ-ΤΕΕ) σε περιπτώσεις αμιγώς γεωτεχνικών έργων, που ορίζονται με τους αναπληρωτές τους, κατόπιν αιτήματος της Προϊσταμένης Αρχής, εντός είκοσι (20) ημερών, από την υποβολή του αιτήματος. Μη υπόδειξη εκ μέρους του ΤΕΕ ή του ΓΕΩΤΕΕ, αντιστοίχως, δεν κωλύει τη συγκρότηση και λειτουργία της επιτροπής. Όταν ο φορέας που πρόκειται να χρησιμοποιήσει το έργο είναι άλλος από την υπηρεσία που το κατασκευάζει, ένας εκ των τριών (3) τεχνικών υπαλλήλων ορίζεται από τον φορέα που θα χρησιμοποιήσει το έργο. Ο ανάδοχος μπορεί να ορίσει εκπρόσωπό του ως παρατηρητή των εργασιών της Επιτροπής χωρίς δικαίωμα ψήφου. Οι εκπρόσωποι του ΤΕΕ ή του ΓΕΩΤΕΕ, αντιστοίχως, και ο πρόεδρος της επιτροπής δικαιούνται για τη διενέργεια της παραλαβής ιδιαίτερη αμοιβή, η οποία καταβάλλεται από τις πιστώσεις του έργου. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υποδομών και Μεταφορών, καθορίζονται οι αμοιβές των μελών της επιτροπής παραλαβής, ανά συνεδρίαση και αναλόγως με το οικονομικό αντικείμενο του έργου και τις τεχνικές δυσχέρειες της παραλαβής.

4. Η επιτροπή παραλαβής συνέρχεται και παραλαμβάνει, με πρωτοβουλία και ευθύνη του προέδρου της. Για την παραλαβή συντάσσεται πρωτόκολλο που υπογράφεται από όλα τα μέλη της επιτροπής, από τον τελευταίο επιβλέποντα που παρίσταται κατά τη διενέργειά της και από τον ανάδοχο που παραδίδει το έργο. Αν υπάρξει αδυναμία υπογραφής από τον πρόεδρο ή μέλος της επιτροπής ή τον επιβλέποντα, το πρωτόκολλο υπογράφεται από τους υπόλοιπους με μνεία των λόγων της αδυναμίας υπογραφής.

5. Η επιτροπή παραλαβής παραλαμβάνει το έργο ποσοτικά και ποιοτικά, ελέγχει κατά το δυνατόν τις επιμετρήσεις, καταγράφει στο πρωτόκολλο τις ποσότητες της τελικής επιμέτρησης, αιτιολογεί τις τροποποιήσεις στις ποσότητες και αναγράφει τις παρατηρήσεις της για εργασίες που δεν έχουν εκτελεσθεί ή για υλικά που δεν έχουν χρησιμοποιηθεί ή για εργασίες που έχουν εκτελεσθεί με υπέρβαση των εγκεκριμένων ποσοτήτων ή κατά τροποποίηση των εγκεκριμένων σχεδίων. Πέραν των ως άνω παρατηρήσεων, η επιτροπή δεν έχει δικαίωμα ελέγχου των οικονομικών παραμέτρων και των διαδικασιών της εκτέλεσης εν γένει του έργου. Η επιτροπή ελέγχει επίσης, κατά το δυνατόν, την ποιότητα των εργασιών και αναγράφει στο πρωτόκολλο τις παρατηρήσεις της, ιδίως για τις εργασίες που κρίνονται απορριπτέες ή ελαττωματικές, ουσιώδεις ή επουσιώδεις που πρέπει να αποκατασταθούν ή παραδεκτές μεν, αλλά με μείωση της τιμής τους. Ως επουσιώδεις θεωρούνται αποκλειστικά οι εργασίες που δεν επηρεάζουν τη λειτουργικότητα του έργου, την ασφάλεια των χρηστών και δεν παραβιάζουν όρους αδειοδοτήσεων του έργου. Κατόπιν των παρατηρήσεων αυτών η διευθύνουσα υπηρεσία μεριμνά για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων που τυχόν διαπιστώθηκαν, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 159, περί ακαταλληλότητας υλικών - ελαττωμάτων - παράλειψης συντήρησης.

6. Στην παραλαβή καλείται να παραστεί ο ανάδοχος, με πρόσκληση που αποστέλλεται σύμφωνα με το άρθρο 143 παρ. 1, περί κοινοποίησης στον ανάδοχο τρεις (3) τουλάχιστον ημέρες προ της διενέργειας της παραλαβής. Η παραλαβή γίνεται νόμιμα και χωρίς την παρουσία του αναδόχου, αν αυτός έχει κληθεί να παραστεί. Στην τελευταία αυτήν περίπτωση, όπως και στην περίπτωση που ο ανάδοχος αρνείται την υπογραφή του πρωτοκόλλου, του κοινοποιείται το πρωτόκολλο. Κατά του πρωτοκόλλου μπορεί ο ανάδοχος να εκθέσει απόψεις μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών. Η παραλαβή ολοκληρώνεται με έγκριση του πρωτοκόλλου από την Προϊσταμένη Αρχή, αφού παρέλθει η προηγούμενη δεκαήμερη προθεσμία. Κατά της απόφασης έγκρισης ασκείται ένσταση, κατά το άρθρο 174 περί διοικητικής επίλυσης συμβατικών διαφορών.

7. Αν η επιτροπή παραλαβής διαπιστώσει την ύπαρξη ελαττωμάτων στο έργο και από την κοινοποίηση της ειδικής διαταγής στον ανάδοχο, αναστέλλεται η προθεσμία της παραλαβής. Η διευθύνουσα υπηρεσία μεριμνά για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων που τυχόν

διαπιστώθηκαν, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 159 περί ακαταλληλότητας υλικών - ελαττωμάτων - παράλειψης συντήρησης.

Μετά την αποκατάσταση των ελαττωμάτων, η διευθύνουσα υπηρεσία ενημερώνει την Προϊσταμένη Αρχή, προκειμένου να συνεχισθεί η ανασταλείσα διαδικασία έγκρισης του πρωτοκόλλου.

Ουδεμία άλλη εκκρεμότητα του έργου ή οικονομικές απαιτήσεις του αναδόχου αποτελούν λόγο για την αναστολή της προθεσμίας παραλαβής.

8. Το παρόν έχει ανάλογη εφαρμογή και στις περιπτώσεις παραλαβής τμημάτων έργων που περατώθηκαν και μπορεί να έχουν αυτοτελή χρήση, όπου αυτό προβλέπεται από τη σύμβαση, καθώς επίσης και σε όλες τις περιπτώσεις που μια εργολαβία δεν συνεχίζεται, όπως στις περιπτώσεις διάλυσης και έκπτωσης.

9. Μετά από την οριστική παραλαβή του έργου, ο ανάδοχος ευθύνεται κατά τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί κρυφών ελαττωμάτων (άρθρο 692). Σε περιπτώσεις ειδικών έργων, με τα συμβατικά τεύχη μπορεί να ορίζονται πρόσθετες ευθύνες ή υποχρεώσεις του αναδόχου και μετά την παραλαβή.

10. Οι διατάξεις της παρ. 9 του παρόντος και της παρ. 3 του άρθρου 178, περί προδιαγραφών και κανονισμών έργων, εφαρμόζονται είτε η παραλαβή διενεργηθεί πραγματικά είτε συντελεστεί αυτοδίκαια.

11. Η συντέλεση της παραλαβής αποτελεί την αφετηρία της παραγραφής των απαιτήσεων του αναδόχου από την εργολαβική σύμβαση, παρεκτός αν τούτες έχουν ήδη παραγραφεί, σύμφωνα με τις ειδικότερες διατάξεις του παρόντος.

12. Αν η παραλαβή συντελεστεί αυτοδίκαια και διαπιστωθούν εκ των υστέρων διαφορές στις ποσότητες των εργασιών που εκτελέσθηκαν, ο ανάδοχος έχει υποχρέωση να επιστρέφει το εργολαβικό αντάλλαγμα που έχει καταβληθεί για τις εργασίες αυτές.

13. Απαραίτητα στοιχεία για την παραλαβή κάθε δημόσιου έργου είναι ο Φάκελος Ασφάλειας και Υγείας (Φ.Α.Υ.), το Σχέδιο Ασφαλείας και Υγείας (Σ.Α.Υ.), το Μητρώο Έργου και τα σχέδια «ως κατασκευάσθει» του έργου.

14. Ο ανάδοχος συντάσσει φάκελο προεκτίμησης της δαπάνης τακτικής συντήρησης και λειτουργίας, με βάση το μητρώο του έργου και εγχειρίδια λειτουργίας και συντήρησης, που αφορούν σε φθορές λόγω συνήθους χρήσης του έργου. Επίσης, ο ανάδοχος υποχρεούται να παραδώσει ψηφιακό αρχείο στο οποίο περιέχονται φωτογραφικές αποτυπώσεις όλων των σταδίων του έργου και ιδίως, των εκτελεσθεισών αφανών εργασιών. Αν ο ανάδοχος δεν προσκομίζει τα ανωτέρω έγγραφα, δύναται να καταπίπτει σε βάρος του το είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) της εγγυητικής επιστολής καλής εκτέλεσης.»[134]

Άρθρο 173 Απόσβεση δικαιωμάτων αναδόχου

Με την επιφύλαξη μικρότερων προθεσμιών που προβλέπονται στον παρόντα νόμο τα εν γένει δικαιώματα του αναδόχου από τη σύμβαση αποσβέννυνται και οποιαδήποτε εξ αυτών αξίωση παραγράφεται, εάν αυτά δεν ασκηθούν, με σχετική αίτησή του προς τη διευθύνουσα υπηρεσία, μέσα σε προθεσμία τεσσάρων (4) μηνών από την εμφάνιση της γενεσιουργού τους αιτίας.

[134] Το άρθρο 172 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 86 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.β1 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Άρθρο 174 Διοικητική επίλυση συμβατικών διαφορών

«1.α. Κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων της διευθύνουσας υπηρεσίας ή της Προϊσταμένης Αρχής ή του κυρίου του έργου, που προσβάλλουν για πρώτη φορά δικαίωμα του αναδόχου, χωρεί ένσταση. Η ένσταση απευθύνεται στο κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο, και ασκείται είτε με επίδοση με δικαστικό επιμελητή είτε με ηλεκτρονική αποστολή, σύμφωνα με τα άρθρα 15, 19, 29 και 50 του ν. 4727/2020 (Α` 184), στη διευθύνουσα υπηρεσία ή την Προϊσταμένη Αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη ή στο αποφαινόμενο όργανο, μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση της πράξης ή τη συντέλεση της παράλειψης. Η παράλειψη της ως άνω επίδοσης ή ηλεκτρονικής αποστολής, καθιστά την ένσταση απαράδεκτη.

1.β. Ένσταση ασκείται επίσης και κατά πράξεων της Προϊσταμένης Αρχής ή του κυρίου του έργου, εφόσον με τις πράξεις αυτές προκαλείται διαφωνία για πρώτη φορά. Στην περίπτωση αυτήν, η προθεσμία για την άσκηση της ένστασης αρχίζει από την κοινοποίηση της απόφασης ή της πράξης στον ανάδοχο.

2. Η διευθύνουσα υπηρεσία ή η Προϊσταμένη Αρχή οφείλουν, κατά την έκδοση των πράξεων ή αποφάσεών τους, να μνημονεύουν τη δυνατότητα άσκησης ένστασης, την ανατρεπτική προθεσμία για την άσκησή της, το αποφαινόμενο όργανο, καθώς και τις συνέπειες από τη μη άσκησή της, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην περ. α` της παρ. 2 του άρθρου 175, περί δικαστικής επίλυσης διαφορών.

3. Με την ένσταση εξετάζονται τόσο η νομιμότητα της πράξης ή παράλειψης όσο και η ουσία της υπόθεσης. Το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο υποχρεούται να εκδώσει και κοινοποιήσει την απόφασή του μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την άσκηση της ένστασης, μετά από αιτιολογημένη γνώμη του τεχνικού συμβουλίου.

4. Η ένσταση πρέπει να αναφέρει την πράξη ή την παράλειψη, κατά της οποίας στρέφεται, σύντομο ιστορικό της σύμβασης και της διαφωνίας, τους λόγους, στους οποίους στηρίζει τις απόψεις του αυτός που υποβάλλει την ένσταση και ορισμένα αιτήματα. Η ένσταση συνοδεύεται από αντίγραφο της προσβαλλόμενης πράξης, εφόσον αυτή έχει κοινοποιηθεί.

5. Η διευθύνουσα υπηρεσία ή η Προϊσταμένη Αρχή, κατά περίπτωση, υποχρεούνται μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την άσκηση της ένστασης να διαβιβάσουν στο αρμόδιο τεχνικό συμβούλιο τις απόψεις τους επί αυτής και τον φάκελο της υπόθεσης, ο οποίος περιλαμβάνει τα συμβατικά τεύχη ή αντίγραφά τους. Η παράλειψη αυτή αποτελεί πειθαρχική παράβαση και επιβάλλονται οι πειθαρχικές ποινές που προβλέπονται στο άρθρο 141 περί πειθαρχικών ευθυνών διοικητικών οργάνων. Τα συμβατικά τεύχη μπορεί να τα προσκομίσει και αυτός που υποβάλλει την ένσταση.

6. Ένσταση μπορεί να ασκήσει και ο κύριος του έργου, εφόσον δεν είναι το Δημόσιο και η Προϊσταμένη Αρχή δεν ανήκει στον κύριο του έργου.

7. Η παράλειψη υποβολής απόψεων της παρ. 5 δεν δημιουργεί τεκμήριο αποδοχής των λόγων που προβάλλονται με την ένσταση, τους οποίους μπορεί ο ενδιαφερόμενος να αποκρούσει για πρώτη φορά στο Δικαστήριο.

8. Προκειμένου να συζητηθεί η ένσταση στο τεχνικό συμβούλιο, η γραμματεία του συμβουλίου καλεί, σύμφωνα με το άρθρο 143 περί κοινοποιήσεων αναδόχου, τον ανάδοχο να παραστεί σε ορισμένη ημέρα και ώρα και πάντως όχι νωρίτερα από πέντε (5) ημέρες από την κοινοποίηση της πρόσκλησης, αυτοπροσώπως ή με νόμιμα εξουσιοδοτημένο αντιπρόσωπο στη συνεδρίαση του συμβουλίου, για να υποστηρίξει τις απόψεις του και να δώσει κάθε σχετική πληροφορία ή διευκρίνιση που θα ζητηθεί από τα μέλη του συμβουλίου. Αντίγραφο της ένστασης διαβιβάζεται και στα μέλη του συμβουλίου έως πέντε (5) ημέρες πριν από τη συζήτησή της. Κατά τη συζήτηση καλείται και ο κύριος του έργου που υποβάλλει ένσταση.

9. Αν ο ανάδοχος, μολονότι κλήθηκε, δεν παρέστη ο ίδιος ή με αντιπρόσωπό του, γίνεται σχετική μνεία στα πρακτικά του συμβουλίου και το συμβούλιο προχωρεί στην εξέταση της

ένστασης και χωρίς την παρουσία του. Τα ίδια εφαρμόζονται και όταν κληθεί και δεν παραστεί ο κύριος του έργου, ο οποίος άσκησε ένσταση.

10. Η εξέταση της ένστασης αρχίζει με την προφορική ανάπτυξη της έγγραφης εισήγησης της αρμόδιας υπηρεσίας προς το συμβούλιο. Η εισήγηση ερευνά πρώτα το εμπρόθεσμο της ένστασης και το παραδεκτό των επιδόσεων αυτής. Στη συνέχεια εξετάζει την ουσιαστική βασιμότητα της ένστασης, ανάλογα με τους περιεχόμενους σε αυτή λόγους και τα προβαλλόμενα σχετικά αιτήματα. Αν η ένσταση έχει οικονομικό αντικείμενο, η εισήγηση περιλαμβάνει εκτίμηση αυτού. Την προφορική ανάπτυξη της εισήγησης ακολουθεί συζήτηση για την πλήρη ενημέρωση των μελών του συμβουλίου στην υπόθεση. Κατά τη συζήτηση στο συμβούλιο παρίσταται υποχρεωτικά, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εξουσιοδοτημένος προς τούτο εκπρόσωπος της Προϊσταμένης Αρχής, ο οποίος διατυπώνει προφορικά τις απόψεις του προς το συμβούλιο, υποβάλλοντας και σχετικό έγγραφο απόψεων. Στη συνέχεια καλείται να ακουσθεί αυτός που άσκησε την ένσταση. Ο πρόεδρος του συμβουλίου ορίζει τη σειρά ακρόασης ή και την ενδεχόμενη ταυτόχρονη ακρόαση. Όταν οι ενδιαφερόμενοι αποχωρήσουν, συνεχίζεται η συζήτηση από το συμβούλιο, το οποίο, μετά το τέλος της συζήτησης, γνωμοδοτεί αιτιολογημένα, το αργότερο εντός δέκα (10) ημερών, για την υπόθεση.

11. Αν η ένσταση απορριφθεί εν όλω ή εν μέρει ή αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία της παρ. 2, αυτός που υπέβαλε την ένσταση μπορεί να προσφύγει στο αρμόδιο δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 175. Η έκδοση ή κοινοποίηση απόφασης επί της ένστασης, μετά την πάροδο της προθεσμίας της παρ. 2, δεν μεταθέτει την έναρξη της προθεσμίας για άσκηση προσφυγής.

12. Ειδικά επί των ενστάσεων, οι οποίες αφορούν έργα, τα οποία εκτελούνται από τους Δήμους, τις Περιφέρειες, τους συνδέσμους τους και τα νομικά τους πρόσωπα, δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, καθώς και τις επιχειρήσεις τους, με προϋπολογισμό κατώτερο του εκάστοτε ισχύοντος ορίου εφαρμογής των Οδηγιών της Ε.Ε., αποφασίζει ο αρμόδιος συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης, κατόπιν γνώμης του τεχνικού συμβουλίου της οικείας Περιφέρειας και μετά την έναρξη λειτουργίας της Αυτοτελούς Υπηρεσίας Εποπτείας Ο.Τ.Α., ο Επόπτης Ο.Τ.Α..

13. Στο Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, παράλληλα με το Συμβούλιο Δημόσιων Έργων του άρθρου 5 της υπ` αρ. 80855/5439/92 κοινής απόφασης των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (Β` 573), συγκροτείται Τεχνικό συμβούλιο Δημόσιων Έργων και Μελετών Εποπτευομένων Νομικών Προσώπων, που γνωμοδοτεί στις περιπτώσεις έργων και μελετών των εποπτευομένων από το Υπουργείο νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, όταν στα πρόσωπα αυτά δεν υφίσταται τεχνικό συμβούλιο.

14. Ειδικά επί των ενστάσεων, οι οποίες αφορούν έργα και μελέτες των εποπτευομένων από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, στα οποία δεν υφίσταται Τεχνικό Συμβούλιο, γνωμοδοτεί το προβλεπόμενο από το άρθρο 89 του π.δ. 123/2017 (Α` 151) Τεχνικό Συμβούλιο Δημόσιων Έργων και Μελετών Εποπτευόμενων Νομικών Προσώπων.

15. Οι προθεσμίες του παρόντος άρθρου, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι προθεσμίες που τάσσονται στα όργανα του εργοδότη και της διοίκησης, αναστέλλονται κατά τον μήνα Αύγουστο.

16. Για την επιτάχυνση της εξέτασης των υποβαλλομένων ενστάσεων και των λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας του Τεχνικού Συμβουλίου του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, δύναται στο Τεχνικό Συμβούλιο του Υπουργείου να συσταθούν Τμήματα, που είναι αυτοτελή και ισόβαθμα μεταξύ τους. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται η αρμοδιότητα των Τμημάτων. Η σύνθεση των Τμημάτων είναι αυτή, που προβλέπεται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις περί συγκρότησης και σύνθεσης του τεχνικού συμβουλίου του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών. Η παραπομπή των θεμάτων προς γνωμοδότηση στα Τμήματα του τεχνικού συμβουλίου, ανάλογα με την αρμοδιότητά τους, γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Υποδομών.

17. Σε περιπτώσεις άσκησης ένστασης κατά απόφασης της διευθύνουσας υπηρεσίας, που κηρύσσει έκπτωτο τον ανάδοχο κατ` άρθρο 160 περί έκπτωσης του αναδόχου, η έκπτωση

δεν οριστικοποιείται πριν την έκδοση απόφασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος. Ο προσδιορισμός της συζήτησης της ένστασης στο αρμόδιο τεχνικό συμβούλιο διενεργείται κατά προτίμηση και εντός τριών (3) μηνών από την άσκησή της. Για τη συζήτηση στο τεχνικό συμβούλιο, η διευθύνουσα υπηρεσία υποχρεούται να υποβάλλει εισήγηση εντός τριάντα (30) ημερών από την άσκηση της ένστασης. Παράλειψη υποβολής της εισήγησης δεν κωλύει τη συζήτηση στο τεχνικό συμβούλιο, εφόσον ο ενιστάμενος υποβάλει εντός πρόσθετης προθεσμίας τριάντα (30) ημερών, τα αναγκαία έγγραφα για τη συζήτηση της ένστασης, ιδίως δε, τα εγκεκριμένα συμβατικά τεύχη και την απόφαση έκπτωσης. Εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την έκδοση της γνωμοδότησης του τεχνικού συμβουλίου, το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο εκδίδει απόφαση επί της ένστασης. Παράλειψη εκδόσεως απόφασης εντός της άνω προθεσμίας τεκμαίρεται ως σιωπηρή αποδοχή της οικείας γνωμοδοτήσεως του τεχνικού συμβουλίου.»[135]

Άρθρο 175 Δικαστική επίλυση διαφορών

«1. Κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτει από τη σύμβαση κατασκευής δημόσιου έργου, ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ως ιδιωτικού δικαίου, επιλύεται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής στο διοικητικό εφετείο της περιφέρειας, στην οποία εκτελείται το έργο. Παρέκταση αρμοδιότητας δεν επιτρέπεται. Αν το έργο εκτελείται στην περιφέρεια δύο ή περισσότερων διοικητικών εφετείων, αρμόδιο καθίσταται αυτό που θα επιλέξει ο προσφεύγων ή ο ενάγων.

2. Πριν από την άσκηση της προσφυγής στο διοικητικό εφετείο προηγείται υποχρεωτικά η ένσταση, σύμφωνα με το άρθρο 174, διαφορετικά η προσφυγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Δεν απαιτείται η τήρηση ενδικοφανούς προδικασίας αν ασκείται από τον ενδιαφερόμενο αγωγή, στο δικόγραφο της οποίας δεν σωρεύεται αίτημα ακύρωσης ή τροποποίησης διοικητικής πράξης ή παράλειψης.

3. Η υπόθεση συζητείται σε δικάσιμο που ορίζεται όσο το δυνατόν συντομότερα. Ειδικά για δημόσια έργα προϋπολογισμού άνω των 500.000 ευρώ, η δικάσιμος για τη συζήτηση της υπόθεσης προσδιορίζεται το αργότερο εντός έξι (6) μηνών. Οι διάδικοι υποχρεούνται να προσκομίσουν κατά την πρώτη συζήτηση όλα τα αποδεικτικά μέσα. Το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη και αποδεικτικά μέσα που δεν πληρούν τους όρους του νόμου. Αν ο φάκελος της υπόθεσης δεν αποσταλεί στο διοικητικό εφετείο από τη Διοίκηση, η συζήτηση αναβάλλεται σε νέα δικάσιμο, κατά την οποία η υπόθεση συζητείται με βάση τα στοιχεία που προσκομίζει ο προσφεύγων ή ο ενάγων, αν το ζητήσει ο ίδιος.

4. Η συζήτηση και η διεξαγωγή της απόδειξης ολοκληρώνονται σε μια δικάσιμο. Ένορκες βεβαιώσεις ενώπιον ειρηνοδίκη ή συμβολαιογράφου ή προξένου λαμβάνονται υπόψη μόνο αν έχουν δοθεί ύστερα από κλήτευση του αντιδίκου τρεις (3) τουλάχιστον εργάσιμες ημέρες πριν από τη βεβαίωση και, αν πρόκειται να δοθούν στην αλλοδαπή, οκτώ (8) τουλάχιστον ημέρες πριν από αυτή. Η απόφαση εκδίδεται το ταχύτερο και αρκεί πιθανολόγηση. Οι αποφάσεις του διοικητικού εφετείου είναι αμέσως εκτελεστές.

5. Η αίτηση αναίρεσης κατά των αποφάσεων του διοικητικού εφετείου ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας επιτρέπεται για τους προβλεπόμενους νόμιμους λόγους αναίρεσης. Αν από την εκτέλεση της απόφασης πιθανολογείται κίνδυνος βλάβης δυσχερώς επανορθώσιμης, μπορεί να διαταχθεί με αίτηση κάποιου από τους διαδίκους η ολική ή η εν μέρει αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης, με τον όρο παροχής ανάλογης εγγύησης ή και χωρίς εγγύηση ή να εξαρτηθεί η εκτέλεση της απόφασης από την παροχή εγγύησης από τον διάδικο που έχει νικήσει. Για την αίτηση αποφαίνεται, συνεδριάζοντας ως συμβούλιο, χωρίς υποχρεωτική κλήτευση των διαδίκων, το αρμόδιο τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο συγκροτείται από τρία (3) μέλη, στα οποία περιλαμβάνεται υποχρεωτικά ο εισηγητής της υπόθεσης. Η απόφαση της αναστολής μπορεί κατά τον ίδιο

[135] Το άρθρο 174 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 87 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

τρόπο να ανακληθεί, με αίτηση κάποιου από τους διαδίκους έως και κατά την πρώτη συζήτηση της αναίρεσης.

6. Αν ο κύριος του έργου ή ο φορέας κατασκευής ασκήσει αναίρεση, με αίτηση του αναδόχου, μπορεί μέχρι την εκδίκασή της να γίνει συμβιβασμός. Για το συμβιβασμό εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών ή του αρμόδιου οργάνου των φορέων που εκτελούν δημόσια έργα, ύστερα από γνώμη του αρμόδιου Τεχνικού Συμβουλίου. Μετά την αποδοχή αυτής από τον ανάδοχο, ο κύριος του έργου ή ο φορέας κατασκευής παραιτείται από την αναίρεση.
7. Αν ο ανάδοχος του έργου είναι κοινοπραξία, η προσφυγή ασκείται είτε από την ίδια είτε από όλα τα μέλη της, που μεταξύ τους στην περίπτωση αυτή υπάρχει αναγκαστική ομοδικία.»[136]

Άρθρο 176 Διαιτητική επίλυση διαφορών

«1. Στα έγγραφα της σύμβασης, για έργα προϋπολογισμού ανώτερου των δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) ευρώ και για μελέτες και τεχνικές και λοιπές συναφείς επιστημονικές υπηρεσίες προϋπολογισμού ανώτερου του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ, μπορεί να εγκριθεί και να περιληφθεί ρήτρα περί διαιτητικής επίλυσης κάθε διαφοράς που προκύπτει σχετικά με την εφαρμογή, την ερμηνεία ή το κύρος της σύμβασης. Για έργα κατώτερου προϋπολογισμού, απαιτείται για τη συμπερίληψη αντίστοιχης ρήτρας η σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου.[137]

2. Η κατά την παρ. 1, διαιτητική επίλυση της διαφοράς, διέπεται από τις διατάξεις που εκάστοτε ισχύουν για τις διαιτησίες του Δημοσίου. Κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις αυτές, με τη σύμβαση καθορίζονται οι κανόνες που διέπουν τον ορισμό των διαιτητών, οι εφαρμοστέοι κανόνες διαιτησίας, η έδρα του διαιτητικού δικαστηρίου (ή οργάνου), οι αμοιβές των διαιτητών (εφόσον δεν ορίζονται από τους εφαρμοστέους κανόνες διαιτησίας), η γλώσσα στην οποία θα διεξαχθεί η διαιτησία και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

3. Η διαιτητική απόφαση φέρει πλήρη, ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, είναι οριστική και αμετάκλητη και δεν υπόκειται σε κανένα τακτικό ή έκτακτο ένδικο μέσο, πλην της αγωγής ακύρωσης διαιτητικής απόφασης, σύμφωνα με τα άρθρα 897 έως 900 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αποτελεί τίτλο εκτελεστό, χωρίς να χρειάζεται να κηρυχθεί αυτό από τα τακτικά Δικαστήρια, και τα αντίδικα μέρη δεσμεύονται να συμμορφωθούν αμέσως με τους όρους της.

4. Η διεξαγωγή της διαιτησίας υπόκειται στον «Κανονισμό Διαφάνειας στις δυνάμει Συνθήκης Διαιτησίες Επενδυτών-Κρατών» (Rules on Transparency in Treaty based Investor-State Arbitration) της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL), οι διατάξεις του οποίου κατισχύουν των εφαρμοστέων κανόνων διαιτησίας που καθορίζονται, σύμφωνα με την παρ. 3.

5. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 8 του «Κανονισμού Διαφάνειας στις δυνάμει Συνθήκης Διαιτησίες Επενδυτών-Κρατών» της παρ. 4, με κοινή απόφαση των Υπουργών Υποδομών και Μεταφορών και Δικαιοσύνης, καθορίζονται η αποθετήρια αρχή για τη δημοσίευση των πληροφοριών που προβλέπονται στους εν λόγω κανόνες και κάθε λεπτομέρεια αναφορικά με την τήρηση των πληροφοριών αυτών και την πρόσβαση σε αυτές.

---

[136] Το άρθρο 175 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 21 Ν.4491/2017, ΦΕΚ Α 152/13.10.2017.

[137] Κατά το άρθρο 140 παρ. 4 (και 6) Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/9.3.2021:
"4. Μετά από συμφωνία των συμβαλλομένων και έπειτα από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, η επίλυση διαφορών από σύμβαση, που έχει υπογραφεί πριν από τη δημοσίευση του παρόντος και στην οποία δεν έχει συμπεριληφθεί ρήτρα διαιτησίας, μπορεί να υπάγεται στην παρ. 1 του άρθρου 176 του ν. 4412/2016, όπως τροποποιείται με το άρθρο 83 του παρόντος."

6. Με συμφωνία των συμβαλλομένων, έπειτα από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, η επίλυση διαφορών από σύμβαση που έχει υπογραφεί χωρίς να συμπεριληφθεί σε αυτήν ρήτρα διαιτησίας κατά την παρ. 1, μπορεί να υπάγεται στις διατάξεις περί διαιτησίας.

7. Στα συμβατικά τεύχη που έχει περιληφθεί ρήτρα περί διαιτητικής επίλυσης, δύναται να προβλέπεται στάδιο συμβιβαστικής επίλυσης κάθε διαφοράς, που προηγείται της προσφυγής στη διαιτησία της παρ. 1. Για τη συμβιβαστική επίλυση της διαφοράς συγκροτείται Συμβούλιο Επίλυσης Διαφορών (ΣΕΔ), το οποίο θα αποτελείται από 1 έως 3 μέλη, μη συνδεόμενα με οιαδήποτε έννομη σχέση με τα μέρη, τα οποία θα ορισθούν από τα μέρη εντός τριάντα (30) ημερών από την υπογραφή της σύμβασης. Σε περίπτωση διαφωνίας ως προς τον ορισμό των μελών, κάθε μέρος ορίζει από ένα και το τρίτο μέλος ορίζεται με απόφαση του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος. Η αμοιβή κάθε μέλους του ΣΕΔ καθορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 18 ν. 4640/2019 (Α` 190), περί αμοιβής διαμεσολαβητή.

8. Η οποιαδήποτε διαφορά εισάγεται με πρωτοβουλία οιουδήποτε μέρους στο ΣΕΔ, το οποίο εκδίδει μη δεσμευτική απόφαση, εντός τριάντα (30) ημερών από την εισαγωγή της διαφοράς. Εντός δεκαπέντε (15) ημερών από της εκδόσεως της απόφασης του ΣΕΔ τα μέρη δηλώνουν εγγράφως, αν αποδέχονται την εκδοθείσα απόφαση. Αποδοχή της απόφασης από τα μέρη επιλύει τη σχετική διαφορά.

9. Με συμφωνία των συμβαλλομένων, η επίλυση διαφορών από σύμβαση που έχει υπογραφεί χωρίς να συμπεριληφθεί σε αυτήν ρήτρα συμβιβαστικής επίλυσης κατά την παρ. 7, μπορεί να υπάγεται στις διατάξεις αυτής.»[138]

ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ΑΥΤΟΕΠΙΣΤΑΣΙΑ

Άρθρο 177 Εκτέλεση εργασιών με αυτεπιστασία

1. Η εκτέλεση εργασιών με αυτεπιστασία, όταν συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις της περίπτωσης β` του άρθρου 134, αποφασίζεται από την προϊσταμένη αρχή μετά από εισήγηση της διευθύνουσας υπηρεσίας. Για την απόφαση αυτή λαμβάνονται υπόψη ιδίως η επιστημονική ή καλλιτεχνική φύση των εργασιών, και η εξαιρετική λεπτότητά τους, όσον αφορά στα αρχαιολογικά έργα, η διάρθρωση των υπηρεσιών, το υπάρχον εργατοτεχνικό προσωπικό, ο διαθέσιμος μηχανικός εξοπλισμός και γενικά η οικονομία της κατασκευής. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία ορίζει τεχνικό υπάλληλο ή υπάλληλο με ειδικότητα συναφή με το φυσικό αντικείμενο του έργου, ως επιβλέποντα και άλλους υπαλλήλους ως βοηθούς του εφόσον απαιτείται. Με μέριμνα της υπηρεσίας συντάσσεται ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα, προϋπολογισμός και αναλυτικό πρόγραμμα κατασκευής. Συντάσσεται επίσης ενδεικτική προμέτρηση των απαιτούμενων υλικών (στο βαθμό που είναι εφικτό ανάλογα με την ειδική φύση του αρχαιολογικού έργου), προγραμματίζεται ο αριθμός, οι ειδικότητες και η διάρκεια απασχόλησης του επιστημονικού ή εργατοτεχνικού προσωπικού, καθώς και ο αριθμός, το είδος και η διάρκεια απασχόλησης του μηχανικού εξοπλισμού που είναι απαραίτητα για την εκτέλεση του έργου.

2. Ο απαιτούμενος αριθμός του προσωπικού και των μηχανημάτων, οι ποσότητες των υλικών, ο τρόπος και ο ρυθμός απασχόλησης του προσωπικού, ανάλωσης υλικών, μίσθωσης και χρήσης μηχανημάτων και όλα τα άλλα αναγκαία για την εκτέλεση του έργου στοιχεία εγκρίνονται από τη διευθύνουσα υπηρεσία. Ο αριθμός των μηχανημάτων έργων των οποίων η αγορά είναι αναγκαία για την κατασκευή του έργου εγκρίνεται από την προϊσταμένη αρχή από την οποία επίσης εγκρίνεται και ο τρόπος εκμετάλλευσης των μηχανημάτων μετά τη χρήση τους στο έργο. Στην περίπτωση αρχαιολογικών έργων το απαιτούμενο προσωπικό, εγκρίνεται από την προϊσταμένη αρχή.

[138] Το άρθρο 176 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε ως άνω με το άρθρο 88 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

3. Το απαιτούμενο προσωπικό προσλαμβάνεται, σύμφωνα με τις ισχύουσες για το φορέα κατασκευής σχετικές διατάξεις. Απαιτούμενο προσωπικό μπορεί και ο κύριος του έργου να διαθέσει ή να προσλάβει, σύμφωνα με τις ισχύουσες γι` αυτόν διατάξεις. Στο προσωπικό αυτό μπορεί να περιλαμβάνεται υπαλληλικό και εργατοτεχνικό προσωπικό οποιοσδήποτε ειδικότητας αναγκαίας για την κατασκευή και την τεχνικοοικονομική διοίκηση του έργου.

4. Από τις διατιθέμενες για το έργο πιστώσεις καταβάλλονται, με βάση νόμιμα δικαιολογητικά, όλες οι δαπάνες που πραγματοποιούνται για το έργο όπως είναι οι μισθοί, τα ημερομίσθια και οι σχετικές εργοδοτικές επιβαρύνσεις του προσωπικού της προηγούμενης παραγράφου, οι δαπάνες προμήθειας μηχανημάτων και εξοπλισμού, η αξία των υλικών και οι δαπάνες διαλογής, αποθήκευσης, μεταφοράς και χρήσης τους, τα μισθώματα μηχανημάτων, τα ασφάλιστρα και οι δαπάνες λειτουργίας τους, οι αμοιβές για παροχή υπηρεσιών, οι δαπάνες μίσθωσης οικημάτων και το αντάλλαγμα για την υπεργολαβική εκτέλεση εργασιών με υλικά ή χωρίς υλικά (φατούρα).

5. Για την αγορά των υλικών και μηχανημάτων, τη μίσθωση μηχανικού εξοπλισμού ή την εκτέλεση μεταφορών, εφαρμόζονται οι αντίστοιχες διατάξεις που διέπουν κάθε φορά το φορέα κατασκευής. Για την ανάδειξη εργολάβων επί μέρους εργασιών που περιλαμβάνονται στην απολογιστική εκτέλεση, εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου. Για την ανάδειξη αναδόχων παροχής επιμέρους υπηρεσιών σε τρίτους εφαρμόζονται οι διατάξεις που διέπουν το φορέα κατασκευής.

6. Κατά την εκτέλεση έργου με αυτεπιστασία τηρείται με ευθύνη της υπηρεσίας ημερολόγιο ανάλογο με το επιβαλλόμενο για οποιαδήποτε απολογιστική εκτέλεση εργασιών της παρ. 9 του άρθρου 154.

7. Για τις εργασίες που εκτελούνται με αυτεπιστασία συντάσσεται επιμέτρησή τους και απολογισμός της δαπάνης. Για την παραλαβή τους εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των άρθρων 170 και 172.

8. Στην περίπτωση αρχαιολογικού έργου, ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας, μπορεί να προβαίνει σε απ` ευθείας ανάθεση συμβάσεων ερευνών, μελετών, υπηρεσιών επίβλεψης έργου ή εν γένει παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών μηχανικού, εφόσον η δαπάνη της σχετικής σύμβασης δεν υπερβαίνει, ανά κατηγορία μελέτης, έρευνας ή ανεξάρτητης υπηρεσίας, το ποσό των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ συμπεριλαμβανομένου του νομίμου ΦΠΑ. Στις περιπτώσεις αυτές δεν έχουν εφαρμογή οποιεσδήποτε συναφείς διατάξεις.

ΕΝΟΤΗΤΑ 8 ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 178 Προδιαγραφές και Κανονισμοί Έργων

1. Για την τήρηση και εφαρμογή των προδιαγραφών και κανονισμών της παρ. 8 του άρθρου 54 τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων επιτρέπεται να διενεργούν ελέγχους στον τόπο παραγωγής των υλικών ή κατασκευής του έργου και στα μέσα μεταφοράς των υλικών. Σε περίπτωση που διαπιστώνεται παράβαση, τα όργανα αυτά συντάσσουν σχετική έκθεση και αν διαπιστωθεί ακαταλληλότητα των υλικών, προβαίνουν στην κατάσχεση αυτών σε οποιονδήποτε και αν ανήκουν. Για τις παραβάσεις του παρόντος άρθρου οι τεχνικοί υπάλληλοι του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων θεωρούνται ανακριτικοί υπάλληλοι και υπάγονται ως προς τα σχετικά με την αρμοδιότητα αυτή καθήκοντά τους στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών.

2. Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος άρθρου και των κανονιστικών αποφάσεων που εκδίδονται με εξουσιοδότησή του διώκεται και τιμωρείται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 458 του Ποινικού Κώδικα. Επιπλέον, κατά των παραβατών επιβάλλεται με απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων πρόστιμο, το οποίο δεν μπορεί να είναι κατώτερο των οκτακοσίων ογδόντα (880) ευρώ και ανώτερο των εβδομήντα τριών χιλιάδων και πεντακοσίων (73.500) ευρώ συνολικά κατά περίπτωση ελέγχου, εφόσον πρόκειται για παράβαση ή παραβάσεις κανονισμών ή υποχρεωτικών προδιαγραφών που αναφέρονται στον τρόπο κατασκευής των δημόσιων ή ιδιωτικών έργων, σύμφωνα και με τις οικείες συμβάσεις και τις εγκεκριμένες μελέτες ή στην ποιότητα, στον τρόπο σύνθεσης και επεξεργασίας, στη μεταφορά, στη χρήση και στον έλεγχο των υλικών κατασκευής των έργων. Σε περίπτωση που

η παράβαση επηρεάζει ή μπορεί, αιτιολογημένα, να επηρεάσει ουσιαστικά τις βασικές απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν τα δομικά υλικά και έργα, σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. 334/1994 (Α` 176), ιδιαίτερα τη μηχανική αντοχή, την ευστάθεια, την πυρασφάλεια, την υγιεινή, την υγεία και το περιβάλλον ή την ασφάλεια χρήσης, το πρόστιμο δεν μπορεί να είναι κατώτερο των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ για καθεμία από τις παραβάσεις αυτές, ανερχόμενο συνολικά κατά περίπτωση ελέγχου μέχρι το προαναφερόμενο όριο. Το ύψος του προστίμου κλιμακώνεται ανάλογα με τη βαρύτητα της διαπιστούμενης παράβασης. Τα ποσά αυτά του προστίμου αυξάνονται με απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

3. Ειδικά καθόσον αφορά στον έλεγχο και στις κυρώσεις για το σκυρόδεμα, στην περίπτωση που διαπιστώνονται παραβάσεις του Κανονισμού Τεχνολογίας Σκυροδέματος που έχει εγκριθεί με την απόφαση Γ.Δ.Τ.Υ./οικ.3328/2016 του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (Β` 1561), όπως κάθε φορά ισχύει, πέραν από αυτές που επισύρουν πρόστιμο κατά το τρίτο εδάφιο της προηγούμενης παραγράφου, επιβάλλονται κατά εύλογη κρίση και πρόστιμα για καθεμία από τις παραβάσεις αυτές, πάντοτε με τον περιορισμό του ανώτατου ορίου του συνολικού κατά έλεγχο προστίμου.

4. Η έκθεση ελέγχου, με μνεία και των απόψεων του ελεγχόμενου, υποβάλλεται στον Προϊστάμενο της αρμόδιας για τον ποιοτικό έλεγχο υπηρεσίας του φορέα ελέγχου. Ο Προϊστάμενος θεωρεί την έκθεση μέσα σε προθεσμία δέκα (10) εργάσιμων ημερών και μέσα στην ίδια προθεσμία την κοινοποιεί στον ελεγχόμενο, ο οποίος μπορεί μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία δεκαπέντε (15) εργάσιμων ημερών να καταθέσει στην υπηρεσία αυτή αντιρρήσεις του επ' αυτών. Η έκθεση, οι αντιρρήσεις, οι επ' αυτών παρατηρήσεις της υπηρεσίας και κάθε άλλο σχετικό στοιχείο διαβιβάζονται αμέσως στην αρμόδια Γενική Διεύθυνση της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, η οποία εισηγείται στον Υπουργό.

5. Ο Υπουργός αποφαίνεται για τις υποβληθείσες αντιρρήσεις, την επιβολή και το ποσό του προστίμου. Η απόφαση αυτή αποτελεί τίτλο βεβαίωσης στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.). Το πρόστιμο είναι δημόσιο έσοδο και εισπράττεται κατά τον Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και Οικονομικών καθορίζονται οι δικαιούχοι, ο τρόπος απόδοσης των σχετικών ποσών και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα.

Οι αποφάσεις επιβολής προστίμου εφόσον αφορούν εργοληπτικές επιχειρήσεις κοινοποιούνται στη Διεύθυνση Μητρώων του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

6. Η διαδικασία επιβολής της διοικητικής ποινής του προστίμου είναι ανεξάρτητη από την ποινική ευθύνη. Για την τελευταία αυτή περίπτωση ο Προϊστάμενος της αρμόδιας υπηρεσίας του φορέα ελέγχου διαβιβάζει την έκθεση ελέγχου, μαζί με τις αντιρρήσεις του ελεγχόμενου και τις επ' αυτών παρατηρήσεις της υπηρεσίας στον αρμόδιο Εισαγγελέα, αμέσως μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής αντιρρήσεων.

Άρθρο 179 Επιθεώρηση των δημοσίων έργων[139]

1. Για τη διαρκή (περιοδική ή έκτακτη) επιθεώρηση των έργων που εκτελούνται από τους φορείς του δημόσιου τομέα, όπως κάθε φορά ορίζεται, συνιστάται Σώμα Επιθεωρητών Δημόσιων Έργων (Σ.Ε.Δ.Ε.) υπαγόμενο στη Γενική Γραμματεία Καταπολέμησης της Διαφθοράς του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

2. Επιθεωρητές Δημόσιων Έργων ορίζονται, με ανάθεση καθηκόντων, υπάλληλοι του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ή άλλων Υπουργείων ή Περιφερειών ή κάθε βαθμίδας Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή Υπηρεσιών ή Ν.Π.Δ.Δ. ή άλλων νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων και συνταξιούχοι του Δημοσίου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα που:

[139] Το άρθρο 179 ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ με το άρθρο 119 περ.21 Ν.4622/2019, ΦΕΚ Α 133/7.8.2019.

α) Ανήκουν σε κατηγορία ΠΕ, αν πρόκειται για μόνιμους υπαλλήλους δημόσιας υπηρεσίας ή Ν.Π.Δ.Δ. ή Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ή είναι διπλωματούχοι ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος, αν πρόκειται για υπαλλήλους με άλλη σχέση ή για υπαλλήλους άλλων φορέων του δημόσιου τομέα ή για συνταξιούχους του Δημοσίου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα, εφόσον διαθέτουν εξειδικευμένη εμπειρία λόγω της προϋπηρεσίας τους σε συγκεκριμένους τομείς ή είναι διπλωματούχοι μηχανικοί Ε.Μ.Π. ή άλλων ισότιμων σχολών, αν πρόκειται για αξιωματικούς των Ενόπλων Δυνάμεων.

β) Έχουν δωδεκαετή τουλάχιστον υπηρεσία στο Δημόσιο ή σε άλλο φορέα του δημόσιου τομέα ή στις Ένοπλες Δυνάμεις και το πολύ πενταετή απομάκρυνση από την ενεργό υπηρεσία για τους συνταξιούχους.

γ) Έχουν οκταετή τουλάχιστον βεβαιωμένη εμπειρία σε θέματα που σχετίζονται με την παραγωγή των έργων και

δ) Έχουν ουσιαστικά προσόντα (όπως κατάρτιση ή θος) για την εκτέλεση των καθηκόντων τους και ιδίως ικανότητα στη γρήγορη και διεισδυτική διάγνωση των προβλημάτων που παρουσιάζονται στις διάφορες φάσεις παραγωγής των έργων και στην αντικειμενική κριτική των λύσεων που δίνονται στα προβλήματα αυτά. Οι συνταξιούχοι του Δημοσίου δεν θα πρέπει να καλύπτουν ποσοστό του συνόλου των θέσεων των επιθεωρητών μεγαλύτερο του δεκαπέντε τοις εκατό (15%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους Αξιωματικούς των Ενόπλων Δυνάμεων ορίζεται σε έξι τοις εκατό (6%).

3. Η ανάθεση καθηκόντων γίνεται κατά αποκλειστική απασχόλησή με κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ταυ αρμόδιου Υπουργού ή του αρμόδιου οργάνου διοίκησης, περίληψη της οποίας δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Εφόσον για την ανάθεση καθηκόντων σε υπαλλήλους απαιτείται μετάθεσή τους, αυτή προηγείται της απόφασης ανάθεσης των καθηκόντων. Αν πρόκειται για συνταξιούχο, προηγείται πρόσκληση πρόσληψης μέσω του τύπου και του ενημερωτικού δελτίου του Τ.Ε.Ε.. Η ανάθεση καθηκόντων Επιθεωρητή Δημόσιων Έργων σε δημόσιους υπαλλήλους Υπουργείων γίνεται για πενταετή θητεία που μπορεί να ανανεώνεται. Η ανάθεση καθηκόντων σε όλους τους άλλους γίνεται για τριετή θητεία που μπορεί να ανανεώνεται. Ανάκληση της ανάθεσης καθηκόντων πριν από τη λήξη της θητείας γίνεται μόνο για σπουδαίο λόγο ύστερα από αιτιαλογημένη γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου του αρμόδιου για τους υπαλλήλους της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ή ύστερα από αίτηση του Επιθεωρητή και αποδοχή της από τον Υπουργό Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων .

4. Ανάθεση καθηκόντων των Επιθεωρητών Δημόσιων Έργων κατά τις διατάξεις του άρθρου αυτού μπορεί να γίνει σε πενήντα (50) κατ` ανώτατο όριο υπαλλήλους ή αξιωματικούς των Ενόπλων Δυνάμεων χωρίς αύξηση των αντίστοιχων οργανικών θέσεων ή συνταξιούχους του δημόσιου ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Το πιο πάνω ανώτατο όριο του αριθμού των Επιθεωρητών Δημόσιων Έργων μπορεί να αυξηθεί με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Εσωτερικών και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

5. Οι Επιθεωρητές Δημόσιων Έργων διατηρούν τη θέση από την οποία προέρχονται, σταδιοδρομούν, εξελίσσονται και ασφαλίζονται κανονικά στην υπηρεσία από την οποία προέρχονται και γενικά η υπηρεσία τους ως Επιθεωρητών θεωρείται για κάθε συνέπεια ως υπηρεσία στη θέση και την κατάσταση από την οποία προέρχονται, στην οποία και επανέρχονται αυτοδίκαια μετά τη λήξη ή ανάκληση της ανάθεσης καθηκόντων τους. Για τη δυνατότητα εξέλιξης του υπαλλήλου, στον οποίο ανατίθενται καθήκοντα Επιθεωρητή Δημόσιων Έργων, ο χρόνος της θητείας στη θέση αυτή λογίζεται ότι διανύθηκε σε θέση Προϊστάμενου Διεύθυνσης, προκειμένου να μπορεί να κριθεί ο υπάλληλος για θέση Προϊστάμενου Γενικής Διεύθυνσης εφόσον έχει συνολική υπηρεσία άνω των είκοσι (20) ετών.

Οι ρυθμίσεις του προηγούμενου εδαφίου έχουν εφαρμογή και για τους Επιθεωρητές - Ελεγκτές του Σώματος Επιθεωρητών-Ελεγκτών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

6. Οι Επιθεωρητές Δημόσιων Έργων που δεν έχουν την ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου έχουν, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, όλες τις υποχρεώσεις και ευθύνες και υπόκεινται στους περιορισμούς που προβλέπονται για τους δημοσίους υπαλλήλους.

7. Το έργο της επιθεώρησης κατευθύνεται, παρακολουθείται, ελέγχεται και γενικά εποπτεύεται από Εποπτικό Συμβούλιο που απαρτίζεται από τον Γενικό Γραμματέα της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως πρόεδρο και τρία μέλη Επιθεωρητές Δημόσιων Έργων, που ορίζονται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ασκούν τα καθήκοντά τους αυτά παράλληλα με το έργο της επιθεώρησης, το οποίο αναλαμβάνουν ως Επιθεωρητές Δημόσιων Έργων. Το Εποπτικό Συμβούλιο υποβάλλει στον Υπουργό Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εξαμηνιαίες εκθέσεις για την πορεία και αποτελεσματικότητα της επιθεώρησης και προτείνει μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της επιθεώρησης και γενικά του ελέγχου. Ο πρόεδρος του Εποπτικού Συμβουλίου ασκεί όλα τα προβλεπόμενα από τις ισχύουσες διατάξεις καθήκοντα προϊσταμένου των Επιθεωρητών Δημόσιων Έργων. Για τα καθήκοντα αυτά μπορεί να εξουσιοδοτεί γενικά ή ειδικά τα άλλα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου.

8. Ο τρόπος διεξαγωγής των επιθεωρήσεων, σι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα των Επιθεωρητών Δημόσιων Έργων κατά τη διενέργεια επιθεωρήσεων, οι αντίστοιχες υποχρεώσεις των υπηρεσιών των φορέων κατασκευής των έργων, τα θέματα που σχετίζονται με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της επιθεώρησης, οι απαραίτητοι όροι εχεμύθειας και χαρακτηρισμού του απορρήτου και γενικά κάθε θέμα, που σχετίζεται με τις βασικές και γενικές αρχές της επιθεώρησης και της αποτελεσματικότητας του ελέγχου, ρυθμίζεται με την αριθμ. ΕΔ2α/01/71/Φ.Ν. 294/1986 (Β` 374) απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Οι Επιθεωρητές Δημόσιων Έργων βοηθούνται στο έργο τους από την αρμόδια για την επιθεώρηση των έργων οργανική μονάδα της Γενικής Γραμματείας για την Καταπολέμηση της Διαφθοράς, που τους παρέχει την απαραίτητη διοικητική μέριμνα.

9. Οι αρχές ή τα όργανα των φορέων του δημόσιου τομέα, που είναι αποδέκτες των εκθέσεων ή πορισμάτων επιθεώρησης δημόσιων έργων της ευθύνης τους, υποχρεούνται να πληροφορούν τον Υπουργό Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και το Σ.Ε.Δ.Ε. για τα μέτρα που έλαβαν ή προτίθενται να λάβουν, αν και εφόσον από την επιθεώρηση προκύπτει η ανάγκη λήψης μέτρων, για την περαιτέρω εύρυθμη πορεία παραγωγής του έργου ή για τους υπεύθυνους της παραγωγής του.

10. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να συνιστώνται Γραφεία του Σώματος Επιθεωρητών Δημόσιων Έργων στις έδρες των Περιφερειών.

11. Οι Επιθεωρητές Δημόσιων Έργων δεν εξετάζονται και δεν διώκονται για γνώμη που διατύπωσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Εξαιρούνται των ανωτέρω, η περίπτωση δόλου και η παραβίαση του απορρήτου των πληροφοριών και στοιχείων που περιήλθαν σε γνώση τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ανωτέρω Επιθεωρητές διώκονται για πράξεις ή παραλείψεις στις οποίες προέβησαν, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, μπορούν να παρίστανται ενώπιον των δικαστηρίων με μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Ν.Σ.Κ.), υπό την προϋπόθεση ότι το σχετικό αίτημα θα εγκριθεί από τον Πρόεδρο του Ν.Σ.Κ..

Άρθρο 180 Ειδικές ρυθμίσεις, έργα άλλων φορέων

1. Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες που προβλέπονται από τον παρόντα νόμο και τις αποφάσεις που εκδίδονται με εξουσιοδότησή του ασκούνται από τα αρμόδια όργανα ή συμβούλια του φορέα κατασκευής του έργου, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του κάθε φορέα.

2. Καθήκοντα «αναθέτουσας/ προϊσταμένης αρχής» για την «ανάθεση/εκτέλεση» των δημοσίων έργων, αρμοδιότητας του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ασκεί ο Υπουργός Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων επικουρούμενος από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις του Υπουργείου. Με απόφαση του Υπουργού μπορούν να μεταβιβάζονται οι σχετικές αρμοδιότητες σε υποκείμενα όργανα και να ορίζεται ο χρόνος έναρξης της άσκησης των αρμοδιοτήτων της «αναθέτουσας/ προϊσταμένης αρχής» από τα νέα όργανα και οι συμβάσεις στις οποίες ασκούνται οι αρμοδιότητες αυτές από Όργανα που έχουν καθοριστεί με προγενέστερες διατάξεις, διατηρούν τις αρμοδιότητές τους μέχρι την έκδοση νέας απόφασης.

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ανατίθεται η διαδικασία σύναψης έργου σε οποιαδήποτε οργανωτική μονάδα. Διεύθυνση ή Ειδική Υπηρεσία Δημόσιων Έργων (ΕΥΔΕ), της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.[140]

«3. Α) Στα έργα που εκτελούνται από άλλους φορείς, εκτός από τις υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί με διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, να γίνονται οι αναγκαίες προσαρμογές ή διαφοροποιήσεις των σχετικών διαδικασιών του και των θεμάτων που ρυθμίζονται με τον παρόντα νόμο για την αντιμετώπιση των ιδιαιτεροτήτων φορέων και έργων. Με το διάταγμα αυτό μπορεί να ενοποιούνται ή να συντέμνονται και οι διαδικασίες που αναφέρονται στη διοικητική και δικαστική επίλυση των διαφορών ή να καταργούνται βαθμοί των διαδικασιών αυτών.

Β) Στα έργα που εκτελούνται από άλλους φορείς, εκτός από τις υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί με κοινή απόφαση που εκδίδεται από τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών και τον κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό, να γίνεται ο ειδικότερος προσδιορισμός των οργάνων και συμβουλίων που αποφασίζουν ή γνωμοδοτούν για τα έργα των φορέων αυτών, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος. Αποφαινόμενα και γνωμοδοτούντα όργανα που έχουν καθοριστεί με προγενέστερες διατάξεις διατηρούν τις αρμοδιότητές τους μέχρι την έκδοση νέας απόφασης».[141]

4. Σε κάθε περίπτωση η εποπτεία στους άλλους φορείς για την τήρηση των διαδικασιών και γενικά για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου και των κανονιστικών πράξεων που εκδίδονται με εξουσιοδότησή του ασκείται από την Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

5. Οι διατάξεις των άρθρων 92-110 του ν. 3669/2008 όπως ισχύουν και οι κανονιστικές πράξεις που εκδόθηκαν για την εφαρμογή τους συνεχίζουν να ισχύουν. Οι βεβαιώσεις εγγραφής στα μητρώα (πτυχία) που έχουν εκδοθεί υπό την ισχύ του ν. 3669/2008 ισχύουν για κάθε συνέπεια.

[6. Ο Υπουργός Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων μπορεί να εγκρίνει την εκτέλεση δημοσίου έργου ή τμήματος του από ενδιαφερόμενο φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δαπάνη του και χωρίς καμία επιβάρυνση του Δημοσίου, ορίζοντας τους όρους με τους οποίους θα εκτελεστεί το έργο και θα γίνει η επίβλεψη και παραλαβή από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Για έργα αρμοδιότητας άλλων φορέων η έγκριση γίνεται από το αρμόδιο όργανο του φορέα].[142]

Άρθρο 181 Παρεκκλίσεις

Παρεκκλίσεις από τις διατάξεις του παρόντος τίτλου επιτρέπονται, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 11 του ν.δ. 2386/1953 (Α` 111). Δεν επιτρέπονται παρεκκλίσεις από τις διατάξεις των άρθρων 135, 137, 138, του άρθρου 152 παράγραφοι 1, 7, 8 και 9, και των άρθρων 153, 154, 155, 156, 157, 170, "171", 172, 174 και 175.[143]

---

[140] Οι φράσεις «προϊσταμένης αρχής» και «εκτέλεση» της παρ. 2 αντικαταστάθηκαν ως άνω με το άρθρο 22 περ.38 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

[141] Η παρ.3 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 66 Ν.4690/2020, ΦΕΚ Α 104/30.05.2020.

[142] Η παράγραφος 6 ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ με το άρθρο 22 περ.39 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

[143] Στο δεύτερο εδάφιο του άρθρου 181 η φράση «στο άρθρο 167» διορθώνεται στο ορθό «στο άρθρο 171» (άρθρο 22 περ.75 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

ΤΙΤΛΟΣ 2 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΆΣΕΙΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ & ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΤΜΗΜΑ Ι ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ

ΕΝΟΤΗΤΆ 1 ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 182 Υπογραφή της Σύμβασης

1. Η σύμβαση συνάπτεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 105

2. Αν δεν ορίζεται διαφορετικά στα έγγραφα της σύμβασης, με την υπογραφή του συμφωνητικού αρχίζουν οι προθεσμίες της σύμβασης.

3. Αν δεν προσέλθει εμπρόθεσμα ο ανάδοχος για την υπογραφή του συμφωνητικού, κηρύσσεται έκπτωτος, σύμφωνα με το άρθρο 105 με απόφαση του Προϊσταμένου της Διευθύνουσας Υπηρεσίας και χωρίς άλλες προϋποθέσεις, εκτός αν επικαλεστεί και αποδείξει έλλειψη υπαιτιότητας. Κατά της απόφασης χωρεί ένσταση, η οποία αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης. Επί της ενστάσεως αποφασίζει ρητά η Προϊστάμενη Αρχή μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών. Σε κάθε περίπτωση, η έκδοση της απόφασης αυτής αποτελεί προϋπόθεση για τη συνέχιση της διαδικασίας ανάθεσης. Αν η ένσταση απορριφθεί, οριστικοποιείται η έκπτωση και η εγγύηση συμμετοχής του αναδόχου καταπίπτει υπέρ του κυρίου του έργου με απόφαση του Προϊσταμένου της Διευθύνουσας Υπηρεσίας.

4. Κατά την υπογραφή του συμφωνητικού ο ανάδοχος δηλώνει την έδρα του και τον αντίκλητό του. Σε περίπτωση αναδόχου σύμπραξης, ως έδρα του αναδόχου θεωρείται η έδρα του εκπροσώπου του. Ο ανάδοχος υποχρεούται να δηλώνει χωρίς καθυστέρηση στη Διευθύνουσα Υπηρεσία, την αλλαγή της έδρας του. Μέχρι την υποβολή της δήλωσης θεωρούνται ισχυρές οι κοινοποιήσεις των εγγράφων της Διευθύνουσας Υπηρεσίας στην προηγούμενη έδρα.

5. Αντίκλητος του αναδόχου ορίζεται φυσικό πρόσωπο που κατοικεί στην έδρα της Διευθύνουσας Υπηρεσίας και αποδέχεται το διορισμό του με δήλωση που περιλαμβάνεται στο κείμενο της σύμβασης ή υποβάλλεται με ιδιαίτερο έγγραφο. Αντίκλητος δεν αποκλείεται να είναι και ο εκπρόσωπος του αναδόχου, εφόσον κατοικεί στην έδρα της Διευθύνουσας Υπηρεσίας. Στον αντίκλητο γίνονται νόμιμα, αντί του αναδόχου, οι κοινοποιήσεις των εγγράφων της υπηρεσίας. Ο ανάδοχος μπορεί να αντικαταστήσει τον αντίκλητό του, μέχρι όμως την υποβολή της σχετικής δήλωσης με την οποία αντικαθίσταται, οι κοινοποιήσεις νομίμως γίνονται στον αντίκλητο. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία δικαιούται να απαιτήσει από τον ανάδοχο την αντικατάσταση του αντικλήτου, αν ο τελευταίος δεν παραλαμβάνει τα έγγραφα που απευθύνονται προς τον ανάδοχο. Ο ανάδοχος υποχρεούται να συμμορφωθεί αμέσως στην απαίτηση της Διευθύνουσας Υπηρεσίας.

Άρθρο 183 Διοίκηση σύμβασης μελέτης - παροχής τεχνικών υπηρεσιών, έλεγχος, επίβλεψη και παρακολούθηση - Εξουσιοδοτικές διατάξεις

«1. Η διοίκηση της σύμβασης και ο έλεγχός της ασκούνται από την αρμόδια τεχνική υπηρεσία του εργοδότη (διευθύνουσα υπηρεσία) και αποσκοπούν στην πιστή εκπλήρωση των όρων της σύμβασης από τον ανάδοχο και στην εκπόνηση της μελέτης ή στην παροχή υπηρεσιών, κατά τους κανόνες της τέχνης και της επιστήμης. Η επίβλεψη της εκτέλεσης της σύμβασης δεν αίρει ούτε μειώνει τις νόμιμες και συμβατικές ευθύνες του αναδόχου.

2. Η διευθύνουσα υπηρεσία ορίζει ως επιβλέποντες έναν ή περισσότερους υπαλλήλους της, κατόχους τίτλου σπουδών ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος του πανεπιστημιακού τομέα, που έχουν την τεχνική δυνατότητα να επιβλέψουν τη σύμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τη στελέχωση, τις ανάγκες της και τις εν γένει δυσχέρειες της επίβλεψης. Κατ` εξαίρεση και

εφόσον δεν υφίσταται επαρκές προσωπικό, καθήκοντα επιβλέποντα μπορεί να ασκήσει και ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας. Αν ορισθεί ομάδα επιβλεπόντων για την επίβλεψη σύνθετης μελέτης, υποχρεωτικά ορίζεται ένας εξ αυτών συντονιστής.

3. Η επίβλεψη των παρ. 1 και 2 δύναται να ασκηθεί, εφόσον προβλέπεται στη διακήρυξη, από πιστοποιημένο ιδιωτικό φορέα επίβλεψης (ΙΦΕ). Ο ΙΦΕ είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή ένωση προσώπων, ο οποίος είναι εγγεγραμμένος στα οικεία μητρώα του π.δ. 71/2019 (Α` 112) και διαθέτει τις εξειδικευμένες γνώσεις που είναι αναγκαίες για την παρακολούθηση και επίβλεψη της μελέτης.

Κάθε υποψήφιος ανάδοχος υποχρεούται να δηλώνει με την προσφορά του τον ΙΦΕ, στον οποίο θα ανατεθεί η επίβλεψη της μελέτης, εφόσον αυτή κατακυρωθεί στον ίδιο. Αμέσως μετά την κατακύρωση της μελέτης και την υπογραφή της σύμβασης με τον ανάδοχο, η Προϊσταμένη Αρχή τον καλεί να υπογράψει την προβλεπόμενη σύμβαση με τον ΙΦΕ. Η Προϊσταμένη Αρχή, κατά το ως άνω στάδιο δύναται αιτιολογημένα να αρνηθεί τον ορισμό του προτεινόμενου φορέα επίβλεψης και να τάξει προθεσμία όχι μικρότερη των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερη των τριάντα (30) ημερών στον ανάδοχο, για να προτείνει νέο πιστοποιημένο ΙΦΕ.

Το σχέδιο σύμβασης μεταξύ αναδόχου και ΙΦΕ κοινοποιείται στο σύνολό του μαζί με τα πάσης φύσεως παραρτήματά του από τον ανάδοχο στη διευθύνουσα υπηρεσία. Η διευθύνουσα υπηρεσία ελέγχει εντός τριών (3) ημερών από την ως άνω κοινοποίηση, εάν το σχέδιο σύμβασης έχει το προβλεπόμενο περιεχόμενο, και, εφόσον δεν έχει αντιρρήσεις, ειδοποιεί τον ανάδοχο ότι, μπορεί να προσχωρήσει στην υπογραφή της σύμβασης με τον ΙΦΕ. Εάν η σύμβαση μεταξύ αναδόχου και ΙΦΕ χρειάζεται διορθώσεις ή τροποποιήσεις, η διευθύνουσα υπηρεσία τάσσει προθεσμία στον ανάδοχο να συμμορφωθεί. Με την υπογραφή της σύμβασης μεταξύ αναδόχου και ΙΦΕ, ο τελευταίος εγκαθίσταται ως επιβλέπων στη μελέτη.

Εάν η διευθύνουσα υπηρεσία διαπιστώσει, ότι ο ΙΦΕ έχει ουσιωδώς παραβεί τις νόμιμες ή τις συμβατικές του υποχρεώσεις, τον καλεί να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες, ώστε να αρθεί η παράβαση και αποστέλλει σχετική ειδοποίηση στον ανάδοχο. Εφόσον δεν αρθεί η παράβαση, ενημερώνει την Προϊσταμένη Αρχή, η οποία μπορεί να ζητήσει από τον ανάδοχο να καταγγείλει τη σύμβασή του με τον ΙΦΕ και να τον αντικαταστήσει άμεσα.

Η αμοιβή του ΙΦΕ βαρύνει αποκλειστικώς τον ανάδοχο, ο οποίος είναι ο μόνος υπόχρεος για την πληρωμή των αμοιβών και των λοιπών δαπανών και εξόδων του, όπως αυτά προβλέπονται στη σύμβαση μεταξύ αναδόχου και ΙΦΕ και ρυθμίζονται από το εφαρμοζόμενο τιμολόγιο, ενώ ο εργοδότης ή ο κύριος του έργου δεν έχει καμία ευθύνη για τις δαπάνες αυτές.

Ο ΙΦΕ ευθύνεται έναντι του εργοδότη ακόμη και για ελαφρά αμέλεια κατά την εκτέλεση των υποχρεώσεών του και επίσης σε περίπτωση φυσικού προσώπου, ο ίδιος, και σε περίπτωση νομικού προσώπου, οι διοικούντες και υπάλληλοι του ΙΦΕ, υπέχουν, κατά την εκπλήρωση των συμβατικών τους υποχρεώσεων, ποινική ευθύνη δημόσιου υπαλλήλου.

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, καθορίζονται οι λεπτομέρειες και τα ειδικότερα θέματα που συνάπτονται με τις ως άνω ρυθμίσεις και ιδίως, η απαιτούμενη πιστοποίηση του ΙΦΕ με την εγγραφή του στα οικεία μητρώα του π.δ. 71/2019, καθώς και τυχόν πρόσθετα προσόντα που πρέπει να διαθέτει και να αποδεικνύει, η διαδικασία πρότασης, ορισμού και εγκατάστασης του ΙΦΕ, η διαδικασία σύναψης της σύμβασης μεταξύ ΙΦΕ και αναδόχου και το ελάχιστο περιεχόμενο αυτής, τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις του ΙΦΕ απέναντι στον εργοδότη, ο υπολογισμός της αμοιβής του ΙΦΕ και ο καθορισμός του τιμολογίου βάσει του οποίου αυτή θα υπολογίζεται, καθώς και ο τρόπος καταβολής της από τον ανάδοχο, οι εγγυήσεις αμεροληψίας του ΙΦΕ και τα μέτρα για την αποτροπή σύγκρουσης συμφερόντων του ΙΦΕ με τον ανάδοχο, η αντιμετώπιση τυχόν παράβασης των υποχρεώσεων και εν γένει ευθύνης του ΙΦΕ, οι λόγοι που επιτρέπουν ή επιβάλλουν την αντικατάσταση του ΙΦΕ κατά τη διάρκεια εκτέλεσης της μελέτης και η διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει προς τούτο ο ανάδοχος, καθώς και κάθε άλλο ζήτημα, που συνδέεται με την απρόσκοπτη κατά τα ως άνω οριζόμενα άσκηση επίβλεψης από ιδιωτικό φορέα.

4. Σε περίπτωση εφαρμογής των προβλέψεων της παρ. 3 η διευθύνουσα υπηρεσία δεν προβαίνει στον ορισμό επιβλεπόντων κατά τους ορισμούς της παρ. 2. Ο ιδιωτικός φορέας

επίβλεψης έχει όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τις διατάξεις του παρόντος στην επίβλεψη, όταν τούτη ασκείται από υπαλλήλους της διευθύνουσας υπηρεσίας.

5. α. Η διευθύνουσα υπηρεσία, σε περίπτωση ανάθεσης της επίβλεψης σε ιδιωτικό φορέα, δικαιούται, να πραγματοποιεί, κατά την κρίση της και χωρίς να απαιτείται οιαδήποτε προηγούμενη γνωστοποίηση, επιτόπιους ελέγχους με σκοπό να διαπιστώνει την εξέλιξη αυτής, τη νόμιμη άσκηση της επίβλεψης και τη συμμόρφωση του αναδόχου με τη σύμβαση της μελέτης.

β. Η διευθύνουσα υπηρεσία δύναται να εναντιώνεται στα πορίσματα και έγγραφα του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης, με αιτιολογημένη εισήγησή της, που υποβάλλεται στην Προϊσταμένη Αρχή, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη γνωστοποίησή τους σε αυτήν, άλλως τεκμαίρεται η αποδοχή των πορισμάτων και των εγγράφων του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης. Σε περίπτωση εμπρόθεσμης αιτιολογημένης εναντίωσης της διευθύνουσας υπηρεσίας, η Προϊσταμένη Αρχή του έργου αποφασίζει, εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από της περιέλευσης σε αυτήν της εισηγήσεως. Η απόφαση της Προϊσταμένης Αρχής δεσμεύει τη διευθύνουσα υπηρεσία, τον φορέα επίβλεψης και τον ανάδοχο.

γ. Τα πορίσματα ή τα έγγραφα που συντάσσονται από τον ιδιωτικό φορέα επίβλεψης, καθώς και τα έγγραφα ή τα στοιχεία που υπογράφονται από αυτόν, δεν γεννούν διαφορές μεταξύ του επιβλέποντος και του αναδόχου. Εάν ο ανάδοχος αμφισβητεί ενέργειες της επίβλεψης, υποβάλλει αναφορά προς τη διευθύνουσα υπηρεσία, η οποία μπορεί, εάν κάνει δεκτές τις αιτιάσεις του αναδόχου, να εναντιωθεί κατά τη διαδικασία της περ. β`.

δ. Κατά της απόφασης της Προϊσταμένης Αρχής, που δέχεται την εναντίωση της διευθύνουσας υπηρεσίας σε έγγραφα ή πορίσματα του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης, καθώς και κατά της τεκμαιρόμενης αποδοχής από τη διευθύνουσα υπηρεσία των εγγράφων ή πορισμάτων του ιδιωτικού φορέα επίβλεψης, ο ανάδοχος μπορεί να ασκήσει την ένσταση του άρθρου 174, εφόσον η ως άνω εναντίωση ή η τεκμαιρόμενη αποδοχή των ενεργειών της επίβλεψης έχουν άμεσα βλαπτικές συνέπειες εις βάρος του, χωρίς να απαιτείται η έκδοση άλλης πράξης προς τούτο.

6. Η επίβλεψη ασκείται και στους χώρους που χρησιμοποιούνται για την εκτέλεση της σύμβασης και ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να εξασφαλίσει την απρόσκοπτη πρόσβαση των ασκούντων την επίβλεψη.

7. Η διευθύνουσα υπηρεσία ενημερώνει την Προϊσταμένη Αρχή, σε τακτά χρονικά διαστήματα και κατά την κρίση της υπηρεσίας αυτής, για την πορεία εκπόνησης της μελέτης ή της παροχής της υπηρεσίας και εισηγείται για την άρση των προβλημάτων.

8. Ειδικά για τους επιβλέποντες υπαλλήλους της διευθύνουσας υπηρεσίας, πειθαρχικά αδικήματα αποτελούν:

α) η παράλειψη ενημέρωσης από τον επιβλέποντα τις συμβάσεις εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, καθώς και η υπαίτια εκ μέρους του, πέραν του εύλογου χρόνου, καθυστέρηση, στην ενημέρωση του προϊσταμένου της διευθύνουσας υπηρεσίας για την παραβίαση από τον ανάδοχο του χρονοδιαγράμματος εκτέλεσης της σύμβασης ή την πλημμελή εκπλήρωση των υποχρεώσεών του,

β) η παράλειψη κίνησης και διεκπεραίωσης της διαδικασίας έκπτωσης του αναδόχου από τον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας, παρά τη συνδρομή των αναγκαίων προϋποθέσεων, η παράλειψη έγκαιρης έγκρισης των λογαριασμών της σύμβασης από αυτόν και η χορήγηση από αυτόν εντολών για εκτέλεση εργασιών, οι οποίες δεν προβλέπονται από την αρχική ή εγκεκριμένη συμπληρωματική σύμβαση,

γ) η παράλειψη έγκαιρης έκδοσης απόφασης επί των συγκριτικών πινάκων και παραλαβής των μελετών ή υπηρεσιών από τον Προϊστάμενο και τα όργανα της Προϊσταμένης Αρχής, η χορήγηση από αυτούς παράτασης προθεσμίας χωρίς να συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις και η παράλειψή τους να εκδώσουν απόφαση σε ένσταση του αναδόχου κατά απόφασης

κήρυξης έκπτωσης, εντός της δίμηνης προθεσμίας της παρ. 6 του άρθρου 191 περί έκπτωσης αναδόχου.»[144]

Άρθρο 183Α Μητρώο Επιβλεπόντων Ελεγκτών Μηχανικών -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Η επίβλεψη μελετών με προεκτιμώμενη αμοιβή έως το όριο των περ. β` και γ` της παρ. 1 του άρθρου 5, περί κατώτατων ορίων δύναται, πέραν των ορισμών των παρ. 1 και 2 του άρθρου 183, να διενεργείται από διαπιστευμένους ιδιώτες επιβλέποντες «ελεγκτές μηχανικούς» ανά κατηγορία μελετών.

Στα καθήκοντα του ελεγκτή μπορεί να περιλαμβάνεται και ο έλεγχος της μελέτης πριν την έγκρισή της, κατά την έννοια της παρ. 8 του άρθρου 189.

2. Ο ορισμός του ελεγκτή μηχανικού γίνεται μετά από κλήρωση μεταξύ των εγγεγραμμένων στο Μητρώο, που πληρούν τα κριτήρια της απόφασης της παρ. 3. Ελεγκτής μηχανικός που κληρώθηκε για την επίβλεψη μελέτης δεν επιτρέπεται να συμμετέχει σε επόμενη κλήρωση, μέχρι την παραλαβή του αντικειμένου της μελέτης κατ` άρθρο 189.

3. Σε περίπτωση ορισμού ελεγκτή μηχανικού εφαρμόζονται αναλογικά οι παρ. 5 έως 9 του άρθρου 183.

4. Οι διαδικασίες ελέγχου, διαπίστευσης και τήρησης του μητρώου «ελεγκτών μηχανικών», καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια, ρυθμίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Υποδομών και Μεταφορών, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.»[145]

Άρθρο 184 Προθεσμίες - Χρονοδιάγραμμα

«1. Στα έγγραφα της σύμβασης για την ανάθεση μελέτης και στη σύμβαση που συνάπτεται, ορίζεται η προθεσμία για την περαίωση του συνολικού αντικειμένου της σύμβασης (συνολική) και επιπλέον, εφόσον απαιτείται, προθεσμίες για την ολοκλήρωση συγκεκριμένων τμημάτων ή και σταδίων μελετών της σύμβασης (τμηματικές). Στη συνολική προθεσμία περιλαμβάνονται τα χρονικά διαστήματα, που αφορούν στην εκπόνηση του αμιγώς μελετητικού αντικειμένου της σύμβασης, από τη χορήγηση της σχετικής εντολής για την εκπόνηση σταδίου μελέτης μέχρι την υποβολή του. Επίσης, περιλαμβάνονται και κάθε είδους υποστηρικτικές μελέτες. Η προθεσμία εκπόνησης αναστέλλεται αυτοδίκαια κατά τα χρονικά διαστήματα, που αφορούν ενέργειες της αναθέτουσας αρχής για την έγκριση υποβληθείσας μελέτης, ήτοι από την υποβολή σταδίου μελέτης μέχρι τη χορήγηση της εντολής για την εκπόνηση του επόμενου σταδίου. Εφόσον, σημειώνονται άλλες καθυστερήσεις κατά την εκπόνηση είτε από υπαιτιότητα του αναδόχου είτε χωρίς υπαιτιότητα αυτού, χορηγούνται από την Προϊσταμένη Αρχή αντίστοιχες παρατάσεις.

---

[144] Το άρθρο 183 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 89 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021, σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

[145] Το άρθρο 183Α προστέθηκε με το άρθρο 90 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. ΠΡΟΣΟΧΗ: Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

Αν σημειώνεται καθυστέρηση στην εκτέλεση της σύμβασης για χρονικό διάστημα πέραν των δύο (2) ετών, από τη λήξη της συνολικής προθεσμίας, η σύμβαση διαλύεται και επέρχονται οι συνέπειες της παρ. 2 του άρθρου 192, περί διάλυσης της σύμβασης. Κατ` εξαίρεση με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση της Προϊσταμένης Αρχής, ύστερα από γνώμη του αρμοδίου τεχνικού συμβουλίου, μπορεί να παρατείνεται η προθεσμία μιας σύμβασης καθ` υπέρβαση της προθεσμίας του προηγούμενου εδαφίου, όταν η καθυστέρηση εκτέλεσης δεν οφείλεται στον εργοδότη ή στον ανάδοχο.

2. Εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την υπογραφή της σύμβασης, ο ανάδοχος υποβάλλει στη διευθύνουσα υπηρεσία χρονοδιάγραμμα εκπόνησης της μελέτης, γραμμικό κατ` ελάχιστον, ανάλογα με τη σχετική πρόβλεψη των συμβατικών τευχών. Το χρονοδιάγραμμα αποτυπώνει τη χρονική ανάπτυξη των σταδίων όλων των επιμέρους απαιτούμενων μελετών και τις χρονικές τους αλληλουχίες και επαλληλίες για τη διαμόρφωση της βέλτιστης δυνατής κρίσιμης διαδρομής. Με το χρονοδιάγραμμα, ο ανάδοχος προεκτιμά τον συνολικό χρόνο εκπόνησης της μελέτης, υπολογίζοντας εύλογα διαστήματα που απαιτούνται για την ολοκλήρωση εργασιών και ενεργειών, για τα οποία δεν είναι υπεύθυνος, κατά την παρ. 1.

3. Οι τμηματικές και η συνολική προθεσμία μπορούν να παρατείνονται με απόφαση της Προϊσταμένης Αρχής, ύστερα από αίτηση του αναδόχου που υποβάλλεται πριν από τη λήξη τους ή και με πρωτοβουλία της διευθύνου-σας υπηρεσίας, εφόσον σημειώνονται καθυστερήσεις στην εκτέλεση της σύμβασης.

4. Αν ο ανάδοχος υποχρεωθεί να επανυποβάλει προς έγκριση μελέτη, επειδή η υπηρεσία έκρινε ότι η υποβληθείσα χρειάζεται διορθώσεις, ο χρόνος καθυστέρησης βαρύνει τον ανάδοχο και δεν δικαιολογεί παράταση της προθεσμίας, ούτε οδηγεί σε αναστολή της συνολικής προθεσμίας εκπόνησης της μελέτης. Αν η διευθύνου-σα υπηρεσία ζητήσει την επανυποβολή μελέτης ή σταδίου αυτής λόγω αλλαγών ή συμπληρώσεων, που δεν εμπίπτουν στις συμβατικές υποχρεώσεις του αναδόχου, ορίζεται, με το ίδιο έγγραφο, και εύλογη προθεσμία για την επανυποβολή της μελέτης ή σταδίου αυτής και τηρείται, αν απαιτείται, η διαδικασία του άρθρου 186, περί τροποποίησης της σύμβασης στη διάρκειά της. Στην περίπτωση αυτήν, η συμβατική προθεσμία παρατείνεται για χρόνο ίσο με την προθεσμία που ορίζεται για την παράδοση της τροποποιημένης μελέτης.

5. Γεγονότα ανωτέρας βίας αναστέλλουν την πάροδο των προθεσμιών των παρ. 1, 2, 3 και 4, εφόσον ο ανάδοχος υποβάλλει αμελλητί, σχετική αίτηση, ευθύς μόλις τούτα εμφανιστούν. Επί της αιτήσεως του αναδόχου αποφασίζει η διευθύνουσα υπηρεσία εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών, άλλως τεκμαίρεται η αποδοχή της αίτησης. Η αναστολή της παρούσας δεν δύναται σε καμία περίπτωση να υπερβεί το ένα δέκατο (1/10) της συνολικής συμβατικής προθεσμίας εκτέλεσης του έργου για συμβάσεις με διάρκεια μεγαλύτερη του ενός (1) έτους, άλλως για συμβάσεις μικρότερης διάρκειας έως τριάντα (30) ημέρες.

6. Το παρόν εφαρμόζεται αναλόγως και σε περίπτωση τροποποίησης της αρχικής σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 186.

7. Στις συμβάσεις παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι προθεσμίες εκτέλεσης και όλα τα σχετικά ζητήματα ρυθμίζονται με τα έγγραφα της σύμβασης.

8. Για την ταχύτερη, σε σχέση με τη συμβατική προθεσμία, εκπόνηση πλήρους ή επιμέρους μελέτης, τίθεται σχετική πρόβλεψη στη διακήρυξη δημοπράτησης κάθε διαδικασίας ανάθεσης, ότι καταβάλλεται στον ανάδοχο πρόσθετη καταβολή (πριμ), εφόσον ο χρόνος παράδοσης της μελέτης είναι μικρότερος κατά δέκα τοις εκατό (10%) του προβλεπόμενου στη σύμβαση. Στην περίπτωση αυτήν, για την πληρωμή της πρόσθετης καταβολής απαιτείται η προηγούμενη έκδοση απόφασης του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου, μετά από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου της αναθέτουσας αρχής και, σε περίπτωση που δεν υπάρχει, του τεχνικού συμβουλίου της Γενικής Γραμματείας Υποδομών. Η πρόσθετη καταβολή υπολογίζεται ως ποσοστό της αρχικής συμβατικής αξίας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα συμβατικά τεύχη και το συνολικό ύψος της δεν μπορεί να υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) της αξίας της συμβατικής αμοιβής, μη συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α.. Η πρόσθετη καταβολή καταβάλλεται με την εμπρόθεσμη ολοκλήρωση του συμβατικού αντικειμένου συμπεριλαμβανομένων των παρατάσεων. Οι αποφάσεις για παρατάσεις προθεσμιών ρυθμίζουν κάθε θέμα, που σχετίζεται με την πρόσθετη αυτήν καταβολή και ιδιαίτερα, αν μετατίθεται, μερικά ή ολικά, ο κρίσιμος, για την πρόσθετη καταβολή, χρόνος, με σαφή και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, προκειμένου να δικαιούται ο ανάδοχος πρόσθετη αμοιβή

σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παράγραφο αυτήν, υπό τον όρο ο ανάδοχος να είναι ανυπαίτιος για τις χορηγηθείσες παρατάσεις.»[146]

Άρθρο 185 Ποινικές ρήτρες

«1. Αν ο ανάδοχος παραβιάζει με υπαιτιότητά του τις προθεσμίες της σύμβασης, επιβάλλονται εις βάρος του και υπέρ του κυρίου του έργου ποινικές ρήτρες, με αιτιολογημένη απόφαση της διευθύνουσας υπηρεσίας. Η επιβολή ποινικών ρητρών δεν στερεί από τον εργοδότη το δικαίωμα να κηρύξει τον ανάδοχο έκπτωτο.

2. Για κάθε ημέρα υπέρβασης της συνολικής προθεσμίας της σύμβασης και για αριθμό ημερών ίσο με το είκοσι τοις εκατό (20%) αυτής, επιβάλλεται ποινική ρήτρα ανερχόμενη σε ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) επί της μέσης ημερήσιας αξίας της σύμβασης. Για τις επόμενες ημέρες και μέχρι ακόμα δέκα τοις εκατό (10%) της συνολικής προθεσμίας, η ποινική ρήτρα ορίζεται σε ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) της μέσης ημερήσιας αξίας της σύμβασης. Αν η εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης καθυστερεί πέραν του τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής προθεσμίας, κινείται η διαδικασία της έκπτωσης.

3. Η μέση ημερήσια αξία της σύμβασης προκύπτει από τη διαίρεση της συμβατικής αμοιβής με τον αριθμό των ημερών της συνολικής προθεσμίας, όπως ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 184, περί προθεσμιών.

4. Αν συναφθεί συμπληρωματική/τροποποιητική σύμβαση, η μέση ημερήσια αξία της προκύπτει από τη διαίρεση της συμβατικής αμοιβής, που προβλέπεται σε αυτήν με τον αριθμό ημερών της προθεσμίας της συμπληρωματικής σύμβασης. Για τον υπολογισμό των ποινικών ρητρών της συμπληρωματικής σύμβασης εφαρμόζεται η παρ. 2. Η συμπληρωματική σύμβαση ορίζει, αν παρατείνονται οι προθεσμίες της αρχικής σύμβασης και αν αίρονται, καθ` ολοκληρίαν ή μερικά, οι ποινικές ρήτρες που επιβλήθηκαν προηγουμένως.

5. Αν στη σύμβαση προβλέπονται τμηματικές προθεσμίες, ορίζεται αντίστοιχα στη σύμβαση ότι επιβάλλονται ποινικές ρήτρες, αν ο ανάδοχος τις υπερβεί με υπαιτιότητά του. Με τη σύμβαση ορίζονται το ποσό των τμηματικών ρητρών για κάθε ημέρα υπαίτιας καθυστέρησης και ο συνολικός χρόνος επιβολής. Οι τμηματικές ρήτρες συνολικά δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν το δύο τοις εκατό (2%) του ποσού της σύμβασης. Οι ποινικές ρήτρες για υπέρβαση των τμηματικών προθεσμιών είναι ανεξάρτητες από τις επιβαλλόμενες για υπέρβαση της συνολικής προθεσμίας της σύμβασης.

6. Το ποσό των ποινικών ρητρών εισπράττεται μέσω του λογαριασμού, που εκδίδεται αμέσως μετά την επιβολή τους. Αν κατά της απόφασης επιβολής τους ασκηθεί ένσταση, η είσπραξη αναστέλλεται έως ότου εκδοθεί ρητή απόφαση επί της ένστασης.»[147]

Άρθρο 186 Τροποποίηση σύμβασης κατά τη διάρκειά της

1. Οι συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών μπορούν να τροποποιούνται κατά τη διάρκειά τους υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 132. Σε κάθε περίπτωση που η τροποποίηση της

[146] Το άρθρο 184 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 91 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

[147] Οι παράγραφοι 2-6 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 185 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 92 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

σύμβασης αφορά το φυσικό ή οικονομικό αντικείμενο αυτής, συντάσσεται Συγκριτικός Πίνακας, στον οποίο αναφέρονται αναλυτικά και κατά συγκρίσιμο τρόπο οι καταβλητέες αμοιβές πριν και μετά από αυτόν και οι αντίστοιχες τροποποιήσεις στο φυσικό αντικείμενο και υπογράφεται συμπληρωματική/τροποποιητική σύμβαση με τον ανάδοχο. Αν ο ανάδοχος δεν καλύπτει τις κατηγορίες ή και τις ελάχιστες τάξεις των συμπληρωματικών μελετών ή υπηρεσιών υποχρεώνεται να συμπράξει με άλλον ή άλλους μελετητές ή παρόχους υπηρεσιών που εγκρίνονται από τον εργοδότη και η συμπληρωματική / τροποποιητική σύμβαση υπογράφεται με τη σύμπραξη στη νέα της μορφή. Δεν απαιτείται η υπογραφή συμπληρωματικής / τροποποιητικής σύμβασης στις περιπτώσεις των «παραγράφων 3 και 4».[148]

2. Για τον υπολογισμό της αμοιβής των μελετών και υπηρεσιών, που δεν περιλαμβάνονται στην αρχική σύμβαση κατά το είδος τους, συντάσσεται Συγκριτικός Πίνακας (Σ.Π.) και Πρωτόκολλο Κανονισμού Τιμών Μονάδας Νέων Εργασιών (Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε.). Οι τιμές των νέων εργασιών κανονίζονται με βάση τις αντίστοιχες τιμές μονάδας του Κανονισμού Προεκτιμώμενων Αμοιβών της περίπτωσης δ` της παραγράφου 8 του άρθρου 53 πολλαπλασιαζόμενες με το λόγο της μέσης τιμής της οικονομικής προσφοράς της αρχικής σύμβασης για ομοειδείς εργασίες, προς τη μέση τιμή του Κανονισμού για τις ίδιες εργασίες. Εφόσον στον ανωτέρω Κανονισμό δεν περιέχονται τιμές μονάδας, η αμοιβή για τις νέες εργασίες προσδιορίζεται κατόπιν συμφωνίας, «με βάση συγκριτικά στοιχεία από αμοιβές συναφών μελετών». Για τις μελέτες και υπηρεσίες που δεν περιλαμβάνονται στην αρχική σύμβαση κατά το μέγεθος, η αμοιβή τους στο Σ.Π. υπολογίζεται με βάση την αντίστοιχη τιμή μονάδας της οικονομικής προσφοράς του αναδόχου.

3. Υπό την επιφύλαξη των οριζομένων στο άρθρο 132 και εφόσον αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης, επιτρέπεται η μείωση της συνολικής συμβατικής αμοιβής ή αυξομείωση των επιμέρους συμβατικών αμοιβών από κατηγορία σε κατηγορία που δεν υπερβαίνει το 20% κάθε κατηγορίας και το 10% της συνολικής συμβατικής αμοιβής, (χωρίς τον ΦΠΑ και αναθεώρηση τιμών), με τη σύνταξη και έγκριση Συγκριτικού Πίνακα υπό την προϋπόθεση ότι: i) δεν τροποποιείται το βασικό σχέδιο της προκήρυξης ούτε οι προδιαγραφές του έργου, όπως περιγράφονται στα έγγραφα της σύμβασης ούτε καταργείται κατηγορία μελετών της αρχικής σύμβασης και ii) δεν θίγεται η πληρότητα, ποιότητα και λειτουργικότητα του έργου. Στην αθροιστική αυτή ανακεφαλαίωση λαμβάνονται υπόψη μόνο οι μεταφορές δαπάνης από μία κατηγορία μελετών σε άλλη.

4. Η διάθεση του ποσού για τις απρόβλεπτες δαπάνες που περιλαμβάνεται στην εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περίτ. α` της παραγράφου 8 του άρθρου 53 γίνεται με σύνταξη Συγκριτικού Πίνακα. Με το ποσό αυτό καλύπτονται αλλαγές που προκύπτουν ιδίως από εφαρμογή νέων κανονισμών, κανόνων, προδιαγραφών κ.λπ., που καθιερώθηκαν ως υποχρεωτικοί μετά την ανάθεση της μελέτης, αλλά και λόγω απρόβλεπτων περιστάσεων, καθώς και απαιτούμενες αρχαιολογικές έρευνες, ώστε να εξασφαλίζεται γενικότερα η αρτιότητα, η λειτουργικότητα και υλοποιησιμότητα του μελετούμενου έργου. Το ποσό των απρόβλεπτων δαπανών επαναϋπολογίζεται κατά την υπογραφή της σύμβασης, ανάλογα με την προσφερθείσα έκπτωση.

5. Ο Σ.Π. και τα κατά περίπτωση Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. που συντάσσονται κατά τις ανωτέρω παραγράφους εγκρίνονται μετά από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου

6. Για τη σύνταξη Πρωτοκόλλου Κανονισμού Τιμών Μονάδας Νέων Εργασιών και Συγκριτικού Πίνακα, ο ανάδοχος υποβάλλει σχέδιο στη Διευθύνουσα Υπηρεσία και πρόταση, εφόσον απαιτείται, για την προθεσμία εκτέλεσης των συμπληρωματικών εργασιών. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία συντάσσει και υπογράφει τα στοιχεία αυτά με εισήγηση του επιβλέποντα, συνοδεύοντάς τα με αιτιολογική έκθεση, στην οποία τεκμηριώνεται η κατά το νόμο σύνταξή τους. Ο Σ.Π. και το Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε. που τον συνοδεύει κοινοποιούνται νομίμως στον ανάδοχο, που υπογράφει με ή χωρίς επιφύλαξη. Εφόσον ο ανάδοχος υπογράψει με επιφύλαξη, δικαιούται να ασκήσει ένσταση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 198.

7. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία υποβάλλει το Συγκριτικό Πίνακα μαζί με το Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε., την ένσταση του αναδόχου και τις απόψεις της στην Προϊσταμένη Αρχή, η οποία εκδικάζει την

[148] Η φράση «παραγράφων 4 και 5» αντικαταστάθηκε από τη φράση «παραγράφων 3 και 4» ως άνω, με το άρθρο 22 περ.40 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

ένσταση και τον εγκρίνει, όπως υποβλήθηκε ή τροποποιήθηκε, μετά από γνώμη του τεχνικού συμβουλίου. Αν ο Σ.Π. περιέχει ασάφειες, ανακρίβειες και λάθη που καθιστούν ιδιαίτερα δυσχερή τη διόρθωσή του, η Προϊσταμένη Αρχή τον επιστρέφει στη Διευθύνουσα Υπηρεσία. Η Προϊσταμένη Αρχή διατηρεί το δικαίωμα να αρνηθεί την έγκριση του Συγκριτικού Πίνακα.

8. Ο εγκεκριμένος Σ.Π. κοινοποιείται στον ανάδοχο, ο οποίος υποχρεούται, όταν απαιτείται από το νόμο, να υπογράψει συμπληρωματική / τροποποιητική σύμβαση, σε προθεσμία που δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση και να εκτελέσει τις συμπληρωματικές εργασίες. Αν ο ανάδοχος, παρά τη νόμιμη έγκριση του Συγκριτικού Πίνακα, αρνηθεί να υπογράψει τη συμπληρωματική / τροποποιητική σύμβαση, η Προϊσταμένη Αρχή μπορεί να διαλύσει αζημίως για τον κύριο του έργου τη σύμβαση εφόσον με αιτιολογημένη απόφασή της κρίνει ότι η αρχική σύμβαση δεν μπορεί να συνεχιστεί χωρίς την εκτέλεση των εργασιών της συμπληρωματικής / τροποποιητικής σύμβασης.

9. Η προθεσμία για την άσκηση αίτησης θεραπείας κατά της απόφασης έγκρισης του Σ.Π. αρχίζει με την κοινοποίησή της στον ανάδοχο και δεν επηρεάζεται από τη μεταγενέστερη υπογραφή της συμπληρωματικής / τροποποιητικής σύμβασης.

Άρθρο 187 Καταβολή της αμοιβής του αναδόχου

«1. Η κατ` αποκοπή αμοιβή μελέτης που έχει ανατεθεί σύμφωνα με το άρθρο 51, περί «Συμβάσεων Μελετών για τον Προσδιορισμό Τεχνικής Λύσης» καταβάλλεται, σύμφωνα με όσα ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης μετά την υποβολή της μελέτης και την παραλαβή της.

2. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις ανάθεσης σταδίων μελέτης, η αμοιβή καταβάλλεται τμηματικά, επί τη βάσει της γενομένης με την οικονομική προσφορά του αναδόχου ανάλυσης της αμοιβής του και κατανέμεται σε προκαταβολή και πληρωμές μετά την υποβολή, την έγκριση και παραλαβή της μελέτης. Ειδικότερα:

α) Εφόσον προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης, με την υπογραφή της σύμβασης, καθώς και με την εντολή έναρξης κάθε επόμενου σταδίου μπορεί να χορηγείται στον ανάδοχο κατόπιν αιτήσεώς του, προκαταβολή που ανέρχεται σε ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) της συμβατικής αμοιβής του σταδίου, έναντι ισόποσης εγγυητικής επιστολής, που εκδίδεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 72 περί εγγυήσεων. Η προκαταβολή είναι έντοκη, με επιτόκιο ίσο με το μικρότερο επιτόκιο των εντόκων γραμματίων του δημοσίου δωδεκάμηνης ή, αν δεν εκδίδονται τέτοια, εξάμηνης διάρκειας, προσαυξημένο κατά 0,25 ποσοστιαίες μονάδες. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί να αναπροσαρμόζεται το επιτόκιο.

β) Μετά από την παρέλευση του μισού συμβατικού χρόνου εκπόνησης κάθε σταδίου και εφόσον τηρείται το χρονοδιάγραμμα εκπόνησής του κατά την εκτίμηση της διευθύνουσας υπηρεσίας, καταβάλλεται, έναντι ισόποσης εγγυητικής επιστολής, επιπλέον ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) της αμοιβής, που αντιστοιχεί στο υπόψη στάδιο και παύει να τρέχει ο τόκος της περ. α`, ο οποίος συμψηφίζεται με την αμοιβή του αναδόχου.

γ) Μετά από την υποβολή κάθε σταδίου ανά κατηγορία μελέτης, κατόπιν συνοπτικού ελέγχου της πληρότητας και επάρκειας αυτής, επιστρέφονται οι εγγυήσεις των προηγούμενων εδαφίων και καταβάλλεται ανακεφαλαιωτικά ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%) της αμοιβής του σταδίου.

δ) Εφόσον η μελέτη δεν έχει εγκριθεί μετά την παρέλευση διμήνου από την υποβολή της, καταβάλλεται, κατόπιν συνοπτικού ελέγχου επάρκειας αυτής, επιπλέον ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%).

ε) Μετά από την έγκριση και παραλαβή κάθε ενδιάμεσου σταδίου ανά κατηγορία μελέτης καταβάλλεται επιπλέον ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) της αμοιβής του σταδίου.

στ) Μετά από την έγκριση του τελικού σταδίου της μελέτης καταβάλλεται επιπλέον ποσοστό δεκαπέντε τοις εκατό (15%) της αμοιβής του τελικού σταδίου ή είκοσι τοις εκατό (20%) της αμοιβής του τελικού σταδίου με κατάθεση εγγυητικής επιστολής για το επιπλέον πέντε τοις εκατό (5%).

ζ) Μετά από την παραλαβή της μελέτης καταβάλλεται το υπόλοιπο της αμοιβής δέκα τοις εκατό (10%) ή πέντε τοις εκατό (5%) και επιστρέφεται η εγγυητική επιστολή εφόσον συντρέχει η προηγούμενη περίπτωση της περ. στ`.

3. Οι ερευνητικές και υποστηρικτικές εργασίες της περ. γ` της παρ. 8 του άρθρου 53 επιμετρούνται κατά την εκτέλεση της σύμβασης και πληρώνονται ιδιαίτερα. Η πληρωμή των εργασιών αυτών γίνεται με βάση τη προσφερθείσα έκπτωση της κατηγορίας μελέτης και την εκτελεσθείσα ποσότητα μονάδων φυσικού αντικειμένου, κατόπιν υποβολής σχετικής επιμέτρησης από τον ανάδοχο, η οποία θεωρείται από τον προϊστάμενο της διευθύνουσας υπηρεσίας και πάντα μέχρι το τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής προεκτιμώμενης αμοιβής για όλες τις κατηγορίες.

4. Η αμοιβή για την παροχή υπηρεσιών, που προσδιορίζεται κατά τη σύμβαση βάσει τιμής ανά ημέρα ή μήνα απασχόλησης για κάθε κατηγορία επιστήμονα, καταβάλλεται με μηνιαίες πιστοποιήσεις, για τις οποίες ο ανάδοχος υποβάλλει αντίστοιχους λογαριασμούς. Οι λογαριασμοί βασίζονται στον πραγματικό χρόνο απασχόλησης των επιστημόνων και στις προσφερόμενες τιμές μονάδας (ανθρωποημέρα ή ανθρωπομήνα) για κάθε κατηγορία. Αν ο χρόνος απασχόλησης είναι μικρότερος του μηνός, η αμοιβή είναι ανάλογη με τον χρόνο αυτό. Για τον υπολογισμό της αμοιβής θεωρείται, ότι ο μήνας περιλαμβάνει είκοσι δύο (22) εργάσιμες ημέρες, ασχέτως του πραγματικού αριθμού εργάσιμων ημερών. Όταν η αμοιβή των συμβάσεων αυτών ορίζεται κατ` αποκοπή, ο τρόπος καταβολής των ενδιάμεσων πληρωμών ορίζεται με τη σύμβαση.

5. Για την πληρωμή της αμοιβής του, ο ανάδοχος συντάσσει και υποβάλλει στη διευθύνουσα υπηρεσία λογαριασμούς, στους οποίους εμφανίζονται διακριτά οι αμοιβές για το επιμετρούμενο τμήμα της σύμβασης, όπως ερευνητικές και υποστηρικτικές εργασίες, που εκτελέσθηκαν και επιμετρήθηκαν από τον ανάδοχο, όπως εγκρίθηκαν από τη διευθύνουσα υπηρεσία.

Η υποβολή της επιμέτρησης με δήλωση αλήθειας των στοιχείων που περιέχει, νομίμως υπογεγραμμένη από τον ανάδοχο, υποβάλλεται μαζί με τον λογαριασμό στον οποίο αφορά. Οι λογαριασμοί διακρίνουν επίσης τις αμοιβές που αντιστοιχούν στην αρχική και στις συμπληρωματικές συμβάσεις και συντάσσονται ανακεφαλαιωτικά, δηλαδή περιλαμβάνουν την αμοιβή που συνολικά οφείλεται μέχρι τη σύνταξη και υποβολή τους, αφαιρουμένων των ποσών που καταβλήθηκαν προηγουμένως. Στους λογαριασμούς περιλαμβάνονται ποσά μόνο για εργασίες που προβλέπονται στη σύμβαση, ήτοι αρχική και συμπληρωματικές ή σε εγκεκριμένους συγκριτικούς πίνακες και αποζημιώσεις λόγω υπερημερίας του εργοδότη.

6. Στους λογαριασμούς περιλαμβάνονται η ανάλυση των διαφόρων ποσών, στην οποία αναφέρονται τα στοιχεία στα οποία αυτή στηρίζεται, οι εγγυητικές επιστολές της προκαταβολής και της πρώτης τμηματικής πληρωμής, που ισχύουν κατά την υποβολή του λογαριασμού και το πληρωτέο ποσό. Μετά από έλεγχο και προσυπογραφή του επιβλέποντα, ο οποίος βεβαιώνει τη σύνταξή τους κατά τις ισχύουσες διατάξεις και τη σύμβαση, οι λογαριασμοί υποβάλλονται και εγκρίνονται από τη διευθύνουσα υπηρεσία μέσα σε έναν (1) μήνα από την υποβολή τους για την πληρωμή του αναδόχου. Αν οι λογαριασμοί περιέχουν ασάφειες ή σφάλματα, σε βαθμό που η διόρθωσή τους να καθίσταται ανέφικτη, επιστρέφονται στον ανάδοχο για επανασύνταξη και επανυποβολή. Ο έλεγχος και η έγκριση επανυποβληθέντος λογαριασμού γίνονται εντός δεκαπέντε (15) ημερών. Το τιμολόγιο του αναδόχου, που αφορά το ποσό του κάθε λογαριασμού, που θα περιέλθει στον ίδιο και η φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητά του προσκομίζονται στην υπηρεσία, που διενεργεί τις πληρωμές του κυρίου του έργου μετά την ειδοποίησή του για την επικείμενη πληρωμή. Οι υπέρ τρίτων κρατήσεις γίνονται από την υπηρεσία αυτήν και αποδίδονται απευθείας στους δικαιούχους.

7. Αν η πληρωμή λογαριασμού καθυστερήσει, χωρίς υπαιτιότητα του αναδόχου, πέραν των δύο (2) μηνών από την υποβολή τους οφείλεται τόκος υπερημερίας που υπολογίζεται, σύμφωνα με την παρ. Ζ` του άρθρου πρώτου του ν. 4152/2013 (Α` 107). Προϋπόθεση πληρωμής του λογαριασμού είναι η προσκόμιση από τον ανάδοχο όλων των απαιτούμενων δικαιολογητικών πληρωμής.

Το τιμολόγιο μπορεί να προσκομίζεται μεταγενεστέρως, κατά την είσπραξη του ποσού του λογαριασμού. Ο ανάδοχος δικαιούται ακόμα να διακόψει τις εργασίες της σύμβασης μέχρι την καταβολή της αμοιβής του, ύστερα από κοινοποίηση ειδικής έγγραφης δήλωσης περί διακοπής

των εργασιών, προς τη διευθύνουσα υπηρεσία. Στην περίπτωση αυτήν δικαιούται ισόχρονη παράταση. Υπαιτιότητα του αναδόχου για τη μη πληρωμή λογαριασμού υπάρχει μόνο, αν αποδεδειγμένα κλήθηκε εγγράφως από την αρμόδια υπηρεσία του κυρίου του έργου και αδράνησε ή παρέλειψε να προσκομίσει τα αναγκαία δικαιολογητικά για την πληρωμή του.

8. Η κατάσχεση στα χέρια τρίτου της αμοιβής του αναδόχου, πριν από την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης, δεν επιτρέπεται. Κατ` εξαίρεση επιτρέπεται η αρχική ή η εκ των υστέρων εκχώρηση, εν όλω ή εν μέρει, του συμβατικού ανταλλάγματος, όταν πρόκειται για την κάλυψη οφειλής του αναδόχου σε αναγνωρισμένες τράπεζες ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ή σε υπεργολάβους που έχει δηλώσει ο ανάδοχος ότι θα χρησιμοποιήσει για την εκπόνηση της μελέτης.

9. Ο πίνακας κατανομής της αμοιβής μεταξύ των μελών της ένωσης που έχει υποβληθεί με την προσφορά, κατά το άρθρο 19, περί οικονομικών φορέων, μπορεί να τροποποιηθεί κατά την εκτέλεση της σύμβασης, μετά από έγκριση της διευθύνουσας υπηρεσίας.[149]

Άρθρο 188 Υποχρεώσεις του αναδόχου - Πρόγραμμα Ποιότητας

1. Ο ανάδοχος εκτελεί τη σύμβαση, σύμφωνα με τους όρους της, τις ισχύουσες προδιαγραφές και τους κανόνες της επιστήμης και της τέχνης και φέρει την πλήρη ευθύνη για την αρτιότητα του αντικειμένου της παροχής του. Οι αξιώσεις του εργοδότη κατά του αναδόχου λόγω πλημμελούς εκπλήρωσης της παροχής του παραγράφονται ή έξι (6) έτη μετά την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης ή τη λύση της με οποιονδήποτε τρόπο.

2. Ο ανάδοχος υποχρεούται να χρησιμοποιήσει τα στοιχεία που του παρέχει ο εργοδότης, αν τούτο ορίζεται στη σύμβαση. Αν τα στοιχεία είναι ανακριβή, ασαφή ή γενικώς ανεπαρκή και επηρεάζουν την αρτιότητα ή την εμπρόθεσμη εκτέλεση της σύμβασης και εφόσον ο ανάδοχος μπορεί να το διαπιστώσει, ειδοποιεί εγγράφως και χωρίς υπαίτια καθυστέρηση τον εργοδότη.

3. Ο ανάδοχος υποχρεούται να χρησιμοποιήσει για την εκτέλεση της σύμβασης την ομάδα που δήλωσε κατά τη διαδικασία του διαγωνισμού και να δηλώσει αμέσως την αποχώρηση οποιουδήποτε μέλους της ομάδας από την εκτέλεση της σύμβασης, για οποιονδήποτε λόγο. Η Διευθύνουσα Υπηρεσία ερευνά τους λόγους της αποχώρησης και μπορεί να εγκρίνει την αναπλήρωσή του με αντίστοιχο στέλεχος που διαθέτει τουλάχιστον τα ίδια προσόντα, αν η αποχώρηση Οφείλεται σε σπουδαίο λόγο.

Η αποχώρηση μέλους από την ομάδα χωρίς σπουδαίο λόγο συνιστά σοβαρή πλημμέλεια κατά την εκτέλεση ουσιώδους απαίτησης δημόσιας σύμβασης, «κατά την έννοια του άρθρου 73 παράγραφος 4 περίπτωση στ`» και επιφέρει τον αποκλεισμό του μέλους που αποχώρησε από διαγωνισμούς για χρονικό διάστημα έξι (6) μηνών από την έκδοση της απόφασης της Δ.Υ. περί της αναπλήρωσής του. Αν η αποχώρηση έγινε με ευθύνη του αναδόχου και δεν κριθεί δικαιολογημένη, μπορεί αυτός να κηρυχθεί έκπτωτος.[150]

4. Ο ανάδοχος, εφόσον προβλέπεται από τους όρους της σύμβασης, είναι υποχρεωμένος να εκπονήσει και να εφαρμόσει Πρόγραμμα Ποιότητας Μελέτης (Π.Π.Μ.), σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

---

[149] Οι παράγραφοι 2,5, 6, 7 και 8 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 187 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 93 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

[150] Στο τρίτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 188 η φράση «κατά την έννοια του άρθρου 72 παράγραφος 4 περίπτωση στ`» αντικαθίσταται στο ορθό από τη φράση «κατά την έννοια του άρθρου 73 παράγραφος 4 περίπτωση στ`» (άρθρο 22 περ.41 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

Το Π.Π.Μ. ενσωματώνει και κωδικοποιεί όλες τις απαιτήσεις των συμβατικών τευχών, περιγράφει τα στάδια εκπόνησης της μελέτης και την αντίστοιχη μεθοδολογία εργασιών, είναι σε πλήρη εναρμόνιση και περιλαμβάνει το χρονοδιάγραμμα εκπόνησης της μελέτης, περιγράφει το οργανόγραμμα και καθορίζει τον τρόπο οργάνωσης και συντονισμού των μελών της ομάδας εργασίας, ορίζει τον τρόπο διαχείρισης των εγγράφων και γενικά παρέχει όλα τα εργαλεία παρακολούθησης της εκπόνησης της μελέτης, συγκέντρωσης των στοιχείων, τεκμηρίωσης των εργασιών που έχουν εκτελεστεί και αρχειοθέτησής τους. Το Π.Π.Μ. πρέπει να υποβάλλεται εντός του πρώτου μήνα από την υπογραφή της σύμβασης και αναθεωρείται σε κάθε τροποποίηση όρων της σύμβασης ή των προδιαγραφών εκπόνησης της μελέτης.

5. Ελαττώματα ή ελλείψεις του αντικειμένου της σύμβασης που εμφανίζονται κατά τη διάρκεια εκτέλεσής της, αλλά και μετά την οριστική παραλαβή της και μέχρι την παραγραφή των αξιώσεων του εργοδότη, αποκαθιστώνται από τον ανάδοχο με δικές του δαπάνες. Αν διαπιστωθούν ελαττώματα ή ελλείψεις μέχρι την έναρξη της κατασκευής τσυ έργου, η Διευθύνουσα Υπηρεσία καλεί τον ανάδοχο της μελέτης να διορθώσει τα ελαττώματα ή να συμπληρώσει τις ελλείψεις και εφόσον αυτός δεν συμμορφωθεί εκδίδει και κοινοποιεί στον ανάδοχο πρόσκληση στην οποία: α) γίνεται μνεία ότι κινείται η διαδικασία εφαρμογής του παρόντος άρθρου, β) περιγράφονται τα ελαττώματα και οι ελλείψεις της μελέτης ή της υπηρεσίας, γ) χορηγείται εύλογη προθεσμία για την αποκατάσταση, δ) επισημαίνεται ότι η πρόσκληση μπορεί να προσβληθεί με ένσταση ενώπιον της Προϊσταμένης Αρχής και μέσα στη νόμιμη προθεσμία. Η ένσταση του αναδόχου δεν αναστέλλει την υποχρέωση συμμόρφωσής του στην πρόσκληση. Αν υποδειχθεί ότι ο ανάδοχος δεν ευθύνεται, η δαπάνη αποκατάστασης των ελλείψεων ή ελαττωμάτων βαρύνει τον κύριο του έργου.

Αν ο ανάδοχος αρνηθεί να αποκαταστήσει το ελάττωμα ή την έλλειψη μέσα στην ταχθείσα προθεσμία, το ελάττωμα ή η έλλειψη αποκαθίσταται από τον εργοδότη σε βάρος και για λογαριασμό του, με απευθείας ανάθεση των σχετικών εργασιών σε μελετητή που έχει τα νόμιμα προσόντα.

6. Μετά την έναρξη κατασκευής του έργου, οι βασικοί μελετητές μετέχουν υποχρεωτικά ως Τεχνικοί Σύμβουλοι - Μελετητές στην εκτέλεση αυτού. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων καθορίζονται όλα τα θέματα που ρυθμίζουν τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των βασικών μελετητών κατά την εκτέλεση του έργου, το περιεχόμενο της σύμβασης που υπογράφεται με την Προϊσταμένη Αρχή του έργου, τον τρόπο πληρωμής των υπηρεσιών τους και κάθε άλλο συναφές με τα ανωτέρω θέμα.

Άρθρο 189 Έγκριση της μελέτης - Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Με την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων για επιμέρους κατηγορίες μελετών, για τις οποίες τυχόν προβλέπεται ιδιαίτερη διαδικασία έγκρισης, οι υποβαλλόμενες κατά στάδιο μελέτες, καθώς και η συνολική μελέτη εγκρίνονται από το αρμόδιο, κατά περίπτωση όργανο της αναθέτουσας αρχής. Οι μελέτες υποβάλλονται στη διευθύνουσα υπηρεσία, η οποία πραγματοποιεί συνοπτικό έλεγχο για την πληρότητα των παραδοτέων, σύμφωνα με τη σύμβαση και εκδίδει σχετική βεβαίωση μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες, αλλιώς η βεβαίωση θεωρείται ως αυτοδικαίως εκδοθείσα.

2. Η υποβληθείσα μελέτη παραδίδεται στον ελεγκτή της παρ. 10 του παρόντος ή του άρθρου 183Α κατά περίπτωση, αμέσως μετά από την έκδοση, ρητή ή αυτοδίκαιη, της βεβαίωσης της παρ. 1, ο οποίος, το αργότερο μέσα σε δύο (2) μήνες, συντάσσει και υποβάλλει στη διευθύνουσα υπηρεσία τεχνική έκθεση με την οποία βεβαιώνει, ότι για την εκπόνηση της μελέτης εφαρμόστηκαν οι προβλεπόμενες προδιαγραφές, κανονισμοί και τεχνικές οδηγίες και ότι, η μελέτη διαθέτει την ποιοτική και ποσοτική επάρκεια, σύμφωνα με τις εν γένει συμβατικές υποχρεώσεις του αναδόχου. Αν η τεχνική έκθεση διαπιστώσει, ότι η μελέτη δεν έχει ελλείψεις ούτε και χρήζει διορθώσεων και η διευθύνουσα υπηρεσία δεν αμφισβητεί την έκθεση, ο ελεγκτής προωθεί τη μελέτη στο αρμόδιο όργανο για την έκδοση της απόφασης έγκρισης, αλλιώς την επιστρέφει στον ανάδοχο με συγκεκριμένες παρατηρήσεις, θέτοντας εύλογη προθεσμία, εντός της οποίας ο ανάδοχος οφείλει να συμμορφωθεί και υποβάλει εκ νέου τη μελέτη. Στην περίπτωση αυτήν αναστέλλεται η προθεσμία υποβολής της τεχνικής έκθεσης και δεν συμπληρώνεται, αν δεν παρέλθουν δεκαπέντε (15) ημέρες από την επανυποβολή της. Αν ο ανάδοχος δεν τηρήσει υπαιτίως τις υποχρεώσεις του για την αποκατάσταση των πλημμελειών της μελέτης εντός της τεθείσας προθεσμίας, μπορεί να

κηρυχθεί έκπτωτος και η διόρθωση - συμπλήρωση της μελέτης του να δι- ενεργηθεί από την υπηρεσία, ή να ανατεθεί, σε βάρος και για λογαριασμό του αναδόχου, σε άλλον μελετητή ή και στον ελεγκτή της μελέτης, αν διαθέτει τα τυπικά κατά τον νόμο προσόντα.

3. Αν σύμφωνα με τον νόμο, απαιτείται πριν την έγκριση της μελέτης η γνωμοδότηση άλλων υπηρεσιών και φορέων, η διευθύνουσα υπηρεσία την κοινοποιεί προς αυτούς, μετά από την υποβολή της τεχνικής έκθεσης του ελεγκτή και τις τυχόν απαιτηθείσες διορθώσεις ή συμπληρώσεις εκ μέρους του αναδόχου. Οι ως άνω φορείς και υπηρεσίες υποχρεούνται να υποβάλουν τη γνώμη τους μέσα σε χρονικό διάστημα δύο (2) μηνών από την αποστολή της μελέτης προς αυτούς, εκτός αν προβλέπεται διαφορετική προθεσμία από ειδικές διατάξεις. Η παρέλευση της προθεσμίας θεωρείται ως θετική γνωμοδότηση.

4. Η μελέτη εγκρίνεται κατά στάδια και στο σύνολό της. Η απόφαση έγκρισης εκδίδεται από το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο υποχρεωτικά μέσα σε έναν (1) μήνα, από την υποβολή της μελέτης από τη διευθύνουσα υπηρεσία, συνοδευόμενη από την τυχόν απαιτούμενη γνώμη άλλων φορέων ή την πάροδο της προθεσμίας της παρ. 3, την οποία βεβαιώνει το έγγραφο της διευθύνουσας υπηρεσίας. Αν οι ζητηθείσες από τον ανάδοχο συμπληρώσεις ή διορθώσεις αφορούν διακεκριμένο στάδιο ή κατηγορία μελέτης, μπορεί να γίνει τμηματική έγκριση των υπόλοιπων μελετών. Με αιτιολογημένη απόφασή του, που εκδίδεται εντός της προθεσμίας της παρούσας, το όργανο έγκρισης μπορεί να παρατείνει την προθεσμία έγκρισης, για δύο (2) ακόμα μήνες.

5. Η έγκριση της μελέτης κατά τις παρ. 1, 2, 3 και 4 συνιστά και παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης. Αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία της παρ. 4, επέρχεται αυτοδίκαιη έγκριση και παραλαβή της μελέτης και επιστρέφεται, μέσα σε δύο (2) μήνες μετά από τη ρητή ή αυτοδίκαιη παραλαβή, η εγγύηση καλής εκτέλεσης του αναδόχου.

6. Επιτρέπεται να παραληφθεί, εκτός αν άλλως ορίζεται στη σύμβαση, ύστερα από αίτηση του αναδόχου, μελέτη αυτοτελούς τμήματος έργου που εκπονήθηκε.

7. Οι αξιώσεις του εργοδότη κατά του αναδόχου, λόγω πλημμελειών της μελέτης, υπόκεινται σε εξαετή παραγραφή, η οποία άρχεται την επομένη της παραλαβής της μελέτης ή της λύσης της σύμβασης με οποιονδήποτε τρόπο.

8. Οι αξιώσεις του αναδόχου για την καταβολή της αμοιβής του παραγράφονται σε πέντε (5) έτη από τη ρητή ή αυτοδίκαιη παραλαβή της μελέτης, αν δεν έχουν ήδη υποπέσει σε παραγραφή, σύμφωνα με ειδικότερες διατάξεις του παρόντος.

9. Η παραλαβή του αντικειμένου των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών γίνεται, όπως ορίζεται στις συμβάσεις αυτές.

10. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υποδομών και Μεταφορών, προβλέπεται ο υποχρεωτικός έλεγχος από ιδιώτες ελεγκτές, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, των μελετών, των οποίων η εκτιμώμενη αμοιβή υπερβαίνει τα τιθέμενα με την απόφαση όρια, πριν την έγκρισή τους από την αναθέτουσα αρχή. Με την ίδια απόφαση ορίζονται επίσης, οι κατηγορίες μελετών που ελέγχονται υποχρεωτικά, η διαδικασία ανάθεσης του ελέγχου, ο τρόπος καθορισμού της αμοιβής και τα προσόντα των ελεγκτών, τα στάδια ελέγχου, ο καθορισμός των ευθυνών τους και κάθε άλλο θέμα σχετικό με την εφαρμογή της παρούσας.

Μέχρι την έκδοση της απόφασης του προηγούμενου εδαφίου, οι αναθέτουσες αρχές και οι φορείς του παρόντος δύνανται να αναθέτουν με σύμβαση σε ελεγκτές τον έλεγχο μελετών, των οποίων η προεκτιμώμενη αξία υπερβαίνει το ποσό του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ, εξαιρουμένων των μελετών που δεν αφορούν στον σχεδιασμό τεχνικών έργων.»[151]

[151] Το άρθρο 189 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 94 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΕΚΠΤΩΣΗ ΑΝΑΔΟΧΟΥ - ΔΙΑΛΥΣΗ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Άρθρο 190 Αποζημίωση του αναδόχου λόγω υπερημερίας του εργοδότη χωρίς λύση της σύμβασης

«1. Αν ο εργοδότης περιέλθει σε υπερημερία ως προς την εκπλήρωση των συμβατικών ή νόμιμων υποχρεώσεών του, ο ανάδοχος δικαιούται να ζητήσει αποζημίωση για τις θετικές ζημίες, που υφίσταται και για το χρονικό διάστημα μετά από την υποβολή έγγραφης όχλησης, έως την άρση της υπερημερίας, η οποία δεν δύναται να υπερβεί τους έξι (6) μήνες κατ` ανώτατο όριο. Η όχληση υποβάλλεται στη διευθύνουσα υπηρεσία και προσδιορίζει τις πράξεις ή παραλείψεις του εργοδότη ή των οργάνων του, που συνιστούν την αιτία της υπερημερίας, την αιτία της ζημίας και, στο μέτρο του δυνατού, την κατά προσέγγιση εκτίμηση της ζημίας, ανά ημέρα υπερημερίας.

2. Μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από την υποβολή της όχλησης, ο επιβλέπων υποβάλλει στη διευθύνουσα υπηρεσία εισήγηση, με την οποία διαπιστώνει αν υφίσταται υπερημερία, καθώς και τα αίτιά της και το ύψος των ζημιών του αναδόχου για κάθε ημέρα κατά προσέγγιση. Ο προϊστάμενος της διευθύνουσας υπηρεσίας εκδίδει εντός δέκα (10) ημερών, απόφαση με την οποία αποδέχεται ή απορρίπτει το αίτημα του αναδόχου. Κατά της απόφασης αυτής επιτρέπεται η ένσταση του άρθρου 198, περί διοικητικής και δικαστικής επίλυσης διαφορών.

3. Μετά τη λήξη της υπερημερίας του εργοδότη, ο ανάδοχος υποβάλλει αίτηση για την αναγνώριση της ζημίας του, προσδιορίζοντας επακριβώς το ποσό αυτής. Επί της αίτησης αποφασίζει, μετά από εισήγηση της διευθύνουσας υπηρεσίας, η Προϊσταμένη Αρχή.»[152]

Άρθρο 191 Έκπτωση του αναδόχου

«1. Αν ο ανάδοχος σύμβασης μελέτης ή παροχής υπηρεσιών δεν εκπληρώνει τις συμβατικές του υποχρεώσεις ή δεν συμμορφώνεται με τις γραπτές εντολές της υπηρεσίας, που είναι σύμφωνες με τη σύμβαση ή τις κείμενες διατάξεις, κηρύσσεται έκπτωτος.

2. Η διαδικασία έκπτωσης κινείται υποχρεωτικά, εφόσον:

α) Ο ανάδοχος υπερβεί υπαίτια, για χρονικό διάστημα πέραν του ενός τρίτου (1/3), τη συνολική προθεσμία της παρ. 2 του άρθρου 184 περί προθεσμιών, λαμβανομένων υπόψη των παρατάσεων.

β) Ο ανάδοχος καθυστερεί υπαίτια την υποβολή σταδίου μελέτης, για χρόνο περισσότερο από το μισό της αντίστοιχης τμηματικής προθεσμίας.

γ) Οι εργασίες του αναδόχου παρουσιάζουν κατ` επανάληψη ελαττώματα ή ελλείψεις. Για να κηρυχθεί ο ανάδοχος έκπτωτος για τον λόγο αυτόν, πρέπει να έχει προ-ηγηθεί, τουλάχιστον μια φορά, η εφαρμογή της παρ. 5 του άρθρου 188 περί υποχρεώσεων αναδόχου, για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων ή ελλείψεων της μελέτης και να μην έχει ασκηθεί ένσταση ή η ασκηθείσα να έχει απορριφθεί.

δ) Διαπιστωθεί, ότι ο ανάδοχος προσκόμισε πλαστή εγγυητική επιστολή ή ότι, προσκόμισε πλαστά δικαιολογητικά του άρθρου 103 περί πρόσκλησης υποβολής δικαιολογητικών κατά την υπογραφή της σύμβασης.

---

[152] Το άρθρο 190 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 95 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

3. Αν υφίσταται λόγος έκπτωσης, κοινοποιείται στον ανάδοχο με απόδειξη ειδική πρόσκληση της διευθύνουσας υπηρεσίας, στην οποία απαραιτήτως γίνεται μνεία των διατάξεων του παρόντος άρθρου και η οποία περιλαμβάνει συγκεκριμένη περιγραφή των ενεργειών ή εργασιών που πρέπει να εκτελέσει ο ανάδοχος μέσα στην τασσόμενη προθεσμία. Η τασσόμενη προθεσμία πρέπει να είναι εύλογη, δηλαδή ανάλογη του χρόνου που απαιτείται, κατά την κοινή αντίληψη για την εκτέλεση των εργασιών ή των ενεργειών και πάντως όχι μικρότερη των δεκαπέντε (15) ημερών.

4. Ανεξάρτητα από την κοινοποίηση της ειδικής πρόσκλησης και τις προθεσμίες που αυτή τάσσει για την εκτέλεση συγκεκριμένων εργασιών ή ενεργειών, ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να τηρεί τις εκ της συμβάσεως υποχρεώσεις του για την εμπρόθεσμη εκτέλεση της σύμβασης και σε κάθε περίπτωση υφίσταται τις νόμιμες συνέπειες από την υπέρβαση των συμβατικών προθεσμιών.

5. Αν η προθεσμία που τέθηκε με την ειδική πρόσκληση παρήλθε χωρίς ο ανάδοχος να συμμορφωθεί με το περιεχόμενό της, κηρύσσεται έκπτωτος μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας, με απόφαση του προϊσταμένου της διευθύνουσας υπηρεσίας. Στην απόφαση προσδιορίζονται οι εργασίες και ενέργειες που εκτέλεσε ο ανάδοχος σε συμμόρφωση προς την ειδική πρόσκληση και αιτιολογείται η έκπτωση με αναφορά στις εργασίες που δεν εκτέλεσε και στις ενέργειες στις οποίες δεν συμμορφώθηκε.

6. Η έκπτωση του αναδόχου καθίσταται οριστική, αν κατά της απόφασης έκπτωσης δεν ασκηθεί ένσταση ή αν η ασκηθείσα ένσταση απορριφθεί. Αν ασκηθεί ένσταση, αναστέλλονται οι συνέπειες της έκπτωσης μέχρι αυτή να οριστικοποιηθεί και ο ανάδοχος υποχρεούται να συνεχίσει τις εργασίες της σύμβασης. Η αποδοχή ή απόρριψη της ένστασης από το αποφαινόμενο όργανο κατ` άρθρο 198, περί διοικητικής και δικαστικής επίλυσης διαφορών αιτιολογείται, μεταξύ δε των λόγων αποδοχής, μπορεί να περιλαμβάνεται και η καταφανής βελτίωση του ρυθμού ή της ποιότητας των εκτελούμενων εργασιών, ώστε να πιθανολογείται βάσιμα η έγκαιρη και έντεχνη εκτέλεση του έργου.

7. Η εξέταση της ένστασης, κατά το άρθρο 198 γίνεται κατά προτεραιότητα από το τεχνικό συμβούλιο και η σχετική γνωμοδότηση εκδίδεται υποχρεωτικά σε προθεσμία τριών (3) μηνών από την άσκηση της ένστασης. Η μη έκδοση απόφασης του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου, κατά το άρθρο 198 μέσα σε προθεσμία ενός (1) μηνός από την έκδοση της γνωμοδότησης του συμβουλίου, θεωρείται ως σιωπηρή αποδοχή της γνωμοδότησης.

8. Μετά από την οριστικοποίηση της έκπτωσης εκκαθαρίζεται η σύμβαση και καταπίπτει υπέρ του εργοδότη η εγγύηση καλής εκτέλεσης ως ειδική ποινική ρήτρα. Αν επιβλήθηκαν ποινικές ρήτρες για υπέρβαση τμηματικών προθεσμιών μέχρι την οριστικοποίηση της έκπτωσης, οι ρήτρες αυτές οφείλονται από τον ανάδοχο αθροιστικά, ενώ επιβάλλεται και η ποινική ρήτρα για την υπέρβαση της συνολικής προθεσμίας, εφόσον υφίσταται αντίστοιχη περίπτωση.

9. Η απόφαση, με την οποία οριστικοποιήθηκε η έκπτωση, κοινοποιείται στις υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για την τήρηση μητρώων μελετητών.

10. Αν, μετά από την οριστικοποίηση της έκπτωσης, η Προϊσταμένη Αρχή αποφασίσει την ολοκλήρωση της μελέτης, προσκαλεί τον υποψήφιο, που κατατάχθηκε στην επόμενη θέση στον διαγωνισμό, στον οποίο αναδείχθηκε ο έκπτωτος ανάδοχος και του προτείνει να αναλάβει αυτός την ολοκλήρωση της μελέτης, με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις και βάσει της προσφοράς που υπέβαλε στον διαγωνισμό. Η σύμβαση εκτέλεσης συνάπτεται, εφόσον εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση της πρότασης περιέλθει στην Προϊσταμένη Αρχή έγγραφη και ανεπιφύλακτη αποδοχή της. Η άπρακτη πάροδος της προθεσμίας θεωρείται ως απόρριψη της πρότασης. Αν αυτός δεν δεχθεί την πρόταση σύναψης σύμβασης, η Προϊσταμένη Αρχή προσκαλεί τον επόμενο υποψήφιο κατά σειρά κατάταξης, ακολουθώντας κατά τα λοιπά την ίδια διαδικασία.

Εφόσον και αυτός απορρίψει την πρόταση, η Προϊσταμένη Αρχή προσφεύγει κατά την κρίση της είτε στην ανοικτή δημοπρασία είτε στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου.

Η διαδικασία της παρούσας εφαρμόζεται μόνο στην περίπτωση, που η Προϊσταμένη Αρχή κρίνει αιτιολογημένα, ότι οι παραπάνω προσφορές δεν είναι ικανοποιητικές για τον εργοδότη της μελέτης, αλλά μπορεί να εφαρμόζεται αναλογικά και σε περίπτωση ολοκλήρωσης της μελέτης, ύστερα από διάλυση της σύμβασης.»[153]

Άρθρο 192 Διάλυση της σύμβασης

«1. Ο εργοδότης δικαιούται να καταγγείλει μια σύμβαση μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, κατά τη διάρκεια εκτέλεσής της, στις περιπτώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 133, χωρίς αποζημίωση του αναδόχου.

2. Πέραν των αναφερομένων στην παρ. 1, σε περίπτωση σύμβασης μελέτης, που εκπονείται κατά στάδια, ο εργοδότης δικαιούται να διακόψει τις εργασίες της μετά την ολοκλήρωση κάποιου σταδίου και να λύσει τη σύμβαση χωρίς αποζημίωση του αναδόχου, αν τούτο προβλέπεται στη σύμβαση. Δικαιούται επίσης, ο εργοδότης να διακόψει την εκπόνηση σταδίου μελέτης με καταβολή αποζημίωσης στον ανάδοχο, κατά την παρ. 2 του άρθρου 194 περί αποζημίωσης αναδόχου, σε περίπτωση διάλυσης της σύμβασης. Ο εργοδότης σύμβασης παροχής υπηρεσιών δικαιούται, αν προβλέπεται στη σύμβαση, να διακόψει την παροχή των υπηρεσιών είτε αζημίως για τον ίδιο είτε και με καταβολή αποζημίωσης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 3 του άρθρου 194.

3. Ο ανάδοχος δικαιούται να ζητήσει τη διάλυση της σύμβασης στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) Αν υποχρεωθεί σε αναστολή εκπόνησης της μελέτης ή παροχής των υπηρεσιών με εντολή του εργοδότη, για συνεχόμενο χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών από την κοινοποίηση της εντολής, ή αν κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης της σύμβασης ανασταλεί ή διακοπεί η εκπόνηση της μελέτης για συνολικό διάστημα μεγαλύτερο των έξι (6) μηνών.

β) Αν εξαιτίας γεγονότων, που συνιστούν υπερημερία του εργοδότη, αναγκαστεί είτε να μην αρχίσει την εκπόνηση μελέτης ή την παροχή της υπηρεσίας του, κατά τον ορισμένο στη σύμβαση χρόνο, για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών. Για την έναρξη της προθεσμίας, ο ανάδοχος υποβάλλει στη διευθύνουσα υπηρεσία, ειδική δήλωση, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 4.

γ) Αν παρέλθει χρονικό διάστημα τουλάχιστον δύο (2) μηνών από την υποβολή ειδικής δήλωσης εκ μέρους του αναδόχου προς τον εργοδότη, λόγω παρέλευσης της προθεσμίας για την πληρωμή εγκεκριμένου λογαριασμού.

4. Η ειδική δήλωση διακοπής των εργασιών των περ. β` και γ` της παρ. 3 περιλαμβάνει:

α) μνεία των λόγων της διάλυσης,

β) στοιχεία για περαιωμένα τμήματα της μελέτης και εκτίμηση της αξίας τους,

γ) περιγραφή των τμημάτων της μελέτης που υπολείπονται,

δ) αίτηση περί καταβολής της νόμιμης αποζημίωσης συγκεκριμένου, κατά το δυνατόν, ύψους και ανάλυση των κονδυλίων της και

ε) δήλωση περί της πρόθεσής του να αποδεχθεί συνέχιση των εργασιών, κατόπιν αποζημίωσης. Η διευθύνουσα υπηρεσία εκδίδει απόφαση μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες περί αποδοχής ή απόρριψης της ειδικής δήλωσης. Αν δεχθεί τη δήλωση ή παρέλθει άπρακτο διάστημα μεγαλύτερο των τριών (3) μηνών από την επίδοσή της, ο ανάδοχος μπορεί να υποβάλει στη διευθύνουσα υπηρεσία, αίτηση λύσης της σύμβασης. Επί της αιτήσεως

[153] Οι παράγραφοι 1,2 και 5 έως 10 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 191 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 96 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

αποφασίζει η Προϊσταμένη Αρχή μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός (1) μηνός, ύστερα από εισήγηση της διευθύνουσας υπηρεσίας, στην οποία καταχωρείται και η γνώμη του επιβλέποντα. Η σύμβαση λύεται με την αποδοχή της αίτησης ή την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας. Αν η αίτηση απορριφθεί εμπρόθεσμα, ο ανάδοχος υποχρεούται στη συνέχιση παροχής των υπηρεσιών του, ανεξάρτητα από την άσκηση των νόμιμων δικαιωμάτων του και η Προϊσταμένη Αρχή εγκρίνει, με την ίδια απόφαση, τις αναγκαίες προσαρμογές στις προθεσμίες της σύμβασης.

5. Για τη διάλυση της σύμβασης κατά την περ. α` της παρ. 3, ο ανάδοχος υποβάλλει αίτηση στη διευθύνουσα υπηρεσία, η οποία περιλαμβάνει τα στοιχεία της ειδικής δήλωσης διακοπής των εργασιών και επιπλέον, αίτημα για λύση της σύμβασης. Τα τρία τελευταία εδάφια της παρ. 4 εφαρμόζονται και στην περίπτωση αυτήν.

6. Οι συμβάσεις εκπόνησης μελέτης λύονται με την παραλαβή του συμβατικού αντικειμένου, εκτός αν συντρέχει περίπτωση έκπτωσης του αναδόχου ή διάλυσης της σύμβασης είτε με πρωτοβουλία του κυρίου του έργου είτε με πρωτοβουλία του αναδόχου. Οι συμβάσεις παροχής υπηρεσιών λύονται αυτοδικαίως, όπου προβλέπεται στις διατάξεις του παρόντος.

Στη σύμβαση μπορεί να ορίζεται και διαφορετικά, ιδίως σε περιπτώσεις που το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα έχει ουσιώδη σημασία για τα συμφέροντα του κυρίου του έργου.

7. [Καταργήθηκε].»[154]

Άρθρο 193 Ματαίωση της διάλυσης

1. Αν ο ανάδοχος άσκησε μεν το δικαίωμα διάλυσης της σύμβασης αλλά συναινεί στη ματαίωση της διάλυσης, η σύμβαση νομίμως συνεχίζεται, ανεξαρτήτως των αξιώσεών του προς αποκατάσταση των θετικών ζημιών του. Προς το σκοπό αυτόν ο ανάδοχος υποβάλλει στη Διευθύνουσα Υπηρεσία αίτηση με στοιχεία υπολογισμού της αποζημίωσής του, επί της οποίας αποφασίζει η Προϊσταμένη Αρχή κατόπιν εισηγήσεως της Διευθύνουσας Υπηρεσίας. Για την εξακρίβωση των ζημιών η Προϊσταμένη Αρχή συγκροτεί, μέσα σε δέκα (10) ημέρες από την υποβολή της εισήγησης, επιτροπή που ερευνά τη βασιμότητα των απαιτήσεων του αναδόχου και εκτιμά το ύψος των θετικών ζημιών του, δυνάμενη να ζητήσει από τον ανάδοχο πρόσθετα στοιχεία και πληροφορίες.

2. Η Προϊσταμένη Αρχή, με απόφασή της που εκδίδεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία τριών (3) μηνών από την υποβολή της αίτησης εγκρίνει τη ματαίωση της διάλυσης και την αποζημίωση του αναδόχου, επιφέροντας τις αναγκαίες προσαρμογές στις προθεσμίες της μελέτης. Αν ο ανάδοχος δεν συμφωνεί στον καθορισμό της αποζημίωσης, μπορεί να ασκήσει αίτηση θεραπείας.

Άρθρο 194 Αποζημίωση αναδόχου σε περίπτωση διάλυσης της σύμβασης

«1. Αν η σύμβαση εκπόνησης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών διαλυθεί από τον εργοδότη και προβλέπεται από τη σύμβαση καταβολή αποζημίωσης, ο ανάδοχος δικαιούται αποζημίωσης, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί το τρία τοις εκατό (3%) επί της συμβατικής αμοιβής των σταδίων που υπολείπονται για την ολοκλήρωσή της. Για την αμοιβή των ήδη εκπονηθέντων τμημάτων του σταδίου της μελέτης που διακόπτεται συντάσσεται Πρωτόκολλο Κανονισμού Τιμών Μονάδος Νέων Εργασιών (Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε.).

2. Για την πληρωμή της αποζημίωσης ο ανάδοχος υποβάλλει, μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία ενός (1) μηνός από την κοινοποίηση της απόφασης διάλυσης, στη διευθύνουσα υπηρεσία αίτηση, με λογαριασμό αποζημίωσης συνοδευόμενο από το Π.Κ.Τ.Μ.Ν.Ε της παρ. 1.

[154] Οι παράγραφοι 1,3,4,5 και 6 τροποποιήθηκαν, η παρ.7 καταργήθηκε και το άρθρο 192, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 97 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021, σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

3. Οι αποζημιώσεις του παρόντος δεν θίγουν την οφειλόμενη αμοιβή για τις εκτελεσθείσες εργασίες ή υπηρεσίες.».[155]

Άρθρο 195 Υποκατάσταση του αναδόχου

«1. Η υποκατάσταση/αντικατάσταση του αρχικού αναδόχου στο σύνολο ή μέρος της σύμβασης της μελέτης ή της υπηρεσίας επιτρέπεται μόνον εφόσον προβλέπεται ρητά στη σύμβαση ή πληρούνται οι προϋποθέσεις της περ. δ` της παρ. 1 του άρθρου 132, περί τροποποίησης της σύμβασης στη διάρκειά της.

2. α) Σε συμβάσεις που δεν υπερβαίνουν τα όρια των περ. β` και γ` του άρθρου 5, όταν ο ανάδοχος ή ο μοναδικός μελετητής ή πάροχος υπηρεσιών εταιρείας μελετών ή παρόχων υπηρεσιών είναι φυσικό πρόσωπο αντίστοιχα και καθίσταται ανίκανος λόγω ασθένειας ή άλλης αντικειμενικής αιτίας για την εκπλήρωση της παροχής του, η προϊσταμένη αρχή μπορεί να εφαρμόσει αναλόγως την παρ. 10 του άρθρου 191.

β) Αν πτωχεύσει ή αποβιώσει ή καταστεί κατ` άλλο τρόπο ανίκανος για την εκτέλεση ένας εκ των μελετητών αναδόχου εταιρείας μελετών, η εκπόνηση του σταδίου της μελέτης, που άρχισε να εκπονείται, συνεχίζεται από την εταιρεία, ακόμα και αν από το καταστατικό προβλέπεται η διάλυση της εταιρείας και υπό την προϋπόθεση ότι αυτή συνεχίζει να έχει τις απαιτούμενες από τη σύμβαση τάξεις και κατηγορίες πτυχίων. Αν η εταιρεία δεν διαθέτει τις απαιτούμενες κατά τη σύμβαση κατηγορίες και τάξεις πτυχίων, υποχρεούται, σε διάστημα δύο (2) μηνών από τη στιγμή που επήλθε η αλλαγή στο πτυχίο, να αντικαταστήσει τον εταίρο μελετητή ή να ζητήσει υποκατάσταση ή σύμπραξη με μελετητή που διαθέτει τα τυπικά προσόντα, σύμφωνα με την προκήρυξη. Η ανωτέρω ρύθμιση δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση διαγραφής μελετητή από τα μητρώα και η σύμβαση εξελίσσεται κανονικά χωρίς τις υποχρεώσεις του προηγούμενου εδαφίου. Η προϊσταμένη αρχή μπορεί, μετά από γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου, να αποφασίσει την εκπόνηση και των επόμενων σταδίων της ανατεθείσας μελέτης από την εταιρεία, αν κρίνει ότι η εταιρεία διαθέτει τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα. Αν η εταιρεία είναι μέλος αναδόχου σύμπραξης ή κοινοπραξίας, ισχύουν αναλόγως τα δύο προηγούμενα εδάφια.

γ) Αν πτωχεύσει ή διαγραφεί ή αποβιώσει ή καταστεί ανίκανος για εκπόνηση της μελέτης λόγω σοβαρής ασθένειας ή άλλης αντικειμενικής αιτίας μελετητής φυσικό πρόσωπο, μέλος αναδόχου σύμπραξης ή κοινοπραξίας, τα υπόλοιπα μέλη της υποχρεούνται να τον υποκαταστήσουν εφόσον θεωρείται απαραίτητος για την περάτωση του υπό εκπόνηση σταδίου της μελέτης, με άλλον, αντίστοιχων προσόντων.

3. Οι περ. β` και γ` της παρ. 2 εφαρμόζονται και στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά στη σύμβαση.

4. (Καταργείται).».[156]

---

[155] Το άρθρο 194 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 98 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021, σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

[156] Η παρ.2 τροποποιήθηκε και η παρ.4 καταργήθηκε με το άρθρο 99 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΕΡΙ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Άρθρο 196 Τεχνικές προδιαγραφές

«1. Η εκπόνηση μελέτης και η παροχή τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών γίνεται με τις τεχνικές προδιαγραφές που ισχύουν κατά τη σύναψη της σύμβασης, λαμβανομένων υπόψη των δεσμεύσεων του άρθρου 54 περί τεχνικών προδιαγραφών. Σε περίπτωση μεταγενέστερων μεταβολών των άνω προδιαγραφών, προσαρμόζεται αναλόγως η συμβατική σχέση, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

2. Με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, σε περίπτωση που δεν έχει εκδοθεί σχετική απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί να εξειδικεύεται το είδος των παραδοτέων στοιχείων ανά στάδιο και ανά κατηγορία μελέτης της περ. 15 της παρ. 3 του άρθρου 2, και συγκεκριμένα: α) τα τεύχη (Τεχνική Έκθεση, Υπολογισμοί, Προμέτρηση, Προϋπολογισμός κ.λπ.) και β) τα κατά περίπτωση σχέδια, καθώς και η μορφή αυτών (έντυπη ή και ηλεκτρονική) που πρέπει ο μελετητής να εκπονήσει, κατά το άρθρο 189 περί έγκρισης μελέτης - παραλαβής αντικειμένου σύμβασης για την έγκριση της ανατεθείσας σε αυτόν μελέτης.

3. Ο προϋπολογισμός του έργου κατά τη μελέτη συντάσσεται με εφαρμογή των τιμολογίων, τα οποία ισχύουν για τη σύνταξη των προϋπολογισμών των δημόσιων έργων.»[157]

Άρθρο 197 Μελέτες εργολαβικών συμβάσεων

Σε όλες τις περιπτώσεις σύναψης συμβάσεων δημόσιων έργων, στις οποίες, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, αναλαμβάνεται η υποχρέωση εκπόνησης ή τροποποίησης μελέτης από την εργοληπτική επιχείρηση που πρόκειται να εκτελέσει ή εκτελεί δημόσιο έργο, η μελέτη αυτή ή η τροποποίηση εγκρίνεται από την αναθέτουσα Αρχή ή τον εργοδότη, μόνον εφόσον έχει εκπονηθεί και υπογραφεί νόμιμα από πρόσωπα που έχουν την ιδιότητα του μελετητή για την εκπόνηση των μελετών δημόσιων έργων, τα οποία έχουν γνωστοποιηθεί στην αναθέτουσα Αρχή και έχουν γίνει αποδεκτά από αυτήν ρητώς ή σιωπηρώς. Η αντικατάσταση γνωστοποιηθέντος μελετητή επιτρέπεται μόνο υπό τους όρους του άρθρου 132 και κατόπιν ρητής έγκρισης της αναθέτουσας Αρχής.

Άρθρο 198 Διοικητική και δικαστική επίλυση διαφορών -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Στις περιπτώσεις που ρητά ορίζεται στον νόμο, καθώς και σε κάθε άλλη περίπτωση εκτελεστής πράξης ή παράλειψης της διευθύνουσας υπηρεσίας που βλάπτει για πρώτη φορά δικαίωμα του αναδόχου, ασκείται ένσταση. Εφόσον δεν υφίσταται δέσμια αρμοδιότητα της υπηρεσίας για την έκδοση ρητής πράξης, προϋπόθεση ώστε να θεωρηθεί επιτρεπτή η ένσταση κατά παραλείψεως, είναι να έχει προηγηθεί η υποβολή εγγράφου αιτήματος του αναδόχου με συγκεκριμένο περιεχόμενο και να παρέλθει ένας (1) τουλάχιστον μήνας από την υποβολή του. Η προθεσμία της ένστασης στην περίπτωση αυτή διαρκεί μέχρι την έγκριση του σταδίου της μελέτης ή την παραλαβή της υπηρεσίας, εκτός αν γνωστοποιηθεί εγγράφως από τη διευθύνουσα υπηρεσία στον ανάδοχο ότι η διοίκηση δεν πρόκειται να εκδώσει ρητή πράξη επί του αιτήματός του. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να τον ενημερώνει σχετικώς. Ένσταση ασκείται και κατά των βλαπτικών εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων της προϊσταμένης αρχής ή του κυρίου του έργου, αν από αυτές προκαλείται διαφωνία για πρώτη φορά. Η διευθύνουσα υπηρεσία κατά την έκδοση πράξης, η οποία υπόκειται σε ένσταση ή η προϊσταμένη αρχή κατά την έκδοση των πράξεων ή αποφάσεών της, οφείλουν να μνημονεύουν στην πράξη τη δυνατότητα άσκησης ένστασης, την ανατρεπτική προθεσμία για

[157] Η παρ.2 τροποποιήθηκε και το άρθρο 196 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 100 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021,σύμφωνα δε με το άρθρο 140 παρ.5 αυτού, καταλαμβάνει διαγωνισμούς, που θα προκηρυχθούν μετά την 1.9.2021.

την άσκησή της, το αποφαινόμενο όργανο, καθώς και τις συνέπειες από τη μη άσκησή της, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο εδάφιο α` της παρ. 2 του άρθρου 175.

2. Η ένσταση απευθύνεται στο κατά περίπτωση αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο και ασκείται με κατάθεση στο πρωτόκολλο του αποφαινόμενου οργάνου, καθώς και της διευθύνουσας υπηρεσίας ή προϊσταμένης αρχής που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός (1) μηνός από την κοινοποίηση της πράξης ή τη συντέλεση της παράλειψης. Ως κατάθεση νοείται και η αποστολή με ηλεκτρονικά μέσα, εφόσον η ένσταση υπογράφεται ψηφιακά. Με την ένσταση εξετάζονται τόσο η νομιμότητα της πράξης ή παράλειψης όσο και η ουσία της υπόθεσης.

3. Το αρμόδιο, αποφαινόμενο όργανο αποφασίζει μέσα σε προθεσμία τριών (3) μηνών από την άσκηση της ένστασης. Αν η ένσταση απορριφθεί εν μέρει ή στο σύνολό της ή αν παρέλθει άπρακτη η τρίμηνη προθεσμία, ο ανάδοχος μπορεί να ασκήσει προσφυγή στο αρμόδιο κατά την παρ. 11 δικαστήριο. Η έκδοση ή κοινοποίηση της απόφασης επί της ένστασης, μετά την πάροδο του τριμήνου, δεν μεταθέτει την έναρξη της προθεσμίας για άσκηση προσφυγής.

4. Ένσταση μπορεί να ασκήσει και ο κύριος του έργου, αν δεν είναι το δημόσιο. Αν αρμόδιος να αποφανθεί σε ενστάσεις του αναδόχου είναι ο κύριος του έργου ή όργανό του, στις ενστάσεις που ασκούνται από αυτόν, αποφασίζει ο Υπουργός που εποπτεύει τον κύριο του έργου και αν δεν υφίσταται εποπτεία, ο Υπουργός Υποδομών και Μεταφορών.

5. Αν κύριος του έργου δεν είναι το δημόσιο, αντίγραφο της ένστασης υποβάλλεται μέσα σε δέκα (10) ημέρες στον αντισυμβαλλόμενο του ενισταμένου. Για την εξέταση της ένστασης καλείται ο ενιστάμενος να προσκομίσει το αποδεικτικό κατάθεσής της στον αντισυμβαλλόμενό του, ο οποίος μπορεί να υποβάλει τις αντιρρήσεις του μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών. Η μη υποβολή αντιρρήσεων δεν θεωρείται ως αποδοχή των ισχυρισμών του αιτούντος.

6. Η ένσταση προσδιορίζει την προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη, περιλαμβάνει σύντομο ιστορικό της σύμβασης και της διαφωνίας, τους ουσιαστικούς λόγους στους οποίους στηρίζεται, τα αιτήματα του ενισταμένου και, εφόσον είναι δυνατό, το οικονομικό αντικείμενο της διαφοράς. Η ένσταση συνοδεύεται από αντίγραφο της πράξης που γέννησε τη διαφωνία. Η διευθύνουσα υπηρεσία και η προϊσταμένη αρχή διαβιβάζουν στο αρμόδιο τεχνικό συμβούλιο μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την άσκηση της ένστασης τις απόψεις τους επί αυτής και τον φάκελο της υπόθεσης με τα συμβατικά τεύχη του έργου. Αν δεν τηρηθεί η ως άνω υποχρέωση, δικαιούται ο ενιστάμενος να ζητήσει από το τεχνικό συμβούλιο τη συζήτηση της υπόθεσης και χωρίς εισήγηση της υπηρεσίας, συνοδεύοντας την αίτησή του με αντίγραφο της ένστασης και τα κρίσιμα στοιχεία του φακέλου. Στην περίπτωση αυτή ορίζεται ημερομηνία συζήτησης της ένστασης και η αίτηση κοινοποιείται στην αρμόδια διευθύνουσα υπηρεσία ή προϊσταμένη αρχή πριν από τουλάχιστον δέκα (10) ημέρες για την επείγουσα υποβολή εισήγησης. Αν δεν περιέλθει στο τεχνικό συμβούλιο εισήγηση, μπορεί η υπόθεση να συζητηθεί και χωρίς αυτή, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία.

7. Η απόφαση του αρμόδιου οργάνου εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη γνώμη του αρμόδιου τεχνικού συμβουλίου. Για τη συζήτηση στο τεχνικό συμβούλιο, καλείται από την υπηρεσία που εισηγείται ή τη γραμματεία του συμβουλίου ο ανάδοχος εγγράφως, σε καθορισμένη ημέρα και ώρα, που δεν απέχει λιγότερο από δέκα (10) ημέρες από την επίδοση της πρόσκλησης. Αντίγραφο της ένστασης διαβιβάζεται και στα μέλη του συμβουλίου έως πέντε (5) ημέρες πριν από τη συζήτησή της. Η πρόσκληση επιδίδεται με απόδειξη στον ανάδοχο ή τον αντίκλητό του με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Στη συζήτηση καλείται με τον ίδιο τρόπο ο κύριος του έργου που υπέβαλε την ένσταση ή αντιρρήσεις κατ` αυτής. Στη συνεδρίαση ο ενιστάμενος παρίσταται είτε αυτοπροσώπως είτε με πληρεξούσιο.

8. Αν κύριος του έργου δεν είναι το δημόσιο και ασκηθούν αντίθετες ενστάσεις από τον ανάδοχο και τον αντισυμβαλλόμενό του/κύριο του έργου, εξετάζονται ταυτόχρονα από τον εποπτεύοντα Υπουργό ή, αν δεν υπάρχει, τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών, ακόμα και αν έχει την κατά νόμο αρμοδιότητα για την εξέταση της ένστασης όργανο του κυρίου του έργου.

9. Η συζήτηση της ένστασης στο τεχνικό συμβούλιο αρχίζει με προφορική ανάπτυξη της έγγραφης εισήγησης της υπηρεσίας είτε με παρουσία του ενισταμένου και του υποβάλλοντος αντιρρήσεις είτε και χωρίς την παρουσία τους, αν δεν προσήλθαν παρά τη νόμιμη κλήτευσή

τους. Ελέγχεται κατ` αρχήν το εμπρόθεσμο της ένστασης, η επίδοση της ένστασης στον αντισυμβαλλόμενο, όταν απαιτείται και οι αντιρρήσεις του αντισυμβαλλομένου, αν έχουν υποβληθεί και στη συνέχεια εξετάζεται η νομιμότητα και ουσιαστική βασιμότητα των λόγων που προβάλλονται. Η εισήγηση περιλαμβάνει επίσης εκτίμηση περί του οικονομικού αντικειμένου της υπόθεσης, αν τούτο είναι εφικτό. Ακολουθεί προφορική συζήτηση υπό τη διεύθυνση του προέδρου του τεχνικού συμβουλίου για την πληρέστερη ενημέρωση των μελών. Η γνώμη του συμβουλίου διαμορφώνεται μετά την αποχώρηση των ενδιαφερομένων, διατυπώνεται στο πρακτικό και υποβάλλεται το αργότερο εντός δέκα (10) ημερών στο αρμόδιο για την απόφαση όργανο.

10. Οι προθεσμίες του παρόντος άρθρου, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι προθεσμίες που τάσσονται στα όργανα του εργοδότη και της διοίκησης, αναστέλλονται κατά τον μήνα Αύγουστο.

11. Για τη δικαστική επίλυση των διαφορών που προκύπτουν μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, κατά την εκτέλεση των δημόσιων συμβάσεων μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του άρθρου 175. Αρμόδιο Δικαστήριο είναι το διοικητικό εφετείο της περιφέρειας στην οποία έχει υπογράφει η σύμβαση.

12. Αν η ένσταση είναι εμπρόθεσμη, το κατά περίπτωση αποφαινόμενο όργανο μπορεί να εκδώσει και να κοινοποιήσει την απόφασή του και μετά από την πάροδο της προθεσμίας της παρ. 3, αλλά οπωσδήποτε όχι πέραν του μηνός από τη λήξη αυτής, εφόσον δεν έχει λήξει η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής ή έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα σχετική προσφυγή και δεν έχει χωρήσει συζήτηση αυτής στο Δικαστήριο. Η απόφαση του κατά περίπτωση αποφαινομένου οργάνου που εκδίδεται σύμφωνα με την παράγραφο αυτή, δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο βοήθημα και είναι εκτελεστή μόνο αν την αποδέχεται αυτός που υπέβαλε την ένσταση και παραιτηθεί από το δικαίωμα άσκησης προσφυγής και από τυχόν ασκηθείσα προσφυγή του. Η αποδοχή μπορεί να γίνει σε ανατρεπτική προθεσμία ενός (1) μηνός από την κοινοποίηση στον ανάδοχο της σχετικής απόφασης. Σε κάθε περίπτωση κατισχύει η τυχόν εκδοθείσα απόφαση του Δικαστηρίου.

13. Ειδικά επί των ενστάσεων που αφορούν εκτελούμενες συμβάσεις μελετών ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών με προεκτιμώμενη αμοιβή κατώτερη των πεντακοσίων χιλιάδων (500.000) ευρώ, οι οποίες εκτελούνται από τους δήμους, τις περιφέρειες, τους συνδέσμους τους και τα νομικά τους πρόσωπα, δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, καθώς και τις επιχειρήσεις τους, αποφασίζει ο αρμόδιος συντονιστής Αποκεντρωμένης Διοίκησης, κατόπιν γνώμης του τεχνικού συμβουλίου της οικείας περιφέρειας και μετά την έναρξη λειτουργίας της αυτοτελούς υπηρεσίας εποπτείας Ο.Τ.Α., ο επόπτης Ο.Τ.Α.

14. Το τεχνικό συμβούλιο του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, για την επιτάχυνση της εξέτασης των υποβαλλομένων ενστάσεων και λοιπών θεμάτων αρμοδιότητάς του, απαρτίζεται από περισσότερα του ενός κλιμάκια, που είναι αυτοτελή και ισόβαθμα μεταξύ τους και στη σύνθεση των οποίων δεν επιτρέπεται να μετέχουν τα ίδια πρόσωπα. Η συγκρότηση κάθε κλιμακίου γίνεται σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις περί συγκρότησης του τεχνικού συμβουλίου του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών συγκροτείται το τεχνικό συμβούλιο του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και καθορίζεται η αρμοδιότητα των κλιμακίων. Η παραπομπή των θεμάτων προς γνωμοδότηση στα κλιμάκια του τεχνικού συμβουλίου γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Υποδομών.»[158]

Άρθρο 199 Ειδικές ρυθμίσεις

[158] Το άρθρο 198,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 Ν.4491/2017,ΦΕΚ Α 152, τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε ως άνω με το άρθρο 101 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες που προβλέπονται από το νόμο αυτόν ασκούνται από τα αρμόδια όργανα της αναθέτουσας αρχής και του εργοδότη, σύμφωνα με τις οργανωτικές διατάξεις τους. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού, μπορεί να ορίζονται τα αποφαινόμενα και γνωμοδοτούντα όργανα των επί μέρους αναθετουσών αρχών, για τις ανάγκες εφαρμογής του νόμου αυτού. Αποφαινόμενα και γνωμοδοτούντα όργανα που έχουν καθοριστεί με προγενέστερες διατάξεις διατηρούν τις αρμοδιότητές τους μέχρι την έκδοση νέας απόφασης.

ΤΙΤΛΟΣ 3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΤΜΗΜΑ Ι ΚΟΙΝΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Άρθρο 200 Τρόπος πληρωμής - απαιτούμενα δικαιολογητικά για πληρωμή του αναδόχου

«1. Ο τρόπος πληρωμής και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

2. Η πληρωμή της αξίας των υλικών ή της υπηρεσίας στον ανάδοχο, αν δεν προβλέπεται άλλος τρόπος στα έγγραφα της σύμβασης, μπορεί να γίνει με έναν από τους παρακάτω τρόπους:

α. Με την εξόφληση του εκατό τοις εκατό (100%) της συμβατικής αξίας μετά την οριστική παραλαβή των υλικών ή της υπηρεσίας.

β. Με τη χορήγηση έντοκης προκαταβολής μέχρι ποσοστού πενήντα τοις εκατό (50%) της συμβατικής αξίας χωρίς Φ.Π.Α. έναντι ισόποσης εγγύησης και την καταβολή του υπολοίπου είτε μετά την οριστική παραλαβή των υλικών είτε με πληρωμή ποσοστού είκοσι τοις εκατό (20%) της συμβατικής αξίας χωρίς Φ.Π.Α. με το πρωτόκολλο παραλαβής κατόπιν του μακροσκοπικού ελέγχου και την εξόφληση της υπόλοιπης συμβατικής αξίας με τον συνολικό Φ.Π.Α. μετά την οριστική παραλαβή των υλικών.

3. Οι παραπάνω τρόποι πληρωμής εφαρμόζονται και στις τμηματικές παραδόσεις, εφόσον αυτές προβλέπονται από την σύμβαση.

4. Στις συμβάσεις προμήθειας τα δικαιολογητικά που απαιτούνται είναι κατ` ελάχιστον τα εξής:

α) Πρωτόκολλο οριστικής ποσοτικής και ποιοτικής παραλαβής, σύμφωνα με το άρθρο 208 περί παραλαβής υλικών.

β) Αποδεικτικό εισαγωγής του υλικού στην αποθήκη του φορέα.

γ) Τιμολόγιο του προμηθευτή.

δ) [Καταργήθηκε]

ε) Πιστοποιητικά φορολογικής ενημερότητας και ασφαλιστικής ενημερότητας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

5. Στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών για την πληρωμή του τιμήματος απαιτούνται κατ` ελάχιστον τα εξής δικαιολογητικά:

α) Πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής του τμήματος που αφορά η πληρωμή ή του συνόλου του συμβατικού αντικείμενου, σύμφωνα με το άρθρο 219, περί παραλαβής του αντικειμένου της σύμβασης παροχής γενικών υπηρεσιών.

β) Τιμολόγιο του αναδόχου.

γ) [Καταργήθηκε]

δ) Πιστοποιητικά φορολογικής ενημερότητας και ασφαλιστικής ενημερότητας σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

6. Πέραν των ανωτέρω δικαιολογητικών, οι αρμόδιες υπηρεσίες που διενεργούν τον έλεγχο και την πληρωμή, μπορούν να ζητήσουν και οποιοδήποτε άλλο δικαιολο-γητικό, εφόσον προβλέπεται στην κείμενη νομοθεσία ή στα έγγραφα της σύμβασης.

7. Στην περίπτωση των παρ. 9 και 10 του άρθρου 53, περί περιεχομένου εγγράφων της σύμβασης, για την πληρωμή του επί πλέον ποσού που προκύπτει μετά την αναπροσαρμογή, δεν απαιτείται σύναψη συμπληρωματικής σύμβασης.

8. Οι εντολές πληρωμής των ενεργειών τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, του Ε.Ο.Χ. ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), του άρθρου 119 περί συμβάσεων ενεργειών τεχνικής βοήθειας, εκδίδονται από το όργανο που εξέδωσε την απόφαση ανάθεσης.»[159]

Άρθρο 201 Προηγούμενη γνώμη για την τροποποίηση σύμβασης

Η τροποποίηση της σύμβασης κατά το άρθρο 132, γίνεται ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου.

Άρθρο 202 Ολοκλήρωση εκτέλεσης σύμβασης

Η σύμβαση θεωρείται ότι εκτελέστηκε όταν συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

α) Σε περίπτωση προμήθειας παραδόθηκε ολόκληρη η ποσότητα ή, σε περίπτωση διαιρετού υλικού, η ποσότητα που παραδόθηκε υπολείπεται της συμβατικής, κατά μέρος που κρίνεται ως ασήμαντο από το αρμόδιο όργανο. Σε περίπτωση παροχής υπηρεσιών αυτές παρασχέθηκαν στο σύνολο τους ή σε περίπτωση διαιρετής υπηρεσίας, το αντικείμενο που παραδόθηκε υπολείπεται του συμβατικού, κατά μέρος που κρίνεται ως ασήμαντο από το αρμόδιο όργανο και έχει παρέλθει η καταληκτική ημερομηνία για την περαίωση της σύμβασης που έχει τεθεί στην διακήρυξη.

β) Παραλήφθηκαν οριστικά ποσοτικά και ποιοτικά τα υλικά ή οι υπηρεσίες που παραδόθηκαν.

γ) Έγινε η αποπληρωμή του συμβατικού τιμήματος, αφού προηγουμένως επιβλήθηκαν κυρώσεις ή εκπτώσεις και

δ) Εκπληρώθηκαν και οι λοιπές συμβατικές υποχρεώσεις και από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη και αποδεσμεύθηκαν οι σχετικές εγγυήσεις κατά τα προβλεπόμενα από τη σύμβαση.

[159] Οι παράγραφοι 1 και 4 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 200, όπως είχε τροποποιηθεί, διαμορφώθηκε ως άνω ως άνω με το άρθρο 102 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Άρθρο 203 Κήρυξη αναδόχου ως εκπτώτου

«1. Ο ανάδοχος κηρύσσεται υποχρεωτικά έκπτωτος από την ανάθεση που έγινε στο όνομά του και από κάθε δικαίωμα που απορρέει από αυτήν, με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου:

α) στην περίπτωση της παρ. 7 του άρθρου 105 περί κατακύρωσης και σύναψης σύμβασης,

β) στην περίπτωση που δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη σύμβαση ή/και δεν συμμορφώθηκε με τις σχετικές γραπτές εντολές της υπηρεσίας, που είναι σύμφωνες με τη σύμβαση ή τις κείμενες διατάξεις, εντός του συμφωνημένου χρόνου εκτέλεσης της σύμβασης,

γ) στην περίπτωση δημόσιας σύμβασης προμήθειας αγαθών, εφόσον δεν φόρτωσε, δεν παρέδωσε ή δεν αντικατέστησε τα συμβατικά αγαθά ή δεν επισκεύασε ή δεν συντήρησε αυτά μέσα στον συμβατικό χρόνο ή στον χρόνο παράτασης που του δόθηκε, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στο άρθρο 206 περί χρόνου παράδοσης υλικών, με την επιφύλαξη της παρ. 2,

δ) στην περίπτωση δημόσιας σύμβασης υπηρεσιών, εφόσον δεν παρείχε τις υπηρεσίες ή δεν υπέβαλε τα παραδοτέα ή δεν προέβη στην αντικατάστασή τους μέσα στον συμβατικό χρόνο ή στον χρόνο παράτασης που του δόθηκε, σύμφωνα με τα όσα προβλέπονται στο άρθρο 217 περί διάρκειας σύμβασης παροχής υπηρεσίας, με την επιφύλαξη της παρ. 2 του παρόντος.

2. Στην περίπτωση συνδρομής λόγου έκπτωσης του αναδόχου από σύμβαση κατά τις περ. γ` και δ` της παρ. 1, η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί στον ανάδοχο ειδική όχληση, η οποία μνημονεύει τις διατάξεις του παρόντος άρθρου και περιλαμβάνει συγκεκριμένη περιγραφή των ενεργειών στις οποίες οφείλει να προβεί ο ανάδοχος, θέτοντας προθεσμία για τη συμμόρφωσή του. Η τασσόμενη προθεσμία πρέπει να είναι εύλογη και ανάλογη της διάρκειας της σύμβασης και πάντως όχι μικρότερη των δεκαπέντε (15) ημερών. Αν η προθεσμία, που τέθηκε με την ειδική όχληση, παρήλθε, χωρίς ο ανάδοχος να συμμορφωθεί, κηρύσσεται έκπτωτος μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας συμμόρφωσης, με απόφαση της αναθέτουσας αρχής.

3. Ο ανάδοχος δεν κηρύσσεται έκπτωτος για λόγους που αφορούν σε υπαιτιότητα του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης ή αν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας.

4. Στον οικονομικό φορέα, που κηρύσσεται έκπτωτος από την κατακύρωση, ανάθεση ή σύμβαση, επιβάλλονται, με απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, το οποίο υποχρεωτικά καλεί τον ενδιαφερόμενο προς παροχή εξηγήσεων, αθροιστικά οι παρακάτω κυρώσεις:

α) ολική κατάπτωση της εγγύησης συμμετοχής ή καλής εκτέλεσης της σύμβασης, κατά περίπτωση,

β) είσπραξη εντόκως της προκαταβολής που χορηγήθηκε στον έκπτωτο από τη σύμβαση ανάδοχο είτε από ποσόν που δικαιούται να λάβει είτε με κατάθεση του ποσού από τον ίδιο είτε με κατάπτωση της εγγύησης προκαταβολής. Ο υπολογισμός των τόκων γίνεται από την ημερομηνία λήψης της προκαταβολής από τον ανάδοχο μέχρι την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης κήρυξής του ως εκπτώτου, με το ισχύον κάθε φορά ανώτατο όριο επιτοκίου για τόκο από δικαιοπραξία, από την ημερομηνία δε αυτή και μέχρι της επιστροφής της, με το ισχύον κάθε φορά επιτόκιο για τόκο υπερημερίας.

Επιπλέον, μπορεί να επιβληθεί προσωρινός αποκλεισμός του αναδόχου από το σύνολο των συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών των φορέων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις.

γ) Καταλογισμός του διαφέροντος, που προκύπτει εις βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, αναθέτοντας το ανεκτέλεστο αντικείμενο της σύμβασης στον επόμενο κατά σειρά κατάταξης οικονομικό φορέα που είχε λάβει μέρος στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης. Αν ο οικονομικός φορέας του προηγούμενου εδαφίου δεν αποδεχθεί την ανάθεση της σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να προμηθευτεί τα αγαθά, που δεν

προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, από τρίτο οικονομικό φορέα είτε με διενέργεια νέας διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης είτε με προσφυγή στη διαδικασία διαπραγμάτευσης, χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 32. Το διαφέρον υπολογίζεται με τον ακόλουθο τύπο:

Δ = (ΤΚΤ - ΤΚΕ) x Π

Όπου:

Δ = Διαφέρον που θα προκύψει εις βάρος της αναθέτουσας αρχής, εφόσον αυτή προμηθευτεί τα αγαθά που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, σύμφωνα με τα ανωτέρω αναφερόμενα. Το διαφέρον λαμβάνει θετικές τιμές, αλλιώς θεωρείται ίσο με μηδέν.

ΤΚΤ = Τιμή κατακύρωσης της προμήθειας των αγαθών, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα στον νέο ανάδοχο.

ΤΚΕ = Τιμή κατακύρωσης της προμήθειας των αγαθών, που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα, σύμφωνα με τη σύμβαση από την οποία κηρύχθηκε έκπτωτος ο οικονομικός φορέας.

Π = Συντελεστής προσαύξησης προσδιορισμού της έμμεσης ζημίας που προκαλείται στην αναθέτουσα αρχή από την έκπτωση του αναδόχου. Ο ανωτέρω συντελεστής λαμβάνει τιμές από 1,01 έως και 1,05 και προσδιορίζεται από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης. Αν δεν προσδιορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, λαμβάνει την τιμή 1,01.

Ο καταλογισμός του διαφέροντος επιβάλλεται στον έκπτωτο οικονομικό φορέα με απόφαση της αναθέτουσας αρχής, που εκδίδεται σε αποκλειστική προθεσμία δεκαοκτώ (18) μηνών μετά την έκδοση και την κοινοποίηση της απόφασης κήρυξης εκπτώτου, και εφόσον κατακυρωθεί η προμήθεια των αγαθών που δεν προσκομίστηκαν προσηκόντως από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα σε τρίτο οικονομικό φορέα. Για την είσπραξη του διαφέροντος από τον έκπτωτο οικονομικό φορέα μπορεί να εφαρμόζεται η διαδικασία του Κώδικα Είσπραξης Δημόσιων Εσόδων. Το διαφέρον εισπράττεται υπέρ της αναθέτουσας αρχής.

5. Η κήρυξη του αναδόχου ως εκπτώτου γνωστοποιείται από την αναθέτουσα αρχή, αμελλητί, στην ΕΑΑΔΗ-ΣΥ, η οποία ορίζεται αρμόδια για την τήρηση σχετικού μητρώου. Τα στοιχεία του μητρώου αξιοποιούνται κατά την εφαρμογή του άρθρου 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις.»[160]

Άρθρο 204 Ανωτέρα βία

Ο ανάδοχος που επικαλείται ανωτέρα βία υποχρεούται, μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από τότε που συνέβησαν τα περιστατικά που συνιστούν την ανωτέρα βία, να αναφέρει εγγράφως αυτά και να προσκομίσει στην αναθέτουσα αρχή τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία.

Άρθρο 205 Διοικητικές προσφυγές κατά τη διαδικασία εκτέλεσης των συμβάσεων

«Ο ανάδοχος μπορεί κατά των αποφάσεων που επιβάλλουν σε βάρος του κυρώσεις κατ` εφαρμογή των άρθρων 203, 206, 208, 207, 213, 218, 219 και 220, καθώς και κατ` εφαρμογή των συμβατικών όρων να ασκήσει προσφυγή για λόγους νομιμότητας και ουσίας ενώπιον του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία (30) ημερών από την ημερομηνία της κοινοποίησης ή της πλήρους γνώσης της σχετικής απόφασης. Η εμπρόθεσμη άσκηση της προσφυγής αναστέλλει τις επιβαλλόμενες κυρώσεις. Επί της προσφυγής αποφασίζει το αρμοδίως αποφαινόμενο όργανο, ύστερα από γνωμοδότηση του

[160] Οι παράγραφοι 1 -4 τροποποιήθηκαν, η παρ.5 προστέθηκε και το άρθρο 203, διαμορφώθηκε ως άνω ως άνω με το άρθρο 103 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

προβλεπόμενου στις περιπτώσεις β` και δ` της παραγράφου 11 του άρθρου 221 οργάνου, εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την άσκησή της, άλλως θεωρείται ως σιωπηρώς απορριφθείσα. Κατά της απόφασης αυτής δεν χωρεί η άσκηση άλλης οποιασδήποτε φύσης διοικητικής προσφυγής. Αν κατά της απόφασης που επιβάλλει κυρώσεις δεν ασκηθεί εμπρόθεσμα η προσφυγή ή αν απορριφθεί αυτή από το αποφαινόμενο αρμοδίως όργανο, η απόφαση καθίσταται οριστική. Αν ασκηθεί εμπρόθεσμα προσφυγή, αναστέλλονται οι συνέπειες της απόφασης μέχρι αυτή να οριστικοποιηθεί.».[161]

Άρθρο 205Α Δικαστική Επίλυση Διαφορών

«1. Κάθε διαφορά μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που προκύπτει από τη σύμβαση προμήθειας ή παροχής υπηρεσιών, ανεξάρτητα από τον χαρακτήρα της σύμβασης ως διοικητικής ή ως ιδιωτικού δικαίου, επιλύεται με την άσκηση προσφυγής ή αγωγής στο Διοικητικό Εφετείο της Περιφέρειας, στην οποία εκτελείται η σύμβαση. Παρέκταση αρμοδιότητας δεν επιτρέπεται. Αν η σύμβαση εκτελείται στην Περιφέρεια δύο ή περισσότερων Διοικητικών Εφετείων, αρμόδιο καθίσταται αυτό που θα επιλέξει ο προσφεύγων ή ο ενάγων.

2. Πριν από την άσκηση της προσφυγής στο Διοικητικό Εφετείο προηγείται υποχρεωτικά η τήρηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 205 ενδικοφανούς διαδικασίας, διαφορετικά η προσφυγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Δεν απαιτείται η τήρηση ενδικοφανούς διαδικασίας αν ασκείται από τον ενδιαφερόμενο αγωγή, στο δικόγραφο της οποίας δεν σωρεύεται αίτημα ακύρωσης ή τροποποίησης διοικητικής πράξης ή παράλειψης.

3. Η υπόθεση συζητείται σε δικάσιμο που ορίζεται όσο το δυνατόν συντομότερα. Αν ο φάκελος της υπόθεσης δεν αποσταλεί στο Διοικητικό Εφετείο από τη Διοίκηση, η συζήτηση αναβάλλεται σε νέα δικάσιμο, κατά την οποία η υπόθεση συζητείται με βάση τα στοιχεία που προσκομίζει ο προσφεύγων ή ο ενάγων, αν το ζητήσει ο ίδιος.

4. Η συζήτηση και η διεξαγωγή της απόδειξης ολοκληρώνονται σε μία (1) δικάσιμο. Ένορκες βεβαιώσεις ενώπιον ειρηνοδίκη ή συμβολαιογράφου ή προξένου λαμβάνονται υπόψη, μόνο αν έχουν δοθεί ύστερα από κλήτευση του αντιδίκου τρεις (3) τουλάχιστον εργάσιμες ημέρες πριν από τη βεβαίωση και, αν πρόκειται να δοθούν στην αλλοδαπή, οκτώ (8) τουλάχιστον ημέρες πριν από αυτή. Η απόφαση εκδίδεται το ταχύτερο. Οι αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου είναι αμέσως εκτελεστές.

5. Κατά των αποφάσεων των Διοικητικών Εφετείων που εκδίδονται σύμφωνα με την παράγραφο 1 μπορεί να ασκηθεί αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατά τις ισχύουσες διατάξεις. Αν από την εκτέλεση της απόφασης πιθανολογείται κίνδυνος βλάβης δυσχερώς επανορθώσιμης, μπορεί να διαταχθεί με αίτηση κάποιου από τους διαδίκους η ολική ή η εν μέρει αναστολή της εκτέλεσης της προσβαλλόμενης απόφασης, με τον όρο παροχής ανάλογης εγγύησης ή και χωρίς εγγύηση ή να εξαρτηθεί η εκτέλεση της απόφασης από την παροχή εγγύησης από τον διάδικο που έχει νικήσει. Για την αίτηση αποφαίνεται, συνεδριάζοντας ως συμβούλιο, χωρίς υποχρεωτική κλήτευση των διαδίκων, το αρμόδιο τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο συγκροτείται από τρία (3) μέλη, στα οποία περιλαμβάνεται υποχρεωτικά ο εισηγητής της υπόθεσης. Η απόφαση της αναστολής μπορεί κατά τον ίδιο τρόπο να ανακληθεί, με αίτηση κάποιου από τους διαδίκους έως και κατά την πρώτη συζήτηση της αναίρεσης.

[161] Το άρθρο 205,όπως είχε τροποποιηθεί με τη παρ.37 άρθρου 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171/13.11.2017,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 43 παρ. 23 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

6. Αν ο ανάδοχος «της σύμβασης» είναι κοινοπραξία, η προσφυγή ασκείται είτε από την ίδια είτε από όλα τα μέλη της, που μεταξύ τους στην περίπτωση αυτή υπάρχει αναγκαστική ομοδικία.».[162]

β. Η ισχύς του παρόντος άρθρου αρχίζει τρεις (3) μήνες μετά τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.[163]

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΑΓΑΘΩΝ

Άρθρο 206 Χρόνος παράδοσης υλικών

«1. Ο προμηθευτής υποχρεούται να παραδίδει το υλικό μέσα στα χρονικά όρια και με τον τρόπο που ορίζει η σύμβαση. Ο συμβατικός χρόνος παράδοσης των υλικών μπορεί να παρατείνεται υπό τις ακόλουθες σωρευτικές προϋποθέσεις:

α) τηρούνται οι όροι του άρθρου 132 περί τροποποίησης συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους,

β) έχει εκδοθεί αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου της αναθέτουσας αρχής μετά από γνωμοδότηση αρμόδιου συλλογικού οργάνου είτε με πρωτοβουλία της αναθέτουσας αρχής και εφόσον συμφωνεί ο προμηθευτής είτε ύστερα από σχετικό αίτημα του προμηθευτή, το οποίο υποβάλλεται υποχρεωτικά πριν από τη λήξη του συμβατικού χρόνου,

γ) το χρονικό διάστημα της παράτασης είναι ίσο ή μικρότερο από τον αρχικό συμβατικό χρόνο παράδοσης.

2. Στην περίπτωση παράτασης του συμβατικού χρόνου παράδοσης, ο χρόνος παράτασης δεν συνυπολογίζεται στον συμβατικό χρόνο παράδοσης.

3. Η απόφαση παράτασης εκδίδεται εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος από την υποβολή του σχετικού αιτήματος του προμηθευτή. Στην περίπτωση παράτασης του συμβατικού χρόνου παράδοσης, επιβάλλονται οι κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 207 περί κυρώσεων για εκπρόθεσμή παράδοση προμήθειας.

4. Με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση του οργάνου της περ. β` της παρ. 11 του άρθρου 221, ο συμβατικός χρόνος φόρτωσης - παράδοσης των υλικών μπορεί να μετατίθεται. Μετάθεση επιτρέπεται μόνο όταν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας ή άλλοι ιδιαιτέρως σοβαροί λόγοι, που καθιστούν αντικειμενικώς αδύνατη την εμπρόθεσμη παράδοση των συμβατικών ειδών. Στις περιπτώσεις μετάθεσης του συμβατικού χρόνου φόρτωσης - παράδοσης δεν επιβάλλονται κυρώσεις.

5. Εάν λήξει ο συμβατικός χρόνος παράδοσης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, εάν λήξει ο παραταθείς κατά τα ανωτέρω χρόνος, χωρίς να παραδοθεί το υλικό, ο προμηθευτής κηρύσσεται έκπτωτος.

6. Ο προμηθευτής υποχρεούται να ειδοποιεί την υπηρεσία που εκτελεί την προμήθεια, την αποθήκη υποδοχής των υλικών και την επιτροπή παραλαβής, για την ημερομηνία που προτίθεται να παραδώσει το υλικό, τουλάχιστον πέντε (5) εργάσιμες ημέρες νωρίτερα.

---

[162] Οι λέξεις «του έργου» αντικαθίστανται από τις λέξεις «της σύμβασης» (άρθρο 56 περ.6 Ν.4609/2019,ΦΕΚ Α 67/3.5.2019.

[163] Το άρθρο 295Α προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ. 24α΄ Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

7. Μετά από κάθε προσκόμιση υλικού στην αποθήκη υποδοχής αυτών, ο προμηθευτής υποχρεούται να υποβάλει στην υπηρεσία αποδεικτικό, θεωρημένο από τον υπεύθυνο της αποθήκης, στο οποίο αναφέρεται η ημερομηνία προσκόμισης, το υλικό, η ποσότητα και ο αριθμός της σύμβασης σε εκτέλεση της οποίας προσκομίστηκε.»[164]

[164] Οι παράγραφοι 3 και 4 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 206 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 104 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
Κατά το άρθρο 9 παρ.7 Ν.4674/2020,ΦΕΚ Α 53/11.3.2020: " . Σε συμβάσεις προμήθειας ειδών του ν. 4412/2016 (Α` 147) που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο εκτέλεσης προγραμματικών συμβάσεων του άρθρου 54 του ν. 4456/2017 (Α` 24) μεταξύ των ΟΤΑ β` βαθμού και Υγειονομικών Περιφερειών και αφορούν την προμήθεια και εγκατάσταση μηχανολογικού εξοπλισμού νοσοκομείων και οι οποίες δεν έχουν εκτελεστεί κατά τη δημοσίευση του παρόντος, οι Αναθέτουσες Αρχές δύνανται, κατ` εξαίρεση, να παρατείνουν τον προβλεπόμενο από τη σύμβαση χρόνο παράδοσης του εξοπλισμού, πέραν των ορίων που προβλέπονται στην περίπτωση γ` της παραγράφου 1 του άρθρου 206 του ν. 4412/2016 και μέχρι ένα έτος από την ημερομηνία λήξης της πρώτης παράτασης, εφόσον η μη ολοκλήρωση της παράδοσης του εξοπλισμού εντός του αρχικού συμβατικού χρόνου και της πρώτης παράτασης αυτού δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα των συμβαλλομένων μερών, αλλά σε

Άρθρο 207 Κυρώσεις για εκπρόθεσμη παράδοση προμήθειας

1. Αν το υλικό φορτωθεί - παραδοθεί ή αντικατασταθεί μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου και μέχρι λήξης του χρόνου της παράτασης που χορηγήθηκε, σύμφωνα με το «άρθρο 206», επιβάλλεται πρόστιμο 5% επί της συμβατικής αξίας της ποσότητας που παραδόθηκε εκπρόθεσμα.[165]

2. Το παραπάνω πρόστιμο υπολογίζεται επί της συμβατικής αξίας των εκπρόθεσμα παραδοθέντων υλικών, χωρίς ΦΠΑ. Εάν τα υλικά που παραδόθηκαν εκπρόθεσμα επηρεάζουν τη χρησιμοποίηση των υλικών που παραδόθηκαν εμπρόθεσμα, το πρόστιμο υπολογίζεται επί της συμβατικής αξίας της συνολικής ποσότητας αυτών.

3. Κατά τον υπολογισμό του χρονικού διαστήματος της καθυστέρησης για φόρτωση - παράδοση ή αντικατάσταση των υλικών, με απόφαση του αποφαινομένου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου, δεν λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος που παρήλθε πέραν του εύλογου, κατά τα διάφορα στάδια των διαδικασιών, για το οποίο δεν ευθύνεται ο προμηθευτής και παρατείνεται, αντίστοιχα, ο χρόνος φόρτωσης - παράδοσης.

4. Εφόσον ο προμηθευτής έχει λάβει προκαταβολή, εκτός από το προβλεπόμενο κατά τα ανωτέρω πρόστιμο, καταλογίζεται σε βάρος του και τόκος επί του ποσού της προκαταβολής, που υπολογίζεται από την επόμενη της λήξης του συμβατικού χρόνου, μέχρι την προσκόμιση του συμβατικού υλικού, με το ισχύον κάθε φορά ανώτατο όριο του ποσοστού του τόκου υπερημερίας.

5. Η είσπραξη του προστίμου και των τόκων επί της προκαταβολής γίνεται με παρακράτηση από το ποσό πληρωμής του προμηθευτή ή, σε περίπτωση ανεπάρκειας ή έλλειψης αυτού, με ισόποση κατάπτωση της εγγύησης καλής εκτέλεσης και προκαταβολής αντίστοιχα, εφόσον ο προμηθευτής δεν καταθέσει το απαιτούμενο ποσό.

6. Σε περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, το πρόστιμο και οι τόκοι επιβάλλονται αναλόγως σε όλα τα μέλη της ένωσης.

Άρθρο 208 Παραλαβή υλικών

«1. Η παραλαβή των υλικών γίνεται από τις επιτροπές της παρ. 3 του άρθρου 221 περί οργάνων διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων.

2. Κατά τη διαδικασία παραλαβής των υλικών, διενεργείται ποιοτικός και ποσοτικός έλεγχος και καλείται να παραστεί, εφόσον το επιθυμεί, ο προμηθευτής. Η σύμβαση μπορεί να προβλέπει ότι ο ποιοτικός έλεγχος γίνεται με έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω τρόπους:

α) Με μακροσκοπική εξέταση.

αδυναμία αποδοχής των προμηθειών και του εξοπλισμού εκ μέρους των ωφελουμένων νοσοκομείων και νοσηλευτικών ιδρυμάτων. Για την προβλεπόμενη από την παρούσα διάταξη παράταση υποβάλλεται αιτιολογημένο αίτημα. Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις εκκρεμών αιτημάτων παράτασης κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος. Κατά τα λοιπά, ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 206 του ν. 4412/2016 (Α` 147).

[165] Στην παράγραφο 1 του άρθρου 207 η φράση «άρθρο 209» αντικαθίσταται στο ορθό από τη φράση «άρθρο 206» (άρθρο 22 περ.43 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

β) Με χημική ή μηχανική εξέταση (εργαστηριακή εξέταση).

γ) Με πρακτική δοκιμασία.

δ) Με όλους ή με όσους από τους παραπάνω τρόπους χρειάζεται, ανάλογα με το προς προμήθεια υλικό ή και με οποιονδήποτε άλλο ενδεικνυόμενο τρόπο, εφόσον ο τρόπος αυτός προβλέπεται από τη σύμβαση.

3. Αν η σύμβαση προβλέπει μόνο μακροσκοπική εξέταση, συντάσσεται από την επιτροπή παραλαβής πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής ή απόρριψης μετά τη διενέργεια του μακροσκοπικού ελέγχου. Όταν η σύμβαση προβλέπει εκτός από την μακροσκοπική εξέταση και άλλους ελέγχους, ιδίως χημική εξέταση, μηχανική εξέταση, πρακτική δοκιμασία, συντάσσεται από την επιτροπή παραλαβής εκτός από το πρωτόκολλο μακροσκοπικού ελέγχου και δειγματοληψίας και πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής ή απόρριψης μετά τα αποτελέσματα των ελέγχων τούτων. Εάν, λόγω της φύσης του είδους, όλοι οι προβλεπόμενοι από τη σύμβαση έλεγχοι γίνονται από την επιτροπή παραλαβής και δεν μεσολαβούν εργαστηριακοί και λοιποί έλεγχοι για τη σύνταξη του ανωτέρου πρωτοκόλλου, τούτο συντάσσεται από την επιτροπή, χωρίς να προηγηθεί σύνταξη πρωτοκόλλου μακροσκοπικού ελέγχου και δειγματοληψίας.

Μετά την ολοκλήρωση της ως άνω διαδικασίας η επιτροπή παραλαβής μπορεί:

α) να παραλάβει το υλικό,

β) να παραλάβει το υλικό με παρατηρήσεις λόγω αποκλίσεων από τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης,

γ) να απορρίψει το υλικό.

Το κόστος διενέργειας των ανωτέρω ελέγχων επιβαρύνει τον προμηθευτή.

4. Αν η επιτροπή παραλαβής παραλάβει το υλικό, με παρατηρήσεις αναφέρει στο σχετικό πρωτόκολλο τις αποκλίσεις που παρουσιάζει αυτό από τους όρους της σύμβασης και διατυπώνει αιτιολογημένα τη γνώμη της για το ζήτημα αν το υλικό είναι κατάλληλο ή όχι για τη χρήση που προορίζεται. Εφόσον κριθεί από την αρμόδια κατά περίπτωση υπηρεσία του φορέα, που εκτελεί τη σύμβαση, ότι οι παρεκκλίσεις του υλικού δεν επηρεάζουν την καταλληλότητά του και μπορεί να χρησιμοποιηθεί, με αιτιολογημένη απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, μπορεί να εγκριθεί η παραλαβή του υλικού με ή χωρίς έκπτωση επί της συμβατικής τιμής. Σε αντίθετη περίπτωση, εφόσον κριθεί από την αρμόδια κατά περίπτωση υπηρεσία του φορέα που εκτελεί τη σύμβαση ότι οι παρεκκλίσεις του υλικού επηρεάζουν την καταλληλότητά του και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, με αιτιολογημένη απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, το υλικό μπορεί να απορριφθεί.

Εάν το υλικό απορρίπτεται από την επιτροπή παραλαβής λόγω παρεκκλίσεων που διαπιστώθηκαν κατά τον μακροσκοπικό έλεγχο, η επιτροπή δεν προβαίνει στη λήψη και αποστολή δειγμάτων και αντιδειγμάτων για άλλους περαιτέρω ελέγχους.

5. Στη δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής της περ. β` της παρ. 11 του άρθρου 221 μπορούν να παραπέμπονται για επανεξέταση περιπτώσεις υλικών που απορρίφθηκαν ή κρίθηκαν παραληπτέα με έκπτωση επί της συμβατικής τιμής με βάση τους ελέγχους που διενέργησε η πρωτοβάθμια επιτροπή παραλαβής. Η παραπομπή κατά τα ανωτέρω γίνεται ύστερα από σχετικό αίτημα του προμηθευτή ή αυτεπάγγελτα από την υπηρεσία. Η δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής προβαίνει εκ νέου σε όλους τους προβλεπόμενους από τη σύμβαση ελέγχους και συντάσσει σχετικό πρωτόκολλο παραλαβής ή απόρριψης και ακολουθείται η διαδικασία που προβλέπεται στις παρ. 3 και 4.

Το αίτημα για επανεξέταση υλικού σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής υποβάλλεται από τον προμηθευτή μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης της σχετικής απόφασης. Τα έξοδα της δευτεροβάθμιας επιτροπής παραλαβής βαρύνουν τον προμηθευτή, εφόσον τα είδη απορριφθούν οριστικά ή παραληφθούν με έκπτωση, ανεξάρτητα εάν η ανάθεση για επανεξέταση γίνεται μετά από αίτημα του

προμηθευτή ή αυτεπάγγελτα. Τα έξοδα αυτά καταλογίζονται με απόφαση του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου και εκπίπτουν από το ποσό πληρωμής του προμηθευτή ή εισπράττονται από την εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης ή με βεβαίωση μέσω του δημοσίου ταμείου.

6. Τα πρωτόκολλα που συντάσσονται από τις επιτροπές παραλαβής, πρωτοβάθμιες ή δευτεροβάθμιες, κοινοποιούνται υποχρεωτικά και στους προμηθευτές.

7. Με απόφαση του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου, μπορεί να παραπέμπεται για επανεξέταση υλικό σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής που συγκροτείται προς τούτο, ακόμη και στην περίπτωση που παραλήφθηκε οριστικά από την πρωτοβάθμια επιτροπή παραλαβής. Στην περίπτωση αυτή ισχύουν για το δημόσιο και για τον προμηθευτή τα αναφερόμενα στην παρ. 5.

8. Αν ο προμηθευτής διαφωνεί με το αποτέλεσμα των εργαστηριακών εξετάσεων που διενεργήθηκαν κατά την παραλαβή από την πρωτοβάθμια ή τη δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής, μπορεί να ζητήσει εγγράφως εξέταση κατ` έφεση των οικείων αντιδειγμάτων. Η κατ` έφεση εξέταση γίνεται, ύστερα από έγγραφο της υπηρεσίας, σε εργαστήριο διαφορετικό από εκείνο που διενήργησε την αρχική εξέταση, σύμφωνα με την παρ. 13 του άρθρου 214, περί δειγμάτων, δειγματοληψίας και εργαστηριακών εξετάσεων. Ο προμηθευτής μπορεί να ζητήσει κατ` έφεση εξέταση είτε η παραλαβή διενεργείται από πρωτοβάθμια είτε από δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής.

Στην περίπτωση που δεν υπάρχει άλλο κατάλληλο εργαστήριο από αυτό που διενήργησε τον αρχικό έλεγχο, η κατ` έφεση εξέταση γίνεται σε αυτό αλλά με εξεταστή του Γενικού Χημείου του Κράτους ή άλλου φορέα. Ο προμηθευτής υποχρεούται να καταβάλει τα προβλεπόμενα για την περίπτωση τέλη. Το αίτημα του προμηθευτή για την κατ` έφεση εξέταση πρέπει να υποβάλεται μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από τη γνωστοποίηση σε αυτόν των αποτελεσμάτων της αρχικής εξέτασης. Κατ` έφεση εξέταση μπορεί να γίνει και αυτεπάγγελτα με απόφαση του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από τη λήψη του πρωτοκόλλου της επιτροπής παραλαβής. Κατά την κατ` έφεση εξέταση παρίσταται εκπρόσωπος του φορέα, υποχρεωτικά δε καλείται να παραστεί, εφόσον το επιθυμεί ο προμηθευτής. Εάν κατά τη διενέργεια της κατ` έφεση εξέτασης υπάρχει διαφωνία από τον εκπρόσωπο του φορέα ή τον προμηθευτή σε τεχνικό θέμα (όπως εφαρμοζόμενη μέθοδος εξέτασης χρήση οργάνων), αυτή διατυπώνεται με σαφήνεια σε σχετικό πρωτόκολλο, η δε υπόθεση παραπέμπεται στο Ανώτατο Χημικό Συμβούλιο για γνωμάτευση. Το αποτέλεσμα της κατ` έφεση εξέτασης είναι υποχρεωτικό και τελεσίδικο και για τα δύο μέρη.

Μετά το αποτέλεσμα της κατ` έφεση εξέτασης ο προμηθευτής δεν μπορεί να ζητήσει παραπομπή σε δευτεροβάθμια επιτροπή παραλαβής.

9. Τα υπό προμήθεια υλικά μπορούν να τεθούν σε επιχειρησιακή εκμετάλλευση μόνο μετά την οριστική παραλαβή τους από τον φορέα.

10. Κατά παρέκκλιση από τα αναφερόμενα στην παρ. 1 για την παρακολούθηση και παραλαβή συμβάσεων προμηθειών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118, δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παρακολούθησης και παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας, για την οποία προορίζονται τα αγαθά ή της υπηρεσίας που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτόν με την απόφαση ανάθεσης.»[166]

Άρθρο 209 Χρόνος παραλαβής υλικών

1. Η παραλαβή των υλικών και η έκδοση των σχετικών πρωτοκόλλων παραλαβής πραγματοποιείται μέσα στον καθοριζόμενο από την σύμβαση χρόνο.

[166] Η παρ.1 τροποποιήθηκε, η παρ.10 προστέθηκε και το άρθρο 208 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 105 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

2. Αν η σύμβαση προβλέπει μόνο μακροσκοπική εξέταση ή και άλλους ελέγχους που διενεργούνται από την ίδια την επιτροπή ή και ελέγχους που διενεργούνται από άλλα όργανα (όπως εργαστήρια, δοκιμαστήρια) που ανήκουν στον φορέα, ο συμβατικός χρόνος παραλαβής αρχίζει από την ημερομηνία πραγματικής προσκόμισης του υλικού. Αν η σύμβαση προβλέπει, εκτός από μακροσκοπική εξέταση και άλλους ελέγχους που διενεργούνται από άλλα όργανα που δεν ανήκουν στον φορέα, ο συμβατικός χρόνος παραλαβής αρχίζει από την ημερομηνία πραγματικής προσκόμισης του υλικού, χωρίς να υπολογίζεται σε αυτόν το χρονικό διάστημα από την αποστολή των δειγμάτων για έλεγχο, μέχρι την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων του ελέγχου στην Επιτροπή.

3. Αν η παραλαβή των υλικών και η σύνταξη του σχετικού πρωτοκόλλου δεν πραγματοποιηθεί από την επιτροπή παραλαβής μέσα στον οριζόμενο από τη σύμβαση χρόνο, θεωρείται ότι η παραλαβή συντελέσθηκε αυτοδίκαια, με κάθε επιφύλαξη των δικαιωμάτων του Δημοσίου και εκδίδεται προς τούτο σχετική απόφαση του αρμοδίου αποφαινομένου οργάνου, με βάση μόνο το θεωρημένο από την υπηρεσία που παραλαμβάνει τα υλικά αποδεικτικό προσκόμισης τούτων, σύμφωνα δε με την απόφαση αυτή η αποθήκη του φορέα εκδίδει δελτίο εισαγωγής του υλικού και εγγραφής του στα βιβλία της, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η πληρωμή του προμηθευτή.

4. Ανεξάρτητα από την, κατά τα ανωτέρω, αυτοδίκαιη παραλαβή και την πληρωμή του προμηθευτή, πραγματοποιούνται οι προβλεπόμενοι από την σύμβαση έλεγχοι από επιτροπή που συγκροτείται με απόφαση του αρμοδίου αποφαινομένου οργάνου, στην οποία δεν μπορεί να συμμετέχουν ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής που δεν πραγματοποίησε την παραλαβή στον προβλεπόμενο από την σύμβαση χρόνο. Η παραπάνω επιτροπή παραλαβής προβαίνει σε όλες τις διαδικασίες παραλαβής που προβλέπονται από την σύμβαση και το άρθρο 208 και συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα. Οι εγγυητικές επιστολές προκαταβολής και καλής εκτέλεσης δεν επιστρέφονται πριν από την ολοκλήρωση όλων των προβλεπομένων από τη σύμβαση ελέγχων και τη σύνταξη των σχετικών πρωτοκόλλων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο «άρθρο 72» . Οποιαδήποτε ενέργεια που έγινε από την αρχική επιτροπή παραλαβής, δεν λαμβάνεται υπόψη.[167]

Άρθρο 210 Ναύλωση - Ασφάλιση

1. Αν η προμήθεια πραγματοποιείται με τον όρο παράδοσης FOB - FOT, η επιλογή του μεταφορικού μέσου γίνεται με μέριμνα και δαπάνη της αναθέτουσας αρχής. Ο οικονομικός φορέας μετά την υπογραφή της σύμβασης υποχρεούται να ζητήσει από την αναθέτουσα αρχή έγγραφες οδηγίες σχετικά με τη μεταφορά του υλικού. Στις άλλες περιπτώσεις η επιλογή του μεταφορικού μέσου γίνεται με μέριμνα και δαπάνη του προμηθευτή με τους εξής περιορισμούς:

α) Δεν επιτρέπεται η μεταφόρτωση σε ενδιάμεσους σταθμούς ή λιμάνια χωρίς συγκατάθεση του αγοραστή.

β) Εφόσον το μεταφορικό μέσο είναι πλοίο, τούτο υπόκειται στους όρους και συμφωνίες της CLASSIFICATION CLAUSES.

Επίσης, η φόρτωση γίνεται μέσα στα κύτη και όχι στο κατάστρωμα του πλοίου εκτός αν άλλως κρίνει ο αγοραστής. Επασφάλιστρα λόγω ηλικίας του πλοίου, η από οποιαδήποτε άλλη αιτία, βαρύνουν τον προμηθευτή, όταν η προμήθεια γίνεται με τον όρο παράδοσης CIF.

2. Στην περίπτωση που η προμήθεια πραγματοποιείται με όρο κατά τον οποίο η ασφάλιση γίνεται με μέριμνα και δαπάνη του προμηθευτή, αυτή ανατίθεται σε ασφαλιστική εταιρεία και καλύπτει κινδύνους επιλογής του αγοραστή, ανάλογα με τη φύση του εμπορεύματος, τα περιστατικά του ταξιδιού, τη συσκευασία και λοιπούς συναφείς παράγοντες, οι οποίοι ορίζονται στη σχετική σύμβαση. Εκτός από τους παραπάνω κινδύνους, καλύπτονται και κίνδυνοι όπως πολέμου, απεργιών, στάσεων, πολιτικών ταραχών, όπως αυτοί ορίζονται στις ρήτρες του ινστιτούτου των ασφαλιστών Λονδίνου που ισχύουν κάθε φορά.

[167] Στο τρίτο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 209, η φράση «άρθρο 71» αντικαθίσταται στο ορθό από τη φράση «άρθρο 72» (άρθρο 22 περ.46 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

3. Σε όλες τις περιπτώσεις ασφαλίσεων η έναρξη και η λήξη των ασφαλιζομένων κινδύνων μεταφοράς γίνεται, σύμφωνα με την ρήτρα από αποθήκη σε αποθήκη (WAREHOUSE TO WAREHOUSE) περιλαμβανομένης και της παραμονής των εμπορευμάτων στους τελωνειακούς χώρους ή άλλες αποθήκες INTRANSIT του τόπου προορισμού των υλικών, για σαράντα πέντε (45) ημέρες από την άφιξη τους.

4. Η ασφάλιση καλύπτει την αξία CIF του εμπορεύματος πλέον 5%.

Άρθρο 211 Ανακοίνωση φόρτωσης

1. Ο προμηθευτής αμέσως μετά την φόρτωση των υλικών, υποχρεούται να γνωστοποιήσει στην αναθέτουσα αρχή, με τηλεγράφημα ή τηλετύπημα ή τηλεομοιοτυπία, τα στοιχεία φόρτωσης στα οποία να περιλαμβάνονται τουλάχιστον:

α) Ο αριθμός της σύμβασης και της σχετικής πίστωσης της Τράπεζας της Ελλάδος, αν υπάρχει.

β) Αν η μεταφορά γίνεται με πλοίο, το όνομα του πλοίου, η εθνικότητα του και η σημαία του.

γ) Ο αριθμός των κιβωτίων, τα επ' αυτών σημεία και αριθμοί, καθώς και η φορτωθείσα ποσότητα και το βάρος (μικτό - καθαρό).

δ) Η πιθανή ημερομηνία άφιξης του μεταφορικού μέσου στον τόπο προορισμού.

2. Αν ο προμηθευτής παραλειψει ή καθυστερήσει να αποστείλει το ανωτέρω τηλεγράφημα ή τηλετύπημα ή τηλεομοιοτυπία, βαρύνεται με έξοδα υπερημεριών και παραμονής σε τελωνειακούς χώρους ή χώρους INTRANSIT των συμβατικών υλικών, από την επομένη της άφιξης του μεταφορικού μέσου μέχρι την παραλαβή τους.

Άρθρο 212 Ποιοτικός έλεγχος στο εξωτερικό

1. Όταν τα υλικά εισάγονται από το εξωτερικό πριν από τη φόρτωσή τους ή κατά το στάδιο κατασκευής τους, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να αναθέσει, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις περί δημοσίων συμβάσεων, τον ποιοτικό και ποσοτικό έλεγχο σε διεθνές γραφείο ελέγχου. Στην περίπτωση αυτή, η οριστική παραλαβή του υλικού γίνεται στην Ελλάδα από την αρμόδια επιτροπή παραλαβής, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τη σύμβαση και τις κείμενες διατάξεις.

2. Έναντι του διεθνούς γραφείου ελέγχου ο οικονομικός φορέας έχει τις εξής υποχρεώσεις;

α) Να διαθέτει τα απαιτούμενα τεχνικά μέσα και εργατοτεχνικό προσωπικό, ιδίως για μετακίνηση, μετατόπιση, στοιβασία του προς έλεγχο υλικού και για κάθε άλλη ενέργεια που είναι αναγκαία για τον έλεγχο.

β) Να διαθέτει για την εξακρίβωση της ποιότητας του προς έλεγχο υλικού όσα τεχνικά μέσα έχει στην διάθεση του.

γ) Να έχει συγκεντρωμένα τα υλικά στην ίδια πόλη ή τοποθεσία, άλλως, βαρύνεται με τα πρόσθετα έξοδα του ελέγχου.

δ) Να ενημερώνει τα αρμόδια όργανα του διεθνούς γραφείου ελέγχου, σχετικά με την πορεία εκτέλεσης της παραγγελίας.

ε) Σε περίπτωση απόρριψης των υλικών από το διεθνές γραφείο ελέγχου, ο οικονομικός φορέας βαρύνεται με τα έξοδα που θα προκύψουν από τον απαιτούμενο έλεγχο ή ελέγχους.

3. Αν δεν προσέλθει έγκαιρα το διεθνές γραφείο ελέγχου για τον έλεγχο του υλικού, ο οικονομικός φορέας υποχρεούται να απευθυνθεί στην αρμόδια υπηρεσία που εκτελεί την προμήθεια, για να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες.

4. Η αξία των δειγμάτων και αντιδειγμάτων του υλικού, όπου τούτο απαιτείται, κατά τον έλεγχο στο εξωτερικό, βαρύνει τον οικονομικό φορέα.

5. Το διεθνές γραφείο ελέγχου υποχρεούται, αν διαπιστωθεί κατά τον έλεγχο ότι το υλικό δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της σύμβασης, να μην εκδώσει το πιστοποιητικό ελέγχου, αλλά να ενημερώσει αμέσως την αναθέτουσα αρχή, προκειμένου να λάβει οδηγίες για τις περαιτέρω ενέργειες του.

6. Η αναθέτουσα αρχή, αντί να αναθέσει τον έλεγχο σε διεθνές γραφείο ελέγχου, μπορεί να αποστείλει επιτροπή από εξειδικευμένους υπαλλήλους του δημοσίου τομέα, για τη διενέργεια του ελέγχου στο εξωτερικό. Στην περίπτωση, αυτή η επιτροπή συντάσσει και υποβάλει στην αναθέτουσα αρχή πρακτικό του διενεργηθέντος ελέγχου. Οι υποχρεώσεις του οικονομικού φορέα έναντι της επιτροπής είναι ίδιες με εκείνες προς το διεθνές γραφείο ελέγχου.

Άρθρο 213 Απόρριψη συμβατικών υλικών - αντικατάσταση

1. Σε περίπτωση οριστικής απόρριψης ολόκληρης ή μέρους της συμβατικής ποσότητας των υλικών, με απόφαση του αποφαινομένου οργάνου ύστερα από γνωμοδότηση του αρμόδιου οργάνου, μπορεί να εγκρίνεται αντικατάστασή της με άλλη, που να είναι σύμφωνη με τους όρους της σύμβασης, μέσα σε τακτή προθεσμία που ορίζεται από την απόφαση αυτή.

Αν η αντικατάσταση γίνεται μετά τη λήξη του συμβατικού χρόνου, η προθεσμία που ορίζεται για την αντικατάσταση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του 1/2 του συνολικού συμβατικού χρόνου, ο δε προμηθευτής θεωρείται ως εκπρόθεσμος και υπόκειται σε κυρώσεις λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης.

Αν ο προμηθευτής δεν αντικαταστήσει τα υλικά που απορρίφθηκαν μέσα στην προθεσμία που του τάχθηκε και εφόσον έχει λήξει ο συμβατικός χρόνος, κηρύσσεται έκπτωτος και υπόκειται στις προβλεπόμενες κυρώσεις.

2. Η επιστροφή των υλικών που απορρίφθηκαν γίνεται μετά την προσκόμιση ίσης ποσότητας με την απορριφθείσα και αφού αυτή παραληφθεί οριστικά. Στην περίπτωση αυτή ο προμηθευτής υποχρεούται να παραλάβει την ποσότητα που απορρίφθηκε και αντικαταστάθηκε μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από την ημερομηνία της οριστικής παραλαβής της νέας ποσότητας. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί ύστερα από αίτημα του προμηθευτή, που υποβάλλεται απαραίτητα πέντε (5) τουλάχιστον ημέρες πριν από την εκπνοή της, με απόφαση του αρμοδίου αποφαινομένου οργάνου με την οποία και επιβάλλεται πρόστιμο σε ποσοστό 2,5% επί της συμβατικής αξίας της συγκεκριμένης ποσότητας. Αν παρέλθει η προθεσμία αυτή και η παράταση που χορηγήθηκε και ο προμηθευτής δεν παρέλαβε την απορριφθείσα ποσότητα, ο φορέας μπορεί να προβεί στην καταστροφή ή εκποίηση της ποσότητας αυτής, κατά τις ισχύουσες διατάξεις.

3. Με απόφαση του αρμοδίου υποφαινομένου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση του αρμοδίου οργάνου, μπορεί να εγκριθεί η επιστροφή στον προμηθευτή των υλικών που απορρίφθηκαν πριν από την αντικατάστασή τους, με την προϋπόθεση σ προμηθευτής να καταθέσει χρηματική εγγύηση που να καλύπτει την καταβληθείσα αξία της ποσότητας που απορρίφθηκε.

Άρθρο 214 Δείγματα - Δειγματοληψία - Εργαστηριακές εξετάσεις

1. Τα δείγματα που χρησιμοποιούνται κατά την διενέργεια των προμηθειών υπάγονται στις παρακάτω κατηγορίες:

α) Δείγματα φορέων.

Στην κατηγορία αυτή υπάγονται τα δείγματα που αποστέλλουν οι φορείς για τους οποίους προορίζονται τα προς προμήθεια υλικά, βάσει και των οποίων θα πραγματοποιηθεί η προμήθεια.

β) Δείγματα οικονομικών φορέων

Στην περίπτωση αυτή υπάγονται τα δείγματα που καταθέτουν οι οικονομικοί φορείς όταν απαιτείται από τα έγγραφα της σύμβασης.

γ) Δείγματα προμηθευτών από τα προς παραλαβή συμβατικά υλικά.

Στην κατηγορία αυτή υπάγονται τα δείγματα που λαμβάνονται από τις επιτροπές παραλαβής προς δειγματισμό των υλικών που παραδίδουν οι προμηθευτές σε εκτέλεση της σύμβασης

2. Κάθε δείγμα, ανάλογα με τη φύση του προς προμήθεια υλικού, πρέπει να είναι σε ποσότητα ή μέγεθος απόλυτα επαρκές για την σχετική μηχανική, χημική ή μακροσκοπική εξέταση ή πρακτική δοκιμασία.

Η ποσότητα ή το μέγεθος των δειγμάτων μπορεί να ορίζονται:

α) Από την υπηρεσία που διενεργεί την διαδικασία ανάθεσης, προκειμένου για δείγματα των φορέων (κατηγορία α`).

β) Στα έγγραφα της σύμβασης, προκειμένου για δείγματα οικονομικών φορέων (κατηγορία β`)).

γ) Από τη σύμβαση, προκειμένου για δείγματα των προς παραλαβή συμβατικών υλικών (κατηγορία γ`).

Εφόσον στη σχετική σύμβαση δεν αναφέρεται η ποσότητα και το μέγεθος των δειγμάτων, ισχύουν οι διατάξεις για τις δειγματοληψίες του Γενικού Χημείου του Κράτους (Γ.Χ.Κ.) ή τα προβλεπόμενα από εθνικά ή ευρωπαϊκά ή διεθνή πρότυπα για τη διενέργεια δειγματοληψίας.

3. Τα δείγματα όλων των κατηγοριών κατατίθενται στην αρμόδια υπηρεσία, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα έγγραφα της σύμβασης, εις διπλούν (δείγμα - αντίδειγμα) με εξαίρεση:

α) Τα δείγματα των φορέων, εκτός αν η υπηρεσία έχει ορίσει διαφορετικά.

β) Τα δείγματα τα οποία, λόγω της φύσης τους ή της αξίας τους, δεν μπορούν να αποσταλούν ή να υποβληθούν εις διπλούν.

γ) Τα δείγματα που λαμβάνουν οι επιτροπές παραλαβής κατά την διαδικασία ελέγχου των προς παραλαβή συμβατικών υλικών, τα οποία λαμβάνονται μεν εις διπλούν, πλην όμως, το ένα απ` αυτά αποστέλλεται απευθείας από την επιτροπή για εργαστηριακή εξέταση ή χρησιμοποιείται για πρακτική δοκιμασία.

4. Εφόσον από τα έγγραφα της σύμβασης δεν προβλέπεται κατάθεση δειγμάτων, προσκομιζόμενα από τους προμηθευτές δείγματα δεν γίνονται δεκτά.

5. Τα εγκριθέντα από την αναθέτουσα αρχή δείγματα (επίσημα) της κατηγορίας α`, ισχύουν για την εκάστοτε διακήρυξη και καθορίζονται σαφώς τα χαρακτηριστικά ως προς τα οποία έχουν εγκριθεί. Τα δείγματα της κατηγορίας β` πρέπει να είναι, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές. Αν από τη διακήρυξη προβλέπεται επίσημο δείγμα, τότε τα δείγματα της κατηγορίας β` θα πρέπει να είναι, σύμφωνα και με το επίσημο δείγμα. Τα δείγματα της κατηγορίας β ’ αξιολογούνται κατά το στάδιο αξιολόγησης της τεχνικής προσφοράς με τρόπο που καθορίζεται σαφώς στα έγγραφα της σύμβασης (μακροσκοπικός έλεγχος, εργαστηριακός έλεγχος, πρακτική δοκιμασία ή συνδυασμός αυτών).

6. Εφόσον τα δείγματα ανήκουν σε ευπαθή ή επικίνδυνα υλικά ο προμηθευτής υποχρεούται να αναφέρει τούτο εγγράφως επί του δείγματος στην ελληνική γλώσσα, καθορίζοντας, συγχρόνως, τον τρόπο φύλαξης και συντήρησής τους. Για δείγματα της κατηγορίας α`, καθώς και δείγματα από τα προς παραλαβή συμβατικά υλικά, την παραπάνω υποχρέωση έχει ο φορέας και ο πρόεδρος της επιτροπής, αντίστοιχα.

7. Εφόσον η προμήθεια του υλικού γίνεται με βάση δείγματα της κατηγορίας α`, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να λαμβάνουν γνώση των δειγμάτων αυτών κατά το διάστημα της προθεσμίας που ορίζεται από την διακήρυξη ή την πρόσκληση είτε με απλή μακροσκοπική εξέταση αυτού από τους ενδιαφερομένους είτε με λήψη αντιγράφου ή απεικόνισης αυτού, με δική τους μέριμνα και ευθύνη.

8. Κατά την αξιολόγηση των προσφορών από το αρμόδιο όργανο, τίθενται υπόψη του και τα σχετικά δείγματα. Εφόσον για τη διενέργεια του ελέγχου από το αρμόδιο όργανο είναι

απαραίτητη η αποσφράγιση του δείγματος, αυτή γίνεται ενώπιον υπαλλήλου της υπηρεσίας τήρησης των δειγμάτων, μετά δε τον έλεγχο, γίνεται επανασφράγιση του δείγματος. Επίσης, ενώπιον του υπαλλήλου της υπηρεσίας δειγμάτων γίνεται, όταν απαιτείται, λήψη μέρους του δείγματος.

9. Η έγκριση των δειγμάτων και αντιδειγμάτων γίνεται από το αρμόδιο για την τεχνική αξιολόγηση των προσφορών όργανο ως εξής:

- Των δειγμάτων που αποστέλλονται από τους φορείς για τους οποίους προορίζονται τα υλικά, κατά το στάδιο έγκρισης των τεχνικών προδιαγραφών. Αν κατά την διαδικασία έγκρισης τροποποιηθούν οι τεχνικές προδιαγραφές, το επίσημο δείγμα δεν θα ισχύει κατά το μέρος στο οποίο αναφέρονται οι τροποποιήσεις.

- Των δειγμάτων που καταθέτουν οι οικονομικοί φορείς κατά τη διενέργεια της διαδικασίας ανάθεσης, μετά την κατακύρωση της προμήθειας.

- Τα επίσημα δείγματα παραλαμβάνονται από την επιτροπή παραλαβής για να χρησιμοποιηθούν κατά το στάδιο των ελέγχων και επιστρέφονται μετά το πέρας της παραλαβής των υλικών, εφόσον, λόγω της φύσης τους, δεν καταστρέφονται κατά την διαδικασία των ελέγχων.

10. Εφόσον προβλέπεται από τη σύμβαση, στον προμηθευτή παραδίδεται, ύστερα από αίτημά του, το επίσημο δείγμα του φορέα ή μέρος αυτού ανάλογα με τη φύση του υλικού, για να του χρησιμεύσει κατά την κατασκευή του υλικού. Ο προμηθευτής υποχρεούται να το επιστρέφει το αργότερο με την παράδοση του υλικού.

11. Η επιστροφή των δειγμάτων γίνεται ως εξής:

α) Στους οικονομικούς φορείς στους οποίους δεν κατακυρώθηκε ή δεν ανατέθηκε η προμήθεια, αν δεν καταστράφηκαν, μερικώς ή ολικώς, κατά τη διαδικασία των ελέγχων, μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την ημερομηνία της ανακοίνωσης της σχετικής κατακύρωσης ή ανάθεσης, με μέριμνα και ευθύνη τούτων και μετά από σχετικό αίτημά τους.

β) Στους προμηθευτές στους οποίους έγινε η κατακύρωση ή ανάθεση, αν δεν καταστράφηκαν, μερικώς ή ολικώς, κατά την διαδικασία των ελέγχων, μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την επιστροφή τους από την επιτροπή παραλαβής και εφόσον έχει συντελεσθεί η οριστική παραλαβή, με μέριμνα και ευθύνη τούτων και μετά από σχετικό αίτημά τους.

12. Η αξία των δειγμάτων και αντιδειγμάτων που λαμβάνονται από τις επιτροπές παραλαβής, βαρύνει τους προμηθευτές και δεν καταβάλλεται.

13. Εφόσον από τη σύμβαση προβλέπονται και εργαστηριακοί έλεγχοι, αυτοί διενεργούνται από διαπιστευμένα εργαστήρια της αναθέτουσας αρχής ή του Γ.Χ.Κ. ή οποιουδήποτε άλλου εργαστηρίου του δημοσίου τομέα, όπως αυτός οριοθετείται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, ανάλογα με τη φύση του προς προμήθεια υλικού και τη μορφή του ελέγχου. Αν δεν μπορούν να εφαρμοστούν τα ανωτέρω, οι εργαστηριακοί έλεγχοι διενεργούνται από διαπιστευμένα εργαστήρια του ιδιωτικού τομέα. Η ανωτέρω διαδικασία ακολουθείται και κατά τη διαδικασία των εργαστηριακών ελέγχων της κατ' έφεσιν εξέτασης.

14. Το κόστος για όλες τις εργαστηριακές εξετάσεις που διενεργούνται κατά την εκτέλεση της σύμβασης βαρύνει τον προμηθευτή.

Άρθρο 215 Εγγυημένη λειτουργία προμήθειας

«1. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί, όταν κρίνει σκόπιμο, για σύμβαση συγκεκριμένης προμήθειας να προβλέπει στα έγγραφα της σύμβασης και εγγυημένη λειτουργία του αντικειμένου της προμήθειας. Ο χρόνος και το περιεχόμενο της εγγυημένης λειτουργίας περιγράφεται στα έγγραφα της σύμβασης.

2. Κατά την περίοδο της εγγυημένης λειτουργίας, ο ανάδοχος ευθύνεται για την καλή λειτουργία του αντικειμένου της προμήθειας. Επίσης, οφείλει κατά τον χρόνο της εγγυημένης λειτουργίας, να προβαίνει στην προβλεπόμενη συντήρηση και να αποκαταστήσει οποιαδήποτε

βλάβη με τρόπο και σε χρόνο που περιγράφεται στις τεχνικές προδιαγραφές και στα λοιπά τεύχη της σύμβασης.

3. Για την παρακολούθηση της εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων του αναδόχου η επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής ή ειδική επιτροπή, που ορίζεται για τον σκοπό αυτόν από την αναθέτουσα αρχή, προβαίνει στον απαιτούμενο έλεγχο της συμμόρφωσης του αναδόχου στα προβλεπόμενα στη σύμβαση για την εγγυημένη λειτουργία καθ` όλον τον χρόνο ισχύος της τηρώντας σχετικά πρακτικά. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του αναδόχου προς τις συμβατικές του υποχρεώσεις, η επιτροπή εισηγείται στο αποφαινόμενο όργανο της σύμβασης την έκπτωση του αναδόχου.

4. Μέσα σε έναν (1) μήνα από τη λήξη του προβλεπόμενου χρόνου της εγγυημένης λειτουργίας η επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής ή η ειδική επιτροπή συντάσσει σχετικό πρωτόκολλο παραλαβής της εγγυημένης λειτουργίας, στο οποίο αποφαίνεται για τη συμμόρφωση του αναδόχου στις απαιτήσεις της σύμβασης. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, ολικής ή μερικής, του αναδόχου, το συλλογικό όργανο μπορεί να προτείνει την κατάπτωση της εγγύησης καλής λειτουργίας που προβλέπεται στο άρθρο 72 περί εγγυήσεων. Το πρωτόκολλο εγκρίνεται από το αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο.»[168]

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Άρθρο 216 Παρακολούθηση της σύμβασης παροχής υπηρεσίας

1. Η παρακολούθηση της εκτέλεσης της σύμβασης παροχής υπηρεσίας και η διοίκηση αυτής διενεργείται από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία ή άλλως από την υπηρεσία η οποία ορίζεται με απόφαση της αναθέτουσας αρχής «ή επιτροπή που συγκροτείται επίσης με απόφαση της αναθέτουσας αρχής».
Η ανωτέρω υπηρεσία εισηγείται στο αρμόδιο αποφαινόμενο όργανο για όλα τα ζητήματα που αφορούν στην προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου, στη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων και ιδίως για ζητήματα που αφορούν σε τροποποίηση του αντικειμένου και παράταση της διάρκειας της σύμβασης, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 132.[169]

2. Η αρμόδια υπηρεσία μπορεί, με απόφασή της ιδίως σε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών που η εκτέλεσή τους απαιτεί συνεχή παρακολούθηση σε ημερήσια βάση, να ορίζει για την παρακολούθηση της σύμβασης ως επόπτη με καθήκοντα εισηγητή υπάλληλο της υπηρεσίας. Με την ίδια απόφαση, ιδίως σε περιπτώσεις πολύπλοκων συμβάσεων, δύνανται να ορίζονται και άλλοι υπάλληλοι της αρμόδιας υπηρεσίας ή των εξυπηρετούμενων από την σύμβαση φορέων, στους οποίους ανατίθενται επιμέρους καθήκοντα για την παρακολούθηση της σύμβασης. Σε αυτή την περίπτωση ο επόπτης λειτουργεί ως συντονιστής.

3. Τα καθήκοντα του επόπτη είναι, ενδεικτικά, η πιστοποίηση της εκτέλεσης του αντικειμένου της σύμβασης, καθώς και ο έλεγχος της συμμόρφωσης του αναδόχου με τους όρους της σύμβασης. Με εισήγηση του επόπτη η υπηρεσία που διοικεί τη σύμβαση μπορεί να απευθύνει έγγραφα με οδηγίες και εντολές προς τον ανάδοχο που αφορούν στην εκτέλεση της σύμβασης.

---

[168] Η παρ.4 τροποποιήθηκε και το άρθρο 215,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.47 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, και το άρθρο 33 παρ.5α Ν.4608/2019, ΦΕΚ Α 66, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 106 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[169] Η μέσα σε « » φράση της παρ.1 προστέθηκε με το άρθρο 33 παρ.6 Ν.4608/2019, ΦΕΚ Α 66/25.4.2019.

4. Όταν προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης, τηρείται από τον ανάδοχο ημερολόγιο στο οποίο καταγράφονται η τμηματική εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης, η καθημερινή απασχόληση του προσωπικού σε αριθμό και ειδικότητα, έκτακτα συμβάντα και άλλα στοιχεία που σχετίζονται με την εκτέλεση της σύμβασης . Το ημερολόγιο συνυπογράφεται από τον επόπτη της σύμβασης, που μπορεί να σημειώσει επί αυτού παρατηρήσεις για την τήρηση των όρων της σύμβασης. Το ημερολόγιο φυλάσσεται στον χώρο εκτέλεσης της υπηρεσίας ή όταν αυτό δεν είναι εφικτό προσκομίζεται από τον ανάδοχο στη έδρα της υπηρεσίας, εφόσον τούτο ζητηθεί. Όταν προβλέπεται η τήρηση ημερολογίου, τότε οι καταγραφές του αποτελούν στοιχειό για την παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης από την επιτροπή παραλαβής.

Άρθρο 217 Διάρκεια σύμβασης παροχής υπηρεσίας

1. Στα έγγραφα της σύμβασης και στο συμφωνητικό ορίζεται η συνολική διάρκεια για την εκτέλεση του αντικειμένου της σύμβασης. Επιπλέον, ορίζονται, εφόσον απαιτείται, τμηματικές / ενδιαμέσες προθεσμίες για τα επιμέρους στάδια παροχής των υπηρεσιών και/ή υποβολής των παραδοτέων. Ως συνολική διάρκεια νοείται το χρονικό διάστημα που ορίζεται από την αναθέτουσα αρχή στα έγγραφα της σύμβασης και στο συμφωνητικό, το οποίο αρχίζει από την ημερομηνία υπογραφής του συμφωνητικού ή από την ημερομηνία που ορίζεται σε αυτό και λήγει είτε σε δήλη ημερομηνία ή προθεσμία είτε, εφόσον υπάρχουν ενδιάμεσα επιμέρους παραδοτέα, με την υποβολή του τελευταίου παραδοτέου στον χρόνο που ορίζεται στο συμφωνητικό.

2. Με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής, ύστερα από εισήγηση της υπηρεσίας που διοικεί τη σύμβαση, η συνολική διάρκεια της σύμβασης μπορεί να παρατείνεται μέχρι το 50% αυτής, ύστερα από σχετικό αίτημα του αναδόχου που υποβάλλεται πριν από τη λήξη της διάρκειας της, σε αντικειμενικά δικαιολογημένες περιπτώσεις που δεν οφείλονται σε υπαιτιότητα του αναδόχου. Αν λήξει η συνολική διάρκεια της σύμβασης, χωρίς να υποβληθεί εγκαίρως αίτημα παράτασης ή, αν λήξει η παραταθείσα, κατά τα ανωτέρω, διάρκεια, χωρίς να υποβληθούν στην αναθέτουσα αρχή τα παραδοτέα της σύμβασης, ο ανάδοχος κηρύσσεται έκπτωτος.

Άρθρο 218 Ποινικές ρήτρες

1. Αν οι υπηρεσίες παρασχεθούν από υπαιτιότητα του αναδόχου μετά τη λήξη της διάρκειας της σύμβασης, και μέχρι λήξης του χρόνου της παράτασης που χορηγήθηκε είναι δυνατόν να επιβάλλονται εις βάρος του ποινικές ρήτρες, με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής.

«Ποινικές ρήτρες δύναται να επιβάλλονται και για πλημμελή εκτέλεση των όρων της σύμβασης.».

2. Οι ποινικές ρήτρες υπολογίζονται ως εξής:

α) για καθυστέρηση που περιορίζεται σε χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει το 50% της προβλεπόμενης συνολικής διάρκειας της σύμβασης ή σε περίπτωση τμηματικών / ενδιαμέσων προθεσμιών της αντίστοιχης προθεσμίας, επιβάλλεται ποινική ρήτρα 2,5% επί της συμβατικής αξίας χωρίς ΦΠΑ των υπηρεσιών που παρασχέθηκαν εκπρόθεσμα,

β) για καθυστέρηση που υπερβαίνει το 50% επιβάλλεται ποινική ρήτρα 5% χωρίς ΦΠΑ επί της συμβατικής αξίας των υπηρεσιών που παρασχέθηκαν εκπρόθεσμα,

γ) οι ποινικές ρήτρες για υπέρβαση των τμηματικών προθεσμιών είναι ανεξάρτητες από τις επιβαλλόμενες για υπέρβαση της συνολικής διάρκειας της σύμβασης και δύνανται να ανακαλούνται με αιτιολογημένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής, αν οι υπηρεσίες που αφορούν στις ως άνω τμηματικές προθεσμίες παρασχεθούν μέσα στη συνολική της διάρκεια και τις εγκεκριμένες παρατάσεις αυτής και με την προϋπόθεση ότι το σύνολο της σύμβασης έχει εκτελεστεί πλήρως.

«δ) τυχόν άλλες ποινικές ρήτρες που επιβάλλονται για πλημμελή εκτέλεση των συμβατικών υποχρεώσεων, εφόσον προβλέπονται στα συμβατικά τεύχη. Το σύνολο των ποινικών ρητρών

αυτής της περίπτωσης δεν μπορεί να υπερβαίνει το δέκα τοις εκατό (10%) της αξίας της σύμβασης, εκτός αν αιτιολογημένα η αναθέτουσα αρχή αποφασίσει άλλως.».[170]

3. Το ποσό των ποινικών ρητρών αφαιρείται / συμψηφίζεται από/με την αμοιβή του αναδόχου.

4. Η επιβολή ποινικών ρητρών δεν στερεί από την αναθέτουσα αρχή το δικαίωμα να κηρύξει τον ανάδοχο έκπτωτο.

Άρθρο 219 Παραλαβή του αντικειμένου της σύμβασης παροχής γενικών υπηρεσιών

«1. Η παραλαβή των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων γίνεται από επιτροπή παραλαβής, που συγκροτείται, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 221, περί οργάνων διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων.

Κατά παρέκκλιση από τα αναφερόμενα, στο πρώτο εδάφιο, για την παραλαβή συμβάσεων υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία ίση ή μικρότερη του ποσού της παρ. 1 του άρθρου 118, περί απευθείας ανάθεσης, δεν απαιτείται συγκρότηση επιτροπής παραλαβής και η παραλαβή γίνεται με βεβαίωση, που εκδίδεται από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας για την οποία προορίζονται οι υπηρεσίες ή της υπηρεσίας, που έχει οριστεί για τον σκοπό αυτό με την απόφαση ανάθεσης.

2. Κατά τη διαδικασία παραλαβής διενεργείται ο απαιτούμενος έλεγχος, σύμφωνα με όσα ορίζονται στη σύμβαση, μπορεί δε να καλείται να παραστεί και εκπρόσωπος του αναδόχου. Μετά από την ολοκλήρωση της διαδικασίας, η επιτροπή παραλαβής:

α) είτε παραλαμβάνει τις σχετικές υπηρεσίες ή παραδοτέα, εφόσον καλύπτονται οι απαιτήσεις της σύμβασης χωρίς έγκριση ή απόφαση του αποφαινόμενου οργάνου,

β) είτε εισηγείται για την παραλαβή με παρατηρήσεις ή την απόρριψη των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων, σύμφωνα με τις παρ. 3 και 4.

Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και σε τμηματικές παραλαβές.

3. Αν η επιτροπή παραλαβής κρίνει ότι οι παρεχόμενες υπηρεσίες ή τα παραδοτέα δεν ανταποκρίνονται πλήρως στους όρους της σύμβασης, συντάσσεται πρωτόκολλο προσωρινής παραλαβής, που αναφέρει τις παρεκκλίσεις που διαπιστώθηκαν από τους όρους της σύμβασης και γνωμοδοτεί αν οι αναφερόμενες παρεκκλίσεις επηρεάζουν την καταλληλότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων και συνεπώς αν μπορούν οι τελευταίες να καλύψουν τις σχετικές ανάγκες.

4. Για την εφαρμογή της παρ. 3 ορίζονται τα ακόλουθα: α) Στην περίπτωση που διαπιστωθεί ότι δεν επηρεάζεται η καταλληλότητα, με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου μπορεί να εγκριθεί η παραλαβή των εν λόγω παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων, με έκπτωση επί της συμβατικής αξίας, η οποία θα πρέπει να είναι ανάλογη προς τις διαπιστωθείσες παρεκκλίσεις. Μετά την έκδοση της ως άνω απόφασης, η επιτροπή παραλαβής υποχρεούται να προβεί στην οριστική παραλαβή των παρεχόμενων υπηρεσιών ή παραδοτέων της σύμβασης και να συντάξει σχετικό πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην απόφαση.

β) Αν διαπιστωθεί ότι επηρεάζεται η καταλληλότητα, με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου απορρίπτονται οι παρεχόμενες υπηρεσίες ή τα παραδοτέα, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 220, περί απόρριψης παραδοτέου και αντικατάστασης.

5. Αν παρέλθει χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία υποβολής του παραδοτέου από τον οικονομικό φορέα και δεν έχει εκδοθεί πρωτόκολλο

[170] Οι παράγραφοι 1 και 2 συμπληρώθηκαν ως άνω με το άρθρο 43 παρ. 25 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

παραλαβής της παρ. 2 ή πρωτόκολλο με παρατηρήσεις της παρ. 3, θεωρείται ότι η παραλαβή έχει συντελεσθεί αυτοδίκαια.

6. Ανεξάρτητα από την, κατά τα ανωτέρω, αυτοδίκαιη παραλαβή και την πληρωμή του αναδόχου, πραγματοποιούνται οι προβλεπόμενοι από τη σύμβαση έλεγχοι από επιτροπή που συγκροτείται με απόφαση του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου, στην οποία δεν μπορεί να συμμετέχουν ο πρόεδρος και τα μέλη της επιτροπής της παρ. 1. Η παραπάνω επιτροπή παραλαβής προβαίνει σε όλες τις διαδικασίες παραλαβής που προβλέπονται από τη σύμβαση και συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα. Οι εγγυητικές επιστολές προκαταβολής και καλής εκτέλεσης δεν επιστρέφονται πριν την ολοκλήρωση όλων των προβλεπομένων από τη σύμβαση ελέγχων και τη σύνταξη των σχετικών πρωτοκόλλων. Οποιαδήποτε ενέργεια που έγινε από την αρχική επιτροπή παραλαβής, δεν λαμβάνεται υπόψη.»[171]

Άρθρο 220 Απόρριψη παραδοτέου - Αντικατάσταση

1. Σε περίπτωση οριστικής απόρριψης ολόκληρου ή μέρους των παρεχόμενων υπηρεσιών ή/και παραδοτέων, με έκπτωση επί της συμβατικής αξίας, με απόφαση του αρμόδιου αποφαινόμενου οργάνου, ύστερα από γνωμοδότηση της επιτροπής παραλαβής, μπορεί να εγκρίνεται αντικατάσταση των υπηρεσιών ή/και παραδοτέων αυτών με άλλα, που να είναι, σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης, μέσα σε τακτή προθεσμία που ορίζεται από την απόφαση αυτή. Αν η αντικατάσταση γίνεται μετά τη λήξη της συνολικής διάρκειας της σύμβασης, η προθεσμία που ορίζεται για την αντικατάσταση δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη του 25% της συνολικής διάρκειας της σύμβασης, ο δε πάροχος των υπηρεσιών θεωρείται ως εκπρόθεσμος και υπόκειται σε ποινικές ρήτρες, σύμφωνα με το άρθρο 218, λόγω εκπρόθεσμης παράδοσης.

2. Αν ο ανάδοχος δεν αντικαταστήσει τις υπηρεσίες ή/και τα παραδοτέα που απορρίφθηκαν μέσα στην προθεσμία που του τάχθηκε και εφόσον έχει λήξει η συνολική διάρκειας, κηρύσσεται έκπτωτος και υπόκειται στις προβλεπόμενες κυρώσεις.

ΜΕΡΟΣ Γ` ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Άρθρο 221 Όργανα διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Στο πλαίσιο των διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων, τα όργανα που γνωμοδοτούν προς τα αποφαινόμενα όργανα (γνωμοδοτικά όργανα) έχουν ιδίως τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) αξιολογούν τις προσφορές ή αιτήσεις συμμετοχής των προσφερόντων ή υποψηφίων,

β) ελέγχουν την καταλληλότητα των προσφερόντων ή υποψηφίων για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης,

γ) ελέγχουν και αξιολογούν τις προσφορές,

δ) στο πλαίσιο ανταγωνιστικής διαδικασίας, με διαπραγμάτευση της διαδικασίας, με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, ανταγωνιστικού διαλόγου ή σύμπραξης καινοτομίας, διαπραγματεύονται με τους προσφέροντες ή υποψηφίους,

[171] Οι παράγραφοι 1 και 2 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 219, όπως είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 43 παρ.26 Ν.4608/2019, ΦΕΚ Α 66, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 107 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

ε) εισηγούνται τον αποκλεισμό των προσφερόντων ή υποψηφίων από τη διαδικασία, την απόρριψη των προσφορών, την κατακύρωση των αποτελεσμάτων, την αποδέσμευση των εγγυήσεων, τη ματαίωση της διαδικασίας,

στ) γνωμοδοτούν για κάθε άλλο θέμα που ανακύπτει κατά τη διαδικασία ανάθεσης,

ζ) στο στάδιο της εκτέλεσης γνωμοδοτούν, όπου απαιτείται, για τα θέματα που ανακύπτουν, ιδίως για την παράταση του συμβατικού χρόνου, άλλες τροποποιήσεις της σύμβασης και την έκπτωση του αναδόχου και

η) γνωμοδοτούν για τις προβλεπόμενες στον παρόντα νόμο ενστάσεις και προσφυγές που υποβάλλονται ενώπιον της αναθέτουσας αρχής ή της προϊσταμένης αρχής κατά το στάδιο της ανάθεσης και εκτέλεσης.

2. Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους τα όργανα αυτά εκδίδουν γνώμη, συμπεριλαμβανομένης της βαθμολόγησης, μετά από ψηφοφορία επί των επικρατέστερων προτάσεων. Η γνώμη του οργάνου είναι η πρόταση που συγκεντρώνει την πλειοψηφία των παρόντων. Δεν επιτρέπεται η γνώμη των οργάνων αυτών να προκύπτει από τον μέσο όρο των προτάσεων.

3. Με απόφαση της αναθέτουσας αρχής συγκροτούνται γνωμοδοτικά όργανα για συγκεκριμένη σύμβαση ή περισσότερες ή σε ετήσια βάση για τις συμβάσεις που συνάπτει η αναθέτουσα αρχή. Η ύπαρξη οργάνων σε ετήσια βάση δεν αποκλείει τη συγκρότηση οργάνου συγκεκριμένης/ων σύμβασης ή συμβάσεων. Εφόσον τα όργανα συγκροτούνται σε ετήσια βάση, οι διαδικασίες σύναψης και εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων που δεν έχουν ολοκληρωθεί εντός του έτους, συνεχίζονται και ολοκληρώνονται από το ίδιο όργανο. Στην περίπτωση της διενέργειας συγκεντρωτικών αγορών από ΚΑΑ, τα αντίστοιχα γνωμοδοτικά όργανα συγκροτούνται με απόφασή τους. Με τις αποφάσεις της παρούσας δύνανται να συγκροτούνται κατά περίπτωση και έκτακτες επιτροπές ή ομάδες εργασίας για την αντιμετώπιση ειδικών θεμάτων που αφορούν τις διαδικασίες σύναψης. Σε περιπτώσεις σύναψης ή εκτέλεσης δημοσίων συμβάσεων δύναται η αναθέτουσα αρχή να ορίζει ως μέλος των ανωτέρω γνωμοδοτικών οργάνων, των επιτροπών ή των ομάδων εργασίας έναν εξωτερικό εξειδικευμένο επιστήμονα, που διαθέτει τις απαιτούμενες ειδικές γνώσεις για την εκπλήρωση των προβλέψεων της παρ. 1. Οι αποφάσεις συγκρότησης των γνωμοδοτικών οργάνων κοινοποιούνται στα μέλη αυτών και τους φορείς από τους οποίους αυτά προέρχονται. Μέχρι τη λειτουργία του Μη.Π.Υ.Δη.Συ. του άρθρου 344, το άρθρο 26 του ν. 4024/2011 (Α` 226) δεν εφαρμόζεται κατά τον ορισμό των μελών των επιτροπών που ασκούν καθήκοντα είτε κατά την ανάθεση είτε κατά την εκτέλεση δημοσίων συμβάσεων.

4. Με την απόφαση της παρ. 3 εξειδικεύονται οι αρμοδιότητες, ο αριθμός και οι ιδιότητες των μελών, η λειτουργία των οργάνων (επιτροπών κ.λπ.), καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα σχετικά με τα ανωτέρω.

5. Στο στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης, ως γνωμοδοτικά όργανα μπορεί να ορίζονται και οργανωτικές μονάδες ενταγμένες στη διοικητική δομή της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα που έχει αναλάβει την εκτέλεση της σύμβασης.

6. Για τη συγκρότηση και τη λειτουργία των συλλογικών οργάνων στις αναθέτουσες αρχές, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ν. 2690/1999 «Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας» (Α` 45), εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του ως άνω νόμου. Τα συλλογικά όργανα είναι δυνατόν να συνεδριάζουν και με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων (τηλεδιάσκεψη), σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 13 του άρθρου 14 του ν. 2690/1999. Ειδικά στις περιπτώσεις που δεν διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα, η αποσφράγιση και μονογραφή των φακέλων γίνεται από το μέλος ή τα μέλη που βρίσκονται στην έδρα της αναθέτουσας αρχής, στην οποία έχουν κατατεθεί οι προσφορές ή αιτήσεις συμμετοχής, κατά τη διάρκεια της τηλεδιάσκεψης.

7. Στη σύνθεση των γνωμοδοτικών οργάνων του παρόντος άρθρου μετέχει υποχρεωτικά ένα μέλος του Μη.Π.Υ.Δη.Συ. του άρθρου 344.

8. Στις δημόσιες συμβάσεις έργων, πέραν των ανωτέρω, ισχύουν και τα ακόλουθα:

α) Όταν ως κριτήριο ανάθεσης χρησιμοποιείται η πλέον συμφέρουσα, από οικονομική άποψη, προσφορά μόνο βάσει τιμής ή βάσει πλήρως αντικειμενικοποιημένων κριτηρίων, η επιτροπή

διαγωνισμού αποτελείται από τρεις (3) τεχνικούς υπαλλήλους, κατηγορίας ΠΕ ή ΤΕ, με τους αναπληρωτές τους, που υπηρετούν στην αναθέτουσα αρχή, εγγεγραμμένους στο μητρώο της περ. ζ`, με εμπειρία, τεχνική εξειδίκευση και ειδικότητες, που προσιδιάζουν στις υπό ανάθεση κατηγορίες εργασιών, οι οποίοι ορίζονται από την αναθέτουσα αρχή που διενεργεί τον διαγωνισμό. Κατ` εξαίρεση, αν δεν επαρκούν οι υπάλληλοι της αναθέτουσας αρχής, τούτη δύναται είτε να αιτηθεί την υπόδειξη ορισμού μελών από το Δημόσιο, όπως προσδιορίζεται στο άρθρο 14 του ν. 4270/2014 (Α` 143), εγγεγραμμένων στο μητρώο της περ. η` της παρούσας είτε να προσφύγει στην διενέργεια κλήρωσης μεταξύ των εγγεγραμμένων στο Μητρώο Μελών Επιτροπών Διαδικασιών Σύναψης Δημοσίων Συμβάσεων Έργων (Μη.Μ.Ε.Δ.). Στις εργασίες της επιτροπής μπορεί να παρίσταται, χωρίς δικαίωμα ψήφου, εκπρόσωπος των εργοληπτών, που υποδεικνύεται μαζί με τον αναπληρωτή του, από τις πανελλήνιες εργοληπτικές οργανώσεις. Ειδικά σε περιπτώσεις διαγωνισμών προϋπολογισμού χαμηλότερου του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ, στις οποίες κριτήριο ανάθεσης αποτελεί η πλέον συμφέρουσα προσφορά από οικονομική άποψη μόνο βάσει τιμής, η επιτροπή διαγωνισμού δύναται να αποτελείται από υπαλλήλους της αναθέτουσας αρχής, ένας εκ των οποίων είναι υποχρεωτικά τεχνικός εγγεγραμμένος στο Μητρώο Μελών Επιτροπών Διαδικασιών Σύναψης Δημόσιων Συμβάσεων Έργων (Μη.Μ.Ε.Δ.).

β) Όταν ως κριτήριο ανάθεσης χρησιμοποιείται η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης τιμής - ποιότητας, η επιτροπή διαγωνισμού αποτελείται από:

αα) Τέσσερις (4) τεχνικούς υπαλλήλους κατηγορίας ΠΕ ή ΤΕ, με τους αναπληρωτές τους, που υπηρετούν στην αναθέτουσα αρχή ή στο Δημόσιο, ως ορίζεται στο άρθρο 14 του ν. 4270/2014, εγγεγραμμένους στο μητρώο της περ. ζ` της παρούσας, με εμπειρία, τεχνική εξειδίκευση και ειδικότητες που προσιδιάζουν στις υπό ανάθεση κατηγορίες εργασιών.

ββ) Έναν (1) εκπρόσωπο των Ο.Τ.Α., που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του, από την περιφερειακή ένωση δήμων της έδρας της περιφέρειας όπου εκτελείται το έργο.

γγ) Έναν (1) εκπρόσωπο του Τεχνικού Επιμελητηρίου της Ελλάδας (ΤΕΕ), που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του, κατόπιν κλήρωσης, από τα αρμόδια όργανα του ΤΕΕ.

δδ) Έναν (1) εκπρόσωπο των εργοληπτικών οργανώσεων, που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του, κατόπιν κλήρωσης, από τις πανελλήνιες εργοληπτικές οργανώσεις, όταν πρόκειται για έργα των οποίων ο προϋπολογισμός εκτός Φ.Π.Α. και αναθεώρησης ισούται ή υπερβαίνει το όριο εφαρμογής της Οδηγίας, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 5.

Η αναθέτουσα αρχή ορίζει τα υποδειχθέντα μέλη, αφού λάβει υπόψη της αιτήματα εξαίρεσης, λόγω κατάστασης σύγκρουσης συμφερόντων στον συγκεκριμένο διαγωνισμό. Στην περίπτωση αυτή υποδεικνύονται αντικαταστάτες των εξαιρεθέντων μελών, σύμφωνα με την ανωτέρω διαδικασία.

γ) Η επιτροπή διαγωνισμού της περ. β` συγκροτείται από την αναθέτουσα αρχή του φορέα κατασκευής του έργου. Η μη υπόδειξη των μελών των περ. ββ`, γγ` και δδ` δεν κωλύει τη συγκρότηση της επιτροπής. Σε αυτήν την περίπτωση η απαρτία υπολογίζεται βάσει του αριθμού των μελών που ορίστηκαν και υποδείχθηκαν.

δ) Για τον ορισμό των μελών της επιτροπής διαγωνισμού, η αρμόδια για τη διεξαγωγή του υπηρεσία ζητά εγκαίρως την υπόδειξη των μελών και των εκπροσώπων των κοινωνικών φορέων (ΤΕΕ ή άλλου Επιμελητηρίου, Περιφερειακής Ένωσης Δήμων και των εργοληπτικών οργανώσεων), κατά την περ. ε`. Οι φορείς στους οποίους υπηρετούν οι υπάλληλοι και οι λοιποί εκπρόσωποι παρέχουν τις αναγκαίες διευκολύνσεις για την άσκηση των καθηκόντων τους.

ε) Για τον ορισμό του εκπροσώπου τους, τα επιμελητήρια, οι περιφερειακές ενώσεις δήμων και οι εργοληπτικές οργανώσεις, διενεργούν, με ευθύνη των διοικήσεών τους, δημόσια κλήρωση κατά τις κείμενες διατάξεις, ύστερα από έγκαιρη δημοσιοποίηση της ημέρας και ώρας διενέργειάς της, από σχετικούς καταλόγους (μητρώα) προσώπων, που καταρτίζονται και τηρούνται με ευθύνη των παραπάνω φορέων.

στ) Στις επιτροπές δύναται να συμμετέχει, κατόπιν αιτήματος του φορέα χρήσης και άνευ δικαιώματος ψήφου, εκπρόσωπός, που υποδεικνύεται από αυτόν και ορίζεται από την αναθέτουσα αρχή.

ζ) Συστήνεται και τηρείται στη Γενική Γραμματεία Υποδομών, Μητρώο Μελών Επιτροπών Διαδικασιών Σύναψης Δημόσιων Συμβάσεων Έργων, Μελετών, Τεχνικών και Λοιπών Συναφών Επιστημονικών Υπηρεσιών (Μη.Μ.Ε.Δ.). Στο Μητρώο αυτό εγγράφονται τεχνικοί υπάλληλοι όλων των αναθετουσών αρχών ή αναθετόντων φορέων των ανεξάρτητων αρχών και της Βουλής των Ελλήνων. Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών ρυθμίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την εγγραφή στο Μητρώο, η διαδικασία κατάρτισης και τήρησης του Μητρώου, τα καθήκοντα των εγγεγραμμένων, οι όροι απαλλαγής από την υποχρέωση εγγραφής, τα πειθαρχικά αδικήματά τους και κάθε άλλο σχετικά με τα παραπάνω αναγκαίο θέμα.

9. Ειδικά στις δημόσιες συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών υπηρεσιών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, πέραν των παρ. 1 έως 6, ισχύουν και τα ακόλουθα:

α) Για τη διεξαγωγή των διαγωνισμών του παρόντος Βιβλίου η αναθέτουσα αρχή συγκροτεί, με απόφασή της, επιτροπή διαγωνισμού, που αποτελείται από τρία (3) μέλη. Δύο (2) από τα μέλη είναι τεχνικοί υπάλληλοι κατηγορίας ΠΕ-ΤΕ της αναθέτουσας αρχής, με τους αναπληρωτές τους, εγγεγραμμένοι στο μητρώο της περ. ζ` της παρ. 8, που έχουν εμπειρία και προσόντα σχετικά με το αντικείμενο της υπό ανάθεση σύμβασης και ένας εξ αυτών ορίζεται ως πρόεδρος με τον αναπληρωτή του.

β) Όταν η ανάθεση της σύμβασης γίνεται με κριτήριο μόνο τη χαμηλότερη τιμή, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 86, ορίζονται ως μέλη της επιτροπής υπάλληλοι της αναθέτουσας αρχής, κατηγορίας ΠΕ ή ΤΕ, και μόνο κατ` εξαίρεση, αν δεν επαρκούν οι υπάλληλοι της αναθέτουσας αρχής, αυτή δύναται είτε να αιτηθεί την υπόδειξη ορισμού μελών εγγεγραμμένων στο μητρώο της περ. ζ` της παρ. 8 που απασχολούνται στο Δημόσιο, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 14 του ν. 4270/2014 είτε να προσφύγει στη διενέργεια κλήρωσης μεταξύ των εγγεγραμμένων στο Μη.Μ.Ε.Δ.

γ) Κατ` εξαίρεση, η επιτροπή διαγωνισμού μπορεί να συγκροτείται από πέντε (5) μέλη, αν κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής η προς ανάθεση σύμβαση είναι πολύπλοκη και απαιτεί εξειδικευμένη εμπειρία. Στην περίπτωση του προηγούμενου εδαφίου, τέσσερα (4) από τα μέλη είναι τεχνικοί υπάλληλοι, με τους αναπληρωτές τους, εγγεγραμμένοι στο μητρώο της περ. ζ` της παρ. 8 και με εμπειρία και προσόντα σχετικά με το αντικείμενο της υπό ανάθεση σύμβασης, εκ των οποίων ένας ορίζεται ως πρόεδρος με τον αναπληρωτή του.

δ) Ένα (1) από τα μέλη της επιτροπής διαγωνισμού με τον αναπληρωτή του υποδεικνύεται σε κάθε περίπτωση από το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος, μετά από σχετικό αίτημα της αναθέτουσας αρχής. Ο εκπρόσωπος του ΤΕΕ προκύπτει από απόφαση του διοικούντος αυτό οργάνου. Αν το ΤΕΕ δεν ανταποκριθεί μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση της πρόσκλησης, επιλέγεται από την αναθέτουσα αρχή υπάλληλος της αναθέτουσας αρχής ή υπάλληλος που υπηρετεί στο Δημόσιο, ως τούτο καθορίζεται στο άρθρο 14 του ν. 4270/2014, εγγεγραμμένος στο μητρώο της περ. η` της παρ. 8.

ε) Σε περιπτώσεις ανάθεσης συμβάσεων με ιδιαίτερα σύνθετο, πολύπλοκο και εξειδικευμένο αντικείμενο, μπορεί με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών να καθορίζονται πρόσθετα προσόντα, που πρέπει να πληρούν τα μέλη της επιτροπής διαγωνισμού, κατά παρέκκλιση των όσων ορίζονται στις περ. α ` και β `.

10. Εφόσον διενεργείται κλήρωση, σύμφωνα με τις παρ. 1 έως 9, προηγείται η δημοσιοποίηση των στοιχείων της σύμβασης, στην ιστοσελίδα του κυρίου του έργου και της αναθέτουσας αρχής. Η κλήρωση διενεργείται υποχρεωτικά με βάση το ηλεκτρονικό σύστημα κληρώσεων της παρ. 6 του άρθρου 118, μεταξύ των τεχνικών υπαλλήλων του μητρώου της περ. ζ` της παρ. 8 σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας με βάση την έδρα της αναθέτουσας αρχής, οι οποίοι διαθέτουν τα αντίστοιχα προσόντα των προηγούμενων παραγράφων κατά περίπτωση. Άρνηση εκτέλεσης των καθηκόντων συνιστά πειθαρχικό αδίκημα του υπαλλήλου και διώκεται κατά τις οικείες διατάξεις. Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται το άρθρο 26 του ν. 4024/2011 (Α` 226).

11. Στις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών, πέραν των οριζόμενων στην παρ. 1, ισχύουν και τα ακόλουθα:

α) Συγκροτείται τριμελές ή πενταμελές γνωμοδοτικό όργανο (επιτροπή διενέργειας/επιτροπή αξιολόγησης).

β) Για την παρακολούθηση και την παραλαβή της σύμβασης προμήθειας συγκροτείται τριμελής ή πενταμελής επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης. Εφόσον απαιτούνται ειδικές γνώσεις, ένα τουλάχιστον μέλος της επιτροπής πρέπει να έχει την αντίστοιχη ειδικότητα. Εφόσον μεταξύ των υπηρετούντων στην αναθέτουσα αρχή δεν υπάρχει υπάλληλος με την αντίστοιχη ειδικότητα, η αναθέτουσα αρχή ζητεί τη συνδρομή άλλων φορέων του δημοσίου ή του ευρύτερου δημοσίου τομέα. Το όργανο αυτό εισηγείται για όλα τα θέματα παραλαβής του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, προβαίνοντας σε μακροσκοπικούς, λειτουργικούς ή και επιχειρησιακούς ελέγχους του προς παραλαβή αντικειμένου της σύμβασης, εφόσον προβλέπεται από τη σύμβαση ή κρίνεται αναγκαίο, συντάσσει τα σχετικά πρωτόκολλα, παρακολουθεί και ελέγχει την προσήκουσα εκτέλεση όλων των όρων της σύμβασης και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του αναδόχου και εισηγείται τη λήψη των επιβεβλημένων μέτρων λόγω μη τήρησης των ως άνω όρων. Με απόφαση του αρμόδιου αποφαινομένου οργάνου μπορεί να συγκροτείται δευτεροβάθμια επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής με τις παραπάνω αρμοδιότητες.

Για την εξέταση των προβλεπόμενων ενστάσεων και προσφυγών, που υποβάλλονται ενώπιον της αναθέτουσας αρχής, συγκροτείται ειδικό γνωμοδοτικό όργανο, τριμελές ή πενταμελές (Επιτροπή αξιολόγησης ενστάσεων), τα μέλη του οποίου είναι διαφορετικά από τα μέλη του γνωμοδοτικού οργάνου που είναι αρμόδιο για τα υπόλοιπα θέματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία εκτέλεσης.

γ) Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων καθορίζονται οι όροι για τη συγκρότηση των πρωτοβάθμιων, μόνιμων ή μη, και των δευτεροβάθμιων επιτροπών παραλαβής, η σύνθεση αυτών, η διαδικασία επιλογής των μελών τους και κάθε άλλο θέμα σχετικά με τα παραπάνω.

δ) Για την παραλαβή του τμηματικού ή συνολικού αντικειμένου σύμβασης παροχής υπηρεσιών συγκροτείται τριμελής επιτροπή παραλαβής με απόφαση του αρμόδιου οργάνου της αναθέτουσας αρχής ή του φορέα εκτέλεσης της σύμβασης. Εφόσον απαιτούνται ειδικές γνώσεις, ένα τουλάχιστον μέλος της επιτροπής πρέπει να έχει την αντίστοιχη ειδικότητα. Εφόσον μεταξύ των υπηρετούντων στην αναθέτουσα αρχή δεν υπάρχει υπάλληλος με την αντίστοιχη ειδικότητα, η αναθέτουσα αρχή ζητεί τη συνδρομή άλλων φορέων του Δημοσίου ή του ευρύτερου δημοσίου τομέα. Ως μέλη της εν λόγω επιτροπής δύναται να ορίζονται και υπάλληλοι, στους οποίους έχουν ανατεθεί καθήκοντα, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 216.

Για την εξέταση των προβλεπόμενων ενστάσεων και προσφυγών, που υποβάλλονται ενώπιον της αναθέτουσας αρχής, συγκροτείται ειδικό γνωμοδοτικό όργανο, τριμελές ή πενταμελές (επιτροπή αξιολόγησης ενστάσεων), τα μέλη του οποίου είναι διαφορετικά από τα μέλη του γνωμοδοτικού οργάνου που είναι αρμόδιο για τα υπόλοιπα θέματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία εκτέλεσης.

ε) Τα γνωμοδοτικά όργανα της παρούσας παραγράφου συγκροτούνται από υπαλλήλους που υπηρετούν με οποιαδήποτε σχέση εργασίας στον φορέα που διενεργεί τον διαγωνισμό ή σε άλλο φορέα του δημοσίου τομέα και λειτουργούν σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις περί συλλογικών οργάνων.

στ) Η επιτροπή της περ. β` γνωμοδοτεί και για ζητήματα τροποποίησης των συμβάσεων προμηθειών, σύμφωνα με το άρθρο 132. Ειδικά για την περίπτωση των Κεντρικών Αρχών Αγορών, για ζητήματα τροποποίησης συμφωνιών - πλαίσιο και συμβάσεων κεντρικών προμήθειών που συνάπτονται από αυτές, γνωμοδοτεί η επιτροπή της περ. α`.

ζ) [Καταργήθηκε]

η) [Καταργήθηκε]

Σε περίπτωση αιτιολογημένης αδυναμίας για τη συμπλήρωση ή τη συγκρότηση των επιτροπών της παρ. 1, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητήσει από άλλη αναθέτουσα αρχή τη διάθεση υπαλλήλου ή υπαλλήλων της για τη συγκρότηση της επιτροπής.

12. Για τα μέλη των γνωμοδοτικών οργάνων του παρόντος, που είναι εγγεγραμμένα στο Μη.Π.Υ.Δη.Συ. του άρθρου 344 ή που ορίζονται από τις ΕΚΑΑ της παρ. 1 του άρθρου 41 για τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών, που αυτές διενεργούν, προβλέπεται αποζημίωση, το ύψος της οποίας δεν υπερβαίνει τα όρια της παρ. 5 του άρθρου 21 του ν. 4354/2015 (Α` 176), περί αμοιβών συλλογικών οργάνων. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Υποδομών και Μεταφορών καθορίζονται τα ειδικότερα ζητήματα σχετικά με τον τρόπο και χρόνο καταβολής, καθώς και το ύψος της αποζημίωσης του προηγούμενου εδαφίου.»[172]

Άρθρο 221Α Προθεσμίες για την ολοκλήρωση των επιμέρους σταδίων

«1. Οι Επιτροπές που έχουν αναλάβει τη διεξαγωγή των διαγωνιστικών διαδικασιών ολοκληρώνουν το έργο τους εντός των κάτωθι προθεσμιών: α) Όταν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομικής άποψης προσφορά βάσει μόνο της τιμής η αξιολόγηση των δικαιολογητικών συμμετοχής και των τεχνικών προσφορών ολοκληρώνεται εντός επτά (7) εργασίμων ημερών από την αποσφράγιση. β) Όταν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομικής άποψης προσφορά βάσει μόνο της τιμής και δεν προβλέπεται η υποβολή τεχνικής προσφοράς η αξιολόγηση των δικαιολογητικών συμμετοχής ολοκληρώνεται αυθημερόν με την αποσφράγιση.
Αν η ολοκλήρωση του ελέγχου δεν είναι δυνατή την ίδια μέρα, λόγω του μεγάλου αριθμού των προσφορών, ελέγχονται τουλάχιστον οι δέκα (10) πρώτες κατά σειρά υποβολής
«ή κατά σειρά μειοδοσίας».[173]
Στην περίπτωση αυτή η διαδικασία συνεχίζεται τις επόμενες εργάσιμες ημέρες .

γ) Όταν κριτήριο ανάθεσης είναι η πλέον συμφέρουσα από οικονομικής άποψης προσφορά βάσει βέλτιστης σχέσης ποιότητας - τιμής, η αξιολόγηση των δικαιολογητικών συμμετοχής και των τεχνικών προσφορών ολοκληρώνεται εντός τριάντα (30) εργασίμων ημερών από την

[172] Οι παράγραφοι 1, 3, 8, 9, 10 και 11 τροποποιήθηκαν, η παρ.12 προστέθηκε και το άρθρο 221 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 108 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος από την δημοσίευση του νόμου αυτού στην Ε.τ.Κ. εκτός από την περ.α΄ παρ.11 του παρόντος που ισχύει ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 142 Ν.4782/2021 παρ.1γ και 2)
Κατά το άρθρο 139 παρ.69 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021:
"69. Για τα μέλη των γνωμοδοτικών οργάνων του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, περί οργάνων διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων, που είναι εγγεγραμμένα στο Μη.Π.Υ.Δη.Συ. του άρθρου 344 ή που ορίζονται από τις ΕΚΑΑ της παρ. 1 του άρθρου 41 για τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών που αυτές διενεργούν, προβλέπεται αποζημίωση, το ύψος της οποίας δεν υπερβαίνει τα όρια της παρ. 5 του άρθρου 21 του ν. 4354/2015 (Α` 176) περί αμοιβών συλλογικών οργάνων. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Υποδομών και Μεταφορών καθορίζονται τα ειδικότερα ζητήματα σχετικά με τον τρόπο και χρόνο καταβολής, καθώς και το ύψος της αποζημίωσης του προηγούμενου εδαφίου."
[173] Η φράση «ή κατά σειρά μειοδοσίας» προστέθηκε ως άνω με το άρθρο 56 περ.7 Ν.4609/2019,ΦΕΚ Α 67/3.5.2019.

αποσφράγιση. δ) Η αξιολόγηση των οικονομικών προσφορών ολοκληρώνεται εντός δύο (2) εργάσιμων ημερών. ε) Η αξιολόγηση των δικαιολογητικών κατακύρωσης ολοκληρώνεται σε δύο (2) εργάσιμες ημέρες. στ) Η αξιολόγηση των ενστάσεων από την αρμόδια Επιτροπή ολοκληρώνεται εντός πέντε (5) εργασίμων ημερών από την κοινοποίηση σε αυτήν της ένστασης και την πλήρη πρόσβαση στα αρχεία του διαγωνισμού. Ειδικά στις περιπτώσεις ενστάσεων κατά διακήρυξης, η αξιολόγηση των ενστάσεων ολοκληρώνεται πριν την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών.

2. Η Αναθέτουσα Αρχή αποφαίνεται επί των Πρακτικών εντός προθεσμίας δέκα (10) εργασίμων ημερών από την κοινοποίηση των σχετικών Πρακτικών.

3. Οι ως άνω προθεσμίες παρατείνονται αναλόγως σε περίπτωση που ζητηθούν διευκρινίσεις ή συμπληρώσεις ή απαιτείται επιβεβαίωση στοιχείων κατά τις κείμενες διατάξεις. Σε συμβάσεις προϋπολογισμού άνω των δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) ευρώ ή σύνθετες συμβάσεις που ο όγκος των δικαιολογητικών ή των τεχνικών προσφορών είναι μεγάλος οι ως άνω προθεσμίες δύνανται να παρατείνονται έως και το εξαπλάσιο των παραπάνω προθεσμιών.

4. Τυχόν υπέρβαση των ως άνω προθεσμιών της παραγράφου 1 και 2 δεν συνεπάγεται ακυρότητα της διαδικασίας.».[174]

ΒΙΒΛΙΟ ΙΙ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ, ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΡΩΗΝ ΕΞΑΙΡΟΥΜΕΝΩΝ ΤΟΜΕΩΝ (ΟΔΗΓΙΑ 2014/25/ΕΕ)

ΜΕΡΟΣ Α ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΙΤΛΟΣ 1

ΤΜΗΜΑ Ι ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Άρθρο 222 Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής (άρθρο 1 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) θεσπίζει κανόνες για τις διαδικασίες προγραμματισμού και σύναψης που πραγματοποιούνται από αναθέτοντες φορείς για συμβάσεις και διαγωνισμούς μελετών, ανεξαρτήτως της εκτιμώμενης αξίας αυτών, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στα επιμέρους άρθρα του παρόντος Βιβλίου.

2. Διαδικασία σύναψης σύμβασης κατά την έννοια του παρόντος Βιβλίου, είναι η διαδικασία για την απόκτηση έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών από οικονομικούς φορείς που επιλέγονται από έναν ή περισσότερους αναθέτοντες φορείς, εφόσον τα εν λόγω έργα, προμήθειες ή υπηρεσίες προορίζονται για την εκτέλεση μιας εκ των δραστηριοτήτων που αναφέρονται στα άρθρα 228 έως 234.

3. Το παρόν Βιβλίο δεν θίγει το δικαίωμα ορισμού με διάταξη νόμου ή διοικητική πράξη, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, οργάνωσης και χρηματοδότησης αυτών, σύμφωνα με τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, καθώς και των ειδικών υποχρεώσεων, στις οποίες θα πρέπει να υπόκεινται κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην κείμενη νομοθεσία και ιδίως στην παρ. Β` του ν. 4152/2013 (Α` 107). Ομοίως, δεν θίγει την απόφαση των δημόσιων αρχών αν, πώς και σε ποιο βαθμό επιθυμούν να ασκούν δημόσιες λειτουργίες, οι ίδιες, σύμφωνα με το άρθρο 14 της ΣΛΕΕ και το πρωτόκολλο αριθμ. 26.

[174] Το άρθρο 221Α προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ. 28 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

4. Το παρόν Βιβλίο δεν θίγει τον τρόπο οργάνωσης των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

5. Το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου δεν περιλαμβάνει τις μη οικονομικές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος.

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και του κατά περίπτωση εποπτεύοντος Υπουργού, κατόπιν αιτιολογημένου αιτήματος αναθέτοντος φορέα, είναι δυνατή η παρέκκλιση από διατάξεις των άρθρων 279, 281, 302, 315 έως 317, 326 έως 333, καθώς και των παρ. 4, 5 και 6 του άρθρου 1. Στο αίτημα του αναθέτοντος φορέα περιλαμβάνονται οι λόγοι που καθιστούν αναγκαία την αιτούμενη παρέκκλιση, λόγω της νομικής φύσης του φορέα ή/και του αντικειμένου των συμβάσεων, καθώς και οι προτεινόμενοι προς εφαρμογή κανόνες.

7. Οι διατάξεις των άρθρων 279, 281, 302, 315 έως 317,326 έως 333, καθώς και των παρ.4,5 και 6 του άρθρου 1 δεν εφαρμόζονται από τις εταιρείες του Κεφαλαίου Β` του ν. 3429/2005 (Α` 314), [που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας, σύμφωνα με τα άρθρα 228, 229 και 234].[175]

Άρθρο 223 Αναθέτουσες αρχές (άρθρο 3 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Για τους σκοπούς του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) ως αναθέτουσες αρχές νοούνται το κράτος, οι αρχές περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οργανισμοί δημοσίου δικαίου και οι ενώσεις μιας ή περισσότερων από αυτές τις αρχές ή ενός ή περισσότερων από αυτούς τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου.

2. Ως «αρχές περιφερειακής αυτοδιοίκησης» νοούνται όλες οι αρχές των διοικητικών μονάδων που απαριθμούνται ενδεικτικώς στα επίπεδα NUTS 1, και 2 και οι μικρότερες διοικητικές μονάδες, όπως αναφέρονται στον Κανονισμό (ΕΚ) 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

3. Ως αρχές «τοπικής αυτοδιοίκησης» νοούνται όλες οι αρχές των διοικητικών μονάδων που εμπίπτουν στο επίπεδο NUTS 3, καθώς και μικρότερες διοικητικές μονάδες, όπως αναφέρονται στον Κανονισμό (ΕΚ) 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

4. Ως οργανισμοί δημοσίου δικαίου νοούνται οργανισμοί που έχουν όλα τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

α) έχουν συσταθεί για το συγκεκριμένο σκοπό της κάλυψης αναγκών γενικού συμφέροντος που δεν έχουν βιομηχανικό ή εμπορικό χαρακτήρα·

β) έχουν νομική προσωπικότητα· και

γ) χρηματοδοτούνται, κατά το μεγαλύτερο μέρος, από το κράτος, τις αρχές περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου· ή υπόκεινται σε διαχειριστική εποπτεία από τις αρχές ή τους οργανισμούς αυτούς· ή έχουν διοικητικό, διευθυντικό ή εποπτικό συμβούλιο, του οποίου περισσότερα από τα μισό μέλη διορίζονται από το κράτος, τις αρχές περιφερειακής ή τοπικής αυτοδιοίκησης ή από άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου.

Άρθρο 224 Αναθέτοντες φορείς (άρθρο 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Για τους σκοπούς του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) αναθέτοντες φορείς είναι εκείνοι οι οποίοι:

α) είναι αναθέτουσες αρχές ή δημόσιες επιχειρήσεις, οι οποίες ασκούν μία από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα άρθρα 228 έως 234·

[175] Η μέσα σε [ ] φράση στο τέλος της παρ.7 διαγράφηκε με την παρ.29 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

β) αν δεν είναι αναθέτουσες αρχές ή δημόσιες επιχειρήσεις, ασκούν, μεταξύ των δραστηριοτήτων τους, κάποια από τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα άρθρα 228 έως 234 ή συνδυασμό τέτοιων δραστηριοτήτων και λειτουργούν επί τη βάσει ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων τα οποία εκχωρεί αρμόδια αρχή της Ελλάδας.

2. Ως «δημόσια επιχείρηση» νοείται κάθε επιχείρηση στην οποία οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ασκούν, άμεσα ή έμμεσα, δεσπόζουσα επιρροή λόγω κυριότητας, χρηματοδοτικής συμμετοχής ή των κανόνων που τη διέπουν. Η δεσπόζουσα επιρροή εκ μέρους των αναθετουσών αρχών τεκμαίρεται σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις στις οποίες οι εν λόγω αρχές, άμεσα ή έμμεσα:

α) κατέχουν την πλειοψηφία του εγγεγραμμένου κεφαλαίου της επιχείρησης ή

β) ελέγχουν την πλειοψηφία των ψήφων που συνδέονται με τις μετοχές που εκδίδει η επιχείρηση ή γ) μπορούν να διορίζουν περισσότερα από τα μισά μέλη του διοικητικού, διευθυντικού ή εποπτικού οργάνου της επιχείρησης.

3. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, «ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα» νοούνται τα δικαιώματα που εκχωρούνται από αρμόδια αρχή της Ελλάδας μέσω οιασδήποτε διάταξης νόμου ή διοικητικής πράξης που έχει ως αποτέλεσμα να περιορίζει την άσκηση των δραστηριοτήτων οι οποίες ορίζονται στα άρθρα 228 έως 234 σε έναν ή περισσότερους φορείς, και η οποία επηρεάζει ουσιωδώς την ικανότητα άλλων φορέων να ασκούν τέτοιου είδους δραστηριότητα.

Τα δικαιώματα που έχουν εκχωρηθεί μέσω διαδικασίας στην οποία έχει διασφαλιστεί επαρκής δημοσιότητα και στην περίπτωση που η εκχώρηση των εν λόγω δικαιωμάτων βασίστηκε σε αντικειμενικά κριτήρια δεν συνιστούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου.

Οι διαδικασίες αυτές περιλαμβάνουν:

α) διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού, σύμφωνα με το Βιβλίο I (άρθρα 3 έως 221), το ν. 3978/2011, τις διατάξεις με τις οποίες εναρμονίζεται η νομοθεσία στην Οδηγία 2014/23/ΕΕ ή το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338)·

β) διαδικασίες, σύμφωνα με άλλες νομοθετικές πράξεις της Ένωσης, που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα II του Προσαρτήματος Β`, οι οποίες διασφαλίζουν ικανοποιητική εκ των προτέρων διαφάνεια για τη χορήγηση αδειών με βάση αντικειμενικά κριτήρια.

Άρθρο 225 Μεικτές συμβάσεις που καλύπτουν την ίδια δραστηριότητα (άρθρο 5 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται σε μεικτές συμβάσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο διαφορετικά είδη συμβάσεων, το σύνολο των οποίων εμπίπτει στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338). Οι παράγραφοι 3 έως 5 εφαρμόζονται σε μεικτές συμβάσεις οι οποίες έχουν ως αντικείμενο συμβάσεις που εμπίπτουν στο παρόν Βιβλία και συμβάσεις που διέπονται από άλλο νομικό καθεστώς.

2. Οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο δύο ή περισσότερα είδη (έργα, υπηρεσίες ή προμήθειες) ανατίθενται, σύμφωνα με τις διατάξεις που εφαρμόζονται στο είδος της σύμβασης που χαρακτηρίζει το κύριο αντικείμενο της σχετικής σύμβασης.

Στην περίπτωση μεικτών συμβάσεων που αποτελούνται εν μέρει από υπηρεσίες κατά την έννοια της ενότητας 1 του ΤΜΗΜΑΤΟΣ IV του παρόντος Βιβλίου και εν μέρει από άλλες υπηρεσίες ή μεικτών συμβάσεων που αποτελούνται εν μέρει από υπηρεσίες και εν μέρει από αγαθά, το κύριο αντικείμενο καθορίζεται, σύμφωνα με το ποια από τις εκτιμώμενες αξίες των αντίστοιχων υπηρεσιών ή αγαθών είναι η υψηλότερη.

3. Όταν τα διαφορετικά μέρη μιας συγκεκριμένης σύμβασης είναι αντικειμενικά διαιρετά, εφαρμόζεται η παράγραφος 4. Όταν τα διάφορα μέρη μιας συγκεκριμένης σύμβασης δεν είναι αντικειμενικά διαιρετά, εφαρμόζεται η παράγραφος 5.

4. Σε περίπτωση συμβάσεων με αντικείμενα που εμπίπτουν στον παρόν Βιβλίο και με αντικείμενα που δεν εμπίπτουν σε αυτό, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να επιλέγουν την ανάθεση είτε χωριστών συμβάσεων για τα επιμέρους μέρη είτε ενιαίας σύμβασης. Όταν οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν την ανάθεση χωριστών συμβάσεων για τα επιμέρους μέρη, η απόφαση για το εφαρμοστέο νομικό καθεστώς καθεμίας από τις χωριστές αυτές συμβάσεις λαμβάνεται βάσει των χαρακτηριστικών εκάστου μέρους.

Όταν οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν την ανάθεση ενιαίας σύμβασης, οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου εφαρμόζονται, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στο άρθρο 244, στην προκύπτουσα μεικτή σύμβαση, ανεξαρτήτως της αξίας των μερών που διαφορετικά θα ενέπιπταν σε άλλο νομικό καθεστώς και ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος από το οποίο θα διέπονταν σε διαφορετική περίπτωση τα εν λόγω μέρη.

Στην περίπτωση μεικτών συμβάσεων που περιέχουν στοιχεία συμβάσεων προμηθειών, έργων και υπηρεσιών και συμβάσεων παραχώρησης, η μεικτή σύμβαση ανατίθεται υπό τον όρο ότι, υπολογιζόμενη, σύμφωνα με το άρθρο 236, η εκτιμώμενη αξία του μέρους της σύμβασης που αποτελεί σύμβαση που εμπίπτει στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) είναι ίση ή ανώτερη από το αντίστοιχο όριο που ορίζεται στο άρθρο 235.

5. Όταν τα διαφορετικά μέρη συγκεκριμένης σύμβασης δεν είναι αντικειμενικά διαιρετά, το νομικό καθεστώς που διέπει τη σύμβαση καθορίζεται με βάση το κύριο αντικείμενο της εν λόγω σύμβασης.

Άρθρο 226 Συμβάσεις που καλύπτουν πολλαπλές δραστηριότητες (άρθρο 6 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Στην περίπτωση συμβάσεων που προορίζονται να καλύψουν πολλαπλές δραστηριότητες, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να επιλέγουν την ανάθεση χωριστών συμβάσεων για κάθε δραστηριότητα ή την ανάθεση ενιαίας σύμβασης. Όταν οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν την ανάθεση χωριστών συμβάσεων, η απόφαση για το ποιο νομικό καθεστώς εφαρμόζεται σε καθεμιά από τις χωριστές αυτές συμβάσεις λαμβάνεται βάσει των χαρακτηριστικών κάθε επιμέρους δραστηριότητας.

Κατά παρέκκλιση του άρθρου 225, όταν οι αναθέτοντες φορείς αποφασίζουν να αναθέσουν ενιαία σύμβαση, ισχύουν οι παράγραφοι 2 και 3. Ωστόσο, όταν μία από τις σχετικές δραστηριότητες εμπίπτει στο άρθρο 346 ΣΛΕΕ ή στο ν. 3978/2011 (Α` 137), ισχύει το άρθρο 245.

Η επιλογή ανάμεσα στην ανάθεση ενιαίας σύμβασης ή στην ανάθεση πολλών χωριστών συμβάσεων δεν μπορεί, ωστόσο, να αποφασισθεί με σκοπό την εξαίρεση της σύμβασης ή των συμβάσεων από το πεδίο εφαρμογής είτε του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) είτε, κατά περίπτωση, του Βιβλίου Ι (άρθρα 3 έως 221).

2. Μια σύμβαση που προορίζεται να καλύψει πολλαπλές δραστηριότητες υπόκειται στους κανόνες που ισχύουν για την κύρια δραστηριότητα για την οποία προορίζεται.

3. Στην περίπτωση συμβάσεων για τις οποίες είναι αντικειμενικά αδύνατον να προσδιοριστεί η κύρια δραστηριότητα για την οποία προορίζεται, οι ισχύοντες κανόνες καθορίζονται, σύμφωνα με τα σημεία α`, β` και γ`:

α) η σύμβαση ανατίθεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Βιβλίου Ι αν μία από τις δραστηριότητες για τις οποίες προορίζεται υπάγεται στο παρόν Βιβλίο και η άλλη στο Βιβλίο Ι·

β) η σύμβαση ανατίθεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Βιβλίου αν μία από τις δραστηριότητες για τις οποίες προορίζεται υπάγεται στο παρόν Βιβλίο και η άλλη στις διατάξεις με τις οποίες εναρμονίζεται η νομοθεσία στην Οδηγία 2014/23·

γ) η σύμβαση ανατίθεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Βιβλίου αν μία από τις δραστηριότητες για τις οποίες προορίζεται υπάγεται στο παρόν Βιβλίο και η άλλη δεν υπάγεται

ούτε στο παρόν Βιβλίο, ούτε στο Βιβλίο Ι, ούτε στις διατάξεις με τις οποίες εναρμονίζεται η νομοθεσία στην Οδηγία 2014/23.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Άρθρο 227 Κοινές διατάξεις (άρθρο 7 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Για τους σκοπούς των άρθρων 228, 229 και 230, ο όρος «τροφοδότηση» περιλαμβάνει την παραγωγή, τη χονδρική, καθώς και τη λιανική πώληση. Ωστόσο η παραγωγή φυσικού αερίου με τη μορφή εξόρυξης υπόκειται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 234.

Άρθρο 228 Φυσικό αέριο και θερμότητα (άρθρο 8 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Όσον αφορά στο φυσικό αέριο και στη θερμότητα, οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

α) την παροχή ή λειτουργία σταθερών δικτύων που έχουν ως στόχο να παρέχουν στο κοινό υπηρεσίες στον τομέα της παραγωγής, της μεταφοράς ή της διανομής φυσικού αερίου ή θερμότητας·

β) την τροφοδότηση των δικτύων αυτών με φυσικό αέριο ή θερμότητα.

2. Η τροφοδότηση από αναθέτοντα φορέα που δεν είναι αναθέτουσα αρχή με φυσικό αέριο ή θερμότητα σταθερών δικτύων που παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό δεν θεωρείται σχετική δραστηριότητα κατά την έννοια της παραγράφου 1, όταν πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η παραγωγή φυσικού αερίου ή θερμότητας από τον εν λόγω αναθέτοντα φορέα αποτελεί αναπόφευκτο αποτέλεσμα της άσκησης δραστηριότητας που δεν αναφέρεται στην παράγραφο 1 ή στα άρθρα 229 έως 231·

β) η τροφοδότηση του δημόσιου δικτύου αποβλέπει μόνο στην οικονομική εκμετάλλευση της παραγωγής αυτής και αντιστοιχεί το πολύ στο 20% του κύκλου εργασιών του αναθέτοντας φορέα, με βάση το μέσο όρο των τριών τελευταίων ετών συμπεριλαμβανομένου του τρέχοντος έτους.

Άρθρο 229 Ηλεκτρισμός (άρθρο 9 της Οδηγίας 2014/25)

1. Όσον αφορά στον ηλεκτρισμό, οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

α) την παροχή ή λειτουργία σταθερών δικτύων που έχουν ως στόχο να παρέχουν στο κοινό υπηρεσίες στον τομέα της παραγωγής, της μεταφοράς ή της διανομής ηλεκτρισμού,

β) την τροφοδότηση των εν λόγω δικτύων με ηλεκτρισμό.

2. Η τροφοδότηση από αναθέτοντα φορέα που δεν είναι αναθέτουσα αρχή με ηλεκτρισμό σταθερών δικτύων που παρέχουν υπηρεσίες σπο κοινό δεν θεωρείται σχετική δραστηριότητα κατά την έννοια της παραγράφου 1, όταν πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η παραγωγή ηλεκτρισμού από τον αναθέτοντα φορέα γίνεται διότι η κατανάλωσή του είναι αναγκαία για την άσκηση δραστηριότητας που δεν αναφέρεται στην παράγραφο 1 ή στα άρθρα 228, 230 και 231·

β) η τροφοδότηση του δημόσιου δικτύου εξαρτάται μόνον από την ιδία κατανάλωση του αναθέτοντος φορέα και δεν υπερβαίνει το 30% της συνολικής παραγωγής ενέργειας του εν λόγω αναθέτοντος φορέα, με βάση το μέσο όρο των τριών τελευταίων ετών συμπεριλαμβανομένου του τρέχοντος έτους.

Άρθρο 230 Ύδωρ (άρθρο 10 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Όσον αφορά στο νερό, οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

α) την παροχή ή λειτουργία σταθερών δικτύων που έχουν ως στόχο να παρέχουν στο κοινό υπηρεσίες στον τομέα της παραγωγής, της μεταφοράς ή της διανομής πόσιμου ύδατος·

β) την τροφοδότηση των εν λόγω δικτύων με πόσιμο ύδωρ.

2. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου εφαρμόζονται επίσης στις συμβάσεις που ανατίθενται ή στους διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται από αναθέτοντες φορείς οι οποίοι ασκούν δραστηριότητα οριζόμενη στην παράγραφο 1, και που συνδέονται με ένα από τα ακόλουθα:

α) έργα υδραυλικής μηχανικής, άρδευσης ή αποστράγγισης, εφόσον ο όγκος του ύδατος που προορίζεται για την τροφοδότηση με πόσιμο ύδωρ υπερβαίνει το 20% του συνολικού όγκου ύδατος που παράγεται από τέτοια έργα ή εγκαταστάσεις άρδευσης ή αποστράγγισης·

β) την αποχέτευση ή την επεξεργασία λυμάτων.

3. Η τροφοδότηση από αναθέτοντα φορέα που δεν είναι αναθέτουσα αρχή με πόσιμο ύδωρ σταθερών δικτύων που προορίζονται να παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό δεν θεωρείται σχετική δραστηριότητα κατά την έννοια της παραγράφου 1, όταν πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η παραγωγή πόσιμου ύδατος από τον αναθέτοντα φορέα γίνεται διότι η κατανάλωσή του είναι αναγκαία για την άσκηση δραστηριότητας που δεν αναφέρεται στα άρθρα 228 έως 231

β) η τροφοδότηση του δημόσιου δικτύου εξαρτάται μόνον από την ίδια κατανάλωση του αναθέτοντος φορέα και δεν υπερβαίνει το 30% της συνολικής παραγωγής πόσιμου ύδατος του εν λόγω φορέα, με βάση το μέσο όρο των τριών προηγουμένων ετών συμπεριλαμβανομένου του τρέχοντος έτους.

Άρθρο 231 Υπηρεσίες μεταφορών (άρθρο 11 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται στις δραστηριότητες που αποσκοπούν στην παροχή ή τη λειτουργία δικτύων που παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό στους τομείς των μεταφορών με σιδηρόδρομο, αυτόματα συστήματα, τραμ, τρόλεϊ, λεωφορεία ή καλώδιο.

Όσον αφορά τις υπηρεσίες μεταφορών, θεωρείται ότι υφίσταται δίκτυο όταν η υπηρεσία παρέχεται με όρους που ορίζονται από την αρμόδια εποπτική αρχή, όπως όροι που αφορούν τα δρομολόγια, τη διαθέσιμη μεταφορική ικανότητα ή τη συχνότητα παροχής της υπηρεσίας.

2. Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις υπηρεσιών για την παροχή δημόσιων επιβατικών μεταφορικών υπηρεσιών με σιδηρόδρομο ή μετρό, η ανάθεση των οποίων διέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού (ΕΚ) 1370/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Άρθρο 232 Λιμένες και αερολιμένες (άρθρο 12 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται στις δραστηριότητες που αφορούν την εκμετάλλευση μιας γεωγραφικής περιοχής με σκοπό τη διάθεση αερολιμένων, θαλάσσιων λιμένων ή λιμένων εσωτερικής ναυσιπλοΐας ή άλλων τερματικών σταθμών σε φορείς που πραγματοποιούν αεροπορικές, θαλάσσιες ή εσωτερικές πλωτές μεταφορές.

Άρθρο 233 Ταχυδρομικές υπηρεσίες (άρθρο 13 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται στις δραστηριότητες που αποσκοπούν στην παροχή:

α) ταχυδρομικών υπηρεσιών

β) άλλων υπηρεσιών πλην των ταχυδρομικών, εφόσον οι υπηρεσίες αυτές παρέχονται από φορέα ο οποίος παρέχει επίσης ταχυδρομικές υπηρεσίες κατά την έννοια της περίπτωσης β` της παραγράφου 2 και εφόσον δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφος 1 του άρθρου 251 όσον αφορά στις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στην περίπτωση β` της παραγράφου 2.

2. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου και με την επιφύλαξη της Οδηγίας 97/67 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όπως ενσωματώθηκε με το ν. 2668/1998 (Α` 282), ως ισχύει, νοούνται ως:

α) «ταχυδρομικό αντικείμενο»: αντικείμενο με συγκεκριμένο παραλήπτη, αποστελλόμενο υπό την τελική του μορφή, ανεξάρτητα από το βάρος του· πέραν των αντικειμένων αλληλογραφίας τα αντικείμενα αυτά περιλαμβάνουν π.χ. βιβλία, καταλόγους, εφημερίδες, περιοδικά και ταχυδρομικά δέματα που περιέχουν αντικείμενα με ή χωρίς εμπορική αξία, ανεξάρτητα από το βάρος τους·

β) «ταχυδρομικές υπηρεσίες»: υπηρεσίες που συνίστανται στη συλλογή, διαλογή, μεταφορά και παράδοση ταχυδρομικών αντικειμένων. Σε αυτές περιλαμβάνονται τόσο οι υπηρεσίες που εμπίπτουν όσο και αυτές που δεν εμπίπτουν στο αντικείμενο της καθολικής υπηρεσίες που ορίζεται, σύμφωνα με την Οδηγία 97/67/ΕΚ, όπως ενσωματώθηκε με το ν. 2668/2998, ως ισχύει·

γ) «άλλες υπηρεσίες πλην των ταχυδρομικών»: υπηρεσίες παρεχόμενες στους εξής τομείς:

αα) υπηρεσίες διαχείρισης της αλληλογραφίας (τόσο προγενέστερης όσο και μεταγενέστερης της αποστολής, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών mailroom management services),

ββ) υπηρεσίες συνδεόμενες με ταχυδρομικά αντικείμενα που δεν περιλαμβάνονται στο στοιχείο α`, όπως το ταχυδρομείο χωρίς συγκεκριμένο παραλήπτη.

Άρθρο 234 Εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου και αναζήτηση ή εξόρυξη άνθρακα και άλλων στερεών καυσίμων (άρθρο 14 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται στις δραστηριότητες εκμετάλλευσης μιας γεωγραφικής περιοχής με σκοπό:

α) την εξόρυξη πετρελαίου ή φυσικού αερίου,

β) την αναζήτηση ή εξόρυξη άνθρακα ή άλλων στερεών καυσίμων.

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΚΑΤΩΤΑΤΑ ΟΡΙΑ

Άρθρο 235 Κατώτατα όρια (άρθρο 15 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Ως κατώτατα όρια, σε συνάρτηση πρσς την εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, εκτός ΦΠΑ, ορίζονται τα ακόλουθα:

α) 418.000 ευρώ για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών, καθώς και για τους διαγωνισμούς μελετών,

β) 5.225.000 ευρώ για τις συμβάσεις έργων,

γ) 1.000.000 ευρώ για συμβάσεις υπηρεσιών που αφορούν κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες που περιέχονται στον κατάλογο του Παραρτήματος XVII του Προσαρτήματος Β`.

Τα κατώτατα όρια που καθορίζονται στις ως άνω περιπτώσεις α` και β` ισχύουν, εφόσον δεν έχουν αναθεωρηθεί, σύμφωνα με το άρθρο 17 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ.[176]

Άρθρο 236 Μέθοδοι υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας των συμβάσεων (άρθρο 16 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Ο υπολογισμός της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης βασίζεται στο συνολικό πληρωτέο ποσό, χωρίς ΦΠΑ, όπως εκτιμάται από τον αναθέτοντα φορέα, συμπεριλαμβανομένου κάθε τυχόν δικαιώματος προαίρεσης ή τυχόν παρατάσεων της σύμβασης, όπως αυτά προβλέπονται ρητά στα έγγραφα της σύμβασης.

Αν ο αναθέτων φορέας προβλέπει απονομή βραβείων ή καταβολή χρηματικών ποσών για τους υποψήφιους ή προσφέροντες, λαμβάνει υπόψη του τα ποσά αυτά κατά τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης.

2. Όταν ο αναθέτων φορέας αποτελείται από χωριστές επιχειρησιακές μονάδες, λαμβάνεται υπόψη η συνολική εκτιμώμενη αξία για όλες τις χωριστές επιχειρησιακές μονάδες.

Κατά παρέκκλιση του πρώτου εδαφίου, αν μία χωριστή επιχειρησιακή μονάδα είναι ανεξαρτήτως υπεύθυνη για τις διαδικασίες ανάθεσης των συμβάσεων της ίδιας ή ορισμένων κατηγοριών αυτών, η αξία των συμβάσεων μπορεί να υπολογίζεται στο επίπεδο της συγκεκριμένης μονάδας.

3. Η επιλογή της χρησιμοποιούμενης μεθόδου για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης δεν γίνεται με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής οποιοσδήποτε διάταξης του παρόντος νόμου. Η σύμβαση δεν κατατέμνεται κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται η εφαρμογή οποιοσδήποτε διάταξης του παρόντος νόμου, εκτός αν δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.

4. Η εκτιμωμένη αξία ισχύει τη στιγμή της αποστολής της προκήρυξης διαγωνισμού ή, στις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται τέτοια προκήρυξη, τη στιγμή που ο αναθέτων φορέας εκκινεί τη διαδικασία σύναψης της σύμβασης, για παράδειγμα, ερχόμενος σε επαφή με οικονομικούς φορείς για τους σκοπούς σύναψης σύμβασης, όπου ενδείκνυται κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 290.

5. Όσον αφορά στις συμφωνίες - πλαίσιο και τα δυναμικά συστήματα αγορών, η αξία που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη είναι η μέγιστη εκτιμώμενη αξία, χωρίς ΦΠΑ, του συνόλου των

[176] Βλ. εγκύκλιο 1250/28.2.2018 της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ με θέμα «Έναρξη ισχύος των διατάξεων του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016 για δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με εκτιμώμενη αξία σύμβασης (χωρίς Φ.Π.Α.) ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ και κατώτερη από τα όρια των άρθρων 5 και 235 του ν. 4412/2016, όπως ισχύουν" με την οποία μεταξύ άλλων επισημαίνεται ότι, "έχουν δημοσιευτεί οι Κανονισμοί (ΕΕ) 2017/2365 και 2017/2364 της Επιτροπής της 18ης Δεκεμβρίου 2017 για την τροποποίηση των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, αντιστοίχως, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά στα κατώτατα όρια εφαρμογής για τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων. Καθώς οι Κανονισμοί είναι δεσμευτικοί ως προς όλα τα κράτη μέλη και ισχύουν άμεσα από 1/1/2018, εφιστάται η προσοχή των αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων στο ότι από 1/1/2018 αναθεωρούνται και τα όρια των άρθρων 5 και 235, αντιστοίχως, του ν. 4412/2016, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στους ανωτέρω Κανονισμούς".

συμβάσεων που προβλέπονται για τη συνολική διάρκεια της συμφωνίας - πλαίσιο ή του δυναμικού συστήματος αγορών.

6. Στην περίπτωση συμπράξεων καινοτομίας, η αξία που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη είναι η μέγιστη εκτιμώμενη αξία, χωρίς ΦΠΑ, των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης που θα λάβουν χώρα σε όλα τα στάδια της προβλεπόμενης σύμπραξης, καθώς και των αγαθών, των υπηρεσιών ή των έργων που θα αναπτυχθούν και θα παρασχεθούν μετά τη λήξη της προβλεπόμενης σύμπραξης.

7. Για τους σκοπούς του άρθρου 235, οι αναθέτοντες φορείς περιλαμβάνουν στην εκτιμώμενη αξία μιας σύμβασης έργων το κόστος των έργων, καθώς και τη συνολική εκτιμώμενη αξία τυχόν αγαθών ή υπηρεσιών που τίθενται στη διάθεση του αναδόχου από τους αναθέτοντες φορείς, εφόσον είναι αναγκαία για την εκτέλεση των έργων.

8. Όταν προτεινόμενο έργο ή προτεινόμενη παροχή υπηρεσιών μπορεί να οδηγήσει σε ανάθεση συμβάσεων υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων, λαμβάνεται υπόψη η συνολική εκτιμώμενη αξία όλων αυτών των τμημάτων. Όταν η συνολική αξία των τμημάτων ισούται ή υπερβαίνει το κατώτατο όριο που προβλέπεται στο άρθρο 235, το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζεται στην ανάθεση κάθε τμήματος.

9. Όταν ένα σχέδιο αγοράς για την απόκτηση ομοιογενών αγαθών μπορεί να οδηγήσει στην ανάθεση συμβάσεων υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων, λαμβάνεται υπ` όψιν, για την εφαρμογή των σημείων β` και γ` του άρθρου 235, η συνολική εκτιμώμενη αξία όλων των τμημάτων.

Οταν η συνολική αξία των τμημάτων ισούται με ή υπερβαίνει την αξία που προβλέπεται στο άρθρο 235, το παρόν Βιβλίο εφαρμόζεται στην ανάθεση κάθε επιμέρους τμήματος.

10. Κατά παρέκκλιση των παραγράφων 8 και 9, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αναθέτουν συμβάσεις για μεμονωμένα τμήματα κατά τις διατάξεις του παρόντος Βιβλίου, λαμβάνοντας υπ' όψιν την εκτιμώμενη αξία μόνο του τμήματος, εφόσον αυτή, χωρίς ΦΠΑ είναι μικρότερη από ογδόντα χιλιάδες ευρώ (80.000) για προμήθειες ή υπηρεσίες ή από ένα εκατομμύριο Ευρώ (1.000.000) για έργα, υπό την προϋπόθεση ότι η συνολική αξία των τμημάτων που ανατίθενται με αυτόν τον τρόπο δεν υπερβαίνει το 20% της συνολικής αξίας όλων των τμημάτων στα οποία έχει διαιρεθεί το προτεινόμενο έργο, η προτεινόμενη αγορά παρεμφερών αγαθών ή η προτεινόμενη παροχή υπηρεσιών.

11. Όταν πρόκειται για συμβάσεις προμηθειών ή υπηρεσιών που έχουν περιοδικό χαρακτήρα ή που προβλέπεται να ανανεωθούν μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, λαμβάνεται ως βάση για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης:

α) είτε η συνολική πραγματική αξία των διαδοχικών συμβάσεων ιδίου τύπου οι οποίες συνήφθησαν κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο ή κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος, αναπροσαρμοσμένη, ει δυνατόν, προκειμένου να ληφθούν υπόψη ενδεχόμενες μεταβολές ως προς την ποσότητα ή την αξία τους κατά τους δώδεκα μήνες που έπονται της αρχικής σύμβασης

β) είτε η συνολική εκτιμώμενη αξία των διαδοχικών συμβάσεων που συνήφθησαν κατά το δωδεκάμηνο που έπεται της πρώτης παράδοσης ή κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, εφόσον αυτό υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες.

12. Όσον αφορά τις συμβάσεις προμηθειών που αφορούν χρηματοδοτική μίσθωση, μίσθωση ή μίσθωση - αγορά προϊόντων, ως βάση για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης λαμβάνεται:

α) στην περίπτωση συμβάσεων ορισμένου χρόνου, εφόσον η διάρκειά τους είναι ίση ή μικρότερη από δώδεκα μήνες, η συνολική εκτιμώμενη αξία για τη διάρκεια της σύμβασης ή, εφόσον η διάρκεια της σύμβασης είναι μεγαλύτερη από δώδεκα μήνες, η συνολική αξία της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της εκτιμώμενης απολειπόμενης αξίας·

β) για τις συμβάσεις αορίστου χρόνου ή τις συμβάσεις των οποίων η διάρκεια δεν μπορεί να προσδιοριστεί, η μηνιαία αξία πολλαπλασιαζόμενη επί 48.

13. Όσον αφορά τις συμβάσεις υπηρεσιών, ο υπολογισμός της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης βασίζεται, κατά περίπτωση, στα εξής:

α) ασφαλιστικές υπηρεσίες: το καταβλητέο ασφάλιστρο και άλλοι τρόποι αμοιβής·

β) τραπεζικές και άλλες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες: οι αμοιβές, οι καταβλητέες προμήθειες, οι τόκοι και άλλοι τρόποι αμοιβής·

γ) συμβάσεις μελετών: οι αμοιβές, οι καταβλητέες προμήθειες και άλλοι τρόποι αμοιβής.

14. Όσον αφορά στις συμβάσεις υπηρεσιών στις οποίες δεν αναφέρεται συνολική τιμή, ως βάση υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας των συμβάσεων λαμβάνεται:

α) στην περίπτωση συμβάσεων ορισμένου χρόνου και εφόσον η διάρκειά τους είναι ίση ή μικρότερη από 48 μήνες: η συνολική αξία για όλη τη διάρκειά τους·

β) στην περίπτωση συμβάσεων αορίστου χρόνου ή διάρκειας μεγαλύτερης των 48 μηνών: η μηνιαία αξία πολλαπλασιαζόμενη επί 48.

ΤΜΗΜΑ IV ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΙΣΧΥΟΥΝ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΘΕΤΟΝΤΕΣ ΦΟΡΕΙΣ

Άρθρο 237 Συμβάσεις που ανατίθενται με σκοπό τη μεταπώληση ή τη μίσθωση σε τρίτους (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζονται στις συμβάσεις που ανατίθενται με σκοπό τη μεταπώληση ή τη μίσθωση σε τρίτους, όταν ο αναθέτων φορέας δεν απολαύει κανενός ειδικού ή αποκλειστικού δικαιώματος πώλησης ή μίσθωσης του αντικειμένου αυτών των συμβάσεων και όταν άλλοι φορείς δικαιούνται να προβαίνουν ελεύθερα στην εν λόγω πώληση ή μίσθωση με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τον αναθέτοντα φορέα.

2. Οι αναθέτοντες φορείς κοινοποιούν στην Επιτροπή, εφόσον τους ζητηθεί όλες τις κατηγορίες προϊόντων ή δραστηριοτήτων που θεωρούν ότι εξαιρούνται δυνάμει της παραγράφου 1.

Άρθρο 238 Συμβάσεις και διαγωνισμοί μελετών που ανατίθενται ή διοργανώνονται με σκοπούς άλλους από την άσκηση μιας από τις οριζόμενες στα άρθρα 228 - 234 δραστηριότητες ή για την άσκηση μιας τέτοιας δραστηριότητας σε τρίτη χώρα (άρθρο 19 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζονται στις συμβάσεις που αναθέτουν και στους διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνουν οι αναθέτοντες φορείς με άλλους σκοπούς από την άσκηση των δραστηριοτήτων που ορίζονται στα άρθρα 228 έως 234 ή για την άσκηση αυτών των δραστηριοτήτων σε τρίτη χώρα, υπό συνθήκες που δεν προϋποθέτουν την υλική εκμετάλλευση δικτύου ή γεωγραφικής περιοχής στο εσωτερικό της Ένωσης, ούτε εφαρμόζεται σε διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται για τέτοιου είδους σκοπούς.

2. Οι αναθέτοντες φορείς κοινοποιούν στην Επιτροπή, εφόσον τους ζητηθεί, οποιαδήποτε δραστηριότητα θεωρούν ότι εξαιρείται δυνάμει της παραγράφου 1.

Άρθρο 239 Συμβάσεις που ανατίθενται και διαγωνισμοί μελετών που διοργανώνονται δυνάμει διεθνών κανόνων (άρθρο 20 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις και στους διαγωνισμούς μελετών που ο αναθέτων φορέας υποχρεούται να αναθέσει ή να διοργανώσει, σύμφωνα με διαδικασίες σύναψης συμβάσεων διαφορετικές από εκείνες του παρόντος και οι οποίες έχουν θεσπιστεί με έναν από τους ακολούθους τρόπους:

α) νομικό μέσο που δημιουργεί διεθνείς νομικές υποχρεώσεις, όπως διεθνή συμφωνία που συνάπτεται, σύμφωνα με τις Συνθήκες μεταξύ κράτους - μέλους και μιας ή περισσότερων τρίτων χωρών ή υποδιαιρέσεών τους και καλύπτει έργα, αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται για την από κοινού εκτέλεση ή εκμετάλλευση ενός σχεδίου από τα συμβαλλόμενα μέρη της,

β) διεθνή οργανισμό.

Το Υπουργείο Εξωτερικών κοινοποιεί στην Επιτροπή και στην Αρχή όλα τα νομικά μέσα που προβλέπονται στην περίπτ. (α) του πρώτου εδαφίου. Οι αρμόδιοι φορείς και όργανα υποχρεούται να παρέχουν οποιαδήποτε πληροφορία ζητείται από το Υπουργείο Εξωτερικών και είναι αναγκαία για την κοινοποίηση του προηγούμενου εδαφίου.

2. Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που αναθέτει ή διοργανώνει ο αναθέτων φορέας, σύμφωνα με τους κανόνες διαδικασιών σύναψης συμβάσεων που θεσπίζονται από διεθνή οργανισμό ή διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα, όταν οι σχετικές συμβάσεις ή οι σχετικοί διαγωνισμοί μελετών χρηματοδοτούνται πλήρως από τον εν λόγω οργανισμό ή ίδρυμα. Στην περίπτωση συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών που συγχρηματοδοτούνται ως επί το πλείστον από διεθνή οργανισμό ή διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα, οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν επί των εφαρμοστέων διαδικασιών σύναψης.

3. Το άρθρο 246 εφαρμόζεται στις συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που αφορούν θέματα άμυνας ή ασφάλειας και ανατίθενται ή διοργανώνονται, σύμφωνα με διεθνείς κανόνες. Οι παράγραφος 1 και 2 δεν εφαρμόζονται επί των ανωτέρω συμβάσεων και διαγωνισμών μελετών.

Άρθρο 240 Ειδικές εξαιρέσεις για συμβάσεις υπηρεσιών (άρθρο 21 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις υπηρεσιών οι οποίες:

α) έχουν ως αντικείμενο την αγορά ή μίσθωση, με οποιουσδήποτε χρηματοδοτικούς όρους, γης, υφισταμένων κτισμάτων ή άλλων ακινήτων ή αφορούν δικαιώματα επ' αυτών

β) έχουν ως αντικείμενο υπηρεσίες διαιτησίας και συμβιβασμού,

γ) αφορούν οποιεσδήποτε από τις κατωτέρω νομικές υπηρεσίες,

αα) νομική εκπροσώπηση πελάτη από δικηγόρο κατά την έννοια του άρθρου 2 του π.δ. 258/1987 σε:

- διαιτησία ή συμβιβασμό που διεξάγεται σε κράτος - μέλος, τρίτη χώρα ή ενώπιον διεθνούς οργάνου διαιτησίας ή συμβιβασμού ή

- δικαστικές διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίων, δικαιοδοτικών οργάνων ή δημοσίων αρχών κράτους - μέλους ή τρίτης χώρας ή ενώπιον διεθνών δικαστηρίων, δικαιοδοτικών ή θεσμικών οργάνων

ββ) νομικές συμβουλές που παρέχονται για την προετοιμασία οιασδήποτε από τις διαδικασίες που αναφέρονται στο σημείο i του παρόντος σημείου ή αν υπάρχει απτή ένδειξη και σημαντική πιθανότητα το ζήτημα που αφορούν οι συμβουλές να αποτελέσει αντικείμενο τέτοιων διαδικασιών, υπό την προϋπόθεση ότι οι συμβουλές παρέχονται από δικηγόρο, κατά την έννοια του άρθρου 2 του π.δ. 258/1987.

γγ) υπηρεσίες πιστοποίησης και εξακρίβωσης της γνησιότητας εγγράφων που πρέπει να παρέχονται από συμβολαιογράφους

δδ) νομικές υπηρεσίες που παρέχονται από διαχειριστές περιουσίας τρίτου ή διορισμένους επιτρόπους ή άλλες νομικές υπηρεσίες των οποίων οι πάροχοι διορίζονται από δικαστήριο ή δικαιοδοτικό όργανο στο οικείο κράτος - μέλος ή διορίζονται εκ του νόμου για την εκτέλεση ειδικών καθηκόντων υπό την εποπτεία τέτοιων δικαστηρίων ή δικαιοδοτικών οργάνων

εε) λοιπές νομικές υπηρεσίες, οι οποίες στο σχετικό κράτος - μέλος συνδέονται, έστω και περιστασιακά, με την άσκηση δημόσιας εξουσίας

δ) χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σχετικές με την έκδοση, την πώληση, την αγορά ή τη μεταβίβαση τίτλων ή άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων, κατά την έννοια του ν. 3606/2007 (Α` 195), καθώς και συναλλαγές που εκτελούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας

ε) δάνεια είτε συνδέονται είτε όχι με την έκδοση, την πώληση, την αγορά ή τη μεταβίβαση τίτλων ή άλλων χρηματοπιστωτικών μέσων,

στ) συμβάσεις εργασίας

ζ) δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές μεταφορές ή μεταφορές με το μετρό

η) υπηρεσίες πολιτικής άμυνας, πολιτικής προστασίας και πρόληψης κινδύνων που παρέχονται από μη κερδοσκοπικές οργανώσεις ή ενώσεις και εμπίπτουν στους ακόλουθους κωδικούς του CPV: 75250000-3, 75251000-0, 75251100-1, 75251110-4, 75251120-7, 75252000-7, 752220008, 98113100-9 και 85143000-3 πλην των υπηρεσιών ασθενοφόρων για τη μεταφορά ασθενών

θ) συμβάσεις που αφορούν τον χρόνο μετάδοσης ή την παροχή προγράμματος που ανατίθενται σε παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών ή ραδιοφωνικών μέσων.

Για τους σκοπούς της παρούσας περίπτωσης, ο όρος «πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων» έχει την ίδια έννοια με εκείνη των περιπτώσεων α` και δ` της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του π.δ. 109/2010.

Το «πρόγραμμα» έχει την ίδια έννοια με εκείνη της περίπτωση β της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του π.δ. 109/2010, αλλά περιλαμβάνει επίσης ραδιοφωνικά προγράμματα και υλικό ραδιοφωνικών προγραμμάτων. Επίσης, για τους σκοπούς της παρούσας διάταξης, το «υλικό προγραμμάτων» έχει την ίδια έννοια με το «πρόγραμμα».

Άρθρο 241 Συμβάσεις υπηρεσιών που ανατίθενται βάσει αποκλειστικού δικαιώματος (άρθρο 22 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζονται σε συμβάσεις υπηρεσιών που ανατίθενται σε έναν φορέα ο οποίος είναι ο ίδιος αναθέτουσα αρχή ή σε μια ομάδα αναθετουσών αρχών βάσει αποκλειστικού δικαιώματος που τους παρέχεται δυνάμει διατάξεων νόμου ή δημοσιευμένων διοικητικών πράξεων, εφόσον οι διατάξεις αυτές συμβιβάζονται με τη ΣΛΕΕ.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ

Άρθρο 242 Συμβάσεις που συνάπτονται από ορισμένους αναθέτοντες φορείς για την αγορά ύδατος και για την προμήθεια ενέργειας ή καυσίμων που προορίζονται για την παραγωγή ενέργειας (άρθρο 23 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζεται:

α) στις συμβάσεις για την αγορά ύδατος, εφόσον ανατίθενται από αναθέτοντες φορείς οι οποίοι ασκούν μία ή και τις δύο δραστηριότητες που σχετίζονται με το πόσιμο ύδωρ και ορίζονται στην παράγραφος 1 του άρθρου 230

β) στις συμβάσεις οι οποίες ανατίθενται από αναθέτοντες φορείς που δραστηριοποιούνται οι ίδιοι στον τομέα της ενέργειας μέσω της άσκησης μιας δραστηριότητας που αναφέρεται στην παράγραφος 1 του άρθρου 228, στην παράγραφο 1 του άρθρου 229 ή στο άρθρο 234 και αφορούν στην τροφοδότηση:

αα) με ενέργεια,

ββ) με καύσιμα που προορίζονται για την παραγωγή ενέργειας.

ΤΜΗΜΑ V ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΠΤΟΝΤΑΙ ΤΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Άρθρο 243 Άμυνα και ασφάλεια (άρθρο 24 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται στην ανάθεση συμβάσεων και σε διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, εξαιρουμένων των κάτωθι συμβάσεων:

α) συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του μέρους δεύτερου του ν. 3978/2011

β) συμβάσεων στις οποίες δεν εφαρμόζεται το μέρος δεύτερο του ν. 3978/2011, σύμφωνα με τα άρθρα 17 και 24 του εν λόγω νόμου.

2. Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που δεν εξαιρούνται για άλλο λόγο δυνάμει της παραγράφου 1, στο μέτρο που η προστασία των ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας της χώρας δεν μπορεί να διασφαλιστεί με λιγότερο δραστικά μέτρα, όπως, με την επιβολή απαιτήσεων για την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών που ο αναθέτων φορέας καθιστά διαθέσιμες σε μία διαδικασία ανάθεσης σύμβασης, κατά τα προβλεπόμενα στο παρόν Βιβλίο.

Επιπλέον και, σύμφωνα με την περίπτ. (α) της παραγράφου 1 του άρθρου 346 της ΣΛΕΕ, το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις και στους διαγωνισμούς μελετών που δεν εξαιρούνται για άλλο λόγο δυνάμει της παραγράφου 1, στο μέτρο που η εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου θα υποχρέωνε τη χώρα να παράσχει πληροφορίες τη δημοσιοποίηση των οποίων θεωρεί αντίθετη με τα ουσιώδη συμφέροντα ασφαλείας του.

3. Όταν η διαδικασία σύναψης και η εκτέλεση της σύμβασης ή του διαγωνισμού μελετών κηρύσσεται απόρρητη ή πρέπει να συνοδεύεται από ειδικά μέτρα ασφαλείας, σύμφωνα με τις

εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις εθνικής νομοθεσίας, ιδίως δε τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 35 του ν. 3978/2011 (Α` 137) και της απόφασης με αρ. 838/39/461322/14.08.2008 του Υπουργού Εσωτερικών (Β` 1632), το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται, υπό την προϋπόθεση ότι ο αναθέτων φορέας κρίνει ότι τα εν λόγω ουσιώδη συμφέροντα δεν μπορούν να διασφαλιστούν με λιγότερο παρεμβατικά μέτρα, όπως εκείνα που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2.

Άρθρο 244 Μεικτές συμβάσεις που καλύπτουν την ίδια δραστηριότητα και αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια (άρθρο 25 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται στις μεικτές συμβάσεις που έχουν αντικείμενο σύμβαση η οποία εμπίπτει στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338), καθώς και σύμβαση η οποία εμπίπτει στο άρθρο 346 ΣΛΕΕ ή το ν. 3978/2011.

2. Όταν τα διαφορετικά μέρη μιας συγκεκριμένης σύμβασης μπορούν να διαχωρισθούν αντικειμενικά, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αναθέσουν είτε χωριστές συμβάσεις για τα χωριστά μέρη είτε μία ενιαία σύμβαση.

Όταν οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν να αναθέσουν χωριστές συμβάσεις για χωριστά μέρη, η απόφαση για το εφαρμοστέο νομικό καθεστώς καθεμιάς από τις χωριστές αυτές συμβάσεις λαμβάνεται βάσει των χαρακτηριστικών εκάστου τμήματος. Όταν οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν να αναθέσουν μία ενιαία σύμβαση, ισχύουν τα ακόλουθα κριτήρια για τον καθορισμό του εφαρμοστέου νομικού καθεστώτος:

α) όταν μέρος μιας συγκεκριμένης σύμβασης διέπεται από το άρθρο 346 της ΣΛΕΕ, η σύμβαση μπορεί να ανατίθεται χωρίς εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου, υπό την προϋπόθεση ότι η ανάθεση ενιαίας σύμβασης δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους,

β) όταν μέρος μιας συγκεκριμένης σύμβασης διέπεται από το ν. 3978/2011, η σύμβαση μπορεί να ανατίθεται, σύμφωνα με το ν. 3978/2011, υπό την προϋπόθεση ότι η ανάθεση ενιαίας σύμβασης βασίζεται σε αντικειμενικούς λόγους. Το παρόν εδάφιο δεν επηρεάζει τα κατώτατα όρια και τις εξαιρέσεις τις οποίες προβλέπει ο ν. 3978/2011. Η απόφαση για την ανάθεση μίας ενιαίας σύμβασης, ωστόσο, δε λαμβάνεται με σκοπό την εξαίρεση των συμβάσεων από την εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου ή του ν. 3978/2011.

3. Η περίπτ. (α) του τρίτου εδαφίου της παραγράφου 2 εφαρμόζεται στις μεικτές συμβάσεις για τις οποίες θα μπορούσαν άλλως να ισχύουν οι περίπτ. (α) και (β) του προαναφερθέντος εδαφίου.

4. Όταν τα διαφορετικά μέρη μιας συγκεκριμένης σύμβασης είναι αντικειμενικά αδύνατον να διαχωριστούν, η σύμβαση μπορεί να ανατίθεται χωρίς να εφαρμόζεται το παρόν Βιβλίο, όταν περιλαμβάνει στοιχεία στα οποία εφαρμόζεται το άρθρο 346 της ΣΛΕΕ διαφορετικά, μπορεί να ανατίθεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3978/2011.

Άρθρο 245 Συμβάσεις που καλύπτουν πολλαπλές δραστηριότητες και αφορούν την άμυνα και την ασφάλεια (άρθρο 26 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Στην περίπτωση συμβάσεων που προορίζονται να καλύψουν πολλαπλές δραστηριότητες, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να επιλέγουν την ανάθεση χωριστών συμβάσεων για κάθε επιμέρους δραστηριότητα ή την ανάθεση ενιαίας σύμβασης. Όταν οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν την ανάθεση χωριστών συμβάσεων για τα επιμέρους μέρη, η απόφαση για το ποιο νομικό καθεστώς εφαρμόζεται σε καθεμιά από τις χωριστές αυτές συμβάσεις λαμβάνεται βάσει των χαρακτηριστικών κάθε συγκεκριμένης δραστηριότητας.

Όταν οι αναθέτοντες φορείς αποφασίζουν να αναθέσουν ενιαία σύμβαση, ισχύει η παράγραφος 2. Η επιλογή ανάμεσα στην ανάθεση ενιαίας σύμβασης και στην ανάθεση πολλών χωριστών συμβάσεων δεν πρέπει να γίνεται με σκοπό την εξαίρεση της σύμβασης ή των συμβάσεων από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) ή του ν. 3978/2011.

2. Στην περίπτωση συμβάσεων που προορίζονται να καλύψουν δραστηριότητα η οποία υπόκειται στο παρόν Βιβλίο και άλλη δραστηριότητα η οποία:

α) υπόκειται στο ν. 3978/2011 ή

β) καλύπτεται από το άρθρο 346 ΣΛΕΕ, η σύμβαση μπορεί να ανατεθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3978/2011 (Α` 137) στις περιπτώσεις που υπάγονται στην περίπτωση α` και μπορεί να ανατεθεί χωρίς την εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου στις περιπτώσεις που υπάγονται στην περίπτωση β `. Το παρόν εδάφιο δεν επηρεάζει τα κατώτατα όρια και τις εξαιρέσεις τις οποίες προβλέπει ο ν. 3978/2011.

Οι συμβάσεις που εμπίπτουν στην περίπτωση α` του πρώτου εδαφίου και οι οποίες περιλαμβάνουν επιπλέον συμβάσεις ή άλλα στοιχεία που διέπονται από το άρθρο 346 ΣΛΕΕ μπορούν να ανατίθενται χωρίς την εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου.

Ωστόσο, το πρώτο και το δεύτερο εδάφιο εφαρμόζονται με την προϋπόθεση η ανάθεση της ενιαίας σύμβασης να δικαιολογείται για αντικειμενικούς λόγους και η απόφαση για την ανάθεση ενιαίας σύμβασης να μην λαμβάνεται με σκοπό την εξαίρεση συμβάσεων από την εφαρμογή του παρόντος Βιβλίου.

Άρθρο 246 Συμβάσεις και διαγωνισμοί μελετών που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια και ανατίθενται ή διοργανώνονται δυνάμει διεθνών κανόνων (άρθρο 27 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια, τις οποίες ο αναθέτων φορέας υποχρεούται να αναθέσει ή να διοργανώσει, σύμφωνα με διαδικασίες σύναψης σύμβασης διαφορετικές από αυτές του παρόντος Βιβλίου και οι οποίες προβλέπονται σε οποιοδήποτε από τα εξής:

α) διεθνή συμφωνία ή διακανονισμό που έχει συναφθεί, σύμφωνα με τις Συνθήκες μεταξύ της Ελλάδας και μιας ή περισσότερων τρίτων χωρών ή υποδιαιρέσεών τους και καλύπτει έργα, αγαθά ή υπηρεσίες που προορίζονται για την από κοινού εκτέλεση ή εκμετάλλευση ενός σχεδίου από τους συμβαλλομένους·

β) διεθνή συμφωνία ή διακανονισμό που συνδέεται με την στάθμευση στρατευμάτων και αφορά επιχειρήσεις της Ελλάδας ή τρίτης χώρας·

γ) διεθνή οργανισμό.

Το Υπουργείο Εξωτερικών κοινοποιεί στην Επιτροπή και στην Αρχή όλες τις συμφωνίες ή τους διακανονισμούς που αναφέρονται στο σημείο α της παρούσης παραγράφου. Οι αρμόδιοι φορείς και όργανα υποχρεούται να παρέχουν οποιαδήποτε πληροφορία ζητείται από το Υπουργείο Εξωτερικών και είναι αναγκαία για την κοινοποίηση του προηγούμενου εδαφίου.

2. Το παρόν Βιβλίο δεν εφαρμόζεται σε συμβάσεις και διαγωνισμούς μελετών που αφορούν την άμυνα ή την ασφάλεια και που ο αναθέτων φορέας αναθέτει, σύμφωνα με τους κανόνες περί διαδικασίας σύναψης συμβάσεων που θεσπίζονται από διεθνή οργανισμό ή διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα, εφόσον οι συγκεκριμένες συμβάσεις ή οι σχετικοί διαγωνισμοί μελετών χρηματοδοτούνται πλήρως από τον εν λόγω οργανισμό ή ίδρυμα. Στην περίπτωση συμβάσεων ή διαγωνισμών μελετών που συγχρηματοδοτούνται κατά το μεγαλύτερο μέρος από διεθνή οργανισμό ή διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα, οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν επί των εφαρμοστέων διαδικασιών σύναψης συμβάσεων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Άρθρο 247 Συμβάσεις μεταξύ αναθετουσών αρχών (άρθρο 28 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Μια σύμβαση που ανατίθεται από αναθέτουσα αρχή σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338), αν πληρούνται σωρευτικά οι κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) η αναθέτουσα αρχή ασκεί επί του εν λόγω νομικού προσώπου έλεγχο ανάλογο εκείνου που ασκεί επί των δικών της υπηρεσιών,

β) περισσότερο από το 80% των δραστηριοτήτων του ελεγχομένου νομικού προσώπου διεξάγεται κατά την εκτέλεση καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί από την ελέγχουσα αναθέτουσα αρχή ή από άλλες νομικές οντότητες που ελέγχει η εν λόγω αναθέτουσα αρχή,

γ) δεν υπάρχει άμεση συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο, εξαιρουμένων των μορφών συμμετοχής ιδιωτικών κεφαλαίων χωρίς δυνατότητα ελέγχου ή δικαιώματος αρνησικυρίας που απαιτούνται από διατάξεις νόμου και δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο.

Μια αναθέτουσα αρχή θεωρείται ότι ασκεί έλεγχο επί νομικού προσώπου ανάλογο με τον έλεγχο που ασκεί στις υπηρεσίες της κατά την έννοια της περίπτωση α` της παραγράφου 1, όταν ασκεί αποφασιστική επιρροή τόσο στους στρατηγικούς στόχους όσο και στις σημαντικές αποφάσεις του ελεγχόμενου νομικού προσώπου. Ο εν λόγω έλεγχος μπορεί, επίσης, να ασκείται από άλλο νομικό πρόσωπο το οποίο με τη σειρά του ελέγχεται κατά τον ίδιο τρόπο από την αναθέτουσα αρχή.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται επίσης αν ένα ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο, το οποίο είναι αναθέτουσα αρχή, αναθέτει σύμβαση στην αναθέτουσα αρχή η οποία το ελέγχει ή σε άλλο νομικό πρόσωπο που τελεί υπό τον έλεγχο της ίδιας αναθέτουσας αρχής, εφόσον δεν υπάρχει άμεση συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων στο νομικό πρόσωπο στο οποίο ανατίθεται η σύμβαση, εξαιρουμένων των μορφών συμμετοχής ιδιωτικών κεφαλαίων χωρίς δυνατότητα ελέγχου ή δικαιώματος αρνησικυρίας που απαιτούνται από εθνικές νομοθετικές διατάξεις. Σύμφωνες με τις Συνθήκες και δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο.

3. Αναθέτουσα αρχή που δεν ασκεί έλεγχο, κατά την έννοια της παραγράφου 1, επί νομικού προσώπου ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου μπορεί εντούτοις να αναθέσει σύμβαση στο εν λόγω νομικό πρόσωπο, χωρίς να εφαρμόσει τις διατάξεις του παρόντος Βιβλίου, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η αναθέτουσα αρχή ασκεί από κοινού με άλλες αναθέτουσες αρχές έλεγχο επί του εν λόγω νομικού προσώπου ανάλογο εκείνου που ασκούν επί των δικών τους υπηρεσιών

β) περισσότερο από το 80% των δραστηριοτήτων του εν λόγω νομικού προσώπου διεξάγεται κατά την εκτέλεση καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί από τις ελέγχουσες αναθέτουσες αρχές ή από άλλα νομικά πρόσωπα που ελέγχονται από τις ίδιες αναθέτουσες αρχές και

γ) δεν υπάρχει άμεση συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαίων στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο, εξαιρουμένων των μορφών συμμετοχής ιδιωτικών κεφαλαίων χωρίς δυνατότητα ελέγχου ή δικαιώματος αρνησικυρίας που απαιτούνται από εθνικές νομοθετικές διατάξεις, σύμφωνες με τις Συνθήκες και δεν ασκούν αποφασιστική επιρροή στο ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο.

Για τους σκοπούς της περίπτωση α` της παραγράφου 1, θεωρείται ότι οι αναθέτουσες αρχές ασκούν από κοινού έλεγχο επί νομικού προσώπου εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) τα όργανα λήψης αποφάσεων του ελεγχόμενου νομικού προσώπου απαρτίζονται από εκπροσώπους όλων των αναθετουσών αρχών που συμμετέχουν το ίδιο φυσικό πρόσωπο μπορεί να εκπροσωπεί πολλές ή όλες τις συμμετέχουσες αναθέτουσες αρχές·

β) οι εν λόγω αναθέτουσες αρχές είναι σε θέση να ασκούν από κοινού αποφασιστική επιρροή στους στρατηγικούς στόχους και τις σημαντικές αποφάσεις του ελεγχόμενου νομικού προσώπου· και

γ) το ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο δεν επιδιώκει συμφέροντα αντίθετα από τα συμφέροντα των ελεγχουσών αναθετουσών αρχών.

4. Μια σύμβαση η οποία συνάπτεται αποκλειστικά μεταξύ δύο ή περισσότερων αναθετουσών αρχών δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου, εφόσον πληρούνται όλες οι κατωτέρω προϋποθέσεις:

α) η σύμβαση εγκαθιδρύει ή υλοποιεί συνεργασία μεταξύ των συμμετεχουσών αναθετουσών αρχών, η οποία αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι σι δημόσιες υπηρεσίες που οφείλουν να εκτελούν οι εν λόγω αρχές παρέχονται για την επίτευξη των κοινών τους στόχων

β) η υλοποίηση της εν λόγω συνεργασίας εξυπηρετεί αποκλειστικά σκοπούς δημοσίου συμφέροντος και

γ) οι συμμετέχουσες αναθέτουσες αρχές εκτελούν στην ελεύθερη αγορά λιγότερο από το 20% των δραστηριοτήτων που αφορά η συνεργασία.

5. Για τον προσδιορισμό του ποσοστού των δραστηριοτήτων που αναφέρεται στην περίπτωση β` της παραγράφου 1, στην περίπτωση β` της παραγράφου 3 και στην περίπτωση γ` της παραγράφου 4, λαμβάνεται υπόψην ο μέσος συνολικός κύκλος εργασιών ή άλλο ενδεδειγμένο μέτρο βάσει δραστηριοτήτων του νομικού προσώπου, όπως το κόστος που βαρύνει το συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο όσον αφορά τις υπηρεσίες, τα αγαθά και τα έργα κατά την τριετία που προηγείται της ανάθεσης της σύμβασης.

Σε περίπτωση κατά την οποία, λόγω της ημερομηνίας σύστασης του συγκεκριμένου νομικού προσώπου ή της έναρξης των δραστηριοτήτων του ή λόγω αναδιοργάνωσης των δραστηριοτήτων του, ο κύκλος εργασιών ή άλλο μέτρο που βασίζεται στις δραστηριότητες, όπως το κόστος είτε δεν είναι διαθέσιμο για την τελευταία τριετία είτε δεν είναι πλέον κατάλληλο, αρκεί να αποδειχθεί ότι η μέτρηση της δραστηριότητας είναι αξιόπιστη, ιδίως μέσω προβολών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

6. Πάσης φύσεως συμβάσεις ή συμφωνίες (π.χ. προγραμματικές, συνεργασίας) οι οποίες ενδέχεται να συνάπτονται δυνάμει ειδικών διατάξεων, μπορεί να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου, υπό τους όρους που περιλαμβάνονται στα άρθρα 222 έως 252 και ιδίως του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 248 Συμβάσεις που ανατίθενται σε συνδεδεμένη επιχείρηση (άρθρα 29 και 31 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ως «συνδεδεμένη επιχείρηση» νοείται κάθε επιχείρηση της οποίας οι ετήσιοι λογαριασμοί έχουν ενοποιηθεί με τους λογαριασμούς του αναθέτοντος φορέα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ν. 4308/2014 (Α` 251).

2. Στην περίπτωση φορέων που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του ν. 4308/2014, ως «συνδεδεμένη επιχείρηση» νοείται κάθε επιχείρηση η οποία:

α) μπορεί να υπόκειται, άμεσα ή έμμεσα, σε δεσπόζουσα επιρροή του αναθέτοντος φορέα·

β) μπορεί να ασκεί δεσπόζουσα επιρροή επί του αναθέτοντος φορέα· ή

γ) υπόκειται, από κοινού με τον αναθέτοντα φορέα, στη δεσπόζουσα επιρροή άλλης επιχείρησης λόγω κυριότητας, χρηματοδοτικής συμμετοχής ή των κανόνων που τη διέπουν.

Για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου, ο όρος «δεσπόζουσας επιρροής» έχει την ίδια έννοια με εκείνη του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 224.

3. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 247 και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 4 του παρόντος άρθρου, το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις που ανατίθενται:

α) από αναθέτοντα φορέα σε συνδεδεμένη επιχείρηση· ή

β) από κοινοπραξία, η οποία έχει συσταθεί αποκλειστικά από διάφορους αναθέτοντες φορείς με σκοπό την άσκηση δραστηριοτήτων, κατά την έννοια των άρθρων 228 έως 234, σε επιχείρηση συνδεδεμένη με έναν από αυτούς τους αναθέτοντες φορείς.

4. Η παράγραφος 3 εφαρμόζεται σε:

α) συμβάσεις υπηρεσιών, εφόσον το 80% τουλάχιστον του μέσου συνολικού κύκλου εργασιών της συνδεδεμένης επιχείρησης, κατά την τελευταία τριετία, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις υπηρεσίες που παρείχε η εν λόγω επιχείρηση, προέρχεται από την παροχή υπηρεσιών στον αναθέτοντα φορέα ή σε άλλες επιχειρήσεις με τις οποίες συνδέεται·

β) συμβάσεις προμηθειών, εφόσον το 80% τουλάχιστον του μέσου συνολικού κύκλου εργασιών της συνδεδεμένης επιχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις προμήθειες που παρείχε η εν λόγω επιχείρηση κατά την τελευταία τριετία, προέρχεται από την παροχή αγαθών στον αναθέτοντα φορέα ή σε άλλες επιχειρήσεις με τις οποίες συνδέεται·

γ) στις συμβάσεις έργων, εφόσον το 80% τουλάχιστον του μέσου συνολικού κύκλου εργασιών της συνδεδεμένης επιχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα έργα που παρείχε η εν λόγω επιχείρηση, κατά την τελευταία τριετία, προέρχεται από την παροχή έργων στον αναθέτοντα φορέα ή σε άλλες επιχειρήσεις με τις οποίες συνδέεται.

5. Όταν, λόγω της ημερομηνίας σύστασης της συνδεδεμένης επιχείρησης ή της ημερομηνίας έναρξης των δραστηριοτήτων της, δεν είναι διαθέσιμος ο κύκλος εργασιών της για την τελευταία τριετία, η επιχείρηση αρκεί να αποδεικνύει ότι ο κύκλος εργασιών που αναφέρεται στις περιπτώσεις α`, β’ ή γ` της παραγράφου 4 είναι αξιόπιστος, ιδίως με προβολές επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

6. Όταν περισσότερες από μία επιχειρήσεις συνδεδεμένες με τον αναθέτοντα φορέα, με τον οποίο συγκροτούν ένωση οικονομικών φορέων, παρέχουν τις ίδιες ή παρεμφερείς υπηρεσίες ή προμήθειες ή τα ίδια ή παρεμφερή έργα, για τον υπολογισμό των ποσοστών λαμβάνεται υπόψη ο συνολικός κύκλος εργασιών που προκύπτει αντιστοίχως από την παροχή υπηρεσιών, αγαθών ή έργων εκ μέρους των εν λόγω συνδεδεμένων επιχειρήσεων.

7. Οι αναθέτοντες φορείς κοινοποιούν στην Επιτροπή, κατόπιν αιτήσεώς της, τις ακόλουθες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή των παραγράφων 2 και 3:

α) τις επωνυμίες των επιχειρήσεων για τις οποίες πρόκειται,

β) τη φύση και την αξία των σχετικών συμβάσεων,

γ) τα στοιχεία που η Επιτροπή κρίνει απαραίτητα για να αποδείξει ότι οι σχέσεις μεταξύ της επιχείρησης στην οποία ανατίθενται οι συμβάσεις και του αναθέτοντος φορέα, ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 249 Συμβάσεις που ανατίθενται σε κοινοπραξία ή σε αναθέτοντα φορέα που συμμετέχει σε κοινοπραξία (άρθρα 30 και 31 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 247 και με την προϋπόθεση ότι η κοινοπραξία έχει συσταθεί με σκοπό την άσκηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας επί περίοδο τουλάχιστον τριών (3) ετών και ότι η συστατική πράξη της κοινοπραξίας ορίζει ότι οι αναθέτοντες φορείς που τη συγκροτούν συμμετέχουν σε αυτήν τουλάχιστον για την εν λόγω περίοδο, το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις:

α) τις οποίες αναθέτει κοινοπραξία, η οποία έχει συσταθεί αποκλειστικά από ορισμένους αναθέτοντες φορείς με σκοπό την άσκηση δραστηριοτήτων κατά την έννοια των άρθρων 228 έως 234, σε έναν από τους εν λόγω αναθέτοντες φορείς ή

β) τις οποίες αναθέτει αναθέτων φορέας σε τέτοιου είδους κοινοπραξία στην οποία συμμετέχει.

2. Οι αναθέτοντες φορείς κοινοποιούν στην Επιτροπή, κατόπιν αιτήσεώς της, τις ακόλουθες πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος άρθρου:

α) τις επωνυμίες των κοινοπραξιών για τις οποίες πρόκειται,

β) τη φύση και την αξία των σχετικών συμβάσεων,

γ) τα στοιχεία που η Επιτροπή κρίνει απαραίτητα για να αποδείξει ότι οι σχέσεις μεταξύ της κοινοπραξίας στην οποία ανατίθενται οι συμβάσεις και του αναθέτοντος φορέα, ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του παρόντος άρθρου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Άρθρο 250 Υπηρεσίες έρευνας και ανάπτυξης (άρθρο 32 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζονται αποκλειστικά σε συμβάσεις υπηρεσιών έρευνας και ανάπτυξης που εμπίπτουν στους κωδικούς CPV 73000000-2 έως 73120000-9, 73300000-5, 73420000-2 και 73430000-5, εφόσον πληρούνται αμφότερες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) τα αποτελέσματα ανήκουν αποκλειστικά στον αναθέτοντα φορέα για ιδία χρήση κατά την άσκηση της δραστηριότητάς του, και

β) η παροχή της υπηρεσίας αμείβεται εξ ολοκλήρου από τον αναθέτοντα φορέα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΑΜΕΣΑ ΕΚΤΕΘΕΙΜΕΝΕΣ ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ

Άρθρο 251 Δραστηριότητες άμεσα εκτεθειμένες στον ανταγωνισμό (άρθρο 34 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι συμβάσεις που προορίζονται να επιτρέψουν την άσκηση δραστηριότητας οριζομένης στα άρθρα 228 έως 234 δεν υπάγονται στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338), αν καταδεικνύεται, δυνάμει του αιτήματος που προβλέπεται στο άρθρο 252 κατωτέρω, ότι η ασκουμένη στην Ελλάδα δραστηριότητα είναι άμεσα εκτεθειμένη στον ανταγωνισμό σε αγορές στις οποίες η πρόσβαση δεν είναι περιορισμένη. Ομοίως, οι διαγωνισμοί μελετών που διοργανώνονται για την πραγματοποίηση μιας τέτοιου είδους δραστηριότητας στην εν λόγω γεωγραφική περιοχή δεν υπάγονται στο παρόν Βιβλίο.

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να αποτελεί μέρος ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής ή να ασκείται μόνον σε ορισμένες περιοχές. Η αναφερόμενη στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου αξιολόγηση περί ύπαρξης ανταγωνισμού, η οποία πραγματοποιείται με βάση τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στην Επιτροπή και για τους σκοπούς του παρόντος Βιβλίου, δε θίγει την εφαρμογή της περί ανταγωνισμού νομοθεσίας. Η ως άνω αξιολόγηση πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπ` όψιν την αγορά για τις εν λόγω δραστηριότητες και τη γεωγραφική αγορά αναφοράς κατά την έννοια της παραγράφου 2.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, το κατά πόσον μια δραστηριότητα είναι άμεσα εκτεθειμένη στον ανταγωνισμό καθορίζεται με βάση κριτήρια, σύμφωνα με τις διατάξεις περί ανταγωνισμού της ΣΛΕΕ. Σε αυτά μπορεί να περιλαμβάνονται τα χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων προϊόντων ή υπηρεσιών, η ύπαρξη εναλλακτικών προϊόντων ή υπηρεσιών

που θεωρούνται ότι μπορούν να τα υποκαταστήσουν τόσο από την πλευρά της ζήτησης όσο και από την πλευρά της προσφοράς, οι τιμές και η πραγματική ή δυνητική παρουσία περισσότερων του ενός παρόχων των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών.

Ως γεωγραφική αγορά αναφοράς, με βάση την οποία αξιολογείται η έκθεση στον ανταγωνισμό, νοείται η περιοχή όπου οι σχετικές επιχειρήσεις συμμετέχουν στην προσφορά και τη ζήτηση προϊόντων ή υπηρεσιών, όπου οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς και η οποία μπορεί να διακριθεί από τις γειτονικές περιοχές επειδή, ιδίως, οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι αισθητά διαφορετικές. Η εν λόγω αξιολόγηση λαμβάνει ιδίως υπόψην τη φύση και τα χαρακτηριστικά των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών, την ύπαρξη εμποδίων για την είσοδο στην αγορά ή ενδεχόμενων προτιμήσεων των καταναλωτών, τις αισθητές διαφορές στα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων μεταξύ της εν λόγω περιοχής και των γειτονικών περιοχών ή τις αισθητές διαφορές στις τιμές.

3. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1, η πρόσβαση σε μια αγορά θεωρείται ότι δεν περιορίζεται, εφόσον η σχετική νομοθεσία της Ένωσης, η οποία παρατίθεται στο Παράρτημα ΙΙΙ του Προσαρτήματος Β`, έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο.

Όταν η ελεύθερη πρόσβασή σε συγκεκριμένη αγορά δεν τεκμαιρεται βάσει του πρώτου εδαφίου, πρέπει να καταδεικνύεται ότι η εν λόγω πρόσβαση είναι ελεύθερη εκ του νόμου και εκ των πραγμάτων.

Άρθρο 252 Διαδικασία για τη βεβαίωση της δυνατότητας εφαρμογής του άρθρου 251 (άρθρο 35 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. «Όταν ο αναθέτων φορέας» κρίνει ότι, με βάση τα κριτήρια των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 251, μια δεδομένη δραστηριότητα είναι άμεσα εκτεθειμένη στον ανταγωνισμό σε αγορές στις οποίες η πρόσβαση δεν είναι περιορισμένη, μπορεί να υποβάλει αίτημα στην Επιτροπή, προκειμένου να βεβαιώσει ότι το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) δεν εφαρμόζεται στην ανάθεση συμβάσεων ή στη διοργάνωση διαγωνισμών μελετών για την άσκηση της εν λόγω δραστηριότητας, συνοδευόμενο, ενδεχομένως, από τη θέση που έλαβε ανεξάρτητη εθνική αρχή η οποία είναι αρμόδια για τη σχετική δραστηριότητα. Τέτοια αιτήματα μπορούν να αφορούν σε δραστηριότητες που αποτελούν μέρος ευρύτερου τομέα ή που ασκούνται μόνον σε ορισμένα τμήματα του συγκεκριμένου κράτους - μέλους.

Διά του ως άνω αιτήματος γνωστοποιούνται στην Επιτροπή όλα τα συναφή στοιχεία, και ιδίως κάθε διάταξη νόμου ή διοικητική πράξη ή συμφωνία που αφορά τη συμμόρφωση προς τους όρους που αναφέρονται στην παράγραφος 1 του άρθρου 251.[177]

2. Αν το αίτημα που υποβάλλεται, σύμφωνα με την παράγραφος 1 συνοδεύεται από αιτιολογημένη και τεκμηριωμένη θέση που έλαβε ανεξάρτητη εθνική αρχή αρμόδια για τη σχετική δραστηριότητα, η εν λόγω θέση πρέπει να αναλύει λεπτομερώς τις προϋποθέσεις για τη δυνατότητα εφαρμογής της παραγράφου 1 του άρθρου 251 στη σχετική δραστηριότητα, σύμφωνα με τις παρ. 2 και 3 του εν λόγω άρθρου. Αν το αίτημα δε συνοδεύεται από θέση αρμόδιας ανεξάρτητης αρχής, το αρμόδιο Υπουργείο ενημερώνει την Επιτροπή για όλα τα συναφή στοιχεία, και, ιδίως, για κάθε διάταξη νόμου ή διοικητική πράξη ή συμφωνία που αφορά τη συμμόρφωση προς τους όρους που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 251.

3. Οι συμβάσεις που προορίζονται να καταστήσουν δυνατή την άσκηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας και οι διαγωνισμοί μελετών που διοργανώνονται για την πραγματοποίηση μιας τέτοιου είδους δραστηριότητας παύουν να υπόκεινται στο παρόν βιβλίο, εάν εκδώσει η Επιτροπή εκτελεστική πράξη σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής της παραγράφου 1 του άρθρου 251 εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο Παράρτημα IV του Προσαρτήματος Β` του παρόντος βιβλίου ή παρέλθει η εν λόγω προθεσμία χωρίς να εκδοθεί η εκτελεστική πράξη.

[177] Η φράση «Όταν το αρμόδιο κατά περίπτωση Υπουργείο» στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 38 παρ.1 Ν.4643/2019,ΦΕΚ Α 193/3.12.2019.

4. Μετά την υποβολή του αιτήματος, «ο αναθέτων φορέας» μπορεί, με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής, να τροποποιήσει ουσιωδώς το αίτημά του, ιδίως σε ό,τι αφορά τις σχετικές δραστηριότητες ή γεωγραφικές περιοχές. Στην περίπτωση αυτή ισχύει νέα προθεσμία για την έκδοση της εκτελεστικής πράξης, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του Παραρτήματος IV του Προσαρτήματος Β` του παρόντος βιβλίου, εκτός αν συμφωνηθεί μικρότερη προθεσμία.[178]

5. Όταν μια δραστηριότητα αποτελεί ήδη αντικείμενο διαδικασίας για την Ελλάδα δυνάμει των παραγράφων 1, 2 και 4, η παραλαβή μεταγενέστερων αιτήσεων για την ίδια δραστηριότητα στην Ελλάδα πριν από το πέρας της προθεσμίας που έχει αρχίσει για την πρώτη αίτηση δεν θεωρείται ως έναρξη νέων διαδικασιών και οι αιτήσεις αυτές εξετάζονται στο πλαίσιο της πρώτης αίτησης.

ΤΙΤΛΟΣ 2 ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Άρθρο 253 Αρχές που διέπουν τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων (άρθρο 36 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, της προστασίας του ανταγωνισμού, της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης και λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων.

Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό την εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων.

2. Κατά την εκτέλεση των συμβάσεων, οι οικονομικοί φορείς τηρούν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα XIV του Προσαρτήματος Β` του παρόντος βιβλίου.

3. Η τήρηση των υποχρεώσεων της παραγράφου 2 ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση των συμβάσεων κατά την έννοια του άρθρου 339, καθώς και τις δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων ευθύνης και αρμοδιότητάς τους.

4. Οι ανάδοχοι συμβάσεων εντάσσονται κατά προτεραιότητα στα προγράμματα επιθεωρήσεων και ελέγχων του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.), σύμφωνα με το π.δ. 113/2014 (Α` 180) και του Σώματος Επιθεώρησης Περιβάλλοντος, Δόμησης, Ενέργειας και Μεταλλείων, σύμφωνα με το π.δ. 100/2014 (Α` 167), εφόσον πληρούν τα ειδικότερα κριτήρια που ορίζονται στις διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών.

5. Η υποχρέωση της παρ. 2 επισημαίνεται στα έγγραφα της σύμβασης και αποτελεί ειδικό όρο της σύμβασης κατά το άρθρο 335.

[178] Η φράση «το αρμόδιο Υπουργείο» στο πρώτο εδάφιο της παρ. 4 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 38 παρ.2 Ν.4643/2019,ΦΕΚ Α 193/3.12.2019.

Άρθρο 254 Οικονομικοί φορείς (άρθρο 37 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι οικονομικοί φορείς οι οποίοι, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους - μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένοι, έχουν δικαίωμα να παρέχουν τη συγκεκριμένη υπηρεσία, δεν απορρίπτονται με μοναδική αιτιολογία το γεγονός ότι, δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους - μέλους στο οποίο πραγματοποιείται η ανάθεση της σύμβασης, θα έπρεπε να είναι είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα.

Ωστόσο, στην περίπτωση των συμβάσεων έργων και υπηρεσιών, καθώς και των συμβάσεων προμηθειών που καλύπτουν επιπλέον υπηρεσίες ή εργασίες τοποθέτησης και εγκατάστασης, είναι δυνατόν να απαιτείται από τα νομικά πρόσωπα να αναφέρουν, στις προσφορές ή στις αιτήσεις συμμετοχής τους, τα ονόματα και τα κατάλληλα επαγγελματικά προσόντα των μελών του προσωπικού που επιφορτίζεται με την εκτέλεση της συγκεκριμένης σύμβασης.

2. Στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων μπορούν να συμμετέχουν ενώσεις οικονομικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών συμπράξεων. Οι αναθέτοντες φορείς δεν απαιτούν από τις εν λόγω ενώσεις να περιβληθούν συγκεκριμένη νομική μορφή για την υποβολή προσφοράς ή την αίτηση συμμετοχής.

3 Οπου κρίνεται αναγκαίο, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να διευκρινίζουν στα έγγραφα της σύμβασης τον τρόπο με τον οποίο οι ενώσεις οικονομικών φορέων θα πρέπει να πληρούν τα κριτήρια και τις απαιτήσεις σχετικά με την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, που αναφέρονται στα άρθρα 303 έως 309, εφόσον αυτό αιτιολογείται από αντικειμενικούς λόγους και είναι σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας. Όροι που αφορούν την εκτέλεση της σύμβασης από τέτοιου είδους ενώσεις οικονομικών φορέων, διαφορετικοί από εκείνους που επιβάλλονται σε μεμονωμένους συμμετέχοντες, πρέπει επίσης να δικαιολογούνται από αντικειμενικούς λόγους και να είναι σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας.[179]

4. Ανεξαρτήτως της παρ. 2, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να απαιτήσουν από τις ενώσεις οικονομικών φορέων να περιβληθούν συγκεκριμένη νομική μορφή εφόσον τους ανατεθεί η σύμβαση, στο μέτρο που η σχετική μεταβολή είναι αναγκαία για την ορθή εκτέλεση της σύμβασης. Ειδικά στην περίπτωση συμβάσεων έργου, η νομική μορφή της αναδόχου - ένωσης, πρέπει να είναι τέτοια ώστε να εξασφαλίζεται η ύπαρξη ενός και μοναδικού αριθμού φορολογικού μητρώου για την ένωση (π.χ. κοινοπραξία συσταθείσα δια συμβολαιογραφικού εγγράφου).

5. Στις περιπτώσεις υποβολής προσφοράς από ένωση οικονομικών φορέων, όλα τα μέλη της ευθύνονται έναντι του αναθέτοντος φορέα αλληλέγγυα και εις ολόκληρον. Σε περίπτωση ανάθεσης της σύμβασης στην ένωση, η ευθύνη αυτή εξακολουθεί μέχρι πλήρους εκτέλεσης της σύμβασης.

Άρθρο 255 Δικαιούμενοι συμμετοχής - Προϋποθέσεις που σχετίζονται με τη ΣΔΣ και άλλες διεθνείς συμφωνίες (άρθρο 43 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Υποψήφιοι ή προσφέροντες και, σε περίπτωση ενώσεων, τα μέλη αυτών, μπορούν να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα εγκατεστημένα σε:

α) ένα κράτος - μέλος της Ένωσης ή

β) σε κράτος - μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.) ή

γ) σε τρίτες χώρες που έχουν υπογράψει και κυρώσει τη ΣΔΣ, στο βαθμό που η υπό ανάθεση σύμβαση καλύπτεται από τα Παραρτήματα 1, 2, 4 και 5 και τις γενικές σημειώσεις του σχετικού με την Ένωση Προσαρτήματος 1 της ως άνω ΣΔΣ ή

[179] Η παράγραφος 2 του άρθρου 254 διαιρείται και το τρίτο και τέταρτο εδάφιο αυτής αποτελούν παράγραφο 3 του ιδίου άρθρου (άρθρο 22 περ.50 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

δ) σε τρίτες χώρες που δεν εμπίπτουν στις ανωτέρω περιπτώσεις και έχουν συνάψει διμερή ή πολυμερή συμφωνία με την Ένωση.

2. Στο βαθμό που καλύπτεται από τα Παραρτήματα 3, 4 και 5 και τις γενικές σημειώσεις του σχετικού με την Ευρωπαϊκή Ένωση Προσαρτήματος Ι` της ΣΔΣ, καθώς και από τις λοιπές διεθνείς συμφωνίες από τις οποίες δεσμεύεται η Ένωση, οι αναθέτοντες φορείς κατά την έννοια της περίπτωσης α` της παραγράφου 1 του άρθρου 224 επιφυλάσσουν για τα έργα, τα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους οικονομικούς φορείς των χωρών που έχουν υπογράψει τις εν λόγω συμφωνίες μεταχείριση εξίσου ευνοϊκή με αυτήν που επιφυλάσσουν για τα έργα, τα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους οικονομικούς φορείς της Ένωσης.

Άρθρο 256 Συμβάσεις ανατιθέμενες κατ' αποκλειστικότητα (άρθρο 38 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να παραχωρούν κατ' αποκλειστικότητα, υπό τους ειδικότερους όρους του παρόντος άρθρου και «του προεδρικού διατάγματος» της παρ. 4, το δικαίωμα συμμετοχής σε διαδικασίες σύναψης συμβάσεων σε:

α) Προστατευμένα Παραγωγικά Εργαστήρια του άρθρου 17 του ν. 2646/1998 (Α` 236).

β) Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης του άρθρου 12 του ν. 2716/1999 (Α` 96).

γ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης του σημείου α` της παρ. 2 του άρθρου 2 του ν. 4019/2011 (Α` 216) και

δ) κάθε άλλο οικονομικό φορέα που έχει ως κύριο σκοπό, δυνάμει του καταστατικού του, την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία ή μειονεκτούντων προσώπων, εφόσον περισσότεροι από τουλάχιστον 30% των εργαζομένων του φορέα είναι εργαζόμενοι με αναπηρία ή μειονεκτούντες εργαζόμενοι ή εφόσον περισσότεροι από τουλάχιστον 30% των εργαζομένων στα προγράμματα αυτά είναι εργαζόμενοι με αναπηρία ή μειονεκτούντες εργαζόμενοι.[180]

2. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να προβλέπουν την εκτέλεση των συμβάσεων στο πλαίσιο προγραμμάτων προστατευμένης απασχόλησης, εφόσον περισσότεροι από τουλάχιστον 30% των εργαζομένων στα προγράμματα αυτά είναι εργαζόμενοι με αναπηρία ή μειονεκτούντες εργαζόμενοι.

3. Η επιλογή των αναδόχων μεταξύ των ως άνω κατηγοριών οικονομικών φορέων πραγματοποιείται δυνάμει σχετικής πρόσκλησης που απευθύνεται στο σύνολο αυτών των φορέων. Η προκήρυξη του διαγωνισμού ή η πρόσκληση αναφέρει το παρόν άρθρο.

4. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται κατόπιν πρότασης των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υγείας και Οικονομικών καθορίζονται:

α) το κατώτατο ποσοστό των συμβάσεων τις οποίες οι αναθέτοντες φορείς αναθέτουν υποχρεωτικά δυνάμει του παρόντος άρθρου και ο τρόπος υπολογισμού του,

β) τα είδη και οι κατηγορίες των κατ' αποκλειστικότητα ανατιθέμενων συμβάσεων,

γ) οι ειδικότεροι όροι ανάθεσης των συμβάσεων του παρόντος άρθρου,

δ) διαφορετικό ελάχιστο ποσοστό εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, εφόσον ορίζεται ανώτερο του 30% και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα.

---

[180] Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 256, η φράση «της απόφασης» αντικαθίσταται στο ορθό από τη φράση «του προεδρικού διατάγματος». (άρθρο 22 περ.51 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

«5. Μέχρι την έκδοση του προβλεπόμενου στην παράγραφο 4 προεδρικού διατάγματος, εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 1 έως 3».[181]

Άρθρο 257 Εχεμύθεια (άρθρο 39 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Εκτός αν προβλέπεται άλλως στο παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338) ή στην κείμενη νομοθεσία και με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων σχετικά με τη δημοσιοποίηση των συναπτόμενων συμβάσεων και την ενημέρωση των υποψηφίων και των προσφερόντων, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 294 και 300, ο αναθέτων φορέας δεν αποκαλύπτει πληροφορίες που του έχουν διαβιβάσει οικονομικοί φορείς και τις οποίες έχουν χαρακτηρίσει ως εμπιστευτικές, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, των τεχνικών ή εμπορικών απορρήτων και των εμπιστευτικών πτυχών των προσφορών.

2. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να επιβάλλουν απαιτήσεις στους οικονομικούς φορείς, με σκοπό την προστασία του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών, τις οποίες παρέχουν οι αναθέτοντες φορείς καθ' όλη τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που καθίστανται διαθέσιμες σε σχέση με τη λειτουργία ενός συστήματος προεπιλογής, ανεξαρτήτως του αν αυτό έχει αποτελέσει ή όχι αντικείμενο γνωστοποίησης για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής που χρησιμοποιείται ως μέσο για την προκήρυξη διαγωνισμού. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν επίσης να απαιτήσουν από τους οικονομικούς φορείς να διασφαλίζουν την τήρηση των απαιτήσεων αυτών από το προσωπικό τους, τους υπεργολάβους τους και κάθε άλλο τρίτο πρόσωπο που χρησιμοποιούν κατά την ανάθεση ή εκτέλεση της σύμβασης.

3. Εφόσον ένας οικονομικός φορέας χαρακτηρίζει πληροφορίες εμπιστευτικές, λόγω ύπαρξης τεχνικού ή εμπορικού απορρήτου, στη σχετική δήλωσή του, αναφέρει ρητά όλες τις σχετικές διατάξεις νόμου ή διοικητικές πράξεις που επιβάλλουν την εμπιστευτικότητα της συγκεκριμένης πληροφορίας.

4. Δεν χαρακτηρίζονται ως εμπιστευτικές πληροφορίες σχετικά με τις τιμές μονάδος, τις προσφερόμενες ποσότητες, την οικονομική προσφορά και τα στοιχεία της τεχνικής προσφοράς που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγησή της.

Άρθρο 258 Κανόνες που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες (άρθρο 40 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«1. Με την επιφύλαξη των παρ. 8 και 11, όλες οι επικοινωνίες, καθώς και όλες οι ανταλλαγές πληροφοριών δυνάμει του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338), ιδίως η ηλεκτρονική υποβολή των προσφορών, εκτελούνται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του παρόντος άρθρου.

Τα εργαλεία και οι συσκευές που χρησιμοποιούνται για τις επικοινωνίες μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, καθώς και τα τεχνικά χαρακτηριστικά τους, δεν δημιουργούν διακρίσεις, είναι γενικώς διαθέσιμα και διαλειτουργικά με τις γενικά χρησιμοποιούμενες ΤΠΕ, και δεν περιορίζουν την πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία σύναψης σύμβασης. Κατά παρέκκλιση των προβλεπομένων στο πρώτο και δεύτερο εδάφιο, οι αναθέτοντες φορείς δεν υποχρεούνται να απαιτούν τη χρήση του ΕΣΗΔΗΣ κατά τη διαδικασία υποβολής στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν, λόγω του ειδικού χαρακτήρα της σύμβασης, η χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας θα απαιτούσε συγκεκριμένα εργαλεία, συσκευές ή μορφότυπους αρχείων, που δεν διατίθενται γενικά ή δεν υποστηρίζονται από γενικά διαθέσιμες εφαρμογές,

β) όταν οι εφαρμογές που υποστηρίζουν μορφότυπους αρχείων κατάλληλους για την περιγραφή των προσφορών, χρησιμοποιούν μορφότυπους αρχείων που δεν μπορούν να υποστούν επεξεργασία από οποιαδήποτε άλλη ανοιχτή ή γενικά διαθέσιμη εφαρμογή ή υπόκεινται σε σχήμα αποκλειστικών αδειών εκμετάλλευσης και δεν μπορούν να διατεθούν για μεταφόρτωση ή εξ αποστάσεως χρήση από τον αναθέτοντα φορέα,

[181] Η παρ.5 προστέθηκε με το άρθρο 22 περ.52 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

γ) όταν η χρήση του ΕΣΗΔΗΣ θα απαιτούσε ειδικό εξοπλισμό γραφείου, ο οποίος δεν διατίθεται γενικά στους αναθέτοντες φορείς,

δ) όταν τα έγγραφα της σύμβασης απαιτούν την υποβολή υλικών ή υπό κλίμακα προπλασμάτων, τα οποία δεν είναι δυνατόν να διαβιβασθούν μέσω του ΕΣΗΔΗΣ.

Όσον αφορά στις επικοινωνίες για τις οποίες δεν χρησιμοποιούνται ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, σύμφωνα με το τρίτο εδάφιο, η επικοινωνία γίνεται με το ταχυδρομείο ή με άλλο κατάλληλο μέσο ή με συνδυασμό ταχυδρομικών ή άλλων καταλλήλων μέσων και ηλεκτρονικών μέσων.

Κατά παρέκκλιση των προβλεπομένων στο πρώτο και δεύτερο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, οι αναθέτοντες φορείς δεν υποχρεούνται να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς τη χρήση του ΕΣΗΔΗΣ, κατά τη διαδικασία υποβολής, στο μέτρο που απαιτείται η χρήση άλλων μέσων επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών είτε α) σε περίπτωση παραβίασης της ασφάλειας του ΕΣΗΔΗΣ είτε

β) αν για την προστασία του ιδιαιτέρως ευαίσθητου χαρακτήρα των πληροφοριών απαιτείται υψηλό επίπεδο προστασίας, το οποίο δεν μπορεί να εξασφαλισθεί κατάλληλα με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων και συσκευών που διατίθενται γενικά σε οικονομικούς φορείς ή μπορούν να διατεθούν σε αυτούς με άλλα μέσα πρόσβασης, κατά την έννοια της παρ. 5.

Εναπόκειται στους αναθέτοντες φορείς, που απαιτούν, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παρούσας, άλλα μέσα επικοινωνίας, πλην των ηλεκτρονικών για τη διαδικασία υποβολής, να αναφέρουν στη χωριστή έκθεση που προβλέπεται στο άρθρο 341, περί χωριστών εκθέσεων σχετικά με τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων, τους λόγους για αυτήν την απαίτηση. Εφόσον συντρέχει περίπτωση, οι αναθέτοντες φορείς αναφέρουν στη χωριστή έκθεση τους λόγους για τους οποίους κρίνεται απαραίτητη η χρήση άλλων μέσων επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών μέσων κατ` εφαρμογή του πέμπτου εδαφίου της παρούσας.

2. Κατά παρέκκλιση της παρ. 1, μπορεί να χρησιμοποιείται προφορική επικοινωνία σε σχέση με άλλες ανακοινώσεις πλην των βασικών στοιχείων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, υπό τον όρο ότι το περιεχόμενο της προφορικής επικοινωνίας τεκμηριώνεται επαρκώς. Προς τούτο, τα ουσιαστικά στοιχεία της διαδικασίας σύναψης σύμβασης περιλαμβάνουν τα έγγραφα της σύμβασης, τις αιτήσεις συμμετοχής και τις επιβεβαιώσεις ενδιαφέροντος και τις προσφορές. Ειδικότερα, οι προφορικές επικοινωνίες με τους προσφέροντες, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο περιεχόμενο και την αξιολόγηση των προσφορών, τεκμηριώνονται επαρκώς και με ενδεδειγμένα μέσα, όπως με γραπτά ή ηχητικά αρχεία ή συνόψεις των βασικών στοιχείων της επικοινωνίας.

3. Σε κάθε επικοινωνία, ανταλλαγή και αποθήκευση πληροφοριών, οι αναθέτοντες φορείς μεριμνούν για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας των δεδομένων και του απορρήτου των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής. Εξετάζουν το περιεχόμενο των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής μόνο μετά τη λήξη της προθεσμίας υποβολής τους.

4. Όσον αφορά στις συμβάσεις έργων και τους διαγωνισμούς μελετών, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να απαιτούν τη χρήση συγκεκριμένων ηλεκτρονικών μέσων, όπως ηλεκτρονικών εργαλείων μοντελοποίησης κτιριοδομικών πληροφοριών ή παρόμοιων μέσων. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι αναθέτοντες φορείς προσφέρουν εναλλακτικά μέσα πρόσβασης, σύμφωνα με την παρ. 5, έως ότου τα εν λόγω εργαλεία να διατεθούν γενικά, κατά την έννοια του δευτέρου εδαφίου της παρ. 1.

5. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν, όπου κριθεί απαραίτητο, να απαιτούν τη χρήση εργαλείων και συσκευών, που δεν διατίθενται γενικώς, υπό την προϋπόθεση ότι προσφέρουν εναλλακτικά μέσα πρόσβασης.

Οι αναθέτοντες φορείς θεωρείται ότι προσφέρουν άλλα κατάλληλα μέσα πρόσβασης σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν προσφέρουν ελεύθερη, πλήρη, άμεση και δωρεάν πρόσβαση με ηλεκτρονικά μέσα στα εν λόγω εργαλεία και συσκευές από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης/γνωστοποίησης, σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΧ του Προσαρτήματος Β` ή από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή, σε οποιαδήποτε

άλλη περίπτωση, από το χρονικό σημείο έναρξης της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 290. Το κείμενο της προκήρυξης ή η πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος καθορίζει τη διαδικτυακή διεύθυνση στην οποία διατίθενται τα εργαλεία και οι συσκευές αυτές,

β) όταν διασφαλίζουν ότι οι προσφέροντες που δεν έχουν πρόσβαση στα εν λόγω εργαλεία και συσκευές ή δεν έχουν τη δυνατότητα να τα αποκτήσουν εντός των σχετικών προθεσμιών, μπορούν να έχουν πρόσβαση στη διαδικασία σύναψης σύμβασης χρησιμοποιώντας προσωρινά διακριτικά (πρόσβασης) διαθέσιμα δωρεάν στο διαδίκτυο, υπό τον όρο ότι για την αδυναμία πρόσβασης δεν ευθύνεται ο ίδιος ο προσφέρων ή

γ) όταν υποστηρίζουν έναν εναλλακτικό δίαυλο για την ηλεκτρονική υποβολή των προσφορών.

6. Το ΕΣΗΔΗΣ συμμορφώνεται με:

α) τις απαιτήσεις του Παραρτήματος V του Προσαρτήματος Β` του παρόντος και

β) τους κανόνες του παρόντος άρθρου και του άρθρου 259, περί πολιτικής ασφάλειας του ΕΣΗΔΗΣ. Πέραν των ανωτέρω το ΕΣΗΔΗΣ τηρεί όσα ορίζονται: α) στον ν. 4727/2020 (Α` 184), β) στο Πλαίσιο Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΠΗΔ), το οποίο κυρώθηκε με την υπό στοιχεία ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/2012 απόφαση του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και γ) στο π.δ. 25/2014 (Α` 44).

7. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται στις συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ.

8. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υποδομών και Μεταφορών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης καθορίζονται οι τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες του παρόντος άρθρου κατά την ανάθεση και εκτέλεση των συμβάσεων έργων, μελετών και τεχνικών υπηρεσιών σχετικά με:

α) τον προσδιορισμό του περιεχομένου, των κανόνων και λεπτομερειών χρήσης των επιμέρους εργαλείων του ΕΣΗΔΗΣ, όπως της διαδικτυακής διαχείρισης αιτημάτων και πληροφοριών, της χρήσης προτύπων και υποδειγμάτων, της ηλεκτρονικής κοινοποίησης, της διαδικασίας ηλεκτρονικής σύναψης των δημόσιων συμβάσεων που συνάπτονται, των ηλεκτρονικών καταλόγων, των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών, των δυναμικών συστημάτων αγορών, των ηλεκτρονικών παραγγελιών, της ηλεκτρονικής τιμολόγησης, των ηλεκτρονικών πληρωμών,

β) τους όρους και τις προϋποθέσεις για την υποβολή, τη γνωστοποίηση, τη διακίνηση εγγράφων μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, τον τύπο και το περιεχόμενό τους, τον προσδιορισμό του χρόνου αποστολής ή παραλαβής και τον υπολογισμό των προθεσμιών, τεκμήρια γνωστοποίησης και απόκτησης πρόσβασης από τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα, καθώς και τον τρόπο και την απόδειξη πρόσβασης σε έγγραφα μέσω του ΕΣΗΔΗΣ και χορήγησης αντιγράφων,

γ) τον καθορισμό και την εφαρμογή μέτρων εκπαίδευσης των χρηστών, μέσω σχετικών προγραμμάτων και σεμιναρίων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης ή της σύνταξης κωδίκων πρακτικής,

δ) τη διαβάθμιση των χρηστών, τον τρόπο πρόσβασης και μελέτης των εγγράφων των διαγωνισμών και τη δημιουργία και χορήγηση αντιγράφων με χρήση ΤΠΕ, τα αντίστοιχα αναγνωριστικά και διαπιστευτήρια και τα ειδικότερα θέματα και μεθόδους εγγραφής, αυθεντικοποίησης, την πολιτική ασφάλειας του δικτυακού τόπου και την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων των χρηστών του ΕΣΗΔΗΣ,

ε) τους όρους και προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν, σε τεχνικό επίπεδο, την αδιάλειπτη και ορθή λειτουργία του ΕΣΗΔΗΣ στη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.

9. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού καθορίζονται οι τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες του παρόντος άρθρου κατά την ανάθεση και εκτέλεση των συμβάσεων, σχετικά με τη διαλειτουργική σύνδεση του ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ με την Εθνική Βάση Δεδομένων Δημόσιων Συμβάσεων της ΕΑΑΔΗΣΥ και τα πληροφοριακά συστήματα των αναθετουσών αρχών και των πάσης φύσεως φορέων του δημόσιου τομέα, όπως το Γενικό Εμπορικό Μητρώο, το Μητρώο Δεσμεύσεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, τα σχετικά Μητρώα του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, όπως το ΜΕΚ και το ΜΕΕΠ, του Προγράμματος ΔΙΑΥΓΕΙΑ του ν. 4727/2020 (Α` 184), όσον αφορά στοιχεία και έγγραφα των δημόσιων συμβάσεων που αφορούν στη διαφάνεια και καταχωρίζονται υποχρεωτικά στο ΚΗΜΔΗΣ, με το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα παρακολούθησης συγχρηματοδοτούμενων έργων, και με κάθε άλλο πληροφοριακό σύστημα που κρίνεται απαραίτητο για την παρακολούθηση των δημόσιων συμβάσεων για ελεγκτικούς, δημοσιονομικούς, στατιστικούς και λοιπούς σκοπούς των φορολογικών ασφαλιστικών, δικαστικών και εισαγγελικών αρχών, καθώς και με τα πληροφοριακά συστήματα της Ένωσης και άλλων κρατών μελών.

10. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Ψηφιακής Διακυβέρνησης καθορίζονται οι τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες του παρόντος άρθρου για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) σχετικά με:

α) τη λειτουργία της ηλεκτρονικής πύλης ΕΣΗΔΗΣ, τη δομή και το περιεχόμενό της, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4727/2020 (Α` 184) και του ΠΗΔ, τη διαβάθμιση των χρηστών, τον τρόπο πρόσβασης και μελέτης των εγγράφων των διαγωνισμών και τη δημιουργία και χορήγηση αντιγράφων με χρήση ΤΠΕ, τα αντίστοιχα αναγνωριστικά και διαπιστευτήρια και τα ειδικότερα θέματα και μεθόδους εγγραφής, αυθεντικοποίησης, την πολιτική ασφάλειας του δικτυακού τόπου και την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων των χρηστών του ΕΣΗΔΗΣ,

β) τον προσδιορισμό του περιεχομένου, των κανόνων και λεπτομερειών χρήσης των επιμέρους εργαλείων του ΕΣΗΔΗΣ, όπως της διαδικτυακής διαχείρισης αιτημάτων και πληροφοριών, της χρήσης προτύπων και υποδειγμάτων, της ηλεκτρονικής κοινοποίησης, της διαδικασίας ηλεκτρονικής σύναψης των συμβάσεων που συνάπτονται, των ηλεκτρονικών καταλόγων, των ηλεκτρονικών πλειστηριασμών, των δυναμικών συστημάτων αγορών, των ηλεκτρονικών παραγγελιών, της ηλεκτρονικής τιμολόγησης, των ηλεκτρονικών πληρωμών,

γ) τους όρους και τις προϋποθέσεις για την υποβολή, τη γνωστοποίηση, τη διακίνηση εγγράφων μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, τον τύπο και το περιεχόμενό τους, τον προσδιορισμό του χρόνου αποστολής ή παραλαβής και τον υπολογισμό των προθεσμιών, τεκμήρια γνωστοποίησης και απόκτησης πρόσβασης από τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα, καθώς και τον τρόπο και την απόδειξη πρόσβασης σε έγγραφα μέσω του ΕΣΗΔΗΣ και χορήγησης αντιγράφων,

δ) τον καθορισμό και την εφαρμογή μέτρων εκπαίδευσης των χρηστών, μέσω σχετικών προγραμμάτων και σεμιναρίων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης ή με τη σύνταξη κωδίκων πρακτικής και

ε) τους όρους και προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν, σε τεχνικό επίπεδο, την αδιάλειπτη και ορθή λειτουργία του ΕΣΗΔΗΣ στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

11. α) Κατ` εξαίρεση, εφόσον οι αναθέτοντες φορείς λειτουργούν ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας/πληροφοριακά συστήματα, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των παρ. 1 έως 6 και 8 και του άρθρου 259, περί πολιτικής ασφάλειας του ΕΣΗΔΗΣ, αναλογικά εφαρμοζόμενων, είναι δυνατή η παρέκκλιση από την υποχρέωση εκτέλεσης των επικοινωνιών, καθώς και των ανταλλαγών πληροφοριών, μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, σύμφωνα με το παρόν Βιβλίο.

β) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υποδομών και Μεταφορών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης ορίζεται το όργανο πιστοποίησης ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας/πληροφοριακών συστημάτων δημόσιων συμβάσεων και οι αρμοδιότητές του, καθώς και οι όροι και η διαδικασία πιστοποίησης, εξειδικεύοντας τις απαιτήσεις των παρ. 1 έως 6, και ιδίως θέματα λειτουργικότητας, συμβατότητας, ασφάλειας των επικοινωνιών, κρυπτογράφησης και διαλειτουργικότητας των ως άνω ηλεκτρονικών μέσων

επικοινωνίας/πληροφοριακών συστημάτων με τρίτα συστήματα, καθώς και η υποχρέωση ενημέρωσης και χορήγησης στοιχείων προς εποπτεύοντες και ελεγκτικούς φορείς, το είδος και το εύρος κυρώσεων σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης, και ρυθμίζεται κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια ή διαδικασία.

γ) Το όργανο πιστοποίησης, που ορίζεται με την απόφαση της περ. β`, είναι αρμόδιο να αποφανθεί για την πιστοποίηση των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας/ πληροφοριακών συστημάτων δημόσιων συμβάσεων ή την ανάκληση αυτής, καθώς και για την παρακολούθηση της λειτουργίας και την υποβολή εκθέσεων αξιολόγησης όσον αφορά τη συμμόρφωση των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας/πληροφοριακών συστημάτων δημόσιων συμβάσεων με τους κανόνες πιστοποίησης. Η ίδια η διαδικασία πιστοποίησης μπορεί να πραγματοποιείται από ανεξάρτητους ελεγκτικούς φορείς ή αρχές, ελέγχοντας και γνωμοδοτώντας για τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας/πληροφοριακά συστήματα δημόσιων συμβάσεων όσον αφορά τη συμμόρφωσή τους με τις απαιτήσεις των παρ. 1 έως 6, όπως αυτές εξειδικεύονται με την απόφαση της περ. β`.

δ) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υποδομών και Μεταφορών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, η οποία εκδίδεται κατόπιν γνωμοδότησης του οργάνου πιστοποίησης ηλεκτρονικών συστημάτων δημόσιων συμβάσεων, παρέχεται ή ανακαλείται η εξαίρεση της περ. α`.

12. Στις συμβάσεις της παρ. 7 εφαρμόζεται αναλογικά η παρ. 6 του άρθρου 36, περί υποχρέωσης χρήσης και λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ.»[182]

Άρθρο 259 Πολιτική Ασφαλείας ΕΣΗΔΗΣ (άρθρο 40 παρ. 6 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«1. Το επίπεδο ασφαλείας του ΕΣΗΔΗΣ είναι ανάλογο προς τους κινδύνους.

2. Στα εργαλεία και τις συσκευές για την ηλεκτρονική διαβίβαση και παραλαβή προσφορών, καθώς και για την ηλεκτρονική παραλαβή αιτήσεων συμμετοχής πρέπει να τηρούνται τα ακόλουθα:

α) οι πληροφορίες σχετικά με τις προδιαγραφές για την ηλεκτρονική υποβολή προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της κρυπτογράφησης και της χρονοσήμανσης, είναι διαθέσιμες στους ενδιαφερομένους,

β) να απαιτούνται προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, όπως ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014. Οι αναθέτοντες φορείς αποδέχονται τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, που υποστηρίζονται από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, λαμβάνοντας υπόψη αν τα πιστοποιητικά χορηγούνται από έναν πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπίστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/767/ΕΚ της Επιτροπής, ανεξάρτητα από το αν έχουν δημιουργηθεί με ή χωρίς ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφών, με την επιφύλαξη της συμμόρφωσης με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

---

[182] Οι παράγραφοι 6-11 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 258 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 109 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021 Έναρξη ισχύος ΑΠΟ την 1η.6.2021 εκτός από την παρ.7 του παρόντος που ισχύει ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 142 Ν.4782/2021 παρ.1δ και 3). Στο αυτό άρθρο 109 αναφέρεται ότι προστίθενται στον τίτλο του παρόντος οι λέξεις «Εξουσιοδοτικές διατάξεις», οι οποίες όμως παραλείπονται εκ παραδρομής προφανώς παραλείπονται.
Βλ και εξουσιοδοτικές διατάξεις άρθρου 139 παρ.70 και επομ. Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021,ως προς τις τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες περί κανόνων που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες.

αα) Οι αναθέτοντες φορείς πρέπει να καθορίζουν τον απαιτούμενο μορφότυπο προηγμένων υπογραφών, βάσει των μορφοτύπων που έχουν θεσπιστεί με την απόφαση 2011/130/ΕΕ της Επιτροπής, και να θέτουν σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα, ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστούν τεχνικά τους εν λόγω μορφοτύπους· όταν χρησιμοποιείται διαφορετικός μορφότυπος ηλεκτρονικής υπογραφής, τότε η ηλεκτρονική υπογραφή ή ο φορέας του ηλεκτρονικού εγγράφου περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες δυνατότητες επικύρωσης, υπό την ευθύνη της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ).

Οι δυνατότητες επικύρωσης επιτρέπουν στον αναθέτοντα φορέα να επικυρώνει, σε σύγχρονη σύνδεση, δωρεάν και κατά τρόπο κατανοητό για άτομα με διαφορετική μητρική γλώσσα, την ηλεκτρονική υπογραφή που έχει παραληφθεί, ως προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, υποστηριζόμενη από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό.

Η ΕΕΤΤ κοινοποιεί τις πληροφορίες σχετικά με τον πάροχο των υπηρεσιών επικύρωσης στην Επιτροπή.

ββ) Σε περίπτωση προσφορών, που υπογράφονται με την υποστήριξη αναγνωρισμένου πιστοποιητικού που περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης, οι αναθέτοντες φορείς δεν πρέπει να εφαρμόζουν πρόσθετες απαιτήσεις, που ενδέχεται να εμποδίσουν τη χρήση των εν λόγω υπογραφών από τους προσφέροντες.

Για τα έγγραφα που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης σύμβασης και υπογράφονται από αρμόδια αρχή κράτους μέλους ή άλλο φορέα έκδοσης, η αρμόδια αρχή ή φορέας έκδοσης μπορεί να καθορίζει τον απαιτούμενο μορφότυπο προηγμένων υπογραφών, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της παρ. 2 του άρθρου 1 της απόφασης 2011/130/ΕΕ. Επίσης θέτει σε εφαρμογή τα μέτρα που είναι αναγκαία, ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστεί τεχνικά τους μορφοτύπους αυτούς, συμπεριλαμβάνοντας στο σχετικό έγγραφο τις πληροφορίες που απαιτούνται για την επεξεργασία της υπογραφής. Τα έγγραφα αυτά περιλαμβάνουν στην ηλεκτρονική υπογραφή ή στον φορέα του ηλεκτρονικού εγγράφου πληροφορίες σχετικά με τις υφιστάμενες δυνατότητες επικύρωσης που επιτρέπουν την επικύρωση της παραλαμβανόμενης ηλεκτρονικής υπογραφής σε σύγχρονη σύνδεση, δωρεάν και κατά τρόπο κατανοητό για τα άτομα με διαφορετική μητρική γλώσσα.

3. Οι υπηρεσίες χρονοσήμανσης παρέχονται, σύμφωνα με τις διατάξεις της υπό στοιχεία ΥΑΠ/Φ.40.4/163/2013 απόφασης του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Β` 401), από τρίτους, εθνικούς ή αλλοδαπούς φορείς, πιστοποιημένους από τις αντίστοιχες αρμόδιες αρχές για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών και διασυνδεδεμένους με τον εθνικό χρόνο. Η παροχή των υπηρεσιών χρονοσήμανσης αποδεικνύεται με ηλεκτρονική επιβεβαίωση λήψης των υπηρεσιών αυτών των φορέων προς τον χρήστη, η οποία διαβιβάζεται στον χρήστη μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, με κρυπτογραφημένο τρόπο και επέχει θέση εγγράφου με βέβαιη χρονολογία. Δεν επιτρέπεται στον αναθέτοντα φορέα ή στη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης η παρέμβαση στη διαδικασία χρονοσήμανσης, όπως ανωτέρω περιγράφεται.

4. Σε περίπτωση τεχνικής αδυναμίας λειτουργίας του ΕΣΗΔΗΣ, η οποία δεν μπορεί να αποκατασταθεί σε χρόνο που να επιτρέπει την κανονική υποβολή των προσφορών, ο αναθέτων φορέας δεν υποχρεούται, συνολικά ή μερικά, να χρησιμοποιήσει το ΕΣΗΔΗΣ.

Η ανωτέρω αδυναμία πιστοποιείται, για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών, από τη Διεύθυνση Διαχείρισης, Ανάπτυξης και Υποστήριξης του ΕΣΗΔΗΣ της Γενικής Διεύθυνσης Υποδομών Πληροφορικής και Επικοινωνιών Δημόσιας Διοίκησης της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και, στη συνέχεια, με αιτιολογημένη απόφασή του, ο αναθέτων φορέας καθορίζει τον τρόπο συνέχισης και διεξαγωγής της διαδικασίας.

Η ανωτέρω αδυναμία πιστοποιείται, για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, από τη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, και στη συνέχεια, με αιτιολογημένη απόφασή του, ο αναθέτων φορέας καθορίζει τον τρόπο συνέχισης και διεξαγωγής της διαδικασίας.

5. Το παρόν εφαρμόζεται στις συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, μη συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α.

6. Οι χρήστες αποκτούν δικαίωμα χρήσης του ΕΣΗΔΗΣ, εφόσον διαθέτουν τα ανάλογα διαπιστευτήρια που απαιτούνται, σύμφωνα με την απόφαση της παρ. 10 του άρθρου 258.».[183]

Άρθρο 260 Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ)

Για τη συλλογή, επεξεργασία και δημοσιοποίηση στοιχείων αναφορικά με τις συμβάσεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) εφαρμόζεται αναλόγως το άρθρο 38.

Άρθρο 261 Ονοματολογίες (άρθρο 41 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οποιεσδήποτε αναφορές σε ονοματολογίες στο πλαίσιο διαδικασιών σύναψης συμβάσεων γίνονται με τη χρήση του «Κοινού λεξιλόγιου για τις δημόσιες συμβάσεις (CPV)» όπως υιοθετήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 2195/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 5ης Νοεμβρίου 2002, για το κοινό λεξιλόγιο για τις δημόσιες συμβάσεις.

Άρθρο 262 Συγκρούσεις συμφερόντων (άρθρο 42 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οι αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα, κατά τις επόμενες παραγράφους, για

α) την αποτελεσματική πρόληψη,

β) τον εντοπισμό και

γ) την επανόρθωση συγκρούσεων συμφερόντων που προκύπτουν κατά τη διεξαγωγή διαδικασιών σύναψης σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού και της προετοιμασίας της διαδικασίας, καθώς και της κατάρτισης των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, ούτως ώστε να αποφεύγονται τυχόν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να διασφαλίζεται η ίση μεταχείριση όλων των οικονομικών φορέων.

2. Κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων συντρέχει ιδίως όταν μέλη του προσωπικού της αναθέτουσας αρχής ή παρόχου υπηρεσιών για τη σύναψη σύμβασης που ενεργεί εξ ονόματος της αναθέτουσας αρχής, τα οποία εμπλέκονται στη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης σύμβασης ή μπορούν να επηρεάσουν την έκβασή της έχουν, άμεσα ή έμμεσα, χρηματοοικονομικό, οικονομικό ή άλλο προσωπικό συμφέρον, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην παράγραφο 4, το οποίο θα μπορούσε να εκληφθεί ως στοιχείο που θίγει την αμεροληψία και την ανεξαρτησία τους στο πλαίσιο της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης.

3. Η σύγκρουση συμφερόντων αφορά ιδίως τα ακόλουθα πρόσωπα:

α) μέλη του προσωπικού της αναθέτουσας αρχής ή του παρόχου υπηρεσιών για τη σύναψη συμβάσεων, ο οποίος ενεργεί εξ ονόματος της αναθέτουσας αρχής, συμπεριλαμβανομένων των μελών των αποφαινόμενων ή/και γνωμοδοτικών οργάνων ή/και

β) τα μέλη των οργάνων διοίκησης ή και άλλων οργάνων της αναθέτουσας αρχής

γ) τους συζύγους και συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας, κατ' ευθεία μεν γραμμή απεριορίστως, εκ πλαγίου δε έως και τέταρτου βαθμού των προσώπων των περιπτώσεων α` και β`, τα οποία:

[183] Οι παράγραφοι 3, 4 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 259,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.53 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 22, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 110 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36/09.03.2021. ΠΡΟΣΟΧΗ: Έναρξη ισχύος ΑΠΟ την 1η.6.2021 (άρθρο 142 παρ.3 Ν.4782/2021).

αα) εμπλέκονται στη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού και της προετοιμασίας της διαδικασίας, καθώς και της κατάρτισης των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης ή/και

ββ) μπορούν να επηρεάσουν την έκβασή της.

4. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ως «συμφέροντα» νοούνται προσωπικά, οικογενειακά, οικονομικά, πολιτικά ή άλλα κοινά συμφέροντα με τους υποψηφίους ή προσφέροντες ή με τους υπεργολάβους αυτών ή με οποιοδήποτε μέλος υποψήφιας / προσφέρουσας ένωσης οικονομικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων και αντικρουόμενων επαγγελματικών συμφερόντων, όπως ιδίως:

α) Η συμμετοχή προσώπου της παρ. 3 στα όργανα διοίκησης ή διαχείρισης ενός οικονομικού φορέα, όταν ο εν λόγω οικονομικός φορέας συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης σύμβασης που διενεργεί η αναθέτουσα αρχή.

β) Η κατοχή από πρόσωπο των περιπτώσεων α` ή/και β` της παρ. 3, ποσοστού άνω του 0,5% των μετοχών, εταιρικών μεριδίων ή άλλης φύσης δικαιωμάτων επί του κεφαλαίου οικονομικού φορέα που συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης σύμβασης, εφόσον η κατοχή του ανωτέρω ποσοστού επιτρέπει τη συμμετοχή στη διαχείριση του φορέα αυτού.

γ) Η ύπαρξη, κατά τη χρονική περίοδο που έχει ως αφετηρία δώδεκα (12) μήνες πριν από την έναρξη της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης και λήξη την ημέρα σύναψης αυτής, συμβατικού δεσμού που αφορά είτε στην παροχή εξηρτημένης εργασίας είτε στην εκτέλεση έργου ή παροχή υπηρεσιών ή πώληση προϊόντων μεταξύ ενός προσώπου των περιπτώσεων α` ή/και β` της παρ. 3, με οικονομικό φορέα που συμμετέχει στη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

5. Τα πρόσωπα που αναφέρονται στις περιπτ. (α) και (β) της παρ. 3, υποχρεούνται να γνωστοποιήσουν εγγράφως στην αναθέτουσα αρχή τυχόν σύγκρουση συμφερόντων των ιδίων ή των συγγενικών τους προσώπων, υπό την έννοια της περίπτωσης γ` της παρ. 3, σε σχέση με οποιονδήποτε υποψήφιο ή προσφέροντα, από τη στιγμή που λαμβάνουν γνώση της εν λόγω σύγκρουσης, προκειμένου η αναθέτουσα αρχή να είναι σε θέση να προβεί σε διορθωτικές ενέργειες, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 6. Παράλληλα, τα πρόσωπα αυτά οφείλουν να απέχουν από κάθε ενέργεια σχετική με τη διενέργεια της διαδικασίας σύναψης σύμβασης. Η παράβαση των διατάξεων των προηγούμενων εδαφίων αποτελεί λόγο ακύρωσης κάθε σχετικής διοικητικής πράξης.

6. Η αναθέτουσα αρχή αποφαίνεται αιτιολογημένα επί της συνδρομής ή μη κατάστασης σύγκρουσης συμφερόντων. Αν η αναθέτουσα αρχή αποφανθεί ότι συντρέχει κατάσταση σύγκρουσης συμφερόντων, ενημερώνει αμέσως την Αρχή και λαμβάνει αμελλητί τα κατάλληλα μέτρα προς διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης όλων των διαγωνιζομένων, στα οποία μπορεί να περιλαμβάνεται η εξαίρεση του συγκεκριμένου προσώπου από οποιαδήποτε συμμετοχή στη σχετική διαδικασία σύναψης σύμβασης, εφαρμοζομένων και των διατάξεων των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 7 του ν. 2690/1999 (Α` 45).

7. Εάν μια σύγκρουση συμφερόντων είναι αδύνατον να θεραπευθεί με άλλον τρόπο, ο υποψήφιος ή προσφέρων, ο οποίος σχετίζεται με αυτή, αποκλείεται από τη διαδικασία, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στην περίπτωση δ` της παρ. 4 του άρθρου 73 του Βιβλίου Ι.

8. Η αναθέτουσα αρχή συντάσσει και αποστέλλει στην Αρχή γραπτή έκθεση η οποία περιλαμβάνει τις περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων που εντοπίστηκαν, καθώς και όλα τα επακόλουθα μέτρα που ελήφθησαν, σύμφωνα με το παρόν άρθρο, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στο άρθρο 341.

ΤΙΤΛΟΣ 3 ΓΕΝΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ Ι ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Άρθρο 263 Επιλογή των διαδικασιών (άρθρο 44 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να προσφεύγουν στις ανοικτές ή στις κλειστές διαδικασίες ή στις διαδικασίες με διαπραγμάτευση με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού ή στον ανταγωνιστικό διάλογο ή στη σύμπραξη καινοτομίας, όπως ρυθμίζονται, σύμφωνα με το παρόν Βιβλίο.

2. Η προκήρυξη διαγωνισμού μπορεί να λάβει χώρα με ένα από τα ακόλουθα μέσα:

α) μέσω περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης, σύμφωνα με το άρθρο 291, αν η σύμβαση ανατίθεται μέσω κλειστής διαδικασίας ή διαδικασίας με διαπραγμάτευση,

β) μέσω γνωστοποίησης για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής, σύμφωνα με το άρθρο 292, αν η σύμβαση ανατίθεται μέσω κλειστής διαδικασίας ή διαδικασίας με διαπραγμάτευση ή με ανταγωνιστικό διάλογο ή σύμπραξη καινοτομίας,

γ) μέσω της προκήρυξης σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 293.

Στην περίπτωση α` της παρούσας παραγράφου, οι οικονομικοί φορείς που έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον μετά τη δημοσίευση της περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης προσκαλούνται στη συνέχεια να επιβεβαιώσουν το ενδιαφέρον τους γραπτώς μέσω πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, σύμφωνα με το άρθρο 299.

3. Στις ειδικές περιπτώσεις και περιστάσεις που αναφέρονται ρητά στο άρθρο 269, οι αναθέτοντες φορείς δύνανται να προσφεύγουν στη διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού.

Άρθρο 264 Ανοικτή διαδικασία (άρθρο 45 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Στην ανοικτή διαδικασία, κάθε ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει προσφορά στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού.

Η ελάχιστη προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών ανέρχεται σε τριάντα πέντε (35) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 289.

Η προσφορά συνοδεύεται από τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από τον αναθέτοντα φορέα.

2. Στις περιπτώσεις όπου οι αναθέτοντες φορείς έχουν δημοσιεύσει περιοδική ενδεικτική προκήρυξη που δεν χρησιμοποιήθηκε ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού, η ελάχιστη προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών, όπως ορίζεται στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1, μπορεί να περιορίζεται σε δεκαπέντε (15) ημέρες, εφόσον πληρούνται αμφότερες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η περιοδική ενδεικτική προκήρυξη περιελάμβανε, εκτός από τις πληροφορίες που απαιτούνται από το Παράρτημα VI Μέρος Α` Τμήμα Ι του Προσαρτήματος Β` του παρόντος νόμου, όλες τις πληροφορίες που απαιτούνται από το Παράρτημα VI Μέρος Α` Τμήμα ΙΙ του Προσαρτήματος Β` του παρόντος νόμου, εφόσον οι πληροφορίες αυτές ήταν διαθέσιμες κατά τη δημοσίευση της περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης.

β) η περιοδική ενδεικτική προκήρυξη απεστάλη προς δημοσίευση στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης εντός διαστήματος μεταξύ τριάντα πέντε (35) ημερών και δώδεκα (12) μηνών πριν από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ενωσης της προκήρυξης σύμβασης.

3. Όταν επείγουσα κατάσταση καταλλήλως τεκμηριωμένη από τον αναθέτοντα φορέα καθιστά αδύνατη την τήρηση της ελάχιστης προθεσμίας που προβλέπεται στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1, ο αναθέτων φορέας μπορεί να ορίζει προθεσμία που δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης.

4. Ο αναθέτων φορέας μπορεί να συντμήσει κατά πέντε (5) ημέρες την προθεσμία παραλαβής των προσφορών που ορίζεται στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1, όταν αποδέχεται την υποβολή προσφορών με ηλεκτρονικά μέσα, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 258.

5. Κατά παρέκκλιση των οριζομένων στο παρόν άρθρο προθεσμιών, ειδικά στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων, ισχύουν οι προθεσμίες του άρθρου 331.

Άρθρο 265 Κλειστή διαδικασία (άρθρο 46 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Στην κλειστή διαδικασία, οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει αίτηση συμμετοχής στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού, παρέχοντας τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από τον αναθέτοντα φορέα.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης της σύμβασης ή της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη από δεκαπέντε (15) ημέρες.

2. Προσφορά μπορούν να υποβάλουν μόνο οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από τον αναθέτοντα φορέα κατόπιν αξιολόγησης των πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των κατάλληλων υποψηφίων οι οποίοι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 304.

3. Η προθεσμία παραλαβής των προσφορών μπορεί να ορίζεται με κοινή συμφωνία μεταξύ του αναθέτοντος φορέα και των υποψηφίων που έχουν επιλεγεί, εφόσον παρέχεται σε όλους τους επιλεγέντες υποψηφίους ίσος χρόνος για την κατάρτιση και την υποβολή των προσφορών τους. Ελλείψει συμφωνίας σχετικά με την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, η προθεσμία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δέκα (10) ημερών από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφορών στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης.

4. Η κοινή συμφωνία της παρ. 3 καταρτίζεται κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στα έγγραφα της σύμβασης, υπό τον όρο ότι διασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης των συμμετεχόντων και τεκμηριώνεται καταλλήλως.

5. Κατά παρέκκλιση των οριζομένων στην παράγραφο 1 προθεσμιών, ειδικά στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων, ισχύουν οι προθεσμίες του άρθρου 331.

Άρθρο 266 Διαδικασία με διαπραγμάτευση με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού (άρθρο 47 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Στη διαδικασία με διαπραγμάτευση με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού, οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει αίτηση συμμετοχής στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού, παρέχοντας τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από τον αναθέτοντα φορέα.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης σύμβασης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης ή, αν χρησιμοποιείται ως προκήρυξη διαγωνισμού περιοδική ενδεικτική προκήρυξη, της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη από δεκαπέντε (15) ημέρες.

2. Μόνον οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από τον αναθέτοντα φορέα κατόπιν αξιολόγησης των πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί μπορούν να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των

κατάλληλων υποψηφίων οι οποίοι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 304.

3. Η προθεσμία παραλαβής των προσφορών μπορεί να ορίζεται με κοινή συμφωνία μεταξύ του αναθέτοντος φορέα και των υποψηφίων που έχουν επιλεγεί, εφόσον παρέχεται σε όλους ίσος χρόνος για την κατάρτιση και την υποβολή των προσφορών τους. Ελλείψει συμφωνίας σχετικά με την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, η προθεσμία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δέκα (10) ημερών από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφορών στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης.

4. Η κοινή συμφωνία της παρ. 3 καταρτίζεται κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στα έγγραφα της σύμβασης, υπό τον όρο ότι διασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης των συμμετεχόντων και τεκμηριώνεται καταλλήλως.

Ελλείψει συμφωνίας σχετικά με την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, η προθεσμία δεν είναι μικρότερη των δέκα (10) ημερών από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφορών.

5. Κατά παρέκκλιση των οριζομένων στο παρόν άρθρο προθεσμιών, ειδικά στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων, ισχύουν οι προθεσμίες του άρθρου 331.

Άρθρο 267 Ανταγωνιστικός διάλογος (άρθρο 48 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Στον ανταγωνιστικό διάλογο οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει αίτηση συμμετοχής στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού, παρέχοντας τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που ζητούνται από τον αναθέτοντα φορέα.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης σύμβασης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης ή, αν χρησιμοποιείται ως προκήρυξη διαγωνισμού περιοδική ενδεικτική προκήρυξη, της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη από δεκαπέντε (15) ημέρες.

Στο διάλογο μπορούν να συμμετέχουν μόνον οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από τον αναθέτοντα φορέα κατόπιν αξιολόγησης των πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των κατάλληλων υποψηφίων, οι οποίοι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 304.

Η σύμβαση ανατίθεται αποκλειστικά βάσει του κριτηρίου ανάθεσης της πλέον συμφέρουσας, από οικονομική άποψη, προσφοράς, από πλευράς σχέσης ποιότητας - τιμής, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 311.

2. Οι αναθέτοντες φορείς προσδιορίζουν τις ανάγκες και τις απαιτήσεις τους στην προκήρυξη του διαγωνισμού και/ή σε περιγραφικό έγγραφο. Ταυτοχρόνως και στα ίδια έγγραφα, επίσης παρουσιάζουν και προσδιορίζουν τα επιλεγέντα κριτήρια ανάθεσης και θέτουν ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα.

3. Οι αναθέτοντες φορείς προβαίνουν, με τους συμμετέχοντες που επελέγησαν, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των άρθρων 301 έως 309, σε διάλογο, σκοπός του οποίου είναι η διερεύνηση και ο προσδιορισμός των μέσων που μπορούν να ικανοποιήσουν με τον καλύτερο τρόπο τις ανάγκες τους. Κατά τη διάρκεια του διαλόγου αυτού, μπορούν να συζητούν με τους επιλεγέντες συμμετέχοντες όλες τις πτυχές της σύμβασης.

Κατά τη διάρκεια του διαλόγου, οι αναθέτοντες φορείς εξασφαλίζουν την ίση μεταχείριση όλων των συμμετεχόντων. Προς το σκοπό αυτόν, δεν παρέχουν, κατά τρόπο που να δημιουργεί διακρίσεις, πληροφορίες που ενδέχεται να ευνοούν ορισμένους συμμετέχοντες έναντι των υπολοίπων.

Σύμφωνα με το άρθρο 257, οι αναθέτοντες φορείς δεν αποκαλύπτουν στους λοιπούς συμμετέχοντες τις προτεινόμενες λύσεις ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες που έχουν διαβιβαστεί από υποψήφιο ή προσφέροντα που συμμετέχει στον διάλογο, χωρίς την έγγραφη

συγκατάθεσή του. Η εν λόγω συναίνεση δεν λαμβάνει τη μορφή γενικής παραίτησης, αλλά παρέχεται σχετικά με την προτιθέμενη γνωστοποίηση των συγκεκριμένων πληροφοριών.

4. Ο ανταγωνιστικός διάλογος μπορεί να διεξάγεται σε διαδοχικές φάσεις, ούτως ώστε να μειώνεται ο αριθμός των υπό εξέταση λύσεων κατά τη φάση του διαλόγου, με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που προσδιορίζονται στην προκήρυξη διαγωνισμού ή στο περιγραφικό έγγραφο. Στην προκήρυξη διαγωνισμού ή στο περιγραφικό έγγραφο, ο αναθέτων φορέας δηλώνει αν θα κάνει χρήση της ανωτέρω δυνατότητας.

5. Ο αναθέτων φορέας συνεχίζει τον διάλογο έως ότου μπορέσει να προσδιορίσει την ή τις λύσεις οι οποίες, ενδεχομένως, ανταποκρίνονται στις ανάγκες του.

6. Αφού κηρύξουν τη λήξη του διαλόγου και ενημερώσουν σχετικά τους εναπομείναντες συμμετέχοντες, οι αναθέτοντες φορείς καλούν, σε χρόνο και εντός προθεσμίας που καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, καθέναν εξ αυτών να υποβάλει την τελική προσφορά του βάσει της ή των λύσεων που υποβλήθηκαν και προσδιορίστηκαν κατά τη διάρκεια του διαλόγου. Οι προσφορές αυτές περιέχουν όλα τα απαιτούμενα και αναγκαία στοιχεία για την εκτέλεση του σχεδίου.

Κατόπιν αιτήσεως του αναθέτοντος φορέα, οι προσφορές αυτές μπορούν να αποσαφηνίζονται, να εξειδικεύονται και να βελτιστοποιούνται. Ωστόσο, η αποσαφήνιση, εξειδίκευση και βελτιστοποίηση ή οι πρόσθετες πληροφορίες δεν μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα μεταβολές των ουσιωδών στοιχείων της προσφοράς ή της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών και των απαιτήσεων που προσδιορίζονται στην προκήρυξη διαγωνισμού ή στο περιγραφικό έγγραφο, όταν μεταβολές στα στοιχεία αυτά, στις ανάγκες και στις απαιτήσεις ενδέχεται να δημιουργούν στρέβλωση του ανταγωνισμού ή να εισάγουν διακρίσεις.

7. Οι αναθέτοντες φορείς αξιολογούν τις υποβληθείσες προσφορές βάσει των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη διαγωνισμού ή στο περιγραφικό έγγραφο.

Κατ' αίτηση του αναθέτοντος φορέα, μπορούν να διεξαχθούν συνομιλίες με τον προσφέροντα που έχει κριθεί ότι υπέβαλε την προσφορά που παρουσιάζει τη βέλτιστη σχέση ποιότητας - τιμής, για την επιβεβαίωση των οικονομικών δεσμεύσεων ή άλλων όρων που περιέχονται στην προσφορά, οριστικοποιώντας τους όρους της σύμβασης, εφόσον αυτό δεν έχει ως αποτέλεσμα την ουσιώδη τροποποίηση βασικών στοιχείων της προσφοράς ή της σύμβασης, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών και των απαιτήσεων που προσδιορίζονται στην προκήρυξη της σύμβασης ή στο περιγραφικό έγγραφο και ότι δεν ενέχουν κίνδυνο στρέβλωσης ανταγωνισμού ή πρόκλησης διακρίσεων.

8. Οι αναθέτοντες φορείς δύνανται να προβλέπουν την απονομή βραβείων ή την καταβολή ποσών στους συμμετέχοντες στον διάλογο.

Άρθρο 268 Σύμπραξη καινοτομίας (άρθρο 49 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Στη σύμπραξη καινοτομίας, οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας μπορεί να υποβάλει αίτηση συμμετοχής στο πλαίσιο προκήρυξης διαγωνισμού, σύμφωνα με τις «περιπτώσεις β` και γ` της παραγράφου 2 του άρθρου 263», παρέχοντας τις πληροφορίες για την ποιοτική επιλογή που τίθενται από τον αναθέτοντα φορέα.[184]

Στα έγγραφα της σύμβασης ο αναθέτων φορέας προσδιορίζει την ανάγκη για καινοτόμο προϊόν, υπηρεσία ή έργο, στην οποία δεν ανταποκρίνεται η αγορά προϊόντων, υπηρεσιών ή έργων, που διατίθενται ήδη στην αγορά και αναγράφει τις ελάχιστες απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν όλες οι προσφορές.

[184] Η φράση «περιπτώσεις β` και γ` της παραγράφου 3 του άρθρου 263»,του πρώτου εδαφίου της παρ.1 αντικαταστάθηκε από τη φράση «περιπτώσεις β` και γ` της παραγράφου 2 του άρθρου 263» με το άρθρο 22 περ.54 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

Οι παρεχόμενες πληροφορίες πρέπει να είναι επαρκώς προσδιορισμένες, ώστε οι οικονομικοί φορείς να είναι σε θέση να προσδιορίσουν τη φύση και το εύρος της απαιτούμενης λύσης και να αποφασίσουν αν θα υποβάλλουν αίτηση συμμετοχής στη διαδικασία.

Ο αναθέτων φορέας μπορεί να αποφασίσει να σχηματίσει τη σύμπραξη καινοτομίας με έναν εταίρο ή με περισσότερους, που εκτελούν χωριστές δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης.

Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης σύμβασης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη από δεκαπέντε (15) ημέρες.

Στη διαδικασία μπορούν να συμμετάσχουν μόνο οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από τον αναθέτοντα φορέα μετά την αξιολόγηση των πληροφοριών που έχουν παρασχεθεί. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να περιορίζουν τον αριθμό των κατάλληλων υποψηφίων οι οποίοι προσκαλούνται να συμμετάσχουν στη διαδικασία, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 304.

Οι συμβάσεις ανατίθενται αποκλειστικά βάσει του κριτηρίου ανάθεσης της πλέον συμφέρουσας, από οικονομική άποψη προσφοράς, από πλευράς σχέσης ποιότητας - τιμής, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 311.

2. Η σύμπραξη καινοτομίας στοχεύει στην ανάπτυξη ενός καινοτόμου προϊόντος, υπηρεσίας ή έργου και στην επακόλουθη αγορά των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων που προκύπτουν, υπό την προϋπόθεση ότι ανταποκρίνονται στα συμπεφωνημένα μεταξύ αναθετόντων φορέων και συμμετεχόντων επίπεδα επιδόσεων και μεγίστου κόστους.

Η σύμπραξη καινοτομίας διαρθρώνεται σε διαδοχικές φάσεις, σύμφωνα με την ακολουθία των βημάτων της διαδικασίας έρευνας και καινοτομίας, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει την κατασκευή των προϊόντων, την παροχή των υπηρεσιών ή την ολοκλήρωση των έργων. Η σύμπραξη καινοτομίας ορίζει ενδιάμεσους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν από τους εταίρους και προβλέπει την καταβολή της αμοιβής σε κατάλληλες δόσεις.

Με βάση τους ανωτέρω στόχους, ο αναθέτων φορέας μπορεί να αποφασίσει μετά από κάθε φάση να λύσει τη σύμπραξη καινοτομίας ή, σε περίπτωση σύμπραξης καινοτομίας με περισσότερους από έναν εταίρους, να περιορίσει τον αριθμό των εταίρων λύοντας επιμέρους συμβάσεις, υπό την προϋπόθεση ότι ο αναθέτων φορέας αναγράφει στα έγγραφα της σύμβασης τις εν λόγω δυνατότητες και τους όρους χρήσης τους.

3. Εκτός εάν το παρόν άρθρο ορίζει άλλως, οι αναθέτοντες φορείς διαπραγματεύονται με τους προσφέροντες τις αρχικές και όλες τις επακόλουθες προσφορές που υποβάλλουν, εξαιρουμένης της τελικής προσφοράς, με σκοπό τη βελτίωση του περιεχόμενου τους.

Οι ελάχιστες απαιτήσεις και τα κριτήρια ανάθεσης δεν υπόκεινται σε διαπραγματεύσεις.

4. Κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι αναθέτοντες φορείς εξασφαλίζουν την ίση μεταχείριση όλων των προσφερόντων. Προς τον σκοπό αυτόν, δεν παρέχουν κατά τρόπο που να δημιουργεί διακρίσεις πληροφορίες που ενδέχεται να ευνοούν ορισμένους προσφέροντες έναντι των υπολοίπων.

Ενημερώνουν, σε χρόνο και εντός προθεσμίας που ορίζονται στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, όλους τους προσφέροντες των οποίων οι προσφορές δεν έχουν αποκλειστεί, σύμφωνα με την παρ. 5 γραπτώς για τυχόν αλλαγές των τεχνικών προδιαγραφών ή άλλων εγγράφων της σύμβασης, πέραν εκείνων που καθορίζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις. Μετά τις αλλαγές αυτές, οι αναθέτοντες φορείς παρέχουν επαρκές χρονικό διάστημα στους προσφέροντες ώστε να τροποποιήσουν και να υποβάλουν εκ νέου τροποποιημένες προσφορές, κατά περίπτωση.

Σύμφωνα με το άρθρο 257, οι αναθέτοντες φορείς δεν αποκαλύπτουν στους λοιπούς συμμετέχοντες εμπιστευτικές πληροφορίες που έχουν διαβιβαστεί από υποψήφιο ή προσφέροντα που συμμετέχει στις διαπραγματεύσεις, χωρίς την έγγραφη συγκατάθεσή του. Η εν λόγω συναίνεση δεν λαμβάνει τη μορφή γενικής παραίτησης, αλλά παρέχεται σχετικά με την προτιθέμενη γνωστοποίηση των συγκεκριμένων πληροφοριών.

5. Οι διαπραγματεύσεις κατά τη διάρκεια των διαδικασιών σύμπραξης καινοτομίας μπορούν να διεξάγονται σε διαδοχικές φάσεις, ούτως ώστε να μειώνεται ο αριθμός των προς διαπραγμάτευση προσφορών με την εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή στα έγγραφα της σύμβασης. Ο αναθέτων φορέας διευκρινίζει εάν θα κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής στην προκήρυξη της σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή στα έγγραφα της σύμβασης.

6. Κατά την επιλογή των υποψηφίων, οι αναθέτοντες φορείς εφαρμόζουν ιδίως τα κριτήρια που σχετίζονται με την ικανότητα των υποψηφίων στο πεδίο της έρευνας και της ανάπτυξης, καθώς και την ικανότητά τους όσον αφορά την ανάπτυξη και την εφαρμογή καινοτόμων λύσεων.

Μόνο οι οικονομικοί φορείς που έχουν προσκληθεί από τον αναθέτοντα φορέα κατόπιν αξιολόγησης των ζητούμενων πληροφοριών μπορούν να υποβάλουν σχέδια έρευνας και καινοτομίας, για την κάλυψη αναγκών, οι οποίες έχουν προσδιοριστεί από τον αναθέτοντα φορέα ότι δεν μπορούν να καλυφθούν από τις υφιστάμενες λύσεις.

Στα έγγραφα της σύμβασης ο αναθέτων φορέας ορίζει τις συμφωνίες που διέπουν τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας.

Σε περίπτωση σύμπραξης καινοτομίας με περισσότερους του ενός εταίρους, ο αναθέτων φορέας, σύμφωνα με το άρθρο 257, δεν αποκαλύπτει στους λοιπούς εταίρους λύσεις που προτείνονται από άλλον εταίρο ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες που διαβιβάζονται από αυτόν στο πλαίσιο της σύμπραξης χωρίς την έγγραφη συγκατάθεσή του. Η εν λόγω συναίνεση δεν λαμβάνει τη μορφή γενικής παραίτησης, αλλά παρέχεται σχετικά με την προτιθέμενη γνωστοποίηση των συγκεκριμένων πληροφοριών.

7. Ο αναθέτων φορέας εξασφαλίζει ότι η δομή της σύμπραξης και ιδίως η διάρκεια και η αξία των διαφορετικών φάσεων ανταποκρίνονται στον βαθμό καινοτομίας της προτεινόμενης λύσης και την ακολουθία των δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας που απαιτούνται για την ανάπτυξη μιας καινοτόμου λύσης, η οποία δεν διατίθεται ακόμη στην αγορά. Η εκτιμώμενη αξία των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων που αγοράζονται δεν είναι δυσανάλογη σε σχέση με την επένδυση για την ανάπτυξή τους.

Άρθρο 269 Χρήση της διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση (άρθρο 50 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να χρησιμοποιούν μια διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) εάν, ύστερα από διαδικασία με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού, δεν υποβλήθηκε καμία προσφορά ή καμία από τις υποβληθείσες προσφορές δεν είναι κατάλληλη ή καμία αίτηση συμμετοχής ή καμία από τις υποβληθείσες αιτήσεις δεν είναι κατάλληλη, εφόσον δεν έχουν τροποποιηθεί ουσιωδώς οι αρχικοί όροι της σύμβασης.

Μη κατάλληλη θεωρείται μία προσφορά όταν είναι άσχετη με τη σύμβαση και αδυνατεί προδήλως, χωρίς να τροποποιηθεί ουσιαστικά, να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του αναθέτοντος φορέα, όπως προσδιορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

Μη κατάλληλη θεωρείται μία αίτηση συμμετοχής όταν στο πρόσωπο του οικονομικού φορέα συντρέχει υποχρεωτικός ή δυνητικός λόγος αποκλεισμού, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 304 ή την παράγραφο 1 του άρθρου 305 ή όταν αυτός δεν πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής που έχει θέσει ο αναθέτων φορέας, σύμφωνα με το άρθρα 304 ή 305,

β) εάν μια σύμβαση έχει αποκλειστικά ως στόχο έρευνα, δοκιμές, μελέτη ή ανάπτυξη και όχι την εξασφάλιση κέρδους ή την ανάκτηση των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης και στον βαθμό που η ανάθεση μιας τέτοιας σύμβασης δεν θίγει την ανάθεση, με διαγωνιστική διαδικασία, επόμενων συμβάσεων, οι οποίες θα επιδιώκουν ιδίως αυτούς τους στόχους,

γ) εάν τα έργα, τα αγαθά ή οι υπηρεσίες μπορούν να παρασχεθούν μόνον από έναν συγκεκριμένο οικονομικό φορέα για οποιονδήποτε από τους κατωτέρω λόγους:

αα) ο στόχος της σύμβασης είναι η δημιουργία ή απόκτηση μοναδικού έργου τέχνης ή καλλιτεχνικής εκδήλωσης, όπου η ταυτότητα του καλλιτέχνη συνδέεται άρρηκτα με τον μοναδικό χαρακτήρα και την αξία του έργου τέχνης,

ββ) δεν υφίσταται ανταγωνισμός, επειδή υπάρχουν τεχνικοί λόγοι που εμποδίζουν την ανάπτυξή του,

γγ) για λόγους προστασίας αποκλειστικών δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Οι εξαιρέσεις που ορίζονται στις υποπεριπτώσεις ββ) και γγ) εφαρμόζονται μόνο εάν δεν υπάρχει εύλογη εναλλακτική λύση ή υποκατάστατο και η απουσία ανταγωνισμού δεν είναι αποτέλεσμα τεχνητού περιορισμού των παραμέτρων της σύμβασης,

δ) στο μέτρο που είναι απολύτως απαραίτητο, εάν λόγω κατεπείγουσας ανάγκης οφειλόμενης σε γεγονότα απρόβλεπτα για τον αναθέτοντα φορέα, δεν είναι δυνατή η τήρηση των προθεσμιών που προβλέπονται για τις ανοικτές, κλειστές και τις διαδικασίες με διαπραγμάτευση με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού. Οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτοντες φορείς για την αιτιολόγηση της κατεπείγουσας ανάγκης δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη,

ε) για συμπληρωματικές παραδόσεις που πραγματοποιούνται από τον αρχικό προμηθευτή και προορίζονται είτε για τη μερική αντικατάσταση αγαθών ή εγκαταστάσεων είτε για επέκταση υφιστάμενων αγαθών ή εγκαταστάσεων, εφόσον η αλλαγή προμηθευτή θα υποχρέωνε τον αναθέτοντα φορέα να προμηθευτεί αγαθά με διαφορετικά τεχνικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι ασυμβίβαστα ή προκαλούν δυσανάλογες τεχνικές δυσχέρειες ως προς τη χρήση και τη συντήρηση,[185]

στ) για νέα έργα ή υπηρεσίες που συνίστανται στην επανάληψη παρομοίων έργων ή υπηρεσιών που ανατέθηκαν στον ανάδοχο στον οποίο είχε ανατεθεί παλαιότερη σύμβαση από τους ίδιους αναθέτοντες φορείς, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά τα έργα ή υπηρεσίες είναι, σύμφωνα με βασικό σχέδιο το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο αρχικής σύμβασης η οποία έχει συναφθεί, σύμφωνα με διαδικασία που ορίζεται στην παρ. 2 του άρθρου 263.

Στο βασικό σχέδιο επισημαίνεται η έκταση πιθανών συμπληρωματικών έργων ή υπηρεσιών και οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα ανατεθούν. Η ενδεχόμενη χρήση της εν λόγω διαδικασίας επισημαίνεται ήδη κατά την προκήρυξη του πρώτου διαγωνισμού και το συνολικό προβλεπόμενο ποσό των επακόλουθων εργασιών ή υπηρεσιών λαμβάνεται υπόψη από τους αναθέτοντες φορείς κατά την εφαρμογή των άρθρων 235 και 236,

ζ) για αγαθά που είναι εισηγμένα και αγοράζονται σε χρηματιστήριο εμπορευμάτων,

η) για τις αγορές ευκαιρίας, όταν, με την αξιοποίηση μιας ιδιαίτερα ευνοϊκής ευκαιρίας που παρουσιάζεται για πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, μπορούν να αποκτηθούν αγαθά σε τιμή πολύ χαμηλότερη από τις τιμές που επικρατούν συνήθως στην αγορά,

θ) για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών, υπό ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους είτε από έναν προμηθευτή που έπαυσε οριστικά τις εμπορικές του δραστηριότητες είτε από τον εκκαθαριστή σε διαδικασία αφερεγγυότητας, δικαστικού συμβιβασμού ή ανάλογης διαδικασίας που προβλέπεται σε διατάξεις νόμου,

ι) όταν η σχετική σύμβαση υπηρεσιών έπεται διαγωνισμού μελετών που έχει διοργανωθεί, σύμφωνα με το παρόν Βιβλίο πρέπει, σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπει ο διαγωνισμός μελετών, να ανατεθεί στον νικητή ή σε έναν από τους νικητές του διαγωνισμού αυτού στην τελευταία αυτή περίπτωση, όλοι οι νικητές του διαγωνισμού πρέπει να καλούνται να συμμετάσχουν στις διαπραγματεύσεις.

---

[185] Κατά το άρθρο 22 περ.55 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016: "Στην αρχή της περίπτωσης ε` του άρθρου 269 προστίθεται στο ορθό η φράση «στην περίπτωση συμβάσεων προμηθειών»

Άρθρο 269Α

«Εξαιρούνται της υποχρεωτικής εφαρμογής των άρθρων 79 παράγραφοι 1 έως 4, 258 παράγραφος 1 και 302 παράγραφος 1 περίπτωση α`, οι ακόλουθες περιπτώσεις του άρθρου 269:

α) όπου η δυνατότητα ανάθεσης περιορίζεται σε έναν προκαθορισμένο συμμετέχοντα σύμφωνα με τις περιπτώσεις γ`, ε`, στ` και θ` της παραγράφου 1,

β) λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της ανάθεσης σύμφωνα με τις περιπτώσεις δ` και η` της παραγράφου 1 και

γ) λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της συναλλαγής στην περίπτωση προμηθειών που είναι εισηγμένες και αγοράζονται σε χρηματιστήριο εμπορευμάτων σύμφωνα με την περίπτωση ζ` της παραγράφου 1.

Στις περιπτώσεις α` και β` η διαδικασία διεξάγεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στους όρους της πρόσκλησης και η αξιολόγηση των προσφορών μπορεί να γίνεται σε ενιαίο στάδιο με την ανάθεση της σύμβασης. Στην περίπτωση γ` δεν απαιτείται προηγούμενη πρόσκληση και η διαδικασία διεξάγεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της συναλλαγής.».[186]

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Άρθρο 270 Δυναμικά συστήματα αγορών (άρθρο 52 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να χρησιμοποιούν το δυναμικό σύστημα αγορών για αγορές τρέχουσας χρήσης, των οποίων τα γενικά διαθέσιμα στην αγορά χαρακτηριστικά ικανοποιούν τις απαιτήσεις τους. Το δυναμικό σύστημα αγορών λειτουργεί ως μια εξ ολοκλήρου ηλεκτρονική διαδικασία και είναι ανοικτό καθ' όλη περίοδο ισχύος του συστήματος σε κάθε οικονομικό φορέα που πληροί τα κριτήρια επιλογής. Μπορεί να χωριστεί σε κατηγορίες προϊόντων, έργων ή υπηρεσιών που ορίζονται αντικειμενικά με βάση τα χαρακτηριστικά της σύμβασης που πρέπει να εκτελεστεί στο πλαίσιο της εκάστοτε κατηγορίας.

Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν αναφορά στο μέγιστο επιτρεπόμενο μέγεθος των συγκεκριμένων συμβάσεων που πρόκειται να συναφθούν ή σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή στην οποία θα εκτελεστούν αυτές οι συμβάσεις.

2. Για τη σύναψη σύμβασης στο πλαίσιο ενός δυναμικού συστήματος αγορών, οι αναθέτοντες φορείς ακολουθούν τους κανόνες της κλειστής διαδικασίας. Όλοι οι υποψήφιοι που πληρούν τα κριτήρια επιλογής γίνονται δεκτοί στο σύστημα και ο αριθμός των υποψηφίων που γίνονται δεκτοί στο σύστημα δεν περιορίζεται, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 304. Όταν οι αναθέτοντες φορείς χωρίζουν το σύστημα σε κατηγορίες προϊόντων, έργων ή υπηρεσιών, σύμφωνα προς την παράγραφος 1 του παρόντος άρθρου, καθορίζουν τα εφαρμοζόμενα κριτήρια επιλογής για εκάστη κατηγορία.

Κατά παρέκκλιση από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 265, ισχύουν οι ακόλουθες προθεσμίες:

α) Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται, κατά γενικό κανόνα, σε τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης

[186] Το άρθρο 269Α προστέθηκε με την παρ. 30 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

σύμβασης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης ή της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, εφόσον ως μέσον προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται περιοδική ενδεικτική προκήρυξη και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι μικρότερη των δεκαπέντε (15) ημερών.

Μετά την αποστολή της πρόσκλησης υποβολής προσφορών για την σύναψη της πρώτης σύμβασης στο πλαίσιο του δυναμικού συστήματος αγορών, δεν τίθεται καμία επιπλέον προθεσμία παραλαβής αιτήσεων συμμετοχής

β) Η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών ανέρχεται σε τουλάχιστον δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία εκδόσεων της Ένωσης της πρόσκλησης υποβολής προσφορών. Εφαρμόζονται οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 265.

3. Όλες οι επικοινωνίες στο πλαίσιο ενός δυναμικού συστήματος αγορών πραγματοποιούνται αποκλειστικώς με ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με τις παραραγράφους 1, 3 και 5 του άρθρου 258.

4. Για τους σκοπούς της ανάθεσης συμβάσεων εντός ενός δυναμικού συστήματος αγορών, οι αναθέτοντες φορείς:

α) δημοσιεύουν προκήρυξη διαγωνισμού, όπου διευκρινίζεται ότι πρόκειται για ένα δυναμικό σύστημα αγορών,

β) διευκρινίζουν στα έγγραφα της σύμβασης τουλάχιστον τη φύση και την εκτιμώμενη ποσότητα των προβλεπόμενων αγορών, καθώς και όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν το δυναμικό σύστημα αγορών, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου λειτουργίας του, του χρησιμοποιούμενου ηλεκτρονικού εξοπλισμού και των τεχνικών ρυθμίσεων και προδιαγραφών της σύνδεσης,

γ) αναφέρουν κάθε διαίρεση σε κατηγορίες προϊόντων, έργων ή υπηρεσιών και τα χαρακτηριστικά τους,

δ) παρέχουν ελεύθερη, πλήρη, άμεση και ελεύθερη πρόσβαση, για όσο διάστημα είναι σε ισχύ το σύστημα, στα έγγραφα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 297.

5. Οι αναθέτοντες φορείς παρέχουν, καθ' όλη την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών, τη δυνατότητα σε κάθε οικονομικό φορέα να ζητήσει να συμμετάσχει στο σύστημα, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπει η παρ. 2 του παρόντος άρθρου. Οι αναθέτοντες φορείς ολοκληρώνουν την αξιολόγηση των εν λόγω αιτήσεων, σύμφωνα με τα κριτήρια επιλογής εντός δέκα (10) εργάσιμων ημερών από την παραλαβή τους. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί σε δεκαπέντε (15) εργάσιμες ημέρες σε μεμονωμένες περιπτώσεις, όταν αυτό δικαιολογείται, ιδίως λόγω της ανάγκης να εξεταστούν συμπληρωματικά έγγραφα ή να επαληθευθεί διαφορετικά αν πληρούνται τα κριτήρια επιλογής.

Με την επιφύλαξη του πρώτου εδαφίου και εφόσον δεν έχει αποσταλεί η πρόσκληση υποβολής προσφορών για την πρώτη συγκεκριμένη σύμβαση εντός του δυναμικού συστήματος αγορών, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να παρατείνουν την περίοδο αξιολόγησης, εφόσον, εν τω μεταξύ δεν έχει υπάρξει άλλη πρόσκληση υποβολής προσφορών κατά τη διάρκεια της παράτασης της περιόδου αξιολόγησης. Η διάρκεια της παράτασης στην οποία προτίθενται να προβούν οι αναθέτοντες φορείς αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης.

Οι αναθέτοντες φορείς ενημερώνουν το ταχύτερο δυνατόν τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα αν έχει γίνει δεκτός στο δυναμικό σύστημα αγορών ή όχι.

6. Οι αναθέτοντες φορείς προσκαλούν όλους τους συμμετέχοντες που έχουν γίνει δεκτοί να υποβάλουν προσφορά για σύναψη κάθε συγκεκριμένης σύμβασης εντός του δυναμικού συστήματος αγορών, σύμφωνα με το άρθρο 299. Οταν το δυναμικό σύστημα αγορών χωρίζεται σε κατηγορίες έργων, προϊόντων ή υπηρεσιών, οι αναθέτοντες φορείς καλούν όλους τους συμμετέχοντες που έχουν γίνει δεκτοί στην κατηγορία της συγκεκριμένης σύμβασης, να υποβάλουν προσφορά.

Οι αναθέτοντες φορείς αναθέτουν τη σύμβαση στον προσφέροντα που έχει υποβάλει την καλύτερη προσφορά βάσει των κριτηρίων ανάθεσης που ορίζονται στην προκήρυξη του

διαγωνισμού για το δυναμικό σύστημα αγορών, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, ή, αν χρησιμοποιείται γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού, στην πρόσκληση υποβολής προσφορών.

Τα κριτήρια αυτά μπορούν, κατά περίπτωση, να προσδιορίζονται με μεγαλύτερη ακρίβεια στην πρόσκληση υποβολής προσφορών.

7. Οι αναθέτοντες φορείς οι οποίοι, δυνάμει του άρθρου 305, επικαλούνται λόγους αποκλεισμού και κριτήρια επιλογής που προβλέπονται στο πλαίσιο του Βιβλίου Ι του παρόντος νόμου, μπορούν, ανά πάσα στιγμή κατά την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών, να απαιτούν από τους συμμετέχοντες που έχουν γίνει δεκτοί να καταθέτουν επικαιροποιημένη υπεύθυνη δήλωση όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 79, εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία διαβίβασης της αίτησης.

Στην περίπτωση του πρώτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου, εφαρμόζονται οι παράγραφοι 2 έως 5 του άρθρου 79 καθ' όλη την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών.

8. Οι αναθέτοντες φορείς αναφέρουν την περίοδο ισχύος του δυναμικού συστήματος αγορών στην προκήρυξη του διαγωνισμού και ενημερώνουν την Επιτροπή για οποιαδήποτε μεταβολή της εν λόγω περιόδου ισχύος, με τη χρήση των κατωτέρω τυποποιημένων εντύπων:

α) εάν η περίοδος ισχύος μεταβάλλεται χωρίς να παύει η λειτουργία του συστήματος, μέσω του εντύπου που χρησιμοποιείται αρχικά για την προκήρυξη διαγωνισμού για το δυναμικό σύστημα αγορών,

β) εάν παύει η λειτουργία του συστήματος, μέσω της γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης που αναφέρεται στο άρθρο 294.

9. Στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς καθώς και στους συμμετέχοντες στο δυναμικό σύστημα αγορών δεν επιβάλλεται καμία χρέωση πριν ή κατά την περίοδο ισχύος του συστήματος.

10. Ο αναθέτων φορέας αναφέρει στα έγγραφα της σύμβασης τους ειδικότερους όρους εφαρμογής του παρόντος άρθρου.

«11. Σε προληπτικό έλεγχο νομιμότητας, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες για το Ελεγκτικό Συνέδριο διατάξεις, υπόκεινται η πρώτη σύμβαση ανεξαρτήτως αξίας αυτής, εφόσον η συνολική εκτιμώμενη αξία του Δυναμικού Συστήματος Αγορών υπερβαίνει τα εκάστοτε ισχύοντα όρια, καθώς και κάθε επιμέρους σύμβαση εφόσον υπερβαίνει αυτοτελώς τα εκάστοτε ισχύοντα όρια.».[187]

Άρθρο 271 Ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί -Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 53 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να προσφεύγουν σε ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς, στους οποίους παρουσιάζονται νέες, μειωμένες τιμές και/ή νέες αξίες, όσον αφορά ορισμένα στοιχεία των προσφορών. Για τον σκοπό αυτό, οι αναθέτοντες φορείς διοργανώνουν τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό με τη μορφή επαναλαμβανόμενης ηλεκτρονικής διαδικασίας, διεξαγόμενης έπειτα από προκαταρκτική πλήρη αξιολόγηση των προσφορών, επιτρέποντας την ταξινόμησή τους με βάση αυτόματες μεθόδους αξιολόγησης.

Δεδομένου ότι ορισμένες συμβάσεις υπηρεσιών ή έργων, που έχουν ως αντικείμενο υπηρεσίες πνευματικού δημιουργού, όπως ο σχεδιασμός έργων, δεν μπορούν να

[187] Η παρ.11 προστέθηκε με την παρ.31α άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019, και ισχύει, σύμφωνα με την παρ.30β του αυτού άρθρου, και για τα δυναμικά συστήματα που είναι σε εξέλιξη κατά τη δημοσίευση του νόμου αυτού (1.4.2019)

ταξινομηθούν με βάση αυτόματη μέθοδο αξιολόγησης, οι συμβάσεις αυτές δεν αποτελούν αντικείμενο ηλεκτρονικών πλειστηριασμών.

2. Σε ανοικτή ή κλειστή διαδικασία ή σε διαδικασία με διαπραγμάτευση με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αποφασίζουν ότι πριν από την ανάθεση μιας σύμβασης διεξάγεται ηλεκτρονικός πλειστηριασμός, όταν το περιεχόμενο των εγγράφων της σύμβασης και ιδίως οι τεχνικές προδιαγραφές μπορούν να καθορισθούν με ακρίβεια. Υπό τους ιδίους όρους, ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός μπορεί να χρησιμοποιείται κατά το νέο διαγωνισμό μεταξύ των μερών μιας συμφωνίας-πλαίσιο, όπως προβλέπεται στην παρ. 2 του άρθρου 273, περί συμφωνιών-πλαίσιο, καθώς και κατά τον διαγωνισμό για την ανάθεση συμβάσεων στο πλαίσιο του δυναμικού συστήματος αγορών, όπως αναφέρεται στο άρθρο 270 περί δυναμικών συστημάτων αγορών.

3. Ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός αφορά σε ένα από τα ακόλουθα στοιχεία των προσφορών:

α) μόνο στις τιμές, εφόσον η σύμβαση ανατίθεται αποκλειστικά βάσει της τιμής,

β) στις τιμές και/ή τις νέες αξίες των στοιχείων των προσφορών που επισημαίνονται στα έγγραφα της σύμβασης, εφόσον η σύμβαση ανατίθεται βάσει της βέλτιστης σχέσης ποιότητας-τιμής ή στην προσφορά με το χαμηλότερο κόστος, σύμφωνα με μια προσέγγιση βασιζόμενη στη σχέση αποδοτικότητας-κόστους.

4. Οι αναθέτοντες φορείς, που αποφασίζουν να κάνουν χρήση ηλεκτρονικού πλειστηριασμού, το δηλώνουν στην προκήρυξη διαγωνισμού, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή, αν χρησιμοποιείται γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού, στην πρόσκληση υποβολής προσφορών. Τα έγγραφα της σύμβασης περιλαμβάνουν τουλάχιστον τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Παράρτημα VII του Προσαρτήματος Β` του παρόντος νόμου.

5. Οι αναθέτοντες φορείς, πριν να προβούν στον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, διενεργούν μια πρώτη πλήρη αξιολόγηση των προσφορών, σύμφωνα με το κριτήριο ή τα κριτήρια ανάθεσης και με τη στάθμισή τους, όπως έχουν καθορισθεί.

Η προσφορά θεωρείται παραδεκτή, όταν έχει υποβληθεί από προσφέροντα που δεν έχει αποκλειστεί, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 304, περί κριτηρίων επιλογής, ή την παρ. 1 του άρθρου 305, περί λόγων αποκλεισμού, και πληροί τα κριτήρια επιλογής των άρθρων 304 και 305, εφόσον η προσφορά είναι σύμφωνη με τις τεχνικές προδιαγραφές, χωρίς να είναι μη κανονική ή απαράδεκτη ή ακατάλληλη.

Μη κανονικές προσφορές θεωρούνται ιδίως όσες προσφορές δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, όσες παρελήφθη-σαν εκπρόθεσμα, όταν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία συμπαιγνίας ή διαφθοράς ή όσες κρίνονται από τον αναθέτοντα φορέα ασυνήθιστα χαμηλές. Απαράδεκτες προσφορές θεωρούνται ιδίως όσες υποβάλλονται από προσφέροντες, οι οποίοι δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα και όσων η τιμή υπερβαίνει τον προϋπολογισμό του αναθέτοντος φορέα, όπως καθορίσθηκε και τεκμηριώθηκε πριν την έναρξη της διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

Μη κατάλληλη θεωρείται μία προσφορά, όταν δεν σχετίζεται με τη σύμβαση και αδυνατεί προδήλως, χωρίς ουσιώδη τροποποίηση, να ανταποκριθεί στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του αναθέτοντος φορέα, όπως προσδιορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

Μη κατάλληλη θεωρείται μία αίτηση συμμετοχής, όταν στο πρόσωπο του οικονομικού φορέα συντρέχει υποχρεωτικός ή δυνητικός λόγος αποκλεισμού, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 304 ή την παρ. 1 του άρθρου 305, ή όταν αυτός δεν πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής, που καθορίζονται από τον αναθέτοντα φορέα, σύμφωνα με τα άρθρα 304 ή 305.

Όλοι οι προσφέροντες, που έχουν υποβάλει παραδεκτές προσφορές, καλούνται ταυτόχρονα να συμμετάσχουν στον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, χρησιμοποιώντας, κατά την προκαθορισμένη ημέρα και ώρα, τα στοιχεία σύνδεσης, σύμφωνα με τις οδηγίες που παρέχονται στην πρόσκληση. Ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός μπορεί να διεξάγεται σε διαδοχικές φάσεις. Ο ηλεκτρονικός πλειστηριασμός δεν αρχίζει προτού παρέλθουν δύο (2) εργάσιμες ημέρες από την ημερομηνία αποστολής των προσκλήσεων.

6. Η πρόσκληση συνοδεύεται από το αποτέλεσμα της πλήρους αξιολόγησης της οικείας προσφοράς, η οποία διεξάγεται σύμφωνα με τη στάθμιση που προβλέπεται στην παρ. 5 του άρθρου 311.

Η πρόσκληση αναφέρει επίσης τον μαθηματικό τύπο, βάσει του οποίου καθορίζεται κατά τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό η αυτόματη κατάταξη των προσφορών σε συνάρτηση με τις νέες υποβαλλόμενες τιμές ή τις νέες αξίες. Εκτός από την περίπτωση κατά την οποία η οικονομικώς πιο συμφέρουσα προσφορά βρίσκεται με βάση μόνο την τιμή, ο μαθηματικός αυτός τύπος εκφράζει τη στάθμιση όλων των κριτηρίων που έχουν καθοριστεί για τον προσδιορισμό της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, όπως αναφέρεται στη γνωστοποίηση που χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού ή σε άλλα έγγραφα της σύμβασης. Προς τον σκοπό αυτό, περιθώρια διακύμανσης περιορίζονται εκ των προτέρων σε συγκεκριμένη τιμή. Αν επιτρέπονται εναλλακτικές προσφορές, προβλέπεται χωριστός μαθηματικός τύπος για κάθε εναλλακτική προσφορά.

7. Κατά τη διάρκεια κάθε φάσης του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού, οι αναθέτοντες φορείς γνωστοποιούν αμέσως σε όλους τους προσφέροντες τουλάχιστον τις πληροφορίες εκείνες που τους δίνουν τη δυνατότητα να γνωρίζουν, ανά πάσα στιγμή, την αντίστοιχη κατάταξή τους. Δύνανται, επίσης, εάν επισημαίνεται εκ των προτέρων, να γνωστοποιούν και άλλες πληροφορίες σχετικά με άλλες τιμές ή αξίες που υποβάλλονται. Οι αναθέτοντες φορείς δύνανται επιπλέον να ανακοινώνουν ανά πάσα στιγμή τον αριθμό των συμμετεχόντων σε κάθε φάση του πλειστηριασμού. Ωστόσο, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να γνωστοποιούν την ταυτότητα των προσφερόντων κατά τη διεξαγωγή των διαφόρων φάσεων του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού.

8. Οι αναθέτοντες φορείς περατώνουν τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό με έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους τρόπους:

α) κατά την προκαθορισμένη ημερομηνία και ώρα,

β) όταν δεν λαμβάνουν πλέον νέες τιμές ή νέες αξίες που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις σχετικά με τις ελάχιστες διαφοροποιήσεις, εφόσον έχουν δηλώσει προηγουμένως το χρονικό διάστημα που θα επιτρέψουν να παρέλθει από την παραλαβή της τελευταίας υποβολής πριν περατώσουν τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό ή

γ) όταν οι προκαθορισμένες φάσεις του πλειστηριασμού έχουν όλες ολοκληρωθεί.

Εάν οι αναθέτοντες φορείς προτίθενται να περατώσουν τον ηλεκτρονικό πλειστηριασμό, σύμφωνα με την περ. γ`, ενδεχομένως, σε συνδυασμό με τον τρόπο που προβλέπεται στην περ. β`, η πρόσκληση συμμετοχής στον πλειστηριασμό προσδιορίζει το χρονοδιάγραμμα κάθε φάσης του πλειστηριασμού.

9. Μετά την περάτωση του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού, οι αναθέτοντες φορείς αναθέτουν τη σύμβαση, σύμφωνα με το άρθρο 311, περί κριτηρίων ανάθεσης συμβάσεων, βάσει των αποτελεσμάτων του ηλεκτρονικού πλειστηριασμού.

10. Ο αναθέτων φορέας αναφέρει στα έγγραφα της σύμβασης τους ειδικότερους όρους εφαρμογής του παρόντος άρθρου.

11. Με απόφαση του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού μπορεί να καθίσταται υποχρεωτική η χρήση ηλεκτρονικών πλειστηριασμών σε αναθέτοντες φορείς που αποτελούν αναθέτουσες αρχές, για συγκεκριμένες κατηγορίες αγαθών και γενικών υπηρεσιών.»[188]

[188] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου και η παρ.12 προστέθηκαν και το άρθρο 271 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 111 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α`36.ΠΡΟΣΟΧΗ:`Εναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Άρθρο 272 Ηλεκτρονικοί κατάλογοι (άρθρο 54 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Όταν απαιτείται η χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν, υπό την επιφύλαξη της απόφασης της παραγράφου 2, να ορίζουν ότι οι προσφορές πρέπει να υποβάλλονται υπό τη μορφή ηλεκτρονικού καταλόγου ή να περιλαμβάνουν ηλεκτρονικό κατάλογο.

2. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού, για τους αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές μπορεί να καθίσταται υποχρεωτική η χρήση ηλεκτρονικών καταλόγων για συγκεκριμένα είδη συμβάσεων.

3. Οι προσφορές που υποβάλλονται υπό μορφή ηλεκτρονικού καταλόγου μπορούν να συνοδεύονται από άλλα έγγραφα, που συμπληρώνουν την προσφορά.

4. Οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι καταρτίζονται από τους υποψηφίους ή τους προσφέροντες με σκοπό τη συμμετοχή τους σε μια συγκεκριμένη διαδικασία σύναψης σύμβασης, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές και το υπόδειγμα που καθορίζεται από τον αναθέτοντα φορέα.

Επιπλέον, οι ηλεκτρονικοί κατάλογοι συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις για τα μέσα ηλεκτρονικής επικοινωνίας όπως και με τυχόν επιπρόσθετες απαιτήσεις που ορίζονται από τον αναθέτοντα φορέα, σύμφωνα με το άρθρο 258.

5. Οταν η υποβολή προσφορών υπό τη μορφή ηλεκτρονικών καταλόγων επιτρέπεται ή επιβάλλεται, οι αναθέτοντες φορείς:

α) το δηλώνουν στην προκήρυξη διαγωνισμού, στην πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος ή, όταν χρησιμοποιείται γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού, στην πρόσκληση υποβολής προσφορών ή διαπραγμάτευσης,

β) επισημαίνουν στα έγγραφα της σύμβασης όλες τις αναγκαίες πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 258 όσον αφορά το υπόδειγμα, τον χρησιμοποιούμενο ηλεκτρονικό εξοπλισμό και τις τεχνικές διευθετήσεις και προδιαγραφές της σύνδεσης για τον κατάλογο.

6. Εάν έχει συναφθεί συμφωνία - πλαίσιο με περισσότερους του ενός οικονομικούς φορείς μετά την υποβολή προσφορών υπό τη μορφή ηλεκτρονικών καταλόγων, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να ορίζουν ότι η προκήρυξη νέου διαγωνισμού για συγκεκριμένες συμβάσεις λαμβάνει χώρα βάσει επικαιροποιημένων καταλόγων. Σε αυτή την περίπτωση, οι αναθέτοντες φορείς χρησιμοποιούν μία από τις ακόλουθες μεθόδους:

α) καλούν τους προσφέροντες να υποβάλουν εκ νέου τους ηλεκτρονικούς καταλόγους τους, προσαρμοσμένους στις απαιτήσεις της εν λόγω σύμβασης ή

β) ενημερώνουν τους προσφέροντες ότι σκοπεύουν να συλλέξουν από τους ηλεκτρονικούς καταλόγους που έχουν ήδη υποβληθεί τις πληροφορίες που απαιτούνται, ώστε να καταρτισθούν προσφορές προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις της συγκεκριμένης σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι η χρήση της εν λόγω μεθόδου έχει επισημανθεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία - πλαίσιο.

7. Εάν οι αναθέτοντες φορείς προκηρύσσουν νέο διαγωνισμό για συγκεκριμένες συμβάσεις, σύμφωνα με την περίπτωση β` της παρ. 6, ενημερώνουν τους προσφέροντες για την ημερομηνία και ώρα κατά την οποία σκοπεύουν να συλλέξουν τις πληροφορίες που απαιτούνται ούτως ώστε να καταρτισθούν προσφορές προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις της συγκεκριμένης σύμβασης και παρέχουν στους προσφέροντες τη δυνατότητα να αρνηθούν την εν λόγω συλλογή πληροφοριών.

Οι αναθέτοντες φορείς προβλέπουν επαρκές χρονικό διάστημα μεταξύ της ενημέρωσης και της συλλογής των πληροφοριών.

Πριν από την ανάθεση της σύμβασης, οι αναθέτοντες φορείς παρουσιάζουν τις συλλεγείσες πληροφορίες στον ενδιαφερόμενο προσφέροντα, δίνοντάς του την ευκαιρία να αμφισβητήσει ή να επιβεβαιώσει ότι η προσφορά που προέκυψε με αυτόν τον τρόπο δεν περιέχει ουσιώδη σφάλματα.

8. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αναθέτουν συμβάσεις βάσει ενός δυναμικού συστήματος αγορών απαιτώντας οι προσφορές συγκεκριμένης σύμβασης να υποβάλλονται υπό μορφή ηλεκτρονικού καταλόγου.

Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν επίσης να αναθέτουν συμβάσεις βάσει ενός δυναμικού συστήματος αγορών βάσει της περίπτωσης β` της παρ. 6 και της παρ. 7, υπό την προϋπόθεση ότι η αίτηση συμμετοχής στο δυναμικό σύστημα αγορών συνοδεύεται από ηλεκτρονικό κατάλογο, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές και το υπόδειγμα που καθορίζεται από τον αναθέτοντα φορέα. Στη συνέχεια, ο εν λόγω κατάλογος συμπληρώνεται από τους υποψηφίους, αφού ενημερωθούν για την πρόθεση του αναθέτοντος φορέα να καταρτίσει προσφορές μέσω της διαδικασίας της περίπτωσης β` της παραγράφου 6.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Άρθρο 273 Συμφωνίες - πλαίσιο (άρθρο 51 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς δύνανται να συνάπτουν συμφωνίες - πλαίσιο, εφόσον εφαρμόζουν τις διατάξεις που προβλέπονται στον παρόν Βιβλίο.

Ως συμφωνία - πλαίσιο νοείται μια συμφωνία που συνάπτεται μεταξύ ενός ή περισσοτέρων αναθετόντων φορέων και ενός ή περισσοτέρων οικονομικών φορέων, η οποία αποσκοπεί στον καθορισμό των όρων που διέπουν τις συμβάσεις που πρόκειται να συναφθούν κατά τη διάρκεια συγκεκριμένης περιόδου, ιδίως όσον αφορά τις τιμές και, όπου ενδείκνυται, τις προβλεπόμενες ποσότητες.

Η διάρκεια μιας συμφωνίας - πλαίσιο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα οκτώ (8) έτη, εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων δεόντως δικαιολογημένων, ιδίως λόγω του αντικειμένου της συμφωνίας - πλαίσιο.

2. Οι συμβάσεις που βασίζονται σε συμφωνία - πλαίσιο ανατίθενται βάσει αντικειμενικών κανόνων και κριτηρίων που μπορεί να περιλαμβάνουν την εκ νέου διεξαγωγή του διαγωνισμού μεταξύ των οικονομικών φορέων που είναι μέρη της συμφωνίας - πλαίσιο, όπως συνήφθη. Οι εν λόγω κανόνες και κριτήρια προσδιορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία - πλαίσιο.

Οι αντικειμενικοί κανόνες και τα κριτήρια που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο διασφαλίζουν την ίση μεταχείριση των οικονομικών φορέων που είναι συμβαλλόμενα μέρη της συμφωνίας. Στις περιπτώσεις που προβλέπεται διεξαγωγή νέου διαγωνισμού, οι αναθέτοντες φορείς ορίζουν επαρκή προθεσμία για την υποβολή προσφορών για κάθε συγκεκριμένη σύμβαση και αναθέτουν κάθε σύμβαση στον προσφέροντα που υπέβαλε την καλύτερη προσφορά, βάσει των κριτηρίων ανάθεσης που έχουν καθορισθεί στα έγγραφα της σύμβασης για τη συμφωνία - πλαίσιο.

Οι αναθέτοντες φορείς δεν πρέπει να προσφεύγουν στις συμφωνίες - πλαίσιο καταχρηστικά ή κατά τρόπο που να εμποδίζει, να περιορίζει ή να στρεβλώνει τον ανταγωνισμό.

«3. Οι συμφωνίες πλαίσιο αποστέλλονται για προληπτικό έλεγχο στο Ελεγκτικό Συνέδριο, κατά τις οικείες διατάξεις, ενώ οι εκτελεστικές αυτών συμβάσεις μόνο εφόσον η αξία τους υπερβαίνει αυτοτελώς τα εκάστοτε ισχύοντα όρια.».[189]

Άρθρο 274 Κεντρικές δραστηριότητες αγορών και Κεντρικές Αρχές Αγορών (ΚΑΑ) (άρθρο 55 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν:

[189] Η παρ.3 προστέθηκε με την παρ.32 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

α) να αποκτούν έργα, τα αγαθά ή και υπηρεσίες από μία Κ.Α.Α. που παρέχει τη δραστηριότητα της υποπερίπτωση α` της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2,

β) να αποκτούν έργα, αγαθά και υπηρεσίες χρησιμοποιώντας συμβάσεις που ανατίθενται από μία Κεντρική Αρχή Αγορών, μέσω δυναμικών συστημάτων αγορών που διαχειρίζεται μία Κ.Α.Α. ή χρησιμοποιώντας συμφωνία - πλαίσιο από Κ.Α.Α. που παρέχει τη δραστηριότητα της υποπερίπτωσης β` της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2.

Όταν ένα δυναμικό σύστημα αγορών το οποίο διαχειρίζεται μια Κ.Α.Α. μπορεί να χρησιμοποιείται από άλλους αναθέτοντες φορείς, αυτό αναφέρεται στην προκήρυξη διαγωνισμού με την οποία εισάγεται το εν λόγω δυναμικό σύστημα αγορών.
2. Ένας αναθέτων φορέας εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του δυνάμει του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) όταν:

α) αποκτά αγαθά ή υπηρεσίες από μία κεντρική αρχή αγορών που προσφέρει τη δραστηριότητα της υποπερίπτωσης α` της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2.

β) αποκτά έργα, αγαθά ή υπηρεσίες χρησιμοποιώντας συμβάσεις που ανατίθενται από την ΚΑΑ, δυναμικά συστήματα αγορών που διαχειρίζεται η ΚΑΑ ή, συμφωνία - πλαίσιο που συνάπτεται από την ΚΑΑ, η οποία προσφέρει τη δραστηριότητα υποπερίπτωσης β` της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2.

Ωστόσο, ο εν λόγω αναθέτων φορέας φέρει την ευθύνη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων δυνάμει του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338), όσον αφορά στα μέρη που διεξάγονται από τον ίδιο, όπως:

α) την ανάθεση μιας σύμβασης στο πλαίσιο δυναμικού συστήματος αγορών το οποίο διαχειρίζεται μία ΚΑΑ,

β) τη διεξαγωγή νέου διαγωνισμού βάσει της συμφωνίας - πλαισίου που έχει συναφθεί από μία ΚΑΑ.

3. Όλες οι διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων που διεξάγονται από μία ΚΑΑ διενεργούνται μέσω του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ., σύμφωνα με τις απαιτήσεις που καθορίζονται στο άρθρο 258 υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 11 του άρθρου 258.

4. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν, χωρίς να εφαρμόζουν τις διαδικασίες του παρόντος βιβλίου, να αναθέτουν μία σύμβαση υπηρεσιών για την παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών σε μία Κ.Α.Α..

Αυτές οι συμβάσεις υπηρεσιών μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν την παροχή επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών.

5. α) Είναι δυνατόν, κατόπιν κοινής εγγράφου συμφωνίας, να ορίζεται αναθέτων φορέας ως Κ.Α.Α., η οποία προσφέρει δραστηριότητες της περίπτωσης 15 της παραγράφου 1 του άρθρου 2.

Η εν λόγω συμφωνία εγκρίνεται, σύμφωνα με τις εσωτερικές διατάξεις που διέπουν τους αναθέτοντες φορείς που συμβάλλονται και καθορίζει ειδικότερα θέματα που αφορούν στις αρμοδιότητες του αναθέτοντας φορέα που ασκεί δραστηριότητες Κ.Α.Α., καθώς και τις κατηγορίες έργων, αγαθών και υπηρεσιών που αποτελούν αντικείμενο ομαδοποίησης. Για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται οι παράγραφοι 2 και 3 του παρόντος άρθρου. Η συμφωνία του πρώτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου κοινοποιείται στους κατά περίπτωση αρμοδίους Υπουργούς, καθώς και στην Αρχή και αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης.

β) Με κοινή απόφαση του αρμοδίων κατά περίπτωση Υπουργών ορίζεται αναθέτων φορέας που είναι αναθέτουσα αρχή κατά την έννοια του άρθρου 223, ως Κ.Α.Α.. Στην εν λόγω υπουργική απόφαση καθορίζεται η κατά περίπτωση αρμοδιότητα σύναψης και εκτέλεσης συμβάσεων έργων, υπηρεσιών και προμηθειών, με κριτήριο είτε τον τομέα ή κλάδο της αγοράς στον οποίο δραστηριοποιείται ο αναθέτων φορέας είτε τη γεωγραφική περιοχή δραστηριότητας είτε κατ` εφαρμογή αμφοτέρων των κριτηρίων αυτών και να καθορίζονται

ειδικότερα θέματα που αφορούν στις αρμοδιότητες αυτού, καθώς και στις κατηγορίες έργων, αγαθών και υπηρεσιών που αποτελούν αντικείμενο ομαδοποίησης.

Άρθρο 275 Περιστασιακές από κοινού διαδικασίες σύναψης συμβάσεων (άρθρο 56 της Οδηγίας 2014/25ΕΕ)

1. Δύο ή περισσότεροι αναθέτοντες φορείς μπορούν να συμφωνήσουν να διεξάγουν ορισμένες συγκεκριμένες διαδικασίες σύναψης συμβάσεων από κοινού. Η συμφωνία συνάπτεται εγγράφως και καθορίζει τουλάχιστον τις ευθύνες των μερών, τον επιμερισμό των υποχρεώσεων στα μέρη και τις λεπτομέρειες σχετικά με τις αναγκαίες δαπάνες και τις πιστώσεις των μερών.

2. Στις περιπτώσεις που μια διαδικασία σύναψης σύμβασης διενεργείται εξ ολοκλήρου από κοινού εξ ονόματος και για λογαριασμό όλων των αναθετόντων φορέων, οι τελευταίοι ευθύνονται αλληλέγγυα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που προκύπτουν από το παρόν Βιβλίο (άρθρα 222 έως 338). Τούτο ισχύει και σε περιπτώσεις που τη διαδικασία διαχειρίζεται ένας αναθέτων φορέας, ενεργώντας τόσο για δικό του λογαριασμό όσο και για λογαριασμό των λοιπών αναθετόντων φορέων.

Εάν η διενέργεια της διαδικασίας σύναψης σύμβασης δεν πραγματοποιείται στο σύνολό της εξ ονόματος και για λογαριασμό των ενδιαφερόμενων αναθετόντων φορέων, οι τελευταίοι ευθύνονται αλληλέγγυα μόνο για τα μέρη εκείνα που πραγματοποιούνται από κοινού. Κάθε αναθέτων φορέας φέρει την αποκλειστική ευθύνη για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του, σύμφωνα με το παρόν Βιβλίο για τα μέρη που διεξάγει στο όνομά του και για δικό του λογαριασμό.

Άρθρο 276 Διαδικασίες σύναψης συβάσεων με αναθέτοντες φορείς από διαφορετικά Κράτη - Μέλη (άρθρο 57 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 247 έως 249, αναθέτοντες φορείς από διαφορετικά κράτη - μέλη μπορούν να ενεργούν από κοινού για την ανάθεση συμβάσεων χρησιμοποιώντας ένα από τα μέσα του παρόντος άρθρου.

Οι αναθέτοντες φορείς δεν χρησιμοποιούν τα μέσα του παρόντος άρθρου με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής διατάξεων αναγκαστικού δημοσίου δικαίου σύμφωνων με το δίκαιο της Ενωσης στις οποίες υπόκειται το οικείο κράτος - μέλος.

2. Αναθέτοντες φορείς μπορούν να χρησιμοποιούν κεντρικές δραστηριότητες αγορών που προσφέρονται από ΚΑΑ εγκατεστημένες σε άλλο κράτος - μέλος.

3. Η παροχή κεντρικών δραστηριοτήτων αγορών από ΚΑΑ εγκατεστημένη σε άλλο κράτος - μέλος πραγματοποιείται, σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις του κράτους - μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η Κ.Α.Α..

Οι εθνικές διατάξεις του κράτους - μέλους όπου είναι εγκατεστημένη η Κ.Α.Α., εφαρμόζονται επίσης στα ακόλουθα:

α) στην ανάθεση σύμβασης στο πλαίσιο ενός δυναμικού συστήματος αγορών,

β) στη διεξαγωγή ενός νέου διαγωνισμού εντός μίας συμφωνίας - πλαισιου.

4. Αναθέτοντες φορείς από διαφορετικά κράτη - μέλη μπορούν από κοινού να αναθέτουν σύμβαση, να συνάπτουν συμφωνία - πλαίσιο ή να λειτουργούν δυναμικό σύστημα αγορών. Μπορούν επίσης να αναθέτουν συμβάσεις βάσει της συμφωνίας - πλαισιου ή του δυναμικού συστήματος αγορών. Εκτός εάν τα αναγκαία στοιχεία ρυθμίζονται από διεθνή συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών μελών, οι συμμετέχοντες αναθέτοντες φορείς συνάπτουν συμφωνία, όπου καθορίζονται:

α) οι ευθύνες των μερών και οι σχετικές εφαρμοστέες εθνικές διατάξεις,

β) η εσωτερική οργάνωση της διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης της διαδικασίας, ταυ επιμερισμού των υπό ανάθεση έργων, αγαθών ή υπηρεσιών και της σύναψης των συμβάσεων.

Ενας συμμετέχων αναθέτων φορέας εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του δυνάμει του παρόντος βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) όταν αγοράζει έργα, αγαθά ή υπηρεσίες από αναθέτοντα φορέα που είναι υπεύθυνος για τη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

Για τον καθορισμό των ευθυνών και του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, σύμφωνα με την περίπτωση α` της παρούσας παραγράφου, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να κατανέμουν συγκεκριμένες ευθύνες μεταξύ τους και να ορίζουν τις εφαρμοστέες διατάξεις των εθνικών δικαίων οποιουδήποτε από τα σχετικά κράτη - μέλη τους. Η κατανομή ευθυνών και το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης για τις από κοινού ανατιθέμενες συμβάσεις.

5. Αν περισσότεροι αναθέτοντες φορείς από διαφορετικά κράτη - μέλη έχουν συστήσει έναν κοινό φορέα, συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών ομίλων εδαφικής συνεργασίας δυνάμει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1082/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ή άλλων φορέων που ιδρύονται δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, οι συμμετέχοντες αναθέτοντες φορείς συμφωνούν, μέσω απόφασης του αρμόδιου οργάνου του κοινού φορέα, επί των εφαρμοστέων εθνικών κανόνων περί διαδικασιών σύναψης συμβάσεων ενός από τα ακόλουθα κράτη - μέλη:

α) των εθνικών διατάξεων του κράτους - μέλους, όπου έχει την έδρα του ο κοινός φορέας,

β) των εθνικών διατάξεων του κράτους - μέλους, όπου ασκεί τις δραστηριότητές του ο κοινός φορέας.

Η συμφωνία που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο μπορεί είτε να εφαρμόζεται για αόριστο χρόνο, όταν καθορίζεται στη συστατική πράξη του κοινού φορέα είτε για ορισμένο χρόνο, σε ορισμένα είδη συμβάσεων ή σε μία ή περισσότερες μεμονωμένες αναθέσεις συμβάσεων.

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Άρθρο 277 Συγκρότηση και τήρηση φακέλου σύμβασης (άρθρο 99 παρ. 6 και 100 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτοντες φορείς καταγράφουν την πρόοδο της διεξαγωγής όλων των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων είτε πραγματοποιούνται με ηλεκτρονικά μέσα είτε όχι.

2. Για την εκπλήρωση της υποχρέωσης της παρ. 1 ο αναθέτων φορέας συντάσσει και σε ηλεκτρονική μορφή ειδικό «φάκελο δημόσιας σύμβασης». Ειδικότερα, στην περίπτωση που η διαδικασία ανάθεσης γίνεται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, ο «φάκελος δημόσιας σύμβασης» τηρείται στον ηλεκτρονικό τόπο της διαδικασίας ανάθεσης.

3. Ο φάκελος δημόσιας σύμβασης συμπληρώνεται και επικαιροποιείται σε όλα τα επιμέρους στάδια σύναψης της σύμβασης και περιλαμβάνει κατ` ελάχιστον:

α) Την τεκμηρίωση της σκοπιμότητας της σύμβασης.

β) Τον προϋπολογισμό της σύμβασης και την τεκμηρίωσή του.

γ) Την περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης.

δ) Τα έγγραφα της σύμβασης.

ε) Όλα τα έγγραφα που είναι αναγκαία, ώστε ο αναθέτων φορέας να είναι σε θέση να αιτιολογεί τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σύναψης συμβάσεων, όπως ενδεικτικά έγγραφα που αφορούν:

αα) στην επικοινωνία με οικονομικούς φορείς,

ββ) στην προετοιμασία των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης,

γγ) στον διάλογο ή διαπραγμάτευση (εφόσον διεξήχθη),

δδ) στην επιλογή του αναδόχου και την ανάθεση της σύμβασης.

ζ) Αντίγραφο της σύμβασης.

4. Ο φάκελος δημόσιας σύμβασης τηρείται για περίοδο πέντε (5) τουλάχιστον ετών από την ημερομηνία οριστικής παραλαβής της σύμβασης. Σε περίπτωση εκκρεμοδικίας αναφορικά με τη δημόσια σύμβαση ο σχετικός φάκελος δημόσιας σύμβασης τηρείται μέχρι το πέρας αυτής.

5. [Καταργήθηκε].».[190]

Άρθρο 278 Προκαταρκτικές διαβουλεύσεις της αγοράς (άρθρο 58 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«Πριν από την έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να διεξάγουν διαβουλεύσεις με την αγορά, προκειμένου να προετοιμάσουν τη σύμβαση και να ενημερώνουν τους οικονομικούς φορείς για τα σχέδια και τις απαιτήσεις τους όσον αφορά στις συμβάσεις.

Για τον σκοπό αυτό, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να ζητούν ή να δέχονται τις συμβουλές ανεξάρτητων εμπειρογνωμόνων ή αρχών ή φορέων που δραστηριοποιούνται στην αγορά. Οι εν λόγω συμβουλές μπορούν να χρησιμοποιούνται για τον σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, εφόσον δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη στρέβλωση του ανταγωνισμού και την παραβίαση των αρχών της αποφυγής των διακρίσεων και της διαφάνειας.»[191]

Άρθρο 279 Κανόνες για τη διενέργεια προκαταρκτικών διαβουλεύσεων της αγοράς

«1. Οι διαβουλεύσεις διεξάγονται βάσει ειδικής πρόσκλησης για ανοιχτή, μη δεσμευτική συμμετοχή των ενδιαφερόμενων οικονομικών φορέων, που αναρτάται στην ιστοσελίδα του αναθέτοντος φορέα και, κατά την κρίση του, μέσω των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας για την υποβολή προσφορών ή μέσω εντύπου ή ηλεκτρονικού τύπου. Η δαπάνη των δημοσιεύσεων στον τύπο και κάθε άλλο μέσο δημοσιότητας βαρύνει τον αναθέτοντα φορέα. Σε περίπτωση συμβάσεων, για τις οποίες η εφαρμογή της παρούσας διάταξης υποχρεώνει τους αναθέτοντες φορείς να παράσχουν πληροφορίες, η αποκάλυψη των οποίων είναι αντίθετη προς τα ουσιώδη συμφέροντά τους ή μπορεί να παραβλάψει απόρρητα, η ειδική πρόσκληση του προηγούμενου εδαφίου δεν δημοσιοποιείται, αλλά αποστέλλεται με κάθε πρόσφορο μέσο.

2. Η πρόσκληση αναφέρει τα στοιχεία του αναθέτοντος φορέα, το αντικείμενο της σύμβασης, καθώς και τον τρόπο και την προθεσμία υποβολής παρατηρήσεων. Στην πρόσκληση

[190] Οι παράγραφοι 2, 3 και 4 τροποποιήθηκαν, η παρ.5 καταργήθηκε και το άρθρο 277, διαμορφώθηκε ως άνω ως άνω με το άρθρο 112 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
[191] Το άρθρο 278 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 113 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

επισυνάπτεται περιγραφικό έγγραφο, στο οποίο περιλαμβάνεται κάθε άλλο πληροφοριακό στοιχείο σχετικά με τη σύμβαση που πρόκειται να συναφθεί. Στην περίπτωση του τρίτου εδαφίου της παρ. 1, πριν από την αποστολή πρόσκλησης σε επιλεγμένους οικονομικούς φορείς, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο αντικείμενο της σύμβασης, ο αναθέτων φορέας διασφαλίζει την εχεμύθεια των οικονομικών φορέων, σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρ. 2 του άρθρου 259, περί πολιτικής ασφάλειας του ΕΣΗΔΗΣ.

3. Η διαδικασία διαβούλευσης διεξάγεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 258, περί κανόνων που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες και 259, περί πολιτικής ασφάλειας του ΕΣΗΔΗΣ, και διαρκεί δεκαπέντε (15) τουλάχιστον ημέρες από την ανάρτηση της σχετικής ανακοίνωσης ή από την αποστολή της σχετικής πρόσκλησης. Μετά από τη λήξη της προθεσμίας, που τάσσεται στην πρόσκληση για την ολοκλήρωση της διαβούλευσης, ο αναθέτων φορέας συγκεντρώνει, αναρτά στην ιστοσελίδα του και επεξεργάζεται τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν. Το τελευταίο εδάφιο δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις του τρίτου εδαφίου της παρ. 1.»[192]

Άρθρο 280 Προηγούμενη εμπλοκή υποψηφίων ή προσφερόντων (άρθρο 59 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«Εάν ένας υποψήφιος, ένας προσφέρων ή μια επιχείρηση, που σχετίζεται με υποψήφιο ή προσφέροντα, έχει παράσχει συμβουλές στον αναθέτοντα φορέα είτε εντός είτε εκτός του πλαισίου του άρθρου 278, περί προκαταρκτικών διαβουλεύσεων της αγοράς, ή έχει εμπλακεί με οποιονδήποτε τρόπο στην προετοιμασία της διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης, ο αναθέτων φορέας λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλίζει τη μη στρέβλωση του ανταγωνισμού λόγω της συμμετοχής του εν λόγω υποψηφίου ή προσφέροντα.

Ειδικότερα, ο αναθέτων φορέας, κατ` ελάχιστον:

α) γνωστοποιεί στους λοιπούς υποψηφίους και προσφέροντες τις σχετικές πληροφορίες που ανταλλάχθηκαν στο πλαίσιο της προηγούμενης εμπλοκής του υποψηφίου ή του προσφέροντος στην προετοιμασία της διαδικασίας σύναψης σύμβασης και προσδιορίζει επαρκείς προθεσμίες για την παραλαβή των προσφορών,

β) αποκλείει τον εμπλεκόμενο υποψήφιο ή προσφέροντα, μόνο εάν δεν υπάρχει άλλος τρόπος να διασφαλισθεί συμμόρφωση με την υποχρέωση τήρησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Πριν από την έκδοση της απόφασης αποκλεισμού, παρέχεται η ευχέρεια στους υποψηφίους ή τους προσφέροντες να αποδείξουν ότι η συμμετοχή τους στην προετοιμασία της διαδικασίας προμήθειας δεν είναι δυνατόν να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού,

γ) ενημερώνει την Επιτροπή Ανταγωνισμού για δικές της ενέργειες, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, και την ΕΑΑΔΗΣΥ για την καταγραφή των μέτρων που λήφθηκαν στην ειδική έκθεση που συντάσσεται δυνάμει του άρθρου 341, περί χωριστών εκθέσεων, σχετικά με τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων.»[193]

Άρθρο 281 Περιεχόμενο εγγράφων της σύμβασης

«1. Οι όροι που περιέχονται στα έγγραφα της σύμβασης πρέπει να είναι σαφείς και πλήρεις, ώστε να επιτρέπουν την υποβολή άρτιων και συγκρίσιμων μεταξύ τους προσφορών.

2. Τα έγγραφα της σύμβασης, πλην της προκήρυξης σύμβασης του άρθρου 293 και της περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης του άρθρου 291, περιέχουν ιδίως:

[192] Οι παράγραφοι 1 και 3 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 279 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 114 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
[193] Το άρθρο 280 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 115 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

α) την επωνυμία, τον αριθμό φορολογικού μητρώου της αναθέτουσας αρχής και τον κωδικό της αναθέτουσας αρχής ή αναθέτοντος φορέα, που αφορά στην ηλεκτρονική τιμολόγηση, όπως αυτός προσδιορίζεται στον επίσημο ιστότοπο της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης (Γ.Γ.Π.Σ.Δ.Δ.) του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης,

β) την προθεσμία για την παραλαβή των προσφορών από την αρμόδια υπηρεσία και τη διεύθυνση στην οποία πρέπει να αποσταλούν,

γ) το όνομα, τη διεύθυνση, τον αριθμό τηλεφώνου, τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e- mail) της υπηρεσίας που διενεργεί τον διαγωνισμό, καθώς και τον αρμόδιο υπάλληλο της υπηρεσίας αυτής,

δ) τα αρμόδια όργανα για την αποσφράγιση των προσφορών, την ημερομηνία, την ώρα και λοιπές πληροφορίες που σχετίζονται με την αποσφράγιση,

ε) την ακριβή περιγραφή του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, οποιαδήποτε δικαιώματα προαίρεσης, καθώς και τον χρόνο άσκησής τους,

στ) το είδος της διαδικασίας,

ζ) την πηγή χρηματοδότησης και τον τρόπο πληρωμής. Στην περίπτωση που πηγή χρηματοδότησης είναι ο τακτικός προϋπολογισμός, με εξαίρεση τις συμφωνίες πλαίσιο και τα δυναμικά συστήματα αγορών, τον αριθμό και την χρονολογία της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης, εφόσον η προκαλούμενη δαπάνη πρόκειται να βαρύνει το τρέχον οικονομικό έτος, τον αριθμό καταχώρησής της στα λογιστικά βιβλία του οικείου φορέα, καθώς και τον αριθμό της απόφασης έγκρισης της πολυετούς ανάληψης, σε περίπτωση που η δαπάνη εκτείνεται σε περισσότερα του ενός οικονομικά έτη, σύμφωνα με όσα προβλέπονται από την παρ. 4 του άρθρου 4 του π.δ. 80/2016 (Α` 145), περί διαδικασίας για την έκδοση της απόφασης ανάληψης υποχρέωσης. Στην περίπτωση που πηγή χρηματοδότησης είναι το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων, τη Συλλογική Απόφαση Ένταξης και τον ενάριθμο. Στην περίπτωση που συνάπτεται συμφωνία-πλαίσιο, οι πληροφορίες της παρούσας περίπτωσης περιέχονται μόνο στις εκτελεστικές συμβάσεις που συνάπτονται δυνάμει αυτής. Στην περίπτωση που χρησιμοποιείται δυναμικό σύστημα αγορών, οι πληροφορίες της παρούσας περίπτωσης αφορούν μόνο τις συμβάσεις που συνάπτονται δυνάμει αυτού,

η) [καταργήθηκε]

θ) τις προϋποθέσεις αναπροσαρμογής του τιμήματος μετά από την κατακύρωση, εφόσον κρίνεται ότι απαιτείται τέτοιος όρος,

ι) τις απαιτούμενες εγγυήσεις, τον τύπο, τα ποσοστά, το νόμισμα, τον χρόνο υποβολής των εγγυήσεων, καθώς και άλλες εξασφαλίσεις, εάν ζητούνται,

ια) τα τεχνικά χαρακτηριστικά (προδιαγραφές), την ποσότητα και την περιγραφή των αγαθών, υπηρεσιών ή έργων, τον τρόπο της εκτέλεσης του ελέγχου και της διασφάλισης της ποιότητας, την προθεσμία για την εκτέλεση της σύμβασης, τον τόπο και χρόνο εκτέλεσης, καθώς και άλλα χαρακτηριστικά, ανάλογα με το αντικείμενο της σύμβασης,

ιβ) τους όρους και τα κριτήρια επιλογής, καθώς και τα ελάχιστα επίπεδα αυτών, σχετικά με τους λόγους αποκλεισμού, την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, καθώς και την τεχνική ή επαγγελματική ικανότητα των υποψηφίων ή προσφερόντων,

ιγ) τη δυνατότητα υποβολής προσφοράς για ένα ή περισσότερα μέρη της σύμβασης,

ιδ) τη δυνατότητα υποβολής εναλλακτικών προσφορών,

ιε) το κριτήριο ανάθεσης, τη διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης των προσφορών,

ιστ) τη διάρκεια ισχύος των προσφορών,

ιζ) τους απαράβατους όρους, απόκλιση από τους οποίους συνεπάγεται απόρριψη της προσφοράς,

ιη) όλους τους ειδικούς και γενικούς όρους για την εκτέλεση της σύμβασης, ιδίως δε την υποχρέωση της παρ. 2 του άρθρου 253, περί αρχών που διέπουν τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων, και τους όρους πληρωμής,

ιθ) [καταργήθηκε].

κ) τα απαιτούμενα αποδεικτικά μέσα (υπεύθυνες δηλώσεις, δικαιολογητικά κ.λπ.),

κα) τον κατάλογο και τη σειρά ισχύος των εγγράφων της σύμβασης,

κβ) όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν στον τρόπο διάθεσης των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης,

κγ) ειδικά για τις συμβάσεις έργων:

αα) τον προϋπολογισμό δημοπράτησης, το τιμολόγιο δημοπράτησης, την τεχνική περιγραφή, την τεχνική μελέτη ή/και τη διαμόρφωση αυτών μετά την κατακύρωση της σύμβασης, σύμφωνα με την προσφορά του αναδόχου,

ββ) το σύστημα υποβολής προσφορών,

γγ) αμοιβή των αξιολογότερων μελετών, όπου κρίνεται αναγκαίο,

δδ) την επωνυμία του οργάνου που θα εξετάζει ενστάσεις, και

κδ) οποιαδήποτε άλλη πληροφορία απαιτείται σύμφωνα με τα άρθρα 222 έως 338.

3. Τα έγγραφα της σύμβασης συντάσσονται στην ελληνική γλώσσα και προαιρετικά και σε άλλες γλώσσες, συνολικά ή μερικά. Σε περίπτωση ασυμφωνίας μεταξύ των τμημάτων των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, που έχουν συνταχθεί σε περισσότερες γλώσσες, επικρατεί η ελληνική έκδοση.

4. Οι αναθέτοντες φορείς δεν επιβάλλουν στους οικονομικούς φορείς δαπάνη για τη λήψη των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, πλην της δαπάνης που αντιστοιχεί στο κόστος αναπαραγωγής τους και της ταχυδρομικής αποστολής τους.

5. Οι αναθέτοντες φορείς δύνανται να χρησιμοποιούν πρότυπα ή υποδείγματα εγγράφων σύμβασης τα οποία εκδίδονται από την Αρχή.

6. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται κατά τη σύναψη των συμβάσεων της περ. β` της παρ. 1 του άρθρου 1, που υλοποιούνται ως Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.), σύμφωνα με τον ν. 3389/2005 (Α` 232).»[194]

Άρθρο 282 Τεχνικές προδιαγραφές (άρθρο 60 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι τεχνικές προδιαγραφές που ορίζονται στην περίπτωση 1 του Παραρτήματος VIII του Προσαρτήματος Β`, παρατίθενται στα έγγραφα της σύμβασης και καθορίζουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά των έργων, των υπηρεσιών ή των αγαθών.

Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί επίσης να αναφέρονται σε συγκεκριμένη διαδικασία ή μέθοδο παραγωγής ή παροχής των ζητούμενων έργων, αγαθών ή υπηρεσιών ή σε συγκεκριμένη διαδικασία άλλου σταδίου του κύκλου ζωής τους, ακόμη και αν οι παράγοντες αυτοί δεν αποτελούν μέρος της υλικής τους υπόστασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης και είναι ανάλογα με την αξία και τους σκοπούς της.

[194] Οι παράγραφοι 2 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 281 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 116 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Οι τεχνικές προδιαγραφές μπορούν επίσης να καθορίζουν αν απαιτείται μεταβίβαση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Για όλες τις συμβάσεις που προορίζονται για χρήση από φυσικά πρόσωπα είτε πρόκειται για το ευρύ κοινό είτε για το προσωπικό του αναθέτοντος φορέα, οι τεχνικές προδιαγραφές, εκτός από δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις, καταρτίζονται με τρόπο ώστε να λαμβάνουν υπ` όψιν κριτήρια προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες ή τον σχεδιασμά για όλους τους χρήστες.

Αν έχουν υιοθετηθεί υποχρεωτικές απαιτήσεις προσβασιμότητας δυνάμει νομοθετικής πράξης της Ενωσης, οι τεχνικές προδιαγραφές, όσον αφορά τα κριτήρια προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες ή τον σχεδίασμά για όλους τους χρήστες, καθορίζονται με παραπομπή στις εν λόγω απαιτήσεις.

2. Οι τεχνικές προδιαγραφές εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία σύναψης σύμβασης και δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αδικαιολόγητων εμποδίων στο άνοιγμα των συμβάσεων στον ανταγωνισμό.

3. Οι τεχνικές προδιαγραφές διατυπώνονται με έναν από τους κατωτέρω τρόπους:

α) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών, υπό την προϋπόθεση ότι οι παράμετροι είναι επαρκώς ακριβείς ώστε να επιτρέπουν στους προσφέροντες να προσδιορίζουν το αντικείμενο της σύμβασης και στους αναθέτοντες φορείς να αναθέτουν τη σύμβαση,

β) με παραπομπή σε τεχνικές προδιαγραφές και, με σειρά προτεραιότητας, σε εθνικά πρότυπα που αποτελούν μεταφορά ευρωπαϊκών πρότυπων, σε ευρωπαϊκές τεχνικές εγκρίσεις, σε κοινές τεχνικές προδιαγραφές, σε διεθνή πρότυπα, σε άλλα τεχνικά συστήματα αναφοράς που έχουν θεσπιστεί από ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης ή -όταν αυτά δεν υπάρχουν- σε εθνικά πρότυπα, σε εθνικές τεχνικές εγκρίσεις ή σε εθνικές τεχνικές προδιαγραφές στον τομέα του σχεδιασμού, του υπολογισμού και της εκτέλεσης των έργων και της χρησιμοποίησης των αγαθών κάθε παραπομπή συνοδεύεται από τους όρους «ή ισοδύναμο»,

γ) ως επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις κατά τα οριζόμενα στην περίπτωση α`, με παραπομπή, ως τεκμήριο συμβατότητας προς τις εν λόγω επιδόσεις ή λειτουργικές απαιτήσεις, στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στην περίπτωση β,

δ) με παραπομπή στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στην περίπτωση β` για ορισμένα χαρακτηριστικά και με παραπομπή στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις που αναφέρονται στην περίπτωση α` για άλλα χαρακτηριστικά.

4. Οι τεχνικές προδιαγραφές, εκτός εάν δικαιολογείται από το αντικείμενο της σύμβασης, δεν περιέχουν μνεία συγκεκριμένης κατασκευής ή προέλευσης ή ιδιαίτερης μεθόδου κατασκευής που να χαρακτηρίζει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που παρέχονται από έναν συγκεκριμένο οικονομικό φορέα ούτε εμπορικού σήματος, διπλώματος ευρεσιτεχνίας, τύπων ή συγκεκριμένης καταγωγής ή παραγωγής που θα είχε ως αποτέλεσμα να ευνοούνται ή να αποκλείονται ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένα προϊόντα. Η εν λόγω μνεία επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, όταν δεν είναι δυνατόν να γίνει επαρκώς ακριβής και κατανοητή περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης κατ` εφαρμογή της παραγράφου 3.

Η εν λόγω μνεία συνοδεύεται από τους όρους «ή ισοδύναμο».

5. Όταν ο αναθέτων φορέας χρησιμοποιεί τη δυνατότητα παραπομπής στις τεχνικές προδιαγραφές που αναφέρονται στην περίπτωση β` της παρ. 3, δεν απορρίπτει προσφορά με την αιτιολογία ότι τα προσφερόμενα έργα, αγαθά ή οι υπηρεσίες δεν πληρούν τις τεχνικές προδιαγραφές στις οποίες έχει παραπέμψει, εφόσον ο προσφέρων αποδεικνύει στην προσφορά του με κάθε ενδεδειγμένο μέσο, συμπεριλαμβανομένων των αποδεικτικών μέσων που αναφέρονται στο άρθρο 284, ότι οι λύσεις που προτείνει πληρούν κατά ισοδύναμο τρόπο τις απαιτήσεις που καθορίζονται από τις τεχνικές προδιαγραφές.

6. Όταν ο αναθέτων φορέας χρησιμοποιεί τη δυνατότητα που αναφέρεται στην περίπτωση α` της παρ. 3 για τη διατύπωση των τεχνικών προδιαγραφών με αναφορά στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις, δεν απορρίπτει προσφορά έργων, αγαθών ή υπηρεσιών που

πληρούν ένα εθνικό πρότυπο το οποίο αποτελεί μεταφορά ευρωπαϊκού προτύπου, μία ευρωπαϊκή τεχνική έγκριση, μία κοινή τεχνική προδιαγραφή, ένα διεθνές πρότυπο ή ένα τεχνικό πλαίσιο αναφοράς που έχει εκπονηθεί από έναν ευρωπαϊκό οργανισμό τυποποίησης, εφόσον οι εν λόγω προδιαγραφές καλύπτουν τις επιδόσεις ή τις λειτουργικές απαιτήσεις που ορίζει.

Ο προσφέρων αποδεικνύει στην προσφορά του, με κάθε ενδεδειγμένο μέσο, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που αναφέρονται στο άρθρο 284, ότι τα έργα, τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που πληρούν το πρότυπο ανταποκρίνονται στις επιδόσεις ή στις λειτουργικές απαιτήσεις που ορίζει ο αναθέτων φορέας.

7. Οι τεχνικές προδιαγραφές καθορίζονται και εγκρίνονται πριν την έναρξη διαδικασίας σύναψης της σύμβασης κατά το άρθρο 290.

Άρθρο 283 Σήματα (άρθρο 61 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Όταν οι αναθέτοντες φορείς σκοπεύουν να προβούν σε αγορά έργων, αγαθών ή υπηρεσιών με ειδικά περιβαλλοντικά, κοινωνικά ή άλλα χαρακτηριστικά, μπορούν, στις τεχνικές προδιαγραφές, τα κριτήρια ανάθεσης ή τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης, να απαιτούν συγκεκριμένο σήμα ως αποδεικτικό ότι τα έργα, οι υπηρεσίες ή τα αγαθά συμμορφώνονται με τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) οι απαιτήσεις σήματος αφορούν αποκλειστικά τα κριτήρια που σχετίζονται με το αντικείμενο της σύμβασης και είναι κατάλληλες για τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών των έργων, των αγαθών ή των υπηρεσιών που αποτελούν αντικείμενο της σύμβασης,

β) οι απαιτήσεις σήματος βασίζονται σε κριτήρια που μπορούν να επαληθευτούν με αντικειμενικό τρόπο και δεν εισάγουν διακρίσεις,

γ) τα σήματα καθιερώνονται μέσω ανοικτής και διαφανούς διαδικασίας, στην οποία έχουν δικαίωμα συμμετοχής όλοι οι ενδιαφερόμενοι, συμπεριλαμβανομένων κρατικών οργανισμών, καταναλωτών, κοινωνικών εταίρων, κατασκευαστών, διανομέων και μη κυβερνητικών οργανώσεων,

δ) τα σήματα είναι προσιτά σε όλα τα ενδιαφερόμενο μέρη,

ε) οι απαιτήσεις σήματος καθορίζονται από τρίτο επί του οποίου ο οικονομικός φορέας που υποβάλλει αίτηση για το σήμα δεν μπορεί να ασκήσει αποφασιστική επιρροή.

Οταν οι αναθέτοντες φορείς δεν απαιτούν, όσον αφορά έργα, αγαθά ή υπηρεσίες, να πληρούνται όλες οι απαιτήσεις σήματος, δηλώνουν τις απαιτήσεις σήματος στις οποίες αναφέρονται.

Οι αναθέτοντες φορείς που απαιτούν συγκεκριμένο σήμα αποδέχονται όλα τα σήματα που επιβεβαιώνουν ότι τα έργα, τα αγαθά και οι υπηρεσίες πληρούν τις ισοδύναμες απαιτήσεις σήματος. Οταν ένας οικονομικός φορέας δεν είχε τεκμηριωμένα τη δυνατότητα να αποκτήσει το ειδικό σήμα που έχει υποδείξει ο αναθέτων φορέας ή ισοδύναμο σήμα εντός των σχετικών προθεσμιών για λόγους για τους οποίους δεν ευθύνεται ο ίδιος, ο αναθέτων φορέας αποδέχεται άλλα κατάλληλα αποδεικτικά μέσα, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν τον τεχνικό φάκελο του κατασκευαστή, υπό την προϋπόθεση ότι ο συγκεκριμένος οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι τα προς παροχή έργα, αγαθά και υπηρεσίες πληρούν τις απαιτήσεις του συγκεκριμένου σήματος ή τις συγκεκριμένες απαιτήσεις που έχει ορίσει ο αναθέτων φορέας.

2. Εάν ένα σήμα πληροί τις προϋποθέσεις των περιπτώσεων β`, γ`, δ` και ε` της παραγράφου 1 αλλά θέτει επιπλέον απαιτήσεις που δεν σχετίζονται με το αντικείμενο της σύμβασης, οι αναθέτοντες φορείς δεν απαιτούν το σήμα αυτό καθ` αυτό, αλλά μπορούν να ορίζουν την τεχνική προδιαγραφή με παραπομπή στις λεπτομερείς προδιαγραφές του εν λόγω σήματος ή, εάν είναι αναγκαίο, σε τμήματα των σχετικών προδιαγραφών που σχετίζονται με το αντικείμενο της σύμβασης και είναι κατάλληλα για τον καθορισμό των χαρακτηριστικών του εν λόγω αντικειμένου.

Άρθρο 284 Εκθέσεις δοκιμών, πιστοποίηση και άλλα αποδεικτικά μέσα (άρθρο 62 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να προσκομίζουν έκθεση δοκιμών από οργανισμό αξιολόγησης της συμμόρφωσης ή πιστοποιητικό που έχει εκδοθεί από τέτοιον οργανισμό ως αποδεικτικό μέσο συμμόρφωσης με απαιτήσεις ή κριτήρια που αναφέρονται στις τεχνικές προδιαγραφές, τα κριτήρια ανάθεσης ή τους όρους εκτέλεσης της σύμβασης.

Αν οι αναθέτοντες φορείς απαιτούν την υποβολή πιστοποιητικών εκδιδόμενων από συγκεκριμένο οργανισμό αξιολόγησης της συμμόρφωσης οφείλουν να δέχονται επίσης πιστοποιητικά από άλλους ισοδύναμους οργανισμούς αξιολόγησης της συμμόρφωσης.

Για τους σκοπούς της παρούσας παραγράφου, οργανισμός αξιολόγησης της συμμόρφωσης είναι ένας οργανισμός ο οποίος πραγματοποιεί δραστηριότητες αξιολόγησης της συμμόρφωσης, συμπεριλαμβανομένων βαθμονομήσεων, δοκιμών, πιστοποίησης και επιθεώρησης και είναι διαπιστευμένος, σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 765/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

2. Οι αναθέτοντες φορείς δέχονται και άλλα κατάλληλα αποδεικτικά μέσα, εκτός από αυτά που αναφέρονται στην παρ. 1, όπως τον τεχνικό φάκελο του κατασκευαστή, εφόσον ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας δεν έχει πρόσβαση στα πιστοποιητικά ή στις εκθέσεις δοκιμών που αναφέρονται στην παράγραφος 1 ή δεν έχει τη δυνατότητα να τα αποκτήσει εντός των σχετικών προθεσμιών, υπό τους όρους ότι για την αδυναμία πρόσβασης δεν ευθύνεται ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας και ότι ο ίδιος αποδεικνύει ότι τα προς ανάθεση έργα, αγαθά και υπηρεσίες πληρούν τις απαιτήσεις ή τα κριτήρια που ορίζονται στις τεχνικές προδιαγραφές, τα κριτήρια ανάθεσης ή τους όρους εκτέλεσης σύμβασης.

3. Εφόσον ζητηθεί:

α) η ανώνυμη εταιρεία «Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης» (ΕΛΟΤ Α.Α.) και

β) η ανώνυμη εταιρεία «Εθνικό Σύστημα Διαπίστευσης» (ΕΣΥΛ Α.Ε.)

θέτουν στη διάθεση άλλων κρατών μελών, οποιεσδήποτε πληροφορίες σχετικά με τα στοιχεία και τα έγγραφα που υποβάλλονται αντίστοιχα, σύμφωνα με:

α) την παρ. 6 του άρθρου 282,

β) το άρθρο 283 και τις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου.

Οι αρμόδιες αρχές του κράτους - μέλους εγκατάστασης του οικονομικού φορέα κοινοποιούν τις σχετικές πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 343. Ειδικά για τους οικονομικούς φορείς που είναι εγκατεστημένοι στην Ελλάδα, αρμόδιες είναι οι παραπάνω δύο ανώνυμες εταιρείες.

Άρθρο 285 Ανακοίνωση των τεχνικών προδιαγραφών (άρθρο 63 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς διαθέτουν στους οικονομικούς φορείς που ενδιαφέρονται για την ανάθεση μιας σύμβασης, κατόπιν αιτήσεώς τους, τις τεχνικές προδιαγραφές που ορίζονται συστηματικά στις συμβάσεις προμηθειών, έργων ή υπηρεσιών τις οποίες αναθέτουν ή τις τεχνικές προδιαγραφές τις οποίες προτίθενται να εφαρμόσουν για τις συμβάσεις που αποτελούν αντικείμενο περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης. Οι εν λόγω προδιαγραφές είναι διαθέσιμες με ηλεκτρονικά μέσα μέσω ελεύθερης, πλήρους άμεσης και δωρεάν πρόσβασης.

Ωστόσο, οι τεχνικές προδιαγραφές διαβιβάζονται και με άλλα μέσα πλην των ηλεκτρονικών μέσων όταν η ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα της σύμβασης δεν είναι δυνατή για κάποιον από τους λόγους που εκτίθενται στην παράγραφο 1 του 258 ή όταν η ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα της σύμβασης δεν είναι δυνατή διότι οι αναθέτοντες φορείς προτίθενται να εφαρμόσουν την παρ. 2 του άρθρου 257.

2. Όταν αυτές οι τεχνικές προδιαγραφές καθορίζονται στα έγγραφα που τίθενται στη διάθεση των ενδιαφερομένων οικονομικών φορέων με ηλεκτρονικά μέσα, μέσω ελεύθερης, πλήρους, άμεσης και δωρεάν πρόσβασης, αρκεί η παραπομπή στα εν λόγω έγγραφα.

Άρθρο 286 Εναλλακτικές προσφορές (άρθρο 64 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να επιτρέπουν ή να απαιτούν από τους προσφέροντες να υποβάλουν εναλλακτικές προσφορές που ανταποκρίνονται στις ελάχιστες απαιτήσεις που έχουν ορίσει οι εν λόγω αναθέτοντες φορείς. Οι εναλλακτικές προσφορές συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης.

Οι αναθέτοντες φορείς επισημαίνουν στην προκήρυξη σύμβασης ή, αν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται περιοδική ενδεικτική προκήρυξη, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος, εάν επιτρέπουν ή όχι ή εάν απαιτούν εναλλακτικές προσφορές. Οι εναλλακτικές προσφορές δεν επιτρέπονται εάν δεν υπάρχει σχετική επισήμανση.

2. Οι αναθέτοντες φορείς που επιτρέπουν ή απαιτούν εναλλακτικές προσφορές αναφέρουν στα έγγραφα της της σύμβασης τις ελάχιστες απαιτήσεις τις οποίες πρέπει να πληρούν οι εναλλακτικές προσφορές, καθώς και ειδικές απαιτήσεις υποβολής τους, ιδίως αν μπορούν να υποβάλλονται μόνο στις περιπτώσεις που έχει επίσης υποβληθεί προσφορά, που δεν συνιστά εναλλακτική προσφορά. Επίσης διασφαλίζουν ότι τα επιλεγέντα κριτήρια ανάθεσης μπορούν να εφαρμοστούν σε εναλλακτικές προσφορές που πληρούν τις εν λόγω ελάχιστες απαιτήσεις, καθώς και σε συμμορφούμενες προσφορές που δεν είναι εναλλακτικές.

3 (2). Οι αναθέτοντες φορείς λαμβάνουν υπ' όψιν μόνο τις εναλλακτικές προσφορές που ανταποκρίνονται στις ελάχιστες απαιτήσεις που έχουν ορίσει.

Στο πλαίσιο των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών, οι αναθέτοντες φορείς που έχουν επιτρέψει ή απαιτήσει εναλλακτικές προσφορές δεν απορρίπτουν μια εναλλακτική προσφορά με μοναδική αιτιολογία ότι, εάν επιλεγεί, θα οδηγήσει, αντίστοιχα είτε στη σύναψη σύμβασης υπηρεσιών και όχι σύμβασης προμηθειών είτε στη σύναψη σύμβασης προμηθειών και όχι σύμβασης υπηρεσιών.[195]

Άρθρο 287 Υπεργολαβία (άρθρο 88 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Στα έγγραφα της σύμβασης ο αναθέτων φορέας ζητά από τον προσφέροντα να αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει.

Άρθρο 288 Υποδιαίρεση συμβάσεων σε τμήματα (άρθρο 65 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αποφασίζουν να αναθέτουν μια σύμβαση υπό τη μορφή χωριστών τμημάτων και μπορούν να καθορίζουν το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών.

Οι αναθέτοντες φορείς αναφέρουν στην προκήρυξη σύμβασης, στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή -αν χρησιμοποιείται γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής ως μέσο προκήρυξης διαγωνισμού-, στην πρόσκληση υποβολής προσφορών ή συμμετοχής σε διαπραγμάτευση, αν οι προσφορές μπορούν να υποβάλλονται για ένα, περισσότερα ή για όλα τα τμήματα.

2. Οι αναθέτοντες φορείς μπορεί, ακόμη και εάν οι προσφορές είναι δυνατόν να υποβάλλονται για πολλά ή για όλα τα τμήματα, να περιορίζουν τον αριθμό των τμημάτων που

[195] Η δεύτερη εκ των παραγράφων στις οποίες είχε τεθεί ο αριθμός 2 αναριθμήθηκε στο ορθό σε 3 με το άρθρο 22 περ.56 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

μπορούν να ανατεθούν σε έναν προσφέροντα, υπό την προϋπόθεση ότι ο μέγιστος αριθμός των τμημάτων ανά προσφέροντα, επισημαίνεται στη προκήρυξη της σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος.

Οι αναθέτοντες φορείς αναφέρουν στα έγγραφα της σύμβασης τα αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις κριτήρια ή τους κανόνες που προτίθενται να εφαρμόσουν για τον προσδιορισμό των τμημάτων που ανατίθενται, στην περίπτωση που η εφαρμογή των κριτηρίων ανάθεσης θα είχε ως αποτέλεσμα την ανάθεση σε έναν προσφέροντα τμημάτων που υπερβαίνουν τον μέγιστο αριθμό.

3. Αν είναι δυνατή η ανάθεση περισσότερων του ενός τμήματος στον ίδιο προσφέροντα, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αναθέτουν σύμβαση συνδυάζοντας διάφορα ή όλα τα τμήματα, στην περίπτωση που έχουν ορίσει στην προκήρυξη της σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ότι διατηρούν το δικαίωμα αυτό και αναφέρουν τα τμήματα ή ομάδες τμημάτων που μπορούν να συνδυαστούν.

4. Οι Κ.Α.Α. της περίπτωσης β` της παραγράφου 5 του άρθρου 274 διαιρούν υποχρεωτικά τις συμβάσεις που αναθέτουν σε χωριστά τμήματα και καθορίζουν το μέγεθος και το αντικείμενο των τμημάτων αυτών. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμόζονται επίσης το πρώτο εδάφιο της παρ. 2 και, κατά περίπτωση, η παρ. 3.

Παρά τα προβλεπόμενα στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, επιτρέπεται η ανάθεση συγκεκριμένων κατηγοριών συμβάσεων από ΚΑΑ - αναθέτοντα φορέα που είναι αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με την περίπτωση β` της παραγράφου 5 του άρθρου 274, μη διαιρούμενης σε χωριστά τμήματα.

Άρθρο 289 Καθορισμός προθεσμιών (άρθρο 66 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Κατά τον καθορισμό των προθεσμιών παραλαβής των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής, οι αναθέτοντες φορείς λαμβάνουν ιδίως υπόψη την πολυπλοκότητα της σύμβασης και τον χρόνο που απαιτείται για την προετοιμασία των προσφορών, υπό την επιφύλαξη των ελάχιστων προθεσμιών που καθορίζονται στα άρθρα 264 έως 268 και 331.

2. Εάν οι προσφορές μπορούν να συνταχθούν μόνον έπειτα από επιτόπια επίσκεψη ή από επιτόπια εξέταση εγγράφων προσαρτημένων στα έγγραφα της σύμβασης, οι προθεσμίες παραλαβής των προσφορών, οι οποίες είναι υποχρεωτικά μεγαλύτερες από τις ελάχιστες προθεσμίες που προβλέπονται στα άρθρα 264 έως 268 και 331 καθορίζονται κατά τρόπο ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών.

3. Οι αναθέτοντες φορείς παρατείνουν την προθεσμία παραλαβής των προσφορών, ούτως ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς να μπορούν να λάβουν γνώση όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την κατάρτιση των προσφορών στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν, για οποιονδήποτε λόγο, πρόσθετες πληροφορίες, αν και ζητήθηκαν από τον οικονομικό φορέα έγκαιρα δεν έχουν παρασχεθεί το αργότερο έξι (6) ημέρες πριν από την προθεσμία που ορίζεται για την παραλαβή των προσφορών. Σε περίπτωση επισπευσμένης διαδικασίας, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 264, η προθεσμία ορίζεται σε τέσσερις (4) ημέρες,

β) όταν τα έγγραφα της σύμβασης υφίστανται σημαντικές αλλαγές.

Η διάρκεια της παράτασης είναι ανάλογη με τη σπουδαιότητα των πληροφοριών ή των αλλαγών.

Όταν οι πρόσθετες πληροφορίες δεν έχουν ζητηθεί έγκαιρα ή δεν έχουν σημασία για την προετοιμασία κατάλληλων προσφορών, δεν απαιτείται η εκ μέρους των αναθετόντων φορέων παράταση των προθεσμιών.

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Άρθρο 290 Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης

1. Ως χρόνος έναρξης της ανοικτής διαδικασίας, της κλειστής διαδικασίας, της διαδικασίας διαπραγμάτευσης με δημοσίευση προκήρυξης, του ανταγωνιστικού διαλόγου και της σύμπραξης καινοτομίας, νοείται η ημερομηνία αποστολής της σχετικής προκήρυξης σύμβασης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης, όταν η τελευταία χρησιμοποιείται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού.

2. Ως χρόνος έναρξης της διαδικασίας διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης, νοείται η ημερομηνία αποστολής προς τους οικονομικούς φορείς της πρώτης πρόσκλησης συμμετοχής σε διαπραγμάτευση.

3. Ως ημερομηνία έναρξης ενός διαγωνισμού μελετών νοείται η ημερομηνία αποστολής της σχετικής προκήρυξης διαγωνισμού μελετών στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.[196]

Άρθρο 291 Περιοδικές ενδεικτικές προκηρύξεις (άρθρο 67 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να γνωστοποιούν τις προθέσεις τους για σχεδιαζόμενη διαδικασία σύναψης σύμβασης δημοσιεύοντας περιοδική ενδεικτική προκήρυξη. Οι εν λόγω προκηρύξεις περιέχουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Παράρτημα VI Τμήμα Ι Μέρους Α` του Προσαρτήματος Β`. Δημοσιεύονται είτε από την Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε από τους αναθέτοντες φορείς στο προφίλ αγοραστή τους, σύμφωνα με την υποπερίπτωση β` της περίπτωσης 2 του Παραρτήματος ΙΧ του Προσαρτήματος Β`.

Όταν η περιοδική ενδεικτική προκήρυξη δημοσιεύεται από τους αναθέτοντες φορείς στο προφίλ αγοραστή τους, οι αναθέτοντες φορείς αποστέλλουν στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης γνωστοποίηση δημοσίευσής της στο προφίλ αγοραστή τους, σύμφωνα με την περίπτωση 3 του Παραρτήματος ΙΧ του Προσαρτήματος Β`. Οι εν λόγω γνωστοποιήσεις περιέχουν τις πληροφορίες του Παραρτήματος VI Μέρους Β` του Προσαρτήματος Β`.

2. Όταν ο διαγωνισμός προκηρύσσεται μέσω περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης, και αφορά σε κλειστή διαδικασία και διαδικασία με διαπραγμάτευση με προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού, η προκήρυξη πληροί όλες τις ακόλουθες απαιτήσεις:

α) αναφέρεται κατά τρόπο συγκεκριμένο στα αγαθά, τα έργα ή τις υπηρεσίες που θα αποτελέσουν το αντικείμενο της σύμβασης που πρόκειται να συναφθεί,

β) επισημαίνει ότι η σύμβαση θα ανατεθεί μέσω κλειστής διαδικασίας ή διαδικασίας με διαπραγμάτευση, χωρίς περαιτέρω δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, και καλεί τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους,

γ) περιέχει, εκτός από τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Παράρτημα VI Τμήμα Ι Μέρους Α` του Προσαρτήματος Β`, και τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Παράρτημα VI Τμήμα ΙΙ Μέρους Α` του Προσαρτήματος Β`,

[196] Με το άρθρο 14 της ΥΑ 57654 (ΦΕΚ Β 1781 23.5.2017) ορίζεται ότι: "Στις δημόσιες συμβάσεις και συμβάσεις η έναρξη των οποίων, σύμφωνα με τα άρθρα 61, 120, 290 και 330 του ν. 4412/2016, έλαβε χώρα πριν την έναρξη ισχύος της παρούσας, οι διατάξεις της παρούσας εφαρμόζονται από το στάδιο, στο οποίο καταλαμβάνουν τη διαδικασία σύναψης σύμβασης και σε κάθε επόμενο στάδιο".

δ) έχει αποσταλεί προς δημοσίευση μεταξύ τριάντα πέντε (35) ημερών και δώδεκα (12) μηνών πριν από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος.

Οι ανωτέρω προκηρύξεις δεν δημοσιεύονται σε προφίλ αγοραστή. Ωστόσο, η τυχόν πρόσθετη δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με το άρθρο 296 μπορεί να πραγματοποιηθεί σε προφίλ αγοραστή.

Η περίοδος που καλύπτεται από την περιοδική ενδεικτική προκήρυξη διαρκεί κατ' ανώτατο όριο δώδεκα (12) μήνες από την ημερομηνία αποστολής της προς δημοσίευση. Ωστόσο, στην περίπτωση συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες, η περιοδική ενδεικτική προκήρυξη που αναφέρεται στην περίπτωση β` της παραγράφου 1 του άρθρου 319, μπορεί να καλύπτει περίοδο μεγαλύτερη των δώδεκα (12) μηνών.\

Άρθρο 292 Γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής (άρθρο 68 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Όταν οι αναθέτοντες φορείς επιλέγουν να εφαρμόσουν σύστημα προεπιλογής, σύμφωνα με το άρθρο 303, για το σύστημα προεπιλογής συντάσσεται γνωστοποίηση, όπως προβλέπεται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Β`, η οποία αναφέρει το σκοπό τον οποίο εξυπηρετεί το σύστημα προεπιλογής και τον τρόπο με τον οποίο παρέχεται πρόσβαση στους κανόνες που το διέπουν.

2. Οι αναθέτοντες φορείς αναφέρουν στην γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής την περίοδο ισχύος του. Ενημερώνουν την Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για οποιαδήποτε αλλαγή στην περίοδο ισχύος, μέσω των κατάλληλων τυποποιημένων εντύπων:

α) εάν η περίοδος ισχύος μεταβληθεί χωρίς να διακοπεί το σύστημα, μέσω του εντύπου για την γνωστοποίηση της ύπαρξης συστήματος προεπιλογής.

β) εάν παύει η λειτουργία του συστήματος, μέσω της γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης που αναφέρεται στο άρθρο 294.

Άρθρο 293 Προκήρυξη σύμβασης (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οι προκηρύξεις σύμβασης χρησιμοποιούνται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού για όλες τις διαδικασίες, με την επιφύλαξη του άρθρου 269, περιέχουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Παράρτημα XI του Προσαρτήματος Β` και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 295.

Άρθρο 294 Γνωστοποιήσεις συναφθεισών συμβάσεων (άρθρο 70 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Το αργότερο τριάντα (30) ημέρες μετά τη σύναψη σύμβασης ή συμφωνίας - πλαίσιο, σε συνέχεια της σχετικής απόφασης ανάθεσης ή σύναψης, οι αναθέτοντες φορείς αποστέλλουν γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης.

Η εν λόγω γνωστοποίηση περιέχει τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Παράρτημα XII του Προσαρτήματος Β` του παρόντος νόμου και δημοσιεύεται, σύμφωνα με το άρθρο 295.

2. Εάν η προκήρυξη διαγωνισμού για τη σχετική σύμβαση είχε γίνει υπό τη μορφή περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης και ο αναθέτων φορέας αποφασίσει να μην αναθέσει περαιτέρω συμβάσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτεται από την περιοδική ενδεικτική προκήρυξη, η γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης περιέχει σχετική επισήμανση.

Στην περίπτωση συμφωνιών - πλαίσιο που συνάπτονται, σύμφωνα με το άρθρο 273, οι αναθέτοντες φορείς απαλλάσσονται από την υποχρέωση αποστολής γνωστοποίησης με τα αποτελέσματα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, για κάθε σύμβαση που βασίζεται στη συμφωνία - πλαίσιο.

Οι αναθέτοντες φορείς αποστέλλουν γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης που βασίζεται σε δυναμικό σύστημα αγορών, το αργότερο τριάντα (30) ημέρες μετά την ανάθεση κάθε σύμβασης. Μπορούν, ωστόσο, να συγκεντρώνουν τις γνωστοποιήσεις αυτές σε τριμηνιαία βάση. Στην περίπτωση αυτή, αποστέλλουν τις συγκεντρωμένες γνωστοποιήσεις το αργότερο τριάντα (30) ημέρες μετά τη λήξη εκάστου τριμήνου.

3. Οι πληροφορίες που παρέχονται, σύμφωνα με το Παράρτημα XII του Προσαρτήματος Β` και προορίζονται να δημοσιευθούν, δημοσιεύονται, σύμφωνα με το Παράρτημα IX του Προσαρτήματος Β`.

Ορισμένες πληροφορίες σχετικά με την ανάθεση της διαδικασίας σύναψης σύμβασης ή τη σύναψη της συμφωνίας - πλαίσιο μπορούν να μην δημοσιεύονται, όταν η γνωστοποίησή τους μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των νόμων ή να βλάψει νόμιμα εμπορικά συμφέροντα συγκεκριμένων δημόσιων ή ιδιωτικών οικονομικών φορέων ή να βλάψει τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ οικονομικών φορέων.

4. Στην περίπτωση συμβάσεων υπηρεσιών έρευνας και ανάπτυξης («υπηρεσίες Ε και Α»), οι πληροφορίες σχετικά με τη φύση και την ποσότητα των υπηρεσιών μπορούν να περιοριστούν:

α) στην ένδειξη «υπηρεσίες Ε και Α» αν η σύμβαση έχει ανατεθεί με διαδικασία με διαπραγμάτευση χωρίς προκήρυξη διαγωνισμού, σύμφωνα με την περίπτωση β` του άρθρου 269,

β) σε πληροφορίες οι οποίες είναι τουλάχιστον τόσο αναλυτικές όσο αναφέρονται στη προκήρυξη που χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για την προκήρυξη του διαγωνισμού.

5. Οι πληροφορίες που παρέχονται, σύμφωνα με το Παράρτημα XII του Προσαρτήματος Β` και δηλώνονται ως μη δημοσιεύσιμες, δημοσιεύονται μόνο σε απλουστευμένη μορφή και, σύμφωνα με το Παράρτημα IX του Προσαρτήματος Β`, για στατιστικούς λόγους.

6. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις κάτω των ορίων.

Άρθρο 295 Σύνταξη και λεπτομέρειες δημοσίευσης (άρθρο 71 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι προκηρύξεις, και γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στα άρθρα 291, 292, 293 και 294 περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στα Παραρτήματα VI Μέρος Α`, VI Μέρος Β`, X, XI και XII του Προσαρτήματος Β`, υπό τη μορφή τυποποιημένων εντύπων, συμπεριλαμβανομένων των τυποποιημένων εντύπων για τα διορθωτικά.

2. Οι προκηρύξεις, και γνωστοποιήσεις της παραγράφου 1 συντάσσονται, διαβιβάζονται με ηλεκτρονικά μέσα στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το Παράρτημα IX του Προσαρτήματος Β`.

3. Οι προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις της παραγράφου 1 δημοσιεύονται εξ ολοκλήρου στην (στις) επίσημη(-ες) γλώσσα(-ες) των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, που επιλέγει ο αναθέτων φορέας. Αυθεντικό θεωρείται μόνο το ή τα κείμενα που δημοσιεύονται στη γλώσσα αυτή ή στις γλώσσες αυτές. Περίληψη των σημαντικότερων στοιχείων δημοσιεύεται και στις λοιπές επίσημες γλώσσες των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

4. Οι αναθέτοντες φορείς οφείλουν να είναι σε θέση να αποδεικνύουν την ημερομηνία αποστολής των προκηρύξεων, ανακοινώσεων και γνωστοποιήσεων της παρ. 1.

Η Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης χορηγεί στον αναθέτοντα φορέα βεβαίωση της παραλαβής της προκήρυξης, ανακοίνωσης ή γνωστοποίησης και της δημοσίευσης των πληροφοριών που της διαβίβασε, επισημαίνοντας την ημερομηνία αυτής της δημοσίευσης. Η βεβαίωση αυτή συνιστά απόδειξη της δημοσίευσης.

5. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να δημοσιεύουν προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις για συμβάσεις έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών που δεν υπόκεινται στην προβλεπόμενη από το παρόν Βιβλίο υποχρεωτική δημοσίευση, με την προϋπόθεση ότι οι αυτές αποστέλλονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με το υπόδειγμα

και τις διαδικασίες διαβίβασης που προβλέπονται στο Παράρτημα IX του Προσαρτήματος Β`. Η δημοσίευση, σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο δε συνεπάγεται υποχρέωση εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου.

6. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις κάτω των ορίων.

Άρθρο 296 Δημοσίευση σε εθνικό επίπεδο - Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 72 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτοντες φορείς δημοσιεύουν τις προσκλήσεις, τις διακηρύξεις και τις προκηρύξεις, ανάλογα με τη διαδικασία ανάθεσης αυτών, με την επιφύλαξη εφαρμογής της παρ. 1 του άρθρου 38, στο ΚΗΜΔΗΣ. Οι προκηρύξεις και διακηρύξεις της παρούσας, καθώς και οι προσκλήσεις του άρθρου 330, πρέπει να φέρουν Αριθμό Διαδικτυακής Ανάρτησης Μητρώου (ΑΔΑΜ) στο ΚΗΜ-ΔΗΣ, σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 38.

2. Οι προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις των άρθρων 291 περί περιοδικών ενδεικτικών προκηρύξεων, 292 περί γνωστοποίησης για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής, 293 περί προκήρυξης σύμβασης και 294 περί γνωστοποιήσεων συναφθεισών συμβάσεων, καθώς και οι πληροφορίες που περιέχονται σε αυτές δεν δημοσιεύονται σε εθνικό επίπεδο πριν από την ημερομηνία δημοσίευσης, σύμφωνα με το άρθρο 295 περί σύνταξης και λεπτομερειών δημοσίευσης. Ωστόσο, η δημοσίευση μπορεί να πραγματοποιείται σε κάθε περίπτωση σε εθνικό επίπεδο, όταν οι αναθέτοντες φορείς δεν έχουν ενημερωθεί σχετικά με τη δημοσίευση εντός σαράντα οκτώ (48) ωρών από την βεβαίωση παραλαβής της προκήρυξης και γνωστοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 295.

3. Οι προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις της παρ. 2 του παρόντος άρθρου, που δημοσιεύονται σε εθνικό επίπεδο, δεν περιλαμβάνουν πληροφορίες άλλες από εκείνες που περιέχονται σε αυτές που αποστέλλονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή δημοσιεύονται στο προφίλ αγοραστή και αναφέρουν την ημερομηνία αποστολής της προκήρυξης και γνωστοποίησης στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της δημοσίευσης στο προφίλ αγοραστή.

4. Οι περιοδικές ενδεικτικές προκηρύξεις δεν δημοσιεύονται στο προφίλ αγοραστή πριν από την αποστολή στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της προκήρυξης/γνωστοποίησης, με την οποία ανακοινώνεται η δημοσίευσή τους υπό τη μορφή αυτή, αναφέρουν δε την ημερομηνία αυτής της αποστολής.

5. Το ΟΠΣ ΕΣΗΔΗΣ μπορεί να λειτουργεί ως το επίσημο εθνικό πληροφοριακό σύστημα eSender για την απευθείας ηλεκτρονική υποβολή των προκηρύξεων και γνωστοποιήσεων που αποστέλλονται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης, στο Tenders Electronic Daily (TED). Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Υποδομών και Μεταφορών, καθορίζονται τα θέματα που είναι σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας.»[197]

Άρθρο 297 Ηλεκτρονική διάθεση των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης (άρθρο 73 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς προσφέρουν ελεύθερη, πλήρη, άμεση και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση στα έγγραφα της σύμβασης από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης ή γνωστοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 295 ή την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος.

[197] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 1 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 296,όπως είδε τροποποιηθεί με τη παρ.8 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 117 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Αν το μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού είναι η γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής, η εν λόγω πρόσβαση παρέχεται το συντομότερο δυνατόν και το αργότερο κατά την αποστολή της πρόσκλησης υποβολής προσφορών ή συμμετοχής σε διαπραγμάτευση. Το κείμενο της προκήρυξης / γνωστοποίησης ή της πρόσκλησης προσδιορίζει τη διεύθυνση διαδικτύου στην οποία διατίθενται τα έγγραφα της σύμβασης.

Όταν είναι αδύνατον να παρασχεθεί ελεύθερη, πλήρης, άμεση, και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα της σύμβασης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στην παράγραφος 1 του άρθρου 258, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αναφέρουν στη γνωστοποίηση ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ότι τα σχετικά έγγραφα της σύμβασης θα διαβιβαστούν με μέσα άλλα πλην των ηλεκτρονικών μέσων, σύμφωνα με το πέμπτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 258. Στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία υποβολής προσφορών παρατείνεται κατά πέντε (5) ημέρες, εκτός από περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένης επείγουσας ανάγκης, όπως αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 264 και όταν η προθεσμία ορίζεται με αμοιβαία συμφωνία δυνάμει της παρ. 3 του άρθρου 265 ή της παρ. 3 του άρθρου 266.

Όταν είναι αδύνατον να παρασχεθεί ελεύθερη, πλήρης, άμεση, και δωρεάν ηλεκτρονική πρόσβαση σε ορισμένα έγγραφα της σύμβασης διότι οι αναθέτοντες φορείς προτίθενται να εφαρμόσουν την παρ. 2 του άρθρου 257, αναφέρουν στην προκήρυξη ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος ή αν το μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού είναι η γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής, τα μέτρα προστασίας του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών τα οποία απαιτούν και τον τρόπο με το οποίο είναι δυνατή η πρόσβασή στα σχετικά έγγραφα της σύμβασης. Στην περίπτωση αυτή, η προθεσμία υποβολής προσφορών παρατείνεται κατά πέντε (5) ημέρες, εκτός από περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένης επείγουσας ανάγκης, όπως αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 264 και όταν η προθεσμία ορίζεται με αμοιβαία συμφωνία δυνάμει της παρ. 3 του άρθρου 265 ή της παρ. 3 του άρθρου 266.
2. Εφόσον έχουν ζητηθεί εγκαίρως, οι αναθέτοντες φορείς παρέχουν σε όλους τους προσφέροντες που συμμετέχουν στη διαδικασία σύναψης σύμβασης συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τις προδιαγραφές και τυχόν σχετικά δικαιολογητικά το αργότερο έξι (6) ημέρες πριν από τη λήξη της προθεσμίας που έχει οριστεί για την παραλαβή των προσφορών. Σε περίπτωση επισπευσμένης ανοικτής διαδικασίας όπως αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου 264, η προθεσμία αυτή ανέρχεται σε τέσσερις (4) ημέρες.

«3. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται αναλόγως και στις δημόσιες συμβάσεις κάτω των ορίων, οι οποίες διενεργούνται με ηλεκτρονικά μέσα κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου.».[198]

Άρθρο 298 Διαβούλευση επί των δημοσιευμένων εγγράφων σύμβασης έργων

Ειδικά στην περίπτωση συμβάσεων έργων, με τα έγγραφα της σύμβασης μπορεί να ορίζεται, ότι προσκαλούνται οι κατά τον παρόντα νόμο και τα έγγραφα της σύμβασης δυνάμενοι να λάβουν μέρος στη συγκεκριμένη διαδικασία σύναψης σύμβασης οικονομικοί φορείς, προκειμένου ο αναθέτων φορέας να προβεί σε παρουσίαση του προς ανάθεση έργου και σε σχετική διαβούλευση με τους παριστάμενους οικονομικούς φορείς κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 68.

Άρθρο 299 Προσκλήσεις προς υποψηφίους (άρθρο 74 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 333, στην κλειστή διαδικασία, στον ανταγωνιστικό διάλογο, στη σύμπραξη καινοτομίας και στη διαδικασία με διαπραγμάτευση με προηγούμενη δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, οι αναθέτοντες φορείς προσκαλούν ταυτοχρόνως και γραπτώς τους επιλεγέντες υποψηφίους να υποβάλουν τις προσφορές τους, να συμμετάσχουν στο διάλογο ή σε διαπραγμάτευση.

Εάν ως μέσον προκήρυξης διαγωνισμού χρησιμοποιείται περιοδική ενδεικτική προκήρυξη, σύμφωνα με την «περίπτωση α ` της παραγράφου 2 του άρθρου 263» οι αναθέτοντες φορείς

[198] Η παρ.3 αντικαταστάθηκε ως άνω με τη παρ.42 άρθρου 107 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171/13.11.2017.

προσκαλούν ταυτοχρόνως και γραπτώς τους οικονομικούς φορείς που έχουν εκδηλώσει το ενδιαφέρον τους να επιβεβαιώσουν ότι εξακολουθούν να ενδιαφέρονται.[199]

2. Οι προσκλήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνουν αναφορά στην ηλεκτρονική διεύθυνση στην οποία τίθενται σε άμεση διάθεση με ηλεκτρονικά μέσα τα έγγραφα της σύμβασης.

Οι προσκλήσεις συνοδεύονται από τα έγγραφα της σύμβασης, στην περίπτωση που στα έγγραφα αυτά δεν παρέχεται ελεύθερη, πλήρης, άμεση και δωρεάν πρόσβαση για τους λόγους που εκτίθενται στο τέταρτο ή πέμπτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 297 και δεν διατίθενται ήδη με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Επιπλέον, οι προσκλήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που ορίζονται στο Παράρτημα XIII του Προσαρτήματος Β`.

Άρθρο 300 Ενημέρωση των αιτούντων προεπιλογή, των υποψηφίων και των προσφερόντων (άρθρο 75 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς ενημερώνουν, το συντομότερο δυνατόν, όλους τους υποψηφίους και τους προσφέροντες για τις αποφάσεις που ελήφθησαν σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας - πλαίσιο, την ανάθεση της σύμβασης ή την αποδοχή σε ένα δυναμικό σύστημα αγορών, συμπεριλαμβανομένων των λόγων για τους οποίους αποφάσισαν να μη συνάψουν συμφωνία - πλαίσιο, να μην αναθέσουν σύμβαση για την οποία προκηρύχθηκε διαγωνισμός ή να αρχίσουν νέα διαδικασία ή να μη θέσουν σε εφαρμογή ένα δυναμικό σύστημα αγορών.

2. Κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερόμενου υποψηφίου ή προσφέροντος, οι αναθέτοντες φορείς γνωστοποιούν το συντομότερο δυνατόν και σε κάθε περίπτωση εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την παραλαβή γραπτής αίτησης:

α) σε κάθε απορριφθέντα υποψήφιο, τους λόγους απόρριψης της αίτησης συμμετοχής του,

β) σε κάθε απορριφθέντα προσφέροντα, τους λόγους απόρριψης της προσφοράς του, στις δε περιπτώσεις που αναφέρονται στις παρ. 5 και 6 του άρθρου 282, αιτιολογούν επίσης την απόφασή τους περί μη ισοδυναμίας ή την απόφασή τους ότι τα έργα, τα αγαθά ή οι υπηρεσίες δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις περί απόδοσης ή λειτουργίας.

γ) σε κάθε προσφέροντα που έχει υποβάλει παραδεκτή προσφορά, τα χαρακτηριστικά και τα σχετικά πλεονεκτήματα της επιλεγείσας προσφοράς, καθώς και το όνομα του αναδόχου ή των συμβαλλόμενων μερών της συμφωνίας - πλαίσιο,

δ) σε κάθε προσφέροντα που έχει υποβάλει παραδεκτή προσφορά, τη διεξαγωγή και την πρόοδο των διαπραγματεύσεων και του διαλόγου με τους προσφέροντες.

3. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αποφασίζουν να μη γνωστοποιήσουν ορισμένες πληροφορίες που αναφέρονται στις παράγραφος 1 και 2 σχετικά με την ανάθεση της σύμβασης, τη σύναψη της συμφωνίας - πλαίσιο ή την αποδοχή σε δυναμικό σύστημα αγορών, εάν η γνωστοποίηση των εν λόγω πληροφοριών μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των νόμων ή να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα ενός συγκεκριμένου δημόσιου ή ιδιωτικού οικονομικού φορέα ή να βλάψει τις συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ οικονομικών φορέων.

4. Οι αναθέτοντες φορείς που θεσπίζουν και διαχειρίζονται σύστημα προεπιλογής ενημερώνουν τους αιτούντες ως προς την απόφαση που λαμβάνουν σχετικά με την προεπιλογή εντός έξι (6) μηνών.

Εάν για την απόφαση σχετικά με την προεπιλογή, απαιτείται διάστημα άνω των τεσσάρων (4) μηνών από την υποβολή της αίτησης προεπιλογής, ο αναθέτων φορέας γνωστοποιεί στον

[199] Στην παράγραφο 1 του άρθρου 299 η φράση «περίπτωση α ` της παραγράφου 3 του άρθρου 263» αντικαθίσταται από τη φράση «περίπτωση α ` της παραγράφου 2 του άρθρου 263» (άρθρο 22 περ.57 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

αιτούντα, μέσα σε δύο (2) μήνες από την αίτηση αυτή, τους λόγους που δικαιολογούν τη μεγαλύτερη προθεσμία και την ημερομηνία κατά την οποία θα γίνει δεκτή ή θα απορριφθεί η αίτησή του.

5. Οι αιτούντες, η αίτηση προεπιλογής των οποίων απορρίπτεται, ενημερώνονται το συντομότερο δυνατόν ως προς την απορριπτική απόφαση και τους λόγους αυτής, το αργότερο εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία της απορριπτικής απόφασης. Οι λόγοι αυτοί πρέπει να βασίζονται στα κριτήρια προεπιλογής, που αναφέρονται στην παρ. 2 του άρθρου 303.

6. Οι αναθέτοντες φορείς που θεσπίζουν και διαχειρίζονται σύστημα προεπιλογής μπορούν να περατώνουν τη διαδικασία προεπιλογής ενός οικονομικού φορέα μόνο για λόγους που στηρίζονται στα κριτήρια προεπιλογής, που αναφέρονται στην παρ. 2 του άρθρου 303. Η πρόθεση περάτωσης της διαδικασίας προεπιλογής κοινοποιείται γραπτώς στον οικονομικό φορέα τουλάχιστον δεκαπέντε (15) ημέρες πριν από την ημερομηνία που προβλέπεται για την περάτωση της διαδικασίας προεπιλογής, με μνεία του λόγου ή των λόγων που οδήγησαν σε αυτήν.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Άρθρο 301 Γενικές αρχές (άρθρο 76 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Για τους σκοπούς της επιλογής των συμμετεχόντων στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες:

α) οι αναθέτοντες φορείς που έχουν θεσπίσει κανόνες και κριτήρια αποκλεισμού των προσφερόντων ή των υποψηφίων, σύμφωνα με την παράγραφος Ι του άρθρου 304 ή με την παράγραφο 1 του άρθρου 305, αποκλείουν τους οικονομικούς φορείς που προσδιορίζονται, σύμφωνα με τους εν λόγω κανόνες και πληρούν τα εν λόγω κριτήρια αποκλεισμού,

β) επιλέγουν τους προσφέροντες και τους υποψηφίους, σύμφωνα με τους αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια που θεσπίζονται δυνάμει των άρθρων 304 και 305`

γ) στην κλειστή διαδικασία, στη διαδικασία με διαπραγμάτευση με προκήρυξη διαγωνισμού, στον ανταγωνιστικό διάλογο και στη σύμπραξη καινοτομίας, περιορίζουν, κατά περίπτωση, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 304 τον αριθμό των επιλεγέντων υποψηφίων δυνάμει των περιπτ. (α) και (β).

2. Όταν η έναρξη του διαγωνισμού πραγματοποιείται με γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής και ενόψει της επιλογής των συμμετεχόντων σε διαδικασίες σύναψης σύμβασης για τις ειδικές συμβάσεις που αποτελούν αντικείμενο της προκήρυξης του διαγωνισμού, οι αναθέτοντες φορείς:

α) επιλέγουν τους οικονομικούς φορείς, σύμφωνα με το άρθρο 303,

β) εφαρμόζουν τις διατάξεις της παραγράφου 1 που αφορούν τις κλειστές ή με διαπραγμάτευση διαδικασίες, τους ανταγωνιστικούς διαλόγους ή τις συμπράξεις καινοτομίας στους εν λόγω οικονομικούς φορείς.

3. Οι αναθέτοντες φορείς δεν μπορούν, όταν επιλέγουν τους συμμετέχοντες σε μια διαδικασία κλειστή ή με διαπραγμάτευση, σε ανταγωνιστικό διάλογο ή σε μια σύμπραξη καινοτομίας, όταν λαμβάνουν την απόφασή τους για την προεπιλογή ή όταν αναπροσαρμόζουν τα κριτήρια και τους κανόνες προεπιλογής:

α) να επιβάλλουν διοικητικούς, τεχνικούς ή χρηματοοικονομικούς όρους σε ορισμένους οικονομικούς φορείς, εφόσον δεν θα τους επέβαλλαν σε άλλους,

β) να απαιτούν δοκιμές ή αποδεικτικά στοιχεία για θέματα ως προς τα οποία υπάρχουν ήδη αντικειμενικές αποδείξεις.

4. Οι αναθέτοντες φορείς επαληθεύουν τη συμβατότητα των προσφορών που έχουν υποβάλει οι επιλεγμένοι προσφέροντες προς τους κανόνες και τις απαιτήσεις που ισχύουν για τις προσφορές και αναθέτουν τη σύμβαση βάσει των κριτηρίων που προβλέπονται στα άρθρα 311 και 313, λαμβάνοντας υπ' όψιν το άρθρο 286.

5. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να αποφασίζουν να μην αναθέσουν σύμβαση στον προσφέροντα που υπέβαλε την καλύτερη προσφορά, όταν διαπιστώνουν ότι η προσφορά δεν τηρεί τις ισχύουσες υποχρεώσεις που προβλέπονται στην παρ. 2 του άρθρου 253.

6. Σε ανοικτή διαδικασία, οι αναθέτοντες φορείς μπορεί να αποφασίσουν να εξετάσουν τις προσφορές πριν από την επαλήθευση της καταλληλότητας των προσφερόντων, εφόσον τηρούνται οι σχετικές διατάξεις των άρθρων 301, 303 έως 304, 307, 309, καθώς και 311, έως 313, συμπεριλαμβανομένου του κανόνα ότι η σύμβαση δεν θα ανατεθεί σε προσφέροντα που θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί δυνάμει του άρθρου 305 ή που δεν πληροί τα κριτήρια επιλογής που ορίζει ο αναθέτων φορέας, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 304 και το άρθρο 305. Η ως άνω δυνατότητα δεν παρέχεται σε διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων προμηθειών και υπηρεσιών.

Άρθρο 302 Εγγυήσεις - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Οι αναθέτοντες φορείς ζητούν από τους προσφέροντες να παράσχουν «εγγύηση συμμετοχής», το ύψος της οποίας καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης σε συγκεκριμένο χρηματικό ποσό, αριθμητικώς και ολογράφως σε ευρώ και δεν μπορεί να υπερβαίνει το δυο τοις εκατό (2%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, μη συνυπολογιζομένων των δικαιωμάτων προαίρεσης και παράτασης της σύμβασης, με στρογγυλοποίηση στο δεύτερο δεκαδικό ψηφίο.

Αν υποβληθεί προσφορά για ένα ή περισσότερα τμήματα της σύμβασης, το ύψος της εγγύησης συμμετοχής υπολογίζεται επί της εκτιμώμενης αξίας, του/των προσφερομένου/ων τμήματος/ων.

Στην περίπτωση ένωσης οικονομικών φορέων, η εγγύηση συμμετοχής περιλαμβάνει και τον όρο ότι η εγγύηση καλύπτει τις υποχρεώσεις όλων των οικονομικών φορέων που συμμετέχουν στην ένωση.

Η εγγύηση συμμετοχής πρέπει να ισχύει για τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες μετά από τη λήξη του χρόνου ισχύος της προσφοράς που καθορίζουν τα έγγραφα της σύμβασης. Ο αναθέτων φορέας μπορεί, πριν από τη λήξη της προσφοράς, να ζητά από τον προσφέροντα να παρατείνει πριν από τη λήξη τους τη διάρκεια ισχύος της προσφοράς και της εγγύησης συμμετοχής.

Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων, οι οποίες διενεργούνται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, ή άλλης ηλεκτρονικής πλατφόρμας, σύμφωνα με την παρ. 11 του άρθρου 258 περί κανόνων που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες, οι πρωτότυπες εγγυήσεις συμμετοχής, πλην των εγγυήσεων ηλεκτρονικής έκδοσης, προσκομίζονται, με ευθύνη του οικονομικού φορέα, το αργότερο πριν από την ορισθείσα στα έγγραφα της σύμβασης ημερομηνία και ώρα αποσφράγισης των προσφορών, άλλως η προσφορά απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

Η προσφορά οικονομικού φορέα, που παρέλειψε να προσκομίσει την απαιτούμενη από τα έγγραφα της σύμβασης εγγύηση συμμετοχής, απορρίπτεται ως απαράδεκτη μετά από γνώμη του αρμόδιου συλλογικού οργάνου. Η απόφαση απόρριψης της προσφοράς του προηγούμενου εδαφίου εκδίδεται πριν από την έκδοση οποιασδήποτε άλλης απόφασης, σχετικά με την αξιολόγηση των προσφορών του οικείας διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης.

Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να μην απαιτούν εγγύηση συμμετοχής για τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) διαδικασία σύναψης συμφωνίας - πλαίσιο,

β) διαδικασία ανάθεσης σύμβασης μέσω δυναμικού συστήματος αγοράς,

γ) απευθείας ανάθεση,

δ) επιλογή από κατάλογο.

2. Η εγγύηση συμμετοχής καταπίπτει, αν ο προσφέρων:

α) αποσύρει την προσφορά του κατά τη διάρκεια ισχύος της,

β) παρέχει εν γνώσει του ψευδή στοιχεία ή πληροφορίες οι οποίες απαιτούνται από τους αναθέτοντες φορείς, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 304 περί κριτηρίων ποιοτικής επιλογής, ή την παρ. 1 του άρθρου 305, περί λόγων αποκλεισμού,

γ) δεν προσκομίσει εγκαίρως τα δικαιολογητικά που προβλέπονται στα έγγραφα της σύμβασης,

δ) δεν προσέλθει εγκαίρως για υπογραφή του συμφωνητικού,

ε) υπέβαλε μη κατάλληλη προσφορά με την έννοια της περ. 46 της παρ. 1 του άρθρου 2,

στ) στις περιπτώσεις των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 103 περί πρόσκλησης για την υποβολή δικαιολογητικών.

3. Η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται στον ανάδοχο με την προσκόμιση της εγγύησης καλής εκτέλεσης.

Η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται, με την επιφύλαξη της παρ. 2, στους λοιπούς προσφέροντες μετά από:

αα) την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής ή την έκδοση απόφασης επί ασκηθείσας προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης,

ββ) την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας άσκησης ενδίκων μέσων προσωρινής δικαστικής προστασίας ή την έκδοση απόφασης επ` αυτών, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις και

γγ) την ολοκλήρωση του προσυμβατικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 324 έως 327 του ν. 4700/2020 (Α` 127), εφόσον απαιτείται.

Για τα προηγούμενα στάδια της κατακύρωσης η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται στους συμμετέχοντες στις κάτωθι περιπτώσεις:

α) λήξης του χρόνου ισχύος της προσφοράς και μη ανανέωσης αυτής και

β) απόρριψης της προσφοράς τους και εφόσον δεν έχει ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή ή ένδικο βοήθημα ή έχει εκπνεύσει άπρακτη η προθεσμία άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής ή ένδικων βοηθημάτων ή έχει λάβει χώρα παραίτηση από το δικαίωμα άσκησης αυτών ή αυτά έχουν απορριφθεί αμετακλήτως.

4. Οι αναθέτοντες φορείς ζητούν από τον ανάδοχο της σύμβασης να παράσχει «εγγύηση καλής εκτέλεσης», σε ποσοστό επί της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης, ή του αντίστοιχου τμήματος, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται δικαιώματα προαίρεσης. Το ποσοστό αυτό καθορίζεται για τις προμήθειες και τις υπηρεσίες σε ποσοστό τέσσερα τοις εκατό (4%) και για τα έργα και τις μελέτες σε ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%). Η εγγύηση καλής εκτέλεσης κατατίθεται μέχρι και την υπογραφή του συμφωνητικού.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης καταπίπτει υπέρ αναθέτοντος φορέα στην περίπτωση παραβίασης από τον ανάδοχο των όρων που ορίζονται στη σύμβαση.

Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να μην απαιτούν εγγύηση καλής εκτέλεσης για συμβάσεις εκτιμώμενης αξίας ίσης ή κατώτερης από το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ.

Σε περίπτωση τροποποίησης της σύμβασης κατά το άρθρο 337 περί τροποποίησης συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους, η οποία συνεπάγεται αύξηση της συμβατικής αξίας, ο αναθέτων φορέας οφείλει να απαιτεί από τον ανάδοχο να καταθέσει μέχρι και την υπογραφή της τροποποιημένης σύμβασης, συμπληρωματική εγγύηση καλής εκτέλεσης, το ύψος της

οποίας ανέρχεται τέσσερα τοις εκατό (4%) για τις προμήθειες και υπηρεσίες και σε ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) για τα έργα και τις μελέτες επί του ποσού της αύξησης της αξίας της σύμβασης.

Η εγγύηση καλής εκτέλεσης της σύμβασης καλύπτει συνολικά και χωρίς διακρίσεις την εφαρμογή όλων των όρων της σύμβασης και κάθε απαίτηση του αναθέτοντος φορέα ή του κυρίου του έργου έναντι του αναδόχου.

Για τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, ο χρόνος ισχύος της εγγύησης καλής εκτέλεσης πρέπει να είναι μεγαλύτερος από τον συμβατικό χρόνο φόρτωσης ή παράδοσης, για το διάστημα που θα ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης. Για τις δημόσιες συμβάσεις έργων, ο χρόνος ισχύος της εγγύησης καλής εκτέλεσης πρέπει να είναι μεγαλύτερος τουλάχιστον κατά τρεις (3) μήνες από το άθροισμα της συμβατικής προθεσμίας, της οριακής προθεσμίας και του χρόνου υποχρεωτικής συντήρησης του έργου, σύμφωνα με το άρθρο 171 και τα έγγραφα της σύμβασης.

Με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών, μπορεί για τις συμβάσεις έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών να καθορίζεται όριο ποσοστού έκπτωσης, πάνω από το οποίο ο ανάδοχος είναι υποχρεωμένος να προσκομίζει, επιπλέον της εγγύησης καλής εκτέλεσης των προηγούμενων παραγράφων, πρόσθετη εγγύηση, κλιμακωτά αυξανόμενη βάσει του ποσοστού έκπτωσης.

5. Οι εγγυήσεις καλής εκτέλεσης επιστρέφονται στο σύνολό τους μετά από την ποσοτική και ποιοτική παραλαβή του συνόλου του αντικειμένου της σύμβασης.

6. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να απαιτούν από τον ανάδοχο «εγγύηση καλής εκτέλεσης συμφωνίας-πλαίσιο», το ύψος της οποίας ανέρχεται σε ποσοστό μέχρι 0,5% επί της συνολικής αξίας της συμφωνίας-πλαίσιο ή του τμήματος της συμφωνίας πλαίσιο που του έχει ανατεθεί. Προκειμένου να ανατεθεί σύμβαση δυνάμει συμφωνίας-πλαίσιο, ο αναθέτων φορέας οφείλει να απαιτήσει από τον ανάδοχο να καταθέσει «εγγύηση καλής εκτέλεσης» της σύμβασης αυτής, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 4.

7. Οι αναθέτοντες φορείς απαιτούν από τον ανάδοχο «εγγύηση προκαταβολής», στην περίπτωση που θα χορηγήσουν σε αυτόν προκαταβολή, για ποσό ίσο με αυτό της προκαταβολής. Η χορηγούμενη προκαταβολή είναι έντοκη από την ημερομηνία καταβολής της στον ανάδοχο και επιβαρύνεται με επιτόκιο, το ύψος του οποίου καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών.

8. Η απόσβεση της προκαταβολής και η επιστροφή της εγγύησης προκαταβολής πραγματοποιούνται, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος και τους όρους των εγγράφων της σύμβασης. Η προκαταβολή και η εγγύηση προκαταβολής μπορούν να χορηγούνται τμηματικά, εφόσον τούτο ορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης. Η προκαταβολή απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί για δαπάνες που δεν σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το αντικείμενο της σύμβασης.

9. Για δημόσιες συμβάσεις έργων, αν η παροχή πρόσθετου χρόνου εγγύησης συνιστά κριτήριο ανάθεσης της σύμβασης, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να ζητούν, πριν από την υπογραφή της, «εγγύηση προσθέτου χρόνου εγγύησης». Το ύψος της ανωτέρω εγγύησης ανέρχεται σε ποσοστό επί της αξίας της σύμβασης, που είναι ανάλογο με τον προσφερόμενο πρόσθετο χρόνο «ε» (σε έτη πέραν των ελαχίστων οριζόμενων στη διακήρυξη), σύμφωνα με τον ακόλουθο μαθηματικό τύπο: Εκλ = ε*1,50% και κατ` ελάχιστο ποσοστό 1% επί της αξίας της σύμβασης. Η επιστροφή της ανωτέρω εγγύησης γίνεται μετά από την πάροδο του προσφερθέντος χρόνου εγγύησης.

10. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να ζητούν από τους προσφέροντες να παράσχουν «εγγύηση καλής λειτουργίας» για την αποκατάσταση των ελαττωμάτων που ανακύπτουν ή των ζημιών που προκαλούνται από δυσλειτουργία των έργων ή των αγαθών κατά την περίοδο εγγύησης καλής λειτουργίας, εφόσον τέτοια περίοδος προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης. Το ύψος της «εγγύησης καλής λειτουργίας» καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης και δεν μπορεί να υπερβαίνει το πέντε τοις εκατό (5%) της εκτιμώμενης αξίας της σύμβασης. Η επιστροφή της ανωτέρω εγγύησης λαμβάνει χώρα μετά από την ολοκλήρωση της περιόδου εγγύησης καλής λειτουργίας.

Για τα προηγούμενα στάδια της κατακύρωσης η εγγύηση συμμετοχής επιστρέφεται στους συμμετέχοντες στις κάτωθι περιπτώσεις:

α) λήξης του χρόνου ισχύος της προσφοράς και μη ανανέωσής της και

β) απόρριψης της προσφοράς τους και εφόσον δεν έχει ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή ή ένδικο βοήθημα ή έχει εκπνεύσει άπρακτη η προθεσμία άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής ή ένδικων βοηθημάτων ή έχει λάβει χώρα παραίτηση από το δικαίωμα άσκησης αυτών ή αυτά έχουν απορριφθεί αμετακλήτως.

11. Οι εγγυήσεις των παρ. 1 έως 10 εκδίδονται από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα ή ασφαλιστικές επιχειρήσεις κατά την έννοια των περ. β` και γ` της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4364/2016 (Α` 13), που λειτουργούν νόμιμα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή στα κράτη μέρη της ΣΔΣ και έχουν, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, το δικαίωμα αυτό. Μπορούν, επίσης, να εκδίδονται από το Τ.Μ.Ε.Δ.Ε. ή να παρέχονται με γραμμάτιο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων με παρακατάθεση σε αυτό του αντίστοιχου χρηματικού ποσού. Αν συσταθεί παρακαταθήκη με γραμμάτιο παρακατάθεσης χρεογράφων στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, τα τοκομερίδια ή μερίσματα, που λήγουν κατά τη διάρκεια της εγγύησης, επιστρέφονται μετά τη λήξη τους στον υπέρ ου η εγγύηση δικαιούχο.

12. Οι εγγυήσεις του παρόντος περιλαμβάνουν κατ` ελάχιστον τα ακόλουθα στοιχεία:

α) την ημερομηνία έκδοσης,

β) τον εκδότη,

γ) τον αναθέτοντα φορέα, προς τον οποίο απευθύνονται (ή τον κύριο του έργου ή τον φορέα κατασκευής στις περιπτώσεις δημόσιων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών),

δ) τον αριθμό της εγγύησης,

ε) το ποσό που καλύπτει η εγγύηση,

στ) την πλήρη επωνυμία, τον Α.Φ.Μ. και τη διεύθυνση του οικονομικού φορέα υπέρ του οποίου εκδίδεται η εγγύηση,

ζ) τους όρους ότι:

αα) η εγγύηση παρέχεται ανέκκλητα και ανεπιφύλακτα, ο δε εκδότης παραιτείται του δικαιώματος της διαιρέσεως και της διζήσεως, και

ββ) σε περίπτωση κατάπτωσης αυτής, το ποσό της κατάπτωσης υπόκειται στο εκάστοτε ισχύον τέλος χαρτοσήμου,

η) τα στοιχεία της διακήρυξης, της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος και την καταληκτική ημερομηνία υποβολής προσφορών του διαγωνισμού,

θ) την ημερομηνία λήξης ή τον χρόνο ισχύος της εγγύησης,

ι) την ανάληψη υποχρέωσης από τον εκδότη της εγγύησης να καταβάλει το ποσό της εγγύησης ολικά ή μερικά εντός πέντε (5) ημερών μετά από απλή έγγραφη ειδοποίηση εκείνου προς τον οποίο απευθύνεται και

ια) (μόνο στην περίπτωση των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης και προκαταβολής) τον αριθμό και τον τίτλο της σύμβασης.

Η περίπτωση αα` δεν εφαρμόζεται για τις εγγυήσεις που παρέχονται με γραμμάτιο του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων.

13. Ο αναθέτων φορέας επικοινωνεί με τους φορείς που φέρονται να έχουν εκδώσει τις εγγυητικές επιστολές, προκειμένου να διαπιστώσει την εγκυρότητά τους.

14. Για τις συμβάσεις έργων, πέραν των ανωτέρω, ισχύουν ειδικότερα τα εξής:

(α) οι κρατήσεις της παρ. 12 του άρθρου 152, περί λογαριασμών και πιστοποιήσεων, μπορεί να αντικατασταθούν οποτεδήποτε από τον ανάδοχο, μερικά ή ολικά, με ισόποση εγγυητική επιστολή. Οι εγγυήσεις αυτές περιορίζονται κατά ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) επί της αξίας των εργασιών που περιλαμβάνονται στις υποβεβλημένες στην αρμόδια υπηρεσία επιμετρήσεις. Η μείωση αποφασίζεται από την αρμόδια υπηρεσία, ύστερα από αίτηση του αναδόχου, συνοδευόμενη από ειδικό απολογισμό των εργασιών των οποίων έχουν υποβληθεί οι επιμετρήσεις.

(β) η εγγύηση καλής εκτέλεσης, όπως συμπληρώθηκε κατόπιν της υπογραφής συμπληρωματικών συμβάσεων, μειώνεται αμέσως μετά από την έγκριση της τελικής επιμέτρησης από τη διευθύνουσα υπηρεσία κατά ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%) της συνολικής αξίας. Το σύνολο των εγγυήσεων καλής εκτέλεσης επιστρέφεται χωρίς καθυστέρηση αμέσως μετά από την έγκριση του Πρωτοκόλλου Παραλαβής και την έγκριση του τελικού λογαριασμού του έργου.

15. Για τις συμβάσεις μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με απόφαση της αρμόδιας υπηρεσίας, που εκδίδεται ύστερα από αίτηση του αναδόχου, αποδεσμεύεται μέρος των εγγυήσεων, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 187 περί καταβολής της αμοιβής του αναδόχου, ανερχόμενο σε ποσοστό ανάλογο με την αξία των εργασιών περαιωθέντος και εγκριθέντος σταδίου της σύμβασης. Αν η σύμβαση αφορά στην παροχή υπηρεσίας χωρίς διακεκριμένα στάδια, μπορεί να ορίζει ότι επιστρέφεται στον ανάδοχο μέρος της εγγύησης, μετά την ολοκλήρωση τμήματος της σύμβασης.

16. Για τις συμβάσεις προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών:

α) οι εγγυήσεις προκαταβολής επιστρέφονται μετά την οριστική ποσοτική και ποιοτική παραλαβή των αγαθών ή των υπηρεσιών,

β) εάν στο πρωτόκολλο οριστικής παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η παραπάνω επιστροφή γίνεται μετά την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπρόθεσμου. Αν το υλικό ή η υπηρεσία είναι διαιρετά και η παράδοση γίνεται, σύμφωνα με τη σύμβαση, τμηματικά, οι εγγυήσεις καλής εκτέλεσης και προκαταβολής αποδεσμεύονται σταδιακά κατά ποσό που αναλογεί στην αξία του μέρους της ποσότητας ή του τμήματος της υπηρεσίας που παραλήφθηκε οριστικά. Για τη σταδιακή αποδέσμευσή τους απαιτείται προηγούμενη γνωμοδότηση του αρμόδιου συλλογικού οργάνου. Εάν στο πρωτόκολλο παραλαβής αναφέρονται παρατηρήσεις ή υπάρχει εκπρόθεσμη παράδοση, η παραπάνω σταδιακή αποδέσμευση γίνεται μετά την αντιμετώπιση, σύμφωνα με όσα προβλέπονται, των παρατηρήσεων και του εκπρόθεσμου.

17. Για τις δημόσιες συμβάσεις εκτέλεσης έργων και μελετών οι εγγυητικές επιστολές καλής εκτέλεσης, προκαταβολής και καλής λειτουργίας καταπίπτουν με αιτιολογημένη απόφαση του αναθέτοντα φορέα, η οποία εκδίδεται ύστερα από προηγούμενη γνωμοδότηση της διευθύνουσας υπηρεσίας.»[200]

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΡΟΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ - ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Άρθρο 303 Συστήματα προεπιλογής (άρθρο 77 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να θεσπίζουν και να διαχειρίζονται σύστημα προεπιλογής των οικονομικών φορέων.

[200] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν και το άρθρο 302,όπως είχε τροποποιηθεί, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 118 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Οι αναθέτοντες φορείς, οι οποίοι θεσπίζουν ή διαχειρίζονται ένα σύστημα προεπιλογής εξασφαλίζουν τη δυνατότητα των οικονομικών φορέων να υποβάλουν, ανά πάσα στιγμή, αίτηση για προεπιλογή.

2. Το σύστημα που προβλέπεται στην παράγραφο 1 είναι δυνατόν να περιλαμβάνει διάφορα στάδια προεπιλογής.

Οι αναθέτοντες φορείς θεσπίζουν αντικειμενικά κριτήρια και κανόνες για τον αποκλεισμό και την επιλογή οικονομικών φορέων που υποβάλουν αίτηση για προεπιλογή, καθώς και αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια για τη λειτουργία του συστήματος προεπιλογής, που καλύπτουν θέματα όπως η εγγραφή στο σύστημα, η περιοδική επικαιροποίηση των προεπιλογών, αν υπάρχουν, και η διάρκεια του συστήματος.

Οταν τα εν λόγω κριτήρια και κανόνες περιέχουν τεχνικές προδιαγραφές, εφαρμόζονται τα άρθρα 282 έως 284. Τα κριτήρια και κανόνες είναι δυνατόν να επικαιροποιούνται, όπου απαιτείται.

3. Τα κριτήρια και κανόνες που αναφέρονται στην παρ. 2 παρέχονται, κατόπιν σχετικής αίτησης τους, στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς. Η επικαιροποίηση αυτών των κριτηρίων και κανόνων ανακοινώνεται στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς.

Εάν ένας αναθέτων φορέας κρίνει ότι το σύστημα προεπιλογής ορισμένων τρίτων φορέων ή οργανισμών ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του, ανακοινώνει στους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς τις επωνυμίες των εν λόγω τρίτων φορέων ή οργανισμών.

4. Οι αναθέτοντες φορείς τηρούν μητρώο των προεπιλεγέντων οικονομικών φορέων το μητρώο αυτό μπορεί να χωρίζεται σε κατηγορίες ανάλογα με τα είδη των συμβάσεων για τις οποίες ισχύει η προεπιλογή.

5. Όταν η προκήρυξη σύμβασης γίνεται με γνωστοποίηση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής, οι συγκεκριμένες συμβάσεις έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών που καλύπτονται από το σύστημα προεπιλογής ανατίθενται με κλειστή διαδικασία ή διαδικασία, όπου όλοι οι προσφέροντες ή οι συμμετέχοντες επιλέγονται μεταξύ των υποψηφίων που έχουν ήδη προεπιλεγεί βάσει ενός τέτοιου συστήματος.

6. Οποιαδήποτε έξοδα χρεώνονται σε σχέση με τις αιτήσεις προεπιλογής ή με την επικαιροποίηση ή τη διατήρηση ήδη χορηγηθείσας προεπιλογής, σύμφωνα με το σύστημα προεπιλογής είναι ανάλογα του παραγόμενου κόστους.

Άρθρο 304 Κριτήρια ποιοτικής επιλογής (άρθρο 78 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να θεσπίζουν αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια αποκλεισμού και επιλογής των προσφερόντων ή των υποψηφίων οι εν λόγω κανόνες και κριτήρια αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης.

2. Εάν οι αναθέτοντες φορείς χρειάζεται να διασφαλίσουν μια κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της διαδικασίας σύναψης της σύμβασης και των πόρων που απαιτούνται για την εκτέλεσή της, μπορούν, σε κλειστή διαδικασία ή σε διαδικασία με διαπραγμάτευση, σε ανταγωνιστικό διάλογο ή σε σύμπραξη καινοτομίας, να θεσπίσουν αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια που αντανακλούν την ανάγκη αυτή και επιτρέπουν στον αναθέτοντα φορέα να μειώσει τον αριθμό των υποψηφίων που θα προσκληθούν να υποβάλουν προσφορές ή να συμμετάσχουν σε διαπραγμάτευση.

Ο αριθμός των επιλεγέντων υποψηφίων πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνει υπ` όψιν την ανάγκη εξασφάλισης επαρκούς ανταγωνισμού.

Άρθρο 305 Χρήση των λόγων αποκλεισμού και των κριτηρίων επιλογής που προβλέπονται στο Βιβλίο Ι (άρθρο 80 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«1. Οι αντικειμενικοί κανόνες, οι λόγοι αποκλεισμού και τα κριτήρια για την επιλογή των οικονομικών φορέων που υποβάλλουν αίτηση προεπιλογής σε ένα σύστημα προεπιλογής,

καθώς και οι αντικειμενικοί κανόνες, οι λόγοι αποκλεισμού και τα κριτήρια για την επιλογή των υποψηφίων και των προσφερόντων σε ανοικτή διαδικασία, σε κλειστή διαδικασία, σε διαδικασία με διαπραγμάτευση, σε ανταγωνιστικό διάλογο, σε σύμπραξη καινοτομίας ή σε απευθείας ανάθεση, μπορούν να περιλαμβάνουν τους λόγους αποκλεισμού που παρατίθενται στο άρθρο 73, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο προαναφερόμενο άρθρο. Όταν ένας αναθέτων φορέας είναι αναθέτουσα αρχή, οι εν λόγω κανόνες περιλαμβάνουν τους λόγους αποκλεισμού που απαριθμούνται στις παρ. 1 και 2 του άρθρου 73 περί λόγων αποκλεισμού, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο εν λόγω άρθρο.

2. Τα κριτήρια και οι κανόνες που αναφέρονται στην παρ. 1, μπορούν να περιλαμβάνουν τα κριτήρια επιλογής που παρατίθενται στα άρθρα 75 περί κριτηρίων επιλογής, 76 περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης έργου και 77 περί κριτηρίων επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται σε αυτό ιδιαίτερα όσον αφορά στα όρια για τις απαιτήσεις που αφορούν τους ετήσιους κύκλους εργασιών.

3. [Καταργήθηκε].»[201]

Άρθρο 306 Αποκλεισμός οικονομικού φορέα

«1. Αν οι κανόνες και οι λόγοι αποκλεισμού περιλαμβάνουν τους λόγους αποκλεισμού που παρατίθενται στο άρθρο 73 και διαπιστωθεί ότι συντρέχει στο πρόσωπο ενός οικονομικού φορέα ένας από τους λόγους αποκλεισμού των παρ. 1 και 4 του άρθρου 73, και ο οικονομικός φορέας δεν λάβει τα μέτρα για να αποδείξει την αξιοπιστία του, όπως αυτά ορίζονται στην παρ. 7 του άρθρου 73, δύναται να επιβληθεί εις βάρος του αποκλεισμός από τη συμμετοχή σε εν εξελίξει και μελλοντικές διαδικασίες σύναψης συμβάσεων για εύλογο χρονικό διάστημα.

2. Για τους σκοπούς της παρ. 1 εφαρμόζονται τα αναφερόμενα στο άρθρο 74, περί αποκλεισμού οικονομικού φορέα από δημόσιες συμβάσεις.»[202]

Άρθρο 307 Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων (άρθρο 79 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Εάν οι αντικειμενικοί κανόνες και τα κριτήρια για τον αποκλεισμό και την επιλογή των οικονομικών φορέων που υποβάλλουν αίτηση προεπιλογής σε ένα σύστημα προεπιλογής περιλαμβάνουν απαιτήσεις σχετικά με την οικονομική και χρηματοπιστωτική ικανότητα του οικονομικού φορέα ή με τις τεχνικές και επαγγελματικές ικανότητές του, ο οικονομικός φορέας μπορεί, όπου κριθεί απαραίτητο, να στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων ασχέτως της νομικής φύσης των δεσμών του που τον συνδέουν με αυτούς.

[201] Η παράγραφος 1 τροποποιήθηκε, η παρ.3 καταργήθηκε και το άρθρο 305, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 39 παρ.3 Ν.4488/2017, ΦΕΚ Α 137,και το άρθρου 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 119 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[202] Η παράγραφος 1 τροποποιήθηκε και το άρθρο 306, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 120 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

Όσον αφορά στα κριτήρια που σχετίζονται με τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα του παρόχου υπηρεσιών ή του αναδόχου ή των διευθυντικών στελεχών της επιχείρησης ή με τη σχετική επαγγελματική εμπειρία, οι οικονομικοί φορείς μπορούν, ωστόσο, να στηρίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων μόνο εάν οι τελευταίοι θα εκτελέσουν τις εργασίες ή τις υπηρεσίες για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες. Αν οικονομικός φορέας επιθυμεί να στηριχθεί στις ικανότητες άλλων φορέων, αποδεικνύει στον αναθέτοντα φορέα ότι θα έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους πόρους καθ' όλη την περίοδο ισχύος του συστήματος προεπιλογής, παραδείγματος χάριν, με την προσκόμιση της σχετικής δέσμευσης των φορέων αυτών για το σκοπό αυτό.

Όταν οικονομικός φορέας στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων όσον αφορά τα κριτήρια που σχετίζονται με την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, ο αναθέτων φορέας μπορεί να απαιτεί ο οικονομικός φορέας και οι φορείς αυτοί να είναι από κοινού υπεύθυνοι για την εκτέλεση της σύμβασης.

Υπό τους ιδίους όρους, μια ένωση οικονομικών φορέων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 254, μπορεί να στηρίζεται στις ικανότητες των συμμετεχόντων στην ένωση ή άλλων φορέων.
2. Εάν οι αντικειμενικοί κανόνες και τα κριτήρια για τον αποκλεισμό και την επιλογή των υποψηφίων και των προσφερόντων στην ανοικτή διαδικασία, σε κλειστή διαδικασία, σε διαδικασία με διαπραγμάτευση, σε ανταγωνιστικό διάλογο ή σε σύμπραξη καινοτομίας, περιλαμβάνουν απαιτήσεις σχετικά με την οικονομική και χρηματοπιστωτική ικανότητα του οικονομικού φορέα ή με τις τεχνικές και επαγγελματικές ικανότητές του, ο οικονομικός φορέας μπορεί, όπου κριθεί απαραίτητο, να στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων ασχέτως της νομικής φύσης των δεσμών που τον συνδέουν με αυτούς.

Όσον αφορά στα κριτήρια που σχετίζονται με τους τίτλους σπουδών και τα επαγγελματικά προσόντα του παρόχου υπηρεσιών ή του αναδόχου ή των διευθυντικών στελεχών της επιχείρησης ή με τη σχετική επαγγελματική εμπειρία, οι οικονομικοί φορείς μπορούν, ωστόσο, να στηρίζονται στις ικανότητες άλλων φορέων μόνο εάν οι τελευταίοι θα εκτελέσουν τις εργασίες ή τις υπηρεσίες για τις οποίες απαιτούνται οι συγκεκριμένες ικανότητες. Όταν ένας οικονομικός φορέας επιθυμεί να στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων, αποδεικνύει στον αναθέτοντα φορέα ότι θα έχει στη διάθεσή του τους αναγκαίους πόρους, παραδείγματος χάριν, με την προσκόμιση της σχετικής δέσμευσης των φορέων αυτών για το σκοπό αυτό.

Όταν οικονομικός φορέας στηρίζεται στις ικανότητες άλλων φορέων όσον αφορά τα κριτήρια που σχετίζονται με την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια, ο αναθέτων φορέας μπορεί να απαιτεί ο οικονομικός φορέας και οι φορείς αυτοί να είναι από κοινού υπεύθυνοι για την εκτέλεση της σύμβασης.

Υπό τους ιδίους όρους, μια ένωση οικονομικών φορέων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 254, μπορεί να στηρίζεται στις ικανότητες των συμμετεχόντων στην ένωση ή άλλων φορέων.

3. Στην περίπτωση συμβάσεων έργων, συμβάσεων υπηρεσιών και εργασιών τοποθέτησης και εγκατάστασης στο πλαίσιο σύμβασης προμηθειών, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να απαιτούν την εκτέλεση ορισμένων κρίσιμων καθηκόντων απευθείας από τον ίδιο τον προσφέροντα ή, αν η προσφορά υποβάλλεται από ένωση οικονομικών φορέων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 254, από έναν από τους συμμετέχοντες στην εν λόγω κοινοπραξία.

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ΚΑΝΟΝΕΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Άρθρο 308 Κανόνες που εφαρμόζονται σε περίπτωση χρήσης των κριτηρίων αποκλεισμού και ποιοτικής επιλογής του Βιβλίου Ι (παρ. 3 του άρθρου 80 και υποπαράγραφος 2 της παρ. 1, καθώς και υποπαράγραφος 2 της παρ. 2 του άρθρου 79 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Προς το σκοπό εφαρμογής του άρθρου 305, αν οι αναθέτοντες φορείς αναφέρονται στα κριτήρια αποκλεισμού ή επιλογής που προβλέπονται στο Βιβλίο Ι, εφαρμόζονται τα άρθρα 79, 80, και 81.

2. Προς το σκοπό εφαρμογής των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 307, εφόσον, δυνάμει του άρθρου 305, οι αναθέτοντες φορείς αναφέρονται στα κριτήρια αποκλεισμού ή επιλογής που προβλέπονται στο Βιβλίο Ι, οι αναθέτοντες φορείς ελέγχουν, σύμφωνα με την παράγραφο 1 εάν οι άλλοι φορείς στην ικανότητα των οποίων ο οικονομικός φορέας προτίθεται να στηριχθεί, πληρούν τα σχετικά κριτήρια επιλογής ή εάν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού, στους οποίους αναφέρονται οι αναθέτοντες φορείς, δυνάμει του άρθρου 73 και 74.

«Ο αναθέτων φορέας απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει ένα φορέα που δεν πληροί σχετικό κριτήριο επιλογής ή για τον οποίο συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 73, τους οποίους ανέφερε ο αναθέτων φορέας. Ο αναθέτων φορέας μπορεί να απαιτήσει από τον οικονομικό φορέα την αντικατάσταση φορέα για τον οποίον συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού της παραγράφου 4 του άρθρου 73.»[203]

Άρθρο 309 Πρότυπα διασφάλισης ποιότητας και πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης (άρθρο 81 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς, εάν απαιτούν την προσκόμιση πιστοποιητικών που εκδίδονται από ανεξάρτητους οργανισμούς που βεβαιώνουν ότι ο οικονομικός φορέας συμμορφώνεται με ορισμένα πρότυπα διασφάλισης ποιότητας, συμπεριλαμβανομένης της προσβασιμότητας για άτομα με ειδικές ανάγκες, παραπέμπουν σε συστήματα διασφάλισης ποιότητας, βασιζόμενα στη σχετική σειρά ευρωπαϊκών προτύπων που έχουν πιστοποιηθεί από διαπιστευμένους οργανισμούς.

Οι αναθέτοντες φορείς αναγνωρίζουν ισοδύναμα πιστοποιητικά από οργανισμούς εδρεύοντες σε άλλα κράτη - μέλη. Επίσης, κάνουν δεκτά άλλα αποδεικτικά στοιχεία για ισοδύναμα μέτρα διασφάλισης ποιότητας, εφόσον ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας δεν είχε τη δυνατότητα να αποκτήσει τα εν λόγω πιστοποιητικά εντός των σχετικών προθεσμιών για λόγους που δεν αποδίδονται σε δική του ευθύνη, υπό την προϋπόθεση ότι ο οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι τα προτεινόμενα μέτρα διασφάλισης ποιότητας πληρούν τα απαιτούμενα πρότυπα διασφάλισης ποιότητας.

2. Εάν οι αναθέτοντες φορείς απαιτούν την υποβολή πιστοποιητικών εκδιδομένων από ανεξάρτητους οργανισμούς που να βεβαιώνουν ότι ο οικονομικός φορέας συμμορφώνεται με συγκεκριμένα συστήματα ή πρότυπα όσον αφορά την περιβαλλοντική διαχείριση, παραπέμπουν στο σύστημα οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS) της Ένωσης ή σε άλλα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης που έχουν αναγνωριστεί, σύμφωνα με το άρθρο 45 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθμ. 1221/2009 ή σε άλλα πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης που βασίζονται σε αντίστοιχα ευρωπαϊκά ή διεθνή πρότυπα που έχουν εκδοθεί από διαπιστευμένους οργανισμούς. Οι αναθέτοντες φορείς αναγνωρίζουν ισοδύναμα πιστοποιητικά από οργανισμούς εδρεύοντες σε άλλα κράτη - μέλη.

Όταν ο οικονομικός φορέας τεκμηριωμένα δεν είχε πρόσβαση στα εν λόγω πιστοποιητικά ή δεν είχε τη δυνατότητα να τα αποκτήσει εντός των σχετικών προθεσμιών για λόγους για τους οποίους δεν ευθύνεται ο ίδιος, ο αναθέτων φορέας αποδέχεται επίσης άλλα αποδεικτικά μέτρων περιβαλλοντικής διαχείρισης, υπό την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι τα συγκεκριμένα μέτρα είναι ισοδύναμα με εκείνα που απαιτούνται βάσει του εφαρμοστέου συστήματος ή προτύπου περιβαλλοντικής διαχείρισης.

3. Εφόσον τους ζητηθεί, η Αρχή θέτει στη διάθεση άλλων κρατών μελών, σύμφωνα με το άρθρο 343, κάθε πληροφορία σχετικά με τα έγγραφα που προσκομίζονται ως στοιχεία αποδεικτικά της συμμόρφωσης με ποιοτικά και περιβαλλοντικά πράτυπα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2.

[203] Τα δύο τελευταία εδάφια της παρ.2 αντικαταστάθηκαν ως άνω με το άρθρο 22 περ.58 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

Άρθρο 310 Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (άρθρο 76 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, οι αναθέτοντες φορείς, τηρώντας τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, ζητούν από τους οικονομικούς φορείς, όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στο ΕΕΕΣ, ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, να υποβάλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση εντός προθεσμίας όχι μικρότερης των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερης των είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης.».[204]

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 311 Κριτήρια ανάθεσης των συμβάσεων (άρθρο 82 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Με την επιφύλαξη των εθνικών διατάξεων νόμου ή διοικητικών πράξεων σχετικά με την τιμή ορισμένων αγαθών ή την αμοιβή ορισμένων υπηρεσιών, οι αναθέτοντες φορείς βασίζουν την ανάθεση των συμβάσεων στην πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά.

2. Η πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά κατά την κρίση του αναθέτοντος φορέα προσδιορίζεται βάσει της τιμής ή του κόστους, με χρήση μίας μεθόδου προσέγγισης κόστους-αποτελεσματικότητας, όπως της κοστολόγησης του κύκλου ζωής, σύμφωνα με το άρθρο 312 και μπορεί να περιλαμβάνει τη βέλτιστη σχέση ποιότητας-τιμής, η οποία εκτιμάται βάσει κριτηρίων, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, ποιοτικών, περιβαλλοντικών και/ή κοινωνικών χαρακτηριστικών που συνδέονται με το αντικείμενο της συγκεκριμένης σύμβασης. Στα κριτήρια αυτά μπορούν να περιλαμβάνονται, για παράδειγμα:

α) η ποιότητα, περιλαμβανομένης της τεχνικής αξίας, τα αισθητικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά, η προσβασιμότητα, ο σχεδιασμός για όλους τους χρήστες, τα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και καινοτόμα χαρακτηριστικά και η εμπορία και οι σχετικοί όροι,

β) η οργάνωση, τα προσόντα και η πείρα του προσωπικού στο οποίο ανατίθεται η εκτέλεση της σύμβασης, αν η ποιότητα του διατεθέντος προσωπικού μπορεί να έχει σημαντική επίδραση στο επίπεδο εκτέλεσης της σύμβασης ή

γ) η εξυπηρέτηση μετά την πώληση και η τεχνική υποστήριξη, οι όροι παράδοσης, όπως η ημερομηνία παράδοσης, η διαδικασία και η προθεσμία παράδοσης ή η προθεσμία ολοκλήρωσης.

Το στοιχείο του κόστους μπορεί επίσης να λαμβάνει τη μορφή σταθερής τιμής ή κόστους, βάσει του οποίου οι οικονομικοί φορείς θα ανταγωνίζονται αποκλειστικά και μόνο βάσει ποιοτικών κριτηρίων.

3. Τα κριτήρια ανάθεσης θεωρούνται ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης, εφόσον συνδέονται με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες που θα παρασχεθούν στο πλαίσιο της σύμβασης σε σχέση με οποιαδήποτε πτυχή της και σε οποιοδήποτε από τα στάδια του κύκλου ζωής της, περιλαμβανομένων και των παραγόντων που εμπλέκονται:

α) στη συγκεκριμένη διαδικασία παραγωγής, διάθεσης ή εμπορίας των εν λόγω έργων, αγαθών ή υπηρεσιών ή

[204] Το άρθρο 310 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 121 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

β) στη συγκεκριμένη διαδικασία άλλου σταδίου του κύκλου ζωής της, έστω και αν οι εν λόγω παράγοντες δεν αποτελούν μέρος της υλικής υπόστασής της.

4. Τα κριτήρια ανάθεσης δεν έχουν ως αποτέλεσμα την παροχή απεριόριστης ελευθερίας επιλογής στους αναθέτοντες φορείς. Διασφαλίζουν τη δυνατότητα αποτελεσματικού ανταγωνισμού και συνοδεύονται από προδιαγραφές που επιτρέπουν την αποτελεσματική επαλήθευση των πληροφοριών που παρέχονται από τους προσφέροντες, προκειμένου να αξιολογείται ο βαθμός συμμόρφωσής τους προς τα κριτήρια ανάθεσης. Σε περίπτωση αμφιβολίας, οι αναθέτοντες φορείς επαληθεύουν αποτελεσματικά την ακρίβεια των πληροφοριών και αποδείξεων τις οποίες παρέχουν οι προσφέροντες.

5. Το κριτήριο ανάθεσης καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης. Ο αναθέτων φορέας διευκρινίζει στα έγγραφα της σύμβασης τη σχετική στάθμιση που προσδίδει σε καθένα από τα κριτήρια που έχουν επιλεγεί για τον προσδιορισμό της πλέον συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, εκτός εάν αυτό καθορίζεται μόνο βάσει της τιμής.

Η στάθμιση αυτή μπορεί να εκφράζεται με την πρόβλεψη περιθωρίου διακύμανσης με το κατάλληλο μέγιστο εύρος.

Εάν δεν είναι δυνατή η στάθμιση για αντικειμενικούς λόγους, ο αναθέτων φορέας επισημαίνει τα κριτήρια με φθίνουσα σειρά σπουδαιότητας. Η βαθμολόγηση των κριτηρίων πρέπει να είναι πλήρως και ειδικά αιτιολογημένη και να περιλαμβάνει υποχρεωτικά, εκτός από τη βαθμολογία, και τη λεκτική διατύπωση της κρίσης ανά κριτήριο.

6. Τα κοινωνικά χαρακτηριστικά της παραγράφου 2 εξειδικεύονται κυρίως σε:

α) απασχόληση εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 1 του ν. 4019/2011 (Α` 216), για χρονικό διάστημα τουλάχιστον δώδεκα (12) μηνών πριν τη συμμετοχή του οικονομικού φορέα σε διαδικασία σύναψης σύμβασης,

β) διευκόλυνση της κοινωνικής ή/και εργασιακής ένταξης ατόμων που προέρχονται από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού,

γ) καταπολέμηση των διακρίσεων ή/και

δ) προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών.

Άρθρο 312 Κοστολόγηση του κύκλου ζωής (άρθρο 83 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Η κοστολόγηση του κύκλου ζωής καλύπτει, στον προσήκοντα βαθμό, ένα μέρος ή το σύνολο των ακόλουθων ειδών κόστους κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής ενός προϊόντος, μίας υπηρεσίας ή ενός έργου:

α) Το κόστος που βαρύνει τον αναθέτοντα φορέα ή άλλους χρήστες, όπως:

αα) το κόστος κτήσης,

ββ) το κόστος χρήσης, όπως για την κατανάλωση ενέργειας και άλλων πόρων,

γγ) το κόστος συντήρησης,

δδ) το κόστος τέλους του κύκλου ζωής, όπως το κόστος συλλογής και ανακύκλωσης.

β) Το κόστος που οφείλεται σε εξωγενείς περιβαλλοντικούς παράγοντες που συνδέονται με το προϊόν, την υπηρεσία ή το έργο στη διάρκεια του κύκλου ζωής του, εφόσον η οικονομική αξία του μπορεί να προσδιοριστεί και να επαληθευτεί. Στο κόστος αυτό μπορεί να περιλαμβάνεται το κόστος των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και άλλων εκπομπών ρύπων και το κόστος για το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής.

2. Όταν ένας αναθέτων φορέας αξιολογεί το κόστος χρησιμοποιώντας προσέγγιση κοστολόγησης του κύκλου ζωής, αναφέρει στα έγγραφα της σύμβασης τα δεδομένα που

πρέπει να υποβάλουν οι προσφέροντες και τη μέθοδο που θα χρησιμοποιήσει για την κοστολόγηση του κύκλου ζωής βάσει των εν λόγω δεδομένων.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για την αποτίμηση του κόστους το οποίο οφείλεται σε εξωγενείς περιβαλλοντικούς παράγοντες, οφείλει να πληροί το σύνολο των ακόλουθων προϋποθέσεων:

α) βασίζεται σε κριτήρια που μπορούν να επαληθευτούν με αντικειμενικό τρόπο και δεν εισάγουν διακρίσεις. Ιδίως σε περιπτώσεις που αυτή δεν έχει εκπονηθεί για επαναλαμβανόμενη ή συνεχή εφαρμογή, οφείλει να μην οδηγεί σε αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων,

β) είναι προσιτή σε όλα τα ενδιαφερόμενο μέρη,

γ) τα απαιτούμενα αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να υποβληθούν μετά από εύλογη προσπάθεια από τους οικονομικούς φορείς που επιδεικνύουν τη μέση δυνατή επιμέλεια, περιλαμβανομένων των φορέων τρίτων χωρών που είναι μέρη της ΣΑΣ ή άλλων διεθνών συμφωνιών που δεσμεύουν την Ένωση.

3. Σε περιπτώσεις όπου με νομοθετική πράξη της Ένωσης έχει καταστεί υποχρεωτική μία κοινή μέθοδος υπολογισμού του κόστους του κύκλου ζωής, η εν λόγω κοινή μέθοδος εφαρμόζεται για την αξιολόγηση του κόστους κύκλου ζωής.

Κατάλογος των εν λόγω νομοθετικών και, όπου κριθεί απαραίτητο, των κατ' εξουσιοδότηση πράξεων με τις οποίες συμπληρώνονται περιλαμβάνεται στο Παράρτημα XV.

Άρθρο 313 Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές -Εξουσιοδοτική διάταξη (άρθρο 84 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

«1. Όταν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, οι αναθέτοντες φορείς απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) εργάσιμων ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης του αναθέτοντος φορέα, την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά. Αν ο οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση του αναθέτοντα φορέα εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική και καταπίπτει υπέρ του αναθέτοντα φορέα η εγγυητική επιστολή συμμετοχής.

2. Οι εξηγήσεις που αναφέρονται στην παρ. 1, μπορεί να αφορούν ιδίως:

α) τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής, της διαδικασίας παρασκευής ή των παρεχόμενων υπηρεσιών,

β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες, που διαθέτει ο προσφέρων για την προμήθεια των προϊόντων ή την παροχή των υπηρεσιών ή για την εκτέλεση του έργου,

γ) την πρωτοτυπία του έργου, των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προτείνονται από τον προσφέροντα,

δ) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 253 περί αρχών που διέπουν τις διαδικασίες ανάθεσης σύναψης συμβάσεων,

ε) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του άρθρου 336 περί υπεργολαβίας,

στ) το ενδεχόμενο χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα.

3. Ο αναθέτων φορέας αξιολογεί τις παρεχόμενες πληροφορίες σε συνεννόηση με τον προσφέροντα. Μπορεί να απορρίψει την προσφορά, μόνο εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παρ. 2. Οι αναθέτοντες φορείς απορρίπτουν την προσφορά, εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι

ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 253 περί αρχών που διέπουν τις διαδικασίες ανάθεσης σύναψης συμβάσεων.

4. Εάν ο αναθέτων φορέας διαπιστώνει ότι μία προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή λόγω χορήγησης κρατικής ενίσχυσης στον προσφέροντα, η προσφορά μπορεί να απορρίπτεται αποκλειστικά για αυτόν τον λόγο μόνο μετά από διαβούλευση με τον προσφέροντα και εφόσον αυτός δεν είναι σε θέση να αποδείξει, εντός επαρκούς προθεσμίας, την οποία ορίζει ο αναθέτων φορέας, ότι η εν λόγω ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά κατά την έννοια του άρθρου 107 ΣΛΕΕ. Σε περίπτωση απόρριψης προσφοράς εξ αυτού του λόγου, ο αναθέτων φορέας ενημερώνει σχετικώς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

5. Για την απόδειξη ότι η χορηγηθείσα κρατική ενίσχυση είναι σύμφωνη με την εσωτερική αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 107 της ΣΛΕΕ περί κρατικών ενισχύσεων, ο προσφέρων προσκομίζει εντός της τεθείσας προθεσμίας ιδίως και κατά περίπτωση τα κατωτέρω έγγραφα:

α) σε περιπτώσεις χορήγησης ενίσχυσης στο πλαίσιο του Κανονισμού de minimis (ενισχύσεις ήσσονος σημασίας), την κανονιστική πράξη του μέτρου ενίσχυσης και την ατομική πράξη έγκρισης χορήγησης της ενίσχυσης, όταν προβλέπεται η έκδοσή της,

β) στις λοιπές περιπτώσεις: αα) δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.Ε.Ε.) είτε της εγκριτικής του μέτρου ενίσχυσης απόφασης της Επιτροπής είτε του συνοπτικού δελτίου πληροφοριών του μέτρου ενίσχυσης και ββ) την κανονιστική πράξη του μέτρου ενίσχυσης και την ατομική πράξη έγκρισης χορήγησης της ενίσχυσης όταν προβλέπεται η έκδοσή της.

6. Εφόσον ζητηθεί, η ΕΑΑΔΗΣΥ θέτει στη διάθεση άλλων κρατών μελών, στο πλαίσιο διοικητικής συνεργασίας, κάθε πληροφορία που έχει στη διάθεσή της, όπως νόμους, κανονισμούς, συλλογικές συμβάσεις καθολικής ισχύος ή εθνικά τεχνικά πρότυπα, σχετικά με τα δικαιολογητικά και τα έγγραφα που προσκομίζονται σε σχέση με τα ζητήματα που αναφέρονται στην παρ. 2.

6α. Στις συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές τεκμαίρονται προσφορές που υποβάλλονται σε διαγωνισμό και εμφανίζουν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών που υποβλήθηκαν. Ο αναθέτων φορέας δύναται να κρίνει ότι ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές τεκμαίρονται και προσφορές με μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο. Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, ιδίως ως προς τον προσδιορισμό οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ` όλη την διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης.

Στις συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών εξειδικεύονται οι όροι χαρακτηρισμού μίας οικονομικής προσφοράς ως ασυνήθιστα χαμηλής ανά κατηγορία έργου και μελέτης και ανά εκτιμώμενη αξία σύμβασης και για την εκτίμηση των παρεχόμενων κατά τα ανωτέρω εξηγήσεων. Ο αναθέτων φορέας μπορεί να αποκλίνει από την ανωτέρω απόφαση, μετά από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου οργάνου.

7. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων για δημόσιες συμβάσεις προμήθειας αγαθών και παροχής γενικών υπηρεσιών, του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών για δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών και του Υπουργού Υγείας για δημόσιες συμβάσεις προμήθειας ιατροτεχνολογικών αγαθών και παροχής συναφών υπηρεσιών, μπορεί να ορίζονται η μέθοδος και τα κριτήρια, δυνάμει των οποίων μία προσφορά κρίνεται ως ασυνήθιστα χαμηλή, καθώς και ο τρόπος σύνδεσης των κριτηρίων αξιολόγησης των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών με μηχανισμούς καταγραφής τιμών, όπως τα παρατηρητήρια τιμών. Με την ίδια απόφαση μπορεί να ορίζονται

τα κριτήρια βάσει των οποίων ο αναθέτων φορέας μπορεί να αποκλίνει από τα αναφερόμενα σε αυτές.».[205]

Άρθρο 314 Προσφορές που περιέχουν προϊόντα καταγωγής τρίτων χωρών (άρθρο 85 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Το παρόν άρθρο έχει εφαρμογή στις προσφορές που περιέχουν προϊόντα καταγωγής τρίτων χωρών με τις οποίες η Ένωση δεν έχει συνάψει, σε πολυμερή ή διμερή πλαίσια, συμφωνία που να εξασφαλίζει αντίστοιχη και ουσιαστική πρόσβαση των επιχειρήσεων που έχουν έδρα σε χώρα της Ένωσης στις αγορές των εν λόγω τρίτων χωρών, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων της Ένωσης και της Ελλάδας έναντι τρίτων χωρών.

2. Κάθε προσφορά που υποβάλλεται για την ανάθεση σύμβασης προμηθειών που περιέχει προϊόντα καταγωγής τρίτων χωρών με τις οποίες η Ένωση δεν έχει συνάψει, σε πολυμερή ή διμερή πλαίσια, συμφωνία που να εξασφαλίζει αντίστοιχη και ουσιαστική πρόσβαση των επιχειρήσεων της Ένωσης στις αγορές των εν λόγω τρίτων χωρών και με την επιφύλαξη των τυχόν υποχρεώσεων της Ένωσης και της Ελλάδας, μπορεί να απορρίπτεται όταν η αναλογία των προϊόντων, καταγωγής τρίτων χωρών, όπως καθορίζεται από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 952/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50 %) της συνολικής αξίας των προϊόντων που συνιστούν την εν λόγω προσφορά.

Προκειμένου να καθορισθεί η αναλογία προϊόντων, καταγωγής τρίτων χωρών, δεν λαμβάνονται υπόψη οι τρίτες χώρες στις οποίες έχει επεκταθεί το ευεργέτημα του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338) με απόφαση του Συμβουλίου, σύμφωνα με την παρ. 1.

Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, τα λογισμικά που χρησιμοποιούνται στον εξοπλισμό των δικτύων τηλεπικοινωνιών θεωρούνται ως προϊόντα.

3. Με την επιφύλαξη του δευτέρου εδαφίου της παρούσας παραγράφου, μεταξύ δύο ή περισσότερων προσφορών που είναι ισοδύναμες, σύμφωνα με τα κριτήρια ανάθεσης που καθορίζονται στο άρθρο 311, προτιμάται η προσφορά που δεν μπορεί να απορριφθεί κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 2. Οι τιμές των προσφορών αυτών θεωρούνται ισοδύναμες, για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, εφόσον η διαφορά των τιμών δεν υπερβαίνει το τρία τοις εκατό (3%).

Δεν προτιμάται προσφορά έναντι άλλης, δυνάμει του πρώτου εδαφίου, όταν η αποδοχή της θα υποχρέωνε τον αναθέτοντα φορέα να αποκτήσει εξοπλισμό με διαφορετικά τεχνικά χαρακτηριστικά από εκείνα του ήδη υφισταμένου εξοπλισμού, πράγμα που θα οδηγούσε σε ασυμβατότητα ή τεχνικές δυσχέρειες κατά τη χρήση ή τη συντήρηση ή σε δυσανάλογες δαπάνες.

4. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, προκειμένου να καθορισθεί η αναλογία προϊόντων, καταγωγής τρίτων χωρών, όπως προβλέπεται στην παρ. 2, δεν λαμβάνονται υπόψη οι τρίτες χώρες στις οποίες έχει επεκταθεί το ευεργέτημα της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ με απόφαση του Συμβουλίου, σύμφωνα με την παρ. 1.

Άρθρο 315 Ειδικοί κανόνες διεξαγωγής διαδικασίας

«1. Η διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης σύμβασης (διαδικασία υποβολής, αποσφράγισης, αξιολόγησης προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, επιλογής συμμετεχόντων, υποβολής δικαιολογητικών κατακύρωσης και σύμβασης, καθορισμού προθεσμιών ολοκλήρωσης του συνόλου ή των επιμέρους διαδικασιών) πραγματοποιείται σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 92 έως 100, 103 και 104, αναλόγως εφαρμοζόμενα. Σε περίπτωση εφαρμογής του

[205] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 1,6 και 7 τροποποιήθηκαν, η παρ. 6α προστέθηκε και το άρθρο 313 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 122 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

άρθρου 304, εφόσον στα έγγραφα της σύμβασης δεν προβλέπεται υποβολή ΕΕΕΣ, και ζητείται να προσκομιστούν όλα τα δικαιολογητικά κατά την υποβολή της προσφοράς, δύναται να μην εφαρμόζεται η διαδικασία του άρθρου 103, εφόσον δεν παρέλθει χρονικό διάστημα άνω των τριών (3) μηνών από την αποσφράγιση των προσφορών μέχρι την έκδοση της απόφασης κατακύρωσης.

Στις περιπτώσεις αυτές, μετά την αξιολόγηση των προσφορών, εκδίδεται η απόφαση κατακύρωσης.

2. Οι αναθέτοντες φορείς, που αποτελούν αναθέτουσες αρχές:

α) δύνανται να εφαρμόζουν τα άρθρα 44 περί τεχνικής επάρκειας αναθετουσών αρχών στις δημόσιες συμβάσεις έργων και μελετών, 49 περί επάρκειας προϋπολογισμού, ωριμότητας και μελετών, 50 περί δημόσιων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης, 51 περί συμβάσεων μελετών για τον προσδιορισμό τεχνικής λύσης και 52 περί σκοπιμότητας σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών,

β) εφαρμόζουν τις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ` εξουσιοδότηση των άρθρων 53, περί περιεχομένου εγγράφων της σύμβασης και 88, περί ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, και

γ) εφαρμόζουν τα άρθρα 221 περί οργάνων διενέργειας διαδικασίας ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων και 221 Α περί προθεσμιών για την ολοκλήρωση των επιμέρους σταδίων.»[206]

Άρθρο 316 Κατακύρωση - Σύναψη σύμβασης

«1. Στην απόφαση κατακύρωσης αναφέρονται υποχρεωτικά οι προθεσμίες για την αναστολή της σύναψης της σύμβασης, σύμφωνα με τα άρθρα 360 έως 372. Στις διαδικασίες σύναψης σύμβασης προμηθειών ή γενικών υπηρεσιών, ο αναθέτων φορέας, αιτιολογημένα και κατόπιν γνώμης του αρμόδιου γνωμοδοτικού οργάνου, μπορεί να κατακυρώσει τη σύμβαση για ολόκληρη ή μεγαλύτερη ή μικρότερη ποσότητα αγαθών ή παρεχόμενων υπηρεσιών από αυτήν που καθορίζεται στα έγγραφα της σύμβασης, εφόσον ο σχετικός όρος έχει περιληφθεί σε αυτά.

2. Ο αναθέτων φορέας κοινοποιεί την απόφαση κατακύρωσης, μαζί με αντίγραφο όλων των πρακτικών της διαδικασίας ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών, σε όλους τους οικονομικούς φορείς που έλαβαν μέρος στη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης, εκτός από τους οριστικώς αποκλεισθέντες και ιδίως όσους αποκλείστηκαν οριστικώς δυνάμει της παρ. 1 του άρθρου 302 περί εγγυήσεων, με κάθε πρόσφορο τρόπο. Εφόσον η διαδικασία ανάθεσης διενεργείται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, η κοινοποίηση του προηγούμενου εδαφίου γίνεται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ.

3. Η απόφαση κατακύρωσης καθίσταται οριστική, εφόσον συντρέξουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η απόφαση κατακύρωσης έχει κοινοποιηθεί σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην παρ. 2,

β) σε συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία άνω των ορίων του άρθρου 328 και των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ για τις συμβάσεις ενεργειών τεχνικής βοήθειας του άρθρου 329 παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης προδικαστικής προσφυγής ή, σε περίπτωση άσκησης, παρέλθει άπρακτη η προθεσμία άσκησης αίτησης του άρθρου 372 κατά της απόφασης της Α.Ε.Π.Π. και, σε περίπτωση άσκησης της αίτησης του άρθρου 372 κατά της απόφασης της Α.Ε.Π.Π., εκδοθεί απόφαση επί αυτής, με την επιφύλαξη της χορήγησης προσωρινής διαταγής, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 6 του άρθρου 372 και

[206] Το άρθρο 315,όπως είχε συμπληρωθεί με την παρ.33 άρθρου 43 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 123 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

γ) ολοκληρωθεί επιτυχώς ο προσυμβατικός έλεγχος από το Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τα άρθρα 324 έως 327 του ν. 4700/2020 (Α` 127), εφόσον απαιτείται,

δ) ο προσωρινός ανάδοχος υποβάλλει, έπειτα από σχετική πρόσκληση, υπεύθυνη δήλωση, που υπογράφεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 79Α περί υπογραφής του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης, στην οποία δηλώνεται ότι δεν έχουν επέλθει στο πρόσωπό του οψιγενείς μεταβολές κατά την έννοια του άρθρου 104 και μόνον στην περίπτωση του προσυμβατικού ελέγχου ή της άσκησης προδικαστικής προσφυγής κατά της απόφασης κατακύρωσης.

4. Μετά από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, ο αναθέτων φορέας προσκαλεί τον ανάδοχο να προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, θέτοντάς του προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση σχετικής έγγραφης ειδικής πρόσκλησης.

5. Η σύμβαση θεωρείται συναφθείσα με την κοινοποίηση της πρόσκλησης της παρ. 4 στον ανάδοχο.

6. Εάν ο ανάδοχος δεν προσέλθει να υπογράψει το συμφωνητικό, μέσα στην προθεσμία που ορίζεται στην ειδική πρόκληση, με την επιφύλαξη αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας κηρύσσεται έκπτωτος, καταπίπτει υπέρ του αναθέτοντα φορέα η εγγύηση συμμετοχής του και ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 103 για τον προσφέροντα που υπέβαλε την αμέσως επόμενη πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά. Αν κανένας από τους προσφέροντες δεν προσέλθει για την υπογραφή του συμφωνητικού, η διαδικασία ανάθεσης ματαιώνεται, σύμφωνα με την περ. β` της παρ. 1 του άρθρου 317. Στην περίπτωση αυτή, ο αναθέτων φορέας μπορεί να αναζητήσει αποζημίωση, πέρα από την καταπίπτουσα εγγυητική επιστολή, ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 ΑΚ.

7. Εάν ο αναθέτων φορέας δεν απευθύνει την πρόσκληση της παρ. 4 εντός χρονικού διαστήματος εξήντα (60) ημερών από την οριστικοποίηση της απόφασης κατακύρωσης, με την επιφύλαξη της ύπαρξης επιτακτικού λόγου δημόσιου συμφέροντος ή αντικειμενικών λόγων ανωτέρας βίας, ο ανάδοχος δικαιούται να απέχει από την υπογραφή του συμφωνητικού, χωρίς να εκπέσει η εγγύηση συμμετοχής του, καθώς και να αναζητήσει αποζημίωση ιδίως δυνάμει των άρθρων 197 και 198 ΑΚ.».[207]

Άρθρο 317 Ματαίωση διαδικασίας

«1. Ο αναθέτων φορέας με ειδικά αιτιολογημένη απόφασή του, η οποία εκδίδεται μετά από γνώμη του αρμόδιου οργάνου, ματαιώνει τη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης:

α) εφόσον η διαδικασία απέβη άγονη είτε λόγω μη υποβολής προσφοράς είτε λόγω απόρριψης όλων των προσφορών ή αιτήσεων ή αποκλεισμού όλων των προσφερόντων ή συμμετεχόντων, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Βιβλίου και τα έγγραφα της σύμβασης ή

β) στην περίπτωση του δευτέρου εδαφίου της παρ. 6 του άρθρου 316 περί κατακύρωσης και σύναψης σύμβασης.

2. Ματαίωση της διαδικασίας ανάθεσης μπορεί να λάβει χώρα με ειδικώς αιτιολογημένη απόφαση του αναθέ-τοντος φορέα, μετά από γνώμη του αρμόδιου οργάνου, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) λόγω παράτυπης διεξαγωγής της διαδικασίας ανάθεσης, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 3,

[207] Το άρθρο 316,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 43 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 124 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

β) αν οι οικονομικές και τεχνικές παράμετροι, που σχετίζονται με τη διαδικασία ανάθεσης, άλλαξαν ουσιωδώς και η εκτέλεση του συμβατικού αντικειμένου δεν ενδιαφέρει πλέον τον αναθέτοντα φορέα ή τον φορέα για τον οποίο προορίζεται το υπό ανάθεση αντικείμενο,

γ) αν λόγω ανωτέρας βίας δεν είναι δυνατή η κανονική εκτέλεση της σύμβασης,

δ) αν η προσφορά κριθεί ως μη συμφέρουσα από οικονομική άποψη,

ε) στην περίπτωση των παρ. 3 και 4 του άρθρου 97 περί χρόνου ισχύος προσφορών,

στ) για τους αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές, για άλλους λόγους δημοσίου συμφέροντος.

3. Αν διαπιστωθούν σφάλματα ή παραλείψεις σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας ανάθεσης, ο αναθέτων φορέας μπορεί, μετά από γνώμη του αρμόδιου οργάνου, να ακυρώσει μερικά τη διαδικασία ή να αναμορφώσει ανάλογα το αποτέλεσμά της ή να αποφασίσει την επανάληψή της από το σημείο που εμφιλοχώρησε το σφάλμα ή η παράλειψη.

4. Όταν συντρέχουν οι λόγοι για τη ματαίωση της διαδικασίας που αναφέρονται στις παρ. 1 και 2, ο αναθέτων φορέας ακυρώνει τη διαδικασία ανάθεσης σύμβασης για ολόκληρο το αντικείμενο της σύμβασης ή, εφόσον οι λόγοι αυτοί συνδέονται με τμήμα της σύμβασης, για το εν λόγω τμήμα, εφόσον επιτρέπεται η κατάθεση τέτοιων προσφορών.

5. Ο αναθέτων φορέας διατηρεί επίσης το δικαίωμα να αποφασίσει, παράλληλα με την ακύρωση ή τη ματαίωση της διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης και την επανάληψη οποιασδήποτε φάσης της διαδικασίας σύναψης, με αντικατάσταση ή μη των όρων της ή να προσφύγει στη διαδικασία της διαπραγμάτευσης, εφόσον στην τελευταία αυτή περίπτωση πληρούνται οι όροι και οι προϋποθέσεις των άρθρων 266 και 269.

6. Ειδικά για την περ. δ` της παρ. 2 για τη ματαίωση απαιτείται ειδική αιτιολογημένη απόφαση του αρμοδίου οργάνου.

7. Στις συμβάσεις έργων και σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 50, περί δημοσίων συμβάσεων έργων με αξιολόγηση μελέτης και ματαίωσης της διαδικασίας, δυνάμει του παρόντος άρθρου, ο αναθέτων φορέας μπορεί να εξαγοράσει τις μελέτες των τεχνικών λύσεων που κρίνει ικανοποιητικές και να προβεί σε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης έργου βάσει των μελετών αυτών. Η δυνατότητα αυτή πρέπει να αναφέρεται στα έγγραφα της σύμβασης κατά την αρχική διαδικασία.».[208]

ΤΜΗΜΑ IV ΕΙΔΙΚΑ ΚΑΘΕΣΤΩΤΑ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Άρθρο 318 Ανάθεση συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες (άρθρο 91 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

"1". Οι συμβάσεις για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες, που αναφέρονται στο Παράρτημα XVII του Προσαρτήματος Β`, ανατίθενται, σύμφωνα με την παρ. 3, τα άρθρα 319

[208] Οι παράγραφοι 1, 2, 4 και 5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 317 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 125 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

έως 321, καθώς και τις ειδικότερες διατάξεις που καθορίζουν τους εφαρμοστέους διαδικαστικούς κανόνες και προβλέπονται στα έγγραφα της σύμβασης.[209]

2. Οι συμβάσεις κάτω των ορίων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες που αναφέρονται στο Παράρτημα XVII του Προσαρτήματος Β`, ανατίθενται, σύμφωνα με την παρ. 3, τα άρθρα 295, 320, «, 109 Α» 321 και 332, καθώς και τις ειδικότερες διατάξεις που καθορίζουν τους εφαρμοστέους διαδικαστικούς κανόνες και προβλέπονται στα έγγραφα της σύμβασης.[210]

3. Σε κάθε περίπτωση οι αναθέτοντες φορείς πρέπει να τηρούν τις αρχές της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων και οι διαδικαστικοί κανόνες των παραγράφων 1 και 2 πρέπει να επιτρέπουν στις αρμόδιες αρχές να λαμβάνουν υπ' όψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των σχετικών υπηρεσιών.

Άρθρο 319 Δημοσίευση (άρθρο 92 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς που προτίθενται να αναθέσουν σύμβαση για τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο άρθρο 318 γνωστοποιούν την πρόθεσή τους αυτή με οποιονδήποτε από τους ακόλουθους τρόπους: α) μέσω προκήρυξης σύμβασης ή β) μέσω περιοδικής ενδεικτικής προκήρυξης, η οποία παραμένει δημοσιευμένη σε συνεχή βάση. Η περιοδική ενδεικτική προκήρυξη αναφέρεται συγκεκριμένα στα είδη υπηρεσιών που θα αποτελέσουν το αντικείμενο της προς ανάθεση σύμβασης. Αναφέρει ότι οι συμβάσεις θα ανατεθούν χωρίς περαιτέρω δημοσίευση και καλεί τους ενδιαφερομένους οικονομικούς φορείς να εκδηλώσουν γραπτώς το ενδιαφέρον τους ή γ) μέσω γνωστοποίησης για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής, η οποία θα παραμένει δημοσιευμένη σε συνεχή βάση.

Τα πρώτο εδάφιο, ωστόσο, δεν εφαρμόζεται αν θα μπορούσε να έχει χρησιμοποιηθεί διαδικασία με διαπραγμάτευση, σύμφωνα με το άρθρο 269, χωρίς προηγούμενη προκήρυξη διαγωνισμού για την ανάθεση σύμβασης υπηρεσιών.

2. Οι αναθέτοντες φορείς που έχουν αναθέσει σύμβαση για τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο άρθρο 318, γνωστοποιούν τα αποτελέσματα της διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης, μέσω γνωστοποίησης συναφθείσας σύμβασης. Μπορούν, ωστόσο, να συγκεντρώνουν τις γνωστοποιήσεις αυτές σε τριμηνιαία βάση. Στην περίπτωση αυτή, αποστέλλουν τις γνωστοποιήσεις που συγκεντρώνουν το αργότερο τριάντα (30) ημέρες μετά τη λήξη έκαστου τριμήνου.

3. Οι προκηρύξεις και γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στο παρόν άρθρο περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που αναφέρονται στο Παράρτημα XVIII του Προσαρτήματος Β` και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 295.

Άρθρο 320 Αρχές της ανάθεσης συμβάσεων για κοινωνικές και άλλες ειδικές υπηρεσίες (άρθρο 93 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να λαμβάνουν υπ' όψιν την ανάγκη διασφάλισης της ποιότητας, της συνέχειας, της προσβασιμότητας, του οικονομικά προσιτού χαρακτήρα, της διαθεσιμότητας και της πληρότητας των υπηρεσιών, τις ειδικές ανάγκες των διαφορετικών κατηγοριών χρηστών, συμπεριλαμβανομένων των μειονεκτουσών και των ευάλωτων ομάδων, τη συμμετοχή και την ενδυνάμωση των χρηστών και την καινοτομία.

2. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να προβλέπουν ότι η επιλογή του παρόχου υπηρεσιών γίνεται βάσει της προσφοράς που παρουσιάζει τη βέλτιστη σχέση ποιότητας - τιμής,

[209] Ο αριθμός 1 τέθηκε στην πρώτη παράγραφο με το άρθρο 22 περ.59 Ν.4441/2016, ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

[210] Οι λέξεις «, 109 Α» της παρ.2 προστέθηκαν ως άνω με την παρ.36 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

λαμβανομένων υπ’ όψιν των κριτήριων ποιότητας και βιωσιμότητας για τις κοινωνικές υπηρεσίες.

Άρθρο 320Α Διαδικασία ανάθεσης

«1. Οι συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία έως και εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ ανατίθενται σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο άρθρο 328. Οι συμβάσεις άνω του ποσού των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, ανατίθενται με μία από τις διαδικασίες που προβλέπονται στο άρθρο 263.

2. Ιδίως για συμβάσεις του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 1 ισχύουν τα κάτωθι:

α) αα) Για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία κάτω του ορίου της περίπτωσης γ` του άρθρου 235 η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών στις ανοιχτές διαδικασίες ανέρχεται σε δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ. Στην κλειστή διαδικασία, στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, στον ανταγωνιστικό διάλογο και στη σύμπραξη καινοτομίας η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε οκτώ (8) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ. Στην κλειστή διαδικασία και στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών των οικονομικών φορέων που έχουν προεπιλεγεί για την υποβολή προσφοράς ανέρχεται σε οκτώ (8) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφοράς προς τους προεπιλεγέντες. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον συντρέχουν επείγοντες λόγοι για την ανάθεση, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του Αναθέτοντα Φορέα μπορεί να καθορίζονται μικρότερες προθεσμίες για την παραλαβή των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής.

ββ) Για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία άνω του ορίου της περίπτωσης γ` του άρθρου 235 η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών στις ανοιχτές διαδικασίες ανέρχεται σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της προκήρυξης της σύμβασης ή, εάν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται η προκαταρκτική προκήρυξη από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Στην κλειστή διαδικασία, στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση, στον ανταγωνιστικό διάλογο και στη σύμπραξη καινοτομίας η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε οκτώ (8) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της προκήρυξης της σύμβασης ή, εάν ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού χρησιμοποιείται η προκαταρκτική προκήρυξη από την ημερομηνία αποστολής στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης της πρόσκλησης επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος. Στην κλειστή διαδικασία και στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών των οικονομικών φορέων που έχουν προεπιλεγεί για την υποβολή προσφοράς ανέρχεται σε οχτώ (8) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφοράς προς τους προεπιλεγέντες. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον συντρέχουν επείγοντες λόγοι για την ανάθεση, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του Αναθέτοντα Φορέα μπορεί να καθορίζονται μικρότερες προθεσμίες για την παραλαβή των προσφορών και των αιτήσεων συμμετοχής.

β) Οι λόγοι αποκλεισμού των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 73 εφαρμόζονται υποχρεωτικά μόνο από τους Αναθέτοντες Φορείς που είναι Αναθέτουσες Αρχές, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 73.

γ) Τα κριτήρια επιλογής καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης και μπορούν να περιλαμβάνουν αυτά που παρατίθενται στο άρθρο 75, με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται σε αυτό.

δ) Όλες οι επικοινωνίες, καθώς και όλες οι ανταλλαγές πληροφοριών εκτελούνται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 258.

ε) Για τις εγγυήσεις, ισχύουν τα προβλεπόμενα στο άρθρο 302.

3. Οι συμβάσεις ποσού άνω των χιλίων (1.000) ευρώ αναρτώνται στο ΚΗΜΔΗΣ.».[211]

[211] Το άρθρο 320Α προστέθηκε με την παρ.37 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

Άρθρο 321 Συμβάσεις υπηρεσιών ανατιθέμενες κατ' αποκλειστικότητα (άρθρο 94 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές δύνανται να παραχωρούν το δικαίωμα των οργανισμών να συμμετέχουν σε διαδικασίες ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων αποκλειστικά και μόνο στις αναφερόμενες στο άρθρο 318 υγειονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές υπηρεσίες που καλύπτονται από τους κωδικούς CPV 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, από 85000000-9 έως 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8 σε Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας του άρθρου 14 παράγραφος 1 του ν. 4019/2011 (Α` 216), που έχουν ως κύριο σκοπό, δυνάμει του καταστατικού τους, την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη ατόμων με αναπηρία ή μειονεκτούντων προσώπων, εφόσον περισσότεροι από τουλάχιστον 30% των εργαζομένων της επιχείρησης, είναι εργαζόμενοι με αναπηρία ή μειονεκτούντες εργαζόμενοι.

2. Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις της παραγράφου 1 πρέπει να πληρούν σωρευτικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) να έχουν σκοπό την επιδίωξη αποστολής δημόσιας υπηρεσίας από τις αναφερόμενες στην παρ. 1,

β) τα κέρδη να επενδύονται εκ νέου ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της ιδιοκτησίας των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων της παρ. 1. Στην περίπτωση διανομής ή αναδιανομής κερδών, αυτή θα πρέπει να γίνεται υπό όρους συμμετοχικότητας,

γ) οι δομές διοίκησης ή ιδιοκτησίας της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης της παραγράφου που εκτελεί τη σύμβαση, βασίζονται στην ιδιοκτησία των υπαλλήλων ή σε αρχές συμμετοχικότητας ή απαιτούν την ενεργή συμμετοχή υπαλλήλων, των χρηστών ή των ενδιαφερομένων, και

δ) να μην έχει ανατεθεί στην Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση της παραγράφου 1 από το συγκεκριμένο αναθέτοντα φορέα σύμβαση για τις εν λόγω υπηρεσίες, σύμφωνα κατά την τελευταία τριετία.

3. Η μέγιστη διάρκεια της σύμβασης δεν υπερβαίνει τα τρία έτη.

4. Η επιλογή των αναδόχων μεταξύ των επιχειρήσεων της παραγράφου 1 πραγματοποιείται δυνάμει σχετικής προκήρυξης διαγωνισμού που απευθύνεται στο σύνολο αυτών. Η προκήρυξη του διαγωνισμού ή η πρόσκληση θα πρέπει να μνημονεύει το παρόν άρθρο.

5. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται κατόπιν πρότασης των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών καθορίζονται:

α) το κατώτατο ποσοστό των κατ' αποκλειστικότητα ανατιθέμενων συμβάσεων και ο τρόπος υπολογισμού του,

β) τα είδη των κατ' αποκλειστικότητα ανατιθέμενων συμβάσεων εκ των αναφερομένων στην παρ. 1,

γ) οι ειδικότεροι όροι ανάθεσης των συμβάσεων του παρόντος άρθρου, ιδίως σε περιπτώσεις ύπαρξης περισσοτέρων προσφορών από οργανισμούς της παρ. 2 και

δ) κάθε άλλο αναγκαίο θέμα για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

«6. Μέχρι την έκδοση του προβλεπόμενου στην παράγραφο 5 προεδρικού διατάγματος, εφαρμόζονται οι διατάξεις των παραγράφων 1 ως 4».[212]

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΟΥΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥΣ ΜΕΛΕΤΩΝ

Άρθρο 322 Πεδίο εφαρμογής (άρθρο 95 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι διατάξεις των άρθρων 322 έως 325 εφαρμόζονται στους διαγωνισμούς μελετών που διοργανώνονται στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης σύμβασης υπηρεσιών, εφόσον η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης, εκτός ΦΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των απονεμόμενων βραβείων ή καταβαλλόμενων χρηματικών ποσών στους συμμετέχοντες, ισούται με ή είναι μεγαλύτερη από τα κατώτατα όρια που αναφέρονται στην περίπτωση α` του άρθρου 235.

2. Οι διατάξεις των άρθρων 322 έως 325 εφαρμόζονται σε όλους τους διαγωνισμούς μελετών όπου το συνολικό ποσό των απονεμόμενων βραβείων και των καταβαλλόμενων χρηματικών ποσών στους συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένης της εκτιμώμενης αξίας εκτός ΦΠΑ της σύμβασης υπηρεσιών η οποία μπορεί να συναφθεί στη συνέχεια δυνάμει της περίπτωσης ι` του άρθρου 269 αν ο αναθέτων φορέας δεν αποκλείει μια τέτοιου είδους ανάθεση στη προκήρυξη του διαγωνισμού, ισούται με ή είναι μεγαλύτερο από τα κατώτατα όρια που αναφέρονται στο άρθρο 235 σημείο α`.

Άρθρο 323 Προκηρύξεις και Γνωστοποιήσεις (άρθρο 96 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς που σκοπεύουν να διοργανώσουν διαγωνισμό μελετών, γνωστοποιούν την πρόθεσή τους αυτή μέσω προκήρυξης διαγωνισμού μελετών. Εάν σκοπεύουν να αναθέσουν επακόλουθη σύμβαση υπηρεσιών δυνάμει της περίπτωσης ι` του άρθρου 269, αναφέρουν την πρόθεσή τους στην προκήρυξη διαγωνισμού μελετών.

2. Οι αναθέτοντες φορείς που έχουν διοργανώσει διαγωνισμό μελετών αποστέλλουν γνωστοποίηστι με τα αποτελέσματα του διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 295 και πρέπει να είναι σε θέση να αποδεικνύουν την ημερομηνία αποστολής.

Εάν η γνωστοποίηση αυτή μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας ή να είναι αντίθετη προς το δημόσιο συμφέρον ή να βλάψει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα συγκεκριμένης δημόσιας ή ιδιωτικής επιχείρησης ή να βλάψει τον θεμιτό ανταγωνισμό μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών, επιτρέπεται να μη δημοσιεύονται πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα του διαγωνισμού μελετών.

3. Οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 δημοσιεύονται, σύμφωνα με τα άρθρα 295 και 296. Για τους διαγωνισμούς μελετών άνω των ορίων, οι προκηρύξεις και οι γνωστοποιήσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που προβλέπονται Παράρτημα XIX του Προσαρτήματος Β` και στο Παράρτημα XX του Προσαρτήματος Β` αντίστοιχα, υπό τη μορφή τυποποιημένων εντύπων.

«Η γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων διαγωνισμού μελετών διαβιβάζεται στην Υπηρεσία Εκδόσεων της Ένωσης εντός τριάντα (30) ημερών από τη λήξη του διαγωνισμού».[213]

4. Για τους διαγωνισμούς μελετών κάτω των ορίων, αντί για τις παραγράφους 1 έως 3, εφαρμόζεται το άρθρο 332.

---

[212] Η παρ.6 προστέθηκε με το άρθρο 22 περ.60 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

[213] Το τελευταίο εδάφιο της παρ.3 προστέθηκε με το άρθρο 22 περ.61 Ν.4441/2016, ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

Άρθρο 324 Κανόνες σχετικά με τη διοργάνωση διαγωνισμών μελετών, την επιλογή των συμμετεχόντων και την κριτική επιτροπή (άρθρο 97 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Για τη διοργάνωση των διαγωνισμών μελετών, οι αναθέτοντες φορείς εφαρμόζουν διαδικασίες προσαρμοσμένες στις διατάξεις των άρθρων 222 έως 262 και 322 έως 325 .

2. Το δικαίωμα συμμετοχής στους διαγωνισμούς μελετών δεν περιορίζεται:

α) στην επικράτεια ή σε τμήμα της επικράτειας,

β) από το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες θα έπρεπε να είναι, δυνάμει της κείμενης νομοθεσίας είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα.

3. Εάν για έναν διαγωνισμό μελετών προβλέπεται περιορισμός του αριθμού των συμμετεχόντων, οι αναθέτοντες φορείς θεσπίζουν σαφή και χωρίς διακρίσεις κριτήρια επιλογής. Σε κάθε περίπτωση, ο αριθμός υποψηφίων που καλούνται να συμμετάσχουν πρέπει να είναι επαρκής ώστε να εξασφαλίζεται πραγματικός ανταγωνισμός.

4. Η κριτική επιτροπή απαρτίζεται αποκλειστικά από φυσικά πρόσωπα ανεξάρτητα από τους συμμετέχοντες στον διαγωνισμό μελετών. Όταν απαιτείται από τους συμμετέχοντες στο διαγωνισμό να διαθέτουν συγκεκριμένο επαγγελματικό προσόν, τουλάχιστον το ένα τρίτο των μελών της κριτικής επιτροπής διαθέτει το προσόν αυτό ή άλλο ισοδύναμο προσόν.

Άρθρο 325 Αποφάσεις της κριτικής επιτροπής (άρθρο 98 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Η κριτική επιτροπή είναι αδέσμευτη κατά τη λήψη των αποφάσεών της ή γνωμοδοτήσεών της.

2. Η κριτική επιτροπή εξετάζει τις μελέτες και τα σχέδια που υποβάλλονται από τους υποψηφίους με τρόπο ανώνυμο και βασιζόμενη αποκλειστικά στα κριτήρια που επισημαίνονται στην προκήρυξη του διαγωνισμού μελετών.

3. Η κριτική επιτροπή καταχωρίζει σε πρακτικό που υπογράφεται από τα μέλη της την κατάταξη των μελετών στην οποία καταλήγει, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά κάθε σχεδίου, καθώς και τις παρατηρήσεις της και κάθε σημείο που μπορεί να χρειάζεται αποσαφήνιση.

4. Τηρείται ανωνυμία μέχρι τη γνωμοδότηση ή τη λήψη απόφασης από την κριτική επιτροπή.

5. Οι υποψήφιοι μπορούν να καλούνται, εάν χρειάζεται, να απαντήσουν σε ερωτήσεις που έχει καταχωρίσει στο πρακτικό της η κριτική επιτροπή, προς διευκρίνιση οποιουδήποτε στοιχείου των έργων.

6. Συντάσσονται πλήρη πρακτικά του διαλόγου μεταξύ των μελών της κριτικής επιτροπής και των υποψηφίων.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Άρθρο 326 Επιλογή των διαδικασιών

«Για συμβάσεις κάτω των ορίων, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να προσφεύγουν εκτός από τις διαδικασίες που προβλέπονται στο άρθρο 263 περί επιλογής των διαδικασιών ανάθεσης

σύμβασης, και στις διαδικασίες των άρθρων 327 περί συνοπτικού διαγωνισμού, 327 Α περί δημόσιων συμβάσεων ήσσονος αξίας και 328 περί απευθείας ανάθεσης.».[214]

Άρθρο 327 Συνοπτικός διαγωνισμός[215]

1. Προσφυγή στη διαδικασία του συνοπτικού διαγωνισμού επιτρέπεται όταν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης είναι ίση ή κατώτερη από το ποσό των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ.

2«Για τη διενέργεια συνοπτικού διαγωνισμού, ο αναθέτων φορέας δημοσιεύει διακήρυξη σύμφωνα με το άρθρο 296.».[216]

Επιπρόσθετα, μπορεί να προσκαλεί επιπλέον και συγκεκριμένους οικονομικούς φορείς, τρεις (3) τουλάχιστον εφόσον δραστηριοποιούνται τόσοι στη σχετική αγορά.

3. Οι προσφορές των οικονομικών φορέων υποβάλλονται εγγράφως.
«Στα έγγραφα της σύμβασης μπορεί να προβλέπεται η υποχρεωτική συνυποβολή των εγγράφων και σε ηλεκτρονική μορφή, με τη χρήση οπτικού δίσκου. Σε περίπτωση απόκλισης μεταξύ των έντυπων και ηλεκτρονικών στοιχείων, κατισχύουν αυτά που υποβάλλονται σε έντυπη μορφή. Οι αναθέτοντες φορείς χρησιμοποιούν το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ ή άλλα ηλεκτρονικά μέσα σε όλα τα στάδια της διαγωνιστικής διαδικασίας, εφόσον αυτό προβλέπεται στα έγγραφα της σύμβασης.».[217]

Η υποβολή μόνο μίας προσφοράς, δεν αποτελεί κώλυμα για τη συνέχιση της διαδικασίας του διαγωνισμού και την ανάθεση της σύμβασης.

4. Η αποσφράγιση του φακέλου των δικαιολογητικών συμμετοχής, των τεχνικών προσφορών και των οικονομικών προσφορών μπορούν να γίνουν σε μία δημόσια συνεδρίαση, κατά την κρίση της επιτροπής.

5. Οι λεπτομέρειες διενέργειας του συνοπτικού διαγωνισμού καθορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

Άρθρο 327 Α Συμβάσεις ήσσονος αξίας

«Για τις δημόσιες συμβάσεις ήσσονος αξίας, με την έννοια της περ. 30 της παρ. 1 του άρθρου 2, είναι δυνατό να μην ακολουθείται διαδικασία ανάθεσης σύμβασης και οι πληρωμές να εκτελούνται ως εξόφληση έναντι νόμιμου φορολογικού παραστατικού, χωρίς να απαιτούνται έκδοση πράξης ανάθεσης ή οι διαδικασίες εκτέλεσης του παρόντος από τον αναθέτοντα φορέα. Για τον υπολογισμό της εκτιμώμενης αξίας μιας σύμβασης ως ήσσονος αξίας εφαρμόζεται το άρθρο 236 περί μεθόδων υπολογισμού της εκτιμώμενης αξίας των συμβάσεων.».[218]

---

[214] Το άρθρο 326 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 126 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
[215] Το άρθρο 327 ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36).
[216] Το πρώτο εδάφιο της παρ. 2 αντικαταστάθηκε ως άνω με τη παρ. 9 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.
[217] Το δεύτερο εδάφιο της παρ.3 προστέθηκε με το άρθρο 56 περ.9 Ν.4609/2019,ΦΕΚ Α 67/3.5.2019.
[218] Το άρθρο 327Α προστέθηκε με το άρθρο 127 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α 36/09.03.2021. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.2 του αυτού νόμου, από την δημοσίευση αυτού στην Ε.τ.Κ.

Άρθρο 328 Απευθείας ανάθεση

«1. Προσφυγή στη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης επιτρέπεται όταν η εκτιμώμενη αξία της σύμβασης είναι ίση ή κατώτερη από το όριο των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ.

Για τις διαδικασίες ανάθεσης σύμβασης έργου και τις συμβάσεις υπηρεσιών, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 318 έως 321, το ποσό του προηγούμενου εδαφίου είναι εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ.

2. Η απευθείας ανάθεση διενεργείται από τις αρμόδιες για την ανάθεση της σύμβασης υπηρεσίες του αναθέτοντα φορέα, χωρίς να απαιτείται γνωμοδότηση συλλογικού οργάνου.

3. Η απευθείας ανάθεση σε συγκεκριμένο οικονομικό φορέα γίνεται με κριτήρια τη δυνατότητα της καλής και έγκαιρης εκτέλεσης της σύμβασης από τον ανάδοχο και την οικονομική του προσφορά.

4. Μετά από την έκδοση της απόφασης ανάθεσης, ο αναθέτων φορέας κοινοποιεί στον οικονομικό φορέα την απόφαση και τη δημοσιεύει στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 38 και το άρθρο 260 περί Κεντρικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Δημόσιων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ). Η παράλειψη δημοσίευσης καθιστά τη σύμβαση αυτοδικαίως άκυρη. Με την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης η σύμβαση θεωρείται ότι έχει συναφθεί και η υπογραφή του σχετικού συμφωνητικού έχει αποδεικτικό χαρακτήρα. Η υπογραφή συμφωνητικού απαιτείται για συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία που υπερβαίνει το ποσό των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, με την επιφύλαξη της παρ. 6 του άρθρου 315 περί ειδικών κανόνων διεξαγωγής διαδικασίας ανάθεσης σύμβασης. Ειδικά για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που αφορούν σε ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), το ανωτέρω ποσό ορίζεται σε δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ.

Η απόφαση ανάθεσης περιέχει κατ` ελάχιστο:

α) την επωνυμία και τα στοιχεία του αναθέτοντα φορέα,

β) περιγραφή του αντικειμένου της σύμβασης και της αξίας της,

γ) όνομα και στοιχεία επικοινωνίας του οικονομικού φορέα στον οποίο ανατίθεται η σύμβαση,

δ) κάθε άλλη πληροφορία που ο αναθέτων φορέας κρίνει απαραίτητη.

5. [Καταργήθηκε].».[219]

Άρθρο 329 Συμβάσεις ενεργειών τεχνικής βοήθειας -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Σε περίπτωση συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών ή μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οποίες αφορούν ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, του Ε.Ο.Χ. ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή/και ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ), οι αναθέτοντες φορείς ή/και οι δικαιούχοι ενεργειών τεχνικής βοήθειας, κατά την έννοια του ν. 4314/2014 και του θεσμικού πλαισίου του ΕΠΑ, μπορούν να προσφεύγουν και στις διαδικασίες των παρ. 2 και 3, κατά περίπτωση.

[219] Οι παράγραφοι 1, 2 και 4 τροποποιήθηκαν ,η παρ.5 καταργήθηκε και το άρθρο 328, όπως είχε τροποποιηθεί με τη παρ. 10 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74,διαμορρφώθηκε ως άνω με το άρθρο 128 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

2. Με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου για την εκτέλεση ενεργειών τεχνικής βοήθειας οργάνου του Υπουργείου ή της Περιφέρειας ή του νομικού προσώπου, επιτρέπεται η σύναψη σύμβασης προμήθειας αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, εκτιμώμενης αξίας έως εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, κατόπιν αποστολής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Η πρόσκληση απευθύνεται σε τρεις (3) τουλάχιστον οικονομικούς φορείς, οι οποίοι επιλέγονται μεταξύ των εγγεγραμμένων σε κατάλογο προμηθευτών ή/και παρόχων υπηρεσιών, ο οποίος καταρτίζεται και τηρείται για τον σκοπό εκτέλεσης ενεργειών τεχνικής βοήθειας. Δεν αξιολογούνται προσφορές, που υποβάλλονται από μη προσκληθέντες οικονομικούς φορείς. Το σχετικό συμφωνητικό, όπου απαιτείται, υπογράφεται από το ίδιο ως άνω όργανο.

3. Με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου για την εκτέλεση ενεργειών τεχνικής βοήθειας οργάνου του Υπουργείου ή της Περιφέρειας ή του νομικού προσώπου επιτρέπεται η σύναψη σύμβασης προμήθειας αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εκτιμώμενης αξίας άνω των εξήντα χιλιάδων (60.000) έως και εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ, κατόπιν πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

Η πρόσκληση απευθύνεται προς όλους τους οικονομικούς φορείς, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι σε κατάλογο προμηθευτών και παρόχων υπηρεσιών, ο οποίος καταρτίζεται και τηρείται για τον σκοπό εκτέλεσης ενεργειών τεχνικής βοήθειας και οι οποίοι ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις του φυσικού αντικειμένου της σύμβασης, όπως αυτό αποτυπώνεται στον συγκεκριμένο κωδικό CPV του άρθρου 23. Δεν αξιολογούνται προσφορές, που υποβάλλονται από μη προσκληθέντες οικονομικούς φορείς. Το σχετικό συμφωνητικό, όπου απαιτείται, υπογράφεται από το ίδιο ως άνω όργανο.

4. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων ή του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού ρυθμίζεται η διαδικασία κατάρτισης και τήρησης των καταλόγων προμηθευτών και παρόχων υπηρεσιών ενεργειών τεχνικής βοήθειας για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου, και εξειδικεύονται οι όροι εγγραφής των οικονομικών φορέων σε αυτούς, οι όροι επιλογής του αναδόχου κατά τις παρ. 2 και 3, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

5. [Καταργήθηκε]

6. Σε περίπτωση συμβάσεων προμηθειών ή υπηρεσιών ή μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, οι οποίες αφορούν σε ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, του Ε.Ο.Χ. ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του ΕΠΑ, η σύναψη αυτών κατά το άρθρο 328 περί απευθείας ανάθεσης, χωρεί με αιτιολογημένη απόφαση του αρμόδιου για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας οργάνου του Υπουργείου ή της Περιφέρειας ή του νομικού προσώπου. Το σχετικό συμφωνητικό, όπου απαιτείται, υπογράφεται από το ίδιο ως άνω όργανο.

7. Η πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για σύναψη σύμβασης, σύμφωνα με τις παρ. 2 και 3, αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ.

8. Σε περίπτωση συμβάσεων υπηρεσιών, οι οποίες αφορούν σε ενέργειες ωρίμανσης των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων του ΕΣΠΑ, του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή/και ταμείων, και των οποίων η εκτιμώμενη αξία δεν υπερβαίνει τα όρια της παρ. 1 του άρθρου 328, η διαδικασία ανάθεσης γίνεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 328 περί απευθείας ανάθεσης.

9. Οι πληρωμές για τις δημόσιες συμβάσεις ενεργειών της παρ. 1, όταν εφαρμόζεται το άρθρο 327 Α, περί δημόσιων συμβάσεων ήσσονος αξίας, εκτελούνται από τον προϊστάμενο της αρμόδιας για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας υπηρεσίας.

10. Τα καθήκοντα αποφαινόμενου οργάνου στο πλαίσιο της διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων ενεργειών τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, του Ε.Ο.Χ. ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή ταμείων, καθώς και των τομεακών, περιφερειακών και ειδικών προγραμμάτων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) εκτιμώμενης αξίας άνω των

εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ, ασκούνται από το αρμόδιο για την εκτέλεση των ενεργειών τεχνικής βοήθειας όργανο του Υπουργείου ή της Περιφέρειας ή του νομικού προσώπου.»[220]

Άρθρο 330 Έναρξη διαδικασίας σύναψης σύμβασης

«1. Για τις συμβάσεις κάτω των ορίων, ως χρόνος έναρξης της ανοικτής διαδικασίας, της κλειστής διαδικασίας και της διαδικασίας διαπραγμάτευσης με δημοσίευση προκήρυξης, ανταγωνιστικού διαλόγου και της σύμπραξης καινοτομίας νοείται η ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με το άρθρο 296 περί δημοσίευσης σε εθνικό επίπεδο.

[1α. Ως χρόνος έναρξης του συνοπτικού διαγωνισμού νοείται η ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με το άρθρο 296 περί δημοσίευσης σε εθνικό επίπεδο.][221]

2. Ως χρόνος έναρξης της διαδικασίας της απευθείας ανάθεσης ή της διαδικασίας διαπραγμάτευσης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης νοείται η ημερομηνία αποστολής προς τους οικονομικούς φορείς της πρώτης πρόσκλησης υποβολής προσφοράς ή της πρώτης πρόσκλησης συμμετοχής σε διαπραγμάτευση.

3. Για τις συμβάσεις του άρθρου 328 περί απευθείας ανάθεσης και για τους αναθέτοντες φορείς που είναι αναθέτουσες αρχές ισχύουν τα ακόλουθα:

α) Η πρόσκληση της παρ. 2, ειδικά για συμβάσεις προμήθειας αγαθών και παροχής υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία άνω του ορίου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, δύναται να απευθύνεται και σε έναν οικονομικό φορέα και αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ τουλάχιστον πέντε (5) εργάσιμες ημέρες πριν από την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης. Δεν λαμβάνονται υπόψη προσφορές οικονομικών φορέων που δεν προσκλήθηκαν να υποβάλουν προσφορά.

β) Για τις δημόσιες συμβάσεις έργου με εκτιμώμενη αξία μέχρι τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ, η πρόσκληση της παρ. 2 δύναται να απευθύνεται και σε έναν οικονομικό φορέα και αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ πέντε (5) τουλάχιστον εργάσιμες ημέρες πριν από την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης. Δεν λαμβάνονται υπόψη προσφορές οικονομικών φορέων που δεν προσκλήθηκαν να υποβάλουν προσφορά.

Για τις δημόσιες συμβάσεις έργου με εκτιμώμενη αξία άνω των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, η πρόσκληση για την υποβολή προσφοράς αποστέλλεται σε τουλάχιστον τρεις (3) φορείς και αναρτάται στο ΚΗΜΔΗΣ για τουλάχιστον πέντε (5) ημέρες πριν από την κοινοποίηση της απόφασης ανάθεσης. Δεν αξιολογούνται προσφορές οικονομικών φορέων, που δεν προσκλήθηκαν να υποβάλουν προσφορά.

γ) Οι προσκλήσεις για την υποβολή προσφοράς στις συμβάσεις έργων, μελετών και τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών αναρτώνται και στην ιστοσελίδα του Τ.Ε.Ε.

---

[220] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 2,3,4 και 6 τροποποιήθηκαν, η παρ.5 καταργήθηκε ,οι παράγραφοι 7, 8, 9 και 10 προστέθηκαν και το άρθρο 329, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 140 Ν.4635/2019, ΦΕΚ Α 167, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 129 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021

[221] Η παρ.1α ΚΑΤΑΡΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ την 1η.9.2021 (άρθρο 141 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36).

4. Η παράλειψη εκπλήρωσης της υποχρέωσης της παρ. 3 κωλύει τη σύναψη της σύμβασης.».[222]

Άρθρο 331 Προθεσμίες διαδικασιών σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων

«1. Στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων τηρούνται οι ακόλουθες προθεσμίες:

α) Στην ανοικτή διαδικασία, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών ανέρχεται σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ. Αν επείγουσα κατάσταση, δεόντως τεκμηριωμένη από τον αναθέτοντα φορέα, καθιστά αδύνατη την τήρηση της ελάχιστης προθεσμίας του πρώτου εδαφίου, οι αναθέτοντες φορείς μπορεί να ορίζουν ελάχιστη προθεσμία που δεν είναι μικρότερη των δέκα (10) ημερών από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ.

β) Στην κλειστή διαδικασία και στη διαδικασία με διαπραγμάτευση με δημοσίευση προκήρυξης, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ορίζεται σε δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ και η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών των οικονομικών φορέων που έχουν προεπιλεγεί για την υποβολή προσφοράς ορίζεται σε επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφοράς προς τους προεπιλεγέντες.

γ) Στον συνοπτικό διαγωνισμό, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών ορίζεται σε δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ.».[223]

β) Στην κλειστή διαδικασία και στη διαδικασία με διαπραγμάτευση με δημοσίευση προκήρυξης, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής ανέρχεται σε δεκαπέντε (15) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της προκήρυξης της σύμβασης στο ΚΗΜΔΗΣ και η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής των προσφορών των οικονομικών φορέων που έχουν προεπιλεγεί για την υποβολή προσφοράς ανέρχεται σε δέκα (10) ημέρες από την ημερομηνία αποστολής της πρόσκλησης υποβολής προσφοράς προς τους προεπιλεγέντες.

«γ) Στο συνοπτικό διαγωνισμό, η ελάχιστη προθεσμία παραλαβής προσφορών ανέρχεται σε δώδεκα (12) ημέρες από την ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ.».[224]

2. Κατά τον καθορισμό των προθεσμιών παραλαβής των αιτήσεων συμμετοχής και των προσφορών ο αναθέτων φορέας λαμβάνει υπ` όψιν ιδίως τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της σύμβασης και το χρόνο που απαιτείται για την προετοιμασία των αιτήσεων συμμετοχής ή προσφορών, με την επιφύλαξη των ελάχιστων προθεσμιών που καθορίζονται στο παρόν άρθρο.

3. Οι προθεσμίες για την παραλαβή των αιτήσεων συμμετοχής και των προσφορών πρέπει να καθορίζονται κατά τρόπο, ώστε να προκύπτει η ακριβής ημερομηνία και ώρα υποβολής των αιτήσεων συμμετοχής και των προσφορών.

---

[222] Το άρθρο 330,όπως είχε τροποποιηθεί με τη παρ. 11 άρθρου 47 Ν.4472/2017, ΦΕΚ Α 74,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 130 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α`36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[223] Η παρ.1,όπως είχε συμπληρωθεί με τη παρ.47 άρθρου 107 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171, αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.38 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

[224] Η περίπτωση γ` της παρ. 1 αντικαταστάθηκε ως άνω με τη παρ. 12 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.

Άρθρο 332

«1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 263 παρ. 3, 269, 327 και 328, οι προκηρύξεις σύμβασης για όλες τις διαδικασίες σύναψης σύμβασης κάτω των ορίων χρησιμοποιούνται ως μέσο προκήρυξης του διαγωνισμού.

2. Οι προκηρύξεις σύμβασης περιέχουν τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Παράρτημα XI του Προσαρτήματος Β`, εφόσον οι εν λόγω πληροφορίες προσιδιάζουν στις συμβάσεις αυτές και δημοσιεύονται, σύμφωνα με το άρθρο 296.».[225]

Άρθρο 333 Προσκλήσεις προς υποψηφίους κατά τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων κάτω των ορίων

1. Σε κλειστή διαδικασία και σε διαδικασία διαπραγμάτευσης με προηγούμενη δημοσίευση, οι αναθέτοντες φορείς προσκαλούν ταυτοχρόνως και γραπτώς τους επιλεγέντες υποψηφίους να υποβάλουν τις προσφορές τους.

2. Οι προσκλήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 συνοδεύονται από τα έγγραφα της σύμβασης, στην περίπτωση που στα έγγραφα αυτά δεν παρέχεται ελεύθερη, πλήρης άμεση και δωρεάν πρόσβαση και δεν διατίθενται ήδη με οποιονδήποτε άλλον τρόπο. Επιπλέον, οι προσκλήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνουν τις πληροφορίες που ορίζονται στο Παράρτημα XIII του Προσαρτήματος Β`.

Άρθρο 333Α Έννομη προστασία για συμβάσεις των άρθρων 328 και 329

«Στις συμβάσεις με εκτιμώμενη αξία κατώτερη ή ίση των ορίων του άρθρου 328 περί απευθείας ανάθεσης και στις συμβάσεις του άρθρου 329 περί συμβάσεων ενεργειών τεχνικής βοήθειας, αναφορικά με την έννομη προστασία, εφαρμόζεται αναλογικά το άρθρο 127 περί έννομης προστασίας κατά τη διαδικασία σύναψης δημόσιων συμβάσεων με εκτιμώμενη αξία κατώτερη ή ίση των ορίων του άρθρου 118 και των δημόσιων συμβάσεων του άρθρου 119.».[226]

ΜΕΡΟΣ Β ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 334 Συμβατικό πλαίσιο - Εφαρμοστέα νομοθεσία

«Κατά την εκτέλεση συμβάσεων εφαρμόζονται:

α) οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338),

β) οι όροι της σύμβασης και

---

[225] Το άρθρο 332 αντικαταστάθηκε ως άνω με τη παρ. 13 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.

[226] Το άρθρο 333Α προστέθηκε με την παρ.39 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52, και αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 131 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α`36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1β του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021.

γ) συμπληρωματικά οι διατάξεις του Κεφαλαίου ΙΙ του Μέρους Β` του Βιβλίου Ι (άρθρα 134 έως 220) και ο Αστικός Κώδικας.».[227]

Άρθρο 335 Όροι εκτέλεσης της σύμβασης (άρθρο 87 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι αναθέτοντες φορείς επιβάλλουν τον όρο ότι κατά την εκτέλεση της σύμβασης ο ανάδοχος τηρεί τις υποχρεώσεις στους τομείς του περιβαλλοντικού, κοινωνικο- ασφαλιστικού και εργατικού δικαίου που έχουν θεσπιστεί από το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικοασφαλιστικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα XIV του Προσαρτήματος Β`. Οι όροι της παρούσας παραγράφου αναφέρονται στα έγγραφα της σύμβασης.

«Οι αναθέτοντες φορείς επιβάλλουν τον όρο ότι κατά την εκτέλεση της σύμβασης ο ανάδοχος υποχρεούται να τηρεί τις διατάξεις της νομοθεσίας περί υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων και πρόληψης του επαγγελματικού κινδύνου.».[228]

2. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να επιβάλλουν και άλλους ειδικούς όρους σχετικά με την εκτέλεση της σύμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με το αντικείμενο της σύμβασης κατά την έννοια της παρ. 3 του άρθρου 311 και επισημαίνονται στην προκήρυξη διαγωνισμού ή στα έγγραφα της σύμβασης. Οι εν λόγω όροι μπορούν να περιλαμβάνουν οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές παραμέτρους ή παραμέτρους που αφορούν την καινοτομία και την απασχόληση.

3. Οι κοινωνικές παράμετροι αφορούν ιδίως:

α) την απασχόληση ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού κατά την έννοια της παρ. 4 του άρθρου 1 του ν. 4019/2011 (Α` 216),

β) τη διευκόλυνση της κοινωνικής ή /και εργασιακής ένταξης ατόμων που προέρχονται από ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού,

γ) την καταπολέμηση των διακρίσεων και

δ) την προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών καθορίζονται:

α) το ελάχιστο ποσοστό απασχόλησης εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού και

β) οποιοδήποτε άλλο σχετικό θέμα για την εφαρμογή της παρ. 3.

---

[227] Το άρθρο 334,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.76 Ν.4441/2016, ΦΕΚ Α 227,αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 132 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α`36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[228] Το τελευταίο εδάφιο της παρ.1 προστέθηκε με το άρθρο 39 παρ.4 Ν.4488/2017, ΦΕΚ Α 137/13.9.2017,ισχύει,σύμφωνα με τη παρ.5 του αυτού άρθρου και νόμου, από 14.11.2017 και δεν καταλαμβάνει διαδικασίες που έχουν ήδη ξεκινήσει, κατά την έννοια των άρθρων 61, 120, 290 και 330 του παρόντος νόμου.

Άρθρο 336 Υπεργολαβία (άρθρο 88 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Η τήρηση των υποχρεώσεων της παρ. 2 του άρθρου 253 από υπεργολάβους υπόκειται σε παρακολούθηση και έλεγχο από τις αρμόδιες εθνικές αρχές.

2. Οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να προβλέπουν στα έγγραφα της σύμβασης ότι, κατόπιν αιτήσεως του υπεργολάβου και όταν το επιτρέπει η φύση της σύμβασης, οι αναθέτοντες φορείς καταβάλλουν απευθείας στον υπεργολάβο την οφειλόμενη αμοιβή του για την εκτέλεση προμήθειας, υπηρεσίας ή έργου, δυνάμει σύμβασης υπεργολαβίας με τον ανάδοχο. Στην περίπτωση αυτή, στα έγραφα της σύμβασης καθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα ή μηχανισμοί που επιτρέπουν στον ανάδοχο να εγείρει αντιρρήσεις ως προς αδικαιολόγητες πληρωμές, καθώς και οι ρυθμίσεις που αφορούν αυτόν τον τρόπο πληρωμής.

3. Οι παράγραφος 1 και 2, καθώς και το άρθρο 287 δεν αίρουν την ευθύνη του αναδόχου.

4. Στις περιπτώσεις των συμβάσεων έργων και όσον αφορά τις υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν σε εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία του αναθέτοντος φορέα, μετά την ανάθεση της σύμβασης και το αργότερο κατά την έναρξη της εκτέλεσής της, ο ανάδοχος οφείλει να αναφέρει στον αναθέτοντα φορέα το όνομα, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νόμιμους εκπροσώπους των υπεργολάβων του, οι οποίοι συμμετέχουν στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες, εφόσον είναι γνωστά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Ο ανάδοχος οφείλει να γνωστοποιεί στον αναθέτοντα φορέα κάθε αλλαγή των ως άνω πληροφοριών κατά τη διάρκεια της σύμβασης, καθώς και τις απαιτούμενες πληροφορίες σχετικά με κάθε νέο υπεργολάβο τον οποίο ο ανάδοχος χρησιμοποιεί εν συνεχεία στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες.

Το πρώτο εδάφιο και δεύτερο εδάφιο δεν ισχύουν για τους προμηθευτές.

Οι υποχρεώσεις του πρώτου εδαφίου επεκτείνονται: α) στις συμβάσεις προμηθειών, στις συμβάσεις υπηρεσιών, πλην όσων αφορούν υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν στις εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία του αναθέτοντος φορέα ή στους προμηθευτές που συμμετέχουν σε συμβάσεις έργων ή υπηρεσιών, β) στους υπεργολάβους των υπεργολάβων του κύριου ανάδοχου και ούτω καθ' εξής στην αλυσίδα υπεργολαβίας.

5. Προκειμένου να μην αθετούνται οι υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 253 ο αναθέτων φορέας που είναι αναθέτουσα αρχή «δύναται να επαληθεύσει» τη μη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού στο πρόσωπο του υπεργολάβου, σύμφωνα με τα άρθρα 73 και 74.
Στην περίπτωση αυτή:
α) απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την επαλήθευση προκύπτει ότι υπάρχουν υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού.
β) μπορεί να απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν δυνητικοί λόγοι αποκλεισμού του.[229]

6. Κατά παρέκκλιση της προηγούμενης παραγράφου, αν το τμήμα της σύμβασης, το οποίο ο ανάδοχος είχε αναφέρει στην προσφορά του, κατά το άρθρο 287 είτε κατά την έναρξη εκτέλεσης της σύμβασης είτε κατά τη διάρκεια αυτής, σύμφωνα με την παρ. 4 ότι προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, υπερβαίνει το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) της συνολικής αξίας της σύμβασης, όπως έχει τροποποιηθεί, σύμφωνα με το άρθρο 337, ο αναθέτων φορέας που είναι αναθέτουσα αρχή:

α) επαληθεύει υποχρεωτικά τη συνδρομή των λόγων αποκλεισμού για τους υπεργολάβους, σύμφωνα με τα άρθρα 73 και 74 και

β) απαιτεί υποχρεωτικά από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την ως άνω επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού του.

[229] Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 336 η λέξη «επαληθεύει» αντικαθίσταται από τη φράση «δύναται να επαληθεύσει» (άρθρο 22 περ.62 Ν.4441/2016, ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

7. Στις περιπτώσεις επαλήθευσης των λόγων αποκλεισμού των υπεργολάβων, σύμφωνα με τις παραγράφους 5 και 6, οι απαιτούμενες πληροφορίες συνοδεύονται από τις υπεύθυνες δηλώσεις των υπεργολάβων, σύμφωνα με το 79. Ωστόσο, όταν οι υπεργολάβοι παρουσιάζονται μετά την ανάθεση της σύμβασης, προσκομίζουν τα πιστοποιητικά και λοιπά σχετικά δικαιολογητικά αντί της υπεύθυνης δήλωσης.

Άρθρο 337 Τροποποίηση συμβάσεων κατά τη διάρκειά τους (άρθρο 89 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι συμβάσεις και οι συμφωνίες-πλαίσιο μπορούν να τροποποιούνται χωρίς νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης, σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν οι τροποποιήσεις, ανεξαρτήτως της χρηματικής αξίας τους, προβλέπονται σε σαφείς, ακριβείς και κατηγορηματικές ρήτρες αναθεώρησης στα αρχικά έγγραφα της σύμβασης, στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνονται και ρήτρες αναθεώρησης τιμών ή προαιρέσεις. Οι ρήτρες αυτές αναφέρουν το αντικείμενο και τη φύση των ενδεχόμενων τροποποιήσεων ή προαιρέσεων, καθώς και τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να ενεργοποιηθούν. Δεν προβλέπουν τροποποιήσεις ή προαιρέσεις που ενδέχεται να μεταβάλουν τη συνολική φύση της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο,
β) για τα συμπληρωματικά έργα, υπηρεσίες ή αγαθά από τον αρχικό ανάδοχο, τα οποία κατέστησαν αναγκαία και δεν περιλαμβάνονταν στη διαδικασία σύναψης της αρχικής σύμβασης, εφόσον η αλλαγή αναδόχου:

βα) δεν μπορεί να γίνει για οικονομικούς ή τεχνικούς λόγους, παραδείγματος χάριν απαιτήσεις εναλλαξιμότητας ή διαλειτουργικότητας με τον υφιστάμενο εξοπλισμό, υπηρεσίες ή εγκαταστάσεις που παρασχέθηκαν με την αρχική σύμβαση και

ββ) θα συνεπαγόταν σημαντικά προβλήματα ή ουσιαστική αύξηση δαπανών για τον αναθέτοντα φορέα.

Ωστόσο, οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν υπερβαίνει πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της αρχικής σύμβασης. Σε περίπτωση διαδοχικών τροποποιήσεων η σωρευτική αξία των τροποποιήσεων αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης ή της συμφωνίας - πλαίσιο. Οι επακόλουθες τροποποιήσεις δεν αποσκοπούν στην αποφυγή εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 222 έως 338).

γ) όταν πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

αα) η ανάγκη τροποποίησης προέκυψε λόγω περιστάσεων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν από έναν επιμελή αναθέτοντα φορέα,

ββ) η τροποποίηση δεν μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης,

γγ) οποιαδήποτε αύξηση της τιμής δεν υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας της αρχικής σύμβασης ή της συμφωνίας - πλαίσιο. Σε περίπτωση διαδοχικών τροποποιήσεων η σωρευτική αξία των τροποποιήσεων αυτών δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της αξίας της αρχικής σύμβασης ή της συμφωνίας - πλαίσιο. Οι εν λόγω τροποποιήσεις δεν αποσκοπούν στην αποφυγή εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου.

δ) όταν ένας νέος ανάδοχος υποκαθιστά εκείνον στον οποίο ανατέθηκε αρχικά η σύμβαση από τον αναθέτοντα φορέα, συνεπεία είτε:

αα) κατηγορηματικής ρήτρας αναθεώρησης ή προαίρεσης, σύμφωνα με την περίπτωση α`,

ββ) καθολικής ή μερικής διαδοχής του αρχικού αναδόχου, λόγω εταιρικής αναδιάρθρωσης, περιλαμβανομένης της εξαγοράς, της απορρόφησης, της συγχώνευσης ή καταστάσεων αφερεγγυότητας, ιδίως στο πλαίσιο προπτωχευτικών ή πτωχευτικών διαδικασιών από άλλον οικονομικό φορέα ο οποίος πληροί τα κριτήρια ποιοτικής επιλογής που καθορίστηκαν αρχικά, υπό τον όρο ότι η διαδοχή δεν συνεπάγεται άλλες ουσιώδεις τροποποιήσεις της σύμβασης και δεν γίνεται με σκοπό την αποφυγή της εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου ή

γγ) περίπτωσης που ο ίδιος ο αναθέτων φορέας αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις του κύριου αναδόχου έναντι των υπεργολάβων του, σύμφωνα με το άρθρο 336.

ε) όταν οι τροποποιήσεις, ανεξαρτήτως της αξίας τους, δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παραγράφου 4.

Οι αναθέτοντες φορείς που τροποποιούν σύμβαση στις περιπτώσεις β` και γ` της παρούσης παραγράφου δημοσιεύουν σχετική γνωστοποίηση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ενωσης. Η γνωστοποίηση αυτή περιέχει τις πληροφορίες που προβλέπονται στο Παράρτημα XVI του Προσαρτήματος Β` και δημοσιεύεται, σύμφωνα με το άρθρο 295.

2. Επίσης και χωρίς να απαιτείται επαλήθευση αν τηρούνται οι προϋποθέσεις των περιπτώσεων α` έως δ ’ της παρ. 4, οι συμβάσεις μπορούν να τροποποιούνται χωρίς νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης εφόσον η αξία της τροποποίησης είναι κατώτερη και των δύο ακόλουθων τιμών:

α) των κατώτατων ορίων και

β) του 10% της αξίας της αρχικής σύμβασης για τις συμβάσεις υπηρεσιών και προμηθειών και του 15% της αξίας της αρχικής σύμβασης για τις συμβάσεις έργων.

Ωστόσο, η τροποποίηση δεν μπορεί να μεταβάλλει τη συνολική φύση της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο. Σε περίπτωση διαδοχικών τροποποιήσεων, η αξία τους υπολογίζεται βάσει της καθαρής αθροιστικής αξίας των διαδοχικών τροποποιήσεων.

3. Για τον υπολογισμό της τιμής που προβλέπεται στην παρ. 2 και των περιπτώσεων β` και γ` της παραγράφου 1, όταν η σύμβαση περιλαμβάνει ρήτρα τιμαριθμικής αναπροσαρμογής, τιμή αναφοράς αποτελεί η αναπροσαρμοσμένη τιμή.

4. Η τροποποίηση σύμβασης ή συμφωνίας-πλαίσιο κατά τη διάρκειά της θεωρείται ουσιώδης κατά την έννοια της περίπτωσης ε` της παραγράφου 1, εφόσον καθιστά τη σύμβαση ή τη συμφωνία-πλαίσιο ουσιωδώς διαφορετική, ως προς το χαρακτήρα, από την αρχικώς συναφθείσα. Σε κάθε περίπτωση, με την επιφύλαξη των παραγράφων 1 και 2, μία τροποποίηση θεωρείται ουσιώδης όταν πληροί μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) η τροποποίηση εισάγει όρους οι οποίοι, εάν είχαν αποτελέσει μέρος της αρχικής διαδικασίας σύναψης σύμβασης, θα είχαν επιτρέψει τη συμμετοχή διαφορετικών υποψηφίων από αυτούς που επιλέχθηκαν αρχικώς ή στην αποδοχή άλλης προσφοράς από εκείνη που επελέγη αρχικώς ή θα προσέλκυαν και άλλους συμμετέχοντες στη διαδικασία σύναψης σύμβασης,

β) η τροποποίηση αλλάζει την οικονομική ισορροπία της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο υπέρ του αναδόχου κατά τρόπο που δεν προβλεπόταν στην αρχική σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο,

γ) η τροποποίηση επεκτείνει σημαντικά το αντικείμενο της σύμβασης ή της συμφωνίας-πλαίσιο,

δ) όταν νέος ανάδοχος υποκαθιστά εκείνον στον οποίο ο αναθέτων φορέας είχε αναθέσει αρχικώς τη σύμβαση σε περιπτώσεις διαφορετικές από τις προβλεπόμενες στην περίπτωση δ` της παραγράφου 1.

5. Απαιτείται νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης για τροποποιήσεις των διατάξεων σύμβασης έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών ή συμφωνίας-πλαίσιο κατά τη διάρκειά της, που είναι διαφορετικές από τις προβλεπόμενες στις παραγράφους 1 και 2.

«6. Στον έλεγχο νομιμότητας υπάγονται οι τροποποιητικές συμβάσεις, εφόσον η κύρια σύμβαση διήλθε από τον προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του Ελεγκτικού Συνεδρίου, εκτός από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν οι τροποποιήσεις δεν έχουν οικονομικό αντικείμενο και δεν είναι ουσιώδεις κατά την έννοια της παραγράφου 4,

β) όταν οι τροποποιήσεις γίνονται κατ` εφαρμογή της περίπτωσης α` της παραγράφου 1 και της παραγράφου 2 του παρόντος και

γ) όταν μετά τον έλεγχο νομιμότητας της αρχικής σύμβασης αυτή εντάχθηκε σε πρόγραμμα χρηματοδότησης και το συνολικό ποσό της αρχικής σύμβασης δεν υπερβαίνει το εκάστοτε ισχύον όριο ελέγχου για τις συγχρηματοδοτούμενες συμβάσεις.

Στον έλεγχο νομιμότητας υπάγονται και τροποποιητικές συμβάσεις που εμπίπτουν στον προσυμβατικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, όταν τροποποιείται σύμβαση της οποίας η αρχική αξία υπολειπόταν του εκάστοτε ορίου του ελέγχου, εφόσον με την τροποποίηση προσαυξάνεται το οικονομικό αντικείμενο τόσο, ώστε η συνολική αξία της σύμβασης να υπερβαίνει το εκάστοτε όριο ελέγχου.».[230]

Άρθρο 338 Δικαίωμα μονομερούς λύσης σύμβασης (άρθρο 90 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

Οι αναθέτοντες φορείς έχουν τη δυνατότητα, τουλάχιστον στις ακόλουθες περιστάσεις και υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι κείμενες διατάξεις, να καταγγέλλουν μία σύμβαση έργων, προμηθειών ή υπηρεσιών κατά τη διάρκεια της εκτέλεσής της, εφόσον:

α) η σύμβαση έχει υποστεί ουσιώδη τροποποίηση η οποία θα απαιτούσε νέα διαδικασία σύναψης σύμβασης δυνάμει του άρθρου 337,

β) εάν ο ανάδοχος, κατά το χρόνο της ανάθεσης της σύμβασης, τελούσε σε μία από τις καταστάσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 73 και του άρθρου 74 και ως τούτου, θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης δυνάμει του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 305,

γ) η σύμβαση δεν έπρεπε να ανατεθεί στον ανάδοχο λόγω σοβαρής παραβίασης των υποχρεώσεων που υπέχει από τις Συνθήκες και την Οδηγία 2014/25/ΕΕ, η οποία έχει αναγνωρισθεί με απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ.

ΒΙΒΛΙΟ ΙΙΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Άρθρο 339 Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής

Για να εξασφαλίζεται η ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, στο παρόν Βιβλίο θεσπίζονται διαδικασίες και υποχρεώσεις διακυβέρνησης, οι οποίες εφαρμόζονται από τις αναθέτουσες αρχές και τους αναθέτοντες φορείς.

Άρθρο 340 Επιβολή (άρθρα 83 παράγραφοι 1-5 και 90 παρ. 7 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και άρθρα 99 παράγραφοι 1-5 και 106 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Η διαδικασία παρακολούθησης της εφαρμογής των κανόνων περί δημοσίων συμβάσεων διέπεται από τις διατάξεις του ν. 4013/2011 (Α` 204), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

Όταν ελεγκτικά ή εποπτικά διοικητικά όργανα εντοπίζουν, ιδία πρωτοβουλία ή κατόπιν λήψης πληροφοριών, συγκεκριμένες παραβιάσεις ή συστημικά προβλήματα, αναφέρουν

[230] Η παρ.6 προστέθηκε με την παρ.40 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

υποχρεωτικά τα προβλήματα αυτά στην «Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων» , στις αρχές λογιστικού ελέγχου και στα δικαστήρια.[231]

2. Τα αποτελέσματα των δραστηριοτήτων παρακολούθησης, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο τίθενται στη διάθεση του κοινού με υποχρεωτική ανάρτηση τους στην επίσημη ιστοσελίδα της Αρχής και αποστέλλονται στην αρμόδια Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η Αρχή μεριμνά για την αποστολή έκθεσης παρακολούθησης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανά τριετία, αρχής γενομένης από την 18.4.2017. Η έκθεση περιλαμβάνει, κατά περίπτωση, πληροφορίες σχετικά με τις συχνότερες αιτίες πλημμελούς εφαρμογής ή έλλειψης ασφάλειας δικαίου, περιλαμβανομένων ενδεχόμενων διαρθρωτικών ή επαναλαμβανόμενων προβλημάτων στην εφαρμογή των κανόνων, το επίπεδο της συμμετοχής ΜΜΕ στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, καθώς και την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη δέουσα αναφορά περιπτώσεων απάτης, διαφθοράς, σύγκρουσης συμφερόντων και άλλων ανάλογων σοβαρών παρατυπιών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και του αρμοδίου Υπουργού για την καταπολέμηση της διαφθοράς καθορίζονται οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου, ιδίως οι απαιτούμενες για τη σύνταξη της έκθεσης παρακολούθησης πληροφορίες που θα πρέπει να παρασχεθούν, οι υπόχρεοι για την παροχή των εν λόγω στοιχείων/πληροφοριών, ο χρόνος και ο τρόπος υποβολής τους, οι πειθαρχικές ευθύνες που υπέχουν οι υπόχρεοι σε περίπτωση μη υποβολής ή εκπρόθεσμης υποβολής των απαιτούμενων στοιχείων.

3. Η Αρχή στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 του ν. 4013/2011 μεριμνά:

α) για τη δωρεάν ενημέρωση και καθοδήγηση «δια γενικών οδηγιών» σχετικά με την ερμηνεία και την εφαρμογή της νομοθεσίας της Ένωσης στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, προς υποβοήθηση των αναθετουσών αρχών/αναθέτοντων φορέων και οικονομικών φορέων, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) για την ορθή εφαρμογή των κανόνων της Ένωσης περί δημοσίων συμβάσεων, και «μέσω της ιστοσελίδας της, και»[232]

β) σε συνεργασία με τις ΕΚΑΑ και την Εθνική Αρχή Συντονισμού (ΕΑΣ) του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού για την υποστήριξη των αναθετουσών αρχών/αναθέτοντων φορέων στον σχεδιασμά και τη διεξαγωγή των διαδικασιών ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων και συγχρηματοδοτούμενων δημοσίων συμβάσεων, αντίστοιχα.

4. Η Αρχή ανακοινώνει στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιωδών διατάξεων εθνικού δικαίου τις οποίες η Ελλάδα θεσπίζει στον τομέα που διέπεται από τις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ (Βιβλία Ι και ΙΙ).

Άρθρο 341 Χωριστές εκθέσεις σχετικό με τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων (άρθρα 84 παράγραφο 1 και 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 100 παράγραφο 1 και 3 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Για κάθε σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου και κάθε εισαγωγή ενός δυναμικού συστήματος αγορών, οι αναθέτουσες αρχές του Βιβλίου Ι συντάσσουν γραπτή έκθεση η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον:

[231] Στην παράγραφο 1 του άρθρου 340 η λέξη «Αρχή» αντικαθίσταται με τις λέξεις «Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων» (άρθρο 22 περ.63 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

[232] Οι λέξεις «δια γενικών οδηγιών» καθώς και οι λέξεις «μέσω της ιστοσελίδας της, και» της περ. α΄ προστέθηκαν με το άρθρο 22 περ.63 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016 και με τη παρ.48 άρθρου 107 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171/13.11.2017 αντίστοιχα.

α) την επωνυμία και τη διεύθυνση της αναθέτουσας αρχής, το αντικείμενο και την αξία της σύμβασης, της συμφωνίας-πλαίσιο ή του δυναμικού συστήματος αγορών

β) κατά περίπτωση, τα αποτελέσματα της ποιοτικής επιλογής και/ή τον περιορισμό του αριθμού των υποψηφίων ή προσφερόντων και συγκεκριμένα:

αα) το όνομα των επιλεγέντων υποψηφίων ή προσφερόντων και την αιτιολόγηση της επιλογής τους,

ββ) το όνομα των απορριφθέντων υποψηφίων ή προσφερόντων και τους λόγους της απόρριψής τους,

γ) τους λόγους της απόρριψης των προσφορών που κρίθηκαν ασυνήθιστα χαμηλές,

δ) την επωνυμία του αναδόχου και την αιτιολόγηση της επιλογής της προσφοράς του, καθώς και, εφόσον είναι γνωστό, το τμήμα της σύμβασης ή της συμφωνίας- πλαίσιο το οποίο ο ανάδοχος προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους και όταν είναι γνωστές κατά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, τις επωνυμίες των υπεργολάβων του κύριου αναδόχου, εάν συντρέχει περίπτωση,

ε) όσον αφορά τις ανταγωνιστικές διαδικασίες με διαπραγμάτευση και τον ανταγωνιστικό διάλογο, τις οριζόμενες στο άρθρο 26 περιστάσεις που δικαιολογούν την προσφυγή στις διαδικασίες αυτές,

στ) όσον αφορά τις διαδικασίες με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση, τις οριζόμενες στο άρθρο 32 περιστάσεις που δικαιολογούν την προσφυγή στη διαδικασία αυτή,

ζ) εφόσον συντρέχει περίπτωση, τους λόγους για τους οποίους η αναθέτουσα αρχή αποφάσισε να μην αναθέσει σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο ή να μην εισαγάγει ένα δυναμικό σύστημα αγορών,

η) εφόσον συντρέχει περίπτωση, τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιήθηκαν για την υποβολή προσφοράς άλλα μέσα επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών,

θ) εφόσον συντρέχει περίπτωση, τις περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων που εντοπίστηκαν και τα επακόλουθα μέτρα που ελήφθησαν.

Η έκθεση αυτή δεν απαιτείται για συμβάσεις βασιζόμενες σε συμφωνίες-πλαίσιο, εφόσον συνάπτονται, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 39 ή την περίπτωση α` της παρ. 5 του άρθρου 39. Εφόσον η γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης που συντάσσεται, σύμφωνα με το άρθρο 64 περιέχει τις πληροφορίες που απαιτούνται στην παρούσα παράγραφο, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να παραπέμπουν στη γνωστοποίηση αυτή.

2. Οι αναθέτοντες φορείς του Βιβλίου ΙΙ διατηρούν τις κατάλληλες πληροφορίες για κάθε σύμβαση ή συμφωνία-πλαίσιο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας Οδηγίας και κάθε εισαγωγή δυναμικού συστήματος αγορών και κάθε υλοποίηση δυναμικού συστήματος αγορών. Οι εν λόγω πληροφορίες τους επιτρέπουν, σε μεταγενέστερη φάση, να αιτιολογήσουν τις αποφάσεις τους σχετικά με:

α) την προεπιλογή και την επιλογή οικονομικών φορέων και την ανάθεση των συμβάσεων,

β) τη χρήση διαδικασιών διαπραγμάτευσης χωρίς προηγούμενη προκήρυξη σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 269,

γ) τη μη εφαρμογή των άρθρων 263 έως 276, 278 έως 317 και 334 έως 338 δυνάμει των παρεκκλίσεων που προβλέπονται στα άρθρα 227 έως 252,

δ) εφόσον συντρέχει περίπτωση, τους λόγους για τους οποίους χρησιμοποιήθηκαν για την υποβολή προσφοράς άλλα μέσα επικοινωνίας πλην των ηλεκτρονικών.

Εφόσον η γνωστοποίηση συναφθείσας σύμβασης που συντάσσεται, σύμφωνα με το άρθρο 294 ή την παρ. 2 του άρθρου 319, περιέχει τις πληροφορίες που απαιτούνται στην παρούσα παράγραφο, οι αναθέτοντες φορείς μπορούν να παραπέμπουν στη γνωστοποίηση αυτή.

3. Η έκθεση ή τα κύρια στοιχεία της γνωστοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στην Αρχή κατόπιν αιτήσεώς τους.

4. Υπό την επιφύλαξη του άρθρου 45 και του άρθρου 277 στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων εφαρμογής δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 342 Εθνικά στοιχεία εκθέσεων και στατιστικών (άρθρα 85 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 101 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Αν η ποιότητα και η πληρότητα των στοιχείων δεν είναι σύμφωνες με τις υποχρεώσεις που ορίζονται στα άρθρα 62 έως 64, 108 και 112, καθώς και στα άρθρα 291 έως και 295, 319 και 323 που δημοσιεύονται, σύμφωνα με τα Παραρτήματα VIII του Προσαρτήματος Α` και Παράρτημα IX του Προσαρτήματος Β`, αποστέλλεται η υποβολή των ελλειπόντων στατιστικών στοιχείων στην Επιτροπή με μέριμνα της Αρχής.

2. Στατιστική έκθεση σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις που θα ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας, εάν η αξία τους υπερέβαινε το αντίστοιχο κατώτατο όριο που ορίζεται στα άρθρα 5 και 235 συνοδευόμενη από εκτίμηση της συγκεντρωτικής συνολικής αξίας των εν λόγω συμβάσεων εντός της περιόδου αυτής αποστέλλεται στην αρμόδια Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με μέριμνα της Αρχής, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και τη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, ανά τριετία, αρχής γενομένης απ’ο 18.4.2017. Η εκτίμηση μπορεί ιδίως να στηρίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα από τις εθνικές απαιτήσεις περί δημοσίευσης ή σε εκτιμήσεις βάσει δειγματοληψιών.

Η έκθεση αυτή μπορεί να περιλαμβάνεται στην έκθεση που αναφέρεται στην παρ. 2 του άρθρου 340.

3. Σχετικά με τη θεσμική οργάνωση όσον αφορά στην εφαρμογή, την παρακολούθηση και την επιβολή της ενωσιακής νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων των αναθετουσών αρχών του Βιβλίου Ι διατίθενται πληροφορίες στην αρμόδια Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από την Αρχή, εφόσον της ζητηθούν. Ομοίως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενημερώνεται σχετικά με τις εθνικές πρωτοβουλίες για την παροχή καθοδήγησης ή για την υποστήριξη της εφαρμογής των κανόνων της Ένωσης σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις ή για την αντιμετώπιση εκ μέρους τους προσβολών που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή των εν λόγω κανόνων. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να περιλαμβάνονται στην έκθεση που αναφέρεται στην παρ. 2 του άρθρου 340.

4. Στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων κάτω των ορίων δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 343 Διοικητική συνεργασία (άρθρα 86 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 102 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Παρέχεται αμοιβαία υποστήριξη και λαμβάνονται μέτρα για την αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, προκειμένου να διασφαλίζεται η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με ζητήματα που αναφέρονται στα άρθρα 54, 55, 56, 73, 79, 80, 82, 83 και 88 και 284, 309 και 313, με τρόπο που διασφαλίζει τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των πληροφοριών που ανταλλάσσουν.

2. Η Αρχή μεριμνά για την ανταλλαγή πληροφοριών με τις αρμόδιες αρχές όλων των κρατών μελών, τηρώντας τη νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που προβλέπεται στην Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και στην Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και των διατάξεων των ν. 2472/1997 (Α`50) και ν. 3471/2006 (Α` 133) αντιστοίχως, όπως έχουν τροποποιηθεί και ισχύουν και του π.δ. 28/2015 Κωδικοποίηση.

Άρθρο 344 Κατάρτιση και πιστοποίηση προσωπικού αναθετουσών αρχών/αναθετόντων φορέων - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς εξασφαλίζουν ότι το προσωπικό που είναι επιφορτισμένο με καθήκοντα σχετικά με την προπαρασκευή, σύναψη και εκτέλεση των δημόσιων συμβάσεων διαθέτει την απαιτούμενη κατάρτιση, εμπειρία και εξειδίκευση.

2. Οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς μεριμνούν για την αρχική και δια βίου κατάρτιση, καθώς και την αντίστοιχη πιστοποίηση του προσωπικού τους που υπηρετεί με οποιαδήποτε σχέση εργασίας και το οποίο είναι επιφορτισμένο με καθήκοντα σχετικά με την άσκηση αρμοδιοτήτων του παρόντος νόμου.

3. Η κατάρτιση γίνεται μέσω πιστοποιημένων προγραμμάτων που σχεδιάζονται και υλοποιούνται ιδίως από το Ινστιτούτο Επιμόρφωσης (ΙΝ.ΕΠ.) του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, με τη συνεργασία της ΕΑΑΔΗΣΥ και ειδικών επιστημόνων, των Εθνικών Κεντρικών Αρχών Αγορών της παρ. 1 του άρθρου 41 και του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.

4. Οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς, κατά την προπαρασκευή και διενέργεια διαδικασιών σύναψης και εκτέλεσης δημόσιας συμβάσεων του παρόντος νόμου, υποστηρίζονται υποχρεωτικά από πιστοποιημένο προσωπικό που υπηρετεί με οποιαδήποτε σχέση εργασίας σε αυτές/αυτούς.

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υγείας, Εσωτερικών, Υποδομών και Μεταφορών και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, συστήνεται Μητρώο Πιστοποιημένων Υπαλλήλων Δημοσίων Συμβάσεων (Μη.Π.Υ.Δη. Συ.).

Με το ανωτέρω διάταγμα ρυθμίζονται θέματα που αφορούν:

α) τον φορέα πιστοποίησης των υπαλλήλων που στελεχώνουν το Μητρώο,

β) τον φορέα τήρησης του Μητρώου,

γ) τις προϋποθέσεις εγγραφής και τους λόγους διαγραφής,

δ) τους όρους, τα επίπεδα και τον τρόπο αξιολόγησης και πιστοποίησης και

ε) κάθε άλλο αναγκαίο θέμα που έχει σχέση με πιστοποίηση του προσωπικού και τη λειτουργία του Μητρώου.

Η υποχρέωση του πρώτου εδαφίου της παρούσας αναστέλλεται μέχρι την επαρκή λειτουργία του Μητρώου. Για τις ανάγκες του παρόντος η επαρκής λειτουργία του Μητρώου πιστοποιείται από τον φορέα τήρησής του.».[233]

[233] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, οι παράγραφοι 3 και 4 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 344, όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 33 παρ. 8 Ν.4608/2019, ΦΕΚ Α 66, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 133 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 340 η λέξη «Αρχή» αντικαθίσταται με τις λέξεις «Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων» (άρθρο 22 περ.63 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016) με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

ΒΙΒΛΙΟ IV ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΆ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ 1

Άρθρο 345 Πεδίο εφαρμογής

«1. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 345 έως 374) εφαρμόζονται στις διαφορές που προκύπτουν κατά τη διαδικασία ανάθεσης και τροποποίησης συμβάσεων του παρόντος νόμου, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των ορίων των άρθρων 118 και 328 περί απευθείας ανάθεσης, και των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ για τις συμβάσεις ενεργειών τεχνικής βοήθειας των άρθρων 119 και 329.

2. Οι διατάξεις του παρόντος Βιβλίου εφαρμόζονται και στις διαφορές που προκύπτουν κατά τη διαδικασία ανάθεσης συμφωνιών - πλαίσιο, συμβάσεων παραχώρησης και δυναμικών συστημάτων αγορών, καθώς των τροποποιήσεων αυτών.

3. Ως «αναθέτουσες αρχές» κατά τις διατάξεις του παρόντος βιβλίου νοούνται οι αναθέτουσες αρχές και οι αναθέτοντες φορείς της περ. 1 της παρ. 1 του άρθρου 2.»[234]

Άρθρο 346 Προστασία κατά την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων

1. Κάθε ενδιαφερόμενος, ο οποίος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί σύμβαση «των περιπτώσεων α` και β` της παραγράφου 2 του άρθρου 1» και έχει υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εκτελεστή πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής κατά παράβαση της ευρωπαϊκής ή εσωτερικής νομοθεσίας, έχει δικαίωμα να προσφύγει στην Αρχή Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών (ΑΕΠΠ), σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 360 και να ζητήσει προσωρινή προστασία, σύμφωνα με το άρθρο 366, ακύρωση παράνομης πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής, σύμφωνα με τα άρθρο 367 ή ακύρωση σύμβασης η οποία έχει συναφθεί παράνομα , σύμφωνα με το άρθρο 368.[235]

Κατά το άρθρο 139 παρ.69 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α 36/09.03.2021: "69. Για τα μέλη των γνωμοδοτικών οργάνων του άρθρου 221 του ν. 4412/2016, περί οργάνων διενέργειας διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης δημόσιων συμβάσεων, που είναι εγγεγραμμένα στο Μη.Π.Υ.Δη.Συ. του άρθρου 344 ή που ορίζονται από τις ΕΚΑΑ της παρ. 1 του άρθρου 41 για τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων κεντρικών και επικουρικών δραστηριοτήτων αγορών που αυτές διενεργούν, προβλέπεται αποζημίωση, το ύψος της οποίας δεν υπερβαίνει τα όρια της παρ. 5 του άρθρου 21 του ν. 4354/2015 (Α` 176) περί αμοιβών συλλογικών οργάνων. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Υποδομών και Μεταφορών καθορίζονται τα ειδικότερα ζητήματα σχετικά με τον τρόπο και χρόνο καταβολής, καθώς και το ύψος της αποζημίωσης του προηγούμενου εδαφίου."

[234] Η παρ.1 τροποποιήθηκε και το άρθρο 134,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 43 παρ.11 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 134 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021.

[235] Η φράση «των περιπτώσεων α` και β` της παραγράφου 1 του άρθρου 1» αντικαταστάθηκε ως άνω με τη παρ.49 άρθρου 107 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171/13.11.2017.

2. Κάθε ενδιαφερόμενος, ο οποίος έχει υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από απόφαση της ΑΕΠΠ επί της προδικαστικής προσφυγής του άρθρου 360, μπορεί να ασκήσει αίτηση για την αναστολή εκτέλεσης και αίτηση για την ακύρωση της απόφασής της ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων, σύμφωνα με το άρθρο 372. Δικαίωμα άσκησης των ίδιων ενδίκων βοηθημάτων έχει και η αναθέτουσα αρχή αν η ΑΕΠΠ δεχθεί την προδικαστική προσφυγή.

3. Διαφορές που προκύπτουν από την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων του παρόντος νόμου και αφορούν αξιώσεις αποζημίωσης εκδικάζονται από τα αρμόδια δικαστήρια, σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 373.

Άρθρο 348 Συγκρότηση της Αρχής

1. Η Αρχή αποτελείται από τριάντα ένα μέλη, από τα οποία ένα (1) μέλος είναι Πρόεδρος.

«Σε περίπτωση κωλύματος, ο Πρόεδρος ορίζει με πράξη του ένα από τα μέλη της Αρχής ως αναπληρωτή του».[236]

2. «Ο Πρόεδρος έχει την ιδιότητα του συνταξιούχου δικαστικού λειτουργού του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου ή των Διοικητικών Εφετείων από το βαθμό του Προέδρου Εφετών και άνω ή συνταξιούχου λειτουργού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, με εμπειρία στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων.».

3. «Ως μέλη επιλέγονται νομικοί που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 2 του π.δ. 50/2001 (Α` 39). Για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου, ως γνωστικό αντικείμενο κατά το άρθρο 2 του π.δ. 50/2001 λογίζεται το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων.»

4. «Για την επιλογή του Προέδρου δημοσιεύεται, εντός ενός (1) μηνός από την έναρξη ισχύος του παρόντος, από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δημόσια πρόσκληση υποβολής αιτήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος (υποψηφιότητας) από τους ενδιαφερόμενους. Οι αιτήσεις υποβάλλονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εντός δέκα (10) ημερών από τη δημοσίευση της πρόσκλησης, μαζί με τα δικαιολογητικά που ορίζονται σε αυτή. Η διαδικασία της προκήρυξης επαναλαμβάνεται τρείς (3) μήνες πριν από τη λήξη κάθε θητείας.

Ο Πρόεδρος επιλέγεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και, ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής, διορίζεται με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου. Σε περίπτωση θανάτου, παραίτησης ή έκπτωσης ή με άλλο τρόπο αποχώρησης του Προέδρου πριν από τη λήξη της θητείας του, εκδίδεται νέα δημόσια πρόσκληση υποβολής αιτήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος και ακολουθείται η διαδικασία επιλογής της παρούσας παραγράφου.

«Στην περίπτωση εφαρμογής του προηγούμενου εδαφίου και μέχρι το διορισμό του νέου Προέδρου, καθήκοντα Προέδρου ασκεί το αρχαιότερο μέλος κατά την έννοια της υπηρεσίας στην Αρχή ή, σε περίπτωση αδυναμίας εφαρμογής του κριτηρίου αυτού, κατά την έννοια της ηλικίας.».[237]

5. Ο διορισμός των μελών γίνεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η επιλογή υποψηφίων για τις θέσεις των μελών διενεργείται από τα Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.), σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 19 του Ν. 2190/1994 (Α` 28).

---

[236] Το δεύτερο εδάφιο της παρ.1 προστέθηκε με το άρθρο 49 παρ.2 Ν.4456/2017, ΦΕΚ Α 24/1.3.2017.

[237] Οι παράγραφοι 2,3 και 4 αντικαταστάθηκαν ως άνω με το άρθρο 61 παρ.1 Ν.4472/2017, ΦΕΚ Α 74/19.5.2017,το δε τελευταίο εδάφιο της παρ.4 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 87 παρ.2 Ν.4478/2017,ΦΕΚ 91/23.6.2017.

6. Η διαδικασία της παρ. 4 για την επιλογή και το διορισμό του Προέδρου αρχίζει δύο μήνες πριν από τη λήξη της θητείας του. Η διαδικασία της παρ. 5 για την επιλογή και το διορισμό των μελών αρχίζει οκτώ (8) μήνες πριν από τη λήξη της θητείας τους, με πρωτοβουλία του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

7. Η θητεία του Προέδρου και των μελών είναι πενταετής.

[Για να διασφαλισθεί η συνέχεια της λειτουργίας της ΑΕΠΠ, κατά την πρώτη εφαρμογή της παραγράφου αυτής, αμέσως μετά τη λήψη της απόφασης επιλογής των τριάντα (30) μελών της ΑΕΠΠ, κληρώνονται δέκα (10) μέλη, τα οποία διορίζονται για θητεία τριών (3) ετών. Στην κλήρωση αυτή δεν περιλαμβάνεται ο Πρόεδρος της ΑΕΠΠ, ο οποίος ορίζεται για πλήρη θητεία].[238]

8. Η θητεία του Προέδρου και των μελών παρατείνεται αυτοδικαίως μέχρι το διορισμό νέων.

Ο χρόνος παράτασης της θητείας δεν μπορεί να υπερβεί, σε κάθε περίπτωση, τους έξι (6) μήνες. Η ΑΕΠΠ μπορεί να συνεχίσει να λειτουργεί, όχι όμως πέρα από ένα εξάμηνο, εάν κάποια από τα μέλη της εκλείψουν ή αποχωρήσουν για οποιονδήποτε λόγο ή απολέσουν την ιδιότητα βάσει της οποίας ορίστηκαν. Η ΑΕΠΠ θεωρείται ως νόμιμα συγκροτημένη αν έχουν διορισθεί τα μισά τουλάχιστον από τα μέλη της.

9. Στα μέλη της ΑΕΠΠ εφαρμόζονται αναλόγως, ως προς τα κωλύματα διορισμού, την έκπτωση, την παραίτηση οι παράγραφοι 4 και 6 του άρθρου 3 του ν. 3051/2002 (Α` 220), με την επιφύλαξη του άρθρου 349.

Άρθρο 349 Λειτουργική ανεξαρτησία

1. Τα μέλη της ΑΕΠΠ κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, δεσμεύονται μόνο από το νόμο και τη συνείδησή τους και υποχρεούνται να τηρούν τις αρχές της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας.

2. Τα μέλη της ΑΕΠΠ είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, τελούν δε, για το λόγο αυτό, σε αναστολή άσκησης οποιουδήποτε έμμισθου δημοσίου ή δικηγορικού λειτουργήματος ή οποιοσδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας. Τα μέλη της ΑΕΠΠ, αν κατέχουν οποιαδήποτε έμμισθη θέση στο δημόσιο τομέα, απαλλάσσονται, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, από την υποχρέωση άσκησης των καθηκόντων της θέσης τους. Τα μέλη της ΑΕΠΠ απαγορεύεται να είναι μέλη δικηγορικής εταιρία κατά τη θητεία τους.

3. Τα μέλη της ΑΕΠΠ απαγορεύεται, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, να ασκούν οποιουδήποτε είδους εμπορική δραστηριότητα στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων του παρόντος νόμου και ιδίως να είναι μέτοχοι ή να εμπλέκονται με οποιοδήποτε τρόπο σε οικονομικό φορέα που αναπτύσσει δραστηριότητα στον τομέα αυτό.

4. Τα μέλη της ΑΕΠΠ απαγορεύεται, κατά τη διάρκεια της θητείας τους, να είναι μέλη πολιτικού κόμματος.

5. Δεν διορίζεται Πρόεδρος ή μέλος της ΑΕΠΠ εκείνος ο οποίος έχει ο ίδιος ή ο σύζυγος του ή συγγενής του μέχρι β` βαθμού ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, με το οποίο συνδέεται στενά, άμεσο προσωπικό, οικονομικό ή άλλου είδους συμφέρον, το οποίο να επηρεάζει ή να φαίνεται να επηρεάζει την αμερόληπτη και αντικειμενική κρίση του κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

6. Η διαπίστωση των κωλυμάτων και των ασυμβίβαστων των παραγράφων 2 έως 5 του παρόντος άρθρου συνεπάγεται την αυτοδίκαιη έκπτωση από τη θέση του Προέδρου ή του μέλους αντίστοιχα, για την οπαία εκδίδεται διαπιστωτική πράξη του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

[238] Το δεύτερο και τρίτο εδάφιο της παρ. 7 ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΑΝ αναδρομικά, από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, με το άρθρο 53 Ν.4509/2017, ΦΕΚ Α 201/22.12.2017.

7. Τα μέλη της ΑΕΠΠ δεν επιτρέπεται για δύο (2) έτη μετά τη λήξη της θητείας τους, να παρέχουν υπηρεσία με έμμισθη εντολή ή με οποιαδήποτε έννομη σχέση ή να αποκτήσουν μετοχές σε εταιρία ή επιχείρηση υποθέσεις των οποίων οι ίδιοι χειρίστηκαν ή επί των οποίων είχαν συμμετάσχει στη λήψη απόφασης κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Σε όσους παραβαίνουν τις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου επιβάλλεται, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, πρόστιμο με το διπλάσιο έως και το δωδεκαπλάσιο των μηνιαίων αποδοχών που λάμβανε το μέλος της ΑΕΠΠ κατά τη λήξη της θητείας του.

8. Για τα μέλη της ΑΕΠΠ εφαρμόζεται, ως προς τις αποδοχές, η παρ. 4 του άρθρου 22 του ν. 4354/2015 (Α 176).

«Η διάταξη της παρ. 13 του άρθρου 13 του ν. 2703/1999 (Α` 72), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 53 του ν. 4456/2017 (Α` 24), έχει εφαρμογή για τον Πρόεδρο της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών.»[239]

9. Η θητεία των μελών της ΑΕΠΠ λογίζεται ως πραγματική υπηρεσία για όλες τις συνέπειες και κατά τη διάρκειά της δεν διακόπτεται η βαθμολογική και μισθολογική τους εξέλιξη. Μετά τη λήξη της θητείας τους επανέρχονται αυτοδικαίως στη θέση που κατείχαν πριν από το διορισμό τους. Αν η θέση που κατείχαν ή στην οποία έχουν εξελιχθεί δεν είναι κενή ή έχει καταργηθεί, επανέρχονται σε ομοιόβαθμη προσωρινή θέση του κλάδου τους, η οποία συνιστάται αυτοδικαίως και καταργείται με την αποχώρησή τους από την υπηρεσία.

10. Τα μέλη της ΑΕΠΠ υποβάλλουν, κατ' έτος, την προβλεπόμενη στο ν. 3213/2003 (Α`309), δήλωση περιουσιακής κατάστασης και τη δήλωση οικονομικών συμφερόντων του άρθρου 229 του ν. 4281/2014 (Α` 160).

Άρθρο 350 Οικονομική Αυτοτέλεια

1. Η οικονομική αυτοτέλεια της ΑΕΠΠ εξασφαλίζεται με τη δυνατότητα να καλύπτει, με ίδια μέσα, τις δαπάνες λειτουργίας της και αμοιβής των μελών και του προσωπικού της. Προς τούτο, έχει ίδια έσοδα και ίδιο προϋπολογισμό, ο οποίος τροφοδοτείται από την καταβολή κράτησης της παρ. 3.

2. Τα θέματα οικονομικής διαχείρισης ρυθμίζονται με τον ειδικό Κανονισμό Οικονομικής Διαχείρισης που εκδίδεται με προεδρικό διάταγμα ύστερα από πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων .

Μέχρι την έκδοση του εν λόγω προεδρικού διατάγματος, η μισθοδοσία του προσωπικού και αι λειτουργικές δαπάνες της ΑΕΠΠ βαρύνουν τις πιστώσεις του προϋπολογισμού του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Το αυτό ισχύει και αν τα έσοδα από την κράτηση ή από άλλες πηγές δεν είναι αρκετά να καλύψουν τις οικονομικές ανάγκες της ΑΕΠΠ.

«Ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δύναται να εκδίδει τις απαραίτητες για τη στελέχωση και τον εξοπλισμό της ΑΕΠΠ πράξεις, καθώς και κάθε άλλη πράξη που είναι αναγκαία για τη λειτουργία της, μέχρι τη συγκρότησή της.».[240]

«Έως τις 31.12.2017 οι δαπάνες της ΑΕΠΠ θα βαρύνουν τις πιστώσεις του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ειδικότερα τον ειδικό φορέα 17-660, που έχει δημιουργηθεί για το σκοπό αυτόν.

Κύριος διατάκτης των εν λόγω πιστώσεων, έως τις 31.12.2017, είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενώ αρμόδια οικονομική υπηρεσία

[239] Το δεύτερο εδάφιο της παρ.8 προστέθηκε με το άρθρο 54 Ν.4465/2017, ΦΕΚ Α 47/4.4.2017.
[240] Το πιο πάνω μέσα σε « » εδάφιο της παρ.2 προστέθηκε με το άρθρο 61 παρ.2 Ν.4472/2017, ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.

για την υπογραφή συμβάσεων, την έκδοση αναλήψεων υποχρεώσεων και την εκκαθάριση δαπανών είναι η Γενική Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών, Διοικητικής Υποστήριξης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Από την 1.1.2018, ο ειδικός φορέας 17-660 καταργείται και η ΑΕΠΠ λειτουργεί σύμφωνα με τον Ειδικό Κανονισμό Οικονομικής Διαχείρισης αυτής (π.δ. 58/2017, Α` 88).»[241]

3. Για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών της ΑΕΠΠ, επιβάλλεται κράτηση ύψους 0,06% επί όλων των συμβάσεων που υπάγονται στον παρόντα νόμο, ανεξάρτητα από την πηγή προέλευσης χρηματοδότησης, οι οποίες συνάπτονται μετά την έναρξη ισχύος της κοινής υπουργικής απόφασης του πέμπτου εδαφίου της παραγράφου αυτής. Η κράτηση αυτή υπολογίζεται επί της αξίας κάθε πληρωμής προ φόρων και κρατήσεων της αρχικής, καθώς και κάθε συμπληρωματικής σύμβασης. Με προεδρικά διάταγμα που εκδίδεται με από πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών μπορεί να αναπροσαρμόζεται το ύψος της κράτησης.

Το ποσά της κράτησης παρακρατείται από την αναθέτουσα αρχή στο όνομα και για λογαριασμό της ΑΕΠΠ και κατατίθεται σε ειδικό τραπεζικό λογαριασμό, η διαχείριση του οποίου γίνεται από την ΑΕΠΠ, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον ειδικό Κανονισμό Οικονομικής Διαχείρισης. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών ρυθμίζονται θέματα σχετικά με το χρόνο, τον τρόπο και τη διαδικασία κράτησης των ως άνω χρηματικών ποσών, καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο θέμα για την εφαρμογή της κράτησης. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών μπορεί να μεταφέρονται τα έσοδα που προκύπτουν κατά τον ανωτέρω τρόπο κατά το έτος 2016 και να αποτελούν έσοδα της ΑΕΠΠ το έτος 2017.

4. Αν από την οικονομική διαχείριση της ΑΕΠΠ, προκύπτει στο τέλος κάθε οικονομικού έτους, θετικό καθαρό αποτέλεσμα χρήσης, ποσοστό του οικονομικού αυτού αποτελέσματος έως ογδόντα τοις εκατό (80%) διατίθεται, με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών, ως έσοδο του Κρατικού Προϋπολογισμού. Η ανωτέρω διάταξη ισχύει από το οικονομικό έτος 2018 και εφεξής.

Άρθρο 351 Πειθαρχικός Έλεγχος

1. Για κάθε παράβαση των υποχρεώσεων τους που απορρέουν από τον παρόντα νόμο και τις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ` εξουσιοδότησή του, όλα τα μέλη της ΑΕΠΠ υπέχουν πειθαρχική ευθύνη. Την πειθαρχική διαδικασία ενώπιον του Πειθαρχικού Συμβουλίου της παρ. 2 κινεί το Υπουργικό Συμβούλιο ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

2. Συνιστάται Πειθαρχικό Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από έναν Σύμβουλο Επικρατείας, έναν Αρεοπαγίτη και έναν καθηγητή Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος με ειδίκευση στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων, με τριετή θητεία. Καθήκοντα Προέδρου ασκεί ο αρχαιότερος των δικαστικών λειτουργών. Χρέη γραμματέα του Συμβουλίου εκτελεί υπάλληλος του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ο Πρόεδρος, τα μέλη και ο γραμματέας του Συμβουλίου ορίζονται με ισάριθμους αναπληρωτές.

3. Το Συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία εκδίδεται μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την έναρξη ισχύος του παρόντος. Ειδικά, τα μέλη του Συμβουλίου που είναι δικαστικοί λειτουργοί, διορίζονται με απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου. Για τη λειτουργία του Συμβουλίου εφαρμόζεται η παράγραφος 1 του άρθρου 21 του ν. 4354/2015.

[241] Τα τρία τελευταία εδάφια της παρ.2 προστέθηκαν με το άρθρο 43 παρ.1 Ν.4487/2017, ΦΕΚ Α 116/9.8.2017.

Άρθρο 352 Πειθαρχική Διαδικασία

1. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο συνεδριάζει νομίμως με την παρουσία όλων των μελών του και αποφασίζει με απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο αποφασίζει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό.

2. Ως πειθαρχικά παραπτώματα θεωρούνται: α) η παράβαση διατάξεων του παρόντος και εν γένει της ισχύουσας νομοθεσίας κατά την άσκηση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων, β) η πλημμελής εκτέλεση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων, γ) η απόκτηση οικονομικού οφέλους ή ανταλλάγματος του ιδίου του μέλους ή τρίτου προσώπου κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή εξ αφορμής αυτών και δ) η υπαίτια πρόκληση ζημίας σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου ή της ΑΕΠΠ.

3. Οι επιβαλλόμενες από το Πειθαρχικό Συμβούλιο ποινές είναι: α) έγγραφη επίπληξη, β) πρόστιμο έως τις αποδοχές δώδεκα (12) μηνών και γ) οριστική παύση.

4. Σε περίπτωση επιβολής εντός διετίας δύο πειθαρχικών ποινών επίπληξης ή/και προστίμου σε μέλος της ΑΕΠΠ για το ίδιο ή διαφορετικό πειθαρχικό παράπτωμα, το μέλος αυτό εκπίπτει αυτοδικαίως από τη θέση του, με διαπιστωτική πράξη του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

5. Η ποινή της οριστικής παύσης μπορεί να επιβληθεί μόνο στις εξής περιπτώσεις:

α) αν το πειθαρχικό παράπτωμα συνιστά ταυτόχρονα και αξιόποινη πράξη,

β) αν το μέλος απέκτησε ή επιδίωξε να αποκτήσει οικονομικό όφελος ή αντάλλαγμα προς όφελος του ιδίου ή τρίτου προσώπου κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή εξ αφορμής αυτών,

γ) αν παραβιάστηκε η υποχρέωση εμπιστευτικότητας και εχεμύθειας,

δ) παραβιάστηκαν οι παρ. 2 έως 5 του άρθρου 349,

ε) αν προκλήθηκε υπαιτίως ζημία σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου ή της ΑΕΠΠ.

6. Μετά την κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 350, ο Πρόεδρος του Πειθαρχικού Συμβουλίου υποχρεούται να καλέσει το μέλος σε προηγούμενη ακρόαση και παροχή έγγραφων εξηγήσεων με κλήση, η οποία αναφέρει το αποδιδόμενο παράπτωμα και επιδίδεται στο μέλος με δικαστικό επιμελητή ή άλλο δημόσιο όργανο. Στην κλήση αναφέρεται η ημερομηνία ακρόασης του μέλους ενώπιον του Πειθαρχικού Συμβουλίου, η οποία δεν μπορεί να απέχει λιγότερο των δέκα (10) εργασίμων ημερών από την ημερομηνία επίδοσης της κλήσης. Πριν από την ακρόαση και την παροχή έγγραφων εξηγήσεων, το μέλος δικαιούται να λάβει γνώση του φακέλου της υπόθεσης.

7. Κατά την ακρόαση, το μέλος υποβάλλει ενώπιον του Πειθαρχικού Συμβουλίου τις έγγραφες εξηγήσεις του, παρέχει τις απαιτούμενες διευκρινίσεις, απαντά σε ερωτήσεις και εν γένει διευκολύνει το έργο του Πειθαρχικού Συμβουλίου για τη διακρίβωση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Μετά την ολοκλήρωση της ανωτέρω διαδικασίας, το Πειθαρχικό Συμβούλιο διασκέπτεται αυθημερόν και εκδίδει απόφαση, η οποία είτε:

α) κρίνει ικανοποιητικές και επαρκείς τις εξηγήσεις του μέλους και παύει την πειθαρχική διαδικασία,

β) δίδει εντολή στον Πρόεδρο του Συμβουλίου να συντάξει έκθεση πειθαρχικού παραπτώματος στην οποία περιγράφονται τα πραγματικά περιστατικά, το κατά την παρ. 2 πειθαρχικό παράπτωμα και ορίζεται ημέρα και ώρα συνεδρίασης του Πειθαρχικού Συμβουλίου για τη συζήτηση της υπόθεσης, στην οποία καλείται να παραστεί το διωκόμενο μέλος, εφόσον το επιθυμεί και με πληρεξούσιο δικηγόρο. Η ως άνω απόφαση και στις δύο περιπτώσεις επιδίδεται στο μέλος με δικαστικό επιμελητή ή άλλο δημόσιο όργανο.

8. Σε περίπτωση άσκησης πειθαρχικής δίωξης με απόφαση της περίπτωσης β` του εδαφίου β` της προηγούμενης παραγράφου, κατά την ορισθείσα ημέρα συνεδρίασης, το Πειθαρχικό Συμβούλιο μπορεί κατά την κρίση του να εξετάσει μάρτυρες, μετά δε την προφορική ενώπιον

του απολογία του διωκόμενου μέλους ή, σε περίπτωση μη εμφανίσεώς του, μετά τη διαπίστωση της νόμιμης κλήτευσής του, εκδίδει αμέσως την απόφασή του. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο μπορεί, αν το κρίνει αναγκαίο, να διατάξει τη συμπλήρωση της έκθεσης πειθαρχικού παραπτώματος και επανάληψη της συζήτησης. Στην περίπτωση αυτή καλείται το διωκόμενο μέλος με νέα κλήση, στην οποία ορίζεται νέα ημέρα και ώρα συζήτησης, η οποία επιδίδεται, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο. Η επίδοση αυτή μπορεί να παραλειφθεί, εφόσον το μέλος κατά την πρώτη συζήτηση ήταν παρόν και του γνωστοποιήθηκε η νέα ημερομηνία συζήτησης. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο μπορεί επίσης να αναβάλει άπαξ τη λήψη απόφασης, προκειμένου να εξετάσει ή επανεξετάσει μάρτυρες, ορίζοντας για το λόγο αυτόν νέα ημερομηνία συζήτησης της υπόθεσης. Στην περίπτωση αυτή, κλήση του διωκόμενου μέλους απαιτείται μόνο εάν αυτό ήταν απόν. Οι μάρτυρες προσέρχονται με επιμέλεια των ενδιαφερομένων. Η μη προσέλευση των μαρτύρων δεν κωλύει τη λήψη απόφασης.

9. Η απόφαση του Πειθαρχικού Συμβουλίου είναι ειδικώς αιτιολογημένη, συντάσσεται εγγράφως και τηρούνται συνοπτικά πρακτικά των συνεδριάσεων.

10. Η πειθαρχική διαδικασία είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη από τυχόν εκκρεμή ποινική δίωξη.

Η ποινική δίκη δεν αναστέλλει αυτοδίκαια την πειθαρχική διαδικασία, μπορεί όμως το Πειθαρχικό Συμβούλιο να διατάξει την αναστολή της μέχρι την περάτωση της ποινικής δίκης. Πραγματικά γεγονότα, τα οποία διαπιστώθηκαν με αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου, λαμβάνονται υπόψη στην πειθαρχική διαδικασία, ουδόλως όμως κωλύεται το Πειθαρχικό Συμβούλιο να εκδώσει απόφαση διαφορετική της ποινικής. Σε περίπτωση αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης ποινικού δικαστηρίου για αδίκημα σχετιζόμενο με παραβάσεις των διατάξεων ταυ παρόντος ή για αδίκημα που συνεπάγεται κώλυμα διορισμού ή έκπτωση δημοσίου υπαλλήλου, σύμφωνα με τις διατάξεις του «Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Λ.Δ.», ο οποίος κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 3528/ 2007 (Α` 26), εκδίδεται απόφαση του Πειθαρχικού Συμβουλίου, με την οποία διαπιστώνεται η οριστική παύση του μέλους.

11. Τα πειθαρχικά παραπτώματα της παρ. 2 παραγράφονται μετά πενταετία από την τέλεση αυτών. Πειθαρχικό παράπτωμα, το οποίο αποτελεί και ποινικό αδίκημα δεν παραγράφεται πριν παραγραφεί το ποινικό αδίκημα. Η κατά την παρ. 6 κλήση για ακρόαση και για έγγραφες εξηγήσεις διακόπτει την ως άνω παραγραφή. Στην περίπτωση αυτή α συνολικός χρόνος παραγραφής δεν μπορεί να υπερβεί τα επτά (7) έτη, με την επιφύλαξη του εδαφίου β` και της περίπτωσης της αναστολής της πειθαρχικής διαδικασίας κατά την παρ. 10, απότε και ο χρόνος παραγραφής του πειθαρχικού παραπτώματος δεν συμπληρώνεται πριν από την παρέλευση έτους από την ημερομηνία δημοσίευσης της αμετάκλητης απόφασης ποινικού δικαστηρίου.

12. Οι διατάξεις του Μέρους Ε` («Πειθαρχικό Δίκαιο») του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. εφαρμόζονται αναλόγως.

Άρθρο 353 Συνεδριάσεις της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών

1. Η ΑΕΠΠ συνεδριάζει σε δέκα (10) κλιμάκια, αποτελούμενα το καθένα από τρία μέλη της ΑΕΠΠ. Κάθε κλιμάκιο συνεδριάζει ύστερα από πρόσκληση του μέλους που ασκεί καθήκοντα Προέδρου. Στην πρόσκληση περιλαμβάνονται η ημερομηνία, η ώρα και οι προς συζήτηση προδικαστικές προσφυγές που έχουν ανατεθεί σε αυτό κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στον Κανονισμό Λειτουργίας της ΑΕΠΠ του άρθρου 355.

Όταν πρόκειται για υπόθεση μεγάλης σπουδαιότητας ή προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, η ΑΕΠΠ συνεδριάζει σε αυξημένη σύνθεση, όπως ειδικότερα ορίζεται στον κατά το άρθρο 355 Κανονισμό Λειτουργίας της.

2. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία των μελών, κατόπιν φανερής ψηφοφορίας και είναι αιτιολογημένες.

3. Η ΑΕΠΠ συνεδριάζει και σε Ολομέλεια, για θέματα που περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη, η οποία συντάσσεται από τον Πρόεδρο της ΑΕΠΠ.

4. Κάθε άλλο ζήτημα που αφορά τις συνεδριάσεις της ΑΕΠΠ ρυθμίζεται με τον Κανονισμό Λειτουργίας του άρθρου 355 και, συμπληρωματικά, με τις διατάξεις των άρθρων 13 έως 15 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, σ οποίος κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2690/1999 (Α` 45).

Άρθρο 354 Οργάνωση της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών

Η ΑΕΠΠ μεριμνά για την εκπλήρωση του σκοπού της και, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 356, αποφασίζει, σύμφωνα με τα ειδικότερα οριζόμενα στον Κανονισμό Λειτουργίας του άρθρου 355, για κάθε θέμα που εμπίπτει στις αρμοδιότητές της και για θέματα της εσωτερικής λειτουργίας της, ιδίως:

α) διατυπώνει γνώμη για τις τροποποιήσεις των Κανονισμών Οικονομικής Διαχείρισης της παρ. 2 του άρθρου 350, Λειτουργίας του άρθρου 355 και Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών της παρ. 7 του άρθρου 365, του Οργανισμού της παρ. 5 του άρθρου 357 και της κοινής υπουργικής απόφασης σχετικά με τη διαχείριση της κράτησης της παρ. 3 του άρθρου 350,

β) μεριμνά για την πρόσληψη του πάσης φύσεως προσωπικού της και του Νομικού Συμβούλου, σύμφωνα με τα άρθρα 357 και 358,

γ) συνάπτει για τις ανάγκες της πάσης φύσεως συμβάσεις με τρίτους, σύμφωνα με την ισχύουσα ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία και με όσα ορίζονται στον Κανονισμό Οικονομικής Διαχείρισης της παρ. 2 του άρθρου 349,

δ) εγκρίνει τον προϋπολογισμό, το απολογισμό και τον ισολογισμό της ΑΕΠΠ, σύμφωνα με τον Κανονισμό Οικονομικής Διαχείρισης της παρ. 2 του άρθρου 349.

Άρθρο 355 Κανονισμός Λειτουργίας της ΑΕΠΠ

1. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων εγκρίνεται ο Κανονισμός Λειτουργίας της ΑΕΠΠ. Για κάθε μεταγενέστερη τροποποίηση του Κανονισμού αυτού απαιτείται γνώμη της ΑΕΠΠ.

2. Στον Κανονισμό ρυθμίζονται τα ειδικότερα θέματα λειτουργίας της ΑΕΠΠ και ορίζονται ιδίως τα όργανα, ο τρόπος και η διαδικασία άσκησης των αρμοδιοτήτων της, οι συνεδριάσεις, ο μηχανισμός εκ περιτροπής κατανομής των υποθέσεων, ο τρόπος λήψης των αποφάσεων, τα κωλύματα συμμετοχής των μελών, η συνδρομή δημοσίων αρχών και οικανομικών φορέων, ο πειθαρχικός έλεγχος του προσωπικού και κάθε άλλο θέμα λειτουργίας της.[242]

Άρθρο 356 Αρμοδιότητες Προέδρου της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών

Ο Πρόεδρος της ΑΕΠΠ έχει την ευθύνη λειτουργίας της και ασκεί όλες τις προς τούτο αρμοδιότητες. Ενδεικτικά:

α) εκπροσωπεί την ΑΕΠΠ δικαστικώς και εξωδίκως, ενώπιον των δικαστηρίων, κάθε άλλης δημόσιας αρχής και τρίτων. Ο Πρόεδρος της ΑΕΠΠ μπορεί να αναθέσει κατά περίπτωση την εκπροσώπησή της σε άλλο μέλος της, στο Νομικό Σύμβουλο της Αρχής ή σε μέλος του ειδικού επιστημονικού προσωπικού της,

β) συντονίζει και κατευθύνει τη λειτουργία της ΑΕΠΠ και των οργανικών μονάδων αυτής και ασκεί την πειθαρχική εξουσία επί του προσωπικού της ΑΕΠΠ ως πειθαρχικός προϊστάμενος αυτού,

γ) μεριμνά για την κατάρτιση του προϋπολογισμού, του απολογισμού και του ισολογισμού της ΑΕΠΠ, τη διαχείριση των οικονομικών της και τη διάθεση των πιστώσεων, σύμφωνα με

[242] Βλ. ΠΔ 38/2017,ΦΕΚ Α 63/4.5.2017.

τις διατάξεις των Κανονισμών Λειτουργίας και Οικονομικής Διαχείρισης και της κείμενης νομοθεσίας,

δ) ορίζει τα θέματα των συνεδριάσεων της ΑΕΠΠ σε Ολομέλεια,

ε) ορίζει τους προέδρους των κλιμακίων και

[στ) εκδίδει τις απαραίτητες για τη στελέχωση και τον εξοπλισμό της ΑΕΠΠ πράξεις, καθώς και κάθε άλλη πράξη που είναι αναγκαία για τη λειτουργία της μέχρι τη συγκρότησή της].[243]

Άρθρο 357 Προσωπικό - Οργανισμός της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών

1. Στην ΑΕΠΠ συνιστώνται δεκαπέντε (15) θέσεις τακτικού προσωπικού όλων των κατηγοριών, η πλήρωση των οποίων γίνεται με:

α) διορισμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2190/ 1994 (Α'28), ύστερα από προκήρυξη της ΑΕΠΠ στην οποία εξειδικεύονται τα εκάστοτε απαιτούμενα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα,

β) με μετάταξη μονίμων ή με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπαλλήλων του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ, Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α` και β` βαθμού ή του ευρύτερου δημοσίου τομέα, όπως αυτός ορίζεται από το άρθρο 51 του ν. 1892/1990 (Α` 101) και

γ) με απόσπαση μονίμων ή με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπαλλήλων του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. ή άλλων φορέων του ευρύτερου δημοσίου τομέα, όπως αυτός ορίζεται από το άρθρο 51 ν. 1892/ 1990.

Οι μετατάξεις και αποσπάσεις των περίπτωση β` και γ` διενεργούνται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, οι δε μετατασσόμενοι και αποσπασμένοι οφείλουν να συγκεντρώνουν τα προσόντα διοριζόμενου - προσλαμβανόμενου για την αντίστοιχη θέση. Για τη διακοπή της απόσπασης απαιτείται η γνώμη της ΑΕΠΠ. Η απόσπαση υπαλλήλου μπορεί να διακοπεί, ύστερα από εισήγηση της ΑΕΠΠ, αν οι ανάγκες για τις οποίες έγινε η απόσπαση του συγκεκριμένου υπαλλήλου, μπορεί να καλυφθούν από το προσωπικό της. Για τις αποδοχές του προσωπικού που τοποθετείται με απόσπαση εφαρμόζεται το άρθρο 23 του ν. 4354/ 2015.

Εξαιρετικά για την κάλυψη των άμεσων αναγκών της ΑΕΠΠ κατά τα δύο πρώτα έτη από τη συγκρότησή της, μπορεί να πληρωθούν έως και 12 των ανωτέρω θέσεων με μετατάξεις ή αποσπάσεις προσωπικού από τους φορείς των περίπτωση α` και β` της παραγράφου 1 του άρθρου 51 του V. 1892/1990. Οι μετατάξεις του εν λόγω προσωπικού γίνονται, ύστερα από προκήρυξη, στην οποία εξειδικεύονται τα εκάστοτε απαιτούμενα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα. Οι αποσπάσεις για την κάλυψη των θέσεων αυτών από τους ίδιους ως άνω φορείς είναι τριετούς διάρκειας. Οι μετατάξεις και αποσπάσεις των προηγούμενων εδαφίων διενεργούνται κατά παρέκκλιση κάθε αντίθετης γενικής ή ειδικής διάταξης με κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, χωρίς να απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας της παραγράφου 1 του άρθρου 68 του ν. 4002/2011 (Α 180).

Στο εν λόγω προσωπικό καταβάλλονται οι αποδοχές που προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις. Το μετατασσόμενο προσωπικό διατηρεί την ίδια σχέση εργασίας, εντάσσεται σε αντίστοιχες κενές θέσεις και εξακολουθεί να ασφαλίζεται στους ίδιους φορείς κύριας και επικουρικής ασφάλισης. Ο συνολικός χρόνος υπηρεσίας του αποσπώμενου και μετατασσόμενου προσωπικού που έχει διανυθεί στους φορείς προέλευσης και ο χρόνος που αναγνωρίστηκε ως χρόνος προϋπηρεσίας λογίζεται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας στην ΑΕΠΠ για τα θέματα βαθμολογικής και μισθολογικής εξέλιξης και για κάθε άλλη συνέπεια.

[243] Η περίπτωση στ` ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ με το άρθρο 61 παρ.3 Ν.4472/2017, ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.

«Οι αποσπάσεις και μετατάξεις που πραγματοποιούνται κατ` εξαίρεση για την κάλυψη των άμεσων αναγκών της ΑΕΠΠ κατά τα δύο (2) πρώτα έτη από τη συγκρότησή της, εξαιρούνται, για το ίδιο διάστημα, από τις διαδικασίες, τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται δυνάμει των διατάξεων του ν. 4440/2016 (Α` 224), όπως ισχύει.»

2. Στην ΑΕΠΠ συνιστώνται τριάντα (30) θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού του άρθρου 2 του π.δ. 50/2001 (Α` 39) με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου ή τακτικού υπαλλήλου. Οι ειδικότητες και ο αριθμός των θέσεων ανά ειδικότητα του ειδικού επιστημονικού προσωπικού του προηγούμενου εδαφίου καθορίζεται με τον Οργανισμό της ΑΕΠΠ της παρ. 5. Η άσκηση καθηκόντων ειδικού επιστήμονα της ΑΕΠΠ είναι ασυμβίβαστη και συνεπάγεται αναστολή της άσκησης του οικείου ελευθέριου επαγγέλματος ή λειτουργήματος. Παράβαση της υποχρέωσης αυτής συνιστά σπουδαίο λόγο καταγγελίας της σχέσης εργασίας τους εκ μέρους της ΑΕΠΠ.

Στις θέσεις της προηγούμενης παραγράφου προσλαμβάνονται επιστήμονες με τριετή, τουλάχιστον, εμπειρία στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2190/1994, ύστερα από προκήρυξη της ΑΕΠΠ, στην οποία εξειδικεύονται τα εκάστοτε απαιτούμενα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του π.δ. 50/2001.

Εξαιρετικά, για την κάλυψη των άμεσων αναγκών της ΑΕΠΠ κατά τα δύο (2) πρώτα έτη από τη συγκρότησή της, μπορεί να πληρωθούν έως και δεκαπέντε (15) των ανωτέρω θέσεων με αποσπάσεις τριετούς διάρκειας υπαλλήλων που κατέχουν τα ίδια τυπικά και ουσιαστικά προσόντα από τους φορείς της παραγράφου 1 του άρθρου 51 του Ν. 1892/1990 (Α` 101). Οι αποσπάσεις και μετατάξεις του προηγούμενου εδαφίου διενεργούνται, κατά παρέκκλιση κάθε αντίθετης γενικής ή ειδικής διάταξης με κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, χωρίς να απαιτείται η τήρηση της διαδικασίας του άρθρου 68 παράγραφος 1 του ν. 4002/2011 Το αποσπώμενο προσωπικό που καταλαμβάνει θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού λαμβάνει τις αποδοχές του, σύμφωνα με το άρθρο 23 του ν. 4354/2015. Ο συνολικός χρόνος υπηρεσίας του αποσπώμενου προσωπικού που έχει διανυθεί στους φορείς προέλευσης και ο χρόνος που αναγνωρίστηκε ως χρόνος προϋπηρεσίας λογίζεται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας στην ΑΕΠΠ για τα θέματα βαθμολογικής και μισθολογικής εξέλιξης και για κάθε άλλη συνέπεια.

«Οι αποσπάσεις και μετατάξεις που πραγματοποιούνται κατ` εξαίρεση για την κάλυψη των άμεσων αναγκών της ΑΕΠΠ κατά τα δύο (2) πρώτα έτη από τη συγκρότησή της, εξαιρούνται, για το ίδιο διάστημα, από τις διαδικασίες, τους όρους και τις προϋποθέσεις που τίθενται δυνάμει των διατάξεων του ν. 4440/2016 (Α` 224), όπως ισχύει.»[244]

3. Οι παρ. 2, 3, 5 και 6 του άρθρου 4 του ν. 3051/2002, εφαρμόζονται και στο Προσωπικό της ΑΕΠΠ.

4. Συνιστάται στην ΑΕΠΠ θέση Γενικού Διευθυντή, πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης, με πενταετή θητεία, η οποία μπορεί να ανανεωθεί μία φορά με απόφαση της ΑΕΠΠ. Η θητεία του Γενικού Διευθυντή μπορεί να διακόπτεται πριν από τη λήξη της για λόγους που ανάγονται σε αδυναμία ή σε πλημμελή εκπλήρωση των καθηκόντων του, με πράξη του Προέδρου, που εκδίδεται ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη απόφαση της ΑΕΠΠ.

Με τον Οργανισμό της ΑΕΠΠ της παρ. 5 του παρόντος άρθρου καθορίζονται οι αρμοδιότητες, τα προσόντα και ο τρόπος επιλογής του Γενικού Διευθυντή, καθώς και κάθε άλλο θέμα σχετικό με τα ανωτέρω.

5. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εκδίδεται Οργανισμός της ΑΕΠΠ, με τον οποίο καθορίζονται, πέραν των θεμάτων του εδαφίου β` της παρ. 2, η οργάνωση, η διάρθρωση των οργανικών μονάδων της ΑΕΠΠ σε Διευθύνσεις, τμήματα και γραφεία, οι αρμοδιότητες αυτών και ο τρόπος πρόσληψης ή επιλογής των διευθυντών και των προϊσταμένων των τμημάτων και γραφείων, τα προσόντα του

[244] Το τελευταίο εδάφιο των παραγράφων 2 και 3 προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ.2 Ν.4487/2017,ΦΕΚ Α 116/9.8.2017.

προσωπικού, ο αριθμός των θέσεων του προσωπικού, η κατανομή αυτών σε κλάδους και ειδικότητες, η σύσταση νέων θέσεων προσωπικού και κάθε άλλο σχετικό θέμα. Μετά την έκδοση του ως άνω προεδρικού διατάγματος, για κάθε τροποποίηση αυτού απαιτείται προηγούμενη γνώμη της ΑΕΠΠ.

Άρθρο 358 Νομική Υπηρεσία

1. Συνιστώνται πέντε (5) θέσεις Νομικών Συμβούλων, στις οποίες προσλαμβάνονται με πάγια αντιμισθία δικηγόροι παρ` Αρείω Πάγω, οι οποίοι διαθέτουν τουλάχιστον δεκαετή εμπειρία και εξειδίκευση στο αντικείμενο του δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, "σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 43 του ν. 4194/2013 (Α` 208)" και του άρθρου 9 παρ. 10 περίπτωση γ` του ν. 4354/2015, κατόπιν πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος, που εκδίδει η ΑΕΠΠ στην οποία προσδιορίζονται τα ειδικότερα προσόντα και ο τρόπος απόδειξης τους για την κατάληψη της συγκεκριμένης θέσης. Για τον καθορισμό των αποδοχών των Νομικών Συμβούλων εφαρμόζεται η παρ. 10 του άρθρου 9 του ν. 4354/2015.[245]

Οι Νομικοί Σύμβουλοι είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης και δεν μπορεί να αναλαμβάνουν υποθέσεις από οποιονδήποτε άλλο. Παράβαση της υποχρέωσης αυτής συνιστά λόγο καταγγελίας της έμμισθης εντολής των εκ μέρους της ΑΕΠΠ.

2. Με τον Οργανισμό της ΑΕΠΠ της παρ. 5 του άρθρου 357 ρυθμίζονται τα θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της Νομικής Υπηρεσίας.

Άρθρο 359 Έκθεση πεπραγμένων

Η ΑΕΠΠ συντάσσει το πρώτο τρίμηνο κάθε έτους έκθεση πεπραγμένων προς τους Υπουργούς Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κοινοποιούμενη προς την Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων, όπου, μεταξύ άλλων, καταθέτει προτάσεις για τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου των δημοσιών συμβάσεων και ιδίως της διαδικασίας εξέτασης των προδικαστικών προσφυγών. Στην έκθεση αυτή επισυνάπτεται αναλυτικός πίνακας με τις αναθέτουσες αρχές που δεν συμμορφώνονται με τις αποφάσεις της. Η έκθεση αυτή, αφού κοινοποιηθεί, αναρτάται στην ιστοσελίδα της ΑΕΠΠ.

ΤΜΗΜΑ ΙΙ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΟΥ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΑΨΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 360 Δικαίωμα άσκησης προσφυγής

1. Κάθε ενδιαφερόμενος ο οποίος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση του νόμου αυτού και έχει ή είχε υποστεί ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από εκτελεστή πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής κατά παράβαση της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της εσωτερικής νομοθεσίας, υποχρεούται, πριν από την υποβολή των προβλεπόμενων στον Τίτλο 3 ένδικων βοηθημάτων, να ασκήσει προδικαστική προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ κατά της σχετικής πράξης ή παράλειψης της αναθέτουσας αρχής.

[245] Η φράση "σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 355 παράγραφος 1 εδάφιο δεύτερο του Ν. 1649/1986 (Α` 149)" αντικαταστάθηκε από τη μέσα σε " " φράση με το άρθρο 53 Ν.4509/2017, ΦΕΚ Α 201/22.12.2017.

2. Η άσκηση της προδικαστικής προσφυγής αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση των ένδικων βοηθημάτων του Τίτλου 3 κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων των αναθετουσών αρχών.

3. Δεν επιτρέπεται η άσκηση άλλης διοικητικής προσφυγής κατά των εκτελεστών πράξεων ή παραλείψεων της αναθέτουσας αρχής κατά τη διαδικασία της ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων εκτός από την προδικαστική προσφυγή της παραγράφου 1.[246][247]

Άρθρο 361 Προθεσμία άσκησης της προσφυγής

1. Σε περίπτωση προσφυγής κατά πράξης της αναθέτουσας αρχής, η προθεσμία για την άσκηση της προδικαστικής προσφυγής είναι:

(α) δέκα (10) ημέρες από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης πράξης στον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα αν η πράξη κοινοποιήθηκε με ηλεκτρονικά μέσα ή τηλεομοιοτυπία ή

(β) δεκαπέντε (15) ημέρες από την κοινοποίηση της προσβαλλόμενης πράξης στον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα, αν χρησιμοποιήθηκαν άλλα μέσα επικοινωνίας, άλλως,

(γ) δέκα (10) ημέρες από την πλήρη, πραγματική ή τεκμαιρόμενη, γνώση της πράξης που βλάπτει τα συμφέροντα του ενδιαφερομένου οικονομικού φορέα. Ειδικά για την άσκηση προσφυγής κατά προκήρυξης, η πλήρης γνώση αυτής τεκμαίρεται μετά την πάροδο δεκαπέντε (15) ημερών από τη δημοσίευση στο ΚΗΜΔΗΣ.

2. Σε περίπτωση παράλειψης, η προθεσμία για την άσκηση της προδικαστικής προσφυγής είναι δεκαπέντε (15) ημέρες από την επομένη της συντέλεσης της προσβαλλόμενης παράλειψης.

Άρθρο 362 Άσκηση προσφυγής - Άσκηση παρέμβασης

«1. Η προδικαστική προσφυγή κατατίθεται ηλεκτρονικά στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού. Σε περίπτωση που η διαγωνιστική διαδικασία δεν διενεργείται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, η προδικαστική προσφυγή κατατίθεται στην ΑΕΠΠ. Η προδικαστική προσφυγή περιέχει τις νομικές και πραγματικές αιτιάσεις που δικαιολογούν το αίτημά της.».[248]

2. Στον Κανονισμό Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών της παρ. 7 του άρθρου 365 μπορεί να προβλέπεται ότι η προσφυγή υποβάλλεται υποχρεωτικά με τη χρήση τυποποιημένου εντύπου το οποίο θα υποβάλλεται κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στην παρ. 1.

3. Κάθε ενδιαφερόμενος, του οποίου επηρεάζονται τα συμφέροντα, δικαιούται να ασκήσει, εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν της προσφυγής, σύμφωνα με την παράγραφος Ι του άρθρου 365, παρέμβαση ενώπιον της ΑΕΠΠ, σύμφωνα με την παράγραφο 1 και κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στον Κανονισμό Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών, για τη διατήρηση της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης, προσκομίζοντας όλα τα κρίσιμα έγγραφα που έχει στη διάθεσή του.

---

[246] ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.

[247] ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.

[248] Η παρ.1 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 49 παρ.3 Ν.4456/2017,ΦΕΚ Α 24/1.3.2017.

4. Δεν επιτρέπεται η άσκηση προδικαστικής προσφυγής κατά απόφασης της ΑΕΠΠ, η οποία δέχεται εν όλω ή εν μέρει προσφυγή άλλου προσώπου.[249]

Άρθρο 363 Παράβολο - Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Για το παραδεκτό της άσκησης της προδικαστικής προσφυγής κατατίθεται παράβολο από τον προσφεύγοντα υπέρ του δημοσίου, το ύψος του οποίου ανέρχεται σε ποσοστό μηδέν και πέντε δέκατα επί τοις εκατό (0,5%) της προϋπολογισθείσας αξίας (χωρίς Φ.Π.Α.) της σύμβασης. Το ύψος του παραβόλου δεν μπορεί να είναι κατώτερο των εξακοσίων (600) ευρώ ούτε ανώτερο των δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ. Αν από τα έγγραφα της σύμβασης δεν προκύπτει η προϋπολογισθείσα αξία της, για το παραδεκτό της άσκησης της προδικαστικής προσφυγής, κατατίθεται παράβολο ύψους εξακοσίων (600) ευρώ.

2. Εάν από τα έγγραφα της σύμβασης παρέχεται η δυνατότητα υποβολής προσφοράς για τμήμα ή τμήματα της σύμβασης, το ύψος του παραβόλου υπολογίζεται επί της αξίας του τμήματος ή των τμημάτων της σύμβασης σχετικά με τα οποία ασκείται η προδικαστική προσφυγή.

3. Το ύψος του ποσοστού και τα ανώτατα και κατώτατα όρια του ποσού του παραβόλου μπορούν να αναπροσαρμόζονται με προεδρικό διάταγμα, ύστερα από πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης.

4. Με τον Κανονισμό Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών της παρ. 7 του άρθρου 365 ορίζεται ο τρόπος και ο χρόνος κατάθεσης και είσπραξης του παραβόλου, καθώς και ο τρόπος απόδειξης της είσπραξής του.

5. Το παράβολο του παρόντος άρθρου επιστρέφεται στον προσφεύγοντα:

α) σε περίπτωση ολικής ή μερικής αποδοχής της προσφυγής του,

β) όταν η αναθέτουσα αρχή ανακαλεί την προσβαλλόμενη πράξη ή προβαίνει στην οφειλόμενη ενέργεια πριν από την έκδοση της απόφασης της ΑΕΠΠ επί της προσφυγής,

γ) σε περίπτωση παραίτησης του προσφεύγοντα από την προσφυγή του έως και δέκα (10) ημέρες από την κατάθεση της προσφυγής.

6. Σε περίπτωση απόρριψης της προσφυγής του προσφεύγοντος, το παράβολο αποδίδεται στο Δημόσιο, εφόσον:

α) ο προσφεύγων δεν ασκήσει την προβλεπόμενη στο άρθρο 372 αίτηση αναστολής και ακύρωσης

ή

β) ο προσφεύγων παραιτηθεί από αυτήν ή

γ) με την απόφαση του Δικαστηρίου απορριφθεί η αίτηση του προσφεύγοντος ή

δ) σε κάθε περίπτωση που δεν διατάσσεται η ΑΕΠΠ να επιστρέψει το παράβολο στον προσφεύγοντα.».[250]

---

[249] ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.

[250] Οι λέξεις «Εξουσιοδοτική διάταξη» του τίτλου προστέθηκαν, η παρ.5 τροποποιήθηκε, η παρ.6 προστέθηκε και το άρθρο 363 διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 135

Άρθρο 364 Ανασταλτικό αποτέλεσμα

1. Η προθεσμία για την άσκηση της προδικαστικής προσφυγής και η άσκησή της κωλύουν τη σύναψη της σύμβασης επί ποινή ακυρότητας, η οποία διαπιστώνεται με απόφαση της ΑΕΠΠ μετά από άσκηση προσφυγής, σύμφωνα με το άρθρο 368. Κατά τα λοιπά, η άσκηση της προδικαστικής προσφυγής δεν κωλύει την πρόοδο της διαγωνιστικής διαδικασίας, με την επιφύλαξη των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 366.[251]

«2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν δεν απαιτείται προηγούμενη δημοσίευση της προκήρυξης,

β) αν υποβλήθηκε μόνο μία (1) προσφορά και δεν υπάρχουν ενδιαφερόμενοι υποψήφιοι και

γ) εφόσον πρόκειται για εκτελεστική σύμβαση συμφωνίας - πλαίσιο σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 39, ή για σύμβαση που συνάπτεται στο πλαίσιο Δυναμικού Συστήματος Αγορών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 33 και 270.».[252]

Άρθρο 365 Διαδικασία εξέτασης της προσφυγής -Εξουσιοδοτική διάταξη

«1. Προδικαστικές προσφυγές που ασκούνται κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης των συμβάσεων του παρόντος, συμβάσεων παραχωρήσεων, καθώς και τροποποίησης αυτών, με εκτιμώμενη αξία έως και εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, και ανεξάρτητα από τη φύση τους, εξετάζονται από μονομελές Κλιμάκιο της ΑΕΠΠ, ενώ όταν η εκτιμώμενη αξία υπερβαίνει τις εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, εξετάζονται από τριμελές Κλιμάκιό της. Κατ` εξαίρεση, οι προδικαστικές προσφυγές εξετάζονται από επταμελές Κλιμάκιο της ΑΕΠΠ, όταν πρόκειται για υπόθεση μεγάλης σπουδαιότητας ή προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων.

Στις περιπτώσεις όπου η προδικαστική προσφυγή κατατίθεται ηλεκτρονικά στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 362 περί άσκησης προσφυγής και άσκησης παρέμβασης, η αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον Κανονισμό Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών:

α) Κοινοποιεί την προσφυγή το αργότερο έως την επομένη εργάσιμη ημέρα από την κατάθεσή της σε κάθε ενδιαφερόμενο τρίτο, ο οποίος μπορεί να θίγεται από την αποδοχή της προσφυγής, προκειμένου να ασκήσει το δικαίωμα παρέμβασής του στη διαδικασία εξέτασης της προσφυγής, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 362, περί άσκησης προσφυγής και άσκησης παρέμβασης.

β) Διαβιβάζει στην ΑΕΠΠ, το αργότερο εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την ημέρα κατάθεσης, τον πλήρη φάκελο της υπόθεσης, τα αποδεικτικά κοινοποίησης της περ. α` της παρ. 1, στους ενδιαφερόμενους τρίτους και τις απόψεις της επί της προσφυγής. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί στις απόψεις της να παραθέσει αρχική ή συμπληρωματική αιτιολογία της προσβαλλόμενης με την προδικαστική προσφυγή πράξης.

Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[251] ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.

[252] Η υφιστάμενη παράγραφος του άρθρου 364 αριθμήθηκε ως παρ.1 και η παρ.2 προστέθηκε με την παρ.41 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

γ) Κοινοποιεί σε όλα τα μέρη τις απόψεις της, τις παρεμβάσεις και τα σχετικά έγγραφα μέσω του ηλεκτρονικού τόπου του διαγωνισμού το αργότερο έως την επομένη εργάσιμη ημέρα από την κατάθεσή τους.

Όταν η προδικαστική προσφυγή κατατίθεται στην ΑΕΠΠ, σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 362 περί άσκησης προσφυγής και άσκησης παρέμβασης, η ΑΕΠΠ καταχωρίζει αυθημερόν την προσφυγή και την κοινοποιεί στην αναθέτουσα αρχή το αργότερο έως την επομένη εργάσιμη ημέρα από την καταχώριση. Η ΑΕΠΠ καλεί την αναθέτουσα αρχή να προβεί από την επομένη της ως άνω κοινοποίησης στις ενέργειες των περ. α), β) και γ).

Η παράλειψη των ανωτέρω κοινοποιήσεων και η μη διαβίβαση προς την ΑΕΠΠ του φακέλου της υπόθεσης και των απόψεων της αναθέτουσας αρχής συνιστούν ιδιαίτερο πειθαρχικό αδίκημα των αρμόδιων για τις ενέργειες αυτές υπαλλήλων. Συμπληρωματικά υπομνήματα κατατίθενται από οποιοδήποτε από τα μέρη μέσω της πλατφόρμας του ΕΣΗΔΗΣ ή, αν αυτό δεν είναι εφικτό ή αν ο διαγωνισμός δεν διενεργείται μέσω ΕΣΗΔΗΣ, με οποιοδήποτε πρόσφορο μέσο, το αργότερο εντός πέντε (5) ημερών από την κοινοποίηση των απόψεων της αναθέτουσας αρχής.

2. Σε περίπτωση μη αποστολής του φακέλου από την αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με την περ. β` της παρ. 1, η ΑΕΠΠ μπορεί να συναγάγει τεκμήριο ομολογίας της αναθέτουσας αρχής για την πραγματική βάση των ισχυρισμών του προσφεύγοντος.

3. Η ΑΕΠΠ, εφόσον κρίνει ότι η παράλειψη αποστολής των στοιχείων που αναφέρονται στην παρ. 1 ή η καθυστερημένη αποστολή τους είναι αδικαιολόγητη και καθιστά ιδιαιτέρως δυσχερή την ουσιαστική παροχή προδικαστικής προστασίας, μπορεί, με την απόφαση επί της προσφυγής, σταθμίζοντας τις συντρέχουσες σε κάθε περίπτωση συνθήκες, να επιβάλει αυτεπαγγέλτως χρηματική κύρωση στην αναθέτουσα αρχή. Το ποσό της κύρωσης αυτής μπορεί να ανέρχεται από εκατό (100) μέχρι πεντακόσια (500) ευρώ, κατ` εκτίμηση των περιστάσεων και αναλόγως της βαρύτητας της παράβασης, καταβάλλεται μία φορά για κάθε στάδιο της διαδικασίας ανάθεσης και αποτελεί έσοδο της ΑΕΠΠ. Μνεία της κύρωσης αυτής γίνεται στον ατομικό φάκελο του υπαλλήλου που είναι υπεύθυνος για την καθυστέρηση ή ελλιπούς αποστολής ή μη αποστολής του φακέλου και των απόψεων της υπηρεσίας υπαλλήλου. Με τον Κανονισμό Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών της παρ. 7 ορίζονται ο τρόπος και χρόνος κατάθεσης και είσπραξης της χρηματικής κύρωσης, ο τρόπος απόδειξης της είσπραξής της, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

4. Με πράξη του προεδρεύοντος του κλιμακίου ορίζεται η ημέρα και η ώρα εξέτασης της προσφυγής, η οποία δεν μπορεί να απέχει περισσότερο από σαράντα (40) ημέρες από την ημερομηνία κατάθεσής της. Η πράξη αυτή κοινοποιείται το αργότερο δέκα (10) ημέρες πριν από την εξέταση της προσφυγής στον προσφεύγοντα, στην αναθέτουσα αρχή κατά της οποίας ασκείται η προσφυγή και σε εκείνους οι οποίοι έχουν ασκήσει παρέμβαση. Εφόσον ο προσφεύγων ή ο παρεμβαίνων ή η αναθέτουσα αρχή αιτηθούν να αναπτύξουν και προφορικά τους ισχυρισμούς τους επί των λόγων της προδικαστικής προσφυγής, ο προεδρεύων του κλιμακίου με πράξη του δύναται να καλεί σε ακρόαση ενώπιον του κλιμακίου όλους τους ανωτέρω σε ημέρα και ώρα, η οποία δεν μπορεί να είναι αργότερα από την ημέρα και ώρα εξέτασης της προσφυγής. Η κλήση για την ακρόαση κοινοποιείται με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου το αργότερο πέντε (5) ημέρες πριν από την ορισθείσα ακρόαση στον προσφεύγοντα, στην αναθέτουσα αρχή και στον ασκήσαντα παρέμβαση. Ακρόαση δεν πραγματοποιείται κατά τη διαδικασία για τη λήψη ή μη προσωρινών μέτρων.

5. Το αργότερο δέκα (10) ημέρες από την κατάθεση της προσφυγής, η ΑΕΠΠ ελέγχει τη συμμόρφωση της αναθέτουσας αρχής με την περ. α` της παρ. 1. Εάν διαπιστώσει ότι η αναθέτουσα αρχή δεν εκπλήρωσε την υποχρέωση της περ. α` της παρ. 1, η κοινοποίηση γίνεται με μέριμνα της ΑΕΠΠ, έτσι ώστε οι ενδιαφερόμενοι να ασκήσουν παρέμβαση, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 362 περί άσκησης προσφυγής και άσκησης παρέμβασης.

6. Οι αποφάσεις της ΑΕΠΠ κοινοποιούνται στους ενδιαφερομένους και αναρτώνται στην ιστοσελίδα της, τηρουμένων των ρυθμίσεων του ν. 4624/2019 (Α` 137) και του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 (L 119) για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

7. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, εκδίδεται «Κανονισμός Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της ΑΕΠΠ», με τον οποίο ρυθμίζεται κάθε θέμα που αφορά τον τρόπο λειτουργίας της και ιδίως την ενώπιόν της διαδικασία, στην οποία συμπεριλαμβάνονται οι ειδικότερες προθεσμίες που δεν ρυθμίζονται στον παρόντα νόμο, οι ειδικότεροι κανόνες σύγκλησης της ΑΕΠΠ, ο ορισμός και τα καθήκοντα εισηγητών και γραμματέα, ο τρόπος και τα διαδικαστικά και τεχνικά θέματα που αφορούν την άσκηση των προσφυγών και των παρεμβάσεων, τις επιδόσεις και κοινοποιήσεις εγγράφων, τον σχηματισμό φυσικού και ηλεκτρονικού αρχείου, καθώς και οι ειδικότεροι κανόνες διεξαγωγής της διαδικασίας ενώπιον της ΑΕΠΠ και λήψης των αποφάσεων από αυτήν, και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

8. Οι προθεσμίες του παρόντος άρθρου είναι αποκλειστικές.».[253]

Άρθρο 366 Προσωρινά μέτρα

«1. Η ΑΕΠΠ, ύστερα από αίτημα του προσφεύγοντος και μετά από κλήση της αναθέτουσας αρχής προ τριών (3) ημερών, εκδίδει υποχρεωτικά κατόπιν συνεδρίασης συνοπτικά αιτιολογημένη απόφαση είτε αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης είτε απόρριψης του αιτήματος περί λήψης προσωρινών μέτρων. Η ΑΕΠΠ μπορεί να εκδώσει απόφαση αναστολής της προσβαλλόμενης πράξης και αυτεπαγγέλτως. Σε κάθε περίπτωση, με την απόφαση αναστολής η ΑΕΠΠ ορίζει και τα κατάλληλα μέτρα έως ότου αποφανθεί για την προσφυγή και, πάντως, όχι πέραν της προθεσμίας που ορίζεται στην παρ. 1 του άρθρου 367 για την έκδοση της απόφασής της.

2. Με την απόφαση της παρ. 1 μπορεί να διατάσσονται προσωρινά μέτρα για να επανορθωθεί η εικαζόμενη παράβαση ή να αποτραπεί η ζημία των θιγόμενων συμφερόντων, στα οποία συμπεριλαμβάνονται μέτρα που αναστέλλουν τη διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης ή την εκτέλεση οποιασδήποτε απόφασης λαμβάνει η αναθέτουσα αρχή.

3. Η ΑΕΠΠ μπορεί να αποφασίσει να μην χορηγηθούν τα προσωρινά μέτρα της παρ. 2, αν κρίνει ότι, ύστερα από στάθμιση όλων των συμφερόντων που ενδέχεται να ζημιωθούν, καθώς και του δημόσιου συμφέροντος, οι πιθανές αρνητικές συνέπειες από τη χορήγηση των προσωρινών μέτρων είναι περισσότερες από τα οφέλη. Η απόφαση να μη χορηγηθούν προσωρινά μέτρα δεν θίγει τις λοιπές αξιώσεις που προβάλλει το πρόσωπο που έχει ζητήσει τη χορήγηση των εν λόγω μέτρων.».[254]

Άρθρο 367 Διαδικασία λήψης απόφασης - συνέπειες αποφάσεων ΑΕΕΠ

1. Η ΑΕΠΠ αποφαίνεται αιτιολογημένα επί της βασιμότητας των προβαλλόμενων πραγματικών και νομικών ισχυρισμών της προσφυγής και των ισχυρισμών της αναθέτουσας αρχής και, σε περίπτωση παρέμβασης, των ισχυρισμών του παρεμβαίνοντος και δέχεται (εν όλω ή εν μέρει) ή απορρίπτει την προσφυγή με απόφασή της, η οποία εκδίδεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία είκοσι (20) ημερών από την ημέρα εξέτασης της προσφυγής.

---

[253] Οι παράγραφοι 1-5 τροποποιήθηκαν και το άρθρο 365,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 49 Ν.4456/2017,ΦΕΚ Α 24, διαμορφώθηκε ως άνω με το άρθρο 136 Ν.4782/2021, ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.

[254] Το άρθρο 366 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 137 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.3 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.6.2021.
ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.

2. Επί αποδοχής προσφυγής κατά πράξης ακυρώνεται ολικώς ή μερικώς η προσβαλλόμενη πράξη, ενώ επί αποδοχής προσφυγής κατά παράλειψης, ακυρώνεται η παράλειψη και η υπόθεση αναπέμπεται στην αναθέτουσα αρχή για να προβεί αυτή στην οφειλόμενη ενέργεια.

3. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τις αποφάσεις της ΑΕΠΠ.

4. Οι αποφάσεις της ΑΕΠΠ υπόκεινται αποκλειστικά στα ένδικα βοηθήματα που προβλέπονται στον Τίτλο 3 του παρόντος Βιβλίου.[255]

«5. Η Α.Ε.Π.Π. επιλαμβάνεται αποκλειστικά επί θεμάτων που θίγονται με την προσφυγή και δεν μπορεί να ελέγξει παρεμπιπτόντως όρους της διακήρυξης ή ζητήματα που αφορούν τη διενέργεια της διαδικασίας.».[256]

ΜΕΡΟΣ Β ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΗΡΥΞΗ ΑΚΥΡΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 368 Κήρυξη ακυρότητας της σύμβασης

Με την επιφύλαξη του άρθρου 370 και της παραγράφου 2 του άρθρου 371, η ΑΕΠΠ αποφασίζει να κηρύξει την ακυρότητα σύμβασης που έχει συναφθεί, εάν διαπιστώσει ότι:

(α) η αναθέτουσα αρχή έχει αναθέσει τη σύμβαση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκήρυξης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις περιπτώσεις που αυτή απαιτείται, κατά παράβαση των ευρωπαϊκών και εθνικών κανόνων δημόσιων συμβάσεων ή

(β) αν δεν τηρήθηκε η υποχρέωση αναστολής της σύναψης, σύμφωνα με τα άρθρο 364΄ ή

(γ) σε περίπτωση σύναψης συμφωνίας - πλαίσιο και εφαρμογής δυναμικού συστήματος αγορών όταν παραβιάζονται οι υποχρεώσεις που προκύπτουν είτε από τις περιπτώσεις α` και β` της παραγράφου 2, την περίπτωση α` της παραγράφου 4, τις παραγράφους 5 και 6 του άρθρου 33 και την παράγραφο 5 του άρθρου 39 είτε από τις περιπτώσεις α` και β` της παραγράφου 2, την περίπτωση α` της παραγράφου 4, «και» τις παραγράφους 5 και 6 του άρθρου 270 [και την παράγραφο 2 του άρθρου 273], κατά περίπτωση.[257]

Άρθρο 369 Κήρυξη ακυρότητας - Διαδικασία

1. Η ΑΕΠΠ αποφασίζει να κηρύξει την ακυρότητα σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 368 ύστερα από προδικαστική προσφυγή ενδιαφερόμενου οικονομικού φορέα η οποία ασκείται εντός των προθεσμιών της παρ. 2 του παρόντος άρθρου. Τα άρθρα 360, 362, 363 και 365 εφαρμόζονται αναλόγως στην περίπτωση αυτή.

2. Η προσφυγή ασκείται μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών, από την επομένη της δημοσίευσης της απόφασης κατά τα άρθρα 64, 65, 66, 122 ή 294, 295, 296 κατά περίπτωση, εφόσον στη δημοσίευση περιλαμβάνεται αιτιολογία για τη σύναψη της σύμβασης χωρίς δημοσίευση προκήρυξης ή από την επομένη της ενημέρωσης των ενδιαφερομένων με άλλον

[255] ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.
[256] Η παρ.5 προστέθηκε με την παρ.43 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.
[257] Η λέξη «και» προστέθηκε στην περ. γ΄ και η φράση «και την παράγραφο 2 του άρθρου 273.» αυτής διαγράφηκε με την παρ.44 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.
ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.

τρόπο. Στην ενημέρωση αυτή πρέπει να εκτίθενται οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην παρ. 2 του άρθρου 70 ή στην παρ. 2 του άρθρου 300, αντίστοιχα. Η προσφυγή δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να ασκηθεί μετά την πάροδο έξι (6) μηνών από την επομένη της σύναψης της σύμβασης.

3. Η διαδικασία προσφυγής της παραγράφου 1 δεν εφαρμόζεται, σε περίπτωση σύναψης συμφωνίας πλαίσιο και εφαρμογής δυναμικού συστήματος αγορών, όταν παραβιάζονται οι υποχρεώσεις που προκύπτουν είτε από τις περιπτώσεις α` και β` της παρ. 2, την περίπτωση α` της παρ. 4, τις παραγράφους 5 και 6 του άρθρου 33 και την παρ. 5 του άρθρου 39 είτε από τις περιπτώσεις α` και β` της παρ. 2, την περίπτωση α` της παρ. 4, τις παραγράφους 5 και 6 του άρθρου 270 και την παρ. 2 του άρθρου 273, κατά περίπτωση, αν η αναθέτουσα αρχή έχει αποστείλει την απόφαση ανάθεσης μαζί με συνοπτική έκθεση των λόγων της παρ. 2 του άρθρου 70 ή της παρ. 2 του άρθρου 300, αντίστοιχα, στους ενδιαφερόμενους προσφέροντες, αναφέροντας τις προθεσμίες αναστολής σύναψης της σύμβασης και εφαρμόσει δεκαήμερη τουλάχιστον προθεσμία αναστολής της σύναψης, από την επομένη της αποδεδειγμένης παραλαβής της απόφασης από τους ενδιαφερόμενους προσφέροντες.

4. Η κατάθεση της προσφυγής του παρόντος άρθρου αναστέλλει την εκτέλεση της σύμβασης έως την έκδοση απόφασης ΑΕΠΠ, εκτός εάν γίνει δεκτό αίτημα προσωρινής προστασίας της αναθέτουσας αρχής που ασκείται κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 366.

«5. Η διαδικασία προσφυγής του παρόντος άρθρου δεν εφαρμόζεται: α) αν η αναθέτουσα αρχή δημοσίευσε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκήρυξη, σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 65 του παρόντος ή την παράγραφο 5 του άρθρου 295 του παρόντος, κατά περίπτωση, με την οποία γνωστοποιεί την πρόθεσή της να αναθέσει τη σύμβαση και εφάρμοσε δεκαήμερη τουλάχιστον προθεσμία αναστολής της σύναψης, από την επομένη της δημοσίευσης της προκήρυξης, εφόσον η προκήρυξη αυτή συντάχθηκε σύμφωνα με το Παράρτημα XII του Εκτελεστικού Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1986 της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ισχύει, β) σε περίπτωση σύναψης συμφωνίας πλαισίου και εφαρμογής δυναμικού συστήματος αγορών, όταν παραβιάζονται οι υποχρεώσεις που προκύπτουν από τα άρθρα 39 και 33 του ν. 4412/2016, αν η αναθέτουσα αρχή έχει αποστείλει την απόφαση ανάθεσης μαζί με συνοπτική έκθεση των λόγων της παρ. 2 του άρθρου 70 του ν. 4412/2016 στους ενδιαφερόμενους προσφέροντες, αναφέροντας τις προθεσμίες αναστολής σύναψης της σύμβασης και εφαρμόσει δεκαήμερη τουλάχιστον προθεσμία αναστολής της σύναψης, από την επομένη της αποδεδειγμένης παραλαβής της απόφασης από τους ενδιαφερόμενους προσφέροντες.
Η παρούσα παράγραφος ισχύει αναδρομικά από την 26η Ιουνίου 2017.»[258]

Άρθρο 370 Δυνατότητα μη κήρυξης ακυρότητας της σύμβασης. Επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος - Εναλλακτικές κυρώσεις

1. Η ΑΕΠΠ μπορεί να μην κηρύξει την ακυρότητα σύμβασης η οποία έχει ανατεθεί παράνομα για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 368, εάν διαπιστώσει ότι επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος επιβάλλουν τη διατήρηση των αποτελεσμάτων της σύμβασης.

2. Οικονομικά συμφέροντα τα οποία συνδέονται άμεσα με τη σύμβαση δεν συνιστούν επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος. Τέτοια συμφέροντα είναι μεταξύ άλλων, τα έξοδα λόγω καθυστέρησης στην εκτέλεση της σύμβασης, τα έξοδα λόγω της κίνησης νέας διαγωνιστικής διαδικασίας, τα έξοδα λόγω αλλαγής του οικονομικού φορέα ο οποίος εκτελεί τη σύμβαση και τα έξοδα των νομικών υποχρεώσεων λόγω της κήρυξης της σύμβασης ως ανενεργού. Η ύπαρξη οικονομικών συμφερόντων για τη διατήρηση των αποτελεσμάτων μιας σύμβασης θεωρείται ως επιτακτικός λόγος εφόσον σε εξαιρετικές περιστάσεις η ακυρότητα θα οδηγούσε σε δυσανάλογες συνέπειες.

3. Αν η ΑΕΠΠ αποφασίσει, σύμφωνα με την παράγραφο 1 να μην κηρύξει την ακυρότητα σύμβασης η οποία συνάφθηκε παράνομα για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 368,

[258] Η παρ.5 προστέθηκε με το άρθρο 43 παρ.3 Ν. 4487/2017,ΦΕΚ Α 116/9.8.2017.
ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017

επιβάλλει πρόστιμο στην αναθέτουσα αρχή, το ύψος του οποίου καθορίζεται στη σχετική απόφαση. Η ΑΕΠΠ έχει διακριτική ευχέρεια να καθορίσει το ύψος του προστίμου λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα της παράβασης, τη συμπεριφορά της αναθέτουσας αρχής και τη διάρκεια της σύμβασης. Το ύψος του προστίμου δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% της αξίας της σύμβασης, μη συμπεριλαμβανόμενου του ΦΠΑ. Με ειδική απόφαση της ΑΕΠΠ, το πρόστιμο περιέρχεται στον αιτούντα.[259]

Άρθρο 371 Συνέπειες κήρυξης ακυρότητας της σύμβασης

1. Αν η ΑΕΠΠ κηρύξει σύμβαση άκυρη, σύμφωνα με το άρθρο 368, η ακυρότητα έχει αναδρομική ισχύ με την επιφύλαξη εφαρμογής της παρ. 2. Οι αξιώσεις των μερών διέπονται από τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού και οι σχετικές διαφορές εκδικάζονται από το αρμόδιο δικαστήριο, σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις. Αν ο ανάδοχος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την ακυρότητα της σύμβασης, δεν γεννάται έναντι της Διοίκησης αξίωσή του, κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού ή η εν λόγω αξίωσή του ικανοποιείται μόνο εν μέρει.

2. Η ΑΕΠΠ εκτιμώντας το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης, τη σοβαρότητα της παράβασης και τη συμπεριφορά της αναθέτουσας αρχής, μπορεί να κηρύξει την ακυρότητα μόνο του ανεκτέλεστου τμήματος της σύμβασης. Στην περίπτωση αυτή, η ΑΕΠΠ, λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα της παράβασης, τη συμπεριφορά της αναθέτουσας αρχής και τη διάρκεια της σύμβασης επιβάλλει πρόστιμο στην αναθέτουσα αρχή, το ύψος του οποίου καθορίζεται στη σχετική απόφαση και δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% της αξίας της σύμβασης, μη συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ. Με ειδική απόφαση της ΑΕΠΠ, το πρόστιμο περιέρχεται στον αιτούντα.[260]

ΤΙΤΛΟΣ 3 ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΟΥ ΠΡΟΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΑΨΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Άρθρο 372 Δικαστική προστασία - Αρμόδιο δικαστήριο

«1. Όποιος έχει ή είχε συμφέρον να του ανατεθεί συγκεκριμένη σύμβαση και υφίσταται ή ενδέχεται να υποστεί ζημία από ενδεχόμενη παραβίαση της νομοθεσίας περί δημόσιων συμβάσεων, μπορεί, με το ίδιο δικόγραφο, να ασκήσει αίτηση αναστολής εκτέλεσης και ακύρωσης των αποφάσεων της Α.Ε.Π.Π.. Το αυτό ισχύει και σε περίπτωση σιωπηρής απόρριψης της προδικαστικής προσφυγής. Δικαίωμα άσκησης του ως άνω ένδικου βοηθήματος έχει και η αναθέτουσα αρχή, αν η Α.Ε.Π.Π. κάνει δεκτή την προδικαστική προσφυγή, αλλά και αυτός του οποίου έχει γίνει εν μέρει δεκτή η προδικαστική προσφυγή.

Με την απόφαση της Α.Ε.Π.Π. λογίζονται ως συμπροσβαλλόμενες και όλες οι συναφείς προς την εν λόγω απόφαση πράξεις ή παραλείψεις της αναθέτουσας αρχής, εφόσον έχουν εκδοθεί ή συντελεστεί, αντιστοίχως, έως τη συζήτηση της αίτησης.

Όταν η Α.Ε.Π.Π. απορρίπτει την προδικαστική προσφυγή, νομιμοποιούνται παθητικώς η Α.Ε.Π.Π. και η αναθέτουσα αρχή. Όταν η Α.Ε.Π.Π. κάνει δεκτή την προδικαστική προσφυγή, νομιμοποιείται παθητικώς μόνο η Α.Ε.Π.Π..

2. Η αίτηση αναστολής και ακύρωσης περιλαμβάνει μόνο αιτιάσεις που είχαν προταθεί με την προδικαστική προσφυγή ή αφορούν στη διαδικασία ενώπιον της Α.Ε.Π.Π. ή το περιεχόμενο των αποφάσεών της. Η αναθέτουσα αρχή, εφόσον ασκήσει την αίτηση της παρ. 1, μπορεί να προβάλει και οψιγενείς ισχυρισμούς αναφορικά με τους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι καθιστούν αναγκαία την άμεση ανάθεση της σύμβασης.

---

[259] ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.

[260] ΒΛ. ΠΔ 39/2017 " Κανονισμός εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών ενώπιον της Αρχής Εξέτασης Προδικαστικών Προσφυγών", ΦΕΚ Α 64/4.5.2017.

3. Αρμόδιο για την εκδίκαση των υποθέσεων του παρόντος είναι το Διοικητικό Εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής. Κατ` εξαίρεση, διαφορές οι οποίες προκύπτουν κατά την ανάθεση συμβάσεων παραχώρησης έργων ή υπηρεσιών και δημόσιων συμβάσεων, οι οποίες υλοποιούνται ως Συμπράξεις Δημόσιου Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.) σύμφωνα με τον ν. 3389/2005 (Α` 232), εκδικάζονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Ομοίως, διαφορές οι οποίες προκύπτουν από την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, με εκτιμώμενη αξία μεγαλύτερη των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) ευρώ, εκδικάζονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας.

4. Η αίτηση ασκείται εντός δέκα (10) ημερών από την κοινοποίηση ή την πλήρη γνώση της απόφασης της Α.Ε.Π.Π. ή από την παρέλευση της προθεσμίας για την έκδοση απόφασης, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 1 του άρθρου 367 περί διαδικασίας λήψης απόφασης και συνεπειών των αποφάσεων της Α.Ε.Π.Π.. Η δικάσιμος για την εκδίκαση της αίτησης ακύρωσης δεν πρέπει να απέχει πέραν των εξήντα (60) ημερών από την κατάθεση του δικογράφου. Ο Πρόεδρος του αρμόδιου Τμήματος ορίζει με πράξη του τον εισηγητή, καθώς και την ημέρα και την ώρα εκδίκασης της αίτησης. Αντίγραφο της αίτησης με κλήση κοινοποιείται με τη φροντίδα του αιτούντος προς την Α.Ε.Π.Π., την αναθέτουσα αρχή, αν δεν έχει ασκήσει αυτή την αίτηση, και προς κάθε τρίτο ενδιαφερόμενο, την κλήτευση του οποίου διατάσσει με πράξη του ο Πρόεδρος ή ο προεδρεύων του αρμόδιου Δικαστηρίου ή Τμήματος έως την επόμενη ημέρα από την κατάθεση της αίτησης. Ο αιτών υποχρεούται επί ποινή απαραδέκτου του ενδίκου βοηθήματος να προβεί στις παραπάνω κοινοποιήσεις εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) ημερών από την έκδοση και την παραλαβή της ως άνω πράξης του Δικαστηρίου. Εντός αποκλειστικής προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την ως άνω κοινοποίηση της αίτησης κατατίθεται η παρέμβαση και διαβιβάζονται ο φάκελος και οι απόψεις των παθητικώς νομιμοποιούμενων. Εντός της ίδιας προθεσμίας κατατίθενται στο Δικαστήριο και τα στοιχεία που υποστηρίζουν τους ισχυρισμούς των διαδίκων.

Επιπρόσθετα, η παρέμβαση κοινοποιείται με επιμέλεια του παρεμβαίνοντος στα λοιπά μέρη της δίκης εντός δύο (2) ημερών από την κατάθεσή της, αλλιώς λογίζεται ως απαράδεκτη. Το διατακτικό της δικαστικής απόφασης εκδίδεται εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη συζήτηση της αίτησης της παρ. 1 ή από την προθεσμία για την υποβολή υπομνημάτων.

5. Για την άσκηση της αίτησης οι οικονομικοί φορείς καταβάλλουν παράβολο, το ύψος του οποίου ανέρχεται σε ποσοστό 0,1% της προϋπολογισθείσας αξίας, περιλαμβανομένου του Φ.Π.Α., το οποίο δεν μπορεί να είναι κατώτερο των πεντακοσίων (500) ευρώ και ανώτερο των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ. Το 1/2 του ποσού του παραβόλου καταβάλλεται κατά την κατάθεση της αίτησης και, αν η αίτηση απορριφθεί, ο αιτών καταδικάζεται στην καταβολή του υπολοίπου 1/2 με την απόφαση του Δικαστηρίου. Το παράβολο εκδίδεται υπέρ του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτηρίων (ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ.) και υπέρ του Δημοσίου, σε ποσοστό 60% και 40% του συνολικού ύψους αντιστοίχως, το οποίο καταμερίζεται σε δύο αντίστοιχους Κ.Α.Ε.. Σε περίπτωση άσκησης αίτησης εκ μέρους αναθέτουσας αρχής, ισχύουν οι γενικές διατάξεις, ανάλογα με τη φύση της αναθέτουσας αρχής. Σε περίπτωση ολικής ή μερικής αποδοχής της αίτησης, το Δικαστήριο διατάσσει την απόδοση του παραβόλου στον αιτούντα. Σε περίπτωση ακύρωσης απόφασης της Α.Ε.Π.Π., που είχε απορρίψει προσφυγή, το Δικαστήριο διατάσσει την επιστροφή του παραβόλου που προσκομίστηκε στο πλαίσιο της προσφυγής. Το Δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, μπορεί να διατάξει την απόδοση του παράβολου, ακόμα και αν απορρίπτεται η αίτηση ακύρωσης. Επί προφανώς απαράδεκτης ή αβάσιμης αίτησης, και εφόσον υπάρξει σχετικό αίτημα της διαδίκου αναθέτουσας αρχής ή αναθέτοντος φορέα, μπορεί να απαγγείλει τον πολλαπλασιασμό του συνολικού παράβολου στο προσήκον μέτρο και έως του 2% της αξίας της σύμβασης, εφόσον αυτή είναι δυνατόν να προϋπολογισθεί, περιλαμβανομένου του ΦΠΑ, συνεκτιμώντας τη ζημία για το γενικό συμφέρον από την καθυστερημένη ανάθεση της σύμβασης. Κατά τα λοιπά, εφαρμόζεται το άρθρο 36 του π.δ. 18/1989 (Α` 8).

6. Η προθεσμία για την άσκηση και η άσκηση της αίτησης ενώπιον του Δικαστηρίου της παρ. 3 κωλύουν τη σύναψη της σύμβασης μέχρι την έκδοση της οριστικής δικαστικής απόφασης, εκτός εάν με την προσωρινή διαταγή της παρ. 7 το αρμόδιο δικαστήριο αποφανθεί διαφορετικά. Επίσης, η προθεσμία για την άσκηση και η άσκηση της αίτησης κωλύουν την πρόοδο της διαδικασίας ανάθεσης για χρονικό διάστημα δεκαπέντε (15) ημερών από την άσκηση της αίτησης, εκτός εάν με την προσωρινή διαταγή της παρ. 7 το αρμόδιο δικαστήριο αποφανθεί διαφορετικά.

7. Μέχρι την παρέλευση της εκ του νόμου αναστολής της προόδου της διαδικασίας κατά την παρ. 6, και εφόσον έχουν γίνει προσηκόντως οι προβλεπόμενες στην παρ. 4 κοινοποιήσεις της αίτησης, ο Πρόεδρος Εφετών του οικείου Διοικητικού Εφετείου ή ο Εφέτης που αυτός ορίζει, καθώς και ο Πρόεδρος ή ο προεδρεύων της Ολομέλειας ή του οικείου σχηματισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας αντίστοιχα, αποφαίνονται επί του αιτήματος αναστολής με προσωρινή διαταγή που περιέχει όλως συνοπτική αιτιολογία. Εφόσον κριθεί σκόπιμο, μπορεί να ζητηθεί ακρόαση των μερών με κάθε πρόσφορο τρόπο. Η προσωρινή διαταγή ισχύει μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί της αιτήσεως, μπορεί δε να ανακληθεί ή να τροποποιηθεί μέχρι τη συζήτηση της υπόθεσης, μετά από σχετική αίτηση οιουδήποτε των μερών, την οποία ο αιτών κοινοποιεί στους υπόλοιπους διαδίκους ή αυτεπαγγέλτως, με τήρηση της διαδικασίας του παρόντος. Με την ίδια διαδικασία, ύστερα από αίτημα του μέρους που στοιχειοθετεί σχετικό έννομο συμφέρον, μπορεί να αρθεί η εκ του νόμου αναστολή σύναψης της σύμβασης ή/και η εκ του νόμου αναστολή της προόδου της διαδικασίας ανάθεσης σύμφωνα με όσα προβλέπονται στην παρ. 6. Στις περιπτώσεις που, λόγω της σπουδαιότητας της υπόθεσης, αυτή παραπέμπεται από την Πενταμελή Σύνθεση στην Επταμελή Σύνθεση ή στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας ή όταν το Διοικητικό Εφετείο αποστέλλει αίτημα για πρότυπη δίκη κατά το άρθρο 1 του ν. 3900/2010 (Α` 213) ή στην περίπτωση υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων προς το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την παραπεμπτική απόφαση ή με προσωρινή διαταγή κατά τα ανωτέρω διατάσσεται κάθε πρόσφορο μέτρο προσωρινής προστασίας μέχρι την οριστική εκδίκαση της υπόθεσης.

8. Το αίτημα αναστολής γίνεται δεκτό, εφόσον πιθανολογείται σοβαρά η παράβαση κανόνα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του εθνικού δικαίου και η αναστολή είναι αναγκαία για να αρθούν τα δυσμενή από την παράβαση αποτελέσματα ή να αποτραπεί η ζημία των συμφερόντων του αιτούντος. Το αίτημα, όμως, μπορεί να απορριφθεί, αν από τη στάθμιση της βλάβης του αιτούντος, των συμφερόντων τρίτων και επιτακτικών λόγων γενικού δημοσίου συμφέροντος κρίνεται ότι οι αρνητικές συνέπειες από την αποδοχή θα είναι σοβαρότερες από την ωφέλεια του αιτούντος.

Το Δικαστήριο διατάζει τα κατάλληλα ασφαλιστικά μέτρα, χωρίς να δεσμεύεται από τις προτάσεις των διαδίκων. Διατάζει ιδίως την αναστολή ισχύος όρων της διακήρυξης, των τευχών δημοπράτησης και οποιουδήποτε άλλου εγγράφου σχετικού με τη διεξαγωγή του διαγωνισμού, την αναστολή εκτέλεσης οποιασδήποτε πράξης της αναθέτουσας αρχής, την απαγόρευση νομικών ή υλικών ενεργειών, την εκτέλεση των απαραίτητων θετικών πράξεων, όπως τη διατήρηση εγγράφων και άλλων στοιχείων, καθώς και την αναστολή σύναψης της σύμβασης.

9. Αν ο ενδιαφερόμενος δεν αιτήθηκε ή αιτήθηκε ανεπιτυχώς την αναστολή και η σύμβαση υπογράφηκε και η εκτέλεσή της ολοκληρώθηκε πριν από τη συζήτηση της αίτησης, εφαρμόζεται αναλόγως η παρ. 2 του άρθρου 32 του π.δ. 18/1989.

10. Στις διαφορές του παρόντος δεν εφαρμόζεται το άρθρο 11 του Κώδικα περί δικών του Δημοσίου (Κ.Δ. από 26.6./10.7.1944, Α` 139).

11. Αν το δικαστήριο ακυρώσει πράξη ή παράλειψη της αναθέτουσας αρχής μετά τη σύναψη της σύμβασης, το κύρος της τελευταίας δεν θίγεται, εκτός αν πριν από τη σύναψη αυτής είχε ανασταλεί η διαδικασία σύναψης της σύμβασης. Στην περίπτωση που η σύμβαση δεν είναι άκυρη, ο ενδιαφερόμενος δικαιούται να αξιώσει αποζημίωση, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο άρθρο 373.

12. Με μέριμνα του Προέδρου της, η Α.Ε.Π.Π. οφείλει να συμμορφώνεται δια των αρμοδίων οργάνων της, με τις δικαστικές αποφάσεις που λαμβάνονται δυνάμει του παρόντος, με τις οποίες ακυρώνονται εν όλω ή εν μέρει οι αποφάσεις της. Η συμμόρφωση συντελείται υποχρεωτικά εντός είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της δικαστικής απόφασης από το Δικαστήριο, την αναθέτουσα αρχή ή τα λοιπά διάδικα μέρη. Υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις δικαστικές αποφάσεις κατά το μέρος των αρμοδιοτήτων τους έχουν και οι αναθέτουσες αρχές εντός της ίδιας προθεσμίας.

13. Με την επιφύλαξη του παρόντος νόμου, για την εκδίκαση των διαφορών του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται οι διατάξεις του π.δ. 18/1989.».[261]

Άρθρο 373 Αξίωση αποζημίωσης

1. Ο ενδιαφερόμενος, ο οποίος αποκλείσθηκε από τη συμμετοχή σε διαδικασίες σύναψης σύμβασης ή από τη σύναψη αυτής, κατά παράβαση κανόνα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του εσωτερικού δικαίου, δικαιούται να αξιώσει από την αναθέτουσα αρχή αποζημίωση, κατ' ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 197 και 198 Α.Κ.. Αν ο ενδιαφερόμενος αποδείξει ότι θα του ανετίθετο η σύμβαση, αν δεν είχε εμφιλοχωρήσει η παράβαση, τότε δικαιούται αποζημίωση κατά τις γενικές διατάξεις. Κάθε διάταξη που αποκλείει ή περιορίζει την αξίωση αυτή δεν εφαρμόζεται.

2. Για την επιδίκαση της αποζημίωσης απαιτείται η προηγούμενη ακύρωση της παράνομης πράξης ή παράλειψης από την ΑΕΠΠ ή το αρμόδιο, σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο, δικαστήριο. Η προϋπόθεση αυτή δεν απαιτείται στην περίπτωση του άρθρου 370, της παρ. 2 του άρθρου 371 και της παρ. 7 του άρθρου 372 ή όταν, εν γένει, δεν καθίσταται εφικτή η δικαστική κήρυξη της ακυρότητας για λόγους μη συνδεόμενους με παραλείψεις του ενδιαφερομένου.

ΤΙΤΛΟΣ 4 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Άρθρο 374 Συνεργασία των ελληνικών αρχών με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

1. Όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θεωρώντας ότι έχει διαπραχθεί σοβαρή παράβαση των διατάξεων του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες ρυθμίζουν τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων του νόμου αυτού, ζητεί την άρση αυτής, η υπηρεσία του αρμόδιου Υπουργείου που παρέλαβε τη γνωστοποίηση διαβιβάζει μέσα σε είκοσι μία (21) ημέρες στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τα ακόλουθα στοιχεία:

α) βεβαίωση ότι η παράβαση διορθώθηκε ή

β) αιτιολογημένη απάντηση με την οποία εξηγεί για ποιο λόγο δεν έγινε καμιά διορθωτική ενέργεια ή

γ) γνωστοποίηση ότι η διαδικασία σύναψης της υπόψη σύμβασης έχει ανασταλεί είτε με πρωτοβουλία της ανα- θέτουσας αρχής είτε ύστερα από προσφυγή ενώπιον της ΑΕΠΠ, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 364 είτε με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας επί αίτησης αναστολής, σύμφωνα με το άρθρο 372.

2. Η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται μέσα σε δέκα (10) ημέρες από τότε που θα της ζητηθεί από την υπηρεσία του Υπουργείου που είναι αρμόδια να παράσχει τις πληροφορίες της προηγούμενης παραγράφου να αποστείλει σε αυτή κάθε σχετικό με την πιθανολογούμενη παράβαση στοιχείο.

3. Αν, σύμφωνα με την παρ. 1β γνωστοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι δεν έγινε καμία διορθωτική ενέργεια λόγω εκκρεμούς δικαστικής προσφυγής, η υπηρεσία του αρμόδιου Υπουργείου ενημερώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το αποτέλεσμα της δίκης, όταν αυτό γίνει γνωστό.

4. Αν, σύμφωνα με την παρ. 1γ γνωστοποιηθεί ότι έχει χορηγηθεί αναστολή, η υπηρεσία του αρμόδιου Υπουργείου γνωστοποιεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την ανάκληση της αναστολής ή

[261] Το άρθρο 372,όπως είχε τροποποιηθεί, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 138 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36. Έναρξη ισχύος, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ.1 του αυτού νόμου, ΑΠΟ την 1η.9.2021.

την έναρξη νέας διαδικασίας σύναψης σύμβασης που συνδέεται στο σύνολό της ή κατά ένα μέρος με την προηγούμενη διαδικασία. Η νέα αυτή γνωστοποίηση πρέπει να βεβαιώνει ότι η πιθανολογούμενη παράβαση έχει διορθωθεί ή να περιέχει αιτιολογημένη απάντηση και να εξηγεί για ποιο λόγο δεν έγινε καμία διορθωτική ενέργεια.

5. Οι υπηρεσίες των αρμόδιων Υπουργείων διαβιβάζουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την 1η Μα ίου κάθε έτους πληροφοριακά στοιχεία σχετικά με τα ένδικα βοηθήματα παροχής δικαστικής προστασίας κατά τον παρόντα νόμο. Οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να διαβιβάζουν στο αρμόδιο Υπουργείο τα απαιτούμενα για την ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στοιχεία, τα οποία καθορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεννόηση με τη Συμβουλευτική Επιτροπή για τις συμβάσεις του Δημοσίου.

6. Ως αρμόδιο Υπουργείο, κατά την έννοια του παρόντος άρθρου, νοείται το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων για τις συμβάσεις δημόσιων έργων, και το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας για τις συμβάσεις κρατικών προμηθειών και υπηρεσιών.

ΒΙΒΛΙΟ V ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 375 Τροποποιούμενες διατάξεις

1. Στο άρθρο 50 του ν. 4339/2015 (Α` 133), η παράγραφος 3 αντικαθίσταται ως εξής:

«Η οικονομική διαχείριση γίνεται, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο και τον Κανονισμό Οικονομικής Διαχείρισης του Ε.Κ.Ο.Μ.Ε..»

2. Στο άρθρο 130 του ν. 4270/2014 (Α` 143), το δεύτερο εδάφιο αντικαθίσταται ως εξής:

«Ειδικά για τις συμβάσεις προμηθειών και υπηρεσιών που αφορούν σε ενέργειες τεχνικής βοήθειας των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και του ΕΟΧ ή άλλων ενωσιακών ή διεθνών προγραμμάτων ή/και ταμείων, το ανωτέρω ποσό ορίζεται σε δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ. Τα ανωτέρω ποσά μπορούν να τροποποιούνται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών.»

3. Η παρ. 3 του άρθρου 14 του ν. 4173/2013 (Α 169), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 11 του ν. 4324/2015 (Α` 44), αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Οι όροι και οι διαδικασίες προμήθειας προγράμματος, αγορών ακινήτων, μισθώσεων ακινήτων, εκμισθώσεων και κάθε άλλου ενοχικού ή εμπράγματου δικαιώματος επί ακινήτων της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. καθορίζονται με κανονισμούς, που καταρτίζονται από τον Διευθύνοντα Σύμβουλο και εγκρίνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο.»

4. Στο άρθρο 5 του ν. 4155/2013 (Α` 120) η φράση το «Τμήμα Προγραμματισμού και Στοιχείων της Διεύθυνσης Πολιτικής Προμηθειών της Γενικής Διεύθυνσης Κρατικών Προμηθειών της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου» αντικαθίσταται από τη φράση «Διεύθυνση Ανάπτυξης και Τεχνικής Στήριξης Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή».

5. Τα άρθρα 8 και 26 του ν. 4115/2013 (Α` 24), αντικαθίστανται ως εξής:

«άρθρο 8

Κανονισμός Οικονομικής Διαχείρισης του ΙΝΕΔΙΒΙΜ

Με κοινή απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και των κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργών, που εκδίδεται κατόπιν πρότασης του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΝΕΔΙΒΙΜ, που δίδεται εντός τριάντα ημερών από την έναρξη ισχύος του παρόντος και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καταρτίζεται ο Κανονισμός Οικονομικής Διαχείρισης. Με τον κανονισμό αυτόν ρυθμίζονται ιδίως οι όροι και οι διαδικασίες αγοράς ακινήτων, παραχώρησης χρήσης ακινήτων, μισθώσεων ακινήτων, εκμισθώσεων και

γενικά μεταβίβασης ή απόκτησης κάθε άλλου ενοχικού η εμπράγματου δικαιώματος, πλην των πωλήσεων ανταλλαγών και ανταλλαγών ακινήτων πραγμάτων.»

«Άρθρο 26

Κανονισμός Οικονομικής Διαχείρισης Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του διοικητικού συμβουλίου του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται ο Κανονισμός Οικονομικής Διαχείρισής με τον οποίο ρυθμίζονται ιδίως οι όροι και οι διαδικασίες αγοράς ακινήτων, παραχωρήσεων χρήσης ακινήτων, μισθώσεων ακινήτων, εκμισθώσεων και γενικά μεταβίβασης ή απόκτησης κάθε άλλου ενοχικού ή εμπράγματου δικαιώματος.»

6. Στην περίπτωση α` της παρ. 3 του άρθρου 16 του ν. 4019/2011 (Α` 216) προστίθεται μετά το σημείο θθ`, σημείο ιι` ως εξής:

«ιι) Έναν (1) εκπρόσωπο της Αρχής με τον αναπληρωτή του, χωρίς δικαίωμα ψήφου».

7. Το έβδομο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 4013/2011 (Α` 204) αντικαθίσταται ως εξής:

«Για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών της Αρχής στις συμβάσεις που υπάγονται στον παρόντα νόμο, ύψους μεγαλύτερου ή ίσου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ και ανεξαρτήτως πηγής προέλευσης χρηματοδότησης, οι οποίες συνάπτονται μετά την έναρξη ισχύος του, επιβάλλεται κράτηση ύψους 0,06%, η οποία υπολογίζεται επι της αξίας κάθε πληρωμής προ φόρων και κρατήσεων της αρχικής, καθώς και κάθε συμπληρωματικής σύμβασης».

8. Στο τέλος των περιπτώσεων 6α, 14, 15 και 16 της παρ. 4 του άρθρου 2 του ν. 3861/2010 (Α` 112), προστίθενται νέα εδάφια ως εξής:

«Από την υποχρέωση πρωτογενούς ανάρτησης εξαιρούνται τα έγγραφα και στοιχεία δημόσιων συμβάσεων που καταχωρίζονται υποχρεωτικά στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημόσιων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ) του άρθρου 11 του ν. 4013/2011. Τα στοιχεία αυτά αντλούνται αυτόματα από το ΚΗΜΔΗΣ».

9. Στο άρθρο 3 του ν. 3861/2010, προστίθεται νέα παρ. 6 ως εξής:

«6. Από την υποχρέωση πρωτογενούς ανάρτησης εξαιρούνται τα έγγραφα και στοιχεία δημόσιων συμβάσεων που καταχωρίζονται υποχρεωτικά στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημόσιων Συμβάσεων (ΚΗΜΔΗΣ) του άρθρου 11 του ν.4013/2011. Τα στοιχεία αυτά αντλούνται αυτόματα από το ΚΗΜΔΗΣ».

10. Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 8 του Ν. 3310/2005 (Α 30), αντικαθίσταται ως εξής:

«Η κήρυξη του απαραδέκτου γίνεται από την αναθέτουσα αρχή κατά το στάδιο του ελέγχου των δικαιολογητικών κατακύρωσης του προσωρινού αναδόχου».

11. Το άρθρο 24 του ν. 3016/2002 (Α 110), αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 24

Εκμισθώσεις

Με κανονισμούς που καταρτίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρίας και εγκρίνονται από τη Γενική Συνέλευση και δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι όροι και οι διαδικασίες αγορών ακινήτων, μισθώσεων ακινήτων εκμισθώσεων και γενικά παραχώρησης χρήσης ακινήτων και κάθε άλλου ενοχικού ή εμπράγματου δικαιώματος, πλην των πωλήσεων ακινήτων πραγμάτων κατά παρέκκλιση από κάθε διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξης.»

12. Η παράγραφος 1 του άρθρου 20 του ν. 2636/1998 (Α` 198), αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 20

Εκμισθώσεις και αγοραπωλησίες

1. Με κανονισμούς που καταρτίζονται από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας και εγκρίνονται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι όροι και οι διαδικασίες αγορών ακινήτων, ανταλλαγών και πωλήσεων κινητών και ακινήτων πραγμάτων και μισθώσεων ακινήτων, εκμισθώσεων και γενικά παραχωρήσεων χρήσης και κάθε άλλου ενοχικού ή εμπράγματου δικαιώματος σε περιουσιακά στοιχεία του Ε.Ο.Τ. και της εταιρίας.».

13. Η υποπερίπτωση üi, της περίπτωσης γ` της παρ. 2 του άρθρου 10 του ν. 2525/1997 (Α' 188) αντικαθίσταται ως εξής:

«iii. Κανονισμός οικονομικής διαχείρισης, ελέγχου και λοιπών θεμάτων διοικητικής μέριμνας.»

14. Η περίπτωση α` της παρ. 4, του άρθρου 7 του ν. 2244/1994 (Α 168), αντικαθίσται ως εξής:

«4. α) Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, ρυθμίζονται θέματα, όροι και διαδικασίες αναφορικά:

αα) με την εφαρμογή και τη διαχείριση προγραμμάτων του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας ή τμημάτων τους,

ββ) με τη χρηματοδότηση έργων, μελετών και υπηρεσιών που προβλέπονται στα ανωτέρω προγράμματα ή τμήματά τους ή απαιτούνται για την υποστήριξή τους και

γγ) με την ένταξη έργων του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα στα ανωτέρω προγράμματα ή τμήματά τους και τη χρηματοδότησή τους.»

15. Η παρ. 6 του άρθρου 94 του ν. 2127/1993 (Α` 48) αντικαθίσταται ως εξής:

«6. Με κανονισμό οικονομικής διαχείρισης που καταρτίζεται από το Δ.Σ. του ΕΛ.Ο.Γ., εγκρίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται ο τρόπος οικονομικής διαχείρισης του ΕΛ.Ο.Γ., το λογιστικό του σύστημα και οι δαπάνες και ο έλεγχός τους.»

16. Οι παράγραφοι 1 και 3 του άρθρου 21 του ν. 1845/ 1989 (Α` 102) αντικαθίστανται ως εξής:

« Άρθρο 21

Κανονισμός κατάστασης προσωπικού - Κανονισμός
οικονομικής διαχείρισης

1. Μέσα σε ένα έτος από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού το Δ.Σ. του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. καταρτίζει τους κανονισμούς κατάστασης προσωπικού και οικονομικής διαχείρισης του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. και τους υποβάλλει στον Υπουργό Γεωργίας για έγκριση και δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. [...]

3. Με τον κανονισμό οικονομικής διαχείρισης καθορίζονται ο τρόπος οικονομικής διαχείρισης του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. το λογιστικό του σύστημα, οι δαπάνες και ο έλεγχός τους.»

17. Η παρ. 3 του άρθρου 74 και η παρ. 5 του άρθρου 76 του π. δ. 30/1996 (Α` 21), αντικαθίστανται ως εξής:

«Άρθρο 74

(Άρθρο 21 παρ. 2, 3 και 4 του ν. 2218/94)

Ιδρύματα - Λοιπά νομικά πρόσωπα

3. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, ρυθμίζονται τα σχετικά με τη φύση των ιδρυμάτων και των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που μπορούν να συνιστώνται από τις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, το σκοπό, τη διοίκηση, την εκλογή και τον ορισμό των οργάνων, τις αρμοδιότητες αυτών και τη λειτουργία τους, τους πόρους, την περιουσία, την οργάνωση και την εποπτεία, το προσωπικό, την οικονομική διοίκηση και τη διαχείριση, τους κανονισμούς, τις δωρεές και τις σχέσεις των δωρητών με το ίδρυμα, τις κληροδοσίες, τις κληρονομίες, την κατάργηση αυτών, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.»

«Άρθρο 76

(Άρθρο 21 παρ. 7, 8, 9, 10, 11 και 17 του ν. 2218/1994)
Αμιγείς Νομαρχιακές Επιχειρήσεις

5. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, ρυθμίζονται τα σχετικά με τη διοίκηση των αμιγών νομαρχιακών ή διανομαρχιακών επιχειρήσεων των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, τα όργανα των επιχειρήσεων αυτών, τις αρμοδιότητες και τη λειτουργία τους, την εκλογή και τον ορισμό αυτών, την οικονομική διοίκηση, τη διαχείριση και τον έλεγχο αυτής, την ταμιακή υπηρεσία, τις αποσβέσεις, την οργάνωση και την εποπτεία, τους κανονισμούς, το προσωπικό, τη διάθεση των εσόδων, τη λύση και εκκαθάριση αυτών, καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια. Οι διατάξεις του π.δ. 520/1988 (Α`236) εφαρμόζονται αναλόγως και στις αμιγείς επιχειρήσεις των Ν.Α.».

18. Το άρθρο 1 της κοινής απόφασης 191038/2003 (Β ` 1088) των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης - Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων - Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, αντικαθίσταται ως εξής;

«Άρθρο 1

Αντικείμενο του Κανονισμού

Ο Κανονισμός καθορίζει τον τρόπο κατά τον οποίο:

α) πραγματοποιείται η είσπραξη και η οικονομική διαχείριση των πόρων του ΕΚΕΠ,

β) εκτελούνται οι κάθε φύσης δαπάνες του ΕΚΕΠ».

19. Η παράγραφος 1 του άρθρου 41 της κοινής απόφασης 58192/2000 (Β 61) των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Γεωργίας, αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 41

Μισθώσεις - Εκμισθώσεις ακινήτων

1. Οι μισθώσεις ή εκμισθώσεις ακινήτων για τις ανάγκες του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε., γίνονται με απόφαση του Δ.Σ. του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε., μετά από διαγωνισμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού αυτού, ως προς τη διαδικασία προκήρυξης, δημοσίευσης, παραλαβή προσφορών, κρίση και ανάθεση, σύμβαση κ.λπ.».

20. Η παράγραφος 1 του άρθρου 41 της κοινής απόφασης 31/1999 (Β 2302) του Υπουργού Γεωργίας και Υφυπουργού Ανάπτυξης, αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 41

Μισθώσεις ακινήτων

1. Οι μισθώσεις ακινήτων για τις ανάγκες του ΕΛ.ΓΑ., γίνονται με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.ΓΑ., μετά από διαγωνισμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού αυτού, ως προς τη διαδικασία προκήρυξης, δημοσίευσης, παραλαβή προσφορών, κρίση και ανάθεση, σύμβαση κ.λπ.».

21. Η παράγραφος 1 του άρθρου 39 της απόφασης 16151/1994 (Β` 511) του Υπουργού Γεωργίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 39

Μισθώσεις - Εκμισθώσεις ακινήτων

1. Οι μισθώσεις ή εκμισθώσεις ακινήτων για τις ανάγκες του ΕΛ.ΓΑ. γίνονται με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Γ.Α. μετά από διαγωνισμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού αυτού, ως προς τη διαδικασία προκήρυξης, δημοσίευσης, παραλαβή προσφορών, κρίση και ανάθεση, σύμβαση κ.λπ.».

22. Η παράγραφος Ι του άρθρου 39 της κοινής απόφασης 49/1994 (Β΄ 19) των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας, αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 39

Μισθώσεις - Εκμισθώσεις ακινήτων

1. Οι μισθώσεις ή εκμισθώσεις ακινήτων για τις ανάγκες του ΕΛ.Ο.Γ., γίνονται με απόφαση του Δ.Σ. του ΕΛ.Ο.Γ. μετά από διαγωνισμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού αυτού, ως προς τη διαδικασία προκήρυξης, δημοσίευσης, παραλαβή προσφορών, κρίση και ανάθεση, σύμβαση κ.λπ..»

23. Η παράγραφος 1 του άρθρου 39 της απόφασης 18259/1990 (Β’ 419) του Υπουργού Γεωργίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 39

Μισθώσεις - Εκμισθώσεις ακινήτων

1. Οι εκμισθώσεις κινητών για τις ανάγκες του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. γίνονται με απόφαση του Δ.Σ του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. μετά από διαγωνισμό, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού αυτού, ως προς τη διαδικασία προκήρυξης, δημοσίευσης, παραλαβή προσφορών, κρίση και ανάθεση, σύμβαση κ.λπ..

Άρθρο 376 Μεταβατικές διατάξεις (άρθρα 90 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 106 παρ. 2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται σε όλες τις δημόσιες συμβάσεις, καθώς και σε όλους τους διαγωνισμούς μελετών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου Ι (άρθρα 3 έως 221), καθώς και σε όλες τις συμβάσεις και τους διαγωνισμούς μελετών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου ΙΙ (άρθρα 222 έως 338), και η έναρξη της διαδικασίας σύναψης των οποίων, σύμφωνα με τα άρθρα 61, 120 «, 290 και 330» αντίστοιχα, λαμβάνει χώρα μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.[262]

2. Διαδικασίες σύναψης συμβάσεων της παραγράφου 1, οι οποίες έχουν ξεκινήσει πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, συνεχίζονται και ολοκληρώνονται, σύμφωνα με το καθεστώς που ίσχυε κατά το χρόνο έναρξής τους, με την επιφύλαξη της παρ. 8 του άρθρου 379. Κατ’ εξαίρεση, η υποχρέωση καταχώρησης στοιχείων στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με το άρθρο 38 ισχύει από την έναρξη ισχύος του παρόντος, κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 379, και για τις συμβάσεις των οποίων η διαδικασία ανάθεσης έχει εκκινήσει πριν από την έναρξη ισχύος αυτού. Συμβάσεις της παρ. 1, οι οποίες έχουν συναφθεί πριν την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος, εκτελούνται, σύμφωνα με το καθεστώς που ίσχυε κατά το χρόνο της σύναψής τους. Κατ’ εξαίρεση, η υποχρέωση καταχώρησης στοιχείων στο ΚΗΜΔΗΣ, σύμφωνα με το άρθρο 38, ισχύει από την έναρξη ισχύος του παρόντος κατά την παράγραφο

[262] Στην παράγραφο 1 του άρθρου 376 η φράση «και 290» αντικαθίσταται από τη φράση «, 290 και 330» (άρθρο 22 περ.64 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

1 του άρθρου 379 και για τις συμβάσεις που έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος αυτού.

3. Η Επιτροπή Προμηθειών και οι Μόνιμες Επιτροπές Εμπειρογνωμόνων της παρ. 6 του άρθρου 6 του V. 2286/1995, καθώς και οι Επιτροπές του άρθρου 3 του αυτού νόμου εξακολουθούν να λειτουργούν κατά τα οριζόμενα στην απόφαση σύστασής τους για τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων οι οποίες έχουν ξεκινήσει πριν από την ημερομηνία έναρξης του παρόντος νόμου και για τις συμβάσεις που έχουν συναφθεί πριν από την ημερομηνία έναρξης του παρόντος νόμου κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου.

4. Μέχρι την έκδοση της απόφασης της παρ. 6 του άρθρου 38 εξακολουθεί να ισχύει η δημοσίευση των προκηρύξεων στο Τεύχος Διακηρύξεων Δημοσίων Συμβάσεων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως.

«5. Μέχρι την έκδοση της απόφασης της παρ. 6 του άρθρου 38 ως χρόνος έναρξης της διαδικασίας σύναψης σύμβασης της παρ. 1 του άρθρου 120 και της παρ. 1 του άρθρου 300 νοείται η ημερομηνία δημοσίευσης της διακήρυξης στο ΚΗΜΔΗΣ.».[263]
6. Μέχρι την έκδοση της απόφασης της παρ. 5 του άρθρου 41, η απόφαση της παραγράφου 4 εκδίδεται χωρίς τη γνωμοδότηση του συλλογικού οργάνου της παραγράφου 5.

7. Η επιτροπή της παραγράφου 5 του άρθρου 41 ασκεί και την προβλεπόμενη στο άρθρο 39 του π.δ. 118/2007 γνωμοδοτική αρμοδιότητα της Επιτροπής Πολιτικής Προγραμματισμού Προμηθειών του άρθρου 6 του ν. 2286/1995 για τις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων οι οποίες έχουν ξεκινήσει πριν από την ημερομηνία έναρξης του παρόντος νόμου και για τις συμβάσεις που έχουν συναφθεί πριν από την ημερομηνία έναρξης του παρόντος νόμου κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου.

8. Οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 184 εφαρμόζονται και σε συμβάσεις εκπόνησης μελετών που συνάφθηκαν, σύμφωνα με το ν. 3316/2005 (Α` 42), πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου.

9. Οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 186 μπορεί να εφαρμόζονται και σε συμβάσεις εκπόνησης μελετών ή παροχής τεχνικών υπηρεσιών που συνάφθηκαν, σύμφωνα με το ν. 3316/2005.

10. Μέχρι την έκδοση της απόφασης της περίπτωσης η` της παρ. 8 του άρθρου 221, στην οποία προσδιορίζεται και ο χρόνος έναρξης λειτουργίας του Μητρώου, οι επιτροπές διαγωνισμών στις διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, συγκροτούνται από τεχνικούς υπαλλήλους της αναθέτουσας αρχής, οι οποίοι διαθέτουν τα προσόντα της υποπερίπτ. (αα) της περίπτ. (β) της παραγράφου 8 του άρθρου 221, κατά τις κείμενες διατάξεις. Μέχρι την έκδοση της ανωτέρω απόφασης, δεν ανατίθενται συμβάσεις δημόσιων έργων της παραγράφου 1 του άρθρου 50.

11. Μέχρι την έναρξη ισχύος, που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 379, οι αναθέτουσες αρχές/αναθέτοντες φορείς μπορούν να επιλέξουν για κάθε επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών, μεταξύ των ακόλουθων μέσων επικοινωνίας:

α) ηλεκτρονικά μέσα, σύμφωνα με το άρθρο 22,

β) ταχυδρομείο ή άλλο κατάλληλο μέσο,

Υ) φαξ ή

δ) συνδυασμό των ανωτέρω μέσων.

12. Με την επιφύλαξη των παραγράφων 7 και 8 του άρθρου 379, η προβλεπόμενη διαδικασία ένστασης της περίπτωσης στ` της παρ. 1 του άρθρου 98, των υποπεριπτώσεων αα` της περίπτωσης β`, της υπουποπερίπτωσης βββ` της υποπερίπτωσης ββ` της περίπτωσης β`

[263] Η παρ.5,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.65 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227,αντικαταστάθηκε ως άνω με τη παρ. 14 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017.

καθώς και της περίπτωσης γ `της παραγράφου 1 του άρθρου 99 και της παραγράφου 4 του άρθρου 100 εφαρμόζεται σε όλες τις συμβάσεις των περιπτώσεων α ' και β` της παραγράφου 2 του άρθρου 1 κάτω των ορίων. «Ειδικά για τις συμβάσεις άνω των 60.000 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α., το, κατά το άρθρο 127 του παρόντος, ύψος του παραβόλου υπέρ του Δημοσίου δεν υπερβαίνει τα 600 ευρώ.».[264]

13. Μέχρι την έκδοση νέων προτύπων εγγράφων συμβάσεων έργων και μελετών της παραγράφου 5 του άρθρου 53, εξακολουθούν να εφαρμόζονται τα ήδη ισχύοντα.[265]

«14. Το άρθρο 175 του ν. 4412/2016 εφαρμόζεται και στις διαφορές που ανακύπτουν από συμβάσεις έργων και μελετών που έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4412/2016.

15. Ενστάσεις και αιτήσεις θεραπείας που έχουν ασκηθεί έως την 1.11.2017, καθώς και αυτές για τις οποίες η προθεσμία άσκησής τους δεν έχει παρέλθει κατά την ανωτέρω ημερομηνία, διέπονται από τις διατάξεις που ίσχυαν κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης.

16. Κανονιστικές πράξεις, καθώς και οι εξουσιοδοτικές αυτών διατάξεις, με τις οποίες συγκροτήθηκαν αποφαινόμενα ή γνωμοδοτικά όργανα επί αιτήσεων θεραπείας κατά την εκτέλεση δημοσίων έργων ή μελετών, εξακολουθούν να ισχύουν και τα όργανα αυτά επιλαμβάνονται εφεξής των προβλεπομένων, στα άρθρα 174 και 198, ενστάσεων.»[266]

«17. Μέχρι να καταστεί εφικτή η έκδοση του πιστοποιητικού που προβλέπεται στην περίπτωση γ` της παραγράφου 2 του άρθρου 80, αυτό αντικαθίσταται από υπεύθυνη δήλωση του οικονομικού φορέα, χωρίς να απαιτείται επίσημη δήλωση του ΣΕΠΕ σχετικά με την έκδοση του πιστοποιητικού.».[267]

---

[264] Το παραπάνω μέσα σε " " εδάφιο προστέθηκε στο τέλος της παρ.12 με το άρθρο 46 του Ν. 4447/2016, ΦΕΚ Α 241.

[265] Βλ. σχετ. και παρ.1 άρθρου 21 Ν.4354/2015,όπως αυτή συμπληρώθηκε με το άρθρο 29 Ν.4456/2017,ΦΕΚ Α 24/1.3.2017.

[266] Οι παράγραφοι 14,15 και 16 προστέθηκαν με το άρθρο 23 Ν.4491/2017, ΦΕΚ Α 152/13.10.2017.
Σύμφωνα με την παρ. 2 και 3 του άρθρου 10 της ΥΑ ΔΝΣ/61034/ΦΝ 466 (ΦΕΚ Β 4841/29.12.2017) ισχύουν τα ακόλουθα:
"2. Η λειτουργία του Μητρώου αρχίζει ένα (1) μήνα από τη δημοσίευση της παρούσας στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
3. Μέχρι την έναρξη λειτουργίας του Μητρώου ισχύουν τα αναφερόμενα στην παρ. 10 του άρθρου 376 και του άρθρου 221 του ν. 4412/2016. Επιτροπές που έχουν ήδη συγκροτηθεί σε ετήσια βάση συνεχίζουν μέχρι τη λήξη της θητείας τους".

[267] Η παρ.17 προστέθηκε με την παρ.46α άρθρου 43 Ν.4605/2019,ΦΕΚ Α 52/1.4.2019 και καταλαμβάνει, σύμφωνα με την παρ.46β του αυτού άρθρου και τις εκκρεμείς διαγωνιστικές διαδικασίες για τις οποίες, κατά το χρόνο έναρξης ισχύος του νόμου αυτού δεν έχει εκδοθεί πράξη κατακύρωσης.

Άρθρο 377 Καταργούμενες διατάξεις

1. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται οι διατάξεις:

(1) της περίπτωση α` της παρ. 7 του άρθρου 24 του ν. 4386/2016 (Α` 83),

[(2) του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 97 του ν. 4368/2016 (Α` 21)],[268]

(3) της παρ. 3 του άρθρου 41 του ν. 4356/2015 (Α` 181),

(4) της παρ. 4 του άρθρου 50 του ν. 4339/2015 (Α 133),

(5) της παρ. 10 του άρθρου 28, της παρ. 6 του άρθρου 48 και της παρ. 5 του άρθρου 70 του ν. 4314/2014 (Α'265),

(6) του άρθρου 47 του ν. 4276/2014 (Α` 155),

(7) των παραγράφων 1 έως 5 του άρθρου 132 και των άρθρων 133 και 134 του ν. 4270/2014 (Α` 143),

(8) της παρ. 3 του άρθρου 17 ν. 4262/2014 (Α` 114),

(9) του άρθρου 62 του ν. 4257/2014 (Α` 93),

(10) της παρ. 2 του άρθρου 124 του ν. 4249/2014 (Α 73),

(11) της περίπτωσης δ` της παρ. 2 του άρθρου 8 του ν. 4233/2014 (Α` 22),

(12) του άρθρου 109 του ν. 4199/2013 (Α` 216),

(13) των άρθρων 1 έως 4 και 6 έως 9 του ν. 4155/2013 (Α 120),

(14) της περίπτωσης 4 της υποπαραγράφου Δ.3 της παρ. Δ` του άρθρου πρώτου του ν. 4152/2013 (Α` 107),

(15) της παρ. 10 του άρθρου 16 του ν. 4146/2013 (Α`90),
(16) του εδαφίου δ` της παρ. 2 του άρθρου 29 του Ν. 4111/2013 (Α` 18),

(17) της παρ. 3 του άρθρου 239 του ν. 4072/2012 (Α`86),

(18) της παρ. 7 του άρθρου 6 του ν. 4071/2012 (Α` 85),

(19) της περίπτωση λζ` του άρθρου 12 του Ν. 4070/2012 (Α` 82),

(20) της παρ. 5 του άρθρου 43 του ν. 4049/2012 (Α` 35),

(21) της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 4013/2011 (Α`204),

(22) του τρίτου εδαφίου της παρ. 7 του άρθρου 24 του Ν. 4002/2011 (Α` 180),

(23) του άρθρου 150 του ν. 4001/2011 (Α` 179),

(24) των παραγράφων 6 έως 8 και 10 του άρθρου 1 του Ν. 3918/2011 (Α` 31),

(25) του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 5 και της παρ. 6 του άρθρου 23 του ν. 3894/2010 (Α` 204),

[268] Η περίπτωση 2 της παρ.1 ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της με το άρθρο 63 παρ.8 Ν.4430/2016,ΦΕΚ Α 205.

(26) της παρ. 5 του άρθρου 10 και της παραγράφου 1 του άρθρου 30 του ν. 3889/2010 (Α` 182),

(27) «του ν. 3886/2010 (Α` 173) με την επιφύλαξη της παραγράφου 7 του άρθρου 379».[269]

(28) της παρ. 11 του άρθρου 27 του ν. 3867/2010 (Α`128)

[(29) της περίπτωσης β` της παρ. VII του άρθρου 172, της παρ. 8 του άρθρου 194 και της παρ. 5 του άρθρου 196 του ν. 3852/2010 (Α' 87)],[270]

(30) της περίπτωσης α `, της παρ. 1, του άρθρου έβδομου του ν. 3839/2010 (Α` 51),

«31) του Ν. 3669/2008 (Α` 116), πλην των άρθρων 80 έως 110, τα οποία παραμένουν σε ισχύ μέχρι την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του άρθρου 83, των παραγράφων 4 και 5 του άρθρου 20 και της παραγράφου 1 α του άρθρου 176».
Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης περίληψης της διακήρυξης σε δύο ημερήσιες εφημερίδες, που προβλέπεται στο άρθρο 15 του ως άνω νόμου, καταργείται με την επιφύλαξη της παρ. 10 του άρθρου 379. Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης περίληψης της διακήρυξης στον περιφερειακό και τοπικό τύπο, που προβλέπεται στο ίδιο άρθρο, καταργείται με την επιφύλαξη της παρ. 12 του άρθρου 379,[271]
(32) της παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 3653/2008 (Α` 49),

(33) των παραγράφων 1,2, 13, 14 και 15 του άρθρου 25 του ν. 3614/2007 (Α` 267),

(34) των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου έβδομου του ν. 3607/2007 (Α` 45),

(35) της περίπτωσης α` της παρ. 3 του άρθρου 1, της παραγράφου 1 σημείο Α' και της παραγράφου 1 σημείο Β` του άρθρου 3, της παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 3548/2007 (Α` 68), με την επιφύλαξη της παραγράφου 12 του άρθρου 379,[272]

---

[269] Η περ.27 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 87 παρ.3 Ν.4478/2017,ΦΕΚ 91/23.6.2017.
[270] Η περ.29 διαγράφηκε με τη παρ.51 άρθρου 107 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171/13.11.2017. (βλ. περ.85 η οποία προστέθηκε με τη παρ.50 του αυτού νόμου)
[271] Το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης 31 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 22 περ.66 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.
Κατά την παρ. 12 του άρθρου 379 του παρόντος νόμου, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36, η ισχύς του τρίτου εδαφίου της περ. 31 αρχίζει την 1η.1.2024.
Με το άρθρο 118 παρ.25 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017,ορίζεται ότι:
"25. Με την έκδοση του προεδρικού διατάγματος της παραγράφου 20 καταργούνται τα άρθρα 80 έως 110 του ν. 3669/2008 που διατηρήθηκαν σε ισχύ με την περίπτωση 31 της παρ. 1 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016 και τα άρθρα 39 και 40 του ν. 3316/2005, που διατηρήθηκαν σε ισχύ με την περίπτωση 40 της παρ. 1 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016".
Βλ. και άρθρο 119 του αυτού νόμου (4472/2017)
[272] Κατά την παρ. 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 (Α 147), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36, η ισχύς της περ. 35 αρχίζει την 1η.1.2024.

(36) των περιπτώσεων β` και γ` της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 3489/2006 (Α` 205),

(37) της περίπτωσης ιθ` της παραγράφου 2 του άρθρου 5, της περίπτωσης ι` της παραγράφου 1 του άρθρου 6 (τεύχος ΔΔΣ), της παραγράφου 10 του άρθρου 7, της παραγράφου 5 και του εδαφίου δ` της παρ. 10 του άρθρου 9 του ν. 3469/2006 (Α` 131), με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του άρθρου 376.

(38) των παραγράφων 1-3, του πρώτου εδαφίου της παρ. 9, της παρ. 10 του άρθρου 209 της παρ. 5 του άρθρου 223, του δεύτερου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 257, της παρ. 7 του άρθρου 265, της παραγράφου 1 του άρθρου 268 του ν. 3463/2006 (Α` 114),

(39) της παρ. 3 του άρθρου 9 του ν. 3444/2006 (Α` 46),

«(40) του ν. 3316/2005 (Α` 42), πλην των άρθρων 2Α, της παραγράφου 2 του άρθρου 11, της παραγράφου 1 του άρθρου 42 και των άρθρων 39 και 40, τα οποία παραμένουν σε ισχύ μέχρι την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του άρθρου 83.»[273]

Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης περίληψης της προκήρυξης σε μία ημερήσια εφημερίδα της πρωτευούσης με πανελλήνια κυκλοφορία, που προβλέπεται στο άρθρο 12 του ως άνω νόμου, καταργείται με την επιφύλαξη της παραγράφου 10 του άρθρου 379. Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης περίληψης της προκήρυξης σε μία ημερήσια εφημερίδα της πρωτεύουσας του νομού, στον οποίο πρόκειται να κατασκευαστεί το έργο,το οποίο αφορά η μελέτη ή η υπηρεσία ή της έδρας της Περιφέρειας, αν στην έδρα του νόμου δεν εκδίδεται ημερήσια εφημερίδα ή αν το έργο θα εκτελεστεί σε περισσότερους νομούς, που προβλέπεται στο ίδιο άρθρο, καταργείται με την επιφύλαξη της παραγράφου 12 του άρθρου 379,[274]
[(41) της παρ. 9 του άρθρου 4 του ν. 3139/2003 (Α` 100),][275]

(42) του άρθρου 5Α του ν. 3049/2002 (Α` 212),

«(43) των παραγράφων 3 και 33 του άρθρου 19 του ν. 2947/2001 (Α` 228),».[276]

---

[273] Κατά την παρ. 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 (Α 147), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36, η ισχύς του τρίτου εδαφίου της περ. 40 αρχίζει την 1η.1.2024.

[274] Κατά την παρ. 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 (Α 147), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36, η ισχύς του τρίτου εδαφίου της περ. αρχίζει την 1η.1.2024.
Με το άρθρο 118 παρ.25 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017,ορίζεται ότι:
"25. Με την έκδοση του προεδρικού διατάγματος της παραγράφου 20 καταργούνται τα άρθρα 80 έως 110 του ν. 3669/2008 που διατηρήθηκαν σε ισχύ με την περίπτωση 31 της παρ. 1 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016 και τα άρθρα 39 και 40 του ν. 3316/2005, που διατηρήθηκαν σε ισχύ με την περίπτωση 40 της παρ. 1 του άρθρου 377 του ν. 4412/2016".
Βλ. και άρθρο 119 του αυτού νόμου (4472/2017)

[275] Η περίπτωση 41 ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ από την έναρξη ισχύος του παρόντος με το άρθρο έκτο Ν.4431/2016,ΦΕΚ Α 207/4.11.2016

[276] Η περ.43 αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.47 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019.

(44) της παρ. 10 του άρθρου 18 του ν. 2937/2001 (Α`169),

(45) της παρ. 5 του άρθρου 5 του ν. 2919/2001 (Α` 128),

(46) της παρ. 12 του άρθρου 1 του ν. 2898/2001 (Α`71),

(47) του εδαφίου β`, της υποπαραγράφου 2, της παρ. 10 του άρθρου 24 του ν. 2860/2000 (Α` 251),

(48) της παρ. 12 του άρθρου 1 του ν. 2744/1999 (Α`222),

(49) του άρθρου 55 του ν. 2725/1999 (Α` 121),

(50) της υποπερίπτωσης iv, της περίπτωσης γ`, της παρ. 2, του άρθρου 10 του ν. 2525/1997 (Α` 188),

(51) των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 13 του ν. 2503/1997 (Α 107)

(52) των εδαφίων α` και β` της παρ. 5 του άρθρου 7 του ν. 2364/1995 (Α` 252),

(53) του ν. 2286/1995 (Α` 19), πλην των παραγράφων 1 έως 11 του άρθρου 2 του ν. 2286/1995, οι οποίες παραμένουν σε ισχύ για τις συμβάσεις που έχουν ενταχθεί στο Ενιαίο Πρόγραμμα Προμηθειών (ΕΠΠ) έτους 2014 και προηγούμενων ετών, καθώς και κάθε άλλης διάταξης που απαιτείται για την εκτέλεση του ΕΠΠ 2014 και προηγούμενων ετών, τα οποία δεν έχουν ολοκληρωθεί, καθώς και του άρθρου 3 για τις συμβάσεις προμηθειών που έχουν επιλεγεί ως σημαντικής οικονομικής και τεχνολογικής αξίας με κ.υ.α. και για τις οποίες έχει συγκροτηθεί η Επιτροπή της παραγράφου 1 πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος,

(54) της παρ. 8 του άρθρου 5 του ν. 2229/1994 (Α 138),

(55) της παρ. 8 του άρθρου 4 του ν. 2081/1992 (Α 154),

(56) της δεύτερης περιόδου της παρ. 2 και της παρ. 5 του άρθρου 11 του ν. 1797/1988 (Α` 164),

(57) της παρ. 2 του άρθρου 3 του άρθρου τέταρτου του ν. 1398/1983 (Α` 144),

(58) της παρ. 2 του άρθρου 130 του π.δ. 26/2012 (Α 57),

(59) του π.δ. 118/2007 (Α` 150).

Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης προκήρυξης σε δύο ημερήσιες οικονομικές εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας, που προβλέπεται στο άρθρο 4 του ως άνω προεδρικού διατάγματος καταργείται με την επιφύλαξη της παραγράφου 10 του άρθρου 379. Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης προκήρυξης σε τοπική εφημερίδα, που προβλέπεται στο ίδιο άρθρο, όταν ο διαγωνισμός προκηρύσσεται από περιφερειακή υπηρεσία, καταργείται με την επιφύλαξη της παρ. 12 του άρθρου 379,[277]

(60) του π.δ. 60/2007 (Α` 64),

(61) του π.δ. 59/2007 (Α` 63),

(62) του π.δ. 4/2002 (Α` 3), με την επιφύλαξη της παρ. 13 του άρθρου 379.

(63) του άρθρου 17 του π.δ. 331/1996 (Α` 223),

[277] Κατά την παρ. 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 (Α 147), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36, η ισχύς του τρίτου εδαφίου της περ. 59 αρχίζει την 1η.1.2024

(64) των παρ. 4-5 του άρθρου 12, του άρθρου 100, των εδαφίων β` και γ` της παραγράφου 2 και των παραγράφων 8, 10 και 11 του άρθρου 101 του π.δ. 30/1996 (Α`21),

(65) του π.δ. 327/1995 (Α` 176),

(66) του δεύτερου εδαφίου του άρθρου 4, των περιπτώσεων (β) και (γ) του άρθρου 8, του άρθρου 11, του δευτέρου εδαφίου της παρ. 1, και της παρ. 2 του άρθρου 12 του π.δ. 99/1992 (Α` 46),

(67) των άρθρων 9, 10, 14, 16, και 17 του π.δ. 171/ 1987 (Α` 84),

(68) του π.δ. 28/1980 (Α· 11).

«Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης περίληψης σε τοπική εφημερίδα, που προβλέπεται στο άρθρο 11 του π.δ. 28/1980, καταργείται με την επιφύλαξη της παραγράφου 12 του άρθρου 379 του παρόντος νόμου.»[278]

(69) των άρθρων 1-25 του π.δ. 363/1979 (Α` 114),

(70) των άρθρων 17 έως 23 της απόφασης του Υφυπουργού Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού με αριθμ. 18709/ΕΥΣΣΑ413/2016(Β` 449), με την επιφύλαξη της παρ. 13 του άρθρου 379,

(71) των άρθρων 1 -7 του Μέρους Β` της απόφασης 51540/ΕΥΣΣΑΑΠ 3628/2010 (Β` 1856) του Υφυπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, με την επιφύλαξη της παρ. 3 του άρθρου 379,

(72) της παρ. 2 της απόφασης Π1/3305/2010 (Β` 1789) του Υφυπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας,

(73) της απόφασης 35130/739/2010 (Β` 1291) του Υπουργού Οικονομικών,

(74) της παρ. 5 του άρθρου 38 της απόφασης 14053/ΕΥΣ 1749/2008 (Β` 540) του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 5058/ΕΥΘΥ/138/2013 (Β` 292) του Υπουργού Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων,

(75) του άρθρου 18 της απόφασης Α-15932/1161/2006 (Β` 458) του Υπουργού Μεταφορών και Δικτύων,

(76) της απόφασης με στοιχεία ΔΜΕΟ/α/οικ/1161/2005 (Β` 1064) του Υπουργού Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση ΔΜΕΟ/οικ/2614/2011 (Β` 1581) του Υπουργού Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων,

(77) της απόφασης 9803/ΕΦΑ 2294/2003 (Β` 1280) του Υπουργού Ανάπτυξης,

(78) του άρθρου 12 της κοινής απόφασης 191038/2003 (Β` 1088) των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης - Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων - Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων,

(79) της κοινής απόφασης 27319/2002 (Β` 945) των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης - Ανάπτυξης,

---

[278] Το δεύτερο εδάφιο της περ.68 προστέθηκε με το άρθρο 18 Ν. 4469/2017,ΦΕΚ Α 62/3.5.2017.
Κατά την παρ. 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 (Α 147), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36, η ισχύς του δευτέρου εδαφίου της περ. 68 αρχίζει την 1η.1.2024.

(80) της κοινής απόφασης 2064/2002 (Β` 257) των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Ανάπτυξης,

(81) των στοιχείων β` και γ της περίπτωσης Γ` της παρ. 4 του άρθρου 7 της κοινής απόφασης 679/1996 (Β` 826) των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία κυρώθηκε με το άρθρο 36 του Ν. 3794/2010 (Α` 156),

(82) της απόφασης με αριθμ. 11389/1993 (Β` 185) του Υπουργού Εσωτερικών. Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης εφάπαξ περίληψης σε δύο οικονομικές εφημερίδες, που προβλέπεται στο άρθρο 5 της ως άνω απόφασης, καταργείται με την επιφύλαξη της παρ. 10 του άρθρου 379.

«Ειδικά η υποχρέωση δημοσίευσης εφάπαξ περίληψης σε τοπική εφημερίδα, που προβλέπεται στο άρθρο 5 και στο άρθρο 23, καταργείται με την επιφύλαξη της παραγράφου 12 του άρθρου 379 του παρόντος νόμου.»[279]

(83) της περίπτωσης ιιι της παρ. 3β του Κεφαλαίου 3 της απόφασης (συνεδρίαση 26.9.2013) της Συγκλήτου της Ακαδημίας Αθηνών (Β` 414/2014).

(84) των άρθρων 134 έως 138, 139, 157 και της παραγράφου 5 του άρθρου 201 του ν. 4281/2014 (Α` 160).

«85) της περίπτωσης β` της παραγράφου VII του άρθρου 186, της παρ. 8 του άρθρου 194 και της παρ. 5 του άρθρου 196 του ν. 3852/2010 (Α` 87),».[280]

«86) του άρθρου 5 του π.δ. 261/1997 (Α 186)».[281]

2. Καταργούνται οι διατάξεις των ακόλουθων κανονιστικών πράξεων που αφορούν την ανάθεση και εκτέλεση συμβάσεων:

(1) της απόφασης της Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής 6/2012 (Β` 38) «Έγκριση Κανονισμού συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών του Ν.Π.Δ.Δ. Πράσινο Ταμείο»,

(2) της απόφασης του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής Δ1 Γ/25457/2011 (Β` 2695) «Έγκριση Κανονισμών ανάθεσης και εκτέλεσης έργων, προμηθειών και υπηρεσιών του Διαχειριστή του Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ Α.Ε.),

(3) της απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης Φ1/2/6488/40/2010 (Β' 1990) «Κανονισμός Προμηθειών ΗΔΙΚΑ Α.Ε»,

(4) της απόφασης 4352/2010 (Β` 1941) του Διοικητικού Συμβουλίου της Ο.Λ.Θ. Α.Ε. «Έγκριση Κανονισμού Σύναψης και Εκτέλεσης Συμβάσεων Προμηθειών, Υπηρεσιών, Έργων, Παραχωρήσεων και Εκποιήσεων της εταιρίας Ο.Λ.Θ. Α.Ε.», πλην των διατάξεων που αφορούν την παραχώρηση χρήσης γης (άρθρα 54 έως 84) και εκποιήσεων (άρθρα 85 έως 90),

---

[279] Το τρίτο εδάφιο της περ.82 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 18 Ν. 4469/2017, ΦΕΚ Α 62/3.5.2017.
Κατά την παρ. 12 του άρθρου 379 του ν. 4412/2016 (Α 147), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 245 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36, η ισχύς του τρίτου εδαφίου της περ.82 αρχίζει την 1η.1.2024.

[280] Η περ.85 προστέθηκε με τη παρ.50 άρθρου 107 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171/13.11.2017.

[281] Η περ.86 προστέθηκε με το άρθρο 81 Ν.4582/2018, ΦΕΚ Α 208/11.12.2018. Ισχύς από 8.8.2016.

(5) της κοινής απόφασης των Υπουργών Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων - Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης 17Γ/05/108/ΦΝ439/2010 (Β` 1043) «Έγκριση του Κανονισμού Εκπόνησης Μελετών, Εκτέλεσης Έργων, Προμηθειών και Εργασιών της ΔΕΠΑΝΟΜ Α.Ε.».

(6) της απόφασης της Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής 18362/2010 (Β' 662) «Κανονισμός ανάθεσης προμηθειών και υπηρεσιών για τη σύναψη συμβάσεων της «ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Α.Ε.»,

(7) της κοινής απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών - Ανάπτυξης 56294/2009 (Β` 2015) «Ενιαίος Κανονισμός Προμηθειών ΚΕΔΚΕ»,

(8) της απόφασης του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών Φ 12/22043/2073/2009 (Β` 971) «Έγκριση Κανονισμού Προμηθειών της ΕΡΓΑΟΣΕ Α.Ε.»,

(9) της απόφασης της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς 1/491/2008 (Β` 2425) «Κανονισμός Προμηθειών της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς»,

(10) της κοινής απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης - Μεταφορών και Επικοινωνιών Α/36033/3237/2008 (Β` 1349) «Εγκριση Κανονισμού Προμηθειών ΕΘΕΛ»,

(11) της απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του ΟΛΠ Α.Ε. 4900/2008 (Β` 513) «Κανονισμός σύναψης και εκτέλεσης συμβάσεων πρσμηθειών, υπηρεσιών, έργων, παραχωρήσεων και εκποιήσεων της εταιρείας ΟΛΠ Α.Ε»., όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 258/2008 του ίδιου οργάνου (Β` 2647), πλην των διατάξεων που αφορούν την παραχώρηση χρήσης γης (άρθρα 55 έως 74) και εκποιήσεων (άρθρα 75 έως 80)

(12) της απόφασης του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών Φ32/ΟΙΚ/20893/1601/2007 (Β` 621) «Κανονισμός σύναψης και εκτέλεσης συμβάσεων υπηρεσιών και μελετών της εταιρείας «ΤΡΑΙΝΟΣΕ Α.Ε.»

(13) της απόφασης του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών Φ32/οικ/20892/1600/2007 (Β` 621) «Κανονισμός σύναψης και εκτέλεσης συμβάσεων έργων της εταιρείας «ΤΡΑΙΝΟΣΕ Α.Ε.»,

(14) της απόφασης του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών Φ25/70826/5824/2003 (Β` 1977) «Έγκριση Κανονισμών της Εταιρείας «ΓΑΙΟΣΕ Α.Ε.»: α) σύναψης και εκτέλεσης συμβάσεων έργων, β) σύναψης και εκτέλεσης συμβάσεων υπηρεσιών και μελετών και γ) σύναψης συμβάσεων προμηθειών»,

(15) της κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών - Πολιτισμού 6318/2003 (Β` 1217) «Κανονισμός Προμηθειών Ολυμπιακά Ακίνητα Α.Ε.», πλην των άρθρων 12-26,

(16) της απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης Δ1/Γ/12808/2003 (Β` 1037) «Κανονισμός Προμηθειών ΛΕΠΑ Α.Ε.»,

(17) της απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης 5/2003 (Β` 274) «Έγκριση Κανονισμού Προμηθειών ΙΓΜΕ»,

(18) της απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης 11140/2002 (Β` 1271) «Κανονισμός Προμηθειών υλικών και υπηρεσιών και ανάθεσης και εκτέλεσης τεχνικών έργων ΕΠΑ Αττικής Α.Ε.»,

(19) της κοινής απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης - Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων Δ17Α/01/60/ΦΝ393/2002 (Β` 1106) «Κανονισμός Προμηθειών της Εγνατίας Οδού Α.Ε.»,

(20) της απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης 6483/2002 (Β` 613) «Κανονισμός Ανάθεσης και Εκτέλεσης Έργων και Προμηθειών ΕΠΑ Θεσσαλίας»,

(21) της κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών - Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης 263/2002 (Β` 528) «Κανονισμός Προμηθειών της ΚτΠ Α.Ε.»,

(22) της κοινής απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης - Μεταφορών και Επικοινωνιών 12904/980/2002 (Β` 330) «Κανονισμός Προμηθειών ΗΛΠΑΠ»,

(23) της κοινής απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης - Μεταφορών και Επικοινωνιών 78761/7062/2001 (Β` 1819) «Κανονισμός Προμηθειών Η.Σ.Α.Π.»,

(24) της κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών - Μεταφορών και Επικοινωνιών 78870/2001 (Β` 1750) «Κανονισμός Προμηθειών Ε.Ε.Ε.Τ.»,

(25) της απόφασης του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας 36072/2001 (Β` 1441) «Κανονισμός Προμηθειών Μ.Ο.Δ. Α.Ε.», πλην των άρθρων 1 - 14 του Κεφαλαίου ΙΙΙ,

(26) της κοινής απόφασης των Υπουργών Ανάπτυξης - Μεταφορών και Επικοινωνιών Α/12681/934/2001 (Β` 333) «Κανονισμός Προμηθειών Ο.Α.Σ.Α.»,

(27) της απόφασης του Υπουργού Ανάπτυξης 1436/2001 (Β` 290) «Έγκριση της απόφασης της 14ης/21.12.2000 συνεδρίασης του Δ.Σ. της Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.», πλην των άρθρων 1-11 του Κεφαλαίου Α,

(28) της απόφασης του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών Φ/4/2/1446/60/2001 (Β` 202) «Κανονισμός ανάθεσης και εκτέλεσης έργων και ανάθεσης και εκτέλεσης μελετών της εταιρείας με την επωνυμία ΕΡΓΑΟΣΕ Α.Ε.», πλην του άρθρου 6,

(29) της απόφασης Υπουργού Ανάπτυξης 5263/ΦΟΡ/559/2000 (Β` 897) «Κανονισμός Προμηθειών ΙΤΕ»,

(30) της κοινής απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών 4203/300/2000 (Β` 249) «Κανονισμός Προμηθειών Ο.Σ.Ε»,

(31) της κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Γεωργίας 58192/2000 (Β` 61) «Κανονισμός Προμηθειών Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε.», πλην των άρθρων 41,42,44,45, 47. 48 και 51,

(32) της κοινής απόφασης του Υπουργού Γεωργίας και Υφυπουργού Ανάπτυξης με αριθμ. 31/1999 (Β` 2302) «Κανονισμός Προμηθειών Ε.Λ.Γ.Α.», πλην των άρθρων 41, 42, 44, 45 και 47,

(33) της απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης με αριθμ, 970/1997 (Β` 970) «Έγκριση του Κανονισμού Ανάθεσης και Εκτέλεσης έργων της Θέμις Κατασκευαστική Α.Ε.», πλην του άρθρου 48,

(34) της απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων Δ17Α10/59/ΦΝ393/1996 (Β` 611) «Κανονισμός Ανάθεσης και Εκτέλεσης έργων της εταιρείας με την επωνυμία Εγνατία Οδός Α.Ε.», όπως τροποποιήθηκε με τις αρ. Δ17α/8/20/ΦΝ 393/23.02.1998 (Β` 223), Δ17α/53/1/ΦΝ 393/18.5.1998 (Β` 522), Δ17α/05/14/ΦΝ 393/1.3.2000 (Β` 311), Δ17α/163/4/ ΠΕ/ΦΝ 393/13.3.2001 (Β` 305), Δ17Ο/02/19/ΦΝ 393/21.3.2002 (Β 400), Δ17α/02/19/ΦΝ 393/21.3,2002 (Β 400), Δ17α/95/3/ΦΝ 393/19.7.2002 (Β` 964), Δ170/14/4/ΦΝ 393/17.2.2003 (Β` 191), Δ 17Ο/09/53/ΦΝ 393/17.06.2003 (Β` 846), Δ17Ο/272/9/ΦΝ393/30.11.2004 (Β` 1765), Δ17α/08/56/ΦΝ 393/27.4.2005 (Β 573), Δ17α/05/100/ΦΝ 393/3.7.2006 (Β` 999) και Δ17γ/10/3/ΦΝ 393/10.01.2007 (Β` 45) και Δ170/83/7/ΦΝ 393/30.6.2009 (Β' 1422) αποφάσεις,

(35) της απόφασης του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας Π2Β/995/1996 (Β` 505) «Κανονισμός Προμηθειών Κέντρου Βρεφών Η Μητέρα»,

(36) της απόφασης του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών 37568/3992/1995 (Β` 49) «Κανονισμός Προμηθειών ΕΘΕΛ Α.Ε.»,

(37) της απόφασης του Υπουργού Γεωργίας 16151/1994 (Β` 511) «Κανονισμός Προμηθειών Ε.Λ.Γ.Α.», πλην των άρθρων 39,40, 43 και 44,

(38) της απόφασης του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας 6409/ΦΟΡ/1250/1994 (Β` 489) «Κανονισμός Προμηθειών ΚΑΠΕ»,

(39) της κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Γεωργίας 49/1994 (Β` 19) «Κανονισμός Προμηθειών Ελληνικού Οργανισμού Γάλακτος», πλην των άρθρων 39 και 40,

(40) της απόφασης του Υπουργού Γεωργίας με αριθμ. 18259/1990 (Β` 419) «Έγκριση του Κανονισμού Προμηθειών του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας (ΕΘ.1.ΑΓ.Ε.)», πλην των άρθρων 39 και 40,

(41) του από 2008 «Κανονισμός Ανάθεσης και Εκτέλεσης Έργων Ε.Υ.Α.Θ. Α.Ε.»

(42) της απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου της. Δ.Ε.Η. Α.Ε. 206/30.9.2008 «Κανονισμός Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών ΔΕΗ».

3. Καταργείται κάθε γενική ή ειδική διάταξή που επιβάλλει υποχρέωσή δημοσίευσης προκήρυξης ή περίληψης διακήρυξης σε ημερήσιες εφημερίδες, οικονομικές ή μη, πανελλήνιας ή ευρείας κυκλοφορίας, με την επιφύλαξη «των παραγράφων 10 και 12» του άρθρου 379.[282]

4. Καταργείται κάθε γενική ή ειδική διάταξη που είναι αντίθετη με τις διατάξεις του παρόντος ή ρυθμίζει τα θέματα αυτά με άλλον τρόπο.

5. Η διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 3986/2011 (Α` 152) και οι, σύμφωνα με αυτήν εκδοθείσες αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών εξακολουθούν να ισχύουν και μετά την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου.

«Ομοίως, εξακολουθούν να ισχύουν και δεν θίγονται από την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου οι διατάξεις:

α) της περίπτωσης ια` της παρ. 9 του άρθρου 4 του Ν. 3864/2010 (Α` 119),

β) της παρ. 9 του άρθρου 4 του Ν. 3139/2003 (Α` 100),

γ) των παραγράφων 1 περίπτωση ε` και 2 του άρθρου 189 του Ν. 4389/2016 (Α` 94), καθώς και οι κατ` εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες από τα αρμόδια όργανα αποφάσεις. Οι φορείς της παρούσας παραγράφου μπορούν με τους οικείους Κανονισμούς να θεσπίζουν παρεκκλίσεις από την εθνική νομοθεσία δημοσίων συμβάσεων για αναθέσεις άνω και κάτω των χρηματικών ορίων που προβλέπονται με τις διατάξεις του άρθρου 5 του παρόντος νόμου, τηρουμένης σε κάθε περίπτωση της οικείας νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των Ευρωπαϊκών κανόνων, όπως ερμηνεύονται από τη νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ και την Ερμηνευτική Ανακοίνωση της Επιτροπής της 1.8.2006 (ΕΕ C 179/2)».[283]

Άρθρο 378 Προσαρτήματα[284]

Προσαρτώνται και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του παρόντος νόμου τα ακόλουθα Προσαρτήματα:

---

[282] Στην παράγραφο 3 του άρθρου 377 η φράση «της παρ. 11» αντικαθίσταται στο ορθό από τη φράση «των παραγράφων 10 και 12»(άρθρο 22 περ.66 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

[283] Η παράγραφος 5 συμπληρώθηκε ως άνω με το άρθρο έκτο Ν.4431/2016, ΦΕΚ Α 207/4.11.2016.

[284] Βλ. ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ των προσαρτημάτων -παραρτημάτων στο άρθρο 22 περ.68-74 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227/6.12.2016.

Προσάρτημα Α`: Παραρτήματα Ι έως XIV του Βιβλίου Ι (Οδηγία 2014/24/ΕΕ)

Προσάρτημα Β`: Παραρτήματα Ι έως ΧΧ του Βιβλίου ΙΙ (Οδηγία 2014/25/ΕΕ) Προσάρτημα Γ`: Παράρτημα Ι (κωδικοί CPV για συμβάσεις εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών που αναφέρονται στην περίπτωση 8 της παρ. 1 του άρθρου 2)

Προσάρτημα Δ`: Παραρτήματα Ι και ΙΙ (πίνακες αντιστοιχίας άρθρων Οδηγίας 2014/24/ΕΕ με άρθρα Βιβλίου Ι και ΙΙΙ και άρθρων Οδηγίας 2014/25/ΕΕ με άρθρα Βιβλίου ΙΙ και ΙΙΙ).

Άρθρο 379 Έναρξη ισχύος (άρθρα 90 παράγραφοι 1-2 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 106 παράγραφοι 1-2 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1«Η ισχύς των διατάξεων του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως,».[285]

«2. Με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου είναι υποχρεωτική η χρήση ηλεκτρονικών μέσων, σύμφωνα με τα άρθρα 33, 34 ή 35, την παράγραφο 3 του άρθρου 40, την παράγραφο 2 του άρθρου 65 ή το άρθρο 67 και τα άρθρα 270, 271, 272, την παράγραφο 3 του άρθρου 274, την παράγραφο 2 του άρθρου 295 ή το άρθρο 297, η ισχύς των άρθρων 22, 36, 37, της παραγράφου 3 του άρθρου 79 και των άρθρων 258 και 259 αρχίζει:

α) Την 25η Ιουλίου για:

αα) Τις ανοικτές διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής, με επιμέρους ποσοστά έκπτωσης ανά ομάδα εργασιών [άρθρα 27 και 95 παράγραφοι 2.(α) και 2.(β)] που διενεργούνται από το σύνολο των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, όπως αυτή ορίζεται στην περίπτωση β` της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α` 143).

ββ) Τις ανοικτές διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής (άρθρα 27 και 86 παράγραφος 6) που διενεργούνται από το σύνολο των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, όπως αυτή ορίζεται στην περίπτωση β` της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α` 143).

β) Την 20ή Οκτωβρίου 2017 για:

αα) Το σύνολο των λοιπών διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών του παρόντος που διενεργούν οι φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, όπως αυτή ορίζεται στην περίπτωση β` της παρ. 1 του άρθρου 14 του ν. 4270/2014 (Α` 143).

ββ) Το σύνολο διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών που διενεργούν οι αναθέτουσες αρχές του παρόντος.

γγ) Το σύνολο των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών του Βιβλίου ΙΙ του παρόντος που διενεργούν οι αναθέτοντες φορείς».[286]

---

[285] Η παρ.1 τροποποιήθηκε ως άνω με το άρθρο 22 περ.67 Ν.4441/2016, ΦΕΚ Α 227/6.12.2016).

[286] Η παρ.2,όπως είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 22 περ.67 Ν.4441/2016,ΦΕΚ Α 227, και αντικατασταθεί με τη παρ. 15 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74/19.5.2017, αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 37 Ν.4482/2017,ΦΕΚ Α 102/25.7.2017.

«3. Η ισχύς των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 38, πλην του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 4, αρχίζει από τη δημοσίευση της απόφασης της παραγράφου 6 του ίδιου άρθρου, με την επιφύλαξη της παραγράφου 4 του άρθρου 376.

«Η ισχύς του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 38 αρχίζει από 1.6.2019.».

Η ισχύς της παραγράφου 9 του άρθρου 38 αρχίζει από τη δημοσίευση της απόφασης της παραγράφου 6 του ίδιου άρθρου.»[287]

4. Η ισχύς της διάταξης της παραγράφου 2 του άρθρου 81 αρχίζει την 18η Απριλίου 2018. Η παρούσα παράγραφος εφαρμόζεται και για τις συμβάσεις του Βιβλίου ΙΙ, όπου εφαρμόζεται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 290.

5. Η ισχύς των διατάξεων του άρθρου 119, της παραγράφου 8 του άρθρου 200, καθώς και του άρθρου 329 αρχίζει την 1η Ιανουάριου 2017.

6. Η ισχύς του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 344 αρχίζει έξι (6) μήνες μετά την έκδοση του προεδρικού διατάγματος του δεύτερου εδαφίου της ίδιας παραγράφου.

«7. Οι διατάξεις του Βιβλίου IV (άρθρα 345 έως 374) διέπουν τις διαφορές που αναφύονται από πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες εκδίδονται ή συντελούνται από αναθέτουσες αρχές/ αναθέτοντες φορείς, στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης σύμβασης, η οποία εκκινεί, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 61,120, 290 και 330 του παρόντος:

α) για τις δημόσιες συμβάσεις γενικών υπηρεσιών και τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, μετά την 26η Ιουνίου 2017,

β) για τις δημόσιες συμβάσεις έργων και τις δημόσιες συμβάσεις εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με εκτιμώμενη αξία σύμβασης (χωρίς Φ.Π.Α.) ίση ή ανώτερη από τα κατώτατα όρια των άρθρων 5 και 235 του παρόντος, όπως ισχύουν κάθε φορά, μετά την 1η Ιανουαρίου 2018. Μέχρι τότε οι ως άνω διαφορές συνεχίζουν να διέπονται από τις διατάξεις του ν. 3886/2010 (Α` 173). Τα προηγούμενα εδάφια της παρούσας περίπτωσης εφαρμόζονται και στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων παραχώρησης έργων και υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία σύμβασης ίση ή ανώτερη από το κατώτατο όριο του άρθρου 1 παρ. 2 περίπτωση α` του ν. 4413/2016 (Α` 148), όπως ισχύει κάθε φορά,

γ) για τις δημόσιες συμβάσεις έργων και τις δημόσιες συμβάσεις εκπόνησης μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, με εκτιμώμενη αξία σύμβασης (χωρίς Φ.Π.Α.) ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ και κατώτερη από τα όρια των άρθρων 5 και 235 του παρόντος, όπως ισχύουν κάθε φορά, μετά την 1η Μαρτίου 2018. Μέχρι τότε για τις ως άνω διαφορές εφαρμόζεται το άρθρο 127, σε συνδυασμό με το άρθρο 376 παράγραφος 12 του παρόντος. Τα προηγούμενα εδάφια της παρούσας περίπτωσης εφαρμόζονται και στις διαδικασίες σύναψης συμβάσεων παραχώρησης έργων και υπηρεσιών με εκτιμώμενη αξία κατώτερη από το όριο του άρθρου 1 παρ. 2 περίπτωση α` του ν. 4413/2016 (Α` 148), όπως ισχύει κάθε φορά.»[288]

---

[287] Το δεύτερο εδάφιο της παρ.3,όπως αυτή είχε αντικατασταθεί με τη παρ.53 άρθρου 107 Ν.4497/2017,ΦΕΚ Α 171,αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.48 άρθρου 43 Ν.4605/2019, ΦΕΚ Α 52/1.4.2019 και ισχύει αναδρομικώς από 1.6.2018 και οι συναφθείσες συμβάσεις θεωρούνται έγκυρες.

[288] Η παρ.7,όπως είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 87 παρ.4 Ν.4478/2017, ΦΕΚ Α 91/23.6.2017, αντικαταστάθηκε ως άνω με το με το άρθρο 43 παρ.4 Ν.4487/2017,ΦΕΚ Α 116/9.8.2017.

Η παρούσα παράγραφος ισχύει αναδρομικά από την 26η Ιουνίου 2017.

[8. Οι διατάξεις του Βιβλίου IV (άρθρα 345 έως 374), διέπουν τις διαφορές που αναφύονται από πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες εκδίδονται ή συντελούνται μετά την «26η Ιουνίου 2017»].[289]

9. Η ισχύς των παραγράφων 8 και 9 του άρθρου 375 αρχίζει από τη δημοσίευση της απόφασης της παρ. 6 του άρθρου 38.

10. Η ισχύς του δεύτερου εδαφίου των περιπτώσεων 31, 40, 59 και 82 της παρ. 1 και της παρ. 3 του άρθρου 377 αρχίζει την 1η Ιανουάριου 2018.

[«11. Η ισχύς της περίπτωσης 27, της παραγράφου 1 του άρθρου 377 αρχίζει «26η Ιουνίου 2017»].[290]

«12. Η ισχύς της περ. 35, του δευτέρου εδαφίου της περ. 68, καθώς και του τρίτου εδαφίου των περ. 31, 40, 59 και 82 της παρ. 1 του άρθρου 377 αρχίζει την 1η.1.2024.».[291]

13. Η ισχύς της περίτπωσης 62 και 70 της παραγράφου 1 του άρθρου 377 αρχίζει την 1η Ιανουαρίου 2017.
«14. Προσφυγές ή αγωγές, που έχουν κατατεθεί μέχρι την 1.11.2017, δικάζονται από το Δικαστήριο, στο οποίο έχουν κατατεθεί. Εξαιρετικά, όσες από αυτές εκκρεμούν στο πολιτικό Πενταμελές Εφετείο αλλά δεν είναι εγγεγραμμένες στο πινάκιο γιατί έχει ματαιωθεί η συζήτησή τους, όταν επαναφερθούν για συζήτηση, θα εισαχθούν στο πολιτικό Τριμελές Εφετείο.»[292]

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 5 Αυγούστου 2016

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ Β. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

---

[289] Η παρ.8,όπως είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 50 Ν.4446/2016,ΦΕΚ Α 240 και τροποποιηθεί με το άρθρο 54 παρ.2 Ν.4465/2017,ΦΕΚ Α 47,και με τη παρ.17 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74, ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ με το άρθρο 87 παρ.5 Ν.4478/2017, ΦΕΚ 91/23.6.2017.

[290] Η παρ.11,όπως είχε αντικατασταθεί με την παρ.1 άρθρου 34 Ν.4456/2017,ΦΕΚ Α` 24, και τροποποιηθεί με την παρ. 3 άρθρου 54 Ν. 4465/2017 ,ΦΕΚ Α` 47, και τη παρ. 18 άρθρου 47 Ν.4472/2017,ΦΕΚ Α 74,ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΚΕ με το άρθρο 87 παρ.6 Ν.4478/2017, ΦΕΚ 91/23.6.2017.

[291] Η περ.12 ,όπως είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 185 Ν. 4764/2020 (ΦΕΚ Α` 256/23.12.2020) αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 245 Ν.4782/2021,ΦΕΚ Α` 36/9.3.2021.

[292] Η παρ.14 προστέθηκε με το άρθρο 28 Ν.4491/2017, ΦΕΚ Α 152/13.10.2017.

Οι Υπουργοί

Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης	Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΡΟΥΜΠΛΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΘΑΚΗΣ
Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων	Εξωτερικών
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΙΛΗΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ
Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης	Υγείας
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ	ΑΝΔΡΕΑΣ ΞΑΝΘΟΣ
Οικονομικών	Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΚΟΥΡΛΕΤΗΣ
Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής	Επικρατείας
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΡΙΤΣΑΣ	ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΠΑΣ
Εθνικής Άμυνας	Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΜΜΕΝΟΣ	ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΜΠΑΛΤΑΣ
Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ	ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠΙΡΤΖΗΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 5 Αυγούστου 2016

Ο επί της Δικαιοσύνης Υπουργός

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ